

వ్యాసుడు ధర్మజానకు ప్రీతిద్రోణాఖ్యానంబు సెప్పట	...	238
మధునకు దేవదూత పుణ్యలోకంబు తెలింగు సెప్పట	...	239
సైంధవుడు ద్రౌపదింబుచిమోహించుట	...	24
ద్రౌపది సైంధవునితో నిఘోరోక్తులు పలుకుట	...	24
సైంధవుడు ద్రౌపదిని బలాత్కరముగా నెత్తికొని పోవుట	...	246
పాండవులేవును సైంధవుపై యుద్ధమునకుఁ బోవుట	...	247
అర్జునుడు సౌమికుమారులం బన్నిద్దఱఁ జంపుట	...	250
భీముడు సైంధవుం బట్టుకొని పరిభవించుట	...	252
ధర్మజానకు మార్కండేయుడు రామాయణకథ సెప్పట	...	254
బ్రహ్మ రావణకుంభకర్ణ విభీషణులకు వరంబు లిచ్చుట	...	255
దశరథుడు రామవిశ్లేషముచే సురలోకగతుఁ డగుట	...	258
మారీచుడు మాయమ్మగంబై చనుచెంచుట	...	259
రావణుడు సీత నెత్తికొని లంకకుఁ బోవుట	...	27
శ్రీరాముడు కబంధుఁ డనురాక్షసుం జంపుట	...	28
వాతసుగ్రీవుల యుద్ధము	...	261
త్రిజట తనస్వప్నవృత్తాంతము సీతతోఁజెప్పట	...	268

ఆరణ్యపర్వము, సప్తమాశ్వాసము.

రాముడు లక్ష్మణుని సుగ్రీవునొద్దకుఁ బంపుట	...	272
హనుమంతుడు రామునితో సీతం జూచినవృత్తాంతంబు సెప్పట	...	274
వానరపీఠులు నానాదేశంబులనుండి సుగ్రీవునొద్దకు వచ్చుట	...	276
రాముడు దర్శకయనుండై సముద్రం బ్రాగ్గించుట	...	277
అంగదురాయబారము	...	279
ప్రహస్తధూమాత్యులయుద్ధము	...	281
కుంభకర్ణుడు యుద్ధము సేయుట	...	282
ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణునితోడ యుద్ధము సేయుట	...	285
ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణునిచేత జచ్చుట	...	287
శ్రీరాముడు రావణాసురుని సంహరించుట	...	289
మార్కండేయుడు ధర్మజానకు సావిత్రిపాఖ్యానము సెప్పట	...	291
సావిత్రి సత్యవంతుని వివాహం బగుట	...	294
సత్యవంతుడు సావిత్రిసహితుండై వనంబునకుఁ బోవుట	...	295
సావిత్రి యమునివలన నభీష్టవరంబులు వడయుట	...	297
సత్యవంతుడు సావిత్రితోడ మరలి తనయాశ్రమంబునకు వచ్చుట	...	300
నూర్మ్యుడు బ్రాహ్మణవేషమునఁ గర్ణునకు హితంబు సెప్పట	...	302
నూర్మ్యుడు కర్ణునితో నింద్రునిచేక్షకై గైకొను మనిచెప్పట	...	304
కుంతి దుర్వాసునకుఁ బరిచర్య సేయుట	...	306
కుంతి నూర్మ్యునివరంబున గర్భంబుఁదాల్చి కర్ణుఁగాంచుట	...	308
ధర్మరాజు బ్రాహ్మణునియరణిఁ దెచ్చుటకు పోవుట	...	318
నకులాదులు యక్షుని నిరాకరించి నీరు ద్రావి మార్చితు లగుట	...	314
ధర్మరాజు యక్షప్రశంబుల కుత్తరంబు లిచ్చుట	...	317

శ్రీ

హరిహరహిరణ్యగర్భభోజనముః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

కీర్తిశ్రీవల్లభ

లోకజనస్తుత్య సర్వలోకాశ్రయః

తాక్షరపరివృతసకలధ

రాకాంత 'జితారి రాజరాజనరేంద్రా.

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పాండవులు 'నిజాయుధంబులు ధరియించి కృష్ణాసహితులై ¹యు త్తరమించి యరిగిన నింద్రసేనాదులైన మూలభృత్యులు పదునాలుగువేలరథంబులతోడ సుభద్రాభిమన్యు ప్రతివింధ్యాదులం దోడ్కొని వారిపిఱుందన యరిగి రంత నప్పాండవులం జూచి పారులెల్లఁ బరమదుఃఖతులై.

2

క. చనునె యధర్మ ద్యూతంబున నిట్టుల పాండురాజపుత్తులఁ బ్రభులన్ ¹వగతులఁ జేయ దుర్యోధన ధృతరాష్ట్రులకు విగత్యదయహృదయులకున్. 3

క. క్రూరతరధార్తరాష్ట్రుని, కారము వారింపలైరి శ గాంగేయుఁడు న బౌరహ్వజుఁడు గృవుఁడు ను, దారుఁడు విదురుండు నేమిదలఁచిరొ బుద్ధిన్.

సీ. కర్ణజయద్రథశాంధారు లావులై, యుండంగ లోభి దుర్యోధనుండు రాజు గానీతనిర్రాజ్యంబునం దెట్టు, లుండంగ నేర్తు మీయుద్వినింక నేది ధర్మప్రప్రజనెవ్వరు గాతురు, పరమధార్మికులైన శపాండుసుతుల యరిగినచోటికశ్యపురుగుద మని వారి, పిఱుందన చని ²పాపభీతమతులు

ఆ. వీరులార మమ్మురవిడిచి మీకరుగంగఁ, జనునె మాకు నొండుశరణ మెద్ది సాధులకు నసాధుశనహవాసమునఁ బాప, సంప్రయోగ మగుటనందియంబె. 5

1. 'ఉత్తరమించి' యనుటకుఁ జూడు 'ఏఁగ నుత్తరమించి తమ్ములతో' (ఆరణ్య, ౪-౨) ఇది 'తీర్థమించు' వంటిది. క. యుత్తరించి. ఆ. యుత్తరం బధిగమించి, 2. గ. పాపభీతులార,

- క. తిలలును నీళ్ళును వత్త్రం, బులుఁ బుష్పసుగంధవాసకమున సౌరభముం
బొలు పెనఁగఁ దాల్చుఁ గావున, నలయక సత్సంగమమున క నగుసద్గుః
- వ. సాధుసమ్మతంబు లైనగుణంబుల నొప్పిజన్మవిద్యాకర్మంబులం బ్రశస్త
ర్యవృత్తుల లైనమీసహవాసంబున నుండి ధర్మవిదులముఁ గృతార్థులవ
దుష్కృతంబులయం దనారంభు లయ్యును జనులు దుర్జనదర్శనస్పర్శనఁ
సహసనంబులంజేసి ధర్మవిహీను లగుదురు గావున నేము దుర్బోధః
బున నుండఁజూపము మాయనుగమనంబున కొడంబడవలయునని కృ
తైన నప్పొరులం జూచి ధర్మతనయుం డిట్లనియె.
- క. మాయందు లేనిగుణములు, మీయనురాగమునఁజేసి క మిగిలి వెలింగె
మీయనుగతి మాకు నభిప్రాయము వనవాసదుఃఖభర మోపుదురే.
- తే. వలవ దుడుగుండు మీరనికవారి నెల్లఁ, గరుణఁబాండవజ్యేష్ఠంశుగ్రవ
బారు లట్లు నివ ర్తింపఁబడి నిరంత, రా ర్తనాదులై యరిగి క హస్తిపురి!
- వ. ఇట్లు పాండవులు గృతప్రస్థులై గంగాతీరంబునం బ్రమాణాఖ్య
విడిసి గంగాస్నానంబు నేసి నాఁటి పగలును రాత్రియు నంద యుం
బ్రభాతసమయంబున.
- చ. పరువడి నగ్నిహోత్రములు క బంధులు శిష్యులుఁ దోడ రామహీ
సురవరు లెల్లఁ బాండునృప క నూనుఁ యొద్దకుఁ బ్రీతి నేఁగుదెం
చిరి బహువేదఘోషములఁ క జేసి నిర స్తనమస్తకిచ్ఛిహ
త్కరులగుచున్న ధన్యులు జగత్పరిపూజ్యులు బ్రహ్మసమ్మితుల్.
- వ. ఇట్లు దమతోడన వనవాసంబునేయ నిశ్చయించి వచ్చినవిప్రుల నతిప్రీ
బున నర్పించి తదాశీర్వాదంబుల నభినందితుండై ధర్మతనయుండువారల
- క. అపహృతసర్వస్వల మై, సపత్నులనికారమునఁ బ్రచండాటవిలో
విపులఫలకాక మూలము, లుపయోగించుచును నిష్ఠ క నుండెడుమాతొ
- క. రానేల వచ్చి నవయం, గా నేల నివాసములకుఁ క గ్రమ్మటి చనుఁ డు
గ్రానేకప శార్దూలభ, యానకవనవాస మర్హమగునే మీకున్.
- వ. అనిన విని బ్రాహ్మణులు పరమదుఃఖతులై మీరు కాని మాకు నొండ
మమ్ము ననన్యశరణ్యుల విడుచుట ధర్మంబు గాదు.
- ఆ. అశ్రితులను భక్తు క లగువారి నెప్పుడు, నన్యులైన విడువకరట్టె విప్ర
వరుల భక్తిపరుల క వసుధేశ మీయట్టి, ధార్మికులకు విడువఁ క దగునె

1. ఆ. దమతోడనవనవాసంబు నేయ వచ్చువారల నిలిపి పాండవులు. 2. క. లైనవారి
ధర్మజాలరట్టె. 3. అగువారి నన్యులైన విడువఁజాలరట్టె.

వ. అస్మత్ప్రసాదోపాయచింత సేయవలగు వన్యమూలఫలంబుల నేమ తెచ్చికొని యుపయోగించుచు జపహోమాదిపుణ్యక్రియల మీకుం బ్రయంబు సేయుచు నుండెద మధర్మవర్తి యయి మీ కపకారంబుసేసిన ధార్తరాష్ట్రులరాష్ట్రంబున నుండ కోప మనన వారలరాక కొడంబశి. 17

తే. ఇష్టమృష్టాన్నములఁ దొల్లియెల్లపొద్దుఁ, దృప్తులగు చున్నవసుమతీ, దేవవరులఁ గానలందు శాకాశనుల్ గాఁగ నెట్లు, సూడనోపుదు నని ధర్మసూనుండవుడు.

—* శౌనకుడు ధర్మరాజునకు ధర్మంబులు చెప్పట. *

వ. శోకమూర్ఛితుండై మహీతలంబుపయిం బడిన నాతని నాశ్వాసించి శౌనకుం డనుబ్రహ్మఋషి దొల్లి యాత్మిన్యనస్థానార్థంబు జనకగీతంబులయిన శ్లోకంబుల యర్థంబులు యుధిష్ఠిరున కి ట్లనియె. 19

క. శోకభయస్థానంబు ల, నేకంబులు గలిగినను విగ్రహీనవివేకుం డాకులతఁ బొందు నట్లు వి, వేకము గలవాఁడు ¹బుద్ధివిగతుం డగునే. 20

క. శారీరమానసమహా, దారుణదుఃఖములఁజేసి శ్రీ తఱిగి శరీరుల్ కూరతరబాధఁ బొందుదు, రా రెంటిని జెఱుతు రార్యు శ్రీ లమలినబుద్ధిన్. 21

వ. వ్యాధి శ్రమానిష్టసంస్పర్శ నేష్టవివర్జనంబు లనునాల్గిటం బుట్టి శారీరదుఃఖం బు లాశుక్రియాదిప్రతీయోగంబుల నుపశమిల్లు మఱి స్నేహజంబులయిన మానసదుఃఖంబులు జలంబుల నగ్ని యుపశమిల్లునట్లు విమలజ్ఞానంబునంజేసి యుపశమంబునుం బొందు. 22

క. స్నేహార్ణవనుగ్నుం డయి, దేహి మహాదుఃఖముల న్యధృతిఁ బొందును దుః ఖాహతుఁడు శోకతాప వి, మోహియగున్ స్నేహమూల్యములు రాగాదుల్. 23

వ. కావున బంధుమిత్రప్రధనసంచయంబులవలని స్నేహంబు విడుచునది పద్మపత్రంబు ²సీరం బొందనియట్లెఱుక గలవారి నెట్టియెడలను స్నేహంబు వొందదు స్నేహం బున రాగంబును రాగంబునం గామంబును గామంబునం గ్రోధంబును గ్రోధం బునం దృష్టయు వ ర్తిల్లు. 24

క. అది సర్వదోషముల కా, స్పద మది దురితక్రియాన్యబంధంబులకున్ మొదలు నిరంతరదుఃఖ, ప్రదమని మది నెఱిగి తృష్ణఁ శ్రీ బాశురు సుమతుల్. 25

వ. మఱియుఁదృష్టాతురుం డర్థలోభంబునఁ గోటరస్థంబయిన యనలంబునంజేసి దగ్ధం బగు వృక్షంబునుంబోలె వినాశంబునుం బొందు నట్ల యర్థానక్తుండైనవాఁడు శుభంబులు వడయ నోపండు మృత్యువువలనం బ్రాణులకు భయంబు గలుగునట్లర్థవంతులకు రాజ చోర స్వజన జలాశలంబులవలన భయంబు నియతంబు. 26

తే. జలములందు మత్స్యంబులు శ్రీ చదలఁ బడఁ, లామిషం బెట్లు భక్షిం చునట్లు దివిరి

యెల్లవారును జేరి యశనేకవిధుల, ననుదినంబును భక్షింతు శ్ర రథవంతు. 27

క. అర్థమ యనర్థమూలం, బర్థమ మాయావిమోహనావహము నరుం
డధర్మజ్ఞనదుఃఖమున న, పార్థిక్వతజన్మడగుట శ్ర పరమార్థ మిలన్. 28

వ. అట్టియర్థంబువలన దర్పకార్యణ్య మూన భయోద్వేగంబులు పుట్టుగావున¹నర్థో
పార్జనచింత నేయవలదు రూప యశావన ధన విభవప్రియసంవాసంబు లనిత్యంబు
లగుట నందు బుద్ధిమంతులు విమోహింప రనిన నమ్ముననరునకు ధర్మతనయుం
డి ట్లనియె. 29

సీ. ఆత్మోక్తభోగార్థ శ్ర మర్థలాభేచ్చ నా, కెన్నండు లేదు మగహీనురాగ్ర
గణ్యుల నత్యుగ్రకాశనాంతరమున, నెవ్విధంబున భరియింతునొక్కొ-
యని యిట్లు వగచెద శ్ర ననవద్యగుణయుక్తి, ననఘ మాయటిగృహస్థతతికే
బోఁష్యుల నెయ్యెడ శ్ర బ్రోవక యుండను, విపుల నతిథుల శ్ర వృథయపుచ్చు

ఆ. జనునె నిజధనంబు శ్ర సంవిభాగించి యీ, వలయు సాధురక్ష శ్ర వలయుఁ జేయ
నభిమతాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబుకాదె యుత్త్రమంబు వినఁగ. 30

వ. ¹మఱి యార్దునకు శయనంబును భీతునకభయంబును దృషితునకు జలంబును
బుభుక్షీతునకు నన్నంబును శ్రాంతునకు నాసనంబును నిచ్చుట సనాతనం బైన
యుత్తమగృహస్థధర్మంబు తృణభూ మ్యుదక ప్రియవచ నాదరదానం బెల్లవారికి
²నశ్రమంబు యాత్మార్థంబుగా నన్నపాకంబును సనాక్షికభోజనంబును వృథాపశు
ఘాతంబును బాపపాతువు లగ్నిహోత్రంబులు ననడ్వాహంబులు నతిధి బాంధవ
విద్యజ్ఞన గురు మిత్ర భామిని నివహంబు లపూజితంబులై యెగ్గుసేయునుగావున
గృహస్థుండు సర్వసంతర్పకుండు గావలయుం గావునం బ్రతిదినంబును బక్షి
శునకశ్వాపదార్థంబు సాయంప్రాతలయందు వైశ్యదేవంబుసేసి యమృతాశియు
విఘసాశియుఁ గానలయు యజ్ఞశేషం బమృతంబు నాఁ బరఁగు ³నతిధిభుక్త
శేషంబు విఘనంబు నాఁబడు నట్టివృత్తి వ రిల్లువాఁ డుత్తమగృహస్థుండనిన
ధర్మరాజునకు శౌనకుం డి ట్లనియె. 31

క. హరివిషయాభిలాషము, గారణముగ నెంతయెఱుక శ్ర గలవారును డు
ర్వారవికారముఁ బొందెడు, వారు నిజేంద్రియము లవి యశ్వశ్యములగుటన్. 32

వ. సంకల్ప జంబైనకామంబునం గలిగినమనస్సుచేతం బ్రేరితం బై శ్రోత్రాదీంద్రి
యంబులు శబ్దాదివిషయంబులం బరిభ్రమించుటంజేసి విషయాభిలాషవిశిఖవిద్ధు
లై దేహులు తేజోలుబ్ధంబులైన శలభంబులుంబోలె శోకానలంబునం బడి త
మొఱుంగక యవిద్యాకర్మతృష్ణలంజేసి సంసారచక్రంబునందుఁ బ్రవ రిల్లుదు రట్టి

1. అ. సర్వకార్యంబు సేయవలయు రూప. 2. క. మఱి యార్థభీతుల కభయంబును, 'మఱి
దృషితునకు జలంబును బుభుక్షీతునకు నన్నంబును శ్రాంతునకు శయనంబును నిచ్చుట' అని 'సెట్ట
చతురపాతము. 3. అ. సకల్యంబ. 4. గ. బోఁష్యభుక్త.

బ్రహ్మాదితృణపర్యంతభూతప్రసృత్తియందు రాగద్వేషనిఘ్నై యభిమాన మత్సరంబులు విడిచి వేదచోదితంబైన సమ్యక్సౌకల్యసంబంధం బింద్రియనిగ్రహంబు వ్రతవిశేషంబు గురుసేవనం బాహారయోగం బభ్యయనాగమంబు 'రత సన్న్యాసంబు చిత్తనిరోధం బను నెఱిమిదింటను గ్రామమృత్యుంబుసేసిన మహాత్ములు దమతమతపోమహత్త్వంబునంజేసి సంసారంబు జయింతురు నీవును శుశ్రూషాశ్రవణగ్రహణ¹ధారణోహాహా²ర్థవిజ్ఞానతత్త్వజ్ఞాన³సమన్వితుండవు నీ చేతం బ్రారంభంబు లైనయవి సర్వంబులును సంపన్నంబులగు. 33

క. వసు రుద్రాదిత్యాదులు, వసుధేశ తపంబుగౌరవంబున నైశ్వర్య సమృద్ధి లైరి తపమునఁ, బ్రసిద్ధముగ నిష్టసిద్ధి⁴ వడయుము నీవున్. 34

వ. తపస్సిద్ధి లైనవారు దమతలంచినదాని నశ్రమంబునం బడయుదురు కావున నీవు సుపశ్రమవంతుండవై తపంబుసేసి యోగార్థసిద్ధి వడసి బ్రాహ్మణుల⁵సనుచరించుచు నీమనోరథంబు సఫలంబు సేయు మన శోనకువచనంబు సేకొని భ్రాతృమధ్యగతుం డైనధర్మతనయుండు ధౌమ్యునకు నమస్కరించి యిట్లనియె. 35

తే. వనమునకువచ్చినవయంగ్రవలవదుడుగుఁ,డినిననుడుగి కమితోనయగుదెంతు మనిరిబ్రాహ్మణుల్ వీరికాశోరమేయు, పాయమున నుగ్రవనమునఁబడయనేర్తు. 36

వ. వీరల విడువనోప నేమి సేయుదు ననిన విని ధౌమ్యుండు పెద్దయుం బ్రాద్దు చింతించి ధర్మరాజున కిట్లనియె. 37

ఆ. భూతరాశి తొల్లి⁶ పుట్టి బుభుక్షోభి, తప్తమయినఁ జూచి⁷ తద్భయంబు నపనయింపఁ గడఁగి⁸ యదితిసుతాగ్రణి, కమలబాంధవుండు⁹ గరుణతోడ. 38

వ. ఉత్తరాయణగతుం డై యుర్విరసంబు పరిగ్రహించి దక్షిణాయనగతిం బరవ్యభూతుం డై యోషధులం బడసి రాత్రులయందుఁ జంద్రకిరణమృతంబునంజేసి వానిం దడుపుచు వర్ధించి యం దన్నంబు పుట్టించి ప్రజాప్రాణధారణంబుసేయుటంజేసి యన్నం బాదిత్యమయం బని యెఱింగి తొల్లి భీమ వైర్య కార్తవీర్య నహుషాదులు యోగసమాధిపీతులై సూర్యభజనంబున నన్నంబుఁ బడసి యాపదలవలనం బ్రజల సముద్ధరించిరి కావున. 39

లయగ్రాహి.

వారిరుమామిత్తు¹⁰ నమరోరగమునిద్యుచరచారణగణప్రణుత్రచారుగుణ భూతాధారు నఖలశ్రుతిశ్రోతరు మారి శంకర సోమోరుమాభవప్రతిము¹¹ దారుణతమిస్తా దారణమరీచిపరిపూరితదిగంతరు నశ్శూరి నతికారుణికు¹² సూరుఁ ద్రిజగద్దయోరతు సహస్రకరుఁగోరిభజయింపుము మనోరథఫలంబు లగుభూరిభుజసికున్.

వ. అని ధౌమ్యుండు విశుద్ధాత్ముండైన ధర్మరాజునకు సూర్యుం డర్యముండు భగుం

1. గ. ధారణదుచివిజ్ఞాన. 2. జ. సంబంధితుండవు. 3. గ. బ్రారంభితం బైన. 4. క. భరింపు నీకు మనోరథంబు సఫలం బగు ననిన. 5. గ. ప్రజాతత్త్వంబు.

డనునివి మొదలుగాఁగలనామంబుల యష్టోత్తరశతంబు నభీష్టధిప్రదంబయినదాని విస్పష్టార్థోచ్చారణంబును విధియుక్తంబునుగా నుపదేశించి దీనిం దొల్ల యింద్రువలన [నారదుండు వడసె నారదువలన (వసు వసురాజు వడసె నాతని వలన) నేను బడసితి] నేను నీ కిచ్చితి నిది దేవనిర్మితంబు దీన నాదిత్యు నతి భక్తి నారాధింపు మనిన.

41

— * ధర్మరాజు మార్కటానాధించి వరంబు గొనుట. * —

- సీ. హితుఁ డైనతనపురోహితునుపదేశంబుఁ, బేర్పితోఁ జేకొని ధర్మసుతుఁడు నెమ్మిఁ బుష్పవహ్వరముల నాదిత్యుఁ, బూజించి భాగీరథీజలంబు లం దుండి విషయంబులం దింద్రియంబుల, ¹ననవరతావధానమున నొడిచి వాయుభోజనుఁడుఁ బ్రాణాయామపరుఁడునై, సూర్యాదినామముల సూర్యుఁడెచి
- ఆ. జపముసేయఁచున్నఁ ధవనుఁ డాతనికీఁ బ్రత్యక్ష మయితిలోకశ్రవణం డమర వరుఁడు దురితహరుఁడుతరణి త్రయామూర్తి, వనజమిశ్రుఁడిట్టులనియెఁగరుణ.
- వ. సీతపమునకు మెచ్చితి నీ(వరణ్యమున నుండఁగల) పండ్రెండేండ్లును వన్యఫలమూల కంబులు సీమహానసంబున ద్రుపద రాజపుత్రిచేత సాధితంబు లై యక్షయంబు లైన చతుర్విధాహారంబు లగు నని వరం బిచ్చి వనజహితుం డంతర్హితుండైన.
- చ. అడరఁగ ధర్మనందనుఁ డహరస్పతిచేత వరంబు పేర్పితోఁ

బడసి మహీసురోత్తముల ధవ్యులఁ బల్కుర నిర్వహించె న
వ్వడు ద్రుపదాధిరాజసుత ధర్మబుగ వండినశాకమూలముల
గడురుచి నిష్టభోజనసుఖంబును దృప్తియుఁ జేయుచుండఁగన్.

44

- వ. ఇ ట్లనేకనవాస్రమహీసురవరుల ననుదినంబును నభిమతభోజనంబులం దనిపి విఘ్న నామృతభోజనంబులం దృపులైన సీతనపతులభుక్తశేషంబు ద్రుపదపుత్రిక యుప యోగించుచుండం గొన్నిదినంబు లంద యుండి పాండవులు బ్రాహ్మణులచేతం గృతస్వస్వయను లై బ్రహ్మర్షిసంఘంబులతోఁ గామ్యకవనంబున కరిగి రంత నిట ధృతరాష్ట్రుండు విదురుం బిలిపించి నీవు భార్గవుకంటె బుద్ధిమంతుడవు పాం డవకౌరవులకు సముండవు సమ్మతుండవుఁ జెప్పమింక నన్నాండవు లేమి సేయువా రనిన విదురుం డి ట్లనియె.

45

మత్తకోకిలము. దేవమూర్తులు పాండుపుత్రులు ధీరచిత్తులు వారిపెం పీ వెఱుంగనివాఁడవే ధరణీశ వాయుసుతుండు గాం డీవియక భుజవిక్రమప్రకటకృతుల వివిధాస్త్రువి ద్యావిశేషులు వైదిపీరులఁ దక్కు నిత్తురె పోరులన్.

46

- క. కదిసి యధర్మద్యూతంబున భేదము వృట్టుఁ బాండుపుత్రులకును నీ తనయుల కని మును చెప్పిన, విన నొల్లక కొడుకుపలుకుటెంటిని కడఁకన్.

47

- వ. ఇక నయినను వారి రావించి తొల్లి సీచేతం బడచుబడిన రాజ్యంబునందుఁ
బ్రతిష్ఠించి కీర్తియు ధర్మంబును నిలుపుము రాజ్యంబును ద్రివర్గంబును ధర్మమూ
లంబులు గావున నంద వర్తిల్లు మధర్మనర్తి యయి కర్ణశకునిదుశ్శాసనశిక్షితుం
డైన దుర్యోధను దుశ్చేష్టితంబుల కొడంబడ వలవడు. 48
- తే. వీనిపుట్టినపాపంపురవేళఁ బెక్కు, దుర్నిమిత్రముల్ పుట్టిన శనిర్ణయించి
యేను జెప్పితిఁ దొల్లియు శ వీనిచేత, నెట్లుఁ గౌరవులకు నెగ్గు శ పుట్టు ననియు.
వ. కులదూషకు దూషించి కులంబు రక్షించుట శర్మపు ధర్మరాజునఖలమహీరాజ్య
రక్షకుం జేసి పుత్రప్రాప్తిమిత్రమాత్యబంధువర్గంబుల నెల్ల రక్షింపుము సభా
మధ్యంబునందు ద్రాపవీధీమసేనులం బ్రార్థింప దుశ్శాసనం బంపుము. 50
- చ. అతిశయతామరోత్తముఁ డ్రహర్పితేజః డజాతశత్రుఁ డూ
ర్జితుఁ డజతుండు సీసుతులు శ సేసినయెగ్గు దలంపఁ డాతనిన్
ధృతి ననుసీతుఁ జేయుము ప్రతీపకులోత్తమ యిట్ల యైన సీ
కృతమునఁ గౌరవాన్వయ మ్రకిల్పివక్త్రీఁ బ్రకాశితం బగున్. 51
- వ. అని పలికిన విదురుపలుకులు విని కడు నలిగి ధృతరాష్ట్రం డిట్లనియె. 52
- క. నాదేహంబునఁ బుట్టిన, యాదిసుతున్ విడువ నెట్లు శలగు నాత్మజులం
గా దనక విఘాతించు ద, యాదూరులు గలరె యిట్లు శలన సీ కగునే. 53
- వ. సీవు నాకొడుకులయున్నతి కెన్నండు సహింపవు సీసహాయత్వంబు నేనొల్లఁబాండ
వులకడ కేనియు నొండుగడ కేనియు నీకిష్టం బైనచోటికి నరుగు మనిన నాక్ష
ణంబ విదురుండు మనోడవైకరథారూఢుండై పాండవులకడకుం గామ్యకవనం
బున కరిగె నంత నతనిరాక దవ్వులం గని ధర్మరాజు భీమసేనున కిట్లనియె. 54
- సీ. గాండీవ మాదిగాఁ శ గలయాయుధావలు, లుక్కివంబున నప్పు శ డొడిచినానఁగ
మఱచినవాఁ డయ్యు శ మందాత్ముఁడాధార్త, రాష్ట్రండు గాంధారరాజతనయు
వచనముల్ విని యక్షప్రతి నెపంబున వానిఁ, గవ్వుఁ డై కొన సమక్రకట్టి మనల
మగిడింపఁగా దుష్టమతిఁజేసి విదురుఁ బుత్రైంఁచెగా కున్న నేరేరఁ డితఁడు
- ఆ. నింక జూద మాడ శ నే నోప నిది పని, గాఁగ వచ్చు నొక్కొ శ కడఁగి విదురుఁ
డేమి సేయువార శ మితని నియోగంబు, మనకుఁ జేయ కునికి శ మానుషంబె. 55
- వ. అని తమలోఁ బలుకు చున్నసమయంబున విదురుం డేతెంచిన నతనికిఁ బ్రశ్న
ద్గతు లై వినయప్రియసత్కారంబుల సంతృప్తం జేసి తదాగమననిమిత్తం బడి
గిన వారికి విదురుం డిట్లనియె. 56
- క. మతి వారికి మాకును గడు, హితుఁడవు చెపుమయ్య యింక శ నెయ్యది కార్య
స్థితి యని ధృతరాష్ట్రం డే, కత మిష్టం బైనకార్యగతి న న్నడుగన్. 57
- వ. ఏ నుభయపక్షంబులవారికి జగంబునకు లగ్గుగ హితం బైనవిధంబు నెప్పిన నది

సర్వజనరుచికరం బైన యాహారంబు రోగాతురునకు నరుచికరం బైనయట్లయిత
నికి రుచియింపదయ్యె. 58

ఆ. కార్యగతుల తెజఃగు శ కలరూపు సెప్పిన, నధికమతులు దానినాదరింతు
రల్పకార్యబుద్ధు శ లగువారలకు నది, విరసకారణంబు శ విషమహాలే. 59

వ. దానసచేసి ధృతరాష్ట్రుండు న నొల్లక యెద్దులు పలికి నీవు విఠితచేతస్కుండ
విం దుండ నెలవదు పాండవులకడకుం బొమ్మనిన వచ్చితి రూపలావణ్యవతియై
వృద్ధశ్రోత్రి యునిచేతం బఁగిణిత యెన తరుణియుంబోలె రాజ్యలక్ష్మి యద్దురాత్ము
నందు విరక్తయ కాని ప్రీతిఁ బుట్టింపదు. 60

ఆ. ధర్మరహితు లైననాథారాష్ట్రులకు భూ, రాజ్యలక్ష్మి సుస్థిరంబు గాదు
ధర్మతనయ నిన్నుఁ శ దద్రాజ్యసంపదల్, 'వలచి తమకుఁ దామ శ వచ్చి పొందు.

వ. నావచనంబున నెగడునది యనిన ధర్మరాజు నట్ల చేయుదు నని యున్నంత నిట
ధృతరాష్ట్రుండు పాండవులయొద్ద విదురునునికి యెఱింగి ధృతిహీనుండై తన
హృదయంబును దృష్టియంబోని విదురుం బాసి నిమిషంబేని నిర్వహింప
నోపక సంజయున కి ట్లనియె. 62

క. నెమ్మిగలవాని నాచి, త్ర మ్మెఱిగెడువాని విదురు శ ధర్మప్రియు నా
తమ్ము నిట వేగఁ దోడ్కొని, ర మ్మరుగుము కామ్యకాఖ్యరమ్యాటవికీ. 63

వ. అని పంచిన నప్పుడ సంజయుం డతిత్వరితగతిం గామ్యకవనంబున కరిగి. 64

మ. ధరణీదేవసహస్రసంకులముతో శ ధౌమ్యుండు ధర్మక్షమా
భరణల్ నల్పురు దమ్ములున్ విదురుఁడుం శ బాంచాలియుం బ్రీతిబం
ధురు లై కొల్పించు నుండ నున్నబుధమిత్రున్ ధర్మరాజుం బ్రభా
స్వరి తేజం బ్రభుఁ గాంచి సంజయుఁడు సంజాత ప్రమోదాత్ముఁ డై. 65

క. వనవాసయు సేసియుఁ ద్రిభు, వనరాజ్యము సేయునట్టిరవమవున సంతో
షనిబద్ధబుద్ధి యగు యహ, తనూజునకు భక్తి నెఱిగి శ తా నిట్లనియెన్. 66

వ. మిమ్ము ధర్మార్థవిదుం డైనవిదురునిం గౌరవేంద్రుం డెప్పుడుం దలంచుచుండు
మీయనుమతంబునఁ దనయనుజుం దోడ్కొనితేర నన్నుఁ బుత్రుఁడై ననిన విని
ధర్మరాజు విదురున కి ట్లనియె. 67

తే. సర్వజనులును ధృతరాష్ట్రుశాసనంబు, సేయు చున్నచో మనకు విశేషభక్తిఁ
జేయవలయుఁగావున నెడనీయ కరుగు, మనిన విదురుండు గజపురి శ కరిగెనంత.

వ. ధృతరాష్ట్రుండును వినయవినమితో త్రమాంగుండైన విదురు నతిన్నేహంబునం
గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి నీవు నిత్యక్షమానిరతుండవు నాబుద్ధి
లేమికి తుమియింపు మనిన విదురుం డి ట్లనియె, 69

- ఆ. నీవు నీ సుతుండు శ నెఱిఁ దప్పి పలికినఁ, బభ్యనుయినపలుక శ పలుక వలయు
వీరు లయిన పాండవేయులతో విగ్ర, హంబు సేయు టిది నశయంబుగాదు. 70
- వ. అనుచు నెప్పటియట్లు కార్యసహాయుగ డై విదురుండు ధృతరాష్ట్రునిొద్ద నున్న
నయ్యద్దఱసంగమంబునకు శంకించి దుర్యోధనుండు కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో
ని ట్లనియె. 71
- క. పాండవహితుఁ డగువిదురుండు, వెండియుఁ జనుదెంచి కార్యనిధులందు సహా
యుం డయ్యెనతనితోడ హి, తుండయి మంతనముసేయఁదొడఁగెఁగొవిభుండున్.
- వ. వీర లింకఁ బాండవుల నిందులకు రావించువార లయిన నగ్నివిషజలంబులు ప్ర
యోగించి వారల కపాయంబు సేయుద మనినవిని శకుని దుర్యోధనుం జూచి యి
ట్లేల బాలిశం బైనమతిఁదలంచితివి విదురధృతరాష్ట్రులువిపరీతమతులై రావించి
నను నిత్యసత్యనిరతు లైన యపాండవులు దమచేసిన సమయంబు సలుపకయేల
వచ్చువా రగుదు రనిన శకునిదుర్యోధనులకుఁ గర్ణుం డి ట్లనియె. 73
- ఉ॥ ఇ త్రతః బన్నిపోయి పయి శ నె త్తి రణం బానరించి వారలన్
మి త్తికి నంపి ధాత్రి నిర శ మిత్రముఁ జేయుద మిట్టులైనఁ ద
ద్వృత్తులు నీక దక్కుఁ గురు శ వీర కడంగుము నావుడున్ మదో
న్మత్తుండు కౌరవుం డతని శ మాటకు సంతస మంది చెచ్చెరన్. 74
- వ. సమరసన్నద్ధుడై సమ స్తబలంబును సమకట్టి వెలువడినం దన దివ్యదృష్టి
నంతయు నెఱింగి కృష్ణద్వైపాయనుండు వచ్చి యిది ధర్మంబుగా దుడుగు మని
దుర్యోధనుని వారించి ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 75
- క. పుడమియు రాజ్యముఁ గోల్పడి, యడవుల నేకతమ యున్నయపాండవులం
గడఁగి వధియింపఁగా నీ,కొడు కరిగెడు నిట్లు తలఁపఁ శ గూడునె బుద్ధిన్. 76
- క. ధృతియుతు లై ¹సత్యవ్రత, రతులయి పదమూఁడు వత్స శ రంబులు ధర్మ
స్థితి సలిపి వార కడఁగెద, రతులపరాక్రములు మీఁదగనాహవమునకున్. 77
- క. వనగతులని వారలపైఁ, జని భంగముఁ బొంది రాఁగ శ సమకట్టెడు నీ
తనయుండు గావున నీ వా, తని వారింపు మది యనుచి శ తంబని నెమ్మిన్. 78
- క. విను ²నీవును, గురుండును శాంతనవుండు విదురుండు నుండి శ తగునె యధర్మం
³బున నీ. యుపేక్ష ననయం, బును బాండవవిగ్రహంబు శ పుట్టుట లగ్నే. 79
- వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుఃఖతం డై నాకును గాంధారికిని భీష్మవిదురకృప
ద్రోణులకు ననిష్ఠంబైనదుష్టద్యూతంబు ⁴ప్రవర్తించి దుర్బుద్ధి యైన దుర్యోధనుం
బు త్రొన్నేహంబున విడువనోప (నేమిసేయుదు) ననిన ధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణ
ద్వైపాయనుం డి ట్లనియె. 80

1. X. యరుసత్కీల్రతు లై. 2. అ. మేను నీవు గురుకాంతనవులు, 3. జ. బు ను పేక్షింపఁగఁగ
ననయంబునఁ. 4. ఇది ప్రేరణార్థకము.

—* ధృతరాష్ట్రునకు వ్యాసుఁ డింద్రసురభిసంవాదంబు నెప్పుట. *

- ఆ. ఎల్ల నెయ్యములకుఁ శ్రీ దల్లిదండ్రులయందు, సుతులవలని నెయ్య శ్రీ మతిశయంబు
ధనము లెంత గలిగినను సుతరహితుల, కెమ్మెయిని మనః ప్రియమ్ము లేదు.
- వ. తొల్లి సకలగోమాత యయినసురభి సురరాజుకడకుంబోయి కరుణంబుగానేడ్చిన
దానిం జూచి సురపతి విస్మితం డై యిట్లేల రోదనాకులితలోచనవయ యున్న
దాన వెల్లవారికి లగ్గ కదా యనిన నింద్రునకు సురభి యిట్లనియె. 82
- క. నీ వజ్రము రక్షింపఁగ, నా వారికిఁ దక్కఁ ద్రిభువ శ్రీ నంబులఁ గల భూ
తావలి కెల్లను గుళలమ, దేవేంద్ర జగత్త్రయప్ర శ్రీ దీప మహాత్మా! 83
- వ. దీనిం జిత్తగింపుము బలంబు గలబలీవర్దంబులతో బలహీనంబు లయినవానిం
బూన్చిన నవి దుర్బహభార వహనమహా లాంగలాకర్షణంబులయం దసమర్థంబు
లైన నడచియుంబొడిచియు ములుకోలలం గుట్టియుఁదిట్టియు దుర్బలబలీవర్దంబుల
జనులు బాధింపం జూచి యేను దానికి దుఃఖంచెద ననిన సురభికి సురపతి
యిట్లనియె. 84
- క. నీకు నపత్యశతంబు ల, నేకంబులు గలవు వాని శ్రీ కేశకృతి దుః
ఖాకులత సంభవింపదు, శోకింపకు మనిన సురభి శ్రీ సురపతి కనియెన్. 85
- వ. దేవా! దీనానసంబులయి దుర్బలంబులయిన యపత్యంబులదుఃఖం బే నెట్లు
నూడ నోవుదు ననిన నగి యింద్రుండు దానికిం గరుణించి వర్షంబునఁ దృణవర్ష
నంబు నీసి దుర్బలబలీవర్దంబులకు బలంబు గావించె నని యింద్రసురభిసంవా
దంబు (వేదంబులందు) వినంబడుఁగావున నీకుం బుత్త్రీన్నహంబుసామాన్యంబు
గా దైనను దీనులై వనంబున నవయుచున్న యప్పాండవులకుదయాభండవగుము.
- తే. నీవుఁ బాండుండు విదురుండు శ్రీ నెమ్మినాకు
నొక్కరూ పైనయట్లు నీ శ్రీ కుదితయశులు
నీ సుతులు నూర్చురును బాండు శ్రీ నృపతేనూజు
తేవురును నొక్కరూపకా శ్రీ నెఱుంగవలయు. 87
- క. సుజనుల సహవాసంబున, గుజనులు సదర్శమతు లశ్రగుట నిక్కము ధ
ర్మజా నొద్దనుండి నీ యా, తృజాఁడు ప్రశాంతండు ధర్మశ్రీమార్గుండునగున్. 88
- వ. రాజురయైన ధర్మరాజుతోడి సహవాసంబు సర్వజనహితంబు గావుననాతనినుపా
సించి దుర్యోధనుం (డతనియొద్ద) గొండ్లాక కాలం బుండునట్లుగాఁ బనుపుమట్లు
యిన సుభయపక్షంబులకు లగ్గగు ననిన ధృతరాష్ట్రుండు శ్రుతాంజలియయి
మునీంద్రా దుర్యోధనుండు నా పలుకులు వినండు కురుకులంబు రక్షించునట్టి
బుద్ధిగల దేని వాని మీర శిక్షింపుం డని మొక్కిన.
- క. అనఘుండు మైత్రేయుం డను, మునినాథుండు వచ్చి ధర్మశ్రమున నాతనిఁ దా
ననుశాసించుఁ దిరంబుగ, నని చెప్పుచు నప్పరాశ శ్రీ రాత్నజుఁ డరిగెన్, 90

వ. అంత.

91

ఉ. న్యాయవిదుండు కామ్యకవశనంబున ధర్మజనోద్దనుండి మై
త్రేయుండు ధీయుతుం డరుగుతదెంచిన నప్పడ యమ్మునీంద్రునిం
బ్రాయతుం డాంబికేయుండు చిత్రస్థితిఁ బూజితుం జేసె నాత్మ ని
శ్చేయసలాలనుం డయి విశ్వేశసపర్యలఁ జేసి భక్తితోన్. 92

వ. ఇట్లు దనచేతం బూజితుం డై సుఖవిశ్రాంతుం డైన మునివరునకుఁధృతరాష్ట్రుండు
ముకుళితహస్తుండు భట్టారకా యెందుండి వచ్చితి రని యడిగిన నతనికి మైత్రే
యుం డిట్లనియె. 93

చ. అలఘుతపోభరంబున జటాజినముల్ ధరియించి రూక్షవ
ల్కలములు గట్టి కూరలును శ్ర గాయలుఁ బండులు భోజనంబుగా
నలయక కామ్యకం బనుమ్రహావిపినంబున నున్నపాండవే
యులకడనుండి వచ్చితిఁ గురూత్తమ నీసుతు నిన్నుఁ జూడఁగన్ 94

వ. ఏ నఖలతీర్థదర్శనార్థంబు పరిభ్రమించుచుఁ గురుజాంగలంబున కరిగి యందుఁ
గురుకులోత్తములైన పాండుపుత్రులం బూచితి. 95

ఆ. అనిన నవనతాస్త్వ్యడయి ధృతరాష్ట్రుండి, ట్లనియె నెట్లు సెప్పఁగడయ్యయందు
బాండవులకు సత్యభాషణులకుఁ గుశ, లంబె వార లిటఁ దలంతురొక్కొ. 96

క. అమితభుజశక్తి నంతక, సము లపాండుసుతు లిందు శ్ర సాభ్యాత్రన్నే
హమునకు విచ్చేదముగా, సమయాతి క్రమము సేయ శ్ర సమకట్టరుగా. 97

వ. అనిన మైత్రేయుం డిట్లనియె. 98

క. చనుదెంచి మహామునివరు, లనవరతము వారలకుఁ బ్రియం బానరఁగ దీ
వన లీగిఁజేసి కుశలమ, మనుజేశ్వర వారు ధర్మసతీయుతు లగుటన్. 99

క. వారలు సమయము దప్పిన, వారిజరిపుహితులగతు లశ్వశ్యముఁ దప్పక
వారికి నకారణంబ ని, కారము నీకొడుకు సేసెఁగడు నహితుం డై. 100

వ. అని దుర్యోధనుం బూచి యయ్యా నీవు బుద్ధి గలవేనిఁ బాండవులతో విరోధం
బుడుగు మట్లయిన నీకును వారికిం గురుకులంబునకు లగ్గగునాపలుకుఁజేకొనుము.

సీ. వజ్రసంహనను లశ్వవార్యపరాక్రముల్, పాండుకుమారు లాశ్రింపడలాభు
లందఱు నాగశత్రతాయుతప్రాణు లు, గ్రాహవకాంక్షు లుత్సాహపరులు
వారలలో బలవంతుండు బకహిడిం, బాసురు లనువారి శ్రీనాసురమునఁ
జంపె నాగాయుతసత్త్వ జరాసంధు, నెక్కటి యోర్చినశ్రయక్కజండు

తే. ఘోరవనమున వీరుఁ గిగ్గిమీరుఁ డనును, రారినిశ్చలఘనభీకరరాంగుఁ బట్టి
పోర వధియించినట్టిసత్రమీరజనకు, భూరిభుజనకు మార్కానుశవారుఁ గలరె.

—* మైత్రేయుఁడు దుర్యోధనుని శపించుట *—

వ. వారికి వాసుదేవధృష్టద్యుములు సంబంధసహాయులు జరామరణవంతులైన మనుజులు వారిం జెనకి యెట్లు జీవించురు నీవు వారితో నొడంబడి యుండుమిది కార్యం బనిన మైత్రేయుఁడుకు లాదరింపక పాదాంగుష్ఠంబున నేల వ్రాయుచు బాహు లెత్తి దొడలు నొచ్చి నగుచున్నయాదుర్యోధనుం జూచి మైత్రేయుం డలిగి యీయపరాధంబున నాహవం బగు నందు భీముగదాఘాతంబుననీయూ రుయుగళంబు భగ్నం బయ్యెనుమని శాపం బిచ్చిన వెఱచి ధృతరాష్ట్రుండు మునీంద్రు యట్లు గా కుండం బ్రసాదింపు మనిన నమ్మునివరుం డి ట్లనియె. 103

తే. కడగి నమబుద్ధి వీనికిఁ ॥ గలిగెనేని, గాదు శాపఫలం బట్లు ॥ గాక బుద్ధి హీనుఁ డై గర్వితుం డగునేని శాప, హవ్యవాహఫలంబు వీఁ ॥ డనుభవించు.

వ. అని ప్రసన్నుం డైన మైత్రేయునకు నాంబికేయుం డి ట్లనియె. 105

క. కిమీరుం డనురక్కసుఁ, డమూరుతలనయచేత ॥ నత్కుగ్రవనాం తమ్మున నిహతుం డయినవి,ధ మొట్టలు సెప్ప మద్భుతం బిది యనినన్. 106

వ. నాపలుకులు నీకొడుకు వినండ యే నేల చెప్పెద దీనిం బాండవసహాయులైన విప్రులచేత విదురుం డిమ్ముగా నెఱింగినవాఁ డతనివలన విను మని చెప్పి మైత్రే యుండరిగినంగిమీరవధకథా శ్రవణ¹పరుండై తన్నడిగినధృతరాష్ట్రునకు విదురుం డిట్లనియె నిందుండి చని పాండవులు మూఁడహోరాత్రంబులు నిరంతర ప్రయాణంబు సేసి కామ్యకవనంబుఁ జొచ్చువా రొక్కనాఁటియర్ధరాత్రంబున రాక్షసప్రచార వేళయందుఁ బరిభ్రమించుచు రాక్షసమాయ గావించుచున్న వాని నతినిశితదంష్ట్రాకరాళిం బైనతనవదనగహ్వరంబుఁ దెఱచి గుడ్లు మెఱవ బభ్రు²కేకంబులు దూల బాలార్కరశ్మియతం బయినబలాహకంబునుంబోలె సకల ప్రాణిభయజనకంబుగా గరిల్లు చున్నవాని ³నిజపాదఘట్టితమహీతల ప్రచలనవేగ వేల్చితవల్లిపల్లవబాహుపరిరంభణసుఖంబుఁ బాదపంబుల కాపాదించు చున్నవాని నెదుర నొక్కరక్కసుని గనిరంత వాఁడును బ్రాహ్మణసంఘంబు ముందటఁ గృష్ణాజినావృతులై వచ్చుపాండవుల దవ్వలం గని మార్గనిరోధియై మహాపర్వతంబునుంబోలె నున్న నదృష్టపూర్వప్రమాణంబైనవానిదేహంబుఁ జూచి నిమిలితనయనయయి దుశ్శాసన కరాకృష్టవికీర్ణ వేణీభరంబువెనువెంట నొలయం బాంచాలి పంచపర్వతంబులనడిమినదియుంబోలెఁ బతులనడుమ భయ వ్యాకులచిత్తయైన నింద్రియంబులు విషయరతిం బరిగ్రహించునట్టు లేపురు నక్కొమలిం బట్టుకొని భయపడకుండ నాశ్వాసించుచున్నంత. 107

క. రక్షోఘ్నమం త్రముల నా, రాక్షసమాయాపరిస్ఫురణఁ జెఱిచె గ్రియా దక్షుండు ధోమ్యుండు పాండవు, లీక్షించుచు నుండఁగా నృహిణ ప్రతిభన్. 108

వ. అంత.

109

క. ప్రతివిహితమాయు నత్యా,యతభుజయుగుఁ గోఁఘూర్ణితారుణనిస్సృ
రితనేత్రు నసురఁ జూచి భ,రతికులనగదనుఁడు ధర్మకృరా జి ట్లనియెన్. 110

వ. నీ వెవ్వరివాఁడ వెవ్వండ పీవనంబున నేల యున్నవాఁడ వనిన వాఁ డి ట్లనియె.

క. ఏను బకాసురుననుజుఁడఁ, గీనాశుఁడ మానవులఁకఁ శ్ర గిమ్మారుఁ డనం
గా నెగడుదు నీకామృతక,కాననమున సర్వస త్త్వభాదనబుద్ధిన్. 112

క. పాయక యుండుదు రాక్షస,మాయల సమరంబు సేసి శ్ర మఱుజుల విగతౌ
పాయులఁ జంపుచు భక్షణ, సేయుదు నమరాదులకు నశ్రజేయుఁడఁ బోరన్. 113

వ. నాకు వెఱచి యెల్లవారును నతిదూరంబున దీనిం బరిహరింతురు మీ రెవ్వరిం
దుల కేల వచ్చితిరి మి మ్మందఱ వధియించి యిపుడ భక్షించెద ననిన వానికి
యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 114

ఆ. ఏను ధర్మగుతుఁడ శ్ర సీతఁడు భీముండు, వాఁడు విజయుఁ డల్లవారు గవలు
పాండవేయుల మమకప్రథ వనవాసంబు, సేయవచ్చితిమి విశ్రేషయుక్తి. 115

సీ. అనవుడు రాక్షసుం శ్ర డట్టహాసంబుతో, నెట్లెట్లు భీముండె శ్ర యీతఁ డేమి
పుణ్యమో వీని నెశ్పడు సంపఁ గాంతునో,యనియున్నచోదానశ్రయగుడెంచె
నధికు మాయన్న బకాసురు నాయుష్ట,సఖు హిడింబాసురుఁ శ్ర జంపి యున్న
ఖలు మ్రింగి జీర్ణంబు శ్ర గావించు వాతాపి, దడయక మ్రింగినశ్రపసియట్లు

ఆ. యనిన రక్కసునకు శ్ర సీరిగిఁయగ్రజ,నలుక యెఱిగి వీరుఁ శ్ర డర్జునుండు
మొనసే గాండివంబు శ్ర మోపెట్టె నవశిత, ఖడ్గపాణులైరి శ్ర కవలు నంత. 116

—* కిమ్మారుం డను రాక్షసుఁడు భీముచే జచ్చుట. *

ఉ. ఘోరపరాక్రముల్ ప్రబలశోపవరుల్ పృథుసారభూరి భూ
మీరుహపాణు లుద్ధతు లశ్రమి త్రవిఘాతులు వీరబృందబృం
దారకు లార్చు చొంఁడొరులఁ శ్ర దాఁకిరి దారుణభంగిఁ బొంగి కి
మ్మార సమీర సూనులు నశ్రమీరవిఘాతపయోధులట్టరై. 117

తరలము. పొరిని వారలచేతియున్నతశ్రోభూరుహాయుధముల్ పర
స్పరశిరోశిరస్థులంబులకై వడిం బడి మత్తకుం
జరశిరఃపతితంబు లైన లశనస్మృణాశములట్ల జ
ర్జరిత మయ్యెఁ దదారవ ప్రతిశబ్ద మొప్ప⁴నగంబులన్. 118

వ. ఇట్లాకృ-ముఖూర్తంబు వృక్షయుద్ధంబు సేసి యాసన్నమహీరుహంబులు సమ-
సిన నయ్యుద్దఱు శిలాయుద్ధంబునకుఁ దొడంగి చేయునెడం బవనజనిక్షిప్తనిష్ఠుర
శిలాహతహృదయుండై భానుం బట్టుకొనుస్వర్భానుండునుంబోలెఁగిమ్మారుండు

1. ఆ. పాండవులము సమయపడి వన 2. నలిగిన. 3. భూరిభూరుహముల్. 4. భూరుహాయుధముల్. 5. భ. ఆ. నభంబునన్.

భీముం బట్టుకొనిన భీముండు వాని హీనబలుంగా నెఱింగి కృతాంతదండాను
కారంబులయిన తన బాహుదండంబుల నమ్మనుజకంటకు కటికింఠ ప్రదేశంబులు
పట్టుకొని నేలం బెట్టి దేహయప్పి విఱచి బకుం జంపినవిధంబునఁ గిమ్మిరు విగత
పాణుం జేసి.

119

తే. బకహిడింబులు హతులై నరబనవి ననవి, యజుచిశోకింపఁగానకయమపురమున
కరిగి తక్కట రాక్షస శ్రయనుచుఁ దెరువు, వాయు బావనిదత్తు శ్రేబరము వైచె.
వ. ఇట్లు ధర్మరాజునచనంబునఁ గిమ్మిరు నశ్రమంబున వధియించి తద్వనవాసులకు
రాక్షసభయం బుడిపినమహావీరునమ్మారుతాత్మజుధర్మార్జుననకులసహ దేవులును
ధౌమ్యాదిమహీసురవరులును బ్రశంసించి రని విదురుండు గిమ్మిరువధ సెప్పిన
విని ధార్తరాష్ట్రులకు హృదయదలనం బయ్యెనిటఁ బొండవులు కామ్యకవనంబున
నుండునంత.

121

—* యాదవపాంచాలాదులు పొండవులకడ కేటెంచుట. *

నీ. వసుమతీరాజ్యంబువలన నిరస్తులై, మునివృత్తి నత్యుగ్రవనములోన
నవయుచుఁ బొండుభూనాధనందను లున్న, వారని విని యతిశ్రుకూరిమతుల
ధృతరాష్ట్రసుతుల నింఁదించుచుఁ బొంచాల, యాదవనృప్తిభోజాంధు లెల్ల
నచ్యుత ప్రముఖు లై శ్రయపొండవులకడ, కేటెంచి శోకవ్యరితు లగుచు

ఆ. నున్న సధికధర్మయుక్తుఁ డుపేంద్రుండు, నికృతిఁజేసే హాపనియతబుద్ధిఁ
బొండవులకు నట్లరపాయంబు నేసిన, ధార్తరాష్ట్రులకును శ్రద్ధ యలిగి.

122

క. అనిఁ గర్ణశకునిదుర్యోధనదుశ్శాసన నవాశ్రధారాపాతం
బునఁ దృప్తి వొందు వసుధాం, గన రాక్షసకాకగృధ్రగణములతోడన్.

123

క. అవిసీతుల వధ్యులఁ గౌరవపాంసులఁ జంపి ధర్మరాజునకుఁ గురు
ప్రవరున కొనఁదింతమ యీ, యవనీరాజ్యాభిషేక శ్రమవిజితశక్తిన్.

124

వ. అని యుగాంతకాలకుపిత కృతాంతాకృతి నున్నజగన్నాథు జనార్దనుం బ్రశాంత
చిత్తుం జేసి యర్జునుం డతని నిట్లని కీర్తించె.

125

ఆ. పూజ్యాడవు పురాణపురుషుండ వీశుండ, వప్రమేయుండవు చక్రరాచరంబు
లయిన భూతరాసు శ్రయచ్యుత నీయండ, పుట్టు నిలుచు లయముఁబొందుచుండు.

వ. నీవు దొల్లి గంధమాదనంబునం గండమూలఫలాశనుండవై పదివేలేండ్లు తపంబు
నేసి పుష్కరంబున నేకాదశసహస్రవర్షంబులు జలంబుల యాహారంబుగా నుండి
ప్రభాసంబను తీర్థంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లేక పాదస్థితుండవయి యుండిబదరి
వనంబునం బవనంబు భక్షించుచు నూర్వబాహుండవయి యేకపాదంబున
ననేకసహస్రవర్షంబులు నిలిచి సరస్వతీనత్రయంబున నవవక్రప్రతారాసంగుండవై
నియమకృత్కృతశరీరంబుతోఁ బండ్రెండువర్షంబు లశేష వ్రతంబులు సలిపినతపో

1, గ. మహాకబుద్ధి, 2. జ. దత్తలంబులు, 3. గ. నవవక్రప్రతారా,

నిధానంబవు నిఖిలలోకజైత్తుండ వయి యై త్రరథంబున నుత్తమక్రతువు లనేకం
బులు సేసియొక్కొక్క క్రతువునకు నూఱుచేసిలక్షలు సువర్ణంబులుదక్షిణలిచ్చిన
యజ్ఞ పురుషుండవు తపోయజ్ఞంబులు రెంటును సమృద్ధతేజుండ వయి యైత్యదాన
వేంద్రుల వధియించి యింద్రున కింద్రత్వం బేకాధిపతింబు సేసిన లోక ప్రభుండ
వదితికిం గళ్యపునకు నుదయించి యంద్రాజుండవై త్రివిక్రమంబులం ద్రిజగం
బుల నభివ్యాపించిన విశ్వరూపధరుండవు. 127

- క. నరకశిశుపాలు రాదిగ, ధరణీకంటకుల నధిక శ తరదర్పులుఁ బ
ల్వర వధియింపఁగ మహి నవ, తరించినమహాత్ముండవు సుతస్థిరశక్తిన్. 128
- క. అన్యతము మదమును మత్సర, మును గ్రోధము¹ ననువికార శ ములు వారయునె ని
న్ననుపమగుణముల నీకొరు, తెన పోల్పఁగఁ గలరె సురమునీంద్ర ప్రణతా. 129
- వ. అని కృతాంజలి యయిన ధనంజయుం జూచి దనుజభంజనుం డిట్లనియె. 130
- తే. నరుఁడు నారాయణుండునాఁడబరగు నాది, మునుల మిద్దఱుమందునీవనఘ నరుఁడ
వేను నారాయణుండ నశనూనశక్తి, యతులమై మర్త్యయోనిఁ బుట్టితిమి పేర్చి.
తరువోడ. నిరతంబుగా నేను శ నీ వనుభేద్యనియమంబు లే దైత్యనిష్ఠయ మనకు
నిరువురకును నీకు శ నిష్ఠుండ నాకు శ నిష్ఠుండు మఱి నీ కశనిష్ఠుండ నాకుఁ
గర మనిష్ఠుం డట్లుగా నమ్ముమనుచు శ ఘనభుజుల్ భుననోప్రకాశైకమతులు
హరియునర్జునుఁడు బ్రియముతోడఁదగిలియన్యోన్యహితభాషు లగుచుండునంత.

— † ద్రౌపది శ్రీకృష్ణనితోఁ దనపరిభవంబు చెప్పి దుఃఖించుట † —

- వ. అఖిలరాజలోకపరివృత్తుం డయియున్న నారాయణునొద్దకు వచ్చి ద్రుపదరాజ
పుత్రి ముకుళితకరాంబుజ యయి నిన్ను నాదిప్రజానర్గంబునఁ బ్రజాపతి వనియసి
తుం డయినదేవలుండును సత్యంబువలన యజ్ఞం బుద్ధరించుటంజేసి నిత్యసత్య
మయుండ నయినయజ్ఞ పురుషుండవని కళ్యపుండును శీరంబున దివంబును బాదం
బుల మేదినియును లోచనంబుల సూర్యుండును నవయవంబుల లోకంబులు నభి
వ్యాపించుటంజేసి సర్వమయుండ వని నారధుండును నక్షయజ్ఞాననిధి వని సర్వ
మునిముఖులును జెప్పిరి. 133

- మధ్యాహ్నం. అని ననివృత్తు లై పుణ్యచరితు లై శయాత్మప్రబోధ
వినిహితదిత్తు లై సర్వధర్మార్థ శ విదు లయి తృప్తిఁ
దనరెడురాజర్షి వరులకును యోగ శ ధరులకు సాధు
జనులకు గతి నీవ నిత్యకారుణ్య శ సర్వశరణ్య. 134

- వ. నీయంతఃకరణ ప్రవృత్తి కగోచరం బెద్దియు లేదయినను నావడినపరాభవంబెఱిం
గించెద. 135

సీ. పార్థివప్రభుఁడైనశపాండుమహీపతి, కోడల నయి యుద్ధరకుళలు లయిన

1. క. నిర్విచారమును. 2. దుర్విచారమును. 3. అ. కున్కిరింపి కృష్ణము మనకు.

- పాండుతనూజులభార్యనై పూజ్యుడ, వైననీసఖమునై యధికశక్తిః
 బరంగుధృవృద్ధముఃశభాని నై ధృతరాష్ట్ర, పట్టిచే సభఁ దలఁపట్టి యాడ్వఁ
 బడి పాపిరూచే య బరిధాన మొలుచంగఁబడి దారుణం బైన య పరిభవంబు
- ఆ. పడితి నట్టిననుఁ య బాండవుల్ సూచుచు, నుండి రొరులపోలె య నుక్కు దక్కి
 యాపగాతనూజుఁ య డాది గాఁగల వృద్ధ, బంధుజనులుఁ జూచి య పలుక రయిరి.
- క. శరణనినవారిఁ గరుణా, కరు లయి రక్షించువునుపకారాన్నితులే
 శర ణనియజచిన నాలిం,పర భీమార్జునులబాహుబల మేమిటికిన్. 134
- వ. భ్రాతృపుత్రృ బంధుజనంబులు నాకుం గలిగియు లేని వారయి రట్టియెడం గర్జుండు
 నన్నుం జూచి నగియె. 138
- ఆ. కర్ణునగవు లోఁకగర్హితుం డగుచున్న, సేనుచెయిదికంటె య శిఖయపోలె
 నడరి నామనంబు య నతిదారుణక్రియ, నేర్పు చున్నయది మ్రహీధరుండ. 139
- వ. తొల్లి వేదాధ్యయనంబు సేయుచు బాలకేళివినోదంబుననున్న కాలంబునఁ బ్రమా
 ణకోటియందు సుపుండయవ భీమసేను నంటఁగట్టి గంగమడువునం ద్రోపించియు
 విషంబుఁ బెట్టియు విషసర్పంబులం గజపించియు ¹జననీసహితు లైనయేవురను
 వారణావతంబున లక్కయిల్లుసానిపి యందు దహనంబుఁ బ్రయోగింపంబించియు
 ననేకంబులైన యపకారంబులుసేసి యిప్పుడు దుర్యోధనుం డధర్మద్యూతంబున
 రాజ్యంబు నపహరించి రాజలోకసమక్షంబునం దమ్ము నిరాకృతులం జేసినను
 బరాక్రమపరాజ్యులు లైనపాండవులు నాపరిభవంబు నెట్లు దలఁచెదరని బాష్ప
 ధారాస్పృహితపయోధరయయి పాణిపల్లవంబుల నయనసమార్జనంబుసేయుచున్న
 పాంచాలిం జూచి వాసుదేవుం డిట్లనియె. 140
- వ. తనుకుచు నున్నరీహృదయతాపనిమి త్తమునన్ సురేంద్రీనం
 దనుపటుబాణపాతహతిఁ య దధృతరాష్ట్రబలంబు మృత్యుసా
 దనమున కేఁగు జమ్మిదియత్రతథ్యము నా వచనంబు దప్ప ది
 వ్వననిధు లేఁడు నింకిన దిశవంబును రాత్రియు సంచలించినన్. 191
- వ. అనిన నర్జునుండు ద్రౌపదిం జూచి యిట్లనియె. 142
- డి. ఈ పురుషోత్తముండు మనశకందఱకుం గుశలంబు సేయుచుం
 బాపకలంక పంకములఁ య ²బాయఁగఁ జేయుటఁజేసి దుర్మదో
 ద్దీప్తితోశత్రుసంహతి హృతిం బరమార్థమ పొందునేల సం
 తాపము నీకుఁ జేయఁగఁ ³ద్రిధామజయోన్నతి గల్గి యుండఁగన్. 143

1. 'లాక్షగృహంబున నుండ బనిచి యెవ్వ రెఱుంగకుండ ఘోరానలంబు దరిణింబు
 బనిచియున్నట్టిదుర్లోభనుం డిప్పు డధర్మద్యూతంబున' నని యొక్కప్రతి. 2. గ. బాష్పచు నుండు
 టఁజేసి. 3. గ. చ. జ. శత్రులోకవిఠతిం బరిమారుకు ముల్ల మేల సంతాపముఁ బొందఁ జేయఁగఁ.
 4. ఖ. విధాతృనియోగము; జ. వృథావిజయోన్నతి.

- వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు (సక్రోధుం డయి) యిట్లనియె. 144
- క. వినయవిహీనుల దుర్యోధనదుశ్శాసనులఁ బవన శ్ర తనయుఁడు రాధా
తనయుని నరుఁ డేఁ గుంభజు, నని జంపుదు మేల వగవ శ్ర నంబుజనేత్రా. 145
- వ. అని యందఱు ద్రుపదరాజపుత్రి నాశ్వాసించి రంత నచ్యుతుండు ధర్మరాజున
కిట్లనియె. 146
- తే. ద్వారవతినుండియే యుయ్యధానువలన, ధారుణీశ యంతయు విని శ్ర తతఁబ
యరుగు దెంచి యాపన్నుఁడైవైన నిన్నుఁ, జూచి దుఃఖోపహతమనస్కుండైనైతి. 147
- వ. అయ్యవనరంబున నేను మీయొద్ద నుండమింజేసి యిట్టి దుర్వ్యసనంబుసంభవిల్లెఁ
గామజంబులైన స్త్రీద్యూత మృగయా పానంబులను నాలుగు దుర్వ్యసనంబులం
బ్రన ర్తిల్లకుండఁ బ్రతిపాదించవలయు నందును విశేషంబుగా ననర్థసూలంబయిన
ద్యూతంబుఁ బరిహరింపనినాఁడు పాపంబగు నని హేతుదృష్టాంతంబులు సూపి
కృపద్రోణమిదురగాంగేయులం దోడుచేసికొని యాంబికేయు నొడంబఱచి దుష్ట
ద్యూతంబు సర్వప్రకారంబుల వారించు. 148
- క. వలచి హితంబునఁ బథ్యముఁ, బలికినఁ జేకొననిధర్మబాహ్యుల నవివే
కుల నిగ్రహింతు మీ కె, గ్గులు ¹మత్సాన్నిధ్యమున నశ్రగునెయ్యెడలన్. 149

— శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకు సాంభకాఖ్యానంబు చెప్పెట. —

- వ. ఏను సముద్రతీరంబున సాల్వుతోడం బదినెలలు యుద్ధంబుసేసి వాని వధియించు
చుండి యక్కడ మసలితి నది గారణంబుగా మీకు దుర్వ్యసనావసరంబుననలబ్ధి
సన్నిధానుండ నయితి ననిన నది యెట్లని యుద్ధిష్ఠిరుం డడిగిన నాతనికిసాంభకా
ఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగాఁ గృష్ణుం డిట్లనిచెప్పె నీ యజ్ఞంబుననర్పింపి త్తంబున
నసహిష్టుం డయిన శిశుపాలుండు నాచేత నిహతుం డగుట విని వాని తమ్ముండు
సాల్వుం డనువాఁడు తద్వధప్రవ ర్తితక్రోధుండయి కామగమనంబయిన తన
సాంభకం బను నగరంబుతో సన్నద్ధుండయివచ్చి ద్వారవతీపురంబు నవరోధించి.
- చ. ప్రతివరపాలకాలు శిశు శ్ర పాలు బలాధికుఁ జంపి దర్పసం
హితుఁ డగుచున్న వృష్టిఖలుఁ శ్ర డెక్కడ ²నెక్కడ నాతనిన్ జయో
న్నతి వెలయంగఁ జంపెద రక్షణంబున నంచు నలంఘ్యవిక్రమో
ర్జితుఁ డయి దానిచుట్టు విడిశసం జతురంగ మహాబలంబుతోన్. 151
- క. మేలగు తత్పురబాహ్యువి, శాలోద్ధానములఁదాలసాలసరళహిం
తాల తమాలావళి ని, రూఢితలముగఁ జేసెఁ దచ్చరముసామజముల్. 152
- వ. మఱి తృణజల ధాన్యసమిత్సమృద్ధంబయి శతఘ్నప్రముఖానేకయంత్రంబులనలం
ఘ్యపరిఘాప్రాకారంబులను నపారబలరక్షితఘనకవాటచతుర్థోపురంబులను లబ్ధ

1. గ. నేనినధార్మిరాష్ట్రోఽకుఁ సయ్యెడలన్, 2. జ. యో నగు

ప్రభూతవేతన ప్రహృష్టపుష్ట ధృష్ట వీరసుభట సంకులంబులను నపరిమితగజతు
రంగ శశాంగంబులను ¹ బ్రహ్మస్తాలాతశాతశరచక్రతోమర పరశుపాశాంకుశకూ
టంబులను ² వీరయోధారూఢవిశాలాట్టాలకంబులను నొప్పి పరుల కసాధ్యం
బయిన ద్వారవతి భేదంపనేరక దానివెలిం బ్రపాదైత్య దేవాయతన వల్మీకంబులు
వర్జించి సమతల ప్రదేశంబున నిబిడంబుగా శిబిరసన్నివేశంబు నేసి నిత్యంబు నుప
ద్రవంబునేయుచున్న సౌంభకవిజృణంబునకు సహింపక సమరసంరంభంబున
సర్వాయుధసన్నద్ధులయి.

153

క. ఉద్యద్బలులు కుమారులు, విద్యాధరసములు పురము శ వెలువడిరి రణై
శోద్యములుచారు ధేష్టుండు, బ్రహ్మముండు సాంబుండును విశ్రుక్షజిఘాంసన్. 154

మణిభూషణము. రామవిక్రముఁ డక్షేయుఁ డశ్రరాతిగజావలి

సామజాహితుండు సాంబుండు శ సాల్వచమూపతిఁ

క్షేమవృద్ధి యనువాని నశక్తృత్రిమసాహసా

ద్దాముఁ దాఁకె శరధారల శ ధారుణిఁ గప్పచున్.

155

క. జాంబవతేయు బృహద్విశిఖంబులకుఁ బెదర కెదిరి శ ఘనుఁ డేసె రణా

గ్రంబున నాతనిపై నవి, లంబితుఁ డై క్షేమవృద్ధి శ లక్షశరంబుల్.

156

ప. నానియేయునేర్చునకు సహింపక సాంబుండు జాంబూనదపుంఖంబులయిన విశిఖం
బులం దదీయరథాశ్వమర్మంబుల నేసిన నవి మర్మభేదవేదనలం దలరి యతివేగం
బున శరణభూమి వెలువడ రథం బీష్టుకొని సారథికి వశంబు గాక పటచె నట్లు
సాల్వచమూపతి సమరవిముఖుం డయిన.

157

స్వాగతము. వేగవంతుఁ డనుశ్రవీరుండుసాంబున్, వేగవంతుఁడయ్యవీఁకనుదాఁకె

వేగబాణపద్రవీతతులఁ ది, గాఢగముల్ విశిఖ్రపంజరముల్ గాన్.

158

ఆ. సాంబుఁ బాయుమనుచుఁ శ జారుధేష్టుం డల్లి, వేగవంతుఁ దాఁకి శ వీఁకతోడ
వానిమ స్తకంబుశ్రవయ్యంగ వడి గదం, బొడిచె రుధిరవాఙ్విపూరమొలుక.

159

ప. ఇట్లు చారుధేష్టు నిఘరగదాఘాతంబున వేగవంతుండు విగతజీవుం డయి నిర్ఘాత
పాతభిన్నోన్నతగిరిశిఖరంబునుంబోలె నేలఁ ద్రెల్చినంజూచి విచింత్యుం డనువాఁ
డవిచింత్య విక్రముండ డయి.

160

తే. చారుధేష్టుఁడె గడువాఁడీశరము లేసె, నతఁడు కార్ముకహస్తంఁడై శ్రయాక్షణంబు
వానిపై నభిమంత్రించి శ వహ్నిబాణ, మేసె నుగ్రస్ఫులింగంబుశ్రలసఁగఁజదల.

క. అనలాశ్ర మట్లువత్తుము, గొనిన విచింత్యుండు గూలఁ శ గుతలం బద్రువఁ
ఘను వానిఁ జూచి హాహా, స్వనము లెసఁగ సాల్వుసేనశ్రసంక్షోభించెన్.

162

ప. సాల్వుండు నిజసేనాసంక్షోభం బుడిపి సర్వాయుధసనాథం బయినరథం బెక్కి

1. జ. బ్రతిపాలితనికాత. 2. గ. విహరద్యోధారుఢ. 3. గ. జ. దప్పక. 4. జ. రణంబు
వెలువడ,

యాదవకుమారవాహినివయి నెత్తి యేయుచు వేయించు బొడుచుచు బ్రతి
బలంబు నెల్ల నాయుధమయంబుగాఁ జేయుచున్న వాని కలిగి. 163

సీ. హంసవర్ణోత్తమశ్రవణములఁ బూన్చిన, రథ మెక్కి కాంచనశ్రవణముపై
సంభృతమకరధ్వజం బొప్ప బద్ధగో, ఛాంగుళిత్రాణుఁ డై శ్రయతులశాత
సాయకావలిఁజేసిసాల్వబిల్చుచు వాని, మిఁదఁ బ్రద్యుమ్నుఁడశ్రమేయబాణ
వర్షంబు గురిసిన శ్రవాణును వానిపై, గడువాఁడిబాణముల్ శ్రగడఁగి యేసె
ఆ. నధికవీరు లయనశ్రయ్యుద్ధటకు నస్త్రు, కోవిదులకుఁ బోరు శ్రఘోర మయ్యెఁ
దద్ద భయము వొంది శ్రతద్వారకాపురి, సౌంభకమున జనులు శ్రసంభ్రమింప.

క. అనిమొన సాల్వఁడు ప్రద్యుమ్నునిశాతశరాలివిద్ధశ్రమర్కం డయి పె
ల్చిన మూర్ఛవోయి పడియెం, దనరథముపయిఁ ధరిత్రి శ్రదల్లడపడఁగన్. 165

ఉ. అంతన మూర్ఛ దేరి కలుగఁజూపనలదీప్తముఖండు సౌంభకుం
డంతక దండదారుణము శ్రతై నశరంబుల రాక్కిజేయు ది
ద్దంతిబలాధ్య నేయుడు నశతండును మూర్ఛితుఁ డయ్యె వాని సం
భ్రాంతిఁ దదీయ సారథి యశ్రవాస్త్రాణాంతరుఁ జేసెఁ జెచ్చెరన్. 166

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయిన ప్రద్యుమ్నుండోడ్కొని చని రణంబునకు దూరంబుగా
నరదంబు నిలిపికొని దారుకనుతుం డున్నంత నొక్కింతప్రాద్దునకు మూర్ఛదేటి
ప్రద్యుమ్నుండు సూతున కిట్లనియె 167

క. ఘోరాహవరంగమునకు, దూరముగా నన్ను నిట్లు శ్రదోడ్కొని తేరక
దారుకనుత నీ కుచితమె, వీరారంభంబు నూది శ్రవెఱచి తె చెవుమా. 168

వ. (మఱియు సారథిం జూచి విహ్వలమానసుం డయి యిట్లనియె,) 169

క. సమరవిముఖత్వమును రణ, విముఖులఁ జంపుటయు శరణ శ్రవేడిన రక్షిం
పమియును యాదవవంశో, ¹ త్రములకుఁ గల నయినఁ గలవె శ్రదారుకతనయా.

క. విక్రమము విడిచి సమరా, పక్రాంతంఁడ నయిన నన్ను శ్రబలదేవుడునుం
జశ్రధరసుతులు ననుజులు, నకూరాదులును నేమి శ్రయని నగరె సభన్. 171

వ. చెట్ట నేసి తింక నయినఁ జెచ్చెర సాంబ చారుధేష్టు లున్నచోటికి సాల్వాభిముఖం
బుగా రథంబు వజ్రపు మనిన సారథి యిట్లనియె. 172

క. రథి కిమ్ము గానియెడ సా, రథిధృతిమెయిఁ గావ వలయు శ్రరథియును దత్సా
రథిఁ గావ వలయు రథిసా, రథులు పరస్పరశరీర శ్రరక్షకు లగుటన్. 173

ఆ. సాల్వబాణవిగతశ్రసంజ్ఞఁడ వైనని, నిట్లు దెచ్చితిని స్రహింప వలయు
నా రథాశ్వములమృతసస్యదమును నిదె, చూడు మనుచు సూత్రసూనుఁడవుడు.

వ. సవ్యాఘనవ్యచిత్రమండలగతుల నాక్షణంబ సాల్వనకున ప్రదక్షిణంబుగారథంబు
వజ్రపిం దాని సహింపక సాల్వండు మూఁ డమ్ముల సారథి నేసి మఱియురాక్షస

మాయ నచేశరంబులు ప్రద్యుమ్నపై నేసిన.

175

క. అ మూయాశరములు భగ్నములు గాఁ జేసి తన్మృతఖమ్మునఁ దద్వ
క్షమ్మున నొక్కట బ్రహ్మత్రుమ్మును బ్రద్యుమ్నఁ డేసె శ దారుణభంగిన్.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మత్రుప్రీతితుం డయి సాల్వండు మూర్ఖుని రథంబుసయిం బడిన
వాని వెడియి నొక్కదిన్యబాణంబున నేయ సముక్తిన్ నంతరిక్షంబున హాహా
రవంబు లెఁగె నంత జేఁగణప్రీతి లయిన నారదమారుతులు ప్రద్యుమ్ను
పాలికి నచ్చి యిట్లనిరి.

177

తే. వీడు సీచేత వధ్యండు శ గాఢు మిన్న

కేయ కుండుము వీని నాశ్రయఁబుండు

మొనసి పథియించు నని పల్కె శ వనజగర్భుఁ

డనినఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డేయక శ యనఁముఁ డుండె.

178

—♦ సాల్వండు ప్రద్యుమ్నుచే బాధితుడై మరలి పోవుట ♦—

వ. అంత సాల్వండు నివృత్తుం డయి ద్వారకాపురియవరోధం బుడిగి తనసౌంభ
కం బెక్కి క్రమ్మతి చనియె నంత సీయజ్ఞంబు నిర్వృత్తం బయిన నే నరిగి బల
భగ్నికృతపాదపవనంబులదాని ననభిజ్ఞాతిద్వారదేశంబులదాని నస్వాధ్యాయ
స్వాహాకారస్వధాకారమహీసురాగారం బయినదాని నవేతభూషణయోషిజనం
బులదాని ద్వారవతిం జూచి యాహుకాత్మజువలన నంతవృత్తాంతంబును నెఱింగి
సాల్వం జంపి కాని యిష్టరంబు సొర నొల్ల నని నిశ్చయించి దీని నప్రమాదుల
రై రక్షించుకొని యుండుండని బలదేవాదులం బంచి యప్పడ ప్రయాణభేరి
ప్రేయించి కృతస్వస్తివచను లయిన పురోహిత ప్రముఖబ్రాహ్మణవరులకు నమ
స్కరించి కైబ్యును గ్రీవంబు లనువాహంబులం బూన్చినదివ్యరథం బెక్కి.

179

ఆ. పాంచజన్యరవముఁ శ బంచమహాశబ్ద, రవముఁ జెలఁగె దిశలు శ చెవుడువడఁగ
నొలసి జనులదీవ్యనలు మించె రమ్యమై, గరుడ కేతనంబుగ్రాలఁ జదల.

180

వ. అ ట్లసంఖ్యాత చతురంగసైన్యంబులతో నరిగి గిరి వన సరోవర సరిదేశంబులు
గడచి మూర్తికావతదేశంబున కరుగునంతకు ముందరి సాల్వండు సౌంభకారూ
ఢుం డయి సముద్రకుక్షి దేశంబునకుం బోయిన.

181

క. ఏనుసు వానిపిఱుండన, మానక చని తచ్చమానసమాజముతోడన్.

భూనాథ రణము నేసితి, నానానిశితాస్త్రవర్షణావ్యాప్తముగన్.

182

క. వీరు లగుసాల్వయోధుల, నారాచావళులు గిగ్గిరనారథముపయ్యెన్

నారథిమీఁదఁ దురంగమ, చారుధ్వజతతులపయి నశసంఖ్యాకముగన్.

183

వ. (తొరఁగిన) వాని నెల్ల నస్మదీయగోచరంబులు గా కుండ ననేకాయుతశరంబు
లేసి సాల్వసైన్యంబుతో మహాయుద్ధంబు నేసిన,

184

మ. అననీనాథ తదాహవాంతరమునం శ దస్మన్-రాశ్చప్త శా
రవినిర్ముక్తసిశాతసాయశితాగ్రచ్ఛిన్న మై దైవ్యదా
నవదేహప్రకరంబు వాత¹విధుతాత్మకఃపూరసంఘూ²తా
ర్ణనకుషీం బడియెం గవిప్రచరనైర్వ్యక్తి ప్రశ్నైర్వాక్తిన్.

185

చ. ఘనతరదైత్యదానవనికాయః శేబరిచాతిఘట్టనం
దనరి యుగాంత్యకాలచలీతంబునుబోలె బయోధి మ్రోసె న
వ్యసధిరవంబుకంటె ననిశ్చవారిత మై చెలఁగెక మనీయవా
హిని భటసింహనాద హయ్యహేషిత సింధుబృంహిత ధ్వనుల్.

186

వ. అట్టిమనీయసేనోత్సాహంబును నిజసేనాక్షీణతయుం జూచి సహింపకసాల్వండు
వెండియు సౌంభకారూఢుం డయి నాతో మాయాయద్ధంబు సేయ సమకీర్తి.

నీ. పరశు పా శాంకుశ శ కరవాల శూల ముద్గరములు నామీదఁ శ దెరలఁ గురిసె
నేనును గడఁగి యశ్చదానవుశస్త్రముల్, వాయంగఁ జేసితి శ మాయఁజేసి
వెలవక సాల్వండు శ వెండియు నామీదఁ, బరుషశిలాన్మట్టి శ గురిసె వరుస
నమరఁ దమఃప్రకాశములతో దుర్దిన, సుదినశీతోష్ణముల్ శ గదియఁజేసి

ఆ. దితిసుతాధముండు శ శతసూర్యశతచంద్ర, శతసహస్రవిష్ణుశతతులు వెలుఁగ
గగనతలము సేసె శ బగ లిది రేయిది, యని యెఱుంగనయితి శ మనములోన.

క. మనుజేంద్ర సర్వనూయా,పనోదనం బయినయగ్నిభాణంబున ³న
ద్వనుజవినిర్మితమాయా,వినివర్తనఁ జేసితిని ⁴సప్రవిస్మయమతి నై.

189

వ. అట్టియవసరంబున ద్వారవతినుండి యాహుకప్రేషితుం డయి యొక్కరుం డతి
తగ్గితగతిం బఱతెంచి సాల్వచేత నక్కడ వసుదేవుండు పట్టువడియె నీ వెవ్వని
తోడం గయ్యంబు సేసెమ క్రమ్మటి చని పురంబు రక్షించుకొను మనిన విని
యుదరిపడి మహాబలపరాక్రము లయినబలదేహదులు రక్షించుకొని యుండ
వసుదేవుఁ డేల పట్టువడు నిది పోల దని సంశయించుచు విమనస్కుండ నయి
యుండునంత.

190

నీ. పుణ్యకర్మంబులు శ వొలిసిన నుర్వికి, నేతెంచునట్టి యగ్రయాతినోలె
భూమణదీపులు శ పొలియంగ వివృతకే,శాంబరుం డయి సౌంభక్తంబువలనఁ
బడుదెంచు వసుదేవుఁ శ బాపనిశాచర,బలపీడ్యమాను దశప్రస్థుల గాంచి
యత్యంతమోహశోకాంధుండ నయిననా,హస్తంబువలన విశ్రస్త మయ్యె
ఆ. శార్ఙ్గ మప్రియావ్రసన్న దేహుండ నై, యిడిగి రథముమీదఁ శ బడితి నేను
దానిఁ జూచి భయము శ దగిలి మత్సైన్యంబు, దల్లడిల్లి యులిసె శ బెల్లురేఁగి.

1.. జ. విహతా. 2. గ. సప్రముల్ నేనును నడరించి దానవుఁ బాయంగ. 3. ఆ. నడ్డమజని నిర్మితమాయావినిర్మితము. 4. క. గ. సుఖి ప్రరమతి నై.

- వ. అంత నెంతయుంబొద్దునకుఁ దెలిసి సాల్వసౌంభకంబున వసుదేవుంఁగానక దాని
మాయఁగా నెఱింగి ఁదంఁడి మాయావి యయినసాల్వం జూచి వానిపయి
నలిగి యే నేసిన నయ్యసురయు సౌంభకంబు నదృశ్యం బగుటయు. 192
- క. అసురులయాక్రోశధ్వను, లెనఁగెం బదిదిశల నంత శ్ర నేనును తద్రా
క్షుల గతాసులఁ జేసితిఁ, బ్రసభంబున శబ్దభేరిబాణప్రతిన్. 198
- వ. అంత సాల్వండును దనసౌంభకంబుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషంబుఁ జేసి తానును మానవుం
డయి పర్వతవర్షంబు నాపయిం గుఁచిన. 194
- ఆ. పరుషవిషమభూరితాపాణభీషణ, గిరులు వచ్చి నన్నుఁ శ్ర దేరలఁగప్ప
వజ్రబాణ మేసి శ్ర వాని నన్నింటిని, బాచి యున్ననన్నుఁజూచి యపుడు. 195
- క. దారుకుఁ డి ట్లనియె మహా, వీరు నుపేక్షింపఁ దగునె శ్ర వీనిని మాయా
ప్రారంభు నుపేక్షింప ర, పారపరాక్రములు పోరఁ శ్ర బ్రాకృతు నయినన్. 196
- వ. అనిన వానిపలుకులు విని యలిగి యనలజ్వాలాకరాళం బయి ప్రతికూలరాక్షస
యక్ష గంధర్వ దైత్య దానవ భస్మసాత్రురణదారుణం బయినచక్రంబునభీమం
త్రించి సౌంభకంబుపయి వైచిన నది యుగాంతకాలపరివేషభీషణం బయిన
రవిమండలంబుంబోలె గగనంబునం బఱచి సౌంభకమధ్యంబునం బడిన. 197
- చ. తడయక ఘోరదర్శనస్ఫురదర్శనపావకుచే దహింపఁగాఁ
బడి పరమేశ్వరోగ్రశరశపావకదగ్ధపుర త్రయాభ మై
యెడరి ధరిత్రిమీఁదఁ బడియెం బెడి సౌంభక మంత సాల్వండుం
బడియె మదీయచక్రపటుశాతరయంబున రెండువ్రయ్యలై. 198
- ♦ పాండవులు ద్వైతవనంబునకు వచ్చి యుండుట —
- వ. అని యిట్లు సాల్వం దనచంపినవిధంబు నెప్పి చక్రధరుండు పాండవులవీడ్కొని
సుభద్రాభీమన్యులం గాంచనరథం బెక్కించుకొని తోడ్కొని ద్వారవతి కరిగె
ధృష్టద్యుముండును బ్రతివింధ్యాదు లయినద్రౌపదేయులం దోడ్కొని ద్రుపదు
పురంబునకుం జనియె నిట పాండవులును రథంబు లెక్కి యాయుధంబులు ధరి
యించి యంద్రనేనాదిమూలభృత్యు లిరువదుండు ముందట రా ననేకసహస్ర
బ్రాహ్మణవరులతో ద్వైతవనంబున కరిగి రంత ధర్మరాజు తమ్ముల కి ట్లనియె.
- మధ్యాహ్నం. ఇది మహాగ్రాటవి సింహశరభోర్యగేంద్ర శార్దూల
మదగజాకీర్ణంబు దీనిలోన నేరమట కుండవలయు
నదియునుం గాక పరప్రయోగమాయలు గల వెఱిఁగి
మది నుండునది యన్న నన్న కి ట్లను శ్ర మఘవనందనుడు. 200
- వ. బ్రహ్మవిదులయినతపోధవబ్రాహ్మణులునువృద్ధులు సఖిలలోకద్వారంబులనప్రతి
హతులయిన నారదద్వైపాయనాదిమునివరులు సీచేత నుపాసితు లయి సీకుశ

లంబ కోరుచుండుదురు భవత్ప్రతాపం ¹బెల్ల వారికి రక్షణీయం బివ్వనాబు సకల
కాలకుసుమఫల భరితవనస్పతిశాఖాశిఖారూఢ మయూరకీరణీకీలాపమధురం
బును బక బలాక కోక కారండవ సారస రమ్య మధుకరసామ్యసరోవర సంకు
లంబును విమలశీతలజలప్రవాహనదీశోభితంబును మహర్షి గణసేవితంబును నై
యోష్ణచున్నయది యిం దుండుద మని లలిత లతా వితానాదిరమణీయంబు
లయినవృక్షమూలంబుల నేవురు వేణువేణి నివాసంబులు సేసి నియతాత్ము లయి
యిష్టంబున దేవపితృకార్యంబులు సేయుచుం దమ్ముఁ జూడ వచ్చినమహామును
లకు బ్రాహ్మణులకు మనఃస్క్రియంబు లయినయాహారంబులు వెట్టుచు ద్వైతవనం
బున నుండునంత.

201

క. పాండవులకడకు ధర్మవిదుండు తపోదహనదగ్ధమరితౌఘుఁడు మా
ర్కండేయుం డనుమునినా, ఘృం డంతేవాసిగణముఃప్రోఁ జను దెంచెన్.

202

వ. ఇట్లు వచ్చి వారలచే నర్చితం డయి వనవాసక్షేత్రదుఃఖతు లయినపాండవులను
ద్రాపదిం జూచి యమ్మార్కండేయుం డిట్లనియె.

203

సీ. పితృసిదేశమ్మునఁ శ్ర బృథివీశ్వరత్వంబు, విడిచి సానుజఁ డై ప్రవిత్రచరిత
జానకీఁ దోడ్కొని శ్ర చని వనంబున నున్న, రఘుకులనందను శ్ర రాముఁ దొల్లి
జూచితి నిపుడు భూసురవంశపోషకు, సాధుజనస్తుత్య శ్ర సత్యధర్మ
నిత్య ²ధర్మజు రమణీయకీర్తిప్రియు, శమవంతుఁ జూచితి శ్ర సగర భరత

ఆ. నల యయాతి వైన్య శ్ర నాభాగు లాదిగ, నాదిరాజు లెల్ల శ్ర సధికధర్మ
సత్యయుక్తిజేసి శ్ర సకలలోకంబులు, వడసి భాగధేయ శ్ర భాగు లయిరి.

204

వ. పాపసాబలప్రయుక్తుం డయినధార్తరాష్ట్రునట్లు ధర్మపు దప్పినవారెవ్వరును లేరు
మీరు ధర్మనిత్యులరు సత్యవ్రతులరు గావున మీ కిష్టసిద్ధి యగు నని మార్కం
డేయుం డరిగిన నపరసంధ్యోపాసనాసీనుం డయిన ధర్మరాజును సాయంహో
మాధ్యహ్న జ్వలితజ్వలనంబు లయినయనేకసహస్ర బ్రాహ్మణాగ్నిహోత్రంబులంజూచి
బకదాల్కుట డనుమహాముని యిట్లనియె.

205

ఉ. భూమిసురోత్తముల్ ప్రకృతిశోభణ్యవిధాయులు. వీరు ఋగ్యజు
స్సామపరాయణుల్ పరమృసాధుచరిత్రులు మీకు సంతత
ప్రేమమునకా శుభోన్నతులు శ్ర పెంచుచు నుండుటఁజేసి నద్దణో
ద్దామ యరణ్యవాస మిది శ్ర దద్దయు నొప్పెడు మాకుఁ జూడఁగన్.

206

వ. బ్రాహ్మణానుగ్రహంబునంజేసి తొల్లి వైరోచనాదు లనేకకాలంబు లక్షయలక్షీ
విభవు లయి సముద్ర నేమిభూచక్రంబు రక్షించి యనిలసహాయం డయినయగ్ని
దేవుం డరణ్యంబు దహించునట్లు బ్రాహ్మణసహాయుండయినమహీశుండు శత్రు

1. గ. బెల్లవారిని రక్షించు నివ్వనంబు, 2. ధర్మాత్మజు నిన్నుఁగిరి. 3. గ. పుణ్యవిధేయులు.

వర్గంబు నిశ్చేషంబునీయు విసేతుం డయి విప్రులచేత ¹ననుశాసితం డయినరాజు నకు ²నిలబ్ధలాభాది త్రితయంబు సంపన్నం బగు బ్రాహ్మణాహీతుం డయి ధర్మ హీనుం డయినరాజును బ్రజ వలవదు ప్రజానురాగంబు లేనివారికి రాజ్యంబు సుస్థింబు గానేరదు మీరు బ్రాహ్మణప్రియులగు ధర్మనిత్యుల రెప్పుడును మీ కి భ్యుదయం బగు నని బుడచుల్బుం డరిగినఁ బాండవులుం దమయిష్టంబున నుండి దుఃఖోపశమనంబు లయినకథలు సెప్పకొనుచున్నయవసరంబున ప్రాపది ధర్మరాజున కి ట్లనయె.

207

— * ద్రౌపదీ ధర్మరాజులసంవాదము * —

- ఆ. వృద్ధు కొడుకుపలుకుకొనిని కూరుండై పాపబుద్ధిజేసిమిమ్ము శ్ర భూతలంబు వెలువరించి రాజ్యవిభవంబుగొనియిప్పు, డలుక నెడి సుచిత్తుఁ శ్ర డయ్యెనొక్కొ.
- ఆ. అద్దురాత్ముహృదయ శ్ర మది యయఃపామాణ, నిష్ఠురంబు ధర్మనిధుల మిమ్ము నట్లు గొడుకు లెగ్గు శ్ర లాడంగఁబోయిన, వల దనండ కలహావాంఛఁజేసి. 209
- సీ. విమలహర్మ్యంబుల శ్ర విహరించువారలఁ, బ్రియమహాహ్లాసనశ్రయనరతులఁ జందనాగురులి ప్రఃచారునర్వాంగుల, నతనరనాథసేవితల మిమ్ము వనమునఁ గ్రుమ్మరుశ్రవారిఁగాఁ గుశబృశీ, శయనాభిరతులఁగా శ్ర నియతరూక్ష భూరేణుధూసరీభూతవిగ్రహులఁ గా, ద్రుతవస్యమృగవిషేవితలఁ గాఁగ
- అ. నిట్లు నూచి చూచి శ్ర యే నెట్లు చిత్తోప, శాంతి సేయుదాన శ్ర సకలభోగ విషయవిరతిఁజేసి శ్ర విధియును ధృతరాష్ట్రు, నట్లు మీకునహీతుఁడయ్యెనొక్కొ.
- క. భవదాజ్ఞానిగళంబునఁ, దవిలి పరాక్రమము విడిచి శ్ర ధరణీశ్వర నీ యవరజు లిడుమలఁ బడి కడుఁ, జివికిరి చెఱఁ బడినసంహృశిశువులభంగిన్. 211
- ఆ. పరనరేంద్ర మకుట్రపద్మరాగద్యుతి, నరుణమగు భవత్పరదాబ్జయుగము పరుషదారుశిలలశ్రపై నిష్పడరుగుట, నరుణమయ్యెఁ బర్యవ్రాంతరముల. 212
- క. అనవరతసౌఖ్యసంపద, బెను పొందుచు నుండుమీకు శ్ర భీకరకాంతా రనివాసాయాసంబుల, ననఘా యిబ్బంగి నవయ శ్ర నలమట వొడమెన్. 213
- వ. నిత్యంబునుం బదివేపురు బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మవిదులు ⁴పసిండితళిగల నిష్టాన్నం బులు గుడిచి తృప్తు లయినం దద్భుక్తశేషం బుపయోగించుచున్న నీకు వస్య మూలఫలాశనంబు లుపయోగించుచు నన్యలయందుఁ గ్రోధంబు విడిచి యునికి యుచితంబు గాదు. 214

సీ. పదివేలగజములబలమున విలసిల్లు, ననిలనుతుండు గాత్రజడవిలోనఁ గ్రుమ్మరి కాయలఁ శ్ర గూరలఁ దిని పేద, వడినఁజూచియు దీర్ఘబాహుయుగళు.

1. గ. జ. నధిష్ఠింతుం డయిన. ఖ. ననుష్ఠింతుం డయిన. 2. క. నలబ్ధలాభాదిచతుష్టయంబు; గ. వర్గవతుష్టయంబు. 3. మరయంగ నాయసనిష్ఠ 4. క. పసిండిపల్లెరంబుల.

డయ్యను బాహున శ్ర మాస్తంబు నిలిగిన, యర్జునుకంటె బ శ్ర లాఘ్యుడగుచు
నేకవేగంబున శ్ర సేనమ్ము లొక్కయ, మ్రోసినవిధమున శ్ర సేయ సేర్చు

ఆ. నర్జునుండు ననన్య శ్ర గావలీఁ గలసి యి. ట్లున్నఁ జూచియును సుఖోచితాత్ము
లైన కవలు దీచు శ్ర లై యున్నఁజూచియు, నుపశమంబుఁదాల్చియుండఁదగునె.

వ. ఊమయును దేజంబును నయ్యయికాలంబులఁ బ్రయోగింప నేరనిరాజునకుం
బ్రజానురాగ ప్రతాపంబులు లే నను నీయర్థం బిశిహాసంబున వినంబడుక్షమాతే
జంబులలోన నెయ్యది విశేషంబు దానిన నిర్ణయించి చెప్పమని ఒలీఁద్రుండుదొ
ల్లి తనపితామహుం డయిన ప్రహ్లాదు నడిగిన నాతండు బలీంద్రున కిట్లనియె. 216

ఆ. ఊమయ తాల్చి యుండఁ శ్ర జన దెల్లప్రాద్దుఁడే, జంబతాల్చియుండఁశ్రజనదుపతికి
సంతతక్షముండు శ్ర సంతతతేజండు, నగుట దోష మందు శ్ర రసఘమతులు. 217

వ. ఎ ట్లనిన నిత్యక్షమాన్వితం డయినవానికి భృత్యులు వెఱవక యవమానంబు
సేయుదు రర్థంబులచుం దధిక్రతు లయినవారలు ధనంబు లవహరించి దర్పంబు
సూపుదురు మఱి నిత్య తేజోధికుం డైనవాఁ డిక్రూర దండంబున సర్వజనసంతా
పంబు సేయుచు గృహగతం బైనసర్పంబుచుంబోలె నెప్పుడు నుద్వేగకరుండగుం
గావునఁ గాలోచితంబులుగా ఊమాతేజంబులు గల్పించునది యధాకాలకల్పిత
క్షమాతేజం డైనవానికి శుభయలోక సిద్ధియగు నని బలీంద్రప్రహ్లాదసంవాదంబు
సెప్పి వెండియు ద్రాపది యి ట్లనియె. 218

తే. 1 ఆది సపరాధ మొక్కటి శ్ర మైన నదియు

నల్పు మైనను ఊమియించు శ్ర నదియుఁ గాక

చెనసి యపరాధములు పెక్కు శ్ర సేయుచున్న

పాపకౌరవ్యులకు సహిం శ్ర పంగ నేల.

219

క. ఇది తేజంబున కవసర, ముదితక్రోధుండ వగుమ శ్ర యొక్కించుక దు

ర్మదు లగు సుయోధనాదుల, నదయుల వధియింతు రుగ్రులై నీ తమ్ముల్. 220

వ. అనిన ధర్మ రా జి ట్లనియె.

221

నీ. క్రోధంబు పాపంబు శ్ర క్రోధంబుననచేసి, యగుఁ జువ్వె ధర్మ కా శ్ర మోక్షోహాని
గడుఁగ్రోధి కర్జంబు శ్ర గానండు కుద్ధుండు, గురు నైన నిందించు శ్ర గుర్ధుఁ డైన
వాఁడవధ్యులనైన నవధియించు మఱి యాత్మఘాతంబుసేయంగఁగడఁగుఁగ్రుద్ధుఁ
డస్మాదృశులకు ధర్మరానుబంధుల కిట్టి, క్రోధంబు చాల్చుట శ్ర గుణమె చెపుమ

ఆ. యెఱుక గలమహాత్ముఁడెఱుక యన్జలముల, నార్పుఁ గ్రోధమనుమహానలంబుఁ
గ్రోధవర్జితుండు శ్ర గుఱుకొని తేజంబుఁ, చాల్చు దేశకాలతత్త్వమెఱిఁగి. 222

క. ఊమ గలవానికిఁ బృథ్వీసమునకు నిత్యంబు విజయ శ్ర సంసిద్ధి 2 యగున్

1. గ. ఆరయ సపకౌర మొక్కఁడైన + నదియు నల్పుమైన ఊమియించు నదిగాక + యలయ
కపుడుఁ జెనసి. 2. ధృతక్షముఁ డైనవాని.

క్షమి యైనవానిభుజవి, క్రమము గడుక్ వెలయు సర్వకార్యక్షమ మై. 223

వ. తేజః ప్రభవంబు లైన యమర్ష దాక్షిణ్య కౌర్య శీఘ్రత్వంబు లనునాలుగుగుణంబులు క్షమావంతునంద వీర్యవంతంబు లగుఁ దొల్లి కశ్యపగీత లైన గాఢలయందీయర్థంబు వినంబడు వినుము వేదంబులు యజ్ఞంబులు శౌచంబును సత్యంబును విద్యయు ధర్మపు సచరాచరం బయినజగ మంతయు క్షమయంద నిలిచినవి తపస్వాధ్యాయశుష్క ర్తలయు బ్రహ్మవిదులయుంబడయుపుణ్యగతులుక్షమావంతులు వడయుదు రదియుచుంగాక కృష్ణద్వైపాయన భీష్మ విదుర కృష్ణద్రోణసంజయప్రభృతులు నాయుపశమంబ కీర్తింతు రుపశమ హీనుండయినదుర్యోధను కారణంబున ధార్తరాష్ట్రుల కెల్లం బ్రళయం బగు ననిన ద్రాపది వెండియు నిట్లనియె.

మధ్యాహ్న. క్షమయంద చిత్తంబు నిల్పి నిర్గత శ కలకషబుద్ధిః

క్రమమున ధర్మపు¹నంద వర్తిల్లు శ కరుణాత్ము నిన్ను

నమరంగ ధర్మపు రక్షించుఁ బ్రితి శ నని శత్రులందు

శమబుద్ధి సేయంగఁ జనునె నీకు న శ జాత శత్రుండ.

225

ఆ. ధర్మదూరు లై సోధార్తరాష్ట్రులయంద, ధర్మ వేమిసేయు శ ధరణినాథ

నికృతిపరులయందు శ నికృతి సేయనివారు, వారినికృతిఁజేసి శ వధ్యులందు. 226

క. ఆర్యులకు విహీనతయు, సనాత్యుల కున్నతియుఁ జేసియవిసీతుండ వై

కార్యము దప్పితి నీకు న, నాత్యులు చుట్టములె యార్యు శ లరులె విధాతా. 227

వ. అని విధాతృని ధర్మపు నాక్షేపించుద్రాపదిం జూచి ధర్మరాజుట్లనియె. నాస్తికుల యట్లు² ధర్మాభిశంకినిష్టాదైవదూషణంబు సేసెను శిష్టచరితంబయినధర్మంబునభిక్షేపించుచున్న దుర్మతికింబ్రాయశ్చిత్తంబులేదు ధర్మపుదప్పక నిత్యులై జీవించుచున్న మైత్రేయ మార్కండేయ వ్యాస వసిష్ఠ నారద ప్రభృతులంబరమయోగ ధరులం బ్రత్యక్షంబ చూచెదము వీ రెల్ల నన్ను ధర్మపరుం డని మన్నింతురన్యు లన్యాయంబు సేసి రనియు సే నేల ధర్మపు దప్పదు. 228

క. ధీరమతియు క్తిఁజేసి వి, చారింపంగ నిక్కువంబు శ సర్వజనస్య

ర్గానోహణసోపానం, బారంగ ధర్మంబ చూవె శ యతీరమ్యం బై. 229

వ. తపస్వాధ్యాయ బ్రహ్మచర్య(దానధర్మ) యజ్ఞంబులనుపుణ్యకర్మంబు లఫలంబు లగునేని వీని నేల³ముషిగణంబులు సేవింతురు సీజన్మంబునుధృష్టద్యుమ్నుజన్మంబును బుణ్యకర్మఫల సద్భావంబునకు నిదర్శనంబులుగావె మఱిపుణ్యఫలంబులుగల యట్ల పాపఫలంబులును గలవు తొల్లి బ్రహ్మదనపుత్రులకుంగర్మఫలసద్భావంబు సెప్పె నందుఁ గశ్యపుండు ధర్మప్రబోధనంబునంజేసి పుణ్యఫలప్రాప్తుం డయ్యె

1. గ. రక్షించుచున్న. 2. జ. ట్లధర్మశంసిన వై...నతిక్రమించుచున్న దుర్మతికిని. 3. గ. జ. జేన్మ గంధర్వగణంబులు.

విధాత్మనియోగంబునం బున్యాపాఢఫలంబు సంప్రాప్తం బగు విధాత్మననుగ్రహంబుననకాదే పున్యాకర్మంబులు: ప్రన ర్తించి ¹మర్త్యులమర్త్యత్వంబును బొందుదు రనిన విని ద్రావది యి ట్లనియె. 230

- ఆ. కర్మఫలము ²లేదు శ కర్మఫలాప్తికి, గారణంబు విధియు శ గా దనంగ నంతయెఱుక లేనె శ యార్తనై విధిచెయ్యి, కలసి పలికితీరి బ్రీయంబు దప్పి.
- ఆ. వేదశాస్త్రములును శ విధివిధానములును, నప్రమాణ మనుదుర్రాత్మకులకుఁ బున్యాగతులు లేమి శ భూనాథ యెఱుంగని, దానఁ గాను ధర్మశ్రత త్వయుక్తి.
- వ. తొల్లి నీతిమంతు లయినబ్రాహ్మణులు మదీయజనకునకుం జెప్పంగ వింటి నెఱుక గలవారికిం గర్మంబు గర్తవ్యంబు గర్మరహితు లయి స్థావరంబులయట్లు జనులు జీవింప నేర రల్పఫలంబు నైనను గర్మంబుఁ బ్రవ ర్తించుచున్నవారిం జూచె దము దైవమానుషంబులు గర్మఫలప్రాప్తికి నిమిత్తంబులు పురుషుండు మనంబున నర్థసిద్ధి నిశ్చయించి కర్మంబునందుఁ గృతోత్సాహుండు గావలయు నట్టి వానికి దైవంబు సహాయం బము కర్మసిద్ధి గావించు. 233

మధ్యాహ్న-ర. తిలలందుఁ దైలంబు కాష్ఠములయందుఁ శ దిరముగా నగ్ని గలుగు పెఱిగి యుపాయపూర్వమునఁ శ గడఁగి తత్సిద్ధి యలయక యుత్సాహవంతుండు వడయున ట్లనుత్సాహ మొలసి దైవపరుఁ డది వశయంగను శ నోపునె యెందు. 234

మధ్యాహ్న-ర. కడు నిమ్ముగా దున్ని బీజములు నల్లి శ కర్షకుం డున్నఁ దడయక వర్షంబు గురిసి కావించు శ దత్ఫలసిద్ధి నడుమఁ బర్జన్య డనుగ్రహింపనినాఁ డేమి సేయుఁ గడఁగి చేయం గలదానికిఁ జేయునుకాక కర్షకుండు. 235

వ. కర్మఫలంబులు దైవమానుషసిద్ధంబు లయిననుం బురుషోత్సాహసముపార్జితంబు. లయిన నవి సుస్థిరంబు లయి సురక్షితంబు లయి వర్తిల్లు ³సనీహమానుం డయి దైవపరుం డయినవాఁడు నీరిలోనియానపాత్రంబునుంబోలె నవసన్నుం డగుం గావునఁ గర్మఫలసిద్ధి నిశ్చయించి యుత్సాహవంతుండు వయి సీయనుజులపరా క్రమంబునం బరుల జయించి మనయందలియర్థకృత్వం బపనయింపు మనిన యాజ్ఞ సేవచనంబుల కనుగుణంబుగా భీమసేనుండు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 236

—+ భీమసేన ధర్మరాజుల సంవాదము —

దు. పితృపై తామహ మైనరాజ్య మరినిశ్చేద్యంబు గాండీవిచే నతిగుప్తంబు బలారి కైనను నవార్థ్యం బిట్టిదానిక సుదు ర్మతి నన్యార్థము సేసీకుఁ జనునేమ ర్త్యే శ యుగ్రాటవిక వ్రతముల్ నల్పుచు ధర్మలేతచరణవ్యాసక్తి ని ట్లుండఁగన్. 237

1. గ. మహాత్ము లమర్త్యంబుఁ బొంది రనిన. 2. క. అందు. 3. గ. జ. సమానుష్యం.

- క. ఆమిషము సింహములచే, గోమాయువు గొన్నయట్లు శ కువలయరాజ్య
శ్రీ మనచే గొని కొరవు, డే మని తలచుచోకొ బుద్ధి శ నిష్టులు దానున్.
- క. దుర్మతులను దుర్జునులను, ధర్మస్థితి నోర్వఁ దగునె శ ధఃణీశ్వర దు
ష్కర్మ లగుఘాతరాష్ట్రుల, పెచ్చి యడంగింపఁ గడఁగు శ పృథుభుజశక్తిన్.
- వ. ధర్మకామప్రభవం బయి సర్వార్థనాథనం బయినయర్థంబు విడిచి మిత్రుల కప్రి
యంబు నమిత్రులకు హర్షంబుచుం గా ముచివృత్తి జేసె ని ధర్మపు ధర్మననుచు
ధర్మపునందు బుద్ధి నెలిపి మర్మనుజానట్లు నిర్వేదంపం దగునె. 240
- ఆ. బాహుబలము మెఱసి శ పరులసంపదలు సేకొనఁగ లావు లేని శ కుశ్చితుండు
నియతదుఃఖవృత్తి శ నిర్వేదపరుఁ డగుఁ, గాక నీకుఁ దగునె శ కొరవేంద్ర. 241
- చ. నరసుత సేయనుజ్ఞఁ గొని శ నాడ విరోధుల నెల్లఁబోఁలొ
సరభనవృత్తి ను క్కిడఁగ శ జంపితిమేని మహాగ్ర కాననాం
తరముల నుండకుండ నతిదారుణదుర్మృగసంగమంబునం
బారయక యుండఁగా ¹మనకుఁ శ బోలు నమందమనఃప్రియంబుగక. 242
- క. సమయాతిక్రమభీతిని, క్షమాయుతుల మైనమనలఁ శ గౌరవులు పరా
క్రమహీనులుగాఁ దలఁతురు, సమరోత్సాహంబు విడిచి శ జడమతి నున్నన్.
- తే. తిగిలి నిత్యంబు నేకాంతధర్మనిఁతుఁ, డగుట యుక్తమె పురుషున శ కట్టివాని
వెలయధర్మకామంబులు విడుచుఁబ్రాణ, విగతుసుఖదుఃఖములు రెండు విడుచునట్లు
- సీ. ధర్మకామంబులు శ తఱుఁగంగ సర్ధార్థి, యగువాఁడు పతితుఁ డౌ శ నర్థసేవ
నర్ధార్థముగఁ జేయఁనతఁ డుగ్ర వనములో గోరక్ష ² సయనకుమారి బోలు
నర్థధర్మములకు శ హానిగా గామార్థి, యగునాతఁ డల్ప జ్యేష్ఠాశయమున
జలచరం బెట్లు లభజలములతోఁ జెడు, నట్లు కామంబుతో హాని బొందు
- ఆ. నర్థధర్మములు మరహాభిమేళుములట్లు, లుభయమును బరస్పరోదయమ్ము
లిట్లు గాఁ ద్రివర్గ శ మెఱిగి ³ నామృతమున సేవించువాఁడు సర్వవిత్తముండు.
- వ. భవదాచరితం బైనయీధర్మం బర్థకామంబులక కాదు నీకును సీబాంధవులకును
బాధాకరంబు దానయజ్ఞసత్సాజలు గావింప నర్థహీనున కశకక్యంబు జగంబులు
ధర్మమయంబులు ధర్మపునకు మిక్కిలి యొం డెద్దియు లే దయినను నర్ధార్థంబు
⁴గానిధర్మపు క్షత్రియుల కయు క్తంబు. 246
- ఉ. శత్రుల నాజి నోర్పుటయు శ సర్వభయంబులఁ బొందకుండఁగా
ధాత్రిఁ బరిగ్రహించి యుచితస్థితిఁ గాంచుటయుం బ్రియంబుతోఁ
బాత్రిలకిర్థ మొగియును శ బ్రావ్యాణపూజయుఁ జున్వ యుత్తమ
క్షత్రియధర్మముల్ సుగతికారణముల్ విపులార్థమూలముల్. 247

1. జ. గలుగఁగ బోలునె వైమనఃప్రియం బొగిన్. 2. చ. సేయనికుమారి 3. గ. సామ్యమున. 4. భ. గా. ధర్మపు క్షత్రియుల కుత్తమంబు.

- వ. కేవలసర్వాచరణంబు శత్రుజయంబు సాక్షనంబు నికృతవలయుఁగార్వ
భ్రాత లైనయసుకుల నమరులు నికృతిన కాదే : ర్జిచిరి కావున నీవు సమయ
ధర్మరక్షణవ్రతం బుడిగి శత్రువుల జయంప నుద్యోగింపుము. 248
- క. జయశీలి వై ననికుం, బ్రియ మొంపంబు నున్నప్రభుమనుషులు ముదా
శ్రయ లగుమరు స్పృంజ ముకే, కయయగువాంచాలు రాదిగ్గాఁగలనుహృదుల్.
- తే. మి త్రిసంపన్నుడైనసమిత్తుమి త్రి, బలముతోడ భేదించినదోర్బలముఁజలముఁ
గలిగి డేశబలంబునశ్రావలబలముఁ, గలుగువాని కి సాధ్యంబుశ్రగలదె యెందు.
- తే. బలముగలవానిఁ బలువురుబలవిహీను, లొక్కఁజైకూడి నిర్జిత్తురగుత్సహించి
మధువుఁ గొన నుత్సహించినమనుజుఁ బట్టి, కట్టి నిర్జించుమధుకరకలమునట్లు
- వ. శూద్రాన్నలంబునందలిమగ్ధంబునుంబోలె దుర్యోధనురాజ్యంబు దూష్యంబగుటఁ
జౌరజానపదబ్రాహ్మణ వరులుని కిసురిక్తులయి ధనద్రాజ్యంబు వలచియుండుచురు
దీని నేల యెడి సేసెను సర్వాయుధసనాథం బైనరిథం బెక్కి గజపురంబున కభి
ముఖుండవై పిజయ ప్రయాణంబు సేయుము. 252
- మ. ప్రణతతో త్రిగుణంబు విక్రమము దర్శనం బేర్పడన్ విక్రమ
క్షణదానం బొనరింపు మీక్షణమ విభ్రాతంబుగా సంగరాం
గణమధ్యంబునఁ జేయు మర్జనబృహద్రాండీవనిర్ముక్తమా
ర్గణధారావళి ధార్తరాష్ట్రకిదిశీకాంతారవిచ్ఛేదమున్. 253
- క. బహురథగజవాహనభట, సహితులు బలవంతు లని విశ్చారింపకు నీ
యహితులు మద్బాహుగదా, నిహతికి మార్కొనఁగఁ బోరకనిలువం గలరే.
- క. అరివరుల నోర్చి సాగర, పరివృతభూచక్ర మెల్లఁ శ్ర బాలింపు ప్రజా
పరిపాలనంబుకంటెను, ధరణీశ విశేష మొందు శ్ర ధర్మువు గలడే. 255
- వ. రాజ్యపదస్థుం డైనక్షత్రియుండు భూరిదక్షిణంబు లైనయజ్ఞంబుల దేవబ్రాహ్మ
ణులం దృపులం జేసి బ్రాహ్మణులకు నగ్రహారంబులు గోసహస్రంబులు నిచ్చి
దురితంబులవలనం బాసి తమోవిముక్తుం డైనచంద్రుండునుంబోలె వెలుంగు
ననిన భీమసేనునకు ధర్మరా జి ట్లనియె. 256
- ఉ. సేవచనంబు ధర్మ్యము విశ్సేతము నీతియుతంబు నిష్ఠసి
ద్ధ్యావహ మత్కుదార మిది శ్ర యెనను నిష్ఠ దలంపఁగా పిచా
రావసరా ప్తికి విషయ శ్ర మైనది కార్యఫలంబు లెల్ల న
ద్భావమునక విచారసులభంబుల యుండు విచారపారగుల్. 257
- క. వనమునఁ బండ్రెం డేండ్లును, జనపదమున నెఱుంగకుండ శ్ర సరి నొక వర్షం
బును జలుపఁ బూని సత్యము, దనరంగఁ జేసితిఁ బ్రతిజ్ఞ శ్ర దగ వృద్ధసభన్. 258

1. గ. దేశ బలముఁ గాఠబలంబును + బరగుఁబుద్ధి, 2. అ. శ్వద్వరియంతలి. 3. రావస
రా ప్తికి విషయ + మైనది.

- చ. అలఘుగుణంబులూ దధికుఁ శ్రీ దైవమహాత్ముఁడు గాగఁగోపమా
యలఁ బడి యక్షమావివశుఁ శ్రీ దై యచిరాంశులతావిలాసచం
చల మగులక్ష్మీ కాసపడి శ్రీ సత్యము ధర్మపుఁ దప్పి సత్సభా
వలిఁ దగువారియొద్దఁ దగుశ్రవాఁడయి ¹సద్విధి నుండ నేర్చునే. 259
- జ. ఏ నెట్లును సత్యసమయం బతిక్రమింప నోప శుభోదయకాలంబుఁ బ్రతీక్షించి
యొండఁము రాజ్యంబులు బుట్టించును ధనంబును యశంబును సత్యంబునకు
సమంబులు గా వనిన భీమసేనుం డిట్లనియె. 260
- ఆ. అంతకుండు జమల శ్రీ కాసన్నుండై యుండ, నిమిషమాత్ర మేని శ్రీ నిశ్చయింపఁ
దగనిజీవనంబు శ్రీ దద్ద సుస్థిరముగాఁ, జేసి కార్య మెడయఁజేయుఁ దగునె. 261
- వ. శరీరికి మరణంబు నియతంబు మరణంబునకు ముందర వైరంబు దీర్చని వాని
జన్మంబు నిరర్థకంబు సకలరాజసమక్షంబునం బరులచేత నట్లు మనపడినపరిభ
వంబునకుం బ్రతీకారంబు సేయునంతకు గేయునుం బగలును నాహృదయంబు
దపించు చుండు నాకంటె నర్జున నకులసహదేవులుం గుంతిదేవియు సంతస్తాపం
బున నెంతయు సంతపు లగుచున్నవారు. 262
- క. వీరలమఃఖము దీర్చక, కూర్చనికారు లగుపులకకును ముదముగ ను
గ్రారణ్యములో ధర్మపుఁ, గారుణ్యముఁ దాల్చి యునికి శ్రీ కార్యమె నీకున్. 263
- వ. ఇది బ్రాహ్మణధర్మంబు గాని క్షత్రియధర్మంబు గాదు మనుప్రణీతంబు లైన
రాజధర్మంబులు నీ యెఱుంగనియవి లేవు శత్రుసంహారంబుసేయనినాఁడత్యంత
హాని యగు నట్లుం గాక. 264
- తే. వనమునందుఁ బండ్రెండుసంక్రవత్సరంబు, లుండ నేర్చితిమేనియ్యనొరులెఱుంగ
కుండ నజ్ఞాతచర్యయ్యందొడ్కిదివన, మైన నుండంగ నేర మెట్లనిన వినుము.
- వ. ఆబాలవృద్ధప్రసిద్ధుండ వై పార్థివసూర్యుండ వై ననిన్నును సింహాసదృశు లైననీ
తమ్ములను నెఱుంగనివారు లేరు మనగూఢభావంబు మేరువునిగూఢభావంబునుం
బోలె నఘటమానం బిట్లేని యిచ్చనవాసక్లేశం బెన్నఁడును మనకుఁబాయనేరదు
మన మిప్పు డివ్వనమునఁ బదుముఁడుమాసంబులు సలిపితిమి సంవత్సరప్రతినిధి
గా మాసంబులు సేసికొనుట యెందునుంగలయదియ దీన ధర్మవిరోధంబులేదు
విజయారంభమున కిది యవసరం బనిన భీమసేనుపలుకులు విని నిశ్శాస్త్రపవ్యక్తు
లితముఖుం డై పెద్దయుంబ్రాద్దు చింతించి ధర్మరా జిట్లనియె. 266
- క. క్రమమునఁ బాండిత్యపరా, క్రమగర్వములందుఁ గడుఁ బ్రగలుగ్గుండవు మ
ధ్యమ నీచెప్పినయది కార్యమ యయినను ధీరబుద్ధి శ్రీ వై విను మనఘా. 267
- వ. ²అల్పియం బైనకార్యంబు సాహసారబంబైనను చోపంబు లే దిది మహా

1. గ. సజ్జనుఁ డుండ. 2. గ. జ. శత్రువర్ధనంబున సత్యంతహాని. 3. వ. మెట్లనిన మనము.
4. క. గ. ఆల్పియం బైన.

కార్యంబు సాహసక్రియాసాధ్యంబు గాదు సువిచారితంబై సిద్ధిం బొందు విచార పూర్వారబ్ధకార్యంబునకు దైవంబును ననుకూలం బగుం గావున నిమ్ముగా విచారింప వలయు.

268

సీ. శూరులు ధృతరాష్ట్రసైన్యములు దుర్యోధనా,దులు దురాధర్షు లందొఱునుమనకు నాతతాయులు మఱి శ్రయంగభూవిభుఁడును, భూశ్రవఁడు మద్రభూమిపతియు నాదిగాఁ గలవీరు శ్రవణియువిక్రము, లొలసి తత్సహృదులై శ్రయన్నవారు మనచేత జితులై నశ్రమనుజేసె లెల్లను, జని సుయోధనుచేత శ్రసత్కరింపఁ

ఆ. బడి కడంగి వానిశ్రప్తిస్తవంబున నాజి, వేచి ప్రాణములను శ్రవిశువ నున్న వారు వారలెల్ల శ్రవసుధఁ బ్రసిద్ధులు, వినఁగ నత్రుశత్రువిద్యలందు.

269

క. వినవయ్య కర్ణగర్వం, బని నాతఁ డభేద్యకవచుఁ శ్రడగుటయు విలునే ర్పును నతనిబాహువిక్రమమును దలఁచిననాఁడు గన్ను శ్రమూయదు నాకున్.

వ. మఱియు భీష్మద్రోణకృపాచార్యులు సము లయ్యును వారియొద్దన యున్నవారు వార లపారదివ్యాస్త్రవిశారదులు వారల నోర్చికాని దుర్యోధను నిర్జింపం బోల దని విచారించునమయంబున.

271

—♦ కృష్ణద్వైపాయనుఁడు ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట —

క. వారలపుణ్యోదయమున. వారిజభవనిభుఁడు లోకశ్రవంమ్యుఁడు వచ్చెం బారాశర్యుఁడు ధర్మశ్రీరుఁడు కృష్ణాజినోత్తరీయుఁడు పీఠిన్.

272

వ. ఇట్లు వచ్చి పరమభక్తిపరులైనపాండవులచేతం బూజితుండై కృష్ణద్వైపాయ నుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె.

273

క. వీరు లగుభీష్మ కుంభజ, శారద్యత కర్ణు లమితసత్త్వులు శ్రవారిం బోర వధియించు తెంతయు, ధారం బని యున్ననీదుశ్శర మెఱిఁగి మదిన్.

274

ఆ. దాని సవనయింపఁగ నెట్లు వచ్చితి, నధిక యోగలబ్ధ శ్రమతిరహస్య మీవిశేషవిద్య శ్రవేంపగాఁ బార్థుఁ, బనువు మితఁడు దీనఁ శ్రబడయుఁ సిద్ధి.

వ. అని ధర్మతనయు నేకాంతప్రదేశంబునకుం దోడ్కొని చని సత్యవతీసుతుండు విధి దృష్టవిధానంబునం బ్రతిస్మృతి యనువిద్య నుపదేశించి దీనిశక్తి నర్జునుం డధిక తపోవీర్యవిభవుం డై యింద్రయమవరుణకుబేరాదిదేవతలను నీశ్వరునిఁ బ్రత్యక్షంబు సేసికొని వారలవలన దివ్యాస్త్రంబులు వడసి శత్రువుల జయించి మఱి యవ్వనంబు భవచ్చరినివాసంబునంజేసి విరళఫలకుసుమపాదపం బై మృగకు లోపరోధియై యొప్పకున్నయది యొక్కచోటన పెద్ద కాలం బునికి యెవ్వరికిం బీతిజనకంబు గాదు కావున నొండువనంబున కరుగునది యని చెప్పి యమ్ముని వరుం డరిగినఁ దద్వాక్యముదితు లై ద్వైతవనంబు పాసి పాండవులు బ్రాహ్మణ వరులతోన కామ్యకవనంబున కరిగిసరస్వతీతీరంబునందు నివాసంబుసేసి కొండొక

- కాలం బుంక నొక్కనాఁ డజాతశత్రుం డర్జునుఁజూచి యిట్లనియె. 276
- క. సాదితశాస్త్రపు లగుభీష్మాదులయందు డగ్ధశాస్త్రయందు శ బయ్యెఁ జతుః
పాదం బగుచున్నధను, శ్వేదము బ్రాహ్మణులయందు శ వేదమహాలేన్. 277
- వ. శిలయ్యది మహనియం బయి దివ్యమంత్రకలితం బయి వారలకు సన్నిహితం
బగుఁ గావున. 278
- క. వారులు మర్యోగచుచే. నారాధితు లిష్టసక్రియలు సల్ప రణ
ప్రారంభ మయిన వెదికెడు, వారు పరాక్రాంతిలై యశవశ్యము మనతోన్. 279
- వ. దివ్యాస్త్రునిదు లై నవారలనొప్పునట్టి యుచుంబు గల్పద్యైపాయనుండు పృసా
దింబి చెప్పె నిక్షిప్త సేపు ప్రతిగ్రహించి కవచకార్ము కి ప్రాసక్తిగదరుండ వైయ
న్యుల కజేయుండ వై యుత్తరదిక్కున కరిగి తపోయోగబలంబున నిందుఁ బ్రత్య
క్షంబు సేయుము తొల్లి పృథ్వునకు వెఱచి వేంబులు తమయాయుధంబులు
నిందునందు సమర్పించి రవి యెల్ల నీకుఁ దత్ప్రసాదంబున నగు మఱి యింద్రు
నుపదేశంబున నీశ్వరు నారాధించి తదనుగ్రహంబున నిష్టసిద్ధి వడయు మిది
వేదవ్యాసు నుపదేశం బని. 280
- క. ధృతినియమవ్రతునకు దీ.క్షితునకుఁ బార్థునకు విగతశక్తిబిభృషునకు ధ
ర్మతనూజుడు ప్రీతిఁ బ్రతి, సత్ప్రతి నుపదేశించెఁ దా నశమిత్రజగీషన్. 281
- వ. అర్జునుండును నయ్యోగవిద్యాగ్రహణప్రభావంబున నధిక తేజోమూర్తియై ది
వ్యాస్త్రులారాధం బగ్రజుచేత ననుజ్ఞాతుం డై విధివిహితహోమసంతృప్తితపి
హోత్రుండును బ్రాహ్మణకృతస్వస్థ్యయనుండునునై ధౌమ్యాదిమహీసురవరు
లను భ్రాతృవరులను వీక్షించి తడఁబున కరుగ సమకట్టిన. 282
- నీ. ఆతని గాండీవశాస్త్ర నక్షయబాణ,తూణీరయుగళు నుత్తమంగభుజునిఁ
గనక వరాహవృతశకునతరతనుఁ జూచి, పొంగి యంతర్హితశభూతములును
బ్రాహ్మణప్రవరులుఁ శ బాధునిమనమునఁ, దలఁచినయర్థంబు శ దడయ కిష్ట
సంసిద్ధి యయ్యెడు శ సర్వవిఘ్నములును, శాంతిఁ బొందెడు మని శ సంతసమునఁ
- ఆ. బలికి రంతఁ దరుణీశపాంచాలి బీభత్సు,కడకు నరుగుదెంచి శ కమలనేత్ర
యరిజమూర్ధ మరుఁగనాతనియుత్సాహ, మెఱిగి యిట్లు లనియె శ నిందువదన.
- క. అవమానాసహ మగునీ,యవమక్ష త్రియకులంబుననం దిం కిట పు
ట్టువు గాకుండెడు సత్తమ, మవుబ్రాహ్మణకులమునంద్రయయ్యెడు నాకున్. 284
- చ. అరికృతదుష్పరాధవమృహార్ణవమగుల మమ్ము నందఱుం
గరుణ సముద్ధరింపుము జగన్ముత యన్యులు పూనఁ గాని యీ
భరము వహింపఁ బూనిన యశశరగుణాన్వితు నిన్ను దిక్కులుం
దరణియు సోముఁడున్ నభము శ ధాత్రియు గాఢును గాచుచుండెడున్. 285

1. ఈవచనము పెక్కుప్రతులఁ గానిపింపదు. 2. జ. లిష్టసక్రియల నల్పరణ. 3. క. కాస్త్రభిక్ష

- వ. అని దీవించి పాంచాలరాజపుత్రి దనస్నేహాలాలస విలోలాపాంగవిలోకనంబులం బార్థుఁ బరిగృహీతపాథేయుం జేయుచుఁ దద్వియోగతరళంబైన హృదయం బెట్టకేనియు నొక్కొంత నేసికొని యుండె మఱి పార్థుండునుం బూర్వోత్తరదిశాభి ముఖుం డై యొక్కరుండ యరిగి యైంద్రయోగశక్తి నిఖలభూతదుర్నిరీక్షం డగుచు హిమశైలగంధమాదనంబుల నతిక్రమించి. 286
- ఉ. వీరుండు యోగవిద్యయును శ్రీ విల్లును దోడుగ నింద్రక్రీల మఁ భూరినగంబుపైఁ గడఁగి శ్రీ పోవఁగఁ బోయినఁ బోవకుండు ము గ్రారివిభేది నీ వను మ శ్రీ హామధురధ్వని విన్నె వానికీన్ బోరననంతరిక్షమునఁ శ్రీ బాల్యేనిరంతర పుష్పవృష్టియన్. 287
- వ. దానికి విస్మయం బంది చనువాడు ముందట నొక్కవృక్ష మూలంబున నున్నవృ ధబ్రాహ్మణు బ్రహ్మ తేజోధికు నవిరతయమనియమకృతభూతశరీరం గని నమస్కరించి తత్సమీపంబున విశ్రమించి యున్న సప్సార్థుంజూచి బ్రాహ్మణుండిట్లనియె.
- క. ఎందుండి వచ్చి తయ్య యనిందితతేజఁడవు ధర్మశ్రీనియతుండవు నీ కిం దుండ నేల సిద్ధిం, బొందితి చేకొను మభీష్టభూరిఫలంబుల్. 289
- క. ఇది శాంతతపస్సుల కా, స్పద మిందుఁ గృపాణకవచ్యబాణాసనసం పద దాల్చి యుండ నేటికి, విదితక్ష త్రియకులుండ్రవే నీ వనఘా. 290
- వ. వీతహర్షకోగ్రు లై నబ్రాహ్మణు లుండెడుపుణ్యనివాసంబున నాయుధంబులు ధరి యించి యుండవలదు వీని విడువు మని ¹నిషేధించిన నవ్విపువచనంబులకు సంఘటింపక యున్నయాతని ధైర్యంబునకు మెచ్చి సహస్రాక్షండు నిజరూపంబుఁ జూపి యతని కి ట్లనియె. 291
- ఆ. ఇష్ట మైనవరము శ్రీ లిచ్చెదఁ బ్రీతితో, వేడు మనిన నమర శ్రీ విభున కవుడు కరముభ క్తిమ్రోక్తిశ్రీకరములు మొగిచి యిట్లనియెఁబురుషవృషభుఁడర్జునుండు.
- వ. దేవా నా కిష్టం బైనవరంబు భవత్ప్రసాదంబున దివ్యాస్త్రులాభం బనిన నది యేమిగహనంబు దానిన యిచ్చెదఁ బుణ్యలోకంబులు దేవత్వంబును సర్వకామం బులు వేడు మనిన నర్జునుం డి ట్లనియె. 293
- నీ. దివిజాధినాథ నా శ్రీ కవి యెల్ల నేటికిఁ, బరమాస్త్రులాభంబ శ్రీ కర మభీష్ట మరులు సేసినమహాశ్రపరిభవక్షేత్రంబు, వాపంగ నోపక శ్రీ యేవుటడవి నురుదుఃఖతుల సహాశ్రదరుల నందఱుఁ బెట్టి, చనుదెంచి మిన్నక శ్రీ చనిన నన్నుఁ దగువారు జగములోఁ శ్రీ దెగడరే నాపుడు, సుతునకుఁ బ్రీతుండై శ్రతమఘంబు
- ఆ. గరుణ నిట్టు లనియెఁ శ్రీ బరమాస్త్రులాభంబు, నీకు నిష్టమేని శ్రీ లోకవంద్య గరళకంఠ నీశుఁబరముఁ బ్రసన్నుఁగా, వేగ చేయు మధికశ్రయోగశక్తి. 294
- వ. అట్లేని నిఖలలోకపాలసహితుండై యీశ్వరుండు నీయభిమతం బొనరించు నని

1. గ. బోధించిన విఘ్నవచనంబులకు,

సహస్రలోచనుండు లోచనాగ్లోచరుం డైన నర్జునుండును దద్వచనంబున సమా హితచిత్తుం డై హిమశైలశిఖరంబున కరిగి వివిధకుసుమఫలవృక్షంబులను విమల నిర్ఘరజలంబులనుగమలకుముదకల్పారకలహంససంకులపంకజాకరంబులను రమ్యం బైన తపోవనంబునందుఁ బరమేశ్వరు నుద్దేశించి తపంబు సేయందొడంగిన. 295 క. సురదుండుభినాదంబులు, సురపాదపసంభవప్రసూనసుగంధో

త్కరవాహితపవనము వి, స్తరిల్లె నాతనికి హృదయశ్రవస్సుద మెసంగన్. 296 వ. అందు మనోవాక్కాయకర్మనియతుం డై పరమేశ్వరుం దనచిత్తంబున నిలిపి నిరంతర త్రిరాత్మోపవాసంబుల నొకమాసంబు సలిపి ద్విగుణితత్త్రిరాత్మోపవాసం బుల రెండవమాసంబు జలిపి షడ్రోపవాసంబుల మూడవమాసంబు సలిపి యూర్ధ్వబాహుం డై యేకపాదాంగుష్ఠాగ్రంబున నిలిచి వాయుభోజనంబు సేయుచు నాలవమాసంబు సలిపి యిట్లతిఘోరతపంబు సేయు చున్నయర్జునుం జూచి యందలిఋషులు విస్మయం బరది యాశ్చర్యపాలికం జని యిట్లనిరి. 297

ఉ. భూరిబలుండు పాండవుఁ డ్రపూర్వతపం బొనరించుటం దదీ యోరుతపః ప్రభావదహ్యనోత్తిభూమచయంబు లంబుదా కారిము లై వనాంతరము శ్రగపై జగత్ప్రియనాథ తత్తపో భారము సర్వజీవుల క శ్ర పారభయావహ మద్భుతం బిలన్. 298

వ. ఆతనియభిమతంబుఁ బ్రసాదించి తత్తపోభారంబు వారింపు మనిన వారలపలు కులు విని పరమేశ్వరుండు దరహసితవదనుం డగుచు వాని యభిప్రాయం బే నెఱుంగుదు నిష్ఠవరప్రసాదంబున వానికి మనఃప్రియంబుఁ జేసెద మీరు మీ యాశ్రమంబుల కరిగి సుఖం బుండుం డని యప్పడు. 299

— ఈశ్వరుండు కిరాతవేషంబున నర్జునుండుకు వచ్చుట —

సీ. కాంచనవర్ణాపరమంబుం డై మహోన్నత, కార్ముకహస్తం డై శ్ర కాలకంఠం డెఱుకురా జయ్యె నశ్రద్ధీంద్రతనూజయు, వనచరీభావంబు శ్ర వఱలఁ దాల్చెఁ గుఱుచచేతులు మిడిగ్రుడ్లును గడుకొన్న, ¹తఱులుమఱి²చెంచుచుదలలునమరఁ దడవిండ్లు సేపట్టి శ్ర తడయక యెఱుకు లై, యార్చును భూతమ్ములూత్తసతుల

తే. నెఱుకుసతులఁ గావించి యశ్రయ్యెఱుకురాజు

ముందటం బక్తియల నొక్కశ్రమొగిన నిలిచి

రంత వేటనెపంబుననంధకారి

గదలెఁ దద్వన మెల్ల గ్రక్కదలు చుండ.

300

చ. అలుగుల మంది యందులమ్మగ్రావలియున్ విహంగంబులున్ భయా కులగఠిఁ బొంది మూఁగలును శ్ర గుంటులుఁ జీకులు నైనయట్లు లై యులియక యున్నచో నడఁగి శ్ర యుండఁ గిరాతబలంబుతోడఁ బిం

- గలనయనుం డుమేశ్వరుండు శ్ర గవ్వడి డాయఁగ వచ్చె జెచ్చెరన్. 301
- వ. అంత నీశ్వరచోదితుం డయి మూకుం డనుదైత్యుండు సూకరంబై భీకరాకారం
బున బీభత్సు వధియింప సమకట్టి పయిం బఱుతెంచిన. 302
- క. అనఘుండు దాని దవ్వలఁ, గని ఘనుఁ డయి పాండవుండు శ్ర గాండీవగుణ
ధ్వని నేయుచుడాసినఁ బెల్చినయేయఁ గడంగి నిలిచె శ్ర సరంభమునన్. 303
- వ. అదియును నాక్షణంబ యేసినయమ్మునుంబోలె నతివేగంబున నాసన్నంబైనదాని
నేయ కేయకు మని యెఱుకురాజు వాగించినను వానివచనం బాదరింపక. 304
- చ. పటువిశిఖంబునం ద్రిదశ్రపాలతనూజుండు పంది నేసె ము
న్నట పరమేశ్వరుండును రథయంబున దానిని యేసె నిట్లు లొ
¹క్కిటఁ బడియె హరార్జునులశ్రహారశరంబులు పందిపైఁ గుభృ
త్తటముపయిన్ వడిం బడు నుదగ్రమహాశనులట్ల మోముచున్. 305
- క. హరుశరమును నరుశరమును, సరి నిరుపక్కియలు దాకి శ్ర జవ మఱి శరసం
భరమునఁ దిరిగె వరాహము, శరనిధిమథనమునఁ దిరుగుశ్రైలమహాలెన్. 306
- వ. ఇట్టిదఱచేత శరవిధ్ధం డై మూకదైత్యుండు సూకరరూపంబు విడిచి నిజరూ
పంబుతోడ నదృశ్యుం డయ్యె నంత నర్జునుండు విస్మితుండై ముందట నత్యున్నత
చాపధరు మేరుశిఖరాకారు నపారకిరాతపదాతిసమేతు నభినవయావనవనచరీ
సహస్రపరీవృతునొక్కపురుషుం గని నీ వెవ్వండవు మనుష్యగోచరంబు గాని
యివ్వనంబునఁ బ్రియవనితానుగతుండ వయి యేల క్రుమ్మరియెడు మఱి నాయే
సినమృగంబున యేసి మృగయాధర్మవిరోధం బేల చేసితి నిన్ను నిష్పడ నానిశిత
బాణజాలంబులపాలు సేసెద ననిన నగుచు నాతనికి నయ్యెఱుకు రా జిట్లనియె.
- ఆ. ఏను నామృగంబు శ్ర నేసితి నది మదీ,యాత్రునిహత మయ్యె శ్ర నది నెపముగఁ
జను నె నీకు లేనిశ్రకౌర్యసంపదఁ జెప్పి,కొనఁగ మదము వలుకఁగజనునట్లు. 308
- క. పలుకుల నొప్పదు బీరము, గలవేని రణంబు సేయఁ శ్ర గడఁగుము నీదో
ర్బల మిష్పడ యుడిపెద నని, తలరక యేయుచుఁ బినాకే శ్ర దాఁకె గిరీటిన్. 309
- వ. అంత. 310
- చ. ప్రతిబలదర్పభంజనుండు శ్ర పార్థుండు దారుణబాణవర్ష ము
న్నతి నతివీరుఁ డై కురిసిసనం బరముండు మహాంబువృష్టిఁ బ
ర్వతము గ్రహించునట్లు బలవంతుండు దాని గ్రహించి పోర న
క్షీతతనుఁ డయ్యె వాని నత్రిగర్వితుఁ బార్థుండు సూచి యాత్మలోన్. 311
- చ. ఇతఁడు సురేంద్రుఁ డొండె బరమేశ్వరుఁ డొండె ధనేశుఁ డొండె గా
కతులబలప్రభావయుతుఁ శ్ర డన్యుండు గాఁ డొరుఁ డైన మద్భుజా
వితతధనుర్విముక్తశరవేగము పోర సహించి యిట్లు ల

- క్షతుండు నమూర్చితుండు నయి శ కంపముఁ బొందక యుండ నేర్చునే. 312
- వ. నాయేసినయపారదుర్వారనారాచంబు లవివేకియందుఁ బ్రయుక్తంబు లయిన
సుభాషితంబులుంబోలె వీనియందు నిష్ఫలంబు లగు చున్నయవి. 313
- ఆ. ఎఱుకు నన్ను నుఱక శ యేసినశరములు, నెఱుకు లాడి నాకు శ నిశితదివ్య
విశిఖతతులయట్టు శ వేదన గావించు, టిది యపూర్వ మీతఁ శ డెవ్వఁడొక్కొ.
- వ. ఇష్టర్వతంబు దైవనివాసంబు గావున నితండుకిరాతరూపప్రచ్ఛన్నుండైనయెయ్యో
నియొక్కదివ్యపురుషుండు గావలయు నని యశనికల్పంబు లయినదివ్యశరంబు
లయ్యెఱుకుపయినేసి యర్జునుం డక్షయబాణంబులైన తూణీరమ్మలయందమ్మలు
గానక ఖండవదహనంబునాఁ డగ్నిదేవుండు నా కిచ్చినయక్షయశరధు లిప్పుడు
యుగాంతకాలరి క్తంబు లైనశరధులుంబోలె నున్నయవి యిది యేమి యద్భు
తంబో యనుచు నలిగి గాండీవం బెత్తికొని యెఱుకుపయిం బఱచి. 315
- క. అపహృతగాండీవుండు నై, యపరిమితక్రోధహృదయుఁ శ డర్జునుండు పరం
తవుఁ డెఱుకుమస్తకంబునఁ, గృపాణపాతంబుఁ జేసె శ గిట్టి కడంకన్. 316
- క. అదియు వృథ యైన బాధుండు, వదలక వృక్షముల రాల శ వైచెను రణదు
ర్మదు వనచరు నవి యెల్లం, దదంగముల నడఁగె నద్భుతంబుగ నంతన్. 317
- వ. (దానం గోపించి.) 318
- క. హరుఁ బెనఁగి పట్టుకొని భీకరబలుఁ డర్జునుండు ముష్టిఘాతంబుల సం
గర మొనరించెను వనచర,వరు లాతనిశౌర్యకార్యవముఁ బొగడి రెదన్. 319
- క. తనదివ్యగాత్రమున న,ర్జునగాత్ర నిపీడఁ జేసె శ శూలధరుం డం
తన మూర్ఛవోయి పీడిత,తనుఁ డై పార్థుండు ధరణీతలమునఁ బడియెన్. 320
- వ. అంత. 321
- చ. వరదుండు పార్థశౌర్యవిభ్రవంబున కాలనిదైర్యవృత్తిక
ష్టరుదుగ మెచ్చి సన్నిహితుఁ శ డయ్యె జటామకులెందురేఖయుం
గరమున శూలమున్ గరళశకాలగళంబు బృహద్దజాజనాం
బరముఁ దృతీయలోచనముఁ శ బన్నగహారము నొప్పుచుండఁగన్. 322
- వ. ఇట్లు విరూపాక్షుండు నిజరూపంబుతో నర్జునునకు సన్నిహితుం డై క్షత్రియు
లారు లెవ్వరు సీయట్టిశౌర్యదైర్యవంతులులేరు నీతఁడతౌత్రగుణంబులకుమెచ్చితి
నీకోర్కీ సఫలంబు సేసెద నదేవాసురమానుషులైన జగంబంతయు నీవజయింతు
నాస్వరూపంబు నూడు మని దివ్యదృష్టి యిచ్చినంజూచి పార్థుండుకృతార్థుండయి
(పులకితుం డగుచు సర్వాంగాలింగితోర్వీతలంబగు) దండప్రణామంబునసేసి. 323
- క. వరదు సురాసురవందితుఁ, గరుణాకరు హరుఁ బినాకశకరుఁ గరిచర్యాం
బరు నీశ్వరు గిరిజాసుం,దరు ని ట్లని ప్రస్తుతించె శ దద్దయు భక్తిన్. 324

—♦ అష్టసుండు పరమేశ్వరుని స్తోత్రము చేయుట ♦—

దండకము. శ్రీకంఠ లోకేశలోకోద్భూస్థానసంహారకారీ పురారీ మురారిప్రియాచంద్రధారీ మహేంద్రాదిబృందారకానందసందోహసంధాయి పుణ్యస్వరూపా విరూపాక్ష దక్షాధ్వరధ్వంసకా దేవ సీదైనతిత్వబు భేదించి బుద్ధి బ్రధానంబు గర్మంబు విజ్ఞాన మధ్యాత్మయోగంబు స్వక్రియాకారణం బంచు నానాప్రకారంబులకు బుద్ధిమంతుల విచారించుచును నిన్ను భావించు రీశాన సర్వేశ్వరా శర్వ సర్వజ్ఞ సర్వాత్మకా నిర్వికల్పప్రభావా భవానీపతీ సీవు లోక త్రయీవర్తనంబుకు మహివాయుఖాత్మాగ్నిసోమార్కతోయంబులంజేసి కావించి సంసారచక్రక్రియాయంత్రవాహుండ వై తాదిదేవా మహాదేవ నిత్యంబు నత్యంతయోగస్థితికి నిర్మలజ్ఞానదీప ప్రభాజాలవిధ్వ స్తనిస్సారసంసారమాయాంధకారుల్ జితకోధరాగాదిదోషుల్ యతాత్ముల్ యతీంద్రుల్ భవత్పాదపంకేరుహధ్యాన డిండిరధారానుభూతిక సదాతృప్తులై నిత్యులై రవ్యయా భవ్య సేవ్యా భవాభర్త భట్టారకా భార్గవాగ స్త్యకుతూదినానామునిస్తోత్రదత్తావిధానా లలాటేక్షణోగ్నిభస్మీకృతానంగ భస్మానులిప్తాంగ గంగాధరా నీప్రసాదంబునకు సర్వగీర్వాణగంధర్వులు సిద్ధసాధోర్ధ్వరేంద్రాసు రేంద్రాదులు శాశ్వతైశ్వర్యసంప్రాప్తులై రీశ్వరా విశ్వకిర్తాసురాభ్యర్చితా నాకు నభ్యర్థితంబుల్ ప్రసాదింపు కారుణ్యమూర్తి త్రిలోకైకనాథా నమస్తే నమస్తే నమః.

325

వ. అని యిట్లుస్తుతియించి కృతాంజలి యై కిరీటి వెండియు ని ట్లనియె.

326

క. ఎఱు కని యెఱుంగక నిన్నుక, మఱకువ నెదిరితిని దీని శ్ర మఱవుము నన్నుంగఱకంతా ట్లమియింపుము, నెఱి నెవ్వరి కెఱుంగ నగునోసీచరితంబుల్.

327

వ. అనిన నప్పార్థం గరుణారస ప్రీతివిస్తారితవిలోకనామృతమున సంతర్పితుం జేసి నగుచు సీశ్వరుండు వానిచేయి పట్టుకొని ధనంజయా నిచేసిన వ్యతిక్రమంబుక్షమి యించితి నతిమానుషంబైన నీపరాక్రమంబునకు మెచ్చితిఁ బూర్వజన్మంబున సీవు నరుండనుదేవర్షి వి నారాయణసఖుండవు నరనారాయణులనంగామీరిద్దఱు బడరీవనంబున ననేకాయుతవర్షములుతపమున్ జేసినమహావీర్యవంతులరు మీ తేజమున జగములు రక్షితిమ్మి లగుచున్నయవి యిగ్గాండివమ్మిదొల్లియునీయ దియి దీననచేసి శక్రాభిషేకమ్మునాడసురుల జయించి తది యిప్సడిక్షయశరధుల తోడ మదీయమాయాగ్రస్తంబయ్యెనీగాండివమ్మును నక్షయశరధులుసీకిచ్చితిం గొను మింక నీ కిష్టం బైనవరమ్ము వేడు మిచ్చెద ననిన నర్జునుం డిట్లనియె.

క. త్ర్యంబక నాకు నభీష్టవరంబు బ్రసాదించెదేని శ్ర రాద్రము దివ్యాస్త్రం బనఁ బరఁగినపాశుపతంబుఁ బ్రసాదింపు మిందుశధర దయతోడన్.

329

వ. అదియును బ్రహ్మశిరం బనున స్త్రంబును యుగాంత్యకాలంబునందుఁ బ్రయుక్తమ్ములై జగత్సంహారమ్ము సేయు వానివలన నభిమంత్రితమ్ములై యనేకశతసహస్ర

సంఖ్యలశూలంబులు గదలు నాశీవిషంబులయట్టియమ్ములు నుద్భవించునని విందు
నీ కారుణ్యమ్మున దీనిం బడసిదైత్యదానవయక్షరాక్షసపితౄచోరగమ్ములనతివీరు
లైన భీష్మద్రోణాదులను జయింతు సహజకవచకుండలుం డైనకర్ణుని వధియింతు
ననిన నీశ్వరుండునుం గరుణించి విశుద్ధాత్ముం డైనపాథునకు మంత్రధ్యానజప
హోమపూర్వకంబుగా సంధానమోక్షానంహారసహితంబుగాఁ బాశుఁతాస్త్రం
బిచ్చి దీనికి నసాధ్యం బెద్దియును లే దల్పులయందుఁ బ్రయత్నం బైన జగత్సం
హారము నేయు. 380

క. దీనివిధానం బెఱుంగఁగా నింద్రకుబేరవరుణకాలాదులకుం
దా నతిగహనం బనినను, మానవులకు నెఱుఁగు టఘట్రమానము గాడే. 381

వ. ఈదివ్యబాణమ్మున నీ వఖిలలోకమ్ములు జయింతు వని కౌంఠేయనకువరంచిచ్చి
పురాంతకుం డంతర్హితం డయ్యె నంత. 382

చ. అవిరళ నూర్యమండలస్రవ స్రవమప్రభ మై ధనంజయ
ప్రవరుకరమ్మునకొ వెలుఁగునాశుఁతాస్త్రముఁ జూచి దైత్యదా
నవసురయక్షరాక్షసగణమ్ము గరమ్ము భయమ్ముఁ బొందె నం
దవనియు దిద్దిరం దిరిగె న నభిశిలోచ్చయసంచయంబుతోన్. 383

క. త్రినయనగాత్ర స్పర్శంబున నిజగాత్రమును పవిత్రమును ముక్తాఘం
బును నతితేజోవీర్యం, బును నైనఁ బృథాసుతుండు న ముదితుం డగుచున్.

క. మంటి హరుదేహ మంటం, గంటి నుమాధీశు¹నమరకంటకహరు ము
క్కంటిఁ గఱకంటకు జూడం, గంటిఁ గృతార్థుండ నైతిఁ న గడు బుణ్యమునన్.

క. ఇమ్ములై ధర్మజునకు జన,సమ్మతునకు రిపుజయంబు న నకలమహీరా
జ్యమ్ము సమకూరె నేడు ఘనమ్ముగ సర్వప్రయోజనమ్ములతోడన్. 386

—* ఇంద్రుఁడు దేవగణంబులతో సర్జనునకుం బ్రత్యక్షం బగుట. *

వ. అని సంతుష్టహృదయుండై యున్నంత. 387

సీ. హరుచేత సంప్రాప్తవరుండయ్యె నరుం డని, యెఱిఁగి యింద్రుండు ధననేశధర్మ
వరుణేశ్వరులతోడ న సురగణసహితుండై, దివ్యవిమానముల్ న దివమునందు
వెలుగంగఁ గౌరవశకులవీరుపాలికి, వరదుండై కరుణతో న వచ్చెనట్టి
యవసరమ్మున ఘనశ్రవగభీరంబైన, మధురవాక్యమున ధర్మరత్నప్రభంబు

ఆ. క్రీతి నిట్లు లనియె న బీభత్సునకు ధర్మనిత్య పాండుపుత్త్రునికు మెచ్చి
వరము లిచ్చు నేడన్ న వచ్చిరి నెయ్యురై, యమరనాథుఁడొట్టియమరులెల్ల.

వ. వీరలం జూడు మని దివ్యదృష్టి యిచ్చి నీవు నరుం డనుపూర్వముపివ బ్రహ్మ
నియోగంబున మనుష్యుండ వై యుత్తమక్షత్రియకులంబున నుద్భవిల్లితి మఱి
సూర్యాంశజం డైనకర్ణుని దేవదైత్యదానవగంధర్వయక్షరాక్షసాంశజులైన

రాజులను వధియింతు నీ కక్షయకీర్తియగు నని దండధరుం డప్రతివారణం బైన
దండంబు విధియుక్తంబుగా నిచ్చిన. 339

క. ఘోరారివారణము లగు, వారుణపాశంబు లిచ్చెనవరుణుండు మఱి కొ
బేరాస్త్ర మర్థి నిచ్చె గు, బేరుండు విజయునకు నహితశ్రధేదికి బ్రీతిన్. 340

వ. ఇట్లు దివ్యపురుషుం డైనపార్థుండు లబ్ధదివ్యదృష్టి యై యమ ర్ష్యరూపధరు లైన
పితృ దేవతలతోడం దనమందట నిలించి నమహానీలవర్ణుండైన వైవస్వతుని వై
డూర్యవర్ణుం డై యర్జునదీక్షైలసేవితుం డైన పరుణేశ్వర జాంబూనదవర్ణుం
డై యక్షగణంబుతో నున్నకుబేరునిం జూచి వారివలన దివ్యాస్త్రంబులు వడసి
వాక్సుష్మఫలజలంబుల నందఱుం దృప్తులం జేసి వెండియు. 341

ఆ. అమరగణసమేతు శ నై రావతారూఢు, వజ్రధరుఁ ద్రిలోకశ్రవంశ్యు నిందు
వృత్ర శత్రునమర్యవిభుఁ జూచి యెద నాది, మునివరుండు నరుండు శ ముదమునొండె.

ఉ. ఇందుధరప్రసాదమున శ నిష్టవరంబులు గాంచి బాంధవా
నందవిధాయి యైన నిజనందను మర్దితశత్రు సద్గుణా
నందితుఁ జూచి యష్ట నయనంబుల వేయును గన్నతత్ఫలం
బందెఁ బురందరుండు పరమాద్భుతసమ్మదపూరితాత్ముండై. 343

వ. ఇట్లు దేవేంద్రుండు ధనంజయుం జూచి సంతోసిల్లి నీవు పరమేశ్వరువలనఁ బరమ
సిద్ధితో దేవత్యంబు వడసితివి దేవకార్యంబు దీర్చ నర్హుండవుగాన నారథంబుఁ
బుత్తెంచెద నమరావతికి రమ్ము నీకు దివ్యాస్త్రంబు లంద యిచ్చెద నని దేవేం
ద్రుండు దేవగణంబులతో నమరావతికి నరిగె నర్జునుండును దద్రుభాగమనంబుఁ
బ్రతీక్షించుచుండునంత. 344

సీ. వారిదమార్గంబు శ వలన మహానీల, వైజయంతీవిభ్రవంబు వెలయ
నాబద్ధవివిధర శ త్నావళీప్రభఁజేసి, రమ్యమై రోదోంత్రరంబు వెలుగ
నురు నేమిరవమున శ సుర్వరాధరదరీ, ముఖములు ప్రతిశబ్దముఖరితంబు
లగు చుండ నానావి శ ధాయుధంబులు దాల్చి, యశనివిద్యుత్సహస్రస్రాభిశోభి

ఆ. తాభసదృశమై మ శ హాజవాశ్వాయుత, వాహ్యమాన మైన శ పరరథంబు
మఘపులాఙ్గాజేసి శ మాతలియుక్తమై, యంద్రతనయుండున్నయెడకువచ్చె.

వ. మాతలియు నర్జునుంజూచి సురాసురకిరీటతటఘటితరత్నప్రభాభాసురపదుండైన
మహేంద్రుండు మీయయ్య భవద్దర్శనం బపేక్షించి నిన్ను నమరావతికి రాఁ
బనిచె రాజనూయాశ్వమేధశతంబులం జేసినవారికైనను దుర్లభం బీరథంబు దీవి
నెక్కు మనిన నర్జునుండును గంగాన్నానపవిత్రీకృతగాత్రుండై దేవ ఋషి పితృ
తర్పణంబులఁ జేసి మాతలిప్రయుక్తంబైన యా దివ్యరథంబెక్కి. 346

—* అర్జునుఁ డమరావతిఁబోవుట *

చ. అలఘుతపస్సమాధినియ శ తాత్మలకున్ బహుపుణ్యలోకకాం

క్షీలకు విశుద్ధమానసుల శ కుకా సతతంబును సంశ్రయంబు వై
లలిత నిలింప దంఁపి విశ్రాంతవిహార మహోత్సవంబులు.

గలిగి వెలుంగురత్నమయశకందరసుందర మందరాచలా.

347

వ. నీయందలి వృణ్యతీర్థంబులు సేవించుచు గంగాంబు¹చోతస్థలీరుహవనస్పతిఫలంబు
లుపయోగించుచు సుఖం బుండితి నమరావతికింబోయి వచ్చెద నని మందర
నగంబు వీడ్చొని పురందరనందనుండు దేవతంబున కరిగి.

348

నీ. పరమధర్మస్థితి శ బ్రజగాచి యీల్లిన, రాజులకు నుగ్ర శ రణమునందుఁ
బతుల ప్రస్తవమున శ బ్రాణముల్ విడిచిన, వీరులకును యజ్ఞ శ విధులజేసి
సురలను వసుమతీసురులను దనిపిన, ధర్మాత్ములకు మహా శ తాపసులకు
నిలయంబు లై రమ శ ణీయంబు లగురత్న, హర్యవిమానసం శ హతులదాని

తే. సకలభువనంబులం గల శ సత్పురముల, కెల్ల నుపమాన మై దహ శ నేందురవుల
దీప్తి లేకున్న దన దై నశ దివ్యదీప్తి, నిస్తరంబున నెప్పుడు శ వెలుంగుదాని.

349

వ. మణియు ననాహితాగ్నులకు నతీర్థసేవకులకు నన్యతవాదులకు వేదవిరుద్ధాచారు
లకు మాంసాహారులకు రణపరాజ్ఞులు²కు నవిషయం బైనదాని నమరావతిం
జొచ్చి తద్దోపురసమీపంబున ననవరతవిగళదవిరళ మదజలకుల్యాభిగామం బై
నిరంతర నిర్ఘ్న శ నీహారనగంబునుంబోలె నొప్పుచున్నయైరావతంబుం జూచుచు
సురసిద్ధసాధ్యగణంబుతో గంధర్వకిన్నరగీయమానుం డగుచు జనునప్పుడు.

350

క. సకలర్తుకునుమసారభ, సుకుమారోద్యావతరుల శ సుడియుచు బ్రణయో
త్సుకుండై పవనుడు పాండవు, నకు నభిముఖు డయ్యెదన్మృతఃప్రియమెనగన్.

క. నరుండై నయోదిముని యని, హరిసుతుడని హరిసహాయుడని హరుచేతఁ
వరములు వడసినవాఁ డని, సుర లెల్లను వచ్చి పార్థశ్రావణి శ్రీతిన్.

352

వ. అర్జునుండు నయ్యమరావతీవిభవంబు నూచి హర్షించుచు నప్పగోగీయమాన
మంగళగీతమహితమానసుం డగుచు సిద్ధమునిగణాశీర్వాదంబులు సేకొనుచుం
జని మాతలినిదైశంబున దివ్యరథావతీర్ణుండై.

353

క. శతమఖునకు భువనావన, రతశీలున కళల దేవ శ రాజర్షి సమ
న్వితునకు వజ్రాభీలో, న్నతపృథుభుజానకుఁ గృతప్రణాముండయ్యెన్.

354

చ. అనిమిషనాథుండుం బ్రచలి శ తాంగదతుంగభుజాయుగంబునం
దనయునిఁ గౌగిలించుకొని శ తత్రణజాతనితాంతసమ్మదం
బునఁ బులకాంకితాంగు డయ్యమున్ను నిజాంకతలస్థుఁడేసి య
త్సవఘ్న నిజానసార్థమున శ నాతని నుంచె గరంబు నెమ్మిలోన్.

355

శ. లీలై రావతకుంభ, స్ఫాలనకర్కశకరముల శ బలుమరును మరు
త్పాలకుఁ డంటుచు నుండె గుణాలంకర్తుడై నపార్థనంగముఁ బ్రీతిక.

356

- వ. ఇ ట్లధికవిలాసంబుతో సురవిలాసిని కరకలిత చారుచామికర దండచామరసమీ
రాలోలకుంతలుం డగుచు సురరాజుతో నేకాసనంబున నున్నయస్పార్థుం బాక
శాసనుశాసనంబున దేవగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరు లజిప్రీతి ¹నచ్చించి రంత. 357
- తే. ²(పాక శాసనుపనుపునఁ బార్థుఁ డొక్క, మణిమయంబైన మహాసీయ్యమందిరమున
నెలమి గంధర్వసంగీతకృత్యగోష్ఠి, నుండఁ జెవులకు నుత్సవఁ బొందుచుండ.
- వ. అంత సూర్యాస్తమయసమయంబునఁ జంద్రుం డుదయించి సాంద్రచంద్రికా
విలాసంబున దిగ్దనితల నలంకరించుచుండ నిలింపపతింపున సాంపార సూర్యశి
యద్భుతసంగమకాంక్షంజేసి చంద్రి కాధవళదుకులంబు గట్టి మృగమదకర్పూర
కుంకుమోన్మిశ్రితసుగంధం బలఁది వివిధసురభికుసుమవినరంబులు ముడిచి మణి
మయభూషణాలంకృత యై నిలుకడ వడసినకొమ్మెఱుంగుదీగయుంబోలె మణి
మయమంజీర ఝళంఝళ నినాదంబును గంకణఝణఝణతాళరంబును గటి
కలాపకింకికైక్రేంకారంబునుమదనాజ్ఞావాద్యఘోషంబునుంబోలె మోయుచుండ
మందగవనంబునఁ బురందరనందను మందిరంబున కరుగుదెంచిన నప్పురుషేన త్త
ముండు భయభక్తిసంభ్రమంబులతోఁ బ్రత్యుత్థానంబును దండప్రణామంబునుం
జేసి కరకమలంబులు మొగిచి యి ట్లనియె. 359
- క. ననుఁ బుత్త్రీన్నేహంబున, మనమున మన్నించి శుభసమగ్రునిఁ జేయుం
జనుదెంచితివి ముదమ్మున, జనయిత్రీ యే గృతార్థజన్మండ నైతిన్. 360
- తే. అనిన సూర్యశి యిట్లనునాత్మనేత్ర, మధుపము లతనిసాందర్యమధువు గోలు
చుండఁదమకంబుమీటియనూనధర్మ, నిపుణుండగునర్జునునితోడనెయ్య మొనర.
- చ. అనుపమశౌర్య సీదుసముద్రదగ్గరణంబులు నారదాది స
న్మనివరు లెల్ల జెప్పఁగఁ బ్రమాదమునన్ భవదీయసంగమం
బనిశముఁ గోరుచుం దగఁ బ్రీత్యంబున వచ్చితి నేను గోరఁగా
నను జనయిత్రీ యంచు నొక శ నాయముఁ బల్కెదు వక్రభాషలన్. 362
- తే. నీకు నేనాఁటితల్లిని శ నిజము సెపుమ, యమరలోకంబు వేశ్యల శ మైనమాకు
నిట్టి తగవులు నడవ వ శ హీనబాహు, వీర్య యిచ్చట వావియువెదకఁ జనునె.
- వ. ఈ లోకంబున వనితలుఁ బురుషులు విచ్ఛలవిడిఁ గ్రీడింతు రిచ్చటి కిది యనిం
దితం బైన యాచారంబు నీవును ద్రిదివంబునకు వచ్చినయప్పుడ దివ్యపురుషుం
డవు గావున నామనోరథంబుసఫలంబుగా మందారమంజరీమంజుల మకరందపాన
మత్త మధుకరగాన మనోహర స్థలంబులను మేరుకైలకందరంబులను మందపవ
నంబులు గలనందనాది వనంబులయందును నితాంతకాంత వికసితకనకారవింద

1. నచ్చించి 2. ఈ మండలికరణములోని గ్రంథ మెల్ల ననఁగా కిది వ పద్యము మొదలుకొని
369-వ గద్యము వఱకుఁ గల యధికపాఠ మెల్లఁ బాఠప్రాతప్రతులనన్నిటఁ గానిపించు. కాన యది
ప్రక్షిప్తము గానొప్పు.

సమధిక సారథ సంహాసితమహానంద కందంబులైన మందాకినీతీరమణిమయ వేదికల
యందును జంద్రికాసుందరంబులైన సీకతాతలంబులను మఱియు నిర్జరవిహార
స్థానంబుల ననవరతసురత కేళీసాఖ్యాంబుధ నోలలార్పు మనిన నిర్వికారధైర్య
'ధుర్యం డై యరును' డిట్లనియె. 364

క. ఓహో యిమ్మెయి ధర్మద్రోహోక్తులు వలుకఁ దగునె య దోసం బది గా
దే హరి హరి మనమునఁ దగ, పూహింపక నన్నుఁ బలుకు య టుచితమె నీకున్.

—♦ ఊర్వశి యర్జును నపుంసకునిఁగా శపించుట. ♦—

వ. జగంబులు పుట్టింపను మనుషను సమయింపను గర్తలైన దేవతలకు నెట్లు నడ
చిన నెగ్గు లేదు నేను గర్మభూమిని జనియించి కర్మతుండ నైతి నాకునిచ్చటి
యాచారం బుచితంబు గాదు మదీయవంశక ర్త యైనపురూరపునకుఁ బత్ని వైన
కారణంబునను బురందరునకుఁ బరిచర్య యొనర్చుటను నాకు జనని వగుట సంది
యంబు లేదు తల్లీ! నన్నుం బుత్రీవాత్సల్యంబునం జూడు మనిన మదనబాణ
పీడిత యై కోపారుణిత నయనంబుల నరునుం జూచి యూర్వశి యేను గామించి
వచ్చిన నామనోరథంబు విఫలంబుఁ జేసినవాడవు నీవు మర్త్యలోకంబున మాన
వర్జితుండ వై మానిసీమధ్యంబున నపుంసకుండ వై యుండు మని శాపం బిచ్చి
నిజగృహంబునకుఁ జనియె నంతఁ బ్రభాతసమయంబునఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు
విని సురపతి కొడుకున కిట్లనియె. 366

క. నీ యట్టి ధైర్యవంతుని, నేయుగముల నైనఁగాన య మెన్నండును ధ
ర్మాయత్తమణివి ముసులకు, నీ యింద్రియజయము గీర్తనీయము తండ్రి. 367

తే. అనఘ యూర్వశి యిచ్చినయట్టిశాప, మనుభవింపంగవలయు నీకవనియెందు
నింక మీ పదుమూడవయేడు సత్య, సరణి నజ్ఞాతవాసంబు య సలుపవలయు.

వ. అక్కాలంబున నీవు పండరూపంబునఁ బ్రచ్ఛన్నుండ వై రాజకన్యకలకునృత్యం
బు గజపుచుండి తదంత్యంబున శాపమోక్షంబు వడయు మని యనుగ్రహించె
నీ యాఖ్యానంబు విన్న పుణ్యపురుషులు సకలదురిత విముక్తులగుదు రనిచెప్పి
వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 369

సీ. వజ్రాస్త్ర ముదిగా య వరదుఁ డై వివిధది, వ్యాస్త్రముల్ పార్థనశకమర నిచ్చి
తచ్చియోగంబులుఁ య దద్రహస్యంబులు, దన్నివ ర్తనములుఁదడయ కపుడు
దయ నుపదేశించి య దారుణాహవములం, దవిజేయవీర్యుండ య వగుము పేర్చి
నని మహాసాహాయ్కు య డై చిత్రసేనుఁ డ, స్తంధర్వపతితోడ య గారవమున

ఆ. వజ్రధరుఁడు గీత య వాద్యనృత్యంబులు, గజవఁ బంచెల్ బాధుఁడగడఁగి యిట్లు
అమరనాథునొద్ద య న్ననుం డుండ నే, నేడు లరిగెనిట మృహితలమున. 370

వ. అంత నొక్కనాడు రోమశుం డనుమహాముని యింద్రునొద్దకు వచ్చి సురగణ

పూజతుం డై సురేంద్రతో నేకాసనంబున నున్నయర్జునుం జూచి యాశ్చర్యం బంది యింద్రున కి ట్లనియె. 871

క. కోరి యనేకయుగంబు ల, పారతపోయుక్తులై నశవారికిఁ బడయన్
దూరము నీసభ మఱి నీ, కారుణ్యం బింతకంటెఁ ॥ గడుద వ్వెందున్. 872

వ. అట్టియందు నీతో నొక్కట నేకాసనం బెక్కినీ రెండవమూర్తియుంబోలె నున్న యిమ్మునుజుం డెందులవాఁ డెవ్వఁ డనిన నమ్మునీంద్రునకు దేవేంద్రుం డి ట్లనియె.

క. నరుఁ డనుమహర్షి యీతఁడు, నరలోకమునందుఁ బుట్టె ॥ నాయంశమునన్
1 గురుమతిఁ గాంతేయుఁడు భా, సురతేజఁ డుపేంద్ర సఖుఁడు ॥ సువ్వె మునీంద్రా.

తరలము. శివుఁడు వీనికిఁ బ్రీతుఁ డై దయ ॥ సేసఁ బాశుపతాస్త్ర మీ
దివిజముఖ్యులతోడ నేనును ॥ దివ్యబాణము లిచ్చితిం

దివిరి యీతఁడు మత్స్యీయంబున ॥ దేవకార్యము దీర్చుగా
సవినయస్థితి నున్నవాఁడు నిశప్రతాపబలోన్నతీన్. 875

వ. మఱియు వసుమతీఖాతగర్వితులై న సగరసుతులం దనదృష్టితీవ్ర దహనంబునంజేసి
దహించినకపిలుం డనుమహాముని నారాయణుం డయ్యె నట్టిసరనారాయణులు
జగదుపకారులు జగతీభారావతరణ 2 కారణులై దైత్యదానవవధార్థంబు మ
ర్త్యంబునం బుట్టినవారు గావున. 876

క. దేవతలకు నపకారము, గావించిన యన్నివాత్యకవచులఁ బాతా
శావాసుల దానపుల, మహావీరుఁడు వీఁ డభేద్యుఁ ॥ డై వధియించున్. 877

వ. అని తత్ప్రభావంబు నెప్పి యింద్రుండు రోమశున కి ట్లనియె మునీంద్రానీవుమర్త్య
లోకంబునకుం బోయి ధర్మజుం గని యతనికిం దత్సహోదరులకు సంతోషంబు
గా నాయొద్దం బార్థుం డున్నకుశలవార్త యెఱింగించి భీష్మద్రోణాకర్ణాదివీరుల
నోర్చునట్టిదివ్యాస్త్రంబులు వడసె నతండు మీ యొద్దకు వేగంబ వచ్చు వగవ
కుండుం డని చెప్పి నావచనంబున ధర్మజు నఖలతీర్థసేవ సేయం బంపు మట్లయిన
నవేతదురితుం డై యఖలమహీరాజ్యంబు వడయు నతండు తీర్థాభిగమనంబు
సేయునపుడు నీ వాతనికి సహాయుండవు గ మృని యింద్రుండు రోమశుం బనిచె
నిట ధృతరాష్ట్రం డర్జునుదివ్యాస్త్రలాభంబుఁ బారాశర్యవలన నెఱింగి పరమ
ప్ర్యాకులహృదయుం డై సంజయున కి ట్లనియె. 878

సీ. సురసమూహంబుతో ॥ సురరాజు నోడించి, ఖాండవంబెక్కటి ॥ కాల్చియున్న
వీరున కఖలాభిగ్రవృతవసుంధరఁ గల, రాజుల నోర్చి పరరాక్రమమున
నగ్రజు రాజసూయాధ్వర మునిచిన, యధికసమర్థున ॥ కర్జునునకుఁ
3 బ్రబలసింహమునకుఁ ॥ బక్కెర వెట్టిన, యట్లు దేవతలు నెయ్యంబుతోడఁ

త. బరముఁ దొట్టి పాశుపత మాదిగా దివ్యశరము లిచ్చి రత్నశేర్య మెసఁగ

1. క. గురుమతి. 2. జ. కారణావతారణ. 3. గ. శార్థ సింహమునకు.

నట్టివరుడు యోధుఁ డై యున్నపాండవ, వరులఁ జెనయనంత్రవారుగలరె.

క. వారికి ధర్మపు దప్పని, వారికి ఋతవచను లై ననవారికి విమలా

చారుల కెద్దియుఁ బడయఁగ, దూరమె పాండవులఁ బోలుకడరె వీరు లొరుల్.

వ. వారలతో విగ్రహించి దుర్యోధనుండు దనకుఁ దనబాంధవులకు సుహృజ్ఞనంబు లకు నీని సేసికొనియె. 381

ఆ. పర్వతములు వజ్రశిపాతాహతీని బోక, తక్కునేని నింద్రశ్రతనయుదివ్య

నిశితబాణతతులనీశ్వేష మగు నీననఁ, బరులసైన్య మెట్లు శ్ర బ్రదుక నేర్పు. 382

వ. లయకాలోదిత సహస్రకరుకిరణంబులం జరాచరంబులు దండంబు లగునట్లు పార్థు బాణంబులంజేసి దుర్యోధనాదులు దుస్సహతాపంబుఁ బొందుదు రని దుఃఖతుం డైన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డి ట్లనియె. 383

క. ఈసున దుర్యోధనదు, శ్వాసను లాపాండవులకు శ్ర సభలో నెగ్గుల్

సేసిన విని వారల నను, శాసింపఁగ వలవ దనఁగఁ శ్ర జపదే సీకున్. 384

వ. నీయుపేక్షంజేసి దుర్యోధనదుర్ద్యౌతపరాజితలై రాజ్యంబు విడిచి పాండవు లరిగి

కామ్యకవనంబున నున్నఁ గృష్ణుం డనేకరాజసమన్వితుం డై వారియొద్దకువచ్చి

సీకొడుకులు సేసిన నికారంబునకుం గృష్ణాపరిభవంబునకుం దుఃఖతుం డై కడునలిగి

మీకు నిట్లు సేసినదుర్యోధనాదుల దూషించి గజపురంబున ధర్మరాజు రాజ్యా

భిషిక్తుం జేయుదు ననియురాజనూయంబుసేయునాఁ డింద్రప్రస్థంబున నై నవిభూ

తికంటె విశేషవిభూతి గావించు ననియు ద్రుపద స్వంయ కేకయ భృష్టద్యుమ్ను

బలదేవ సాంబసాత్యకీప్రభృతులసమక్షంబునం బలికినత్యసమయులైన పాండవుల

చేత సంబంధనివారితండ్రి పార్థసారథ్యంబునకుఁ బ్రార్థితుం డయ్యెనని వింటిమి.

క. పదుమూడేండ్లుం బోయినఁ, బదునా ల్లగునేడు ఘనులు శ్ర పాండవులు జగ

ద్విదితముగ నుత్సహించురు, వదలక రణమునకుఁ గేశవపురస్కృతులై. 386

క. వరములు వేల్పులచే దు, మృరతపమునఁ బడయుదురు జగంబున నెరు లీ

శ్వరుచే వరములు వడసెం, గరుణ ధనంజయుండు దనదుశ్కారుకశక్తిన్. 387

వ. అయ్యర్జునుదివ్యశరసంఘాతంబును భీమసేను చిత్రగదాఘాతంబును నీయుపేక్షా

నిర్ఘాతంబును గౌరవపరిక్షయంబునకుఁ గారణభూతంబు లనిన సంజయునకు

ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 388

క. వృద్ధని జాత్యంధుం డని, బుద్ధివిహీనుడని నన్నుఁ శ్ర బుత్తుఁడు బలద

ర్వోద్ధతుఁ డై మెచ్చుఁ డనం, బద్ధంబులై కాని వినఁడు శ్ర పలికినపలుకుల్. 389

వ. దుర్యోధనుండు దుర్బుద్ధి యని యేమి సెప్పవలయు భీష్మద్రోణవిదురాదుల నాద

రింపక కర్ణశకునుల నాపులం జేసికొని వారివచనంబుల నెగడు నే నేమిసేయుదు

నని ధృతరాష్ట్రుండు మిన్న కుండె నిట పాండవులు పార్థమసలుటకు దుఃఖతులై

- ఉ. పాండవసింహ మధురఃకుశ్ర పాంషాయశంబు వెలుంగు చుండ రా
ఖండలుఁదొట్టి నిర్జరవిశ్రాంతముచేతి నరింబు గాంచి యె
న్నం డిట వచ్చునొక్కొనుజ్యనస్తుతు నాతనిఁ బ్రీతిఁ జూడ నె
న్నండొక్కొ కాంతు మంచును మనంబునఁ గోరుచు నుంకి రెంతయున్. 381
- వ. అట్టి యవసంబున యుధిష్ఠిరునకు భీముం డిట్లుఁ యె. 382
- మధ్యాహ్నం. నీనిదేశంబున నరిగి పార్థంక్షత్రనిష్ఠతోఁ దపము
మానుగాఁ జేయుచు నున్నవాఁ డేల శ్రమసలెనో రాక
వాని ధర్మస్థితుఁ బాసి యున్నయి శ్రవ్వరముల్ యుగస
మానంబు లైనవి మనకు నతనిసమగమకాంక్ష. 383
- వ. మఱి పాండవపాంచాలయాదవవీరులజీననంబు లాతనియంద నిలిచినవి తదీయ
భుజాశ్రయబలంబునం బరుల జయించి ధరిణీరాజ్యంబుఁ బరిగ్రహింత మని
యున్నవారము గావునం గాలయాపనంబు సేయక యర్జునుం దోడ్కొని తేర
జనార్దను రాఁ బనిచి నియోగింపుము. 384
- మ. సమయాబ్దంబులకంటె ముందర మహోత్సాహంబునఁ బాహువి
క్రమ మొప్పన్ విజయుండు నేను నయి సంసారమంబులో నేకకా
లమునం దా ధృతరాష్ట్రజాధముల నెల్లం జంపి భూచక్రరా
జ్యము సేకొందుము కౌరవేంద్ర మురజిత్ర తృఖ్య ప్రసాదంబునన్. 385
- వ. సత్యభంగభీతుండవు గావున నీ వింద యుండి పదమూఁడేండ్లుం జరిపి పదంపడి
కరిపురంబునకు వచ్చి రాజ్యాభిషిక్తుండ వగుము దుష్టద్యౌతంబున మనరాజ్యం
బపహరించిననుయోధనుండు సుచిర ప్రతిష్ఠితుండు గాకుండ నిష్పడయద్దురాత్ము
దూషింతుము నికృతిపరుల నికృతినచేసి నిర్జించినఁ బాపంబు లేదు సర్వప్రకారం
బులను శత్రువుల జయించి రాజ్యంబు సేకొనుట రాజులకు విధిచోదితంబైనరాజ
ధర్మంబ యనిన భీమసేనుమహారంభసంరంభంబునకు సంతోషించిధర్మనందనుం
డాతనిం దనపైకిం దిగిచికొని మూర్ధాఘాతంబు సేసి యిట్లనియె. 386
- తే. అనలునకు గాడ్చు దోడైనయట్లులింద్ర, లినయునకు నీవుఁదోడైనఁదగయకాజుఁ
బోర రిపులకు బ్రదుకంగఁగబోల దైన, నరయ నిది కోపమునకు నశనవసరంబు.
- క. పదమూఁడేండ్లుం బోయినఁ, బదపడి పార్థుండు నీవుఁ శ్ర బరన్మపతుల దు
ర్మదుల వధియించి విజయా, న్నదపాహుల రగుండు ధర్మశపరిక్షకులై. 388
- వ. ఏ నెట్లును సత్యభంగము సేయుట కొడంబడ నోప నని ధర్మతనయుం డనుజు
ననునయించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనకథితం బైనపుణ్యకథ యతి
రమణీయంబుగాను. 389
- క. బిరుదాంక భీమ భీమే, శ్వరకృతనిత్యప్రసాద శ్ర సౌజన్యగుణా

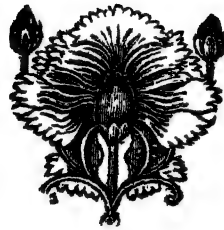
భరణ పరగండభైరవ. పరస్పరమణిమకుట ఘటిత శ్చ పద విబుధనుతా. 400.

ఉత్సాహము. రాజవంశరత్న రాజ శ్చ రాజ కేవ నిత్యల
క్షీజయూభిరామ ధర్మ శ్చ మి త్త్ర మి త్త్రవిద్వదం
భోజవనసయోజమి త్త్ర శ్చ భూరిక్షే ర్రికౌముదీ
రాజతత్త్రిలోక నిఖిల శ్చ రాజలోకపూజితా.

401

గద్యము. ఇది సకలనుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం
దారణ్యపర్వంబునందుఁ బాండవ ప్రవేశంబును, గిమీరవధయును, గృష్ణపాంచా
లాభిగమనంబును, సౌంధికాఖ్యానంబును, నింద్రకీలాభిగమనంబును, గైరాతం
బును, నర్జునులపశ్చరణంబును, నీశ్వరునితోడ యుద్ధంబును, బరమేశ్వరుచేతఁ
బాశుపతాస్త్రంబు వడయుటయును, లోకపాల సందర్శనంబును, స్వర్గగమనం
బును, నూర్వశికాపంబును, దేవతలవలన దివ్యాస్త్రలాభంబును నన్నది ప్రథ
మాశ్వాసము.

402

శ్రీ
హరిహరహిరణ్యగర్భభోజనముః
శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

రమ్య ధర్మనిత్య
ప్రారంభవిభాసి రాజపరమేశ్వర ఘో
రారిమదకుంభికుంభవి
దారణదారుణకృపాణ్యదక్షిణహస్తా.

1

వ. అక్క-ధకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు ¹శాంతవచనంబుల భీమ
సేనునకుం గోపాటోపోపశమనంబు సేయు చున్నధర్మరాజునొద్దకు బృహదశ్వం
డనుమహాముని వచ్చి విధిదృష్టవిధానంబునం బూజితం డయి విశ్రమించి యు
న్న నమ్మునివరునకు ధర్మతనయుం డధర్మపరు లయిన² పరులచేతం దమపడిన
నికార ప్రకారం బంతయు నెఱింగించి యిట్లనియె.

2

క. పుడమియు రాజ్యము బంధుల, విడిచి మృగావలులఁ గలసి శ్రీ వివినంబులలోఁ
గడుకొని మాయట్టిడుమలఁ, బడిన³ పరులు గలరె యొరులగుపరమముసీంద్రా.

వ. అనిన నయ్యుధిష్ఠిరునకు బృహదశ్వం డిట్లనియె.

4

క. దేవసము లైనయనుజులతో విప్రులతో రథాలిగతో వచ్చి యర
ణ్యావాసము సేసెడు ధర్మణీవల్లభ నీవు ధర్మనిష్ఠితబుద్ధిన్.

5

క. నరనుతుడు దొల్లి వలుఁ డను, ధర్మణీశుఁడు జూద మాడి శ్రీ తనవిభవము పు
ష్కరుచేత నోటువడి యొక్కరుఁడుఁ గరం బిడుమఁ బడఁడె శ్రీ కాననభూమిన్.

— ధర్మరాజునకు బృహదశ్వండు నలోపాఖ్యానంబు నెప్పుట. —

వ. అనిన నది యెట్లని ధర్మనందనుం డడిగిన బృహదశ్వం డిట్లనియె నిషధేశ్వరుం
డయినవీరసేనునికొడుకు నలుం డనువాఁడనేకాక్షోహిణీపతియనవరతాక్ష ప్రియుం
డజేయుం బైనతన తేజంబున నెల్లరాజుల జయించి బ్రహ్మణ్యుండయి బ్రహ్మాత్మ
రంబుగాఁ బ్రజాపాలనంబు సేయు చుండ.

7

సీ. అట విదర్భాధిపుఁ యై నభీముం డను, వాఁ డనపత్న్యైఁడై యతము లోలిఁ జలుపుచు ధమునుఁ డ్రవ్యచ్యునిఁ బత్నియుఁ, దాను నుపాసించి యతద్వరమున దమయంతియనుకూతురదమదాంతదమనుల, న్నుతులనుబడసె విశ్రుతగుణాధ్యుఁ డందుఁ గన్యారత్న యమయనయాదమయంతి, యత్యంతకాంతిరూపాభిజాత్యుఁ
 ఆ. విమలగుణసమృద్ధి యెలుఁగుచు సుసద్ధి, సాధ్యకన్యలట్టిసఖులునూర్చు రొలసి తన్నుఁగొలుచుచుండంగ మహి నొప్ప, చుండె నధికవిభవతయు క్షిణిజేసి.
 వ. అంత.

9

క. నలుగుణములు దమయంతికి, నలునకు దమయంతిగుణగ్రాంబులు జను లి మ్ములఁ బాగడుట నిరువురకును, వెలసె మనోభవవికారవృద్ధిభమ మెదలన్. 10
 వ. ఒక్కనాఁడు నలుఁడు దమయంతిగుణబద్ధచేతస్కుండ్లై మదనానలంబు¹సహింప నోపక ప్రమదవనంబునఁ గ్రుమ్మరువాఁ డంతరిక్ష (శ్రీ) కాంతాహారావళియుం బోలె హంసావళి యవనీతలంబున కవతరించిన.

11

ఆ. వీరసేనసుతుఁడు యీరుండు హంసల, నడబెడంగుఁ జూచి యనగుచు వాని నెగచియెగచి యందుకనెగయకుండెగనొక్క, హంసఁబట్టుకొనియెగనతిరయమున.

ఆ. దాని విడిచి పోవఁగ నోప కెఱచుచు, సంతరిక్షమునను యహంస లెల్లఁ బిండు గట్టితిరుగుచుండె వాతోద్ధూత, శారదాభ్రశకలశచయముఁబోలె. 13

వ. అదియును దన కమృతజ్యేష్ఠుఁ డపాయంబు సేయుం గా వగచి మనుష్యవా క్యంబుల నిట్లనియె నయ్యాయేను నీకుం బ్రియంబు సేసెద నీహృదయేశ్వరి యైనదమయంతిపాలికిం బోయి నీగుణంబులు దానికి వర్ణించియక్కన్య యన్యల నపేక్షింపక నీయంద బద్ధానురాగ యగునట్లుగాఁ జేసెద. 14

క. అనిన విని హంసపలుకులు, దనహృదయంబునకు నమృతశ్రధారాపాతం బునుబోలె నైన స్మృతనం, దనుఁ డనురక్తుఁ డయి విడిచె యదడయక దానిన్.

వ. అంచపిండుతో నదియును విదర్భాపురంబున కరిగి యం దుపవనంబున సఖిజన పరివృతయై యున్నదమయంతియంతికంబునకు వచ్చి విహరించు చుండె నంత వానిం జూచి పరమకౌతుకమున.

16

తే. ఒండొరులఁగడవంగనయ్యువిదలెల్లఁ, బఱచియొక్కొక్క కలహంసఁబట్టికొనఁగఁ జెలువముగ నందు దమయంతిచేతఁబట్టు, వడియెనలుచేతవిడువంగఁగ్రబడినహంస.

క. దమయంతికి నలునకు సంగమకారణమాత యైనకలహంసమనో జ్ఞమనుష్యవాక్యముల నద్దమయంతికి హర్ష మెసఁగఁ యదా నిట్లనియెన్. 18

వ. నీహృదయేశ్వరుం డైననలునొద్దనుండి వచ్చితి నపారపారావారోపర్యంతానంత మహితలంబునందు నాచూడనిరాజు లెవ్వరును లేరు సర్వగుణసౌందర్యంబుల

1. గ. శమింప. 2. జ. నుండునంత సంతరిక్ష. 3. గ. హంసంబు. 4. క. పర్యంతానంత సకలమహితలంబునందు.

నెవ్వరు నలుం బోలరు.

19

తే. నీవు నలునకుఁ జేర్చితో శ్రీ దేవివైనఁ గాక నీ సముజ్జ్వలరూపకాంతి విభవ
నిత్యసౌభాగ్య భాగ్యాభిరజాత్యభిద్ర, లక్షణావలు లవి సఫలంబు లగునె. 20

వ. నీవు నారీరత్నంబ వాతండు పురుషరత్నంబు గావున మీముద్దఱసమాగమం
బనోన్మ్యతోభాకగం బగు ననిన విని సంప్రాప్తహృదయసమ్మదయై దమయంతి
దాని కిట్లనియె. 21

మధ్యాహ్నం. ఆ రాజగుణములు నా కెఱింగించి శ్రీ నట్టులు నన్ను
నా రాజునకు నె ఁగించి కరుణ నాశ్రయందుఁ గావించు
మారంగ ననుడు నిషధవిషయమున శ్రీ కరిగి యాహంస
వీరసేనజునకు దాని గుణరూప శ్రీ విభవముల్ సెప్పె. 22

వ. అంత.

23

చ. నలదమయంతు లిద్దఱు మ శ్రీ సప్రభవానలబాధ్యమాన లై
సలిపిరి దీర్ఘ వాసరనిశ్చల విలసన్నవ నందనంబులన్
నలినదళంబులన్ మృదుమృగణాళములన్ ఘనసారపాంసులం
దలిరులశయ్యలన్ సలిలభారలఁ జందనచారుచరచలన్. 24

వ. ఇ ట్లిద్దఱు సన్మోన్మ్యరూపగుణ శ్రవణసంజాతప్రీతులై యుండునంత నంతఃకరణ
సంతతమనోజాత సంతాప వివర్ణవదన యైన యా దమయంతింజూచిభయసంభ్ర
మాక్రాంత లై సఖిజను లెల్ల సక్కి-మలివృత్తాంతం బంతయు భీమున కెఱిం
గించి యి ట్లనిరి. 25

సీ. కలహంస పలికినశ్రవలుకులు శిగణియించు, నడి దానిపోయినశ్రవలనఁ జూచుఁ
బలుకడు సఖులతోశ్రలలితాంగి మిన్నక, యలయుచు నుండుఁ దాననుదివంబుఁ
జారువిభూషణాశ్రహార విహారశ, య్యాసనభోగంబులందు విముఖ
యయిరేయుఁబవలునిద్రయునోర్పు నెఱుంగక, దమయంతినలుండను శ్రధరణినాథు

ఆ. నంద బుద్ధి నిలిపి శ్రీ కందర్పబాధిత, యగుచు నున్నయది ధరరాధినాథ
ధరణిపతుల నొరులనరుగుణాధ్యుల విన, నొల్ల దెంతవిభవశ్రయక్తులయిన. 26

వ. అనిన విని భీముం డేమి సేయుదు నెవ్విధంబున నమ్మహిపతి నిటరావింపనగునో
యని చింతించుచు సంప్రాప్తయావన యైనకూతుం జూచి యప్పడు. 27

క. ఆ వైదర్భుండు నిఖిలధ, రావలయుములోనఁ బరఁగుశ్రరాజన్యుల నా
నావిషయాధీశ్వరులను, రావిం చెం దత్స్వయంవశ్రవ్యాజమునన్. 28

క. మనుజేశ్వరు లెల్లను బో, రన దమయంతీస్వయంవశ్రమునకు నొప్పుం
జను దెంచిరి సైన్యస్యం, దనఘట్టన నవనితలము శ్రీ దల్లడపడఁగన్. 29

1. x. పుణ్య, అక్ష.

2. జ. బనోన్మ్యసౌభాగ్యతోభనకరంబు.

3. క. గుణియించు.

4. జ. నొప్పు.

- వ. ఆ సమయంబునఁ బర్వతనారదు లనువురాణమునులు భూలోకం బెల్లం గ్రుమ్మరి
యింద్రలోకంబునకుం బోయిన నింద్రుండు వారిం బూజించి భూలోకంబునఁ
గుళలవార్త యడిగి యిది యెట్లు ధర్మపరిపాలనపరు లై వీరు లై రణనిహతు
లైనరాజు లక్షయలోకసృఖంబు లనుభవింప నతిథు లై యిందులకు నింతకాలం
బయ్యు రానికారణం బేమి యని యడిగిన నారదుం డి ట్లనియె. 30
- క. శరసిద్ధసాధ్యవిద్యా,ధరసురకన్యకలకంటె శ్ర దమయంతియ సుం
దరి దానిసుస్వయంవర, మరు డై వ ర్తిల్లుచున్నయది యిప్పు మహిన్. 31
- క. అందులకు ధరణిఁ గలనృప,నందను లెల్లను ముదంబునం బోయెడు వే
డ్కందమలోఁ 1గలహంబును, గ్రందును లే కున్నవారు శ్ర గడు నెయ్యమునన్. 32
- వ. అనిననింద్రుండును లోకపాలవరులునుదదాలోకనకౌతుకంబునం(గనకరత్న)రమ్మ
దివ్యవిమానారూఢులయి భూలోకంబునకువచ్చి దమయంతీస్వయంవరంబునకుం
బోయెడువాని నాదిత్యులలోన విష్ణుండునుంబోలఁ దేజోధికుం డైనవాని ననన్య
సాధారణరూపవిభవంబున రెండవ మన్మథుండునుంబోనివాని నలుం గనియంత
రిక్షంబున విమానంబులు నిలిపి భూతలంబునకు వచ్చి వాని కి ట్లనిరి. 33
- సీ. నిత్యసత్యవ్రత శ్ర నిషధేశ నీవు మా, కమరంగ దూత నై శ్ర యభిమతంబు
సేయుము నాపుడుఁ శ్ర జెచ్చెర నట్టుల, చేయుదు మఱి నాకుఁ శ్ర జెప్పుడు మీర
లెవ్వార లేను మీ శ్ర కిష్టంబుగా దూత, నై యేమి సేయుదుననిన నతని
కమరేశ్వరం డిట్టు శ్ర లనియె నే నింద్రుండ, వీరు దిక్పాలురువిదితయశులు 34
- ఆ. ధరణి నొప్పుచున్నదమయంతిసుస్వయం, వరముఁ జూచువేడ్క శ్ర వచ్చియున్న
వార మీవు 2మమ్ము శ్ర వారిజాతీకి నెఱింగింపు నామధేయశ్రీర్తనముల. 35
- వ. అట్లయిన నక్కోమలీ మాయందుఁ దన వలచినవాని వరియించు ననిన నింద్రు
నకుఁ గృతాంజలియై నలుం డి ట్లనియె. 36
- ఆ. ఎఱిగి యెఱిగి నన్ను శ్ర 3సేకారసముపేతుఁ, బాడియయ్య యిట్టి4పనికీబనుప
ననిన నుత్సుకుండ్రవైయేన చేసెద, నంటి చేయకుండ శ్ర నగునె యింక. 37
- ఆ. నిన్ను నిత్యసత్యనిరతుఁగా నెఱిగి యి,క్కార్యమునకు వలనుగలుగు టెఱిగి
పనుప వలసె దూతభావమువేషించి, దేవహితము దీనిఁ శ్ర దీర్పవలయు. 38
- వ. ఆయుధీయ సురక్షితం బయినరాజగృహం బెట్లు సౌర నగు నని శంకింప వలవదు
దమయంతీ నివేశంబు ప్ర వేశించునపుడు నిన్నెవ్వరు వారింప నోడుదు రనినశక్తు
వచనంబుల నశంకితుండయి నలుం డప్పడు విదర్భాపురంబునకుం బోయియొక్క
రుండ ధమయంతీగృహంబు సొచ్చి. 39

1. ఆ. గలహంబులు గ్రందుగ. 2. గ. పోయి...మా మదియశ్రీర్తనముల. 3. పోయి...
మదభిధానశ్రీర్తనములు. 4. జ. సేకారచిత్తు. 5. గ. పరియం.

—♦ నలుఁడు దమయంతియొద్దకు దేశదూతయై పోవుట. ♦—

- సీ. హంసచే దనవినినంతకంటెను రూప, విభవాతిశయమున १ వలయుదాని
సురకన్యకలయట్టిసురుచిరశతకన్య, కాలిచే బరివృత २ యైనదాని
మాదయేసుఁ డైనత ३ నైప్పడు విను చున్కి, నలయ కాశ్వాసిత ४ యైనదాని
దమయంతిఁ జూచి కంఠదర్పశరావిధుఁ, డయ్యె నలుం డంత ५ నతనిఁ జూచి
- ఆ. యితఁ డపూర్వమునుజూడెందుండి వచ్చెనో, యనుచు నదరిపడి లగ్నతాంగులెల్ల
నాసనములు డిగ్గియప్ప డభ్యుద్గత, లైరి మనములందు ६ మార్చ మెనఁగ. 39
వ, అంత. 40
- క. దమయంతి మనోభవనిభు, నమరేంద్రప్రతిము దినకశరాభు²సుధాభూ
సము వరుణనదృశు ధనదో, పము నశ్వినమాను నిషధశపతిఁ జూచి నలున్. 41
- క. వారిరుహనేత్ర మదన, ప్రేరిత యై లజ్జ యురివి ३ భీతిల్లక బృం
దారకమూర్తికి రాజకు, మారున కి ట్లనియె మంద్రమందమృదూక్తిన్. 42
- వ. నీవు మహానుభావుండ వెవ్వండ విందుల కేమికారణంబున నేకతంబ వచ్చితి విది
యత్యుగ్ శాసనుండైన మదీయజనకునేత సురక్షితం బగుట నెవ్వరికిఁ జొర నక
క్యంబు దీని నెవ్వరు నెఱుంగకుండ నెవ్విధంబునంజొచ్చితివి నాకుమనోజవేదనా
వివర్ధనుండ వైననీ తెఱం గెఱింగింపు మనిన దానికి నలుం డిట్లనియె. 43
- ఆ. ఏను దేశదూత ३ సింఠి నలుం డను, వాడ నింద్ర దహన ४ వరుణ యములు
నీస్వయంవరంబు ५ నెమ్మిలోఁ జూడంగ, నరుగు దెంచి నన్ను ६ నబల మున్న.
- క. నీయొద్దకుఁ బుత్రైంచిరి, మాయం దొక్కరు నభీష్టమతి వరియింపం
దోయజముఖఁ బ్రార్థింపుము, మాయందఱకును బ్రియం బ్రమర్పము పీఠిన్. 45
- వ. అని పంచినఁ దత్ప్రభావంబున నన్యులచేత నలక్షితుండ నై వచ్చితి నింద్రాదు
లకుఁ బ్రియంబు నేయు మనిన నవసేతవదనయై దమయంతి దొల్లి హంసచేత
నలు విని వానియందు బద్ధానురాగ యై నవయుచున్నయది యపు డతని నలుం
గా నెఱింగి తద్వచనశ్రవణదుఃఖాయమానమానస యగుచు ని ట్లనియె. 46.
- తరువా⁴. ఏ నేడ నింద్రాదుశ్రేణ వారలకు⁵ నెప్పడు మ్రొక్కుదు ३ నేను నీధనమ
భూనాథ సిగ్గుణంబులు హంసచేత ३ బాలుపుగా విని మనంబున నిల్పియున్న
దాన భవన్నిమిత్తమున ని ట్లఖిలధారణీనాథసార్థంబు⁶ రావింపఁ
గా నిష్ఠ వలసె లోకకళ్యాతకీర్తి ३ కరుణించి పతిబుద్ధి ३ గావింపు మిందు. 47
- వ. నీవు దీని కొడంబడనినాడు రజ్జవిషాగ్నిజలంబులం బ్రాణబరిత్యాగంబు నేసి
కొందు ననిన దానిం జూచి నలుం డి ట్లనియె. 48

1. జ. వెలుగదాని; 2. గ. మధాభ్యుత్సము. ఆ. మధారక్ష్మము 3. జ. నిం లేల నలుం,

4. 'ఏ' నేల యింద్రాదుశ్రేణ అనియే పెక్కు ప్రతులు. 'ఏడకు' మాఱుగా 'ఏల' యనియే ప్రాచీన కవులు ప్రయోగించియున్నారు. 5. క. జ. గావింప.

- మ త్రకోకిలము. భూరిసత్త్వం సర్వలోకవిభుల్ విభూతిసమృద్ధు లి
ద్ధోరుతేజాలు నిన్నుఁ గోరుచు శ సన్నవారు సురోత్తముల్
వారిపాదరజంబుఁ బోలనిశవాని నన్ను మనుష్యు సం
సారిఁ గోరఁగఁ జన్నె నీకుఁ బ్రసన్ను లై సుర లుండఁగాన్. 49
- క. దేవతల కప్రియంబులు, గావించి మనుష్యు లధమ్యగతు లగుదు రిలం
గావున వారి కభీష్టము, గావింపుము నన్నుఁ బ్రీతిఁ శ గావుము తరుణి. 50
- వ. అనిన దమయంతి నయనాంతర్గళిత బాష్పకణ కరాళకపోలయుగళ యగుచుం
బెద్దయుం బ్రాద్దు చింతించి నీయభిప్రాయంబునకుం నిరపాయం బయనయపాయంబు
గంటి నింద్రాదులు నాస్వయంవరంబునకువచ్చెదరేని వారిసన్నిధి నన్ని వరియిం
చెద న ట్లయిననీకు నిర్దోష(త్వ)ం బగు ననిన నలుండు లోకపాలురపాలికింబోయి
దమయంతికిం దనపలికినవిధంబును దనకు దమయంతి పలికినవిధంబును జెప్పె
నంత బుణ్యతిథిసక్షత్రముహూర్తంబున దమయంతిస్వయంవరంబు బ్రన ర్తిల్లిన.
- ఆ. నలున కాని నలినదళ నేత్ర వరియింప, దట్టె చూత మనుచు శ నమరవరులు
నలువురును గడంగినలయాపమున వచ్చి, రాస్వయంవరమున శ కతిరయమున.
- నీ. దమయంతి సితపుష్పదామాభిశోభిత, హస్తయై చనుదెంచి శ యంబుజాక్షి
యమ్మహోత్సవదర్శనాగతరాజన్య, నివహంబు నీక్షించి శ నెమ్మిత్తోడ
నలువురు వేల్పులు శ నలుదొట్టి యప్పు డే, కాకారులై యన్న శ నందు నలుని
నేర్పరింపఁగ నేర శ కింద్రాదులను నలు, నెఱుంగునుపాయ మిం శ కెద్ది యొక్కొ
- ఆ. యనుచు సంకయాకుశలాత్మయై సురలార, నలు నెఱుంగువిధము శ నాకుఁజేయు
డాత్మరూపధరుల శ రగుఁ, డని పరిదేవ, నంబు సేసెఁ దనమృతనంబులోన. 53
- వ. దేవతలు దానిపరిదేవనంబు విని కిరుణించి యనిమిషలోచనంబులు నస్వేద
గాత్రంబులు నొప్ప నవసీతలంబు ముట్టక యాసన్ను లై నిలిచి రంత లోకపాలు
రును భూలోకంబునం గలరాజలోకంబు నవలోకించుచుండఁ బుణ్యశ్లోకుండయిన
నలు ధర్మవిధానంబున వరియించి దమయంతి తదీయస్కంధంబున సుగంధికుసుమ
దామకంబు వెట్టిన. 54
- క. దేవతల సాధువాదము, తో విప్రాశీరవంబుతో బహుతూర్యా
రావంబులు సెలఁగెను బా, రావారరవంబుఁబోలె శ ననివార్యములై. 55
- * నలుండు స్వయంవరలబ్ధ యైనదమయంతిం బెండ్లి యగుట —
- వ. ఇట్లపూర్వస్వయంవరలబ్ధయైనదమయంతి నత్యంతవిలాసంబుతో వివాహంబైన
యా నలునకు నింద్రుండు వానియజ్ఞంబులయందు నిజరూపంబుఁజూపన నన్నియు
వరుణుండును వానివలచినచోటన యగ్నిజలంబు లుత్పాదించును ధర్ముండు ధర్ము
పునంద వానిబుద్ధి వర్తిల్లను వరంబు లిచ్చి దేవలోకంబున కరుగువా రెదుర
ద్యాపరంబుతో విచ్చుకలిం గని యెందులకుం బోయెద విని యడిగిన నింద్రా

దులకుఁ గలి యిట్లనియె.

56

తే. అవనిలో దమయంతీస్వయంవరంబు, విస్త్రాల్లుట విని కడు శ్ర వేడ్కతోడ

నేను దమయంతిచే వరియింపఁబడుదు, నని తదర్థిని యిగ్గె శ్ర నానఁజేసి.

57

వ. అనిన నందఱు నగి నీ వందుల కేలపోయె దది ముందఱ నిర్వృత్తం బయ్యెనక్కోమలి యొరుల నెవ్వరి మెచ్చక నలుం డచువాని వరియించె ననినం గలి కరం బలిగి యన్నలునకు దమయంతికి రాజ్యవిభవపరిత్యాగంబును బరస్పరవియోగం బుచుం జేసెద నని నిశ్చయించి వాని నక్షరతుంగా నెఱింగి యక్షంబులం జూచ్చి యుండ ద్వాపరంబుం బనిచి నలుండు నేయు చున్నయశ్వమేధాదికానేకభూరి దక్షిణమహాక్రతువులయు జపహోమదానాదివివిధపుణ్యకర్మంబులయుఁ గారణం బునం జొర నవసరంబు గానక యంతరం బన్వేషించుచుఁ బెద్దకాలం బుండె నొక్కఁ నాడతండు కృతమూర్తుం డయి జలోపస్పర్శనానంతరంబునం బాద శౌచంబు నేయ మఱచి సంధ్యోపాసనంబు నేసిన నుపలభావనరుం డయి కలి నలునందుఁ బ్రవేశించి పుష్కరుం డనువానిపాలికిం బోయి త న్నెఱిగించి నీవు నలునితో జూదం బాడి వాని రాజ్యంబును సర్వస్వంబు నొడిచికొమ్మని చెప్పి తానును వానికి వృషం డునుసహాయుం డయి యక్షంబులు గొని పుష్కరుతో నొక్కటం జని నలుం గాంచి నీవు మాతో జూదం బాడు మనిన.

58

క. ద్యూతార్థము తెత్తితవా, హూతుండ నై జూద మాడ శ్ర కుండుట ధర్మా పేతం బని యభిముఖుండై, యాతనితో నలుండు జూద శ్ర మాడఁ గడంగెన్.

క. కలధనము లెల్ల నొడ్డుచు, నలయక జూదమున విజతుఁ శ్ర డగు చుండె నిజా పులు వారించిన నుడుగక, నలుండు కలిప్రేరణంబునను హతమతి యై.

60

వ. ఇట్లనేకమానంబులు దుర్వ్యసనాన క్తుం డయినయన్నలుండు వివిధవస్తువాహననివ హంబు లొడ్డి పుష్కరునకోటువడం బోయిననెఱింగి పౌరబ్రాహ్మణప్రధానవరులు దమయంతీపురస్కృతు లయి వచ్చి వారించి కలిసమావేశపరవశుం డైనయన్న లుచేతం బ్రతిహతులయి పలుకకుండి రంత దమయంతి చింతాక్రాంతచి త్తయై.

ఆ. ఎంతయోటువడిన శ్ర నంతియ జూదంబు, నందుఁ దగులుఁ జలముననతిశయిల్లు నేమి నేయుదాన శ్ర నిది యెగ్గునకు మూల, మని లతాంగి దుఃఖశ్రతాత్మయగుచు.

సీ. అక్షముల్ పుష్కరునందు వశ్యంబులై, యునికయు నలునియందొండువిధము లగుటయు నెఱింగి నిశ్చాధీశ్వరున కప, జయమ కా లక్షించి శ్ర సరసిజాక్షి భర్తయనుజ్ఞ ముక శ్ర బడసి వాఝేయుఁ డక, సారథిఁ బిలిచి యీశ్వరందనమున

నింద్రసేనుం డనునవిక్రమారకు నింద్ర, సేన యన్మూఁతుఁ శ్రజెచ్చెరన తోడు

ఆ. కొని విదర్భ కరిగి శ్ర గుఱుకొని మద్భంధు, జనులయొద్దఁ బెట్టి శ్ర చిట్ట రమ్మ యంచు నెమ్మిఁ బుచ్చె శ్ర నాప్తపురోహిత, మంత్రి బాంధవాభిమతము ³ గాఁగ.

1. గ. నాతో. 2. ఆ. సరగ; 3. శక్తి. 4. జ. గూడ.

క. నలుండును ధరణీరాజ్యము, ¹దలఁగఁగ సర్వంబు నపహృతం బైనఁ గడుం
దలరి దమయంతిఁ దోడ్కొని, వెలువడియె నశేషరాజ్యవిభవచ్యుతుఁ డై. 64

తే. పురమువెలి మూడహారాత్రములు వసించి

యున్ననలుపాలి కెవ్వరు య నోడి రరుగ

జనవిభుం డై నపుష్కరుశాసనమునఁ

గలికృతద్యూతవిద్యేషకారణమున.

65

వ. ఇట్లు సర్వజనసత్కారార్హుం డయ్యును నలుండు విధికృతంబున నెవ్వరివలనను
సత్కారంబు గావక జలంబు లాహారంబుగాఁ దత్తురసమీపంబున దమయంతి.
ద్వితీయుం డై యుండి బుభుక్షుపీడ సహింసనోపక హిరణ్యపక్షంబులతోఁ
దమముందటఁ దిగుచున్న పక్షులం గని యవి భక్ష్యంబు లగు నని యప్ప
క్షులం బట్టికొన సమకట్టి తనకట్టిన పుట్టంబు వానిపైవైచిన నవి పుట్టంబుతోన
గగనంబున కెగసి నగుచు విగతవస్త్రిం డైన నలుని కి ట్లనియె. 66

❖ ❖ ❖ నలుండు దమయంతిసహితుం డై యడవికిఁ బోవుట ❖ ❖ ❖

తే. నీధనంబును రాజ్యంబునీకృతిఁగొన్న, యక్షముల మేము నీవస్త్రమపహరింపఁ
బట్టిరూపుల మైవచ్చి య పార్థి వేంద్ర, యపహరించితి మని చెప్పి యరిగెఁ జదల.

వ. నలుండును వానిం జూచి విస్మయం బంది యీయక్షంబుల¹ ప్రకోపంబునం గా
కేమి నా కిట్టి దయ్యె నందు దమయంతి కట్టినపుట్టంబుచేతంగు ²గట్టికొనియె న
ట్టిద్రులు నేకవస్త్రి లయి యొండొరుల మొగంబులు నూచె దుఃఖించుచో నలుండు
దమయంతి కి ట్లనియె. 68

క. ఇది దక్షిణాపథంబున, కిదియు విదర్భాపురమున య కిది కోసల కి
య్యది యుజ్జయినికేఁ దెరువులు, మది నిన్నింటిలోన నరుగ య మన కెద్ది యగున్.

క. అడవులలో నాతోఁ గడు, నిడుమలు వడ నోప వరుగు య మిందుముఖి యి
ప్పుడు నీబంధుజనంబుల, కడ కనవుడుఁ దరుణి శోకగ్రద్దద యగుచున్.

ఆ. అతని కిట్లు లనియె య నవసీత నీవును, నేనుఁ జని విదర్భ య నిష్ఠలీల
నుండుదము మృగాకుశలోగ్రవనంబుల, కరుగ నేల యిడుమ య లందనేల. 71

వ. అనిన విని నలుం డవన తాననుం డై నీచెప్పినట్ల విదర్భేశ్వరురాజ్యంబును మన
రాజ్యంబ యేను దొల్లి యధికైశ్వర్యయుతుండ నై యందులకుం బోయి బంధు
జనులకు హృదయానందంబు నేసి యిప్పు డివ్విధంబున సర్వస్వహీనుండ నై
యెట్లు పోవ నేర్తు ననిన దమయంతి య ట్లనియె. 72

తే. అధికదుఃఖిరోగార్తున య కౌషధంబు, సురుచిరంబుగ భార్యయు య చూపె యెందు
నొనర భార్యసమేతుం డై యున్నవాని, కెంత లయ్యును నాపద య లెఱుకపడవు.

క. అలసి నెడ డస్సినెడ నాఁకలి తృప్తయు నై నయెడలఁ య గడుకొని ధరణీ

తలనాథ పురుషునకు ని,మ్ముల భార్యయ పాచు జిత్రమునదుఃఖంబుల్. 74

వ. కాపున నిది ¹ మ దనుజీవిత యనియు ననువ్రత యనియు ననుకంపనీయ యనియు నన్న విడువక నా యనుగమనంబునకు ననుమతుండవు గ మ్మనిననట్లచేయుదుఁ బ్రాణసమానమైననిన్నేల విడుతు నోడ కుండు మని నలుండు దనదేవి నా శ్వాసించుచు నొక్కటఁ జసి విజనం బైనపిపినంబున నొక్కసభం గని యందు విశ్రమించి పరుషధూళిధూసరస్థలంబున శయనించి మార్గశ్రమనిమిలితనయ నుం డై దుఃఖంబునఁ గన్న మొగుడ కున్న లేచి తనపాదంబులయంతికంబునఁ గ్లేశపరవశ యై నిద్రవోయెడుదమయంతిం జూచి. 75

సీ. ధరణి రాజ్యంబుతో శ ధన మెల్లఁ బరులచే, నపహృతంబగుటయునాప్తమి త్ర బంధుజనంబులుఁ శ బ్రకృతిజనంబులు, విడుచుటయును మహాశివినభూమిఁ బత్నితోఁదనపరిభ్రమియించుటయు నప్తు, దలఁచి శోకించి యి శ త్రుణి దొల్లి మృదుశయనంబున శ మెలఁతలుమెలపుతో, నడుగులొత్తఁగ నిద్రయనుభవించు

ఆ. కోమలాంగియిపుడు శ గుఱుకొని పాంసుల, స్థలమునందు నిద్ర దగిలినదియుఁ బంకజాక్షి నాకు శ భార్యయై యిట్టి దుఃఖంబు నొందె దైవశ్రుటనఁజేసి. 76

వ. ఏను దీనిదుఃఖంబుఁజూడ నోప నెటయేనియుం బోయెద నిది నన్నుఁ గానక తనబంధులయొద్దకుంబోయి దుఃఖంబులం బారయ కుండునని విచారించి పోవ సమకట్టి యక్కోమలి మేలుకొనకుండ మెల్లన దానివస్త్రంబును దర్ధంబు చించి తనకుం బరిధానంబు నేసికొని వెలువడి కొండాకనేల పోయి దమయంతియందు ఘనం బైనతననెయ్యం బనుతీఁగం ద్రైప నేరక క్రమ్మటి వచ్చి. 77

చ. కలి దమయంతిఁ బాప సమశకట్టు సతిం బతి వాయ నోపఁడా లలన నుదీర్ణసౌహృదబశలంబున నిట్టులు రెంటఁజేసి య న్నలుండు విమోహరజ్జులఁ బ్రసంగి గతాగతకారి యైనయు య్యెలయునుబోలె నూఱడక శ యెంతయుఁ బ్రాద్దు వినిశ్చితాత్ముడై. 78

తే. బాలనొక్కర్తునిక్కానశపాలు నేసి, నిష్ఠురుండ నై యే నెట్లు శ నేర్తుఁ బోవ ననక కలిచేతనాకృష్టుడైననలుండు, విగతకరుణుడైదమయంతివిడిచిచనియె.

వ. అంత దమయంతి మేలుకని తనపతిం గానక తనవస్త్రార్ధనికృంతనంబును జూచి లేచి నలుగడం బరికించి భయశోకవ్యాకులితచి త్రయయి. 80

సీ. హా మహారాజ మృహామహీగక్షణ,దక్ష దక్షిణబాహుదండ దండి తారాతి నిషధరాజాగ్రణి న నిట్లు, వీతదయుండ నై శ విడిచి చనఁగఁ దగునె నీ వెన్నుండు శ ధర్ముత్ర దప్పని, వాడవు సూన్యత్రనతరతుండ నోడకు మని నన్ను శ నూఱడఁ బలికిన,పలు కిట్లు మఱవంగఁ శ బాడి యగునె

- ఆ. పొదలలోన డాంగి 1 పొడనూప కి ఘేల, యున్నవాడ విట్టిముగ్ధుభావ
మేలనీకు 2 వలసె 3 నెటవోదు నింకెట్లు, గాంతు నిన్ను నుగ్రకాననమున. 81
- క. వగవగ సాంగోపాంగము, లగునాలుగువేదములయు 4 నధ్యయనము పొ
ల్లుగ నొకసత్యముతో నెన, యగునే యెవ్వయును బోలవటె సత్యంబున్. 82
- వ. ప్రాణసమానురాల వయిన నిన్న వశ్యంబును విడువ నని పలికితి సత్యప్రతిపాల
నంబు నేయు మని ప్రలాపించుచు దనయేకాకిత్వంబునకు నబలాభావంబునకు
బ్రతిపదన్యాసజాయమానకంటకమ్మగపన్నగభయంబునకు వగవక నిజనాథు
నసహాయత్వంబునకు దుస్సహక్షుత్పిపాసాశ్రమాకులత్వంబునకు వగచుచు. 83
- క. అలయుచు బులుగులయెలుగుల, కులుకుచు నుగ్రతపమున 5 కోపక వృక్షం
బులనీడల నిలుచుచు నెలుగులు బులులంజూచి భయముకోని వగ వగచున్.
- క. ఏచినోపొదలఁ బొరల్పడఁ, దోచుచు ముండ్రకును నల్లఁ 6 దొలఁగుచు దిక్కుల్
నూచుచు దొడరుచు దైఖ్యుచు, లేచుచు లలితాంగి సంచరలించుచు నరిగెన్.
- వ. ఇట్లగుచున్నదమయంతి సంతికన్యస్తచరణయైనదాని నాహారార్థియై
యొక్కయజగరంబు పట్టికొనిన నక్కోమలి మెదల నేరక. 86

- ఆ. ఇంక నైన నన్ను 7 నేల యాలింపవు, నాకు శరణ మగుము 8 నాథయనుచు
నటచు చున్నదానియై కందనధ్వని, వినుచు నొక్కయెటుకు 9 వేగవచ్చి 87
- వ. తన 10 పట్టినసురియ నప్పెనుఁబామువదనంబు వ్రయ్యం దఱిగిన రాహుముఖవి
ముక్త యైనచంద్రరేఖయింబోలె నజగరముఖంబువలన నెలువడిన యా దమ
యంతి నాశ్వాసింఁచితత్సమీపసరోవరస్నాతను పన్యస్వాదుఫలాహారనుంగాఁజేసి
విగతశ్రమంగావించి నీ వెవ్వఁదాన పొట్టెల యేకతంబ యివ్వనంబునకు వచ్చి
తని యడిగి మధురభాషిణియైనయమ్మగువవలన నంతవృత్తాంతంబు నెఱింగి. 88

కవిరాజవిరాజితము. రజనికరాననఁ బీనపయోధరశ్రరాజిత రాజసుతకా విలస
ద్గజపతిగామినిఁ జందనగంధిఁ బ్రకాశితకాంతిసమన్వితఁ బం
కజదళలోచనఁ జూచి కిరాతుండు 11 కామనిశాతశరాహతుడై
నిజహృదయం బెఱిగించె లతాంగి కృనింద్యచరిత్రకు వేడుకతోన్. 89

- ఆ. అగ్నిశిఖయుఁబోలె 12 నంటను డాయను, జూడ 13 రానియట్టి 14 శుభచరిత్ర
నెఱుక లేని కళకుటెటు క వేఱించె గా, దనక తనకు నాయువలపైసెన.

—♦ దమయంతి కాపంబునం గిరాతుండు చచ్చుట ♦—

- వ. దమయంతియు వాని నలిగి చూచి యేను బతివ్రత నైతినేని నిద్దురాత్ముం
డైనకిరాతుం డిప్పుడ మృతుం డయ్యెడుమని శాపం బిచ్చిన వాడప్పుడయగ్ని
దగ్గం బైనవృక్షంబునుంబోలె విగతజీవుం డై పడియె నట్లుపరమపతి వ్రతాగుణ

1. క. పొడయేల నూప. కి ట్లున్న 2. ఆ. నయ్యె. 3. జ. నెట వోయి తిం కెట్లు. 4. జ.
పొదలం బొడవడ. 5. గ. కట్టినసురియ. 6. గ. గాని.

ప్రభావంబున.

91

క. ¹బాల హృదయమున నృపశా, ద్దూలు నిజాధీశు నిలిపి శ్ర దుష్టాగశా
ద్దూలాభీలమృగావలి, కోలిన భయ మంద కరిగె శ్ర ముగ్రుటవిలోన్.

92

వ. మఱియును.

93

సీ. సహకార మత్ప్రియశ్రవహకారుఁ బున్నాగ, పున్నాగుఁ దిలక భూభవనతలకుఁ
జందన బుధహరిచందనుఁ బుష్పితా, శోక సుహృజ్జనశోకదమను
వకుళ కులైక దీర్ఘకు విభీతక భయో, పేతార్తిహరు నలుఁ శ్ర బ్రీతితోడ
గానరే కానల్యలోన లోకోత్తరు, నఁ మానిమానికి శ్ర నరిగి యిరిగి

ఆ. యడుగు నడుగులెండఁగ² బాడవోడఁబాక్కిన, నిర్దురాంతరముల్యనిలుచుఁబాలుచు
గిరులదరులయెడలగ³ నురుగుహాగృహములఁ, దొంగితొంగిచూచుఁగదోయజాక్షి.

వ. ఇట్లు దమయంతి నిజనాథు నన్వేషించుచు భీషణారణ్యంబునం దిరుగునది
ముందట.

95

మత్తకోకిలము. వారిభక్షులు పర్ణభక్షులు శ్ర వాయుభక్షులు శాకినీ
వారిభక్షులు వృక్షమూలనిశ్వాసయుక్తులు నై తపం
బారఁ జేయుచుహాముసీంద్రుల్యశ్ర మం బెడఁ గాంచె నం
భోరుహాక్షీ పురా సమార్జితశ్రుణ్యకర్మఫలంబునన్.

96

వ. ఇట్లు మృగవ్యాళ తస్కరకిరాతనిరంతరం బయినకాంతారంబునం బుణ్యనదీతీరం
బున నొక్క మునిపల్లియం గని యందు వసిష్ఠివామదేవవాలఖిల్యభృగునారద
సదృశు లైన మహామునులం గని నమస్కరించి యున్న నమ్మునులు దమయంతిఁ
జూచి యచ్చెరువడి యవ్వాసీవెన్నరిదాన వివ్వన దేవతవోదేవభామినివోదివ్యం
బైన తేజంబుతో నేల క్రుమ్మరియెద వనిన వారలకు దమయంతి యిట్లనియె.

97

క. వినుఁ డే బుణ్యశ్లోకుం, డనఁగ సదాయజ్ఞ నిరతుఁశ్ర డనఁగ ధరిత్రిం
దనరిన నలుభార్యను ⁴సజ్జననుత దమయంతి యనఁగ శ్ర బరిగినదానన్.

98

వ. విధివశంబున నన్నుం బాసి హృదయేశ్వరుం డెటయేనియుంబోయినఁ దదన్వేష
ణాసక్తచిత్తనై విపినపరిభ్రమణంబు సేసెద మీతపోవనంబునకు వచ్చి నలుండు
భవత్పాదాభివందనకృతార్థుం డయి యెక్కడికింబోయె నతనిపోయినవలనెఱుం
గుదురేని నానతిండు కొన్నిదినంబులలోనఁ దద్దర్శనంబు సంభవిల్లనినాడు
దేహంబు విడుతునని యేడ్చుచున్నదానిం జూచి కరుణించి మును లిట్లనిరి.

99

క. వనజాయతాక్షీ కతిపయ, దినములలోఁ జూడఁ గాంతుఁ శ్ర దివిరి నలుని భూ
జననుతు నెప్పటియట్టుల, తనపురమున రాజ్యలీలఁ శ్ర దనరెడివానిన్.

100

వ. మేము మాతపోదృష్టిం జూచితిమి దుఃఖంప కుండు మని తాపసులు దమయగ్ని

1. క. గ. జ. బాలకి మనమున. 2. బాడవడ. 3. ఆ. నురుగుహంతరముల 4. ఆ. నేఁ
బనుపడి...+ బరిగినదానన్.

హోత్రంబులయు నపారఫలపుష్పతరునదీరమృతపోవనంబులయుఁ దోడ నదృశ్యులైనం జూచి దమయంతి యిది కలయో నిక్కువంబో యని విస్మయంబందుచుం జని ముందట నొక్కచనుపం గని దానిం జొచ్చునపు డందలి జనంబులు.

101

సీ. పాంసుజాలములు పై శ్ర బ్రాకినఁ గరము రూక్షము లగునూర్ధ్వాలశకములదాని నతిచులినం బైనయర్థవస్త్రంబుచే, నావృతం బగు దేహాయష్టదాని నాకలి తృష నిద్రలనుపీని నెఱుంగక, యున్మాదినియుఁబోలె శ్ర నున్నదాని దమయంతిఁజూచి కొందఱు పిశాచం బని, పఱచిరి కొందఱు శ్ర భయము వొంది

ఆ. రందుఁ గొందఱు అధికశ్రహస్యంబు సేసిరి, యడవి సేమి రోసె శ్ర దనిరి కొందఱు సీవు వేల్పు శ్ర వగు దని కొందఱు, మొగిన కేలు మొగిచి మొక్కిరిరంత.

వ. దమయంతి సార్థవాహుం జూచి యిమ్మహాగహనంబున నిట్టిజనసంకులం బైన సార్థంబు గానంబడియెడు నెట్టిపుణ్యంబో యని ఎల్కి మఱియు సెట్లనియె 103

క. ఏను నలుభార్యుఁ బుణ్యవిహీనతఁ బఠిఁ బోసి నవసి శ్ర యేకాంతమ యీ కానలఁ బరిభ్రమించెదఁ, గాన రె మీ రమరసదృశుఁ శ్ర గరుణాత్ము నలున్.

వ. అనిన దానికి సార్థవాహుండు శుచి యనువాఁ డిట్లనియె. 105

క. నలుఁగాన మివ్వనంబున, గల వేషుడుఁ గాంతు ముగ్రకరులను సింహంబుల ఋక్షంబుల నిది మ, ర్మ్యుల కవిషయ మాతఁపంబు శ్ర దూఱదు సినన్. 106

వ. అనిన నిచ్చనుప యెట వోయెడు నని యడిగినఁ జేదిపతి యైననుబాహుపురంబు నకుం బోయెడు నని చెప్పిన నట్లేని మీతోడ వచ్చెద నని యప్పరమపతివ్రత పతిదర్శనలాలసయై మునులపలుకులు తలఁచుచు సార్థంబుతో నరిగిన. 107

క. కడునెండ యెక్కునంతకు, నుడుగక యచ్చనుప నడచి శ్ర యుగ్రాటవిలో విడిసె బహుశీతజలముల, బెడఁ గగునొకచెఱువునొద్ద శ్ర బెద్దయు డప్పిన్. 108

వ. అంత. 109

సీ. అర్ధరాత్ర మునప్సరడందుల కేతెంచు, గజయాధములు జల శ్ర కాంక్షజేసి యంబుధి విమలతోయంబు లాస్వాదింపఁ, జనుదెంచు జలధర శ్ర సమితియట్ల యచ్చన్నలోన నిశ్చరాసక్తులైనవా, రున్నతద్విషములయ్యగ్రపాద హతిఁజేసి మర్దితులైరి కొందఱు దంతి, హతిఁజేసి భిన్నాంగు శ్ర లైరి కొంద

ఆ. అఱచి ప్రాణభీతిఁ శ్ర బఱచి మహిజంబు, లెక్కి రందుఁ గొంద శ్ర అక్కడంగి చనుప యిట్టిపాటఁ శ్ర బెను పఱి యవినీతు, సిరియుఁబోలె నడఁగి శ్ర విరిసించియె.

వ. అట్టి సంక్షోభంబున మరణంబునకుఁ దప్పి దమయంతి యాత్మగతంబున. 111

ఆ. జీవితార్థులైనశరీవుల సుఖసుప్తు, లైనవారిఁ జంపె శ్ర నఱవ నఱవ మరణకాంక్ష నున్నరమగువఁ జంపను నను, మఱచె విధి కరంబునమందబుద్ధి.

సీ. ఇచ్చన్నతోఁ జనియివ్వనక్షేతంబు, దలఁగుదు నని బుద్ధి శ్ర దలఁచి యున్న

సురుతరసార్థపర్యయోరాశి హస్తీయా, ధాగస్త్యుచే బీత శ్రమయ్యో నదియుఁ
దొలుమేనఁ జేసినదమష్కృతశక్తియో, వగవశ నాస్వయంవరమునాఁడు
సురవరు లర్థులై శ్రమాచుచు నుండఁగ, నలు వరియించిననాఁటియెగ్గు
ఆ. దలఁచి యిట్టియాపదలు సేసిరో వేల్పు, లమరకోపమునన శ్రమయ్యోనాకు
నివ్వియోగదుఃఖ శ్రమిం కేమి సేయుదు, ననుచు వగచుచుండె శ్రమంబుజాక్షి.

—♦ దమయంతి సుబాహుపురంబు ప్రవేశించుట. ♦—

వ. ఇట్లు దుఃఖించుచు దమయంతి ప్రభాతంబు హతశేషులైనవారలతో ననవరత
ప్రయాణంబులం జేదిపతిపురంబు సొచ్చి జనసంకులం బైనరాజమార్గంబు దఱియ
వచ్చుచున్నదాని దినకర ప్రభాపటలధూసరిత ప్రభాతచంద్రరేఖయుఁబోలె దీప్తి
విహీనయై డస్సియు రమ్యాకృతి యైనదానిఁ బ్రాసాదగతయైన రాజమాత
దమయంతి దవ్వలం గని తనదాది కిట్లనియె. 114

తే. జీర్ణమై కడు మాసివశచీరగట్టి, ధూళిధూసరాలకములు శ్రమలు చుండ
నబల యున్నత్రనేషిణి శ్రయైనలచ్చి, కరణి నిట వచ్చుచున్నది శ్రకంటె దాని.
వ. అక్కోమలియందు నాకతిన్నహంబై యున్నయది దానిం దోడ్కొని రమ్మనిన
నదియు దమయంతిం దోడ్కొని రాజమాతయొద్దకుం జనిన నారాజమాతయు
దానిం జూచి నీవెవ్వరిదాన విల్లెల దుఃఖావేశవివశ వై యున్నదానవు చెప్ప
మనిన దమయంతి యిట్లనియె. 116

మధ్యాహ్నర జితవైరి మత్పతి జూద మాడి నిర్జితుఁ డయి చనినఁ
బతితోడ నీడయుఁబోలె నేనును శ్రమాయక యరిగి
యతిబుభుక్షుతురుం డై నపతిచేత శ్రవవ్వ దై వాను
మతిఁజేసి వలచిత నైతి నొక్కచో శ్రమఱచి నిద్రించి. 117

వ. అంతనుండియు నమ్మహాసుభావు నేకవస్తుననికేతను నన్వేషించుచు సైరంధ్రీ
వృత్తంబు సేకొని వియోగానలంబునం గంది కందమూలఫలంబుల యాహారంబు
గాఁ బ్రోద్ధువడినచోట నివాసంబుగా ¹మృగకులంబు సహవాసంబుగా వనంబులం
ఁబరిభ్రమించితి నని బాష్పజలంబులం బయోధరస్థలపరాగంబు పంకంబు సేయు
చుఁ బలుక నేరకున్నయా దమయంతికి రాజమాత యిట్లనియె. 118

క. నీ వుండుము నాకడ నిం,దీవరదళనేత్ర సీఘ్రతిని రోయఁగ భూ
దేవోత్తములం బంచెద, నావుడు నిట్లనియె భీమకనందన నెమ్మిన్. 119

వ. పీను సైరంద్రి నయి యుండియు నుచ్చిష్టంబు ముట్టను బదధావనంబు సేయును
బరపురుషులతోఁ బలుక నోపఁ బతి నన్వేషించుపొంటె నరిగెడుబ్రాహ్మణులతో
బలుకుదు నట్టుయన నీయొద్ద నుండుదు నొండుపథం బైన నుండ నేర ననిన నీ
కిష్టం బైనవిధంబున నాయొద్దన యుండు మని దాని నతిగౌరవంబునం జేకొని

యుండఁ దనకూతు నునంద యనుదాని సమర్పించిన.

120

క. అలయక పుణ్యవ్రతములు, సలుపుచు సైరంద్రి యనఁగఁ శ్ర జై ద్యేషుపురిన్
నలుదేవి యుండె నెదఁ బతిఁ, దలఁచుచు దుస్సహవియోగతాపార్ధిత యై.

121

వ. అట నలుండు దమయంతిం బాసి దారుణారణ్యంబులో నరుగువాఁడు ముందట.

చ. అవిరళవిస్ఫులింగనివ్యహంబుల నభివృద్ధింబు నంటుచున్
దవదహనం బుడగ్రతరుదాహము సేయుచు నున్నఁ జూచి చూ

నవపతి దానియంతరమునన్ వినియెన్ ¹నరనాథ నన్ను గా

రవమునఁ గావ వేగ యిట శ్ర ర మ్మననూర్తమహానినాదమున్.

123

క. విని శంకింపక చెచ్చెర, ననఘం డత్ముగ్రతరదవానలమధ్యం

బున కరిగి కనియె దీనా, నను మండలితాంగు నొక్కనాగకుమారున్.

124

వ. అన్నాగకుమారుండును నలునకుం గృతాంజలి యై యేను గర్కోటకుం డను
వాఁడఁ గర్మవశంబున నొక్కబ్రహ్మముషి నుపాలంబించి తచ్చాపంబున ²నెక్క

డం గదల నేర కున్నవాడ.

125

క. నాలుగుదిశలను దావ, ³జ్వాలావలి గవిసె మ్రంది శ్ర చా నోప మహీ

పాలక న న్నొక సరసీ, కూలముఁ జేరంగ నెత్తికొని పొమ్ము దయన్.

126

— నలుఁడుకర్కోటకునిచేత దప్తుం డగుట. —

వ. నన్ను రక్షించిన నీకుం బ్రియంబు సేయ నోవుదు ననిన వాని నెత్తికొని పోవం
జులుక నై యంగుష్ఠప్రమాణదేహుం డై యున్న నెత్తికొని నలుం డతిత్వరిత
గతి నరిగి ⁴తాపవర్జితం బైనయొక్కసరోవరంబునమీఁదంబున విడువం బోయిన
నింకను బదియడుగు లరుగుము నీకు శ్రేయఃప్రాప్తి జేసెద ననిననడుగు లెన్నికొ
నుచు నరిగి పది యగు నడుగునప్పు డప్పాముచేత దప్తుండు తనరూపంబు విడచి
వికృతరూపంబుతో నున్న నన్నలునకుఁ గర్కోటకుం డా త్మరూపంబుసూపి యి
ట్లనియె నయ్యా నీవు నాచేత విషపీడితుండ నైతి నని దుఃఖంప విలదు ని న్నొరు
లెఱింగిన నెగ్గుగుం గావున వికృతశరీరుం జేసితి నంతకాలంబు నీశరీరంబున నా
విషం బుండు నంతకాలంబును నీకు విషోరగరాక్షసపిశాచశత్రునివహంబువలని
భయంబు లేదు సర్వసంగ్రామజయంబును భార్యాసంగమంబును నెప్పటిరాజ్య
విభవంబును నగు నీ కెప్పుడేని నిజరూపంబు సేకొన నిష్టంబయ్యె నప్పుడనన్నుం
దలంపు మీవత్త్రంబు నీయొద్దకు వచ్చు దీని ధరియించుడు నిజరూపప్రాప్తి యగు
నని వరం బిచ్చి వెండియు ని ట్లనియె.

127

కుభ్యాక్కర. ఇలఁ బ్రసిద్ధుఁడు ఋతుపర్ణుఁ డనెడుమృహీసుఁ డిట్లొక
కులజాండు నీకు సేవ్యుం డగు నతనిఁ శ్ర గొలిచి యం దుండు

1. జ. నరనాథ. 2. క. నొక్కడఁడం 3. జ. జ్వాలా నతయంగ వాడఁగ, 4. జన
నోప. 4. చ. తాపవర్జితం.

నెలకొని యతనికి నశ్వహృదయ మశ్వచేవిద్య యచ్చి
వెలయ నతనిచేత నక్షహృదయ మశ్వనిద్యః జేకొనుము.

128

వ. మఱియు బాహుకుం డనునామంబుతో¹ నూపకారవృత్తి చుండు మని హితోప
దేశంబు సేసి కర్కోటకుం డవృశ్యుం డైనఁ దద్వచనంబున నలుం డయోధ్యా
పురంబునకుం జని ఋతుపర్ణుం గని యేనుబాహుకుం డనువాఁడ నశ్వశిక్షయందుఁ
గుశలుండ నన్నసంస్కారంబుల శిల్పంబులఁ బెక్కువిధంబుల రచియింప నేర్తు
భవత్సేవార్థి నై వచ్చితి ననిన ఋతుపర్ణుం డి ట్లనియె.

129

క. నాయొద్ద నుండు దేని మ,దీయరథాశ్వములకును ద్రుతిని శీఘ్రముగాఁ
జేయుము నాపుడు నట్టుల, చేయుదు నని నలుఁడు వాని శ సేవించెఁ దగన్.

130

వ. ఇట్లు ఋతుపర్ణునొద్ద నశ్వాధ్యక్షుం డయి దుష్టాశ్వంబుల వశంబుఁ జేయుచు
నశ్వావోహకుల నారోహణంబుల శిక్షించుచు రసవంతంబులుగ నన్నసంస్కా
రంబులు సేయుచు ఋతుపర్ణుచేత నియుక్తు లయినవార్జ్యేయజీవలులు దనకు సహా
యులుగాఁ బ్రచ్ఛన్నుండై యుండి యొక్కనాఁడు.

131

సీ. ఇభరాజగమన సీ శ వెండుల కరిగి తత్పురుకుచాభోగ యెం శ మన్నదాన
వబల యెవ్వరిచేత శ నడవులలోఁ బట్టునడి తశనాపేక్షఁ శ బఱచు చున్న
యగ్రమృగంబులయదరంబులో నున్న,దానవే నీతల్లిదండ్రులొద్ద
ధృతి నున్నదానవే శ దేశాంతరంబుల, నున్నదానవె యంచు శ నుదితమదన

ఆ. హతి విమోహితాత్ముఁ శ డైహృదయేశ్వరిఁ, దలఁచి రాత్రులెల్లఁశ² దాపమునను
నిద్ర లేక వంది శ నిట్టూర్పు లూర్పుచు,నుండె నలుఁడు శోక శ ముత్కటముగ.

వ. అతని ప్రలాపంబు విని యొక్కనాఁడు జీవలుం డాత్మగతంబున.

132

క. ³అఱపొఱప కుఱుచచేతులు, నొఱవశరీరంబుఁ గలిగి శ యొరులకుఁ జూడం
గొఱగా కుండియ మన్మథు, ⁴నొఱపులఁ బడియెడు నితంశు⁵యవతీ పీఠిన్.

వ. వీనిచేతఁ దలంపంబడియెడువనిత వీనికంటె లెస్సది గాకున్నె యనుచు బాహుకు
నొద్దకు వచ్చి నీతలంచు చున్నభార్యకు నీకు నేల వియోగం బయ్యెనని యడిగిన
బాహుకుం డి ట్లనియె.

133

ఆ. నన్నుఁ జూచి నగరె శ నలినాక్షి ⁶లే నేడ, విప్రయోగ మేడ శ వినవె తొల్లి
యేలయో యెఱుంగ శనేను మందప్రజ్ఞఁ, డనుభటుండు దనలశ్రాంగిఁబాసి

134

వ. దానినన్వేషించి యెందునుంగానక ప్రలాపించినం దత్ప్రలాపం బేను ననుకరించీతి
నని చెప్పి యి ట్లయోధ్యాపురంబున బాహుకనామంబుతో నలుం డుండె నంత

1. గ. జ. సూతృత్తి. 2. ఘ. దామసమున. 3. గ. అఱపొఱలు: జ. అఱపొడలు, 4. క.
గ. నొఱపుల. 5. అ. యవతీప్రియఁడై 6. లే నేల విప్రయోగమేల అని పెక్కుప్రకారం
'ఏడ' కు మాఱు 'ఏల' యని కనుకపెట్టినది.

నిట విదర్భేశ్వరుండు నలురాజ్యభ్రంశంబు విని కూతురు నల్లుండు నెటవోయిరో
యెం దున్నవాడో యని శోకించి. 137

క. వారల రోయగఁ బంచె న, పారబలుం డిష్టు లైననబ్రాహ్మణుల సదా
చారుల విద్వాంసుల స, త్కారంబులఁ దనిపి వారిఁ గడు నెయ్యమునన్. 138

వ. మఱియు నలదమయంతు లున్నచో టెఱింగి వచ్చినవారికి వేయిగద్యాణంబు
లిత్తు ననియు వారలం దోడ్కొని వచ్చినవారికి గోసహస్రంబులు నగ్రహారం
బులు నిత్తు ననియుఁ బలికి పంచిన. 139

—♦ చేదిపురంబున సుదేవుఁ డనుబ్రాహ్మణుండు వమయంతి నెఱుంగుట ♦—

క. జగతీచక్రమునం గల, నగర మహాగ్రామ పక్కణంబులు గలయఁగ
జగతీదేవోత్తము లి, మ్ముగ రోసిరి నిఖిల దేశముల కరిగి వడిన్. 140

వ. అందు సుదేవుండనుబ్రాహ్మణుండు జేదిపతియైన సుబాహుపురంబునకుంజనిపుణ్య
హంబు సేయింపం బోవుబ్రాహ్మణులతో రాజగృహంబుసాచ్చియంతఃపురంబున
సునందాసహితయై యున్నదాని ధూమజాల¹నిబద్ధంబై నయగ్నిప్రభయునుంబోలె
సీలాభి²సంవృతం బైనచం ద్రరేఖయుంబోలె బహుపంక³ నిమగ్నంబైనమృణాళి
యుంబోలె నేర్పడ కున్ననుం దదీయభూయుగమధ్యగతం బైనసూక్ష్మలక్షణం
బిమ్ముగా నిరీక్షించి దానిదమయంతిఁగా నెఱింగియాత్మగతంబున నిదిపతివియక్త
యై శుష్కప్రవాహ యైననదియునుంబోలె శూన్యకమలయైన నళినియుంబోలె
నవేతో⁴భూజం బైన వనభూమియుంబోలె నొప్పకుండియుఁదనపతివ్రతాగుణంబున
నొప్పుచున్నయది. 141

తే. అనపహర్యంబు తేజోమయంబు సర్వ, గుణములకు నలంకారంబు గురుతరంబు
భామలకుఁ బతిభక్తియశ్రవరమమైన, భూషణం బిట్టివే పెత్తభూషణములు. 142

వ. రోహిణికిఁ జం ద్రసమాగంబునుంబోలె దీనికి భర్తృసమాగమం బెన్నండయ్యె
డునో తుల్యశీలవయోరూపాభిజాత్య లైన నలదమయంతు లొక్కట నుండం
జూచి విదర్భేశ్వరుం డెన్నండు కృతార్థుం డయ్యెడునో యంచు నల్లనల్లన దమ
యంతి కి ట్లనియె. 143

తే. అవ్వ నీతల్లిదండ్రుల గృహాత్మజులకు, బంధుజనులకుఁ గుశలంబుగభామ నీదు
కుశలమెఱుంగునంతకు వంత్రగూరివగచు, చున్నవారు వారికి వంత్రయుడుగునింక.

వ. దేవీ యేను భవద్భాగ్యతృప్తిసఖుండ సుదేవుం డనుబ్రాహ్మణుండ విదర్భేశ్వరుండు
సీయున్నచో టెఱుంగం బెక్కండ్రు బ్రాహ్మణులం బుచ్చిన నిందులకు వచ్చి నా
పుణ్యంబున నిన్నుం గంటి ననిన దమయంతి వాని నెఱింగి తనపుత్తులఁ దల్లి
దండ్రుల బాంధవులం బ్రత్యేకంబ యడిగి అశ్రుజలంబు లురుల నేడ్చు చున్నఁ

1. గ. జ. నిబద్ధ యైన, 2. క. సంవృతయైన. 3. క. గ. నిమగ్నయైన. 4. గ. జ. నవేత
రూపంబైన వనభూమింబోలె.

జూచి యేలకో యిష్టడు సైరంధ్రీ యేశుచున్నయది యని సునంద తనజన
నికిం జెప్పి పుచ్చిన. 145

క. చనుదెంచె నంతిపురమున, వనితానివహంబుతోడ శ్ర వారిజదళలో
చన రాజమాత నృపనందన యగుదమయంతికడకుఁగదర్దము వేడ్కన్. 147

వ. ఇట్లు వచ్చి తమలో మాటలాడు చున్నబ్రాహ్మణుని దమయంతిం జూచి రాజ
మాత బ్రాహ్మణుని కిట్లనియె నయ్యా యిది యెవ్వనికూఁతు రెవ్వనిభార్య
యేమి కారణంబునం దనభర్తను బాంధవులనుం బాసి పుణ్యవతంబులు నలుపు
చున్న యది నీ వె న్లెఱింగి తిక్కోమలినామం జేమి యని యడిగిన సుదేవుం
డి ట్లనియె 147

మధ్యాహ్నం. నలినాక్షి యిది విదర్భేశుతనయ పుణ్యశ్లోకుఁడైన
నలుదేవి దమయంతి సుమ్ము విధికారణంబున రాజ్య
చలితుఁడై నిజనాథుఁడరిగినఁ దోన శ్ర చనియె నవ్వార్త
వెలయంగ విని వారి రోయఁ బంచె భూవిభుఁడు బ్రాహ్మణుల. 148

వ. ఏ నిందులకు వచ్చి మీచేత సురక్షిత యై యున్నయిక్కోమలిం జూచి దీని
భూమధ్యంబునం బడ్డప్రభం బై విభూత్యర్థంబుగా విధాతృనిర్మితం బైనపుణ్య
లక్ష్మింబు పాంసుపటలచ్చన్నం బై యున్న సుపలక్షించి మారాజపుత్రింగా
నెఱింగితి ననిన సునంద పుష్పదకంబుల దానిభూమధ్యంబు గడిగిన నది విస్ప
ష్టం బగుడు నందఱు నాశ్చర్యం బంది రంత. 149

నీ. ఆనందభరితాత్మ శ్ర యై రాజమాత య,క్కమలాక్షిఁబ్రీతితోఁగ్రగాఁగిలించి
కొని తల్లి నీవు నాకూఁతుర వేను నీ.జననియుఁ బేర్చి ద్రశార్ణ రాజ
తనయుల మదియు విదర్భేశుపతి యయ్యె, నే వీరబాహున శ్ర కింతినైతి
ననిన నయ్యవ్వకు శ్ర నతివినయంబుతో, నలుదేవి మొక్కి సునంద నెత్తి

ఆ. కొని కరంబు నెమ్మిఁ శ్ర గొన్నిదినంబు లం, దుండి యిట్లు లనియెనొక్కనాఁడు
దేవి యిదియు నదియుఁగదృతి నాకుఁ బుట్టిన, యిండ్ల కడుసుఖంబరయిండునందు.

వ. అయినను దల్లిదండ్రుల ననుజుల నాత్మజులం జూడ వేమక యైనది విదర్భకుం
బోయెద నాన తి మ్మిని కృతాంజలియైన దమయంతి నతిస్నేహంబున.సుబాహు
జనని సుతప్రేషితబలంబుతో సువర్ణమణిమయవిమానోపమానయానంబుననునిచి
పుచ్చిన. 151

—* దమయంతి నలు నెడఁబాసి విదర్భాపురంబు సేరట. *

ఉ. భామ విదర్భ కేఁగి తనశ్రబంధుజనంబులయొద్ద నుండియుం
గోమలి దేహసౌఖ్యములకుక వెలి యై మలినార్థవశ్రముక
భూమిరజంబు నంగమున శ్ర బా ల్పగు చుండఁగ నుండె జీవిత
స్వామి ¹న లేకుం జూచుదివ్యసంబులఁ గోరుచు సువ్రతంబుతోన్. 152

వ. ఇట్లు భర్తృవియోగాతుర యై దమయంతి స్థానంబు భరియింప నోపక
యొక్కనాఁ డేకాంతంబునఁ దనజనని కి ట్లనియె. 154

క. శోకాపనోది బుణ్యశ్లోకుని నలు రోయఁ బనువు శ్రీ శుభచరితుఁ దదా
లోకనవిహీన నై పర,లోకకృతావాస నగుదు శ్రీ లోకం బెఱుంగన్. 154

వ. అనిన నదియును గూఁతురభిప్రాయంబు భీమున కెఱింగించిన నాతండు నలుమా
ర్గణంబున ఋజుమార్గు లయిన బ్రాహ్మణుల నియోగించినం దనపతి నన్వేషింప
నరుగుబ్రాహ్మణులకు దమయంతి యి ట్లనియె. 155

ఆ. నైషధేశ్వరుండు శ్రీ నలుఁ డిప్పు డసమర్థుఁ, డగుటఁ జేసి తన్ను శ్రీ నన్ను లెఱుంగ
కుండ నుండుఁగానశ్రీ యును సభాంతరముల, కరిగి యిట్టులనుశ్చరమరసమీరు.

సీ. విత్తసత్త్వండువు శ్రీ నీసతి వంచించి; దానివస్త్రార్థంబు శ్రీ దఱిగి నీకుఁ
బరిధానముగఁ జేసి శ్రీ వాడియే పోవంగ, బాఠ్య భర్తవ్య నాఁ శ్రీ బరంగుధర్మ
మది మిథ్య యయ్యె నీయందు నీ కిట్టినిర్దయబుద్ధిఁ జేసిన శ్రీ దగునె యట్టి
సాధ్యుకే గరుణఁ బ్రసన్నుండ వగు మని, యెల్ల చోఁ బలికిన శ్రీ నెవ్వఁడనిఁ

ఆ. బలుకు వడఁగ నోడీప్రతివచనం బిచ్చు, నతఁడు నలుఁడు గాఁ బ్రియంబుతోడ
నెఱిగి నన్ను నతని శ్రీ కెఱిగించి తోడ్కొని, రండు రానివాఁడురం డెఱిగి.

వ. అనిపంచినం బనిచూచి బ్రాహ్మణులు దమయంతి కఱపినపలుకు లెల్ల సభలం
బలికి యెందునుం గానక వచ్చిరందుఁ బర్ణాదుం డనుబ్రాహ్మణుండు దమయంతి
కి ట్లనియె నే నయోధ్య కరిగి నీకఱపిన పలుకు లెల్ల ఋతుష్ణుసభం బలికిన
నొక్కపురుషుండు కుటుచచేతులవాఁడు ఋతుష్ణునొద్ద నూఱుగద్యాణంబుల
జీవితంబువాఁడు శీఘ్రయానకుశలుండు సూదక్రియానిపుణుండు విరూపాంగుండు
బాహుకుండను సశ్వశిక్షకుండు విని నన్ను నేకతంబ కనుంగొని వెలువెలనగుచు
దీర్ఘ నిశ్వాసపురస్సరుం డై యి ట్లనియె. 158

ఆ. పురుషునందు దోషపుంజంబు గలిగిన, నెఱిగి యెద సహించునేని భార్య
పురుషునం దభీష్టభోగంబు దేహాంత,రంబునందు ధర్మరతియుఁ బడయు. 159

వ. అని యెం డెద్దియుం బలుకక తననివాసంబునకుం బోయె నని చెప్పిన విని పెద్ద
యుం బ్రాద్దు చింతించి నలుండు గానివాఁడు ప్రతివచనం బేల యిచ్చు నింకను
వలను గలవారలం బంచి యాతని నిమ్ముగా నెఱుంగ వలయు నని నిజజనని
యనుమతంబున సుదేవు రావించి వాని కి ట్లనియె. 160

క. న న్నెఱిగి తెచ్చినట్ల డ,గన్నుతు నలు నెఱిగి తెమ్ము శ్రీ కౌశలమున వి
ద్యన్నుత సర్వసుగుణసరి,పన్నుండవు నీవ బుద్ధిఁ శ్రీ బరికింపంగన్. 161

1. ఆ. యుదు, 2. గ. కరిగి జరిగి యిట్లు అనుడు మీరు. 3. జ. సత్య నిత్యుండవు శ్రీ సతనిట్లు.

4. ఖ. నందు. జీవితం బేలువాఁడు. 5. గ. ద్వన్నాథ సర్వగుణ.

- క. అరుగు మయోధ్యకు దేశాంతరవిప్రుడ వై రవిప్రతాపోన్నతు ను
త్తరకోనలేఖ భాంగా, సరిసిం గను మనఘు నమరత్సము ఋతుపర్ణున్. 162
- వ. మఱి విదర్భావిభుం డగుభీముండు నలు రోయం బంచి యెందునుం గానక యిం
కను దమయంతికిఁ బునస్స్వయంవరంబు రచియింపం బోయిన నందులకు భూవల
యంబునం గలరాజు లెల్లను బోయెద రని యతిత్వరితంబుగా ఋతుపర్ణునకుం
జెప్పమని పంచిన సుదేవుం డయోధ్యానగరంబునకుం బోయి ఋతుపర్ణుం గాంచి
విదర్భాపురంబున దమయంతీస్వయంవరం బెల్లియో యెల్లుండియో యయ్యెడు
ననిచెప్పిన విని ఋతుపర్ణుండు బాహుకుంజూచి నాకు దమయంతీస్వయంవరంబుఁ
జూడ నొక్కనాటన విదర్భకుం బో వలయు నీయశ్వనైపుణ్యంబుఁ బ్రకాశింపు
మనిన నట్లచేయుదు నని నలుండు దనమనంబున దుఃఖించి. 163
- ఆ. అడవిఁ దన్నుఁ బాసి శ్ర యరిగిన నలిగి కా, కున్నె యిట్లు సేయ శ్ర నువిద గడఁగె
నెట్లయేనిఁ గూర్చు శ్ర రింతులు మా కని, విశ్వసించువారు శ్ర వెడఁగె లెందు.
- ఆ. సాధ్య నాకుఁ గూర్చు శ్ర సంతతి గలయది, చెలువ యిట్లు లేల శ్ర చేయునైన
నెఱుంగవలయు దీని శ్ర నే ఋతుపర్ణుతోఁ, బోదు నని నలుండు శ్ర బుద్ధి దలఁచి.
- వ. తొల్లి వాస్తేయుండు దెచ్చినతనరథంబునందు నిజహయంబుల నాలక్ష్యమాణ
శుభలక్షణంబులు మనోవాయువేగంబులు నైనవానిం బూన్చికొనివచ్చిన ఋతు
పర్ణుం డారథం బెక్కునవుడు హయంబులు మ్రొగినం జూచి యిప్పేదగుఱ్ఱంబు
లతిదూరం బెట్లు పోవ నోవు నొండుగుఱ్ఱంబులం బూన్చు మనిన బాహుకుం
డి ట్లనియె. 166
- క. అవసీత యీ హయంబులు, పసనగతిం బఱచుఁ బ్రాదు శ్ర వడ కుండఁగ నేఁ
డ విదర్భకు ననవుడు విని, కువలయపతి మెచ్చి బాహుకున కి ట్లనియెన్. 167
- వ. అట్లయిన హయతత్త్వకౌశలం బెఱింగి నీకు నభిమతం బొనరింతు నని రథం
బెక్కి బాహుకవాస్తేయసహితుం డయి యరుగువాడు. 168
- మధ్యాహ్న. ఎదురను దవ్వలఁ జూచినపొడవు శ్ర లెల్లఁ దతఁణమ
కదియఁగా నవ్వి యెంతయును ద వ్వయి శ్ర కనఁబడఁ బిఱుఁద
నిది దినేశ్వరురథమో యనూరుఁడో శ్ర యితఁ డంచు నవుడు
హృదయమునను గడు విస్మయం బందె శ్ర నిత్యైకుకులుఁడు. 169
- వ. వాస్తేయుండును బాహుకురథంబు గడవునేర్పున కచ్చెరువడి యాత్మగతంబున.
- క. ఈతండు శాలిహోత్రుఁడొ, మాతలియో నలుఁడొ యెరులు శ్ర మానవులు జవో
వేతముగ నిట్లు రథహయ, నీతి యెఱుంగుదురె ధారుణీవలయమునన్. 171
- వ. మయోవిద్యావైభవంబుల నితండు నలుం బోలియు వికృతరూపధర్మం డయిన
కారణం బేమియొ మహాపురుషులు దేవయుక్తు లై ప్రచ్ఛన్నవృత్తినుండుదురు

వారి నెఱుంగం బోలు నె యనుచుఁ జనునప్పుడు ఋతుపర్ణుండు దనయు త్రరీయంబు జాటి భూతలంబువయిం బడిన మలంగి చూచి బాహుకా వార్జేయుండు వోయి యు త్రరీయంబు దెచ్చునంతకు, రథగమనం బించుక మందంబు సేయు మనిన బాహుకుండు నగి నీయు త్రరీయంబు వడినయెడ యచ్చోటికి నొక్కయోజనంబు గలదు దాని వార్జేయుం డెట్లు చే నేర్చు నని రథగమనవేగమాహాత్మ్యంబు సెప్పును ననేక దేశంబులు గడచి చని యొక్కయెడ నగణ్యపర్ణఫలశాఖాలంకృతం బయినవిభీతకవృక్షంబుఁ గని రంత ఋతుపర్ణుండు బాహుకున కి ట్లనియె. 172

ఆ. ఎల్లవారు నెఱుంగ ॥ రెల్లనానిని భిన్న, విషయు లెల్లవారు ॥ విద్యలందుఁ దొలఁగ కే నెఱుంగునను దృష్టిమాత్రన, సకల మైనవస్తువయముసంఖ్య.

వ. ఇద్విభీతకంబున ఫలపర్ణసముదాయసంఖ్యఁ జెప్పెద విను మీరెండుశాఖలంగల పర్ణఫలంబులువది వేలు నొక్కండు దక్కినశాఖలం గలయవి రెండువేలుందొంబ దే ననినబాహుకుండు విని వీని నెన్ని కాని నిశ్చయింప నేర నని తనరథంబునిలిపి యా వృక్షం బాక్షణంబ యరులంద్రోచి యద్వైశాఖలం గలయాకులుంబండులు నెన్నిన ఋతుపర్ణుండు సెప్పినయన్ని యయిన నచ్చెరువడి యిద్విద్య నాకు నుప దేశింప వలయు నని యడిగిన ఋతుపర్ణుం డి ట్లనియె. 175

క. ఇది యక్షహృదయ మనఁగా, విదితం బగువిద్య దీని ॥ విధ్యుక్తముగా మది నెఱుంగు నరుఁడు సంఖ్యావిదుఁ డగు దుష్కృతకళంకరవిషము క్తుఁ డగున్.

చ. సకలగుణప్రసిద్ధుఁ డగు ॥ సర్వహితుం డగుఁ జూవె యందు బాహుకునకుఁ బ్రీతితోడ విధియు క్తముగా నుపదేశ మిచ్చె న త్యకుటిలబుద్ధి నక్షహృదయంబుఁ గరంబుఁ రయంబుతో విద ర్భకుఁ జనువేడ్కఁజేసి ఋతుపర్ణుండు పూర్ణమనః ప్రసన్నుడై. 176

వ. ఇట్లు నలుండు ఋతుపర్ణవలన నక్షహృదయంబు వడసి సంతృప్తుం డై నీకు నశ్వ హృదయం బిచ్చెదఁ బరిగ్రహింపు మనిన ఋతుపర్ణుం డట్ల చేయుదు నది యంతకు నీయంద యుండనిమ్ము నావలసినప్పుడు గొందు ననియె నంత నయ్యక్ష హృదయసామర్థ్యంబున నప్పుడు. 177

—* నలుండు గలిచేత విమక్తుఁ డయి విదర్భకుఁ బోవుట. *

క. నలుఁ దొల్లి యాక్రమించిన, కలి కర్కోటకవిషంబుఁ ॥ గ్రక్కుచు నొడలన్ వెలువడి నలునకు విహితం, జలియై తన్నెఱుంగఁ జెప్పె ॥ జంచలుఁడగుచున్.

ఆ. వానిఁ జూచి నలుఁడు, ॥ దా నల్లి శాప మీ, నున్నఁ గలి యెఱింగిరనిన్నుఁబొంది యహివిషంబుచేత ॥ ననిశంబు దగ్ధుండ, నైతి నింక నాకు ॥ 1 నలుగ వలదు.

వ. నిన్నుం గీర్తించినజనంబులు నావలనిభయంబుఁ బొందరు నాకుంగరుణింపుమనిన

నలుండు గోపం బుడిగెఁ గలియు నన్విభీతకవృక్షంబు నాశ్రయించె నది మొద
లుగా విభీతకం బప్రశస్తం బయ్యె నట్లు నలుండు వికృతరూపమాత్రంబుదక్కఁ
దక్కినదుష్కృతంబులవలన విముక్తుం డై రథం బెక్కి యతివేగంబున ఋతు
పర్ణవార్షేయసహితుండై విదర్భకుం జనియె నంత నపరాష్ణాంబున. 180

క. మానుగ ఋతుపర్ణండు భీమానుజ్ఞాతుఁ డయి చొచ్చె శనాహోలు రథ
ధ్వానంబు మోయు చుండఁగ, నానాదిఙ్ముఖములను ఘనధ్వనివోలెన్. 181

నీ. దమయంతి యారథధ్వని విని యిది నలు, రథఘోష మని యనుకరాగ మొంది
నలు నిషధేషుఁ బుణ్యశ్లోకు లోకోప, కారకుం జూడంగఁ శ గంటి ననుచు
ఘనభుజుఁ జూడంగఁ శ గాననినాడుఁ దద్భుజపరిరంభణోత్సాహతసుఖముఁ
బడయనినాడును శ బ్రాణముల్ విడుతు నే, నని తలంచుచుఁ గమలాయతాక్షి

ఆ. యా రథాధిరూఢుఁ శ డై వచ్చుఋతుపర్ణుఁ, జూచి యప్పు డధికశోకతప్త
యగుచు నుండె నంత శ నా ఋతుపర్ణండు, భీముఁ గాన వచ్చె శబ్దియముతోడ.

వ. భీముండును వానిం బూజించి యొక్కరమ్యహర్యంబున విడియించిన ఋతు
పర్ణం డప్పురంబున స్వయంవరం బనుశబ్దంబు మొదలుగా వినం గానక యాత్మ
గతంబున. 183

క. ధరణిఁ గలరాజు లిట యెవ్వరు వచ్చినవారు లేరు శ వైదర్భి యొరుకొ
వరియింప నంతధర్మేతరచరితయె యనుచు నుండె శ దద్దయులజ్జన్. 184

వ. బాహుకుండును రథశాల రథాశ్వంబుల బంధించి రథసమీపంబున విశ్రమించి
యుండె నంత దమయంతి బాహుకవార్షేయులతోడ వచ్చినఋతుపర్ణం జూచి
విఫలమనోరథ యై యుండ నోపక కేశిని యనుదానిం బిలిచి ఋతుపర్ణున
యోగ్యాపతిం గా వార్షేయు సూతపుత్రుం గా నెఱింగితి బాహుకుం డనువాఁ

- క. నలురథచోదకుఁ డతఁ డ, త్యలఘుఁడు వా^{న్}రేయనాముఁ శ డనవుడు వాఁ డ
 న్నలభూపాలకుపోయిన, వల నొం డెఱుఁగునొకొ యనిన శ వాఁ డి ట్లనియెన్.
- వ. వా^{న్}రేయుండును నలుపుత్తుల విద^{న్}భేశ్వరునొద్దఁ బెట్టి పోయి నడుమ నలురాజ్య
¹భ్రంశంబు విని ఋతుపర్ణం గొలిచి యుండె నాతండును నలు నెఱుంగఁడు.
- క. నలుతో నొక్కట వరిగిన, నలినాయతనేత్ర భీమశనందన యెండె^{న్}
 నటుఁ డొండె నెఱుఁగుగాక, న్నలు నొరులకు నెఱుఁగఁ గారతఁముగలదె మహిన్.
- వ. అనిన విని కేళిని యిట్లనియె. 192
- సీ. అడవిలో వస్త్రార్ధహరియై దయ లేక, పాశేశ్వరుఁడు దనుఁ శ బాసి చనిన
 నాటివస్త్రార్ధంబు శ నలినాక్షి యిప్పుడుఁ, బరిధానముగఁ బాంసుకపటలమలిన
 మగు చున్నతనువుతోననయంబు జడగొన్న, యలకావలులతోడశనవనితలము
 శయనంబు గా ధర్మశాచారిణి దమయంతి, యనఘవ్రతం బిట్టు శ లాచరించు
- ఆ. చున్న దనిన నవిరళోద్గతబాష్పపూర్ణంబు, లై నలోచనంబు లెఱుక
 వడక యుండ వదనశపద్రంబు వాంచితా, ²నొండువలను సూచ్యచుండె నలుఁడు.
- వ. కేళినియును బాహుకుబలుకులు నాకారంబునుదమయంతి కెఱింగించిన నది యా
 తని నలుం గా శంకించి యింకను వానికడ కేఁగుము వాఁడు ఋతుపర్ణవంటల
 వాడటె పచనసమయంబున వానిచరితం బిమ్ముగా నెఱింగి ర మ్మని పంచిన
 నప్పుడ చని కేళినియు బాహుకునందు దైవమానుషనిమిత్తాద్భుత క్రియలసూచి
 నచ్చి దమయంతి కి ట్లనియె. 194

— * కేళిని యనుదాత దమయంతితో నలుగుణంబులు సెప్పట. * —

- క. అతనిచరితంబు సెప్పఁగ, నతిమానుష మపగత ప్రయాస మదృష్ట
 శ్రుతపూర్వము పరమార్థమ, యతనిని వే ల్పనఁగ వలయు శ నంబుజనేత్రా. 195
- సీ. వినవమ్మ తృణముష్టిగొని వాఁడు వీచుడు, నం దగ్నియుదయించియతనివంట
 లమరునంతకు నింధనము లపేక్షింపక, యుడుగక మండుచుకండు మఱియుఁ
 గడఁకతో నంజుల్లగడుగంగ సమకట్టి, జల మపేక్షించుడు శ సంభవిల్లి
 కుంభములోనిండి దిశ్వాంభః ప్రవాహ మ, త్రియ మగుచుండుఁ దత్త్రణమచూడ
- ఆ. నతనికరతలద్వారాయామృతిరంబులై, కందియును మహాసుశంగధకుసుమ
 తతులు దొంటియట్ల శ తమకంపు విడువక, యుండు నతని లేజ శ మున్నతంబు.
- వ. అనిన విని దమయంతి వెండియుఁ గేళినిం బంచి బాహుకువండిన నంజుల్లు
 దెప్పించి యాస్వాదించి బాహుకునందు నలులక్షణంబులు గలుగు నెఱింగియు
 నూడ నోపక వానిపాలికిఁ గొడుకునుం గూతునుం గేళినితోడం బుచ్చిన
 నక్కుమారులం జూచి. 197

- ఆ. వశముగాక బాష్పవారియొల్కుచునుండఁ, గొడుకుఁగూఁతు నెత్తికొననలుండు
హర్షపులకితంబు శ్రులయిననిజాంకంబు, లందు వారి నునిచిరమూదరమున. 198
- వ. అక్కేళినిం జూచి యిక్కుమారు లిద్దఱు నాకొడుకుం గూతునుం బోలిన వీరి
నెత్తికొని దుఃఖించితి నని త న్నేర్పడ కుండం బలికి దాని కి ట్లనియె. 199
- క. నీ విట పలుమఱు వచ్చుచు, బోవుచు నున్ని గని చిత్తముల నొండుగ సం
భావించు రితరజనములు, గావున రా వలవ దింకఁ శ్ర గార్హస్థిని వై. 200
- వ. ఏము దేశాంతరంబుననుండి వచ్చినయతిథులము నీకు మాత్రోడి దేమి యనినఁగే
శిని గ్రహుటి వచ్చి బాహుకుమార్గం బంతయు దమయంతికినిజెప్పిన నది ¹సంత
సించి నిజజనని కి ట్లనియె. 201
- ఉ. సందియ మేల సర్వగుణసంపదఁ జూడఁగ బాహుకుండు భూ
పందితుఁ డైననైషధుఁ డ్రవశ్యముఁ దా నగు నామనంబు నా
నందముఁ బొందు చున్నది ఘనంబుగఁ వాఁ డిట వచ్చువాడో యే
నందుల కేగుఁదాననా ²రయంబున నాతని నిశ్చయింపఁగన్. 202
- వ. అనిన నది యప్పుడ భీముననుమతంబున దమయంతియొద్దకు బాహుకు రావించిన
క. చనుదెంచి యందు దీనా, వన నవిరళపంకమలిన శ్ర నతగాత్రఁ దప
స్విని నతికృశ దమయంతిం, గనియె నలుం డుదితబాష్పరకణకలితముఖన్. 204
- క. దమయంతి నలునివికృతాం, గముఁ జూచియు నతని నన్యైరగా వగవక నె
య్యమునను లజ్జను ³నతిసం, భ్రమమున వివళాత్మ యగుచుఁబతి కి ట్లనియెన్. 203
- వ. విజనం బైనవివినంబునందు నలసి నిద్రవోయినదాని నబల నతిసాధ్వి ననువ్రత
నగ్నిసన్నిధిఁ బాణిగ్రహణవిధిలబ్ధయైనదానిం బాసి నలున ట్లారులు నిర్దయులై
యరిగినవారు లేరు. 206
- క. సురవరుల నురివి తన్నుక, వరియించిననన్నుఁ బుత్రవ్రత సేలాకొ చె
చ్చెర విడిచె నాతనికి ని,ష్కరుణున కే నేమి యెగ్గు శ్ర గావించితిన్. 207
- వ. నిన్ను విడువ నోడ కుండు మని పలికిన యప్పులుకు లేల మఱచెనోయని శోకత
ప్తంబైన తనహృదయంబు దడుపుచున్నదియునుంబోలె బాష్పధారలం గుచమం
డలంబు దడుపుచు నున్నదమయంతిం జూచి శోకాకులుండై నలుం డి ట్లనియె.
- తే. కలిసమావిప్లవతి నయ శ్ర కప్తవృత్తి, నట్టియిడుమలఁ బడితి నే శ్ర నవి మదీయ
⁴తపముభలమున నీదుఃఖిరదాహమునను, నప్తమైపోయెఁ గలియిట్లు శ్ర నన్ను విడిచి.
- వ. ఏ నిందులకు నీతదర్థంబ వచ్చితి నది యట్లుండై నన్ను ననురక్తుననువ్రతుఁ దలం
పక యన్యోపేక్షం బునస్స్వయంవరంబు రచించుట యిది కులస్త్రీధర్మంబు.
గాదు రాక్షసి నెల్ల నీస్వయంవరంబునకు రావించుటంజేసి కాదె ఋతుపర్వండు

1. గ. చిక్కిరించి. 2. నయంబున నాపని నిశ్చయింపుమా. 3. క. భయసం. 4. గ. తపము
భలమున నీదుఃఖిరదాహమునను, నప్తమైపోయె నిష్కరుణు * నన్ను విడిచి.

- వచ్చె ననిన వెఱచి కృతాంజలి యై దమయంతి యిట్లనియె. 210
- తే. నిన్ను రోయంగ విప్రులు శ్రీ నెమ్మినిరిగి, పలికి రెల్లచో నాచేతఁ బలుకఁబడియ
యందుఁబర్ణాదుఁడను విప్రుఁడయ్యయోధ్య, కేఁగి ప్రతివచనంబుల నెఱిగెనిన్ను.
- వ. ఆ పర్ణాదువలన నిన్నెఱింగినదాననై నిన్నిట రావించునుపాయంబు దలంచియెల్లి
దమయంతీద్వితీయస్వయంవరం బగు నని ఋతుపర్ణునందుఁ బ్రకాశింప సుదేవుం
డనుబ్రాహ్మణుం బుత్తేంచితి. 212
- క. నరవరుఁడు నలుఁడు గా కె, వ్వరు శతయోజనము లొక్కశవాసరమున వ
త్తురు నరు లొరు లని దీనిం, బరికింపఁగఁ గడఁగి యిట్లు శ్రీ పంచితి నధిపా. 213
- ఉ. వీరీనోకపాపభావమును శ్రీ నెడ్డఁ దలంపక యుండునట్లుగా
నానతవైరి నీయడుగు శ్రీ లంబఁగ నోపుదు నట్టి దైన న
న్నినలినాప్తుఁ డీ యనలుఁ శ్రీ శీమ్యగలాంఛనుఁ డీ సురోత్తముల్
జాను సెడంగ నీ క్షణము శ్రీ చంపకె కోపపరీతచిత్తు లై. 214
- వ. అను చున్నయవసరంబున నఖిలభూతాంతర్గతుఁ డయినవాయుభట్టారకుం డెల్ల
వారలు విన నాకాశంబుననుండి నలున కి ట్లనియె. 215
- చ. అమల చరిత్ర నిట్లు దమ్యయంతిఁ బతివ్రతఁ బలుకుదే నృపో
త్తమ విను దీనియందు విదిశతం బగుశీలవిధిఁ సుధాంశుఁడుం
గమలహితుండు నేను నయి శ్రీ కాచితి మొక్కట మూఁడువర్ణముల్
గొమరుగ దీనిఁ జేకొనుము శ్రీ కోమలి నీ కనురక్త నావుడున్. 216
- క. కురిసె మరుద్వచనానం, తరమున సురపుష్పవృష్టిరడయక వింఛఁ
సురదుండుభినాదంబులు, గరము ప్రసన్నుడయి వీచె శ్రీ గంధవహుండున్. 217
- వ. ఇట్లెల్లవారికి నాశ్చర్యంబుగా వాయుదేవుండు ద న్నెఱింగించి దమయంతి పతి
వ్రతాగుణంబులను బతీయందుల యకృత్రిమానురాగంబునుం జెప్పిన విని న
లుండు పరమ ప్రమోదరసపరిపూర్ణ హృదయుండై తత్తణుంబకర్కోటకుందలంచి
వానియిచ్చినపుట్టంబు పైఁ బెట్టుకొని నిజరూపంబు చాల్చిన. 218
- ♦ నలుండు నిజరూపంబుతో దమయంతిం గూడుట. ♦—
- ఉ. ఆయతబాహుఁ ద ప్రకనశకాంచితవర్ణ మనోజరూపు నిం
ద్రాయిత సూర్యతేజ నిషకధ ప్రభు నన్నలుఁ జూచి పద్మప
త్రాయతనేత్ర యువు దమ్యయంతి గరంబు ముదంబు నొంది ల
క్ష్మీయుతయయ్యె బంధులకు శ్రీ మిత్రులకు హృదయప్రియంబుగన్. 219
- వ. ఇట్లు సంగతులైనయయ్యరువురకు విరహపరితాపంబుతోడన శరీరమలినత్వంబు
వాసఁ బరస్పరానురాగంబుతోడన విభూషణవిశేషయోగంబులు విలసిల్లె నంత
నంతయు విని భీముండు జాతసస్యమైనవసుధ తోయసంప్రాప్తి నాప్యాయితయైన

ట్రజ్ఞాతచర్యం ధై న తనపతింబడసి పరమసంతుష్టహృదయయై చంద్రతోఁగూడిన రాత్రియుంబోలెఁ బతిం గూడి యొప్పు చున్నదమయంతిం జూచి సంతసిల్లి తన పురంబునం దప్టశోభనంబులు దేవగృహంబులయందు విశేషపూజలు సేయించె నట్టిమహోత్సవంబెఱింగి ఋతుపర్ణండు నలునొద్దకువచ్చి నీవునిఖిలలోకపూజ్యుం డవయ్యను నాయొద్ద బాహుకుం డనంగాఁ బ్రచ్చన్నవృత్తినున్ననిన్ను నెఱుంగక నీచకర్మంబులందు నియోగించితి దీని క్షమియించునది యని నలుచేత సత్కృతుఁ డై యశ్వహృదయోపదేశంబు గొని యయోధ్యకుం జనియె నిట నలుండును విదర్భాపురంబున నొక్క-మాసంబు నివాసంబు సేసి విదర్భేశ్వరు వీడ్కొని దమ యంతి నందఱెట్టి యొక్క-రథంబును బదియా తేనుంగులును నేఁబదిగుఱ్ఱంబులును నాఱునూఱు కాల్యంబులుఁ దనకు దోడుగా నిషధపురంబున కరిగి పుష్కరుం గని యిట్లనియె.

220

క. దమయంతి రోయిగా జూ,దము సీతో నాడఁ గడఁగెదను ధరణీరా
జ్యమునీవునాకు రో యిడు, మమరఁగ జూదంబునీకు శ్ర నప్రియ మేనిన్.

221

మత్తకోకిలము. వీరభోజ్యము సుముక్త రాజ్యము శ్ర వింటె నీవును నేను దు
ర్వారవృత్తి రథంబు లెక్కి యశ్వంధ్యవిక్రమ మేర్పడఁ
భూరివీరరణం బానర్తుము శ్ర పోరనోర్చినవాడ యి
ద్ధానుశీలరాజ్యసంపదఁ శ్ర చాల్చు వీరగుణోన్నతిన్.

222

ఫ. ఈరెంటిలోనీకెయ్యది యిష్టంబు దానిన కడంగు మనినం బుష్కరుండు రణంబు
నందుఁ బరాజితుండు గావున నలుం దొల్లియు జూదంబున నొడిచినవాఁ డై
యింకను నొడిచి దమయంతిం జేకొని కృతార్థుండ నగుదు నని సంతసిల్లి యే
నోటువడితినేని సఖిలమహీరాజ్యంబు నీయది నీవోటువడితేని దమయంతి నాయ్యది
యని పలికి యొడ్డి నలుతో జూద మాడి యోటువడిన.

223

క. ఘనముగ జంబూద్వీపం, బునఁ గలవా రెల్ల నెఱుంగఁ శ్ర బుష్కరుచేతం
గొనియెఁ బునర్ద్యూతంబున, ననఘుండు నలుఁ డఖిలరాజ్య శ్ర మత్స్యన్నతితోన్.

వ. ఇట్లు జూదంబునఁ బుష్కరు నొడిచి సకలమహీరాజ్యంబును జేకొని నలుండు
వాని కిట్లనియె.

225

క. కలిసంప్రాప్తుడ నై కడు, బల మఱి నీచేతఁదొల్లి శ్ర బలవద్ద్యూత
చ్చలజితుఁడ నైతి నది నీ, బల మని గర్వింపవలదు శ్ర బలవంతుఁడనై.

226

వ. నీవు నా పితృవృత్తుండవు ని న్నెద్దియుం జేయ నోడకు పొమ్మని పుష్కరు
విడిచివుచ్చి పుష్కలంబైన రాజ్యంబుతో నలుం డున్నంత.

227

క. భీమప్రస్థాపిత యయి,కోమలి దమయంతి పుత్రీకులుఁ దానును ల
క్ష్మీమహిమ వెలుఁగుచుండఁగఁ, దామరన దళాక్షి వచ్చెఁ శ్ర దనపతికడకున్.

వ. అట్లు దనమనోవల్లభయైనదమయంతిం గూడి నలుండు విధి విహితానేకాచరిత
మఖండై శతమఖు విలాసంబుతో సకలరత్నయుతం బైనరత్నగర్భాధిరాజ్యంబు
సేసెఁ గావున నక్షజతుండ నైతి నని వగవ వలదు నీవును దైవమానుషసంప
న్నుండ వయి శత్రువుల జయించి సకలమహీసామ్రాజ్యంబు వడయుదు వని
బృహదశ్వండు ధర్మజనకు నక్షహృదయం బుపదేశించి. 229

సీ. ఇన్నలోపాఖ్యాన శ మెప్పుడు దత్తావ, ధానులై వినువారుఁ శ దవిలి సభలఁ
జదివెనువారును శ జగతీశ కలిదోషనిర్ముక్తులగుదురు శ నిఖిలపుణ్య
ఫలభాగు లగుదురు శ బహుపుత్రపౌత్రాయు, రాశోగ్యధనయు క్తులగుదురెల్ల
విషములకును దుష్టవిషయంబులకు దూరు, లగుదురు ధర్మాత్మకృలగుదురుర్విఁ
ఆ. గడుఁ బ్రసిద్ధ మిదియుఁ శ గర్వోటకుని దమయంతిఁ బుణ్యమూర్తియైననలుని
నుతచరిత్రుడైన ధర్మజనువర్ణుఁ గీర్తింపఁ గలిభయంబులెల్లఁగ్రాగు నధిప. 230

—* ధర్మరాజునొద్దకు నారదమహామునివచ్చుట. *

వ. అని చెప్పి బృహదశ్వం డరిగినం బాండవులు గాండీవరాకయ శోరుఁడుఁ దదా
లోకనప్రీతి నుండునంత సంతరితుం బెల్ల దనతేజంబున వెలుంగుచుండ నార
దుండు వచ్చి యనుజసహితుం డైన ధర్మరాజుచేతం బూజితుండై యిట్లనియె.

ఆ. ధర్మపుత్ర సీయుదారచరిత్రకు, ధర్మమతికిఁ దృప్తతముండ నైతి
నడుగు మిష్ట మెద్ది శ యనినఁ గృతాంజలి, యై మహీశుఁ డిట్లు శ లనియెభక్తి.

వ. మునీంద్రా సీవు తృప్తుండ వైనం ద్రిజగంబులకుం దృప్తియగు నిన్నుం జూచి
కృతార్థుండ నైతి నాకెప్పుడు నొక్కధర్మసందేహంబు గలదు దాని నిర్ణయించి
యాసతీ వలయు. 233

చ. ధరణిఁ బ్రదక్షిణంబుగ ముగ్ధంబునఁ గ్రుమ్మరి తీర్థసేవనా
పదు లగుచున్నధన్యులు శుభస్థితి నెట్టిఫలంబు నొందఁ గాం
తురు బహుతీర్థకీర్తనముతో నెఱిగింపుము దీని నాపుడు
సరవతుఁ డైనపార్థునకు శ నారదుఁ డిట్లని చెప్పెఁ బ్రీతితో. 234

క. శోరుఁడు భీష్ముడు గంగా, ద్వారమునం దొల్లి పితృహితముగ శుభక
ర్యారంభుఁ డగుచు నుండె ను, దారుం డధ్యయనసంతృప్త వ్రతపరుఁ డై. 235

వ. అతని పితృదేవతాభక్తికిఁ బరమధర్మ చరితంబునకు మెచ్చి తద్దర్శనాపేక్షం బుల
స్త్వం డనుమహాముని వచ్చిన సతిభక్తుండయి యాభీష్టుండమ్మునిఁగుళపీఠంబున
నునిచి యర్హసాద్యాదివిధులం బూజించి యతని యడుగులు తలనిడుకొనిదక్షిణ
బానుస్పృష్టమహీతలుం డయి యేను భీష్ముండ భవద్దాసుండ నని ముకుళిత

1. చ. జ. శోరుఁడుండఁ దదాలోకనప్రీతి సంతరితుం. 2. ఈకండమునకుఁ బూర్వము, 'క. విసవయ్య సీవు ననుజేడినప్రశ్నకు సుతరంబు శిండెందంబలరన్, వినిపింతు నీకు సభిమత, మనఘానేక శేయువాడఁనధికప్రీతిన్.' అని యచ్చుప్రతి జాపట్టిడినిగాని వ్రాలత్రతులఁ గానిపించదు.

- హస్తం డయి యున్న వానికిఁ బులస్త్యుం డిట్లనియె. 236
- క. పితృదేవభక్తిఁ బుణ్యవ్రతచర్యను నీవ యెల్లవారికి నత్యున్నతుండవు గావున నీచే, ధృతిఁ గావఁగఁబడితి నేఁ బ్రవీక్షకులేశా. 237
- వ. నీయిష్టంబు సెప్ప మే నమోఘదర్శకుండు నసిన భీష్ముండు ముదితహృదయుండై మునీంద్రా నాయుండు నీకుఁ బ్రసాదబుద్ధి గలదేనిఁ జెప్పు మనిన. 238
- క. మనుజేంద్ర నన్ను నీ యడిగినయట్లు పులస్త్యుఁ బుణ్య! కీర్తను గంగాతనయుం డడిగిన నతనికి, ననఘచరిత్రునకు సిట్లు శ్ర లని ముని సెప్పెన్. 239
- సీ. కడఁగి బుద్ధింద్రియశక్త్యేంద్రియంబుల, యందు సంయతచిత్తు శ్ర లైనవారు ధృతి నహంకార ప్రకృతిగ్రహపేక్షల, యందు ¹నివృత్తాత్ము శ్ర లైనవారు నల్పభోజనులు నశనారంభకులు నయ్యు, నత్యంతసంతోషు శ్ర లైనవారు సత్యవ్రతులు శుభాశ్చారు లక్రోధను, లగుచు ధర్మాన్నితు శ్ర లైనవారు
- ఁ. నఖిలతీర్థశతము శ్ర లాడినఫలములు, నఖిలయజ్ఞవిధుల శ్ర నైనఫలముఁ బడయుదురు విహీనశ్రభాగ్యదుష్ప్రతులకుఁ, బరమతీర్థసేవఁ శ్ర బడయనగునె. 240
- క. తిల గో సువర్ణదానం, బులు నుపవాసములుఁ దీర్థములసేవయు నిమ్మలఁ జేయనివారు దిరి, ద్రులు నిరతము నగుదు రాత్మదోషముపేర్చిన్. 241
- క. క్రతుఫలములు వడయఁగ దు, గ్రతులకు దొరకొనదు తీర్థగమనంబునఁ దత్క్రతుఫలము లందుదురు దు, గ్రతులును నిది చునులమతమ్యగౌరవవృషభా. 242
- వ. ²తీర్థగమనఫలంబు యజ్ఞఫలంబులకు విశేషంబు వినుము. 243
- చ. నమితవిరోధి పుష్కర మౌనంగ జగద్విదితంబు పుణ్యతీర్థము మునిసిద్ధసేవ్యము ముదంబున నందుఁ బయోజనంభవుండుమరులతోడ సన్నిహితుఁ శ్ర డై వసియించుఁ ద్రిపుష్కరంబులున్ సమములు వాని నెప్పుడును శ్ర ³సంస్మృతి నేసినఁ బాయుఁ బాపముల్. 244
- క. పదివేలకోట్లతీర్థము, లుదితము లై పుష్కరముల శ్ర నుండు మునీంద్ర త్రిదశవరు లందుఁ జేసిరి, మదిఁ గృతకృత్యులయి తపము శ్ర మఖములుబ్రీఁచిన్. 245
- వ. అందుఁ గృతస్నాను లై దేవర్షిపితృతర్పణంబులు నేసినవారు దశాశ్వమేధఫలంబులు వడయుదురు కా ర్తికమాసంబున నొక్కదివసంబు పుష్కరసేవ సేయుటయు నొకయే డగ్నిహోత్రంబు వేల్పుటయు సమంబు. 246
- క. అమరవరులందుఁ బురుషో, త్తముఁ డెట్లు విశేషుఁ డెట్లు శ్ర ధరణింగల తీర్థములందుఁ బుష్కర త్రిత, యము గరము విశేష మభిమతార్థప్రద మై. 247
- వ. పుష్కరంబునఁ బదియేండ్లు వసియించినవారికి సర్వక్రతుఫలంబును బ్రహ్మలోకప్రాప్తియు నగు మఱియు జంబూమార్గంబుఁ దండ్మాలికాశ్రమం బగ స్త్యసరం

1. జ. నశ్రితాత్ము 2. గ. దుఃఖితులకు, 3. క. తీర్థగమనంబు పుణ్యంబులకు విశేషంబు.

4. గ. సన్నతి; జ. సంస్తుతి.

బనుతీర్థంబులాడియశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు కణ్వాశ్రమంబును ధర్మార్థాంబు
బును యయాతిపతనంబును జూచిన సర్వపాపక్షయం బగు మహాకాశంబును
గోటితీర్థంబును నశ్వమేధఫలప్రదంబులు రుద్రవటం బనురుద్రస్థానంబున రుద్రుం
బూజ సేసి గణపతిత్వంబు వడయుదురు సర్వదాస్నానంబు దక్షిణసింధుస్నా
నంబునఁ జర్మణ్యతీర్థస్నానంబున నగ్నిష్టోమఫలంబు లగు. 248

క. అనవద్య వసిహాశ్రమమున నొకదివసంబు శాకశ్రమాలాశను లై
జను లుండి వడయుదురు బహుధనసంపద గోసహస్రదానఫలంబుల్. 249

వ. మఱి పింగళం బనుతీర్థంబు సేవించి శతకపిలగోదానఫలంబు వడయుదు రెండేని
నగ్ని దేవుండు ప్రత్యక్షంబై యుండు నట్టిప్రభాసతీర్థం బాడి యగ్నిష్టోమాతిరాత్ర
ఫలంబు వడయుదురు దుర్వాసునకు విష్ణుదేవుండు వరం బిచ్చుటంజేసివరదానం
బనం బరంగిన తీర్థం బాడియు సరస్వతీసాగరసంగమం బాడియు గోసహస్రదాన
ఫలంబు వడయుదురు. 250

క. ద్వారవతీపురమునఁ బిండిారక మనుతీర్థమున బ్రేడం గై ముద్రా
కారంబు లై త్రిశూలా, కారము లై పంకజములు శ్రీ గానంగఁబడున్. 251

వ. అందుఁ బరమేశ్వరుం బూజించి పాపవిముక్తులగుదురు సాగరసింధుసంగమస్నా
తు లైనవారు నాకలోకగతు లగుదురు శంకుకర్ణేశ్వరంబున నీశ్వరుం బూజించి
దశాశ్వమేధ ఫల ప్రాప్తులగుదురువసుద్వారంబును వసుసరంబు నను తీర్థంబులాడి
వసుప్రాప్తులగుదురు సింధూత్తమస్నానంబున బహుసువర్ణదానఫలంబగు బ్రహ్మ
తుంగ సేవనంబున బ్రహ్మలోకస్థాప్తి యగు శక్రకుమారీవిలోకనంబున శక్రలోక
గతి యగు శ్రీకుంజరంబునం బితామహునకు నమస్కరించియు సౌవర్ణ రాజతం
బు లైనమత్స్యంబులు గల విమలం బనుతీర్థం బాడియు వాసవసాయుజ్యంబు
వడయుదురు మలహరం బను తీర్థంబున నగ్ని దేవునకు సర్వం బిచ్చిన నది యక్ష
యం బై బిత్తుదేవతలకుఁ దృప్తి జేయు గోసహస్రదానంబునకు నశ్వమేధసహ
స్రంబునకు విశేషంబు. 252

క. దేవిక యనుతీర్థంబున, దేవసమ్మాహంబుతోడఁ శ్రీ ద్విణయనుఁ డుండుక
సేవిత మై జనులకు నది, గావించు ననూనధర్మకామార్థంబుల్. 253

వ. అర్థయోజనవిస్తృతంబై పంచయోజనాయామం బైనయద్దేవికానదియును గా
మాఖ్యంబును రుద్రతీర్థంబును యజనయోజనబ్రహ్మతాలుకంబులును బ్రహ్మాదిదేవ
తలదీర్ఘ సత్త్రిస్థానం బైనదీర్ఘ సత్త్రిస్థానంబును సేవించినవారికి నిష్ఠసిద్ధి యగు విన
శనం బనుతీర్థంబున నదృశ్యంబై మేరువునకుం బోవునెడ నాగోద్భేదశివోద్భేద
చమసోద్భేదంబుల నెండేని సరస్వతిగానంబడియె నట్టిసరస్వతీయందు నభిషిక్తులై
నవారు నాగలోకంబు వడయుదురు శిశరూపపుష్కరంబులు గలశశయానంబును

- తీర్థంబునను స్నానంబు గోసహస్రదానంబును సమంబు. 254
- మధ్యాహ్నం. ఏ మేమ మున్ను పూజంపుదుము రుద్రు శ నిం దని వేడ్క-
తో మునితోటి చా రున్న నీకుఁ డంధదౌఱకును బ్రీతి
గా మతిలోఁ గోటిరుద్రరూపముల్ శ గావించె నదియు
భూమిఁ బ్రసిద్ధ మై రుద్రతోటి నాఁ శ బాలిచి వెలింగె. 255
- వ. అందు రుద్రుఁ బూజ సేసి రుద్రలోకస్రావు లగుదురు. 256
- క. నరసుత నైమిశమునఁ బుష్కరముల మూఁటను జగత్స్పృశాశీత మై యి
ద్ధణిఁ గురుక్షేత్రము దు, స్తరదురితౌఘముల కెల్ల శ ద వ్యగు చుండున్. 257
- తే. అమరలోకనివాసుల శ యండ్లు విబుధుల, కురుక్షేత్రవాసులనదియు వినఁగ
ను త్తమంబు దృష్టవ్యతి శ యు త్తరమునఁ, దపనతేజ సరస్వతీ శ దక్షిణమున. 258
- వ. అక్కురుక్షేత్రశమంతపంచకంబులనడుమ రామహృదంబునడుమఁ బితామహు
ను త్తరవేది యనంబడు నట్టికురుక్షేత్రంబు మెట్టినవారికిఁ గురుక్షేత్రంబునకుం
బోయెద మనినవారికిఁ గురుక్షేత్రంబున వసియించెద మని తలంచినవారికి సర్వ
పాపక్షయం బగుఁ దదనంతరంబున విష్ణుస్థానంబున విష్ణువు సర్పించిన నశ్వమేధ
ఫలం బగుఁ బారీప్లవం బను తీర్థ మాడి యగ్నిష్టోమఫలంబు వడయుదురు పృథివీ
తీర్థం బాడిన గోసహస్రదానఫలం బగు శాలూకిని యనుతీర్థం బాడిన దశాశ్వమే
ధం బాడిన గోసహస్రదానఫలంబ యగు సర్పితీర్థం బాడి యందుఁ దరంతకుండను
ద్వారపాలకునిం జూచినవారి కిష్టసిద్ధి యగు నెందేని విష్ణుం డాదివరాహం బయ్యె
నట్టివరాహతీర్థం బాడినవారికి నగ్నిష్టోమఫలం బగు నశ్వసీతీర్థం బాడిన రూప
వంతులగుదురు జయంతియందు సోమతీర్థస్నానంబును గృతశౌచతీర్థస్నానంబును
రాజసూయపౌండరీకసమంబు లగ్నివటంబున ముంజవటంబున నీశ్వరుం బూజిం
చి గాణపత్యంబు వడయుదురు (యక్షిణీతీర్థ మాడి యిష్టఫలంబులు వడయుదు
రు) కురుక్షేత్రద్వారంబుఁ బ్రదక్షిణంబు సేసినం బాపక్షయం బగు. 259
- క. వీరుండ శ్చ త్త్రియులఁ దన, దారుణపరశువున జామరదగ్నుడు రాద్రా
కారుడు వధియించి తదీ, యారుణమున నేనుమడుపు శ లాపాదించెన్. 260
- వ. అందుఁ బితృతర్పణంబు సేసినం బితృదేవత లాతనికిం బ్రత్యక్షం బయి నీ కిష్టం
బైనవరంబు వేడు మనినఁ బరశురాముండు వారల కి ట్లనియె. 261
- తే. శ్చ త్రవధ నై నపాపంబుఁ శ గ్రాఁగవలయుఁ, గడఁగి నాకును సద్గతి శ గలుగవలయు
నివియుఁ బుణ్యతీర్థంబులై శ యిద్ధరిత్రిఁ, బరగుచుండంగవలయు మీశకరుణఁజేసి.
- వ. అని పితృదేవతల వరంబునంబుణ్యతీర్థంబులఁ జేసి నట్టిరామహృదంబు లాడిన
వారికి నశ్వమేధఫలం బగుఁ గాయశౌచం బనుతీర్థం బాడి కాయశుద్ధు లగుదురెం

దేని విష్ణుదేవుండు లోకంబుల నుద్ధరించె నట్టిలోకోద్ధారం బనుతీర్థం బాడి కులం బుద్ధరింతురు శ్రీతీర్థం బాడి శ్రీమంతు లగుదురు కపిలాతీర్థం బాడి కపిలకోస హస్తదానఫలంబు బడయుదురు సూర్యతీర్థం బాడి యం దుపవసించిన సూర్య లోకప్రాప్తు లగుదురు గోభవనం బనుతీర్థం బాడి గోసహస్రసమృద్ధు లగుదురు శంఖనీతీర్థం బాడి యు త్తమరూపంబు వడయుదురు యక్షేంద్రతీర్థంబాడి తరండ కుం డను ద్వారపాలకుం జూచినవారును సరస్వతీస్నాతు లైనవారును నగ్నిష్టోమ ఫలంబు వడయుదురు మాతృతీర్థదర్శనంబునఁ బ్రజావృద్ధి యగు బ్రహ్మవర్తం బును శరవణంబునుం జూచిన సర్వవ్యాధివిముక్తు లగుదురు (శ్వావిల్లో) మాప హం బనుతీర్థంబునం దేకాదశతీర్థంబులు గల వండుఁ బ్రాణాయామంబు సేసిన విపులకు స్వలోమాపనయనం బగు నెఱుకుచేత నేయంబడి కృష్ణమృగంబు లెం దేని నొక్కతీర్థంబు సొచ్చిమానుషత్వంబు వడసె నట్టిమానుషతీర్థం బాడి సర్వ దురితవిముక్తులై దేవత్వంబు వడయుదురు దానితూర్పున నొక్కయిరవున నాపగ యనుమహానదిం బితృతర్పణంబు సేసి పితృదేవోద్దేశంబున నొక్కబ్రాహ్మణు నకుం గుడువం బెట్టినఁ గోటిబ్రాహ్మణులు గుడిచినఫలం బగుఁ బితృదేవతలు దృప్తియు నొందుదురు బ్రహ్మాదుంబరంబు సప్తరికుండంబుఁ గేసారంబునుం జూచి బ్రహ్మలోకంబు వడయుదురు కపిలకేదారంబుఁ జూచి పాపవిముక్తులై యద్వైత్యు లగుదురు సరకం బనుతీర్థంబాడి కృష్ణచతుర్దశినాఁ డీశ్వరం బూజించి యెల్లకోర్కలం బడయుదురు మూఁడుకోట్లకూపహదంబులు గల యిలాస్పదం బనుతీర్థం బాడి పితృతర్పణంబులు సేసినవారికి పాపపేయఫలం బగుఁ గిందాన కింజఫ్యంబు లనుతీర్థంబులందుఁ జేసినదానజపంబు లక్షయంబు లగు నారదతీర్థం బైనయంబాజన్మంబునందుఁ బ్రాణత్యాగంబు సేసినవారు సర్వలోకంబులం బడ యుదురు శుక్లదశమిం బుండరీకం బనుతీర్థం బాడి పౌండరీకఫలంబు వడయుదు రందు వైతరణీస్నాతు లై రుద్రునకు నమస్కరించి సర్వపాపవిముక్తు లగుదు రెందేని దేవతలనేకసహస్ర వర్షంబులు దపంబుసేసి రట్టిఫలకీవనంబనుతీర్థం బాడి యగ్నిష్టోమాతిరాత్రఫలంబులు వడయుదురు ద్వైపాయనుం డనేకతీర్థంబులు మిశ్రీకరించుటంజేసి మిశ్రకం బనం బరఁగినతీర్థం బాడినవారికి సర్వతీర్థస్నాన ఫలం బగు వ్యాసవనంబును మనోజవంబును మధువటియు ననుదీర్థంబుల నాడిన గోసహస్రదానఫలంబు వడయుదురు కౌశికీద్వపద్వతీసంగమంబున స్నాతు లై సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు కింద త్తంబునఁ దిల ప్రస్థదానంబు సేసి పితరులఋణం బు నిఁగుదు రహస్సుదినతీర్థంబుల నాడి సూర్యలోక ప్రాప్తులగుదురు మృగధూ మంబున గంగాస్నాతులై మహాదేవు నర్చించినమహాత్ము లశ్వమేధఫలంబు వడ యుదురు వామనం బనుతీర్థం బాడి వామను నర్చించిన వారు విష్ణులోకప్రాప్తు-

లగుదుగు కులంపునం బనుతీర్థం బాడి కులంబు పవిత్రంబు సేయుదురు శ్రీకుం
జంబున సరస్వతీన్నాతు లై యగ్నిష్టోమఫలంబు వడయుదురు ఋషు లెందే
నుండి యాత్రాపరు లై కురుక్షేత్రంబునకుం బోదు రట్టిన్ద్రమిశకుంజం బాడి
ఋషితృప్తి సేయుదురు బ్రహ్మతీర్థం బాడి వర్ణాంతరులు బ్రాహ్మణు లగుదురు
బ్రాహ్మణులు బ్రహ్మలోకప్రాప్తు లగుదురు. 263

సీ. అనఘుఁడు మంకణుండనునొక్కబ్రహ్మర్షి, తనచేయి వ్రయ్యంగ శ్రద్ధఁగొనిన
సాంద్ర మై శాకరశనం బందు నిర్గతం, బగుమను హర్షించి శ్ర యాడుచున్న
జూచి సహింపక శ్ర సురలును మునులును, హరుపాలి కరిగి దేశ్వవాది దేవ
మునినృత్త మేవిధంబున నివృత్తం బగు, నట్లుగాఁజేయు మీశ్వనిన హరుఁడు .

ఆ. దపసిరూప మొప్ప శ్ర ధరియించి యమ్ముని, కడకు వచ్చి యేమిశకారణమున
నాడె దేమివిస్మయం బిందుఁ జూచితి, చెప్ప నుచితమేనిఁ శ్ర జెప్పమనిన. 264

వ. నాకరంబున శాకరనంబు వెలువడిన విస్మితుండ నయి హర్షించి యాడెదననినది
యేమివిస్మయంబు దీనిం జూడు మని హరుండు తనయంగుష్ఠంబున నంగుళీతాడ
నంబు చేసిన నందు హిమనన్నిభం బయినభస్మంబు వెలువడినం జూచి లజ్జతుం
డము నీవు పరమేశ్వరుండ వని నమస్కరించి వేదమంత్రంబులస్తుతియించి దేవా
నీ ప్రసాదంబున నాకు దశోవర్ధనంబు గావలయు ననిన సమ్మనివరునకు నీశ్వ
రుండు గరుణించి నీకుఁ దశోవర్ధన మగు నేను నీయాశ్రమంబున నుండుదు
ననియె నట్టిసప్తసారస్వతతీర్థంబులాడినవారికిసారస్వతసిద్ధియగుబ్రహ్మాదిదేవతలచే
నధిష్ఠితంబు లయినయోశనసతీర్థంబును గపాలమోచనంబు విశ్వామిత్రంబుఁ
గార్తికేయంబు ననియెనుతీర్థంబుల నాడి పాపవిముక్తు లయి బ్రహ్మలోకంబు
వడయుదురు. 265

క. వేదములయందు వినఁగఁ బృ, ధూదకతీర్థంబ యుత్త్రమోత్తమము సురేం
ద్రాదిసురవరులకును వ్యాసాదిమహాయోగివరుల శ్ర కాస్పద మగుటన్. 266

వ. అందు శరీరత్యాగంబు సేసినవారు పాపవిముక్తు లగుదురు సుకన్యాసరస్వతీసం
గమన్నాతు లయినవారుబ్రహ్మత్యాదిపాతకంబులవలనఁ బాయుదురు దర్శినిర్మి
తం బయిన యర్థకిలతీర్థంబాడినశూద్రులు బ్రాహ్మణులగుదురుబ్రాహ్మణులుపరమ
సిద్ధు లగుదురు శత్రుంబును సహస్రంబు ననుతీర్థంబులందుఁ జేసిన జీవదానోపవాసం
బులు శతసహస్రగుణంబు లగు వేల్పు లెల్లం గుమారు సేనాపతింగా నెంచే
నభిషేకించి రట్టిత్రైదశం బనుతీర్థంబును దానితూర్పుననుండు కురుతీర్థంబునుస్వర్గ
ద్వారం బనుతీర్థంబును జూచినవారికి స్వర్గద్వారంబు వివృతం బగు రుద్రపత్ని
యనుతీర్థంబున శంకరనారాయణుల నర్చించి సర్వదుఃఖవిముక్తులగుదురు స్వస్తి
పురంబుఁ ప్రదక్షిణంబుసేసి గోసహస్రదానఫలంబు వడయుదురు గంగమడుపున
నొక్కకూపంబున మూడుకోట్లతీర్థంబులు సన్నిహితంబు లయి యుండు నందుఁ

గృతస్నాను లయినవారికి సర్వతీర్థస్నానఫలం బగు బదరీవనంబునందు వసిష్ఠాశ్రమంబునం ద్రిరాత్రుంబులు బదరీఫలభక్షణంబు సేసి పాపవిముక్తు లగుదు రేక రాత్రుం బనుతీర్థంబున నేకరాత్రోపవాసంబు సేసి బ్రహ్మలోకంబు వడయుదు రాదిత్యాశ్రమం బనువనంబున నాదిత్యుంబూజించి యాదిత్యలోకగతులగుదురు దధీచతీర్థంబునం గన్యాశ్రమంబునందుఁ ద్రిరాత్రుంబు వసియించినవారికి స్వర్గ ఫలం బగు. 267

క. జలరుహసంభవుఁ డాదిగఁ, గలవేల్పులు ఋషులు సిద్ధగరుడోరగులున్
నెల నెల సేవించురు భూతలమున సన్నిహతి యనఁగఁ ॥ దగుతీర్థంబున్. 268

వ. సూర్యగ్రహణంబున దాని నాడినవారు శతాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు ధర్ముడు దపంబు సేసిన ధర్మతీర్థం బాడి ధర్మశీలురగుదురు జ్ఞానపావనంబును సాగంధికంబు ననుతీర్థంబుల నాడినం జూచిన సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు దేవ శ్రవ యనుసరస్వతీప్రదంబునందు వల్మీకంబున వెలువడు జలధారలాడి పితృతర్పణంబు సేసినవారశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు సుగంధయుశతకుంభయుఁబంచ యక్షయుఁ ద్రిశూలభాతియు ననుతీర్థంబు లాడి దుర్గుతులవలనం బాయుదురు తొల్లి పార్వతి యెందేని శాకాహారిణి యై దివ్యసహస్రవర్షంబులు తపంబుసేసి నట్టిశాకంభరీతీర్థం బాడి యొక్కదివసంబు శాకాహారులయినవారు పండ్రెండేండ్లు శాకాహారతపంబు సలిపినవారిఫలంబు వడయుదురు సువర్ణాఖ్యం బనుతీర్థంబున రుద్రం బూజించి రుద్రలోకగతు లగుదురు ధూమావతీ యనుతీర్థంబును రథావర్తం బనుతీర్థంబును ధారయనుతీర్థంబు నాడి శోకవిముక్తులగుదురు. 269

క. ధారుణిలోనను స్వర్గ, ద్వారం బయి ఋషినిషేవితం బగుగంగా
ద్వారం బాడినధన్యులఁ, జేరును శతకోటితీర్థసేవాఫలముల్. 270

వ. మఱియు సప్రగంగాసంగమంబును ద్రిగంగాసంగమంబును శక్రావర్తంబును గనఁ స్వలంబును గంగాసరస్వతీసంగమంబు నాదిగాఁ గలపుణ్యతీర్థంబుల నాడి పుణ్య లోకంబులు వడయుదురు భద్రకర్ణేశ్వరంబున రుద్రపూజయు నరుంధతీవటంబు సింధుప్రభవంబును యమునాప్రభవంబు ననుపుణ్యతీర్థంబులసేవయుసర్వసిద్ధికరం బులు వేదిక యనుతీర్థంబు ఋషికుల్య యనుతీర్థంబును గృత్తికామఘతీర్థం బులును విద్యాతీర్థంబును వేతసిక యనుతీర్థంబును జూచి దురితంబులవలనం దొలంగుదురు బ్రహ్మతీర్థంబాడి పద్మవర్ణయానంబుల బ్రహ్మలోకగతులగుదురు.

౪. సురుచిరకీర్తి నై మిశముఁ ॥ జూచినమాత్ర న పాయుఁ బాప మ

1 చెప్పువుగ నందు మాసము వ్రసించి యనంతఫలంబు లొందఁ గారి

తురు బహుతీర్థసేవనముతోడ సమాసము నై మిశంబు నం

దరుదుగఁ నొక్కనాడు శుచి ॥ యై యుపవాసము సేయఁ గాంచినన్. 272

౪. మఱియుఁ గంగోచ్ఛేదతీర్థంబు నిందీవరతీర్థంబు గంగాద్వారంబు దిశాపతితీర్థంబు

లనియెఁజుతీర్థంబుల నాడి నాజవేయఫలంబుఁ బడయుదురు బాహుద యనుతీర్థం బాడిన ననేకసత్రయాగఫలం బగు నెందేని రాముండు స్వర్గగతుం డయ్యె నట్టి సరయూప్రదేశంబున గోప్రతారం బాడియు దేవతలకు ఋషులకు యజ్ఞభూమి యయినతీర్థంబులు గలగోమతి నాడియు నశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు గోటితీర్థం బునం గుమారు నర్చించియు వారణాసియందు రుద్రు నర్చించియుఁ గపిలాహృదం బాడియు రాజసూయఫలప్రాప్తు లగుదురు మార్కండేయతీర్థం బయినగంగా గోమతీసంగమం బాడియు బ్రహ్మకల్పితం బయినయాపంబుఁ బ్రదక్షిణంబు సేసియు వాజవేయఫలంబు వడయుదురు.

273

సీ. పలుపురఁ గొడుకులఁబడయంగవలయు నం, దొక్కరుం డయిననునోపి గయకు నరుగునో యనియును ॥ నశ్వమేధం బొప్పఁ, జేయునో యనియు నశ్వేత్త మైన యాబోతు విడుచునో ॥ యనియును గోరుదు, రనపత్యు లైనగృహస్థు లట్టి గయ కేఁగి యుభయప్రక్షములు వసించినఁ, గడుఁబుణ్య లుభయప్రక్షములవారి

ఆ. నుద్ధరింతు రట్టి ॥ మొగిఁ బిండ మిడినవా, రనఘ పితృదయను గృతార్థులగుదు రందు ఫల్గుతీర్థ ॥ మాడినవారికిఁ, బరమసిద్ధితో శుభంబు పెరుగు.

274

వ. మఱి యక్షీణీతీర్థంబునందు జలపానంబు సేసి బ్రహ్మహత్యాదిదోషవిముక్తు లగుదురు మఱినాఁం బనుతీర్థం బాడినవారికి నాశీవిషవిషంబు లొందవు గౌతమ వనంబునం దహల్యాహృదం బాడి యదపానం బనుతీర్థం బాడియు నశ్వమేధ ఫలంబుఁ బడయుదురు రాజర్షి జనకకూపంబాడి విష్ణు లోకప్రాప్తు లగుదురు కంప నయు మహానదియు ననుతీర్థంబుల నాడినవారు పాండరీకఫలంబు నొందుదురు దేవపుష్కరిణిని సుహేశ్వరధారను మహేశ్వరపదంబున నాడిన నశ్వమేధ ఫలంబు వడయుదురు తొల్లి కూర్మరూపుం డయినయసురచేతం గోటితీర్థంబు లపహృతంబు లయిన వానిఁ దెచ్చి విష్ణుం డెందేని నిలిపె నట్టి మహేశ్వరపథం బనుతీర్థం బాడియు విష్ణుస్నానం బయినసాలగ్రామం బనుతీర్థంబాడివిష్ణునర్చించియు నందుసన్నిహితచతుస్సముద్రం బయినకూపంబు నాడియు విష్ణులోకగతు లగుదురు భరణాశ్రమంబునఁ జంపకారణ్యమున దేవీసహిత సీతస్వరుం బూజించి మిత్రావరుణలోకంబు వడయుదురు కన్యాసంబోధ్యం బనుతీర్థంబునఁ గన్యాదానంబు సేసి యక్షయఫలప్రాప్తులగుదురు దేవకూటం బనుతీర్థం బాడి బ్రహ్మలోకంబుఁ బడయుదు రెందేని విశ్వామిత్రుండు సిద్ధిం బొందె నట్టికౌళికహృదం బాడియుఁగుమారపీరాశ్రమంబున నొక్కమాసంబు వసియించియు నశ్వమేధ ఫలంబు వడయుదు రగ్నిధారయుఁ బితౄమహాసరంబునంబుట్టినకుమారధారయు నాడి త్రిరాత్రోపవాసంబు సేసినవారు బ్రహ్మహత్యాదిదోషవిముక్తు లగుదురు గౌరీశిఖరకుండం బాడిన నందినీకూపం బాడిన నశ్వమేధఫలం బగుఁ గౌళికా కౌళికాసంగమంబునందుఁ ద్రిరాత్రోపవాసంబు సేసినవారు సర్వపాపవిముక్తు

లగుదు రూర్వశీతీర్థం బాడిన సర్వపూజార్హు లగుదురు గోక్షరం బనుతీర్థం బాడి జాతిస్మరణంబు వడయుదురు సరస్వతీతీర్థస్నాతు లయి వృషభద్వీపంబునం గుమారుఁ బూజించి దేవవిమానగతు లగుదురు నంధయు నందాలకయుఁ గార తోయయును గంగాసాగరసంగమంబు ననుతీర్థంబుల నాడి శతాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు శోణానర్మదాప్రభవంబును బదరీతీర్థంబును నాడి యాయుష్యంతయు లగుదురు మహేంద్రంబును రామతీర్థంబును మతంగ కేదారంబును వంశగుల్మంబు ననుతీర్థంబుల నాడి యశ్వమేధఫలంబుఁ బడయుదురు. 275

తే. పరమ మైనతీర్థంబు శ్రీపర్వతంబు,నందు దేవహృదం బాడి యాదిదేవు నీశు నర్పించి పడయుదు ౩ రిష్టఫలము, నశ్వమేధఫలంబును ౩ నవనిజనులు. 276
ప. తొల్లి శతకృతుండు నూఱుకృతువులు సేయుటంజేసి పవిత్రం బయినకృష్ణవేణి యందు దేవహృదం బాడిన సర్వపాపవిनाశనం బగుఁ బాండ్యపర్వతంబునం గావేరీతీర్థంబునుఁ దుంగభద్రయు సముద్రతీరంబునఁ గన్యాతీర్థంబును నాడి యశ్వ మేధఫలంబు వడయుదురు గాయత్రీస్థానంబునం ద్విరాత్రంబు గాయత్రీజపంబుఁ జేసినవారికి జన్మదుఖంబులు లేవు పెన్న యనుమహానది నాడిన మయూర హంసవిమానగతు లగుదురు గోదావరీస్నానంబు సేసిన దశాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు పయోష్ణియు దండకారణ్యంబును శరభంగాశ్రమంబును జమదగ్ని సేవితం బయినశూర్పారకంబును సప్తగోదావరీతీర్థంబును నాడినపుణ్యులు పుణ్య లోకప్రాప్తు లగుదురు. 277

సీ. అసురులభయమున ౩ నడఁగినవేదంబు, లోంకారపూర్వమై ౩ యుండ నాంగి రనుఁ ముద్దించి స్థానస్వత ప్రముఖులఁ, జదివించె నెందేనిశాశ్వతముగ నమరనియు క్తుడై ౩ యజయించె నెందేని, భృగుఁ డెల్లవారికి ౩ బేర్చి నట్టి రమణీయతుంగకారణ్యంబు సూచిన,మాత్రన దురితకర్మంబు లెల్లఁ

తే. బాయుఁ గాలంజరంబనుపర్వతంబు,నందు దేవహృదం బాడి ౩ యభిమతములు వడయుదురు మేధికింబునాఁబరగుతీర్థ,మాడి మేధాసమస్వితృలగుదు రెందు.

ప. మఱి చిత్రకూటంబున మందాకిని సేవించి పితృస్థానంబునం గుమారుం బూజించి జ్యేష్ఠమాసంబున రుద్రు నర్పించి రామనివాసంబున శృంగిబేరపురంబున గంగా స్నాతు లయి గంగాధరు నర్పించియు సర్వపాపవిముక్తు లగుదురు. 279

క. యాగశతంబులకంటెఁ బ్రయాగనివాసము విశేష ౩ మని సురలు మహా యోగులు సిద్ధులు సాధ్యులు, నాగులు నం దుండుదురు మౌనఃప్రియమెనగన్.

ప. అది ప్రజాపతియజ్ఞ వేది గావున నందు మూఁ డగ్నికుండంబు లెప్పుడుఁ గానం బడు మఱి వేదంబులు యజ్ఞంబులు మూర్తిమంతంబులై యఱువదిగొట్ట పది వేలుతీర్థంబులు సన్నిహితంబులై గంగాయమునాసంగమంబు సేవించి యుండు నందుఁ గృతస్నాను లై నీరు రాజసూయాశ్వమేధులయు సత్యవాదులయుఁ

జతుర్వేదాధ్యయనులయుఁ బుణ్యలోకంబు వడయుదురు భోగనతియు వాసు
కియు హంస వ్రతంబు ననుతీర్థంబుల నాడి దశాశ్వమేధఫలంబు వడయుదురు.

క. విదితముగఁ దీర్థకీర్తనఁ, జదివినధన్యులకు నిసినశ్రవణులకు న
భ్యుదయ మగు సర్వతీర్థ స, ముదయస్నానముల యాగముల ఫలము లగున్.

చ. వ్రతములు లేనివారు నుపశవాస పరాజులులైనవారు దు
ర్మతులు విహీనశౌచులుఁ గ్రమంబునఁ దీర్థము లాడ నోప రా
తతగుణశాలి నీ వఖిలధర్మనిదుండపు గావునకా శుభ
స్థితిఁ జని తీర్థ సేవనము శ చేయుము నీకు నభీష్టసిద్ధిగన్. 283

వ. అని సకలతీర్థకథనంబు నెప్పిన పులస్త్యవచనంబున భీష్ముడు దొల్లి యెల్లతీర్థం
బులు సేవించి కృతార్థుండయ్యెఁ గావున నీవును దీర్థసేవ సేసి. 284.

క. పూరుపురూరపులట్లు భ, గీరధ రఘుపతులయట్లు శ కృతకృత్యుండవై
ధారుణి రక్షింపుము వి, స్తారగుణధార ధీర శ ధర్మతనూజా. 285

వ. రోమశుం డనుచేవర్షి చేవలోకంబుననుండి నీకడకు వచ్చుఁ దమవచేశంబున
ధౌమ్యానుమతుండ వయి దీర్థసేవనఁ జేయు మని చెప్పినారదుం డరిగిన నజాత
శత్రుండు ధౌమ్యుం జూచి యిట్లనియె. 286

చ. అలయక మాకు నందఱ కశహర్షిశముం బ్రియకారి యైన య
త్యలఘుపరాక్ర మోన్నతు మహాభుజ నర్జును దివ్యసాయకం
బులు వడయంగ నొక్కరున శ పుచ్చితిఁదద్దయు వేడ్క నెద్దియుం
దలఁపక యిట్లు తద్విరహితమృగుకామ్యక మొప్ప దయ్యెడిక. 287

వ. అంబుదాగమనం బజేయించుచాతకంబులట్లు మన మందఱ మరునాగమనంబు
ప్రతీక్షించుచున్నవారము వాడునుం. దనపూసనకార్యంబు నిర్వహించి కాని
నివృత్తుండు గాఁ డవశ్యంబును దివ్యాస్త్రంబులు వడసి యాతనివచ్చునంతకుఁ
దీర్థసేవ సేయుద మనినఁ గరంబు లగ్గగు నట్ల చేయుద మని. 288

—♦ రోమశమహామని ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చుట ♦—

ఉ. నాలుగుదిక్కులందును విశనక విదితం బగు చున్న పుణ్యతీ
ర్థాలితెఱంగెఱుంగఁగ మహాత్ముండు ధౌమ్యుఁ డజాతవైరికం
దోలిన చెప్పచున్న తిటి శ నొప్పంగ రోమశుఁ డేగుదెంచె డే
జోలలితుండు నిర్మలయశ్రుం డగుధర్మతనూజపాలికి. 289

వ. ఇట్లు వచ్చినమహాముని నతిభక్తి ననుజబ్రాహ్మణసహితండై ధర్మజుండు పూజించి
ముసింద్రాయెందుండి వచ్చితి రని యడిగిన నాతనికి రోమశుం డిట్లనియె. 290

తే. ఎల్లలోకంబులను జూచి శ యింద్రలోక, లోకనాధిపై యే నింద్రలోకమునకుఁ
బోయి సురరాజుచే బ్రీతిఁబూజితుండ, నై మహీనాథ యందుశ్రియనుజుననఘు.

1. గ. ముదయంబులందు స్నానములఫలము లగున్.

- ఉ. ఈనున నీకుఁ దొట్టి సుర శ్మ లెల్ల నభీష్టవరంబు లిచ్చుటం
జేసి కృతార్థుడైనకురుసేనహము నూచితశౌర్య నరునున్
భాసురజేజు విశ్వపరిపాలకుఁ డైనమహేంద్రుఁడ నే
కాసన మెక్కి యున్నమహిమాస్పదు నింద్రసమానుఁ జూచితిన్. 292
- క. బలవంతు లైనభీష్మాదుల నర్జునుఁ డొర్పు ¹నూర్జితతుం డైన మఱి పో
రులఁ గర్ణుండు పదాఱవ, కళకు సమానుండు గాఁడు శ్మ కవ్వడితో డన్. 293
- వ. అతనియున్నవిలాసంబు సూచి విస్మితుండ నయిననాకునింద్రుండు దత్ప్రభావంబు
సెప్పి వీఁ డమృతసంభవం బయినపాశుపతం బను దివ్యాస్త్రంబుఁబరమేశ్వరుచే
తను నాచేతను. యమవరుణకుబేరాదులచేతను దివ్యాయుధంబులుఁ బడసి
నితండు మనుష్యుండు గాఁడు దివ్యపురుషుం డన్యుల కళకళం బయినదేవ
కార్యంబుఁ దీర్చి మసలక వచ్చు నని మర్త్యలోకంబునకుం బోయి భ్రాతృ
సహితుం డయినధర్మరాజునకుం జెప్ప మని వెండియు ని ట్లనియె 294
- క. నిరతముగఁ దీర్థసేవా, పరులకుశాంతాత్మలకుఁ దర్పణస్వలకును దు
ష్కర మెద్దియు లే దని చె, చెప్పర ధర్మజాదీర్థసేవ శ్మ సేయింపు మొగి. 295
- క. అని పనిచిన నమరేశ్వరు, పనిఁ దత్పార్శ్వమున నుండి శ్మ పన్నుగ నిట మేఁ
జనుడెంచితి నీకార్యము, ధనంజయున కభిమతంబు శ్మ ధరణీనాథా. 296
- క. అనవద్య తీర్థసేవన, మును గపిలాస్వర్ణ దానశ్రములు నుగ్రతపం
బునుజేయనివారికిఁ బో, లునె పడియఁగఁ బేర్చి నుభయలోకసుఖంబుల్. 297
- వ. ఏను దొల్లిభూమిం గలతీర్థంబు లెల్ల నినుమాటు సూచితి నిష్పడింద్రు నియో
గంబున నీతోడన వచ్చి యఖిలతీర్థసేవచేసెద ననిన ధర్మజుం డతని కి ట్లనియె.
- ఉ. నన్నుఁ దలంచి తీర్థగమనం బొనరింపఁగఁ బంచనైవి
ద్వన్నుత దేవవల్లభుఁడు శ్మ దానఁ గృతార్థుడ నైతి దానిపై
నిన్ను సహాయుఁగాఁ బడసి శ్మ నెమ్మి నశేషవిశేషతీర్థముల్
బన్నుగఁ జూడఁ గాంచి కడు శ్మ భవ్యుడ నైతి ²మహామునీశ్వరా. 299
- ఆ. విజయుకుశలవార్త శ్మ వేడుక నీచేత, వినిసయంతకంటె శ్మ విస్తరిల్లె
హృదయసంప్రమోద శ్మ మీరెంట నా కంచుఁ, దద్ద సంతసెల్లె శ్మ ధర్మసుతుఁడు.
- వ. మునీంద్రా యేను దొల్లియు నారదధౌమ్యులవచనంబులం దీర్థగమనోన్ముఖుండ
నయి యున్నవాడ నిష్పడు భవన్నిదేశంబునం దీర్థసేవసేసి కృతార్థుండ నగుదు
నని కృతనిశ్చయుండై భిక్షోభుజు లయినబ్రాహ్మణులను యతులను రోమశువచ
నంబున నివర్తించి ధౌమ్యపురస్కృతకతిపయబ్రాహ్మణులతో ననుజులుందానును
గృష్ణాసహితు లయి కామ్యకవనంబున మూఁడు దినంబులు వసీయించి మార్గశీర్ష

1. క. నవిజితంబుఁ డై; గ. నవిజితంబు డై. 2. గ. మునీంద్ర సేవయన్.

మాసావసానంబునం దీర్ఘసేవార్థంబు గృతప్రసానుం డయిన యుధిష్ఠిరునకుం బ్రాహ్మణు లి ట్లనిరి. 301

ఉ. సీ యనుజాల్ ధనుర్ధరు లశనింద్య చరిత్రులు దీర్ఘతీక్షణా
క్షేయకపాణు లత్యమలక్ష్మీర్తులు ^{ఘోణ} 1గావగ రోమశుండు డే
జోయుతుఁ డెల్లతీర్థములుఁ శ్ర జూపగఁ దీర్థము నాడు వేడ్క ల
క్షీయుత యిష్టు ని న్ననుగ్రహింపఁగఁ గంటిమి పుణ్యసంపదన్. 302

వ. రాక్షసపిశాచశ్వాపదంబులకారణంబున నడవులలో నేకతంబ యరిగి తీర్థసేవ
సేయ మాయట్టివారికి నశక్యంబు గావున మీతోడ వచ్చెద మని బ్రాహ్మణులు
ధర్మరాజుచేత ననుజ్ఞాతు లై రంత. 303

క. పారాశర్యుఁడు బర్హత, నారదులును బాండురాజశ్రనందనుల గుఱో
దారుల ననఘులఁ దీర్థ, ప్రారంభులఁ గాన వచ్చి శ్ర పరమప్రీతిన్. 304

క. వారలచేఁ బూజితులై, భూరితపోధనులు లోకశ్రపూజ్యులు ధర్మ
ప్రారంభనిత్యమతులకు, వారల కి ట్లనిరి సత్యవచనులు గరుణన్. 305

వ. శారీరనియమంబులు మానుషవ్రతంబు లనంబడు మనోబుద్ధిశౌచంబులు డేవ
వ్రతంబు లనంబడు నట్టిసౌమ్యవ్రతవిశేషంబులు సలుపుచుఋజుమార్గులరై తీర్థం
బులు సేవించునది తీర్థాభిగమనంబున మహాభిష నాభాగ భరత భగీరథ ముచు
కుండ మాంధాత్మ సగర సార్వభౌ మాప్తక రోమపాదులయట్ల శత్రుజయంబును
సర్వలోకసుఖంబులుం బడయుదు రనిచెప్పి మునివరులు మువ్వ రరిగిరంత
నజాతశత్రుండు రోమశున కిట్లనియె. 306

క. ధరణి నధర్మికు లగుకా, పురుషుల కభివర్ధనంబుఁ బుణ్యచరిత్రం
బరఁగెడుధార్మికులకు దుర్ధర మగు నభివర్ధనంబుఁ శ్ర చగునె ముసీంద్రా. 307

వ. మఱియు నచేతనంబులయ్యును గిరిసరిత్రురోవరంబులు పుణ్యతీర్థంబులై జగత్పా
వనంబు లై జనులకు దురితాపహరంబు లయినకారణం బేమి యని యడిగిన
నతనికి రోమశుం డి ట్లనియె. 308

—* రోమశుండు ధర్మరాజునకు ధర్మవిశేషంబులు పెప్పట. *

చ. వసుధ నధర్మవర్తులగువారలవర్ధన మెన్నఁడున్ సమం
జస మయి నిల్వ నేరదు భృశంబుగ నాశము పొందు దుర్మద
వ్యసకు లధర్మవర్తనఁ బ్రవర్ధితు లయ్యును నేము చూడ రా
క్షసులును దైత్యదానవులుఁ శ్ర గ్రాగరె తొల్లి సహస్రసంఖ్యలన్. 309

క. డేవతలు ధర్మవర్తులు, గావున నభివృద్ధిఁ బొంది శ్ర ఘనముగ నిత్య
శ్రీనిభనాన్వితు లయి ధర, ణీవల్లభ యున్నవారు శ్ర నిరుపమశక్తిన్. 310

- క. ధర్మసుత ధార్తరాష్ట్రుల, ధార్మికులై పెరిగిరేసి ధడయక విధిచే
నిరూలితు లగుదురు దుష్కర్మంబున నసురులట్ల కడు నశిరు లై. 311
- వ. అది యెట్లనిన నధర్మనర్తులయందు వర్పంబు వుట్టు దర్పంబువలన మానంబు
వుట్టు మానంబువలన గ్రోధంబు వుట్టు గ్రోధంబువలనంజేసి లజ్జయు వృత్తంబు
నుగ జెడు ¹నష్టలజ్జావృత్తు లయినవారి నుపశమంబును లక్ష్మీయు విడుచు. 312
- క. మీ రమృతదృశులరు ధర్మార్థవిశిష్టమతుల క రగుటను నుచిర
శ్రీరమ్యుల రగుదురు విజితారాతుల రగుదు రుద్ధృతాహవములలోన్. 313
- వ. ధర్మవర్తులైన దేవతలు ఋషులు నాశ్రయించుటంజేసి తీర్థంబులు విత్తంబులై
సర్వకామప్రదంబు లై వర్తిల్లుచుండు దీర్ఘసేవను గ్రతువులను దానంబులను
బ్రాహ్మణులదీవనలను జనులు సర్వదుఃఖవిముక్తు లయి శ్రేయఃప్రాప్తులగుదు రని
చెప్పిన నమ్మునివరువలన నొండుధర్మస్థితులు విందు బాండవులరిగి నైమిశంబు
నశ్వతీర్థంబును గంగాఘోషంబును గన్యాతీర్థంబును గోమతియును బాహుదయు
ను మహానదియును దేవయజనం బయిన ప్రయాగయు గంగాయమునాసంగమం
బును నాడి యందు బ్రాహ్మణులకు గోహిరణ్యదానంబులు ప్రయాగం గొన్ని
దినంబు లుండి వేదవిదులయిన బ్రాహ్మణులవలన వేదార్థంబు లెఱుంగుచు జని
యనేకపుణ్యనదీ సముద్భవం బయిన గయపర్వతంబును రామసరంబును బ్రహ్మ
సరంబును వైవస్వతతీర్థంబును జూచి గయయందు నక్షయవటంబున నాక్షేయం
లై నవిధానంబున జాతుక్రాస్యక్రతువులు సేసి ఋషులవలనం బుణ్యాకథలు విను
చున్నయవసరంబున శమమం డనుమహాముని ధర్మరాజున కిట్లనియె. 314
- సీ. అనఘుం డధూర్తరియః ప్రియపుత్తుండు, గయం డనురాజ్విక్రతువు లిందు
బ్రహ్మసరంబునఁ క బర్చగంగ మునుచేసి, నాతనియజ్ఞంబులందు సకల
జనభుక్తశేషాన్నశైలంబు లిరువది, యే నగు సంఖ్య దానెఱుంగ నయ్యె
దత్తతక్రతుబహుదక్షిణాసంఖ్యయు, నుడుసిక తాసంఖ్యయును నెఱుంగఁ
- ఆ. గాదు జనుల కట్టిగయనామమున గయ, యనఁగఁ బుణ్యతీర్థమయ్యెనిదియుఁ
బితృహితార్థ మిందు క బిండప్రదానంబు, సేయఁగనిన నిష్కసేధి పెరుగు. 315
- వ. అని చెప్పిన శమతువలన గయామాహాత్యంబు విని యగస్త్యశ్రమంబున కరిగి
రంత ధర్మరాజు రోమశున కిట్లనియె. 316
- మధ్యాహ్నం. వాతాపి యనువాని నెట్లునంపె సదృశ్యంబు డగస్త్యుఁ
దాతతతేజోధికుండు నావిందు క నమ్మునినాథు.

1. లజ్జానివృత్తు. 2. 'గొన్నిదినంబు లుండి' అనుటకును 'వేదవిదు లయిన' అనుటకును
నడుమ 'క. ఎలమిని ధర్మతనూజుడు, గులపావనుఁ డగుచు విప్రకోటుల కెల్లన్, వెలయఁగఁ
బట్టివస్తువు. అలయక దానములు సేసి * నభివాంఛితుఁ డై. అని యొకానొకప్రతిం దప్పఁ
చెక్కింపఁగానిపించు.

బ్రీతినీ దచ్చరితంబు వినఁగ నశభీష్ట మిం ననిన
నాతని కి ట్లని చెప్పె రోమశుం డ న్ముని పేర్చి.

317

క. వీతభయఁ డిల్వలుండును, వాతాపియు ననఁగ బరఁగునరదైత్యులు వి
ఖ్యాతబలులు వనియింతు ర,రాతిహరుల్ మణిమతీపురంబున నోన్చున్.

318

వ. అంద గ్ర జం డయినయిల్వలుం డొక్కబ్రాహ్మణు సతిభక్తి నర్పించి నాకు సకల
కామసిద్ధికరం బగుమంత్రం బుపదేశింపు మని ప్రార్థించి విఫలప్రార్థనండై యలిగి
తనతమ్ముఁ గామరూపధరు వాతాపి నపుడు మేషరూపంబునేసి వధియించి వాని
మాంసం బిమ్ముగా వండించి దాని నావిపునకుఁ గుడువం బెట్టించి.

319

తే. విపుకడుపులోనున్నయ్యవీర్వుకు ననుజుఁ, బిలిచె రమ్మని వాతాపిప్రియముతోడ
జీవితం డయి వాఁడు సోచెప్పరను విపు,కడుపు వచ్చుచువెలువడికాఁచె విపు.

వ. అది మొదలుగా నిల్వలుండు దనకడకు సతిథులై ఎచ్చువిపుల నిప్పాట సంతకు
పురింబున కతిథులం జేయు చున్నంత నట నగస్తుండు బ్రహ్మచర్యాశ్రమం
బునం బెద్దకాలం బుగ్రతపంబు నేయుచు వనంబునఁ బరిభ్రమించువాఁ డొక్క
సల్లకీపల్లంబున సభోముఖు లయి వ్రేలు చున్నతనపితరులం జూచి యివ్వధం
బున మీ రున్న కారణం బేమి యని యడిగినఁ బితరు లి ట్లనిరి.

321

తే. అయ్య నేము నీపితరుల శ్రమధికనిష్ఠ, బ్రహ్మచారి వై నీవు తగ్గపంబు నేయు
చున్నవాఁడవు సంతతినిొల్ల కదియ, కారణంబుగ మా కూర్వ్యకృతియు లేదు.

వ. ఇంక నైనను నీవు వివాహం బై సంతానంబు వడసిన మాకుఁ బుణ్యగతివడయ
నగు ననిన నట్ల చేయుదు నని యగస్తుండు దనతపశ్చక్తింజేసి పుత్రకాముం
డైనవిదర్భరాజున కొక్కఁఁఁడుం బుట్టించి నది లోపాముద్ర యనునామంబు
తో జలంబులయందు నలినియుంబోలె వినీతునందు లక్ష్మీయుంబోలె నుద్యుక్తు
నందు విద్యయుంబోలె బెరిగి యావనంబు దాల్చిరూపవతి యై వయోరూ
పంబుల ననురూప లయిన కన్యకాశతంబుతో నొప్పచున్నంత.

323

క. తరుణి నగస్తుభయంబున, వరియింపఁగ నోడి రాజశ్రవరులు మనోజా
తురు లగుచుండిరి తగియెడు,వరురోయుచు నుండె సుతకు శ్రవైదర్భంబున్.

324

వ. అంత నగస్తుండు విదర్భరాజుపాలికి వచ్చి నాకు లోపాముద్ర నిచ్చునది యనిన
వైదర్భం డాత్మగతంబున.

325

ఉ. నారలు గట్టి కూర లశ్రవంబుగ నుగ్రవనంబులోఁ దపో
భారమునం గృశుం డయినబ్రాహ్మణుఁ డీ లలితాంగిఁ బెండ్లియై
నారలు గట్టి కూర లశ్రవంబుగ నుగ్రవనంబులోఁ దపో
భారము దాల్చి యుండు మని శ్రవంపక మిన్నక యుండనేర్చునే.

326

అ. ఎఱిగి యెఱిగి ¹దీని శ్రవణ్లేగ నగు భోగ,యోగ్య యైనయది పశ్యయోజనేత్ర

యీనినాడు శాపమిచ్చు గా కిమ్మని, యేల పైఁచు నింక శ్ర నట్టు లొక్కొ.

వ. అని వైదర్భుండు దానునుం బత్నియు వగచుచున్న వాడిపాలికి వచ్చి లోపాముద్ర యి ట్లనియె. 328

క. ఇమ్మనివరునకు నన్ను, బ్రియమ్మన నిచ్చునది.మీకు శ్ర నతిచింతాభార మ్మేల యనిన నిరువురు, ¹నమ్ముదితకు సంతసిల్లి శ్ర యధికవిభూతిన్. 329

—* అగస్త్యుండు లోపాముద్రను వివాహం బాడుట. *

వ. విధ్యుక్తంబుగా నక్కోమలి నగస్త్యునకు వివాహంబుఁ జేసిన నగస్త్యుండు లోపాముద్రం బరిగ్రహించి దాని దివ్యాంబరాభరణంబు లపనయించి వల్కలాజినధారిణిం జేసి ధర్మచారిణిం దోడ్కొని చని గంగాద్వారంబునం దపంబు సేయుచు నొక్కనాడు. 330

క. సీచతరనాభిఁ జపలవి,లోచనఁ బృథుజఘనచక్ర శ్ర లోపాముద్రం జూచి మునీంద్రుడు మన్మథ,గోచరుఁ డై దానిఁ బ్రీతిఁ శ్ర గూడఁగఁ దివిరెన్. 331

వ. అదియును మునివరునభిప్రాయం బెఱింగి లజ్జించి ముకుళితకరాంబుజ యై యి ట్లనియె. 332

క. పతి పత్నిఁ బ్రజార్థముగా, ధృతిఁ బడయుట ²యెందుఁ గలయ్యదియ యైనను నన్నతిరుచిరాంబరభూషా,న్వితఁ జేసి మనఃప్రియంబు శ్ర నిర్మింపు దయన్. 333

క. మునినాథ సీవు ననులే,పనమాల్వవిభూషణ ప్రశంసుండ వైనా కొనరింపు మపత్యోత్పాదన మీఱుతువాసరములు శ్ర దప్పక యుండన్. 334

వ. అనిన నాకుఁ దపోధనంబ కాని యొండు ధనంబు లేదు సీకోరినవిధం బెట్లుసేయ నేర్తుఁ దపంబునంజేసి సర్వంబునుం బడయ నగు నంటేని నేను దపోవ్యయంబు సేయనోపనని యగస్త్యుండు వసుభిక్షార్థియై శ్రుతపర్వం డనురాజుపాలికిం బోయి వానిచేతం బూజితుం డయి యేను ధనార్థినై వచ్చితి సీపోవ్యజనపోషణంబునకు విఘాతంబు గాకుండ మిగులుధనంబు గలదేని నా కిమ్మని యడిగిన నతఁడాయ వ్యయంబులు సమంబు లగుటంజేసి మిగులు లేమి యెఱింగించిన వాడును దానును బ్రధ్నశ్వుం డనురాజుపాలికిం బోయిన నతండును నయ్యిరువురం బర మభక్తిం బూజించి తదాగమనప్రయోజనం ³బెఱింగి తనయందుల నాయవ్యయంబులు సమంబు లగుట యెఱింగించిన. 335

క. ఇరువురఁ దోడ్కొని తానును, నరిగెం ద్రసదస్యుఁ డను జననాధిపుకడకుం గర మర్థితోడ నందఱఁ, బురుకుత్సతనూజుఁ డతఁడు శ్ర పూజించి వడిన్. 336

వ. వారలచెప్పిటల్ల తననిర్వాహంబు సెప్పి త్రసదస్యుం డగస్త్యున కి ట్లనియె. 337

1. జ. నమ్మటకు, 2. క. జ. కృతులయందుఁ ♦ చెల్లమ యైనన్. 3. గ. బడిగిన దను వచ్చిన కార్యం బెఱింగించి యందుల నాయ వ్యయంబులు సమంబు లగుట యెఱింగి.

క. ఇమ్మణిమతీపురంబునఁ, దమ్ముండును దాను నతిముగ్ధంబున నుండున్
నెమ్మిని నిల్వలుఁ డనువాఁ, డిమ్మహి ధనవంతుఁ డతఁడ యెవ్వరికంటెన్. 338

వ. అతండు మనయభిమతంబు దీర్ప నోపు నని రాజర్షులు మువ్వర్షు మహర్షిం
దోడ్కొని యిల్వలుపాలికిం జనిన నయ్యిల్వలుండును వారి నాతిభ్యవిధానంబుల
నర్చించి వాతాపి నెప్పటియట్ల సంస్కరించి యగస్త్యుని కశనంబుగానమర్పించిన.

తే. దాని నెఱిగి యమ్మువ్వరు యధరణిపతులు
మునివరేణ్యున కప్పడు య మొక్కి యనిరి
విప్రవరులకు భక్ష్య మై య వీనితమ్ముఁ
డుదరములనుండి విపుల య నొగిన చంపు.

340

చ. వలవదు వీనియింటఁ గుడుశవక్ మనకుఁ ధన మిచ్చు నేని ని
మ్ములఁ గొని పోద మిప్పు డని య ము న్నెఱిగించిన నమ్మునీంద్రుఁ డ
త్యలఘుఁడు వారిమాటకు భయంపడ కెంతయుఁ బ్రీతితోడ న
గ్గలముగఁ జేసె భోజనము య కంతముదాక నకుంతపీర్చుఁ డై.

341

ఆ. ఇల్వలుండు ననుజ య నెప్పటిక్రియఁ బిల్వ, నెఱిగి దాని నమ్మునీశ్వరుండు
గడుపుఁ దడవికొనుచుఁ య గట్టునఁ ద్రేచిన, నసుర జీర్ణ మయ్యె య నాక్షణంబ.

వ. ఇల్వలుండును మునివరుశక్తికి భయంపడి విషణ్ణుం డయ్యును బ్రసన్నుండపోలే
దనవంచన యేర్పడ కుండఁ గృతప్రణామం డై తదాగమనప్రయోజనం బడి
గిన వానికి నగస్త్యుం డిట్లనెయె.

343

సీ. ఈ రాజవరులతో య నేను ధనార్థి నై, వచ్చితి నీకు ద్రవ్యంబు గలుగు
ఁజేగి నాపుడు నటు య లేని మీ కభిమత, మెంత యంతియ ధన య మిత్తుననినఁ
బదివేలు మొదవులుఁ య బదివేలగద్దయల్, పసిండియు నిమ్మహిపతుల కిమ్మ
యొక్కొక్కనికి మఱి యొక్కని కిచ్చిన, దానికి రెట్టికోధనము నొక్క

ఆ. హేమమయరథంబు య నిమ్ము నాకనిన ని
ల్వలుండు దత్తణంబ య తలఁచి యిచ్చె
నయ్యగస్త్యుచెప్పినంతధనంబు ము
వ్వరు మహిపతులకుఁ య గరము నెమ్మి.

344

వ. మఱియు విరావ సురావము లనునశ్వంబులం బూన్చినసౌవర్ణరథంబును నిరువది
వేల మొదవులు నిరువదివేలగద్దెలపసిండియు మునివరున కిచ్చినం దద్రథంబున.

క. మునివర నృపతులఁ దద్దో, ధనకాంచన తతులఁ దత్ప్రతాకినులను నో
లిన తాల్చి యగస్త్యశ్రమ,మునకుం దత్తణము రథ్యములు వడిఁ బఱచెన్. 346

వ. రాజులు నగస్త్వ వీడ్చిని చని రంత నగస్త్వండు లోపాముద్ర కభిమతం
బానరించి. 347

మధ్యాక్కర. పదుండ్ర బోలెడుసుతుల మార్పురక శ్ర బడయంగ వలతో
పదుండ్ర మార్పుర కెన యగుసుతులక శ్ర బడయంగ వలతో
వదలక వేపురు సుతులక బడయంగ శ్ర వలతో వేపురకుఁ
గదియంగ నుత్తము నొక్కరు నలతో శ్ర కమలాయతాక్షి.

వ. అనిన ముదితహృదయ యై లోపాముద్ర ముసీంద్రున కి ట్లనియె. 349

క. ¹వేపురక బోలెడువాని మ, హావీర్యగుణాఘ్య నొక్కయోత్తజాఁ బడయం
గా వలతు నవేతగుఃఖల్, వేపురుసుతు లయ్యు నెందు శ్ర విఫలము కాదే. 350

వ. అనిన నీకోరినట్ల గుణవంతుఁ డయినకొడుకు వీకు జన్మించు నని దానికి గర్భాఘా
నంబు నేసి యగస్త్వండు దహోవనంబున కరిగె నిట లోపాముద్రయు నేఁడెండ్లు
గర్భంబు దాల్చెనంతి నొక్కమలికి. 351

క. తనయుఁడు దృఢాస్త్వఁడనఁగా, ననవమ్యుఁడు వేదములు రహస్యంబులతో
నొనరఁగ జఁంబు నేయుచు, నినజేజుఁడు పుట్టె భువన శ్ర మెల్ల వెలుంగన్. 352

వ. వానికిం జేదస్వి యనుముషి పుట్టి యపారం బైనయిధృతభారంబు వహించుటం
జేసి యిధృతవాహుం డనం బరఁగె నిట్లగ స్త్వండు పుత్త్ర పౌత్రవంతుం డయి
తనవితరులం బుచ్చాలోకగతులం జేసె నని వైశంపాయన కథిత కథాక్రమం బతి
రిమ్యంబు గాను. 353

క. కలికాలభరత లక్ష్మీ, లలనాస్పద పీఠగుణవిగ్రహాన విరోధి
ప్రళయాంతక నిఖిలమహీ, వలయోద్వహబాహు విష్ణువర్ధన²మూర్తి. 354

పృథ్వీవృత్తము. సమస్తభువనాశ్రయా వినయనత్యనిత్యోదయః
సమీహితహితక్రియాస్థిరవిశ్రాంతీర్తిప్రియా
³సమన్న పకిరీటచుంచీచరణద్వయా సంతత
క్షమాభరణ రాజరాజ పరశగండభేరుండకా. 355

గద్యము. ఇది సకల సుకవిజనవినుత సన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం
దారణ్యపర్వంబున బృహదశ్వదర్శనంబును నలోపాఖ్యానంబును నారదాగమ
నంబును సకలతీర్థకీర్తనంబును రోమశుం డర్జునకుశలవార్తజెప్పటయు రోమశ
మహాముని యువదేశంబున ధర్మజాతీరాభిగమనంబును నగస్త్వండులోపాముద్రం
బరిగ్రహించుటయు వాతాపిభక్షణంబును నన్నది ద్వితీయాశ్వాసము. 356

L. భ. దేవరక బోలెడు. 2. ఘ. దేవా; 3. 'సమన్నప పదద్వయా దిగధి*నాభదత్తభయా
క్షమాభరణ ద్వితీయా సుఖజాలభాస్వదయా' అని యొకప్రతి.

శ్రీ

హరిహరహిరణ్యగర్భభోజనము
శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, తృతీయాశ్వాసము

మందర బుధజనచిం
తామణి కోదండపార్థ శ ధర్మవిచారో
ద్రామ నల వృగ భగీరథ
రామచరిత్రాభిరామ శ రాజనరేంద్రా.

1

— అగస్త్యచరిత్రము —

- వ. అక్క-ధకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్లు ధర్మతనయుం డగస్త్య
మాహాత్మ్యంబు విని వెండియుఁ దచ్చరిత్రంబు రోమశునడిగిన నమ్మునియిట్లనియె.
- నీ. కృతయుగంబునఁ గాలశ్రేయగణంబుతో, వృత్తుండ న్నసుర గర్భించి యమర
పతిఁ దొట్టివేల్పుల శ బాధించు చున్నఁ ద, దృఢమున నమరులుబ్రహ్మకడకుఁ
జని పోరిలో వృత్తుఁజంప నుపాయ మె, య్యదియొ మా కానతి శ మ్మున నజుండు
దివిరి సరస్వతీతీరంబునందు ని, శ్చింతుఁ డై తప మొప్పు శ జేయుచున్న
- ఆ. యా దధీచుకడకు శ నరిగి వేడుండు ని, జాన్ము లిచ్చు మీకు శ నమ్మహాత్ముఁ
డవి జయించు వజ్ర శ మాదిగా నిఖిలది, వ్యాయుధంబు లై సుశరారివరుల. 3
- వ. అందు వజ్రంబున నిండుండు వృత్తు వధియించు ననిన నమరు లెల్లం గమలాసను
శాసనంబున దధీచుపాలికిం జని కృతప్రణాము లై యి ట్లనిరి. 4
- క. భువనజనస్తుత నిజగౌరవ మెసఁగఁగ నమరపతిపురస్కృతు లగు ని
ద్దివిజు కెల్ల హితంబు గ, భవదస్థిచయంబు లిమ్ము శ పరమమునీంద్రా. 5
- వ. అనిన విని దధీచుండు సంతసిల్లి కృతార్థుండ నైతి నని దేవహితార్థంబుగా నిజ
ప్రాణంబులు విడిచె నమరు లెల్ల నమ్మహాముని యస్థు లాయుధంబులుగాఁ బరి
గ్రహించి రండు. 6
- ఆ. త్వష్ట యంత నూఱుధారలు రమ్యమై, యనలకణ కరాళ శ మైన వజ్ర
మొనరఁ జేసి దీన శ నోర్చుము డైత్యుల, ననుచు నిచ్చె దానినమరపతికి. 7
- వ. అవ్వజంబున నిండుండు వృత్తు వధియించె నంత. 8

చ. అనుపమదివ్యశస్త్రధరు శ్రీ లై నయమర్జుల కాహవంబులొ
మొనయక కాలకేయులు సకముద్రముఁ జొచ్చి దినంబు లెల్ల న
వ్యవధి నడంగి యుండి బలవంతులు వెల్వడి రాత్తు లెల్ల భూ
జనులకు బాధ సేయుచు భృశంబుగ నుండిరి క్రూరచిత్తులై. 9

వ. మఱియు విద్యాతపోయ క్తులై ధర్మచరితు లై నవారి కారణంబున జగంబు లపా
యంబు నొందక సుఖం బున్నయవి గావున నట్టివారిన రోసి వధియించి జగంబుల
కపాయంబు సేయుదు మని యనురులు వసిష్ఠాశ్రమంబున నూటతొంబదియేడ్వ
రను జ్యవనాశ్రమంబున నూర్వరను భరద్వాజాశ్రమంబున సిరువదుండ్రనుంగాఁ
బలువురు బ్రాహ్మణుల బ్రహ్మమయుల భక్షించి యిప్పట ననవరతంబు నఖిల
మనిగణాశ్రమంబుల కుపద్రవంబు సేయు చున్న. 10

—* దేవతలు వైకుంఠమునకుఁ జోయి విష్ణుని స్తుతియించుట *—

క. యాగాదిపుణ్యకర్మ, త్యాగము మర్త్యమున నైనఁ శ్రీ దా రధికభయో
ద్వేగంబునఁ బురుషాతపపురోగము లై యగ్నియను వర్షణ ధనదాదుల్. 11

క. చని వైకుంఠంబునఁ ద్రిభువనపతి వైకుంఠ గరుడశవాహను విష్ణుక
దనుజ విభంజనుఁ గని యిట్లని రెంతయు భక్తితోఁ గృతాంజలు లగుచున్.

వ. దేవా నీవు వరాహరూపధరుండ వై మహీతలం బెత్తి నరసింహరూపంబుదాల్చి
యాదిదైత్యు హిరణ్యకశిపు వధించి వామనుండవై బలిం గట్టి యజ్ఞమూర్తివై
యజ్ఞవిఘ్నకరుండైన జంభుండనుదానవుంజంపి యండజజరాయుజస్వేదజోద్భిజ్జం
బులనం బరంగినచతుర్విధ ప్రజల రక్షించు చున్నజగద్రక్షకుండవు గావున నీకు
విన్నపంబు సేసెద మిప్పుడు జగంబుల కైన యుపద్రవంబు చిత్తగింపుము. 13

సీ. కాలకేయులు మహాకాయులు పగ లెల్ల, జలదుర్గబలమున శ్రీ జలధి నుండి
రే లెల్లఁ జని నలిశరేగి మునీశ్వరా, శ్రీమముల సద్ధర్మచారులైన
బ్రాహ్మణ ప్రవరులఁ శ్రీ బ్రాయక వధియింతు, రెట్టిపాపాత్ములు శ్రీ నెయ్యుగముల
బ్రాహ్మణహింస యాశపాదింతురే యది, వీరలవలనన శ్రీ వినఁగఁబడియెఁ

ఆ. బరమసాధులైన శ్రీబ్రాహ్మణులకు బాధ, యగుడు మహికి బాధ శ్రీ యగు ధరిత్రి
కైనబాధఁజేసియఖిలలోకంబులు, గరము బాధ నొందుఁ శ్రీ గమలనాభ. 14

వ. ఎట్లనిన వేదంబులు ధరియించి విప్రులు వేదచోదితంబు లైనపుణ్యకర్మంబులు
విధియించుటంజేసి హవ్యకవ్యంబుల దేవతలుం బితరులుం దృప్తులైన వారివలన
నెల్లలోకంబులకు సుఖం బగుం గావున బ్రాహ్మణోపద్రవంబుపరిహరించి లోకం
బులు రక్షింపు మనిన దేవతలకు విష్ణుదేవుం డిట్లనియె. 15

మత్తకోకిలము. కాలకల్పులఁ గాలకేయులఁ శ్రీ గాలకాయుల భూరి ర
త్నాలయస్థుల వీర్యవంతుల శ్రీ నర్మవంబు సమస్త స

త్వాల్లి దోఁపగ వట్టినన్ విషయం బగున్ చదియింపఁగాఁ
బోల దొండువిధంబునం బరిపూర్ణవార్ధి ¹జహ్నుతిన్.

16

- క. వరుణజలంబుల మిత్రా, వరుణతనూజుండు వీర్యవంతుం డై చె
చ్చెరఁ ద్రావ నోపునిందఱు, నరుగుండు ప్రార్థించి డమ్మనోత్తు నగస్త్వన్. 17
- వ. అనిన నమరు లెల్ల నగస్త్వపాలికిం జని యమ్మునివరు స్తుతియించి యిట్లనిరి. 18
- క. అమరహితంబుగ జగదహితము దలఁగుము పేర్చితో బుధస్తతగుణ విం
ధ్యము దొల్లి పెరిగి జగదహితము సేసిన నీవ కావె తలఁగితి దానిన్. 19
- వ. అని దేవత లెల్ల నగస్త్వ గీర్తించి రనిన విని ధర్మజుం డిది యెట్లు వింధ్యం
బేల పెరిగె దానిం బెరుగ కుండ నగస్త్వం డెవ్విధంబున వారించె నని యడి
గిన నాతనికి రోమశుం డి ట్లనియె. 20

—♦ అగస్త్వండు వింధ్యంబు పెరుగకుండ వారించుట. ♦—

- ఉ. నెమ్మి నినుండు మేరుధర్యణీధరనాథుఁ బ్రదక్షిణంబుగాఁ
ద్రిమ్మరు చున్నఁ జూచి పట్యదీధితికిం గర మల్లి వింధ్యకై
ల మ్మునియొక దినేంద్ర యచల ప్రభు నన్నుఁ బ్రదక్షిణంబు ని
త్యమ్మును జేయ కేల మతి శ్ర దప్పితి మేరువుఁ గొల్ప నేటికిన్. 21
- వ. అని గర్వించి పలికిన నప్పర్యతంబునకు భానుం డి ట్లనియె. 22
- క. అనవరతము విధియోగం, బున నేంద్రిమ్మరుదు నమరభూధరముఁ బ్రియ
మ్మున నాత్మేచ్ఛ యొనర్పఁగఁ, జన దనవుడు నలిగి వింధ్యకైలం బంతన్. 23
- క. ఇనశశితారాదులకుం, జన రాకుండంగఁ బెరిగి శ్ర జలధరపథ మె
ల్లను గప్పి యుండె వింధ్యం, బనుపమ ముత్తుంగమై సురరాద్రిస్పర్ధన్. 24
- క. రవిశశిగతు లుడుగుడు నిది, దివ మిది రాత్రి యని వసుమతీజనులకు న
ద్దివిజమునివరుల కెఱుంగఁగ, నవగాఢం బయ్యె నంధ శ్ర మియ్యె జగంబుల్. 25
- వ. ఇట్లు పెరిగినవింధ్యంబునొద్దకు వచ్చి వేల్పు లెల్ల దానివర్ధనంబు వారింప నోపక
యగస్త్వపాలికిం జని వింధ్యంబు పెక్కువ యెఱింగించి యిట్లనిరి. 26
- క. భువనవ్యవహారమునకు, వ్యవధానం బయ్యె వింధ్యవర్ధనమున న
ద్దినసకర రజనికరగతు, లవిహత మగునట్లు సేయు శ్ర మనఘ ముసీంద్రా. 27
- వ. అం దేవతలు ప్రార్థించిన నగస్త్వండు లోపాముద్రాసహితురై డై వింధ్యంబు
సమీపంబునకు వచ్చి దానిచేతం బూజితం డై యిట్లనియె. 28
- క. ఛనియెద దక్షిణదిశ కే, నొనరఁగఁ డెరు విమ్ము నాకు శ్ర నుర్వీధర నీ
వనవుడు నట్టులచేయుదు, నని పెరుగుట యుడిగి వింధ్య శ్ర మతివినయముతోన్. 29
- వ. భట్టారకా విజయంచేయుం డని భూమి సమానమైయున్న దాని కగస్త్వం
డి ట్లనియె. 30

- క. నా మగిడివచ్చునంతకు, భూమిధర యీ పకారమున నుండుము నా
తో మైత్రిఁ జేయు మని లో, పాముద్రాధీశ్వరుండు శ్రీ పలికే ముదమునన్. 31
- వ. దాని నొడంబఱిచి దక్షిణదిశకుం జని లోకంబులకు హితంబుగా నంద యుండె
వింధ్యంబు నగస్త్వండు మగిడి వచ్చునంతకుఁ బెరుగ నోడి యున్న దని యగ
స్త్వమాహాత్మ్యంబు ధర్మజనకుం జెప్పి వెండియు రోమశుం డి ట్లనియె. 32
- ఆ. అమరు లెల్లఁ దన్ను శ్రీ నట్లు కీర్తించుచు; నున్నఁ జూచి మునిగ్రణోత్తముండు
వారి నడిగె నేమి శ్రీ వచ్చితి రెఱింగింపుఁ, డని దయాళుఁ డైశ్రీప్రియంబుతోడ. 33
- వ. అనిన. 34
- చ. అమరులు గాలకేయకృత శ్రీ మైన జగద్భయ మెల్లఁ జెప్పి యు
త్తమమునినాథ తత్ప్రీతివిశ్రాంతము సేసి జగంబు గావఁ జ
త్తము గలదేని విభ్రమదర్శదభ్రతరంగమహార్ణవంబుఁ బా
నము దగఁ జేసి చేయుము ఘనంబుగ మాకు మనఃప్ర మోదమున్. 35
- క. ఆ తోయధి నీచేత ని,పీతం బగుడుం గడంగి శ్రీ భీమాసురసం
ఘాతంబు దత్త ణంబ ని,పాతంతుము దివ్యశస్త్రప్రపటుఁ ఘాతములన్. 36

—* ఆగస్త్వండు సముద్రోదకంబు పానంబు సేయుట *

- వ. అనిన నగస్త్వం డట్ల చేయుదు నని యమరవరుల కెల్ల సంతోషంబుగా నప్పడు. 37
- నీ. రంగదుత్తుంగతరంగహస్తంబుల, నాడెడునదివోలె శ్రీ నతులవేగ
వాతవిధూత మై శ్రీ వజ్రతెడునదివోలె, బర్వతకందరోశ్రాంతతతులఁ
దొడరెడునదివోలె శ్రీ ధ్రువశేనవితతుల, నగియెడునదివోలె శ్రీ నాగనక్ర
మకరకుల డౌభ్యమాణ మై తద్బాధ, కోపనియదివోలె శ్రీ నుచ్చభీమ
ఆ. నినద మగుచు నున్నకసిరధియొద్దకు, నమరగణముతో మృహామునీంద్ర
గరుడఖచరసిద్ధ్యగంధర్వపన్నగ, యక్షగణముతోడ శ్రీ నరుగు దెంచి. 38
- డి. అందఱుఁ జూచు చుండఁగ మృహాబిజలంబులఁ ద్రావె విష్ణుపా
నందకరుం డగస్త్వం డఘ్రనాశనుఁ డట్లు పయోధి రిక్త మై
నం దిమికూర్మకర్కటకశనక్రభుజంగచయంబుతో భయం
బందుచుఁగాలకేయులు బ్రయల్పడి తోచిరి దానిలోపలన్. 39
- వ. అంత, 40
- క. గీర్వాణప్రభుఁ డాదిగ, గీర్వాణగణంబు గాలకేయులతోడఁ
గర్వించి రణము సేసి ర,ఖర్వపగాక్రములు గడిమిఁ శ్రీ గడు నుద్ధతు లై. 41
- క. అనిమిషదివ్యాయుధహతి, ననిఁ గొందఱు వడిరి కొంద శ్రీ అధికవిభీతిం
జని పాతాళముఁ జొచ్చిరి, దనుజులు దైత్యులును వీర్యదర్పచ్యుతు లై. 42

- వ. ఇట్లు కాలకేయులం దొట్టి యసురుల నెల్ల ¹నిశ్చేషంబుఁ జేసి జగంబులయుప
ద్రవం బుడిపి దేవత లగస్త్యుని గీర్తించి యిట్లనిరి. 43
- క. మునినాథ నీయనుగ్రహ, మున నిగ్రహ ముడిగె నఖిలభువనంబుల కి
వ్యవధిఁ బయఃపూర్ణముగా, నొనరింపుము నీవ కాని శ్ర యొరు లోప రిలన్. 44
- వ. ఇది యనేకసత్త్వాశ్రయంబు గావున రిక్తంబై యుండఁ దగ దనిన సగస్త్యుం
డి ట్లనియె. 45
- సీ. మున్ను జీర్ణంబయ్యె శ్ర మున్నీటిసీరు, నా, కడుపునం దే నింకఁ శ్ర బడయ నేర
జలరాశి నిండంగ శ్ర జల మొండు నాపుడు, నమరులు మునులును శ్ర గమలగర్భుఁ
గానంగఁ జని దేవ శ్ర మీనాకరం బేమి, తెఱఁగున నిండు మా శ్ర తెఱఁగుఁజెప్పమ
యని విన్నపంబు సేసినఁ బెద్దప్రాద్దు చింతించి వారలకు విరించి యనియె
- ఆ. వనధిఁబెద్దకాలమున భగీరథుఁ డను, వాఁడు నించుఁగాని శ్ర వసుధ నొరులు
పూని దీని నింపఁగా నోప రనవుడు, నమరవరులు మునులు శ్ర నరిగి రనిన. 46
- క. వనరాశి యేమికారణ, మున నెట్లు భగీరథుండు శ్ర భూరిజతౌఘం
బున నించె దీనిఁ జెప్పమ, యని యడిగిన ధర్మజునకు శ్ర నమ్ముని సెప్పెన్. 47
- ♦ భగీరథుండు సముద్రమును జలముచే నించుట. ♦—
- వ. తొల్లి యియ్యోకువంశంబున సగరుం డనురాజు హైహయుల నిర్జించి నిఖిలమహీ
రాజ్యంబు సేయుచు నపుత్త్రకుం డై వైదర్భియు శైబ్యయు ననునిద్దఱు భార్యల
తోడం గైలాసంబున కరిగి యందు. 48
- క. దక్షమఖిక్షయకరు నిట, లాక్షజ హుతభక్ష భక్షితానంగు విరూ
పాక్ష మహాక్షధ్వజాబ్రత్యక్షము గావించె నుగ్రతపమున పేర్కిన్. 49
- తే. హరుండు వానికిఁబ్రత్యక్షమయివరంబు, వేడుమనవుడుదైలోక్యవిభుఁడనాకు
దయ యొనర్చుము సంతానశ్రదానమనుచు, వేఁడెఁబుత్తార్ధియై కడువేడ్కతోడ.
- వ. ఈశ్వరుండు వానికి వైదర్భియం దఱువదివేవురుగొడుకులును శైబ్యయం దొక్క
కొడుకుం గా వరం బిచ్చి యయ్యఱువదివేవురు నతిదర్భితు లై యేకకాలం
బునఁ గాలగోచరు లగుదు రనియు నయ్యొక్కకొడుకు వంశకర్త యగు పని
యుం జెప్పి యదృశ్యుం డైన. 51
- క. కొడుకులఁ బలువురఁ బడసీయుఁ, బడయనియట్టి దయ ధర్మపత్నులుఁ దానుం
గడుసంతసపడ కరిగెను, దడయక సగరుండు మగిడి శ్ర తనపురమునకున్. 52
- వ. అంతఁ గొంతకాలమునకు నయ్యిద్దఱు గర్భిణు లైన నందు వైదర్భికి నొక్క
యలాబూఢలంబును శైబ్యకు నసమంజసుం డను కొడుకు పంబుట్టిన. 53
- ఆ. వరదుం డైన యీశ్వరమున నిది యొక్క, వదరు పుట్టె నెట్టివర మొ యనుచు
దానిఁ బొఱవైవఁ శ్ర గానున్న నాకాశ, వాణి యిట్లు లనియె శ్ర వసుమతీశ. 54

- తే. సాహసం బిట్టు సేయంగఁ శ జనునె దీని, బీజములు ఘృతఘటములఁ బెట్టి రక్ష
సేయు మఱువదివేపు రూర్జితులు సుతులు, మేళువరమనఁ బుట్టుదుర్యోందునీకు.
- వ. అనినం దద్యచనానురూపంబు సేసి రక్షించు చున్న రెన్నెలలకు. 56
- క. సుతపష్టి¹సహస్రక ముద్గత మై వర్ధిల్లి గగనగతిఁబఱచి శత
శత్రులోకముఁ దొట్టి మదోద్ధతిఁ జేసె సమస్తలోకత్రతులకు బాధల్. 57
- క. సగరసుతు లట్లు జగముల, కోగి బాధలు సేయు చున్న శ నోడి మరుత్తు
న్నగవరు లరిగిరి నాలుగు, మొగములు గలవేల్పుకడకు శ మునిసంఘముతోన్.
- ఆ. వారిజాసనుండు శ వారలు వచ్చిన, విధమెఱింగి మీకు శ వెఱవ నేల
సగరసుతులు దగ్గు శ లగుదురు దర్శితు, లైనవారిపేర్మి శ యధునింబు. 59
- వ. అని కమలసంభవుం డానతిచ్చిన నరిగి యమరవరు లాదిగా నఖిలలోకనివాసు
లెల్ల సగరసుతపరిక్షయం బవేషించి యుండునంత. 60
- సీ. అశ్వమేధంబు సేయంగ దీక్షితుఁ డయ్యు, సగరుండు వానియశ్వంబు సగర
తనయులచే రక్షితంబై వసుంధర, యెల్లఁ గ్రుమ్మరి తోయ్యహీన మైన
జలధిలోపల నదృశ్యంబైనఁ గానక, సగరున కెఱిగించి శ సగరసుతులు
జనకుశాసనమునఁజని భూతలమునందు, దడయక రోసి వాతాళతలము
- ఆ. నందు రోయఁగడఁగి శ యఱువదివేపురు, నొక్క మొగిన గ్రొచ్చి శ రుదధిలోన
జలధిఁకంఠమగ్నశస్త్రముల్ నిశితః, ద్వాలహతి విదారితములు గాఁగ. 61
- వ. ఇట్లు గ్రొచ్చిగ్రొచ్చి సగరసుతులు సముద్రపూర్వోత్తర దేశంబునం గపిలుండను
మహామునియొ శ్రమసమీపమునందుఁ దమగుఱ్ఱంబుఁ గని సంతోసిల్లి. 62
- ఆ. అశ్వమేధమునకునర్పితం బైనయీ, యశ్వరాజు నిట్లు శ లవహరించి
ముచ్చుగొఱక యీ శ్రమముద్ర దేశంబున, నోట మెడఁద లేక శ యున్నఁవాడు.
- * సగరసుతులు గపిలమహాముని కోపాగ్నిచే భస్మమగుట *
- వ. అని కపిలుం బరిభవించిన నమ్మునివరుం డలిగి యనలశిఖలు దూల నతిఘోరదృ
ష్టిం జూచిన నప్పుడు సగరుసుతు లందఱు భస్మంబైన. 64
- క. వీరు లగు సగరుతనయుల, దారుణదాహంబుఁ జూచి శ తడయక చని యం
భోరుహగర్భతనూజుఁడు, నారదుఁ డంతయును సగరునకు నెఱిగించెన్. 65
- క. దాని విని సగరుఁ డురుశో, కానలదందహ్యమానుఁ శ డయ్యును నయ్యా
శానువచనంబుఁ దలఁచి ధ్రురానాథుఁడు శోకభరపరరావృత్తుం డై. 66
- వ. అసమంజసపుత్రునింశుమంతుం దనమనుమనిం జూచి యయ్యా నీయయ్య లఱు
వదివేపురు నొక్కటఁ గపిలకోపానలకబళితశరీరు లయిరి భవజనకుండలికూరవా
దయుం డై పౌరబాలకుల నకారణంబ వధియించి మహానదిలో వైచు చున్న
1. క. సహస్రము త, దగత మై. 2. ఆ. ముచ్చుగోగ. 3. జ. భవజనరవకుం డయ్యున్.

నెఱిగి పౌరజనాశ్రయమునం దనుశ్రీశపరుండ నై వాని విడిచితి. 67

క. కొడుకుల నిధనమునకు నా, కడగినహయమేధముఖము ౧ గడచనమికి నేఁ
గడు దుఃఖితుండ నయ్యెదఁ, దడయక నీ విపుడు దీనిఁ ౧ దలుంగుము కడఁకన్.

వ. అనిన సంఘమంతయు డాక్షిణ్యంబు చని సగరసుతఖాతద్వారంబున సముద్రంబు
సాచ్చి యందు సూర్యసహస్రద్యుతీయై వెలుంగుచున్న కపిలమహామునికి నమ
స్కరించి నిజాగమన ప్రయోజనం బెఱింగించినఁ గపిలండును వానికిం గరుణించి
యజ్ఞీయంబైనయశ్వంబు నిచ్చి యిట్లనియె. 69

క. ఘనభుజ నీకారణమునఁ, జనఁ గ్రాంతురు వుణ్యగతికి ౧ సాగరులు ముదం
బున సగరునకుం దొరకును, నొనరఁగ సుతవంతులై నయ్యు త్తములగతుల్. 70

వ. మఱియు నీచేత నుపసీతం బైనయాయశ్వంబున నశ్వమేధంబు నేసి సగరుండు
గృతార్థుం డగు నీపాత్ముఁ డైనభగీరథుచేతఁ దేరం బడియెడు గంగాజలౌఘం
బులంజేసి సంసిక్తులై సగరసుతులు స్వర్గగతు లగుదురు సముద్రంబు సంపూర్ణం
బగు ననిన సంఘమంతయు సంతృప్తుండై కపిలప్రసాదంబున నశ్వంబు దెచ్చి
సగరున కిచ్చి కపిలువచనంబు నెఱింగించిన సగరుండు పుత్రశోకం బుడిగియశ్వ
మేధంబు నేసి సముద్రం దనకుఁ బుత్రుఁగాఁ గల్పించిన నది మొదలు సము
ద్రంబు సాగరంబు నాఁ బరఁగె నిట్లు సగరుండు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు నేసి
నిజరాజ్యభారం బంశుమంతునందు సమర్పించి చనిన. 71

తే. తనపితామహునట్టుల ౧ ధరణి యేలి
యంశుమంతుండు నిజపుత్రుఁ ౧ డగుదిలీపు
నందు రాజ్యభరముఁ బూన్చి ౧ యఖిలలోక
పూజితుండు దపోవనంబునకుఁ జనియె. 72

వ. దిలీపుండును దనపితామహులైన సాగరు లధోగతులు గాకుండ గంగావతరణం
బునందు యత్నంబు నేసి యశక్తుం డయ్యె. 73

చ. ప్రథితయశుక్ సుతుం బడెనె ౧ భారసహిష్ణు మహారథుక్ భగీ
రథుఁ డనుచ క్రవర్తి నప్రరాజితతేజ నిజాన్వవాయదు
ష్పథవినవర్తకున్ సకలప్రార్థిపజైత్తు మహోద్ధతాసుహృ
న్మథను సురాపగానయ సమర్థతపోగుణయుక్తు నుత్తమున్. 74

వ. ఆ భగీరథు సపారభూభారధురంధరుం జేసి దిలీపుండు దపోవనంబున కరిగిన. 75

తే. కపిలుకోపాగ్నిజేసి సాగరులు గ్రాగి, రనియు గతిఁగాన కున్న వాగ్రనియు నెఱిగి
వారలకు హిత మొనరింపఁగచిగంగఁ, దేరఁ గడఁగె వీరుండు భగీరథుండు.

వ. ఇట్లు భగీరథుండు గంగావతరణంబునందుఁ గృతనిశ్చయింపడై యరిగి బహువిధా
కారధాతుమంతంబు లైనయుత్తంగశృంగంబులను జలభరవిసమప్ర బలబలాహక

వ్యూహసంఛాదితశ్చామాయమానంబు లై నతుహి నస్థలంబులను సిద్ధవిద్యాధర గంధర్వగీర్వాణమిథున సంసేవ్యమానంబులై న నానారత్నకందరంబులను షుకపిక పారావతశుక్లాపాంగసారంగశతపత్రపుత్రప్రియదాత్యూహవ్యూహశబ్ద శబ్దాయ మానంబులై న తరువనరేఖలను సింహ శరభ శార్దూల శుండాల గోలాంగూల కోలాహలాన్నితంబులై న గుహగవ్వారంబులనుంజేసి రమణీయభయానకం బైన హిమవత్సర్వతంబున.

77

చ. సతతకృతోపవాసముల శ్రీ శాకఫలోదకములపారణ

ప్రతముల దేవపూజల నశపారజపంబులఁ జేసి నిష్కళాః
నతులతపంబు సేసె నమృరాపగ నుర్వికిఁ దెచ్చువేడ్కతో
ధృతియుతుఁడై దీలీపకులభద్రుఁడు దివ్యసహస్రవర్షముల్.

78

వ. ఆ భగీరథతులపంబునకు మెచ్చిగంగాదేవి ప్రత్యక్షంబై నీయిష్టంబు సెప్పమనినం గృతాంజలి యై యిట్లనియె.

79

సీ. తపనతేజుం డైనశకపిలుకోపంబున, గతజేవు లై పుణ్యశ్రగతులయందు
విహతులై మత్పితృమహు లున్నవారు నీ, దగుపుణ్యజలముల శ్రీ సగరసుతులు
సిక్తులై స్వర్గానుభుక్తిఁ బ్రాపింతురు, ¹గావున దేవి యిశ్టదేవపథము
నందుండి వసుమతికొందంగఁ జనుదేర, వలయు నావుడు మహీవలయమునకు

ఆ. నేను వచ్చునపుడు శ్రీ నానిరంతరజలౌ, ఘంబు దాల్చు నీలశకంతుఁడోవుఁ
గాని యెరులు దాల్చుకగా నోప రయ్యమా, నాథుకరుణబడయుననుచుదాల్చు.

వ. అనిన గంగాదేవి వచనంబునఁ గైలాసంబున కరిగి భగీరథుండు భగవంతు నంత కాంతకు నీశ్వరుఁగఱించి పెద్దకాలంబు దపంబు సేసిన నీశ్వరుండు వానికి సన్ని హితుం డయి నీవు భూలోకంబునకు గంగావతరణంబు సేయు మేను గంగ ధరి యించెద సనిన భగీరథుండు వెండియు గంగ నారాధించిన నాతనికిం గరుణించి.

మ. ఇలకుఁ గంగ తరంగసంహతులతో శ్రీ నేతెంచె నాశాంతరం
బులు నాకాశముఁ గప్పచుం దగ మహాభూత ప్రపంచంబుతోఁ
జెలు వై యుండఁగ దాని నీశ్వరుండు దాశల్పేఁ సంకతోత్తంగపిం
గళజూటాగ్రమునందుః బద్మదళసంకాశంబుఁగా లీలతోన్.

82

సీ. ²సురమునిసిద్ధభేరవరుల్ వచ్చి య, చెచ్చు వందిచూడంగహరుశిరంబు
నందుండిభువనైకకవందిత సురనది, ధరణీతలంబునశకరుగుదెంచి
కలహంసగతియు నిశ్రర్మల ఫేనహాసంబు, నాకీర్ణమీనవిలోకనములు
నాలోలపవనవ్యాచాలితకల్లోల, రసితమృదూక్తులు శ్రీ నేనఁగుచుండఁ
తే. బ్రీతితో భగీరథుం డనుకూలచేత, నీతయైమహామునిపరిశ్రవితరిక్త .

1. గ. గాన వేడెద దేవి శుభసపథంబు. 2. గ. సురమునిసిద్ధ శేఖరులు నచ్చెరువడి, చూడంగ హరుజటాశూటసమితి, యందుండి.

మగు సరిత్పతిఁగూడి యాశ్రయగరజలకు, హితముగా దాని నింజె నాశ్రయతలముల.

క. సాగరులకు సద్గతి గా, సాగరమున కట్లు సలిలసంపూర్ణముగా భూగత యై భాగీరధి, భాగీరథీర్తి భవనశ్రవంక్తుల నిలిచెన్. 84

వ. అని యిట్లు గంగావతరణంబును భగీరథుమాహాత్మ్యంబును రోమశుండు సెప్పిన పిని ధర్మజుం డనుజసహితుం డై యరిగి నందయు నవరనందయును ననుమహా నదులయందుఁ గృతస్నానం డై హేమకూటంబున నుపలంబులవలన వెలువడు దహనంబున నాహూతంబులై వచ్చుమేఘంబులను జూచి విస్మయం బంది దాని విధం బడిగినవానికి రోమశుం డిట్లనియె ఋషభకూటంబున ఋషభుం డను ఋని యతీకోపనుం డై యెవ్వరు వలికిన నపుడె యుగ్రానలాకారుం డై యుప లంబులవలన వెలువడుమేఘంబులం బిలిచి వారల వారించు దానంజేసి తపో దానధర్మ శ్రమదమ రహితులై నజనుల కది దురారోహంబు దేవతలు దేవదర్శను లైనఋషులు సమ్మునిం జూడ వత్తు రిందు దేవఋషులు యజ్ఞంబుసేసిన యజ్ఞ భూములందుఁ గుశాకారంబు లైన దూర్వాంకురంబులు యూపాకారంబు లైన వృక్షంబులుఁ గానంబడు ననిన నాపుణ్యతీర్థంబున స్నానంబు చేసి యరుగుచున్న ధర్మరాజునకు రోమశుం డిట్లనియె. 85

క. ఇది విశ్వామిత్రునియా, స్పద మిది కౌళికి యనంగ శ్ర బరఁగినయది యల్లది ఋష్యశృంగుండనుముని, హృద మనవుడు ధర్మతనయుఁ శ్ర డమ్మునికనియెన్.

—♦ రోమశుండు ధర్మరాజుకు ఋష్యశృంగువర్తిత్రము సెప్పట ♦—

వ. ఋష్యశృంగుం డనుమునిజన్మంబును దచ్చరితంబును విన వలయు నదియెట్లని యడిగిన రోమశుం డిట్లనియెఁ దొల్లి కశ్యపపుత్రుం డగువిభాండకుం డనుముని వరుం డఖండితబ్రహ్మచర్యంబునం దపంబు సేయుచు నొక్కనాఁడొక్కమడుపున నీశ్శౌడుచున్నయవసరంబున. 87

క. సురుచిర సురూపగుణనుం, దరి యూర్వాశియనులతాంగి శ్ర తద్దర్శనగోచర యగుడు నపుడ కేత, స్మరణం బమ్మునికి నయ్యెఁ శ్ర గామకృతమునన్. 88

వ. అయ్యమోఘవీర్యంబుతో మిశ్రం బయినజలంబు నొక్క¹మనుఁబెంటి ద్రావి గర్భంబు దాల్చిన నందు ఋష్యశృంగుం డనుకుమారుండు జన్మించి తండ్రినిం దదాశ్రమంబునుం గాని యెందుచో తెఱుంగక ఘోరతపంబు సేయుచున్నంత.

తే. బలియుఁ డంగాధిపతి రోమశపాదుఁ డనఁగ, ధరణిఁబరఁగినవీరుండుఁడనపురోహి తాపరాధకృతమునబ్రాహ్మణులచేత, విడువఁబడినఁదన్మహి కనాశ్రవృష్టియయ్యె.

వ. దానికి వెఱచి యాతండు బ్రాహ్మణులఁ బరమభక్తినుపాసించి యీ యనావృష్టి దోషం బేమికారణంబున నయ్యె దీనికిం దగిన ప్రతీకారం బెద్ది యని యడిగిన వానికిం బ్రసన్నులై బ్రాహ్మణు లిట్లనిరి. 91

సినుల సహాలాప సహా, సన సహాయానములు బంధనమములు గావే. 111

వ. ఇట్లు ఋశ్యశృంగుండు విలాసినీమోహితుం డయితండై కేటింగింపక సచ్చరిత్రం బయినతనయాశ్రమంబు విడిచి శిమనువ్యయోగంబునం దగిలి యగ్నేమలిపిఱుం దన చని యంగదేశంబు సొచ్చి యందు రోమపాదునాదేశంబున రాజాశ్రయం బను భవనంబున నుండునంత. 112

మత్తకోకిలము. అమ్మునీసునివాసశ క్తిఁ ద్యదంగ దేశమునందు మే ఘమ్ము తెల్లవలంకులం గడుఁ శ్ర గ్రమ్మి సర్వజన ప్రమో దమ్ముగాఁ బ్రభవద్బ్రహ్మజలభార లొప్పఁగ వృష్టి జే సెమ్ముహానది దీర్ఘి కాసరశనీనదంబులు నిండఁగాన్. 113

వ. ఇట్లుఋశ్యశృంగుసోగతంబున నంగవిషయంబున వవగ్రహదోషంబు నిరస్తం బైన సంతసిల్లి రోమపాదుండు తనకూఁతు శాంత యనుదాని నత్యంతకాంతిమతి నమ్మునివరునకు వివాహంబు నేసి. 114

క. అనుభోగ యోగ్యములుగా, ధనరాసులు భూషణములు శ్ర దాసీనివహం బును గాంచనమయశయ్యాసనములు ముని కిచ్చె హృదయశసంతోషముగాన్.

—♦ విభాండకుండు ఋశ్యశృంగుని వెడకుచు వచ్చుట —♦—

వ. మఱియు గోసహస్రంబు లనేకంబు లిచ్చి గోకులసంకులంబుగాఁఘోషంబులు దేశంబుల నెల్ల నిలిపి నిత్యసత్కారంబుల ఋశ్యశృంగునకుఁ బ్రియంబునీయు చుం డె నంత నట విభాండకుండు దనయాశ్రమంబునఁ గొడుకుం గానక యెల్ల దేశం బులు రోయుచు నంగదేశంబునకు వచ్చి గోగణసంక్లిష్టంబైనయొక్కఁఘోషంబు నందు గోపసత్కృతుం డై యొక్క దివసంబు వసియించి యిది యెవరిఘోషం బని గోపాలకుల నడిగిన వార లిట్లనిరి. 116

క. యతిసాధ వినవె యిది నీ, సుతుఘోషం బిదియ కాదు శ్ర చూడ ననేకా యతఘోషంబులు గల పు, న్నతగుణునకు ఋశ్యశృంగునకు నిర్ధరణిన్. 117

న. అనిన విని విభాండకుండు సంతసిల్లి ఋశ్యశృంగుతోఱుపట్ల విశ్రమించుచు రోమ పాదుపురంబునకు వచ్చి యందుశాంతానహితుండైనఋశ్యశృంగుంజూచినంత ట్టహృదయుండై తనకొడుకుఁ గోడలిం దోడ్కొని నిజాశ్రమంబున కరిగె నందు వసిష్ఠున కరుంధతియు నగస్త్యునకు లోపాముద్రయు, మాద్గల్యునకు నాలాయని యైనయింద్ర సేనయుంబోలెఁ దనకుఁ బరమభక్తియు క్తయై శాంత పరిచర్య సేయుచుండ ఋశ్యశృంగుండు సుఖం బుండె నని చెప్పిన నాకౌశికహృదంబున నందఱు నభిషిక్తులై యేనురుమహానదుల సంగమస్థానంబయిన గంగాసాగరసం గమంబుఁజూచుచు సముద్ర తీరంబునంజని కళింగ దేశంబున వైతరణియనుమహా నదిం గని రంత రోమశుండు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 118

- క. ముని దేవవరులు యజ్ఞము, లానరించిరి తొల్లి వీనియు త్రరతీరం
 బున నిది పుణ్యాస్పద మై, తనరును యజ్ఞావభృథశతస్సానములన్. 119
- వ. మఱియు సకలయజ్ఞంబులయందును బ్రశస్తం బయినఁ శుభాగంబు పశుపతికి దేవ
 తలును ఋషులు నిందుఁ గల్పించి రీతిర్థం బాడినవారు దేవయానగతు లగుదు
 రనినం గృష్ణాసహితుం డై ధర్మతనయుండు దమ్ములుం దానును వైతరణీస్సా
 నంబు సేసి రోమశుం జూచి ముసీంద్రా నాకు భవత్ప్రసాదంబున సఖలలోకంబు
 లుం గనంబడియె వైఖానసులవేదాధ్యయనశబ్దంబులు వినంబడియె ననిన విస్మి
 తుండై రోమశుండు వైఖానసులనివాసం బిందులకు ముప్పదివేలయోజనంబులు
 గలదు వారలయధ్యయనశబ్దంబులు వింటివి గావున నీవు దివ్యుండ వంచు నరిగి
 యనవరతఫలాలంకృతం బైనయొక్కవనంబుఁ గని యి ట్లనియె నిందుఁ దొల్లి
 స్వాయంభువుం డైనవిశ్వకర్మ యజ్ఞంబు సేసి. 120
- క. దక్షు డయి యజ్ఞదక్షిణ, దక్షిణభూభాగ మెల్ల శ్ర దా నిచ్చె నశే
 షక్షితిధరవనములతో, నక్షయమతిఁ గశ్యపునకు శ్ర నార్హిజ్యమునన్. 121
- వ. దాని కలిగి భూదేవి కశ్యపునకుం బట్టిక రసాతలంబునకుం బోయినఁ దత్ప్రసా
 దార్థియై కశ్యపుం డుగ్రతపంబు సేసినం బ్రసన్న యై భూమిదేవి నీరిలోనుండి
 వెలువడి వేదిరూపంబునం గశ్యపునకుఁ బాడనూపె నవ్వేది యిదిసుమ్ము దీని నె
 క్కినవారు వీర్యవంతు లగుదు రీమంత్రంబున దీని నెక్కుండు పెఱునాడిది దా
 వీక సముద్రంబు సొచ్చు నని యగ్ని ర్మిత్రోయోని యనునివి యాదిగాఁ గల
 మంత్రంబు బుపదేశించిన. 122
- క. అనుజులుఁ దానును మునిశాసనమున నవ్వేది యెక్కు శ్ర సమధికవీర్యం
 బున నొప్పె బ్రాహ్మణులదీ పన లెసఁగఁగ ధర్మసుతుండు శ్ర వాసవలీలన్. 123
- క. ధరణీ సురవర మునిగణ,పరివృతు లై యరిగి కనిరి శ్ర పాండవులు వియ
 చ్చరనిర్జర సేవిత సుందరకందర మగుమహేంద్రధరణీధరమున్. 124
- వ. అందులమహాతపోధనులకు సమస్కారసత్కారంబుల మనఃప్రియంబు సేసి ధర్మ
 రా జి ట్లనియె. 125
- తే. పరమమునులార య్యిక్యిర్యబరశురాము, శుభచరిత్రుని మీ రెఘ్ఘనూతురట్టై
 యమ్మహాభాగు మీచూచునవసరంబు, నందు మాకును జూడంగనమరునొక్కొ.
 వ. అనిన నమ్మునిసంఘంబులోన రామానుచరుండయిన యకృతవ్రణం డనుముని
 ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 127
- తే. ధర్మతనయ మీరాక ముంద్రదట నెఱుంగు, జామదగ్నుండు నిర్మలశ్శానదృష్టి
 సనఘు యెల్లి చతుర్దశి శ్ర నమ్మహాత్ముఁ, జూతు రిమ్మును లీవును శ్ర జూడుమిచట.
 వ. అనిన ధర్మతనయుండు మహేంద్రంబున నారాత్రి వసియించి యకృతవ్రణ
 ని ట్లని యడిగె. 129

క. భువనజనస్తుతుఁ డగుభార్యపుచరితము, వినఁగ నాకుఁ శ్ర గడుఁ గాతుకగా
రవ మైనది దాని ముని, ప్రవర యెఱింగింపు కర్ణరవభ రమ్యముగాన్. 130

—♦ అకృతప్రణండు ధర్మరాజునకుఁ బరశురామునిమహిమ సెప్పట. ♦—

వ. అని యడిగినధర్మరాజునకు నకృతప్రణండు డిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి కన్యాకుబ్జంబున
గాధి యనురాజుకూతు సత్యవతి యనుదాని భృగుపుత్రుం డగుఋచీకుం డను
మహాముని వివాహోర్ధ్వై గాధి నడిగిన నమ్మునివరునకు వాఁ డిట్లనియె. 131

సీ. ఒక్కకర్ణంబు నీశ్రలోత్పలశ్యామ మై, తను వెల్ల శశిహంసశ్రధవళ మైన
యిట్టిగుఱ్ఱములు వే శ్ర యిక్కన్య కుంకు విట్లీనోపుదేని ముగ్ధసీంద్ర దీని
నమరంగఁ బెండిలి శ్ర యగు మిది మాకుల, ధర్మంబు నాపుడుఁ శ్ర దరుణిఁబెండ్లి
యగువేడ్క భార్యవుం శ్ర డప్పడ వరుణేంద్రు, పాలికిఁ జని వానిఁ శ్ర బడసి తెచ్చె

ఆ. నవనినాథ గంగత్రయందుఁ గన్యాకుబ్జ, పురవరంబునందుఁ శ్ర బుట్టె నట్టి
హయసహస్ర మమల శ్ర మైనాఁటగోలెను, నశ్వతీర్థమనఁగనయ్యె నదియు.

వ. ఋచీకుండును గాధికి నిచ్చాసమంబు లైనహయంబుల నిచ్చి వానికూతు సత్య
వతిం బాణిగ్రహణవిధిం బరిగ్రహించి సుఖంబున్నఁ గన్యాకుబ్జంబునకు భృగుండు
వచ్చి వారలచేతం బూజితం డై కొడుకునుం గోడలిం జూచి సంతసిల్లి
యొక్కనాఁడు గోడలి కిట్లనియె. 133

క. లలితాంగి యేను నీగుణ, ముల కతిహృష్టుండ నైతి శ్ర ముద మొనరఁగ ని
మ్ముల నిచ్చెద వేడుము నీ, వలచువరం బనిన సత్యవతి యిట్లనియెన్. 134

వ. దేవా నీప్రసాదంబున నాకొక్కకొడుకును మాయమ్మకొక్కకొడుకు నుదయింప
వలయు నని మ్రొక్కినం గరుణించి భృగుండు నీకోరినయట్ల యగు శుచిస్నాన
లయి నీపు మేడిమ్రానిం గొంగిలింపుము నీజనని నశ్వత్థంబుఁ గొంగిలింపు మను
మనిన నయ్యద్దఱుఁ దదాలింగనవిపర్యాసంబు సేసిన నెఱింగి భృగుండు గోడలి
కిట్లనియె. 135

ఉ. 'పుత్రుండు నీకు బ్రహ్మకులశపూజ్యుండు పుట్టియు వాఁడు దారుణ
క్షత్రిచరితుఁడై పరఁగు శ్ర 1 సత్వమునన్ మఱి నీసవిత్రి కన్
క్షత్రియుఁ డుద్భవిల్లియు నశ్రుక్షయకారణుండున్ మహాతపః
పాత్రుండు నైధృతిం బడయు శ్ర బ్రాహ్మణభావము భూరితేజమున్. 136

వ. అనిన సత్యవతి కృతాంజలియై² క్షత్రియాచారంబు దనపుత్రునకుం గాక పౌత్రున
కగునట్లుగాశ్వశురువలన వరంబువడసి కతిపయకాలంబునకు గర్భిణి యై.

క. అదిమునిచరితుఁ బడసెఁ బ్రసాదసమన్విత సుపుత్రు శ్ర జమదగ్నిఁ జతు
ర్వేదంబులయందు ధను, ర్వేదమునందును నతిప్రవీణ మహాత్మున్. 138

వ. ఆ జమదగ్ని ప్రసేనజితం డనురాజుకూతు రేణుక యనుదాని వివాహం బయి
దానియందు రుమణ్యత్సుపేణ విశ్వావసు రాము లనువారి నల్వరు గొడుకులం
బడసి వనంబున నుగ్రతపంబు సేయుచు నొక్కనాడు వన్యఫలంబులు జేరం
గొడుకులు వోయిన రేణుక వారిపిఱుందన పోయి యొక్కసరోవరంబునందు
సభార్యుం డయి జలక్రీడ లాడుచున్నవాని మార్తికావతపతి యగుచిత్రరథుం
డనురాజుం జూచి కామమోహిత యై వ్యభిచరించిన దానిదుశ్చరితం జెరింగి
జమదగ్ని కోపోన్మాదపరవశుం డై.

139

క. తనయుల నలుపురఁ గ్రమమునఁ, బనిచేక జమదగ్ని దనదుశ్చార్య వధింఁక
జననీఘాతము పాతక, మని వారలు పలుక కుండి శ్రవవ్యసతితు లై.

140

క. కడు నలిగి యమ్మునీంద్రుడు, గొడుకులకును శాప మిచ్చె శ్రుఘోరాటవిలో
జడమతి మృగపక్షులయ, ట్లుడుగక యజ్ఞానవృత్తి శ్రుండుం డనుచున్.

141

వ. మృతీయునిశిత పరశుహస్త రాముం జూచి దీని వధియింపు మని జమదగ్ని
పంచిన వాడు గురువచనంబునం దల్లిం దత్తణంబున వధియించిన.

142

క. శమితనిజశ్రోధుం డై, జమదగ్ని తనూజసాహస్రసమునకు దనవా
కృము లంఘింపమికిఁ బ్రసన్నమనస్కుం డై తనూజ్ఞనకు నిట్లనియెన్.

145

వ. నావచనంబున నతిదుష్కరంబైనకార్యంబు సేసితి నీ కిష్టం బైనవాని నెల్లను
వేడు మిచ్చెద ననిన రాముండు సంతృప్తహృదయుం డై మదీయజనని జీవించి
యుండను దద్వధదోషనిష్కృతియు సహోదరులు శాపవిముక్తు లయి యెప్పటి
యట్ల యుండను సమరంబుల నాకప్రతిహతశక్తియిద్దరాయువుం గాఁబ్రసాదింపుం
డని తండ్రివలనం దనయభిమతంబులు వడసి యుండునంతఁ గొంఁడొకకాలంబున.

చ. అమితబలుండు హైహయఁ డ్రహర్పతితేజః డజేయబాహువి
క్రముండు సహస్రబాహుఁ డన్యగా విదితుం డగువాండు తద్వనాం
తమున మృగవ్య ఖిన్నుం డయి శ్రతా జమదగ్ని మహామునీంద్రునా
శ్రమమున కేగుదెంచె బహుశ్రసైన్యముతో నధికశ్రమార్తుం డై.

145

వ. అందు మునిచరుచేతం బూజితం డయ్యును వాడు దనరాజ్యమదంబున మెచ్చక
యయ్యాశ్రమవాసుల కవమానంబు సేసి యందులవృక్షంబు లెల్ల విడిచి జమ
దగ్నిహోమధేనువును దరుణవత్సంబుతోఁ గట్టి కొనిపోయిన నప్పు డవ్వనంబున
నుండి సమిత్కుశఫలంబులు గొని వచ్చినరామునకు జమదగ్ని యిట్లనియె.

146

క. వినవయ్య కార్తవీర్యుడు, మనధేనువుఁ బట్టికొని స్రమర్థుం డయి పె
ల్చిన పోయె నేమి సేయుద, మనవుడు రాముండు విని మ్రహాశ్రోధమునన్.

147

క. గురువచనచోదితుం డై, సరభసగతి వానిపిఱుండఁ శ్రజని తద్బలమున్
శరవృష్టి ముంచి చంపె న,పరిమిత లయకాలమేఘశ్రవణలమ పోలెన్.

148

వ. మఱియును,

149

— * పరశురాముడు కార్తవీర్యుని జంపుట. * —

- చ. బలిమి నశేషలోకపరిభావిమహాద్భుతశౌర్యసంపదం
బాలుచునహస్త బాహు కరముల్ కులిశాతనిశాతబాణధా
రల నతివీరుఁ డై తునిమి శ రాముఁ డరాతులకుఁ భయంబుగాఁ
గలహములోన వాని నతిశ్రగర్వితుఁ జంపెఁ బరాక్రమోన్నతిన్. 150
- వ. అంతం గా ర్తవీర్యునిపుత్తులు ఒడ్డవైరు లై రామరహితం బయినజమదగ్న్యాశ్ర
మంబునకు వచ్చి యందు. 151
- మ. మునులం దిట్టుచుఁ బుష్పవృక్షతతు లుత్సూలించుచుం గూరులై
యనువద్యుఁ జమదగ్నిఁ బట్టి బలిమిఁ శ హారామ హారామ యం
చును నాశ్రోశము సేయు చుండఁగ మునుల్ శ శోకింప ధర్మాత్ము న
మ్మునిముఖ్యుఁ వధియించి రాగ్రహమహామోహంధు లై హైహయల్. 152
- చ. వలలఁగ రాముఁ డంత ననగ్రవహ్యుఁడు వచ్చి బహుప్రలాప యై
యటచుచు నున్నతల్లిని గృతంతవశస్థితుఁ డైనతండ్రి నో
క్కెఱఁగ ని తీవ్రశోకపరిభేదహతుం డయి తత్ప్రకార మం
దెఱిగి ముహూర్తమేనియు స్రహింపఁగ నోపక కోపదీప్తుఁ డై. 153
- చ. అనఘు ¹ననాతతాయుఁ గరుణాత్ముఁ బ్రశాంతు ననాగనుఁ మహా
మునివరుఁ జూచి చూచి యధఃముల్ వధియించిరి దీనఁజేసి దు
ర్ధను లగు చున్నట్లై త్రియులఁ శ జంపుదు నంచుఁ బ్రతిజ్ఞ సేసె భూ
వినుతుఁడు, జామదగ్న్యుఁ డతివీరుఁడు లోకభయంక రాకృతిన్. 154
- వ. ఇట్లు కృతప్రతిజ్ఞం డై యై త్రియులనెల్ల వధియించి ²దిగ్గంతిదంతార్థభాట మహీ
చక్రంబు సాధించి విహిత వివిధాధ్వరుం డై కశ్యపునకు నార్విజ్యదక్షిణగా
నఖిలభావలయంబు నిచ్చి సిస్సంగుం డై మహేంద్రపర్వతంబునం దపోనిత్యుం
డై యున్నవాఁ డని పరశురామచరితంబు సెప్పిన విని ధర్మజుం డనుజబ్రాహ్మణ
సహితుండై మునిగణోపదేశంబునం జతుర్దశినాఁడు పరశురాముం జూచి పరమ
భక్తిం బూజించి తత్ప్రతిపూజితుం డై దక్షిణదిక్కునకుం జని. 155
- క. భూవినుతం బై త్రిభువన,పావన మై త్ర్యంబక ప్రభవ మైనజలా
ఘావలిఁ బవిత్ర మగుగో,దావరిఁ బుణ్యనదిఁగనియె శ దక్షిణగంగన్. 156
- శా. గోదేవక్షితిదేవభక్తిపరుఁ డై శ గోదావరీస్నాతుం డై
గోదానంబులు హేమదానములుఁ బెక్కుల్ రత్నదానంబులుఁ
భూదేవోత్తమపూజ సేయుచు జగత్సూర్యజ్యండు ధర్మాత్మజుం
డాదిత్యాభుఁ డనేకతీర్థశతసేవాసక్తిఁ బుణ్యాత్ముఁ డై. 157
- వ. ద్రవిడదేశంబున నగస్త్యతీర్థంబాడియందుఁ దొల్లియర్జునుచేసినగోసహస్రదానా

ది వివిధదాసంబులు విని వానిం బ్రశంసించుచుం జని శూర్పాకారం బనుతీర్థంబు
నం బర్వతోత్సేధం బయినపరశురామవేదింగని సముద్రతీరంబునకుంజని ప్రభాస
తీర్థంబునం బండ్రండు దినంబులు పంచాగ్నిమధ్యంబునం బవనాంబుభక్షకుండై
ధర్మజుండు దపంబు సేసిన 158

ఆ. దాని నెఱిగి రామదామోదరులు వృష్టి, నరులతోడఁ బ్రీతి శ్ర నరుగుదెంచి
కనిరి సకలతీర్థగమనపథిక్షేత్ర, కృషులఁ బాండుసుతుల శ్ర విశదయశుల. 159

క. చీరాజిన ధారుల నవి, కార తపోయశులఁ జూచి శ్ర కడు దుఃఖతులై
వారిజ దళాక్షి ద్రాపది, నూరార్చి, రుదార హితమృదూక్తుల నొప్పన్. 160

వ. వారికి ధర్మతనయుండు దమవనవాసతీర్థగమనాయాసంబును నర్జును దివ్యాస్త్ర
లాభంబును నింద్రునొద్ద నాతనియునికియుం జెప్పిన విని రాముండు కృష్ణాదులైన
వృష్టివరుల కి ట్లనియె. 161

నీ. మతిహీనుండై తనశ్రుతులపల్కులు విని, ధృతరాష్ట్రుఁ డీపాండుశ్రుతులఁ బాప
భీరుల నపగతధారుణీరాజ్యులఁ, జేసి యుగ్రారణ్యవాసగతులఁ
గావించె నిది ధర్మశ్రవే విచారవిహీనుఁ, డయ్యె భీష్మాదులు శ్ర నయ్యె మురివి
వారింపఁగా ¹దీని శ్ర నేరర దృఢసత్య, రతులకు ²దేవసశ్రమితుల కహిత

ఆ. మాచరించు చున్నసీచదుర్యోధనా, దులకు వర్ధనమును శ్ర నలఘు లైన
పాండునందనులకు శ్ర దండితారుల కవ, ర్ధనము నిట్లు సేయుఁ శ్ర దగునె విధికి. 162

క. ధరణీ తలంబు నిర్ధా, ర్తరాష్ట్రముగఁ జేసి యనఘు శ్ర ధర్మైకధురం
ధరు ధర్మతనూజ వసుం, ధర కధిపతిఁ జేయ కుండఁ శ్ర దగునే మనకున్. 163

వ. అనిన బలదేవునకు సాత్యకి యి ట్లనియె. 164

చ. అనుపమ శౌర్యవంతులు నశనంతబలాఘ్యులు నీవు నీ జనా
ర్ధనుఁడును సాంబసారణులు శ్ర దర్శకవీరుఁడు నుండఁ బాండునం
దనులు సుయోధనాదుల కృతంబున నిట్లు లనాథులట్ల యి
వ్వనమున నుండగాఁ దగునె శ్ర వన్యఫలాశను లై విహీనులై. 165

తరలము. అహితచిత్తవిచారణ క్రియశలండుఁ బ్రాణము లై జగ
త్కుహర మంతయుమోయు చుండఁగ శ్ర ఘోరయాదవసైన్యన
న్నహన దుందుభినాదముల్ గగనంబు దిక్కులు నిండ దు
స్సహము లయ్యెడు ధా ర్తరాష్ట్రులశ్ర సైన్యవీరభటాలికిన్. 166

మ. ఘనమై నీవృథుబాహు లాంగలముఖాఘాతంబుతోడఁ జనా
ర్ధనశార్ణగ చ్యుతసాయకావలియుఁ గంఠదర్పేషుజాలంబు నీ
యనిరుద్ధో గ్రణిలీముఖాలియు మదీయప్రాప్తిఘముక్ ధా ర్తరా

1. గ. విహీనుఁడు. 2. క. దేవనిర్మితు.

ప్రనికాయోత్తమకాయ ఖండనపటిక్రమం బయ్యెడుం బోరిలోన్. 167

వ. కేశయస్సంజయపాంచాలవృష్టిభోజాంధకవీరులుం గృష్టానుమతు లయి యుద్ధం
బున ధృతరాష్ట్రపుత్తులను భీష్మద్రోణకర్ణాదులను వధియింతురు ధర్మరాజుదమ్మ
లుం దానును సమయాబ్దంబులు సలిపి రాజ్యాభిషిక్తుం డగునంతకు నతిరథు నభి
మన్యు నఖిలరాజ్యరక్షకుం జేసి యుండుద మనిన సాత్యకిపలుకుల కనుకూలుం
డయి వాసుదేవుండు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 168

ఉ. ఈతనిపల్కినట్ల ధర్మణీశ్వర నీరిపులక్ మహాబలో
పేతులఁ బోరఁ జంపుదు రృభేద్యులు వీరలు మీకు భూతధా
త్రీతలరాజ్యమెల్ల నగుఁ డెల్లము నాపుడు ధర్మనందనుం
డాతతకి ర్తి యిట్లనియె నమ్ముర వైరికి నీరపాణికిన్. 169

ఉ. మీదయ మాకుఁ గల్గఁగ నశమిత్తుల నోర్చుట యేమిపెద్ద ధ
రోద్రయనిత్యబుద్ధులను నుత్తమకీర్తుల నొప్పద్రోణభీ
ష్మాదులసన్నిధానమున నమ్మెయిఁ బల్కినపల్కు దప్పఁగాఁ
గా దని ధర్మనందనుండు గ్రమ్మటిచెక్ యదువీరకోపముల్. 170

వ. యాదవులు పాండవుల వీడ్కొని పోయి రిట పాండవులు సోమమిత్రితతోయ
యైన పయోష్ణియందుఁ గృతస్నాను లయి యున్న నందు ధర్మరాజునకు రోమశుం
డి ట్లనియె. 171

క. మనుజేంద్ర దీనితీరంబున నృగుఁ డనురాజు యజ్ఞములఁ జేసిన నం
దనిమిషపత్రి తృప్తుండై, దనుజుల నోర్చెనట ఘోరృతరశశ్రుములన్. 172

వ. మఱియు నింద తొల్లి యీయాధూర్తరయసుం డైనగయండు హిరణ్మయంబు
లయినచమాల స్థాలీయాప చమసపాత్రీస్రుక్సుప్రసంబులును దేవస్థాపితంబు లయిన
యాపంబులు నొప్ప నేఁ డశ్వమేధంబులునేసి యసంఖ్యాతంబు లయిన ధనం
బుల ఋత్విజులను సదస్యులనుం బూజించి సువర్ణమయగోదానంబులనేకంబులు
బ్రాహ్మణులకిచ్చి యక్షయంబు లయినయింద్రలోకసుఖంబులంబడసె బయోష్ణి
యందుఁ గృతస్నాను లైనవారు దేవసాయుజ్యంబుఁ బడయుదు రనిచెప్పఁచుం
జని నర్మదాస్నానంబుఁజేసి వైదుర్యపర్వతంబుఁగని రోమశుండు ధర్మరాజున
కిట్లనియె నిది త్రేతాద్వాపరసంధి యీసరోవరతీరంబు సంయాతియజ్ఞప్రదే
శంబు మఱియు నిందు భృగుపుత్తుం డయిన చ్యవనుండు సంయాతి యనురాజు
కూతు సుకన్య యనుదాని వివాహం బయి వానియజ్ఞంబున నిందు నీనాధ

1. క. మేల నగు 2. యాధూర్తరయసుం డని మూలము అయిన నిందు ద్వితీ, అశ్వా. 815-వ
పద్యమున 'అనఘం డధూర్తరయఃప్రియపుత్రుండు గయ' డని యుండుటచే నిట యాధూర్త
రయసుం డనబడియె 3. క. గ. నారాధింపక.

రింపక యాశ్వినుల సోమపీఠులం జేసె ననిన నది యెట్లని యడిగిన ధర్మజునకు
సౌకన్యాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా రోమశుం డిట్లనియె. 173

— * రోమశుఁడు ధర్మజునకు సౌకన్యాఖ్యానంబు పెప్పట * —

క. ఇక్కొలనిసమీపంబున, బెక్కగువేలేండ్లు తపము శ్ర భృగుసుతుఁడు గరం
బక్కజముగ నొనరించెను, ¹వెక్కక యమనియమనిరతిపిరాసనుఁ డై. 174

క. అమ్మనిదేహము వల్మీకమ్మునఁ గప్పంగఁబడి నిరకటవల్లిగు
లక్ష్మమ్ములు వైఁ బ్రాణి న²సన,యమ్మును నేర్పడక యుండె శ్ర నవ్యసభూమిన్ 175

వ. అంతం బెద్దకాలంబునకు సంయాతి యనురాజు దనచతుస్సహస్ర దేవీనివహంబు
తోడఁ దత్సరోవరంబున విహరింప నరిగిన నాతనికూఁతురు సుకన్య యనునది
యిష్టసఖులతోఁ గ్రుమ్మరుచున్న నవ్వల్మీకంబునందు. 176

క. విద్యుల్లతాంగి భార్గవు, నుద్యన్నయనములు మెఱచు శ్ర చున్నను విలస
త్థద్యోతద్యుతు లొకొ యని, సద్యస్సంజాతబుద్ధిసంభ్రమ యగుచున్. 177

వ. అప్పు డప్పట్ట గ్రొప్పించిన నలిగి నిమీలిత నయనుం డై చ్యవనుండు సంయాతి
సైన్యంబుల కెల్ల మూత్రపురీషనిరోధంబుఁ జేసిన నది దనసైన్యాపరాధంబున
నయ్యెఁ గా వగచి వాఁ డెల్లవార నడిగి తత్కారణం బెఱుంగ నేరక చింతా
పరుం డై యున్నఁ దండ్రికడకు వచ్చి సుకన్య యిట్లనియె. 178

తే. మిన్నమిడుఁగులు ³లై రెండు శ్ర మెఱచు చున్న
మెఱుఁగు లొకపుట్టలో నున్న శ్ర నెఱుంగ కేను
బుట్ట గ్రొప్పించి యారెంట్రి⁴పాడవుఁ గాన
కుడిగి వచ్చితి విస్మయశ్రవడి మనమున. 179

వ. ఈ సైన్యనిరోధంబున కిది నిమిత్తం బగునో యనిన సంయాతి యప్పు డా పుట్ట
యొద్దకు వచ్చి యందుఁ దపఃక్షేత్రగస్తీభూతశరీరు నతివృద్ధ భార్గవుం గని నమ
స్కరించి యిట్లనియె. 180

క. అమితం బగుమితపము మ,హిమ యెఱుంగక యిట్లు చేసె శ్ర నిది దీని సహిం
పుము దయ మత్సైన్యనిరోధము వాపుమ యెఱుక గలరైతరుణులు ధరణిన్. 181

వ. అనిన భార్గవుండు కరుణించి యతిశయరూపయావనగర్విత యైనయాకన్యకం
జరిగ్రహించికాని ఊమింప ననిన సంయాతి తనకూఁతు నమ్మునివరున కిచ్చి నిజ
సైన్యనిరోధంబుఁ బాచికొని చనిన. 182

త. పతికిఁ బరమభక్తిఁ శ్ర బరిచర్య సేయుచు, నొనరఁగా సుకన్య శ్ర యుండునంత
నా లతాంగికడకు శ్ర నాశ్వినుల్ వచ్చిత, మ్మెఱుంగఁ జెప్పి దాని శ్ర కిట్టు లనిరి.

వ. అవ్వా నీ వెవ్వనికూఁతుర వెవ్వనిభార్య వని యడిగిన నేను సంయాతికూఁతుర
భార్గవుం డయిన చ్యవనునిభార్య నని చెప్పినవిని వారలు నగి యక్కటా యిట్టి

1. గ. వెక్కసమగునియను. 2. జ. గా,యమ్మును. 3. గ. అట్లులై మెఱసిరెండు. 4. జ. పొలుపు

రూపవిభవంబు వడసి కామభోగభాహు్యం డయినవృద్ధు భార్గవుని వరియించి నీజవ్వనం బెల్ల వృథ చేసి తింక నైనను నీవయోరూపంబులకుం దగినవరు వరియింపు మేము వానిఁ దెచ్చెద మనిన నప్పలుకులు సహింపక సుకన్య యాశ్వీనుల కి ట్లనియె. 184

ఆ. చ్యవనునందు నాకు శ్ర సంతతప్రీతియై, యుండ నిట్లు పలుకు శ్ర టుచిత మగునె యని నిశ్చేష్యునకు శ్ర నప్పుడ వారల, పలుకు లెల్లఁ జెప్పెఁ శ్ర బంకజాక్షి. 185

వ. చ్యవనుండు దానిపతివ్రతాత్వంబునకు సంతోసిల్లి వారలఁబలుకుల కొడంబడు మని పంచిన నది పతిచేత ననుజ్ఞాత యై చని నాకు నవయోవనవరుం గావింపుం డనిన నాశ్వీను లప్పు డక్కొలను సొచ్చిరి భార్గవుండునువారితోడసఃప్రవేశంబు సేసె ని ట్లముక్తవృరు నవయోవను లయి సుకన్యకడకువచ్చి నిలిచి మాయందు నీవలచువానిని వరియింపు మనిన - నది తనపతియైనభార్గవుని వరియించె నంత నయాశ్వీనుల కతిప్రీతుండయి చ్యవనుం డి ట్లనియె. 186

—* చ్యవనుఁ డాశ్వీనుల సోమపీఠులఁ జేయుట *—

తే. ఏను మీకారణంబున శ్ర నిపుడు లబ్ధ, యోవనుండ నై ధన్యుండ శ్ర నైతి మిమ్ము సోమపీఠులఁ జేసెద శ్ర సురలరాజు, సూచు చుండఁగ సంయాతీశ్రసుక్రతువున. 187

వ. అని చెప్పిన నాశ్వీనులు సంతసిల్లి యరిగి రిట సంయాతి భార్గవుజరాభారపరిత్యాగంబు విని విస్మితుం డై యల్లునిం గూఁతుం జూడవచ్చిన నాతని సత్కృతుం జేసి భార్గవుం డి ట్లనియె. 188

క. విదితముగ నిన్నుఁ జేయిం, చెదఁ గ్రతువు ధరాధినాథ శ్ర చేయుము నీ క భ్యుదయం బగు సంభార స, ముదయము సమకట్టు మనిన శ్ర మునివచనమునన్. 189

క. అనఘుండు సంయాతి మఖం, బొనరించె విధిప్రయోగశ్రయతముగ నం దా శ్వీనులకు సోమం బీఁ బో, యన భృగువుత్తునకు నలిగిరయిండుం డనియెన్. 190

క. వీరిద్దఱు సోమార్హులు, గారమరులవెజ్జు లిది యశక్తవ్యము బృం దారకులు గానివారికి, వారింపక సోమ మిచ్చునవారుం గలరే. 191

వ. అనిన నింద్రువచనం బాదరింపక చ్యవనుం డాశ్వీనుల సోమపీఠులం జేసిన దాని సహింపక యిందుం డలిగి. 192

క. జృంభించి వజ్ర మెత్తిన, జంభాంతకు వజ్రయుతభుజస్తంభమున్ స్తంభించి యతనిఁ బటునం, రంభంబునఁ జంపఁగడఁగి శ్ర రాద్రాకృతితోన్. 193

క. చ్యవనుండు వేల్చిన నం దు, దృఢమయ్యె నపారఘోరశ్రబలయుతుండు మహా జవుండు మదుం డను రాక్షసుఁ, డవనిచరద్యుచరభీకరాకారుం డై. 194

వ. ఇ ట్లుద్భవించి దశసహస్రయోజనాయామంబులై నబాహుదండంబులయుతశతయోజనాయామంబులై నచతుర్దంష్ట్రీలయు దశయోజనాయామంబులై నదశసం

బులయు శశి రవిమండలసదృశంబులైన నయనంబులయుఁ గాలాగ్నిసన్నిభంబైన వక్త్రంబును దిగ్భాసభోభాగసంకటం బైనశరీరంబుచందోడ భూమినొక్కహను పును దివంబును నొక్క హనువునుగా వదనగహ్వరంబు దెలిచి జగజ్జన¹సంగ్రసన వ్యగ్రసంచలనంబైనదీర్ఘజిహ్వసధరోష్ణపుటంబునాకుచునత్యుగ్రనాదంబునదిక్కులు వచ్చుచు వచ్చుమహారాక్షసుం జూచి సురేంద్రుడు వెఱచి భార్గవస్తంభిత భుజంబు గావున వాని నెద్దియుం జేయనేరక చ్యవనునొద్దకు వచ్చి కృతాంజలియై ముసీంద్రా సీతపోవీర్యమహారంభంబు మిథ్య యగునే యాశ్వినులు నేడు మొదలుగా సోమార్హులగుదురు నీవు నాకుఁ ప్రసన్నుండ వై త్నమింపు మనిన.

- క. మునినాథునలుకతోడన, యనిమిషపతి వజ్రయుతమృహభుజసంస్తంభన ముడిగెనంత భృగునం,దను వీడ్కొని యింద్రుడరిగెదనపురమునకున్. 196
- వ. అమ్మదరాక్షసుండు నాక్షణంబు చ్యవనునుపదేశంబునమద్యస్త్రీమృగయాక్షంబుల నాశ్రయించె నాశ్వినులు సోమపీఠులై దివంబున కరిగి రిట భార్గవుం డైనచ్యవనుండు తనతపోమహత్త్వంబు నందుఁ బ్రకాశింపఁజేయుటంజేసినాఁటఁగోలెనది యార్చికపర్వతంబు నాఁబరఁగెనని రోమశుండు సెప్పినందులఁ బుణ్యసరోవరంబునం గృతస్నానులై పాండవు లరిగియంత శాంతనుశునకసరనారాయణవిధాతృతపోవనస్థానం బై దేవర్షినివాసం బైనసైంధవారణ్యంబునం జంద్రసరోవరంబునందు రోమశనియుక్తులై చరువులు చేసి యతిథులం బూజించి చని యమునానదిఁ గని రంత వారలకు రోమశుం డిట్లనియె.

197

—* మాంధాతృ నిరీతము *—

- క. ఇది యమున యనుమహానది, త్రిదశనదీనిభము దీనిశ్రీరమున జగద్విదితుఁడు మాంధాతృఁడుసం,పదఁగ్రతువులఁజేసెఁదొల్లిబహువత్సరముల్. 198
- వ. అనిన మాంధాతృజన్మంబును వానిచరితంబును వివలతుం జెప్ప మని యడిగిన ధర్మరాజునకు రోమశుం డిట్లనియె.
- 199
- ఉ. వీకున నశ్వమేధములు ౧ వేయొనరించినధర్మశీలుఁ డి
త్యైకుకులోద్భవుండు బల్యవంతుఁ డనంతయశుం డవార్యవీ
ర్యాకరుఁ డుత్తముండు యువనాశ్వుఁ డపత్యము లేమిఁజేసి దుః
ఖాకులుఁ డై ప్రధానవరులందు సమర్పిత రాజ్యభారుఁ డై.
- 200
- వ. భృగునాశ్రమంబునకుం జని పుత్రకాముం డై పెద్దగాలం బమ్ముని నుపాసించిన నయ్యువనాశ్వునకుం గరుణించి భృగుండు పుత్రకామేష్టిఁజేసి యందు మంత్ర పూతజలపూరితం బైనకలశంబు వడసి దాని రక్షించియుండ ఋత్విజులంబంచిన.
- ఆ. రాత్రిజాగరణభరత్రాంతులై వారు, నిద్రఁ బొందియుండ ౧ నీరువట్టి
ధారుణీశ్వరుండు ౧ తన్మంత్రకలశోద,కంబులెల్లఁద్రావె ౧ గడుపునిండ.
- 202

వ. దాని నెఱిగి భృగుండు యువనాశ్వుం జూచి నీకుఁ బుత్రార్థంబుగా మదీయ తపోవీర్యలబ్ధంబైన యిమ్మంత్ర జలంబునీభార్య కీ నున్నచో నీ వధికపిశాసాపరుండ వయి యుపయోగించి యక ర్తవ్యంబుఁ జేసితి దైవకృతం బెవ్వరికిఁ దప్పింప నశ క్యంబు దీనంజేసి నీకు గర్భంబై యింద్రసదృశుం డైనపుత్తునిం డుద్భవించుననిన విని యువనాశ్వుండు దనపురంబునకుఁ జని యున్నంత నూఁజెండ్లకు యువనాశ్వు వామభాగంబు భేదించుకొని బాలార్క-తేజుండైన బాలకుండు వెలువడిన నక్కొ డుకుం జూడ నింద్రుండు వచ్చి వానివదనంబున నిజప్రదేశినిఁ బెట్టి యమృత మయం బగుదీనిం ద్రావు మనిన నింద్రువచనంబున నమరు లెల్ల నక్కుమారునకు మాంధాతృం డనునామంబుఁ జేసి రట్లు సురేంద్రసంవర్ధితుం డై. 208

తే. ధ్యానమాత్ర నచేసి వేదములు సర్వశాస్త్రములు ధనుర్వేదమునకలదివ్య సాయక ప్రయోగంబులుఁజట్టవచ్చి, పాండేమాంధాతృద్రిఘననశ్రూజ్య తేజు.

వ. మఱియు నమాంధాతృండు మహేంద్రుచేత మహామహీరాజ్యంబున కభిషిక్తుం డై చక్రవర్తియై శక్రునర్ధాసనంబెక్కి యాజగవం బనుధనువును దివ్యాస్త్రంబులు నభేద్యకవచంబును ధరియించి నిఖిలలోకజైత్తుం డై సంపూర్ణదక్షిణకతువు లనేకంబులు చేసి పద్మసంఖ్యలు గోదానంబుల బ్రాహ్మణులం దనిపి నిజశాసనం బునఁ బ్రజల నెల్ల నిలిపి. 205

మధ్యాహ్నం. భూమి కనావృష్టియైనఁ గడు నల్లి శ పురుహూతుతోడ భీమసంగ్రామంబుఁ జేసె దనదివ్యశృఘ్నసాయకముల సామజావలి నేయునట్లు మేఘసంశయముల నేసి భూమికిఁ గురియించె వర్షములు సస్యముల్ వృద్ధిఁ బొంద. 206

వ. ఇది యమాంధాతృ దేవయజనస్థానంబు మఱియిక్కురుజ్జేత్రంబునందు సరస్వతీ తీరంబున సోమకుం డనువాఁడు యజ్ఞంబుఁ జేసి పుత్రశతంబుఁబడసె ననిన నది యెట్లని ధర్మజుం డడిగిన రోమకుం డే ట్లనియె. 207

—* సోమకుం డనురాజుని చరిత్రము *

క. సోమకుం డనురాజుని మహామఖ మొనరించి జంతుఁ శ డనునొక్కసుతుఁ భూమిశ పడసె నాతని, భామలు నూర్వరును గొడుకుఁ శ బరమప్రీతిన్. 208

క. తమతమపుత్రుండ కాఁ జి, త్రములం జేకొని దయం బృథగ్భావము లే క ముదంబునఁ బెంచిరి లోకమునజనుల్ చోద్య మందఁకగాఁ గడువేడ్కన్. 209

వ. ఒక్కనాఁ డబ్బాలకుకుఱువు చీమ గుట్టినఁదద్వేదన సహింపనోపక యేడ్చుచున్న వానికడకుఁ దల్లు లందఱుఁ బఱ తెంచి యేడ్చిన నయ్యాక్రందనధ్వని విని సంభ్ర మించి సోమకుం డంతఃపురంబుకుం జని కొడుకు నూతార్చి సభా స్థితుం డై మంత్రులకు ఋత్విజునకు ని ట్లనియె. 210

అ. కోరియొక్కకొడుకుఁగొడుకుఁగా నేనెట్లు, నమ్మి యుండనేర్తునాకు సతులు

శతము గలిగియుండ ౧ సంతాన మల్పమై, యనికి మీకుఁ జూడ్యనుచితమగునె.
వ. అనిన వానికి ఋత్విజం డి ట్లనియె. 212

తే. ధరణినాథ నీభార్యాశ్రతంబునందుఁ, బరంగ నూర్వురు పుత్రులఁ ౩ బడయ నీకు
సభిమతంబేనె దగుఁ దగ్గదనక నీపు, కడఁగి మాచేయుఁ బంచినకృ తువు సేయు.

వ. ఈ జంతుం బశువుగా వధించి తద్వపాహవ్యంబుల హవ్యవహునిం దనిపిన దాన
నీనూర్వురుభార్యలకు నూర్వురుకొడుకులు పుట్టుదు రం దగ్గజం డైనజంతుండు
సౌవర్ణలక్ష్మణలక్ష్మీతసవ్యపార్శ్వం డై యుదయించు నని చెప్పి ఋత్విజండు సోమ
కునిచేత ననుజ్ఞాతుం డై. 214

క. తనయుఁ బశువఱిచి తద్వపఁ, గొని వేల్చినఁ జూచి యార్తకురరీనాదం
బున నేడ్చిరి కమ నడలుగఁ, దనుమధ్యలు నూర్వురును సుతస్నేహమునన్. 215

క. ఇమ్ముగఁ దద్ధామాఘ్న, ఇమ్మున గర్భములు చాల్చి ౩ నాతులు నవమా
సమ్ములు నిండుడుఁ గనిరి ము, దమ్మున జంతు ప్రముఖసుత ప్రకరమ్మున్. 216

వ. అందు జంతునకు నందఱు నెప్పటియట్ల తల్లులు సమస్నేహలైయుండంబుత్తులు
నూర్వురుం బెరిగి సమద్భుతై యున్నఁ బెద్దగాలంబునకు ఋత్విజండు పరలోక
గతుం డై ఘోరనరకావలంబున నెరియుచు నుండె నంత సోమకుండును దేహ
త్యాగంబు సేసి యమరలోకంబున కరుగువాఁడు ముందట నరకావలపచ్య
మానుం డయ్యెడుఋత్విజం జూచి యిట్లెల తీవ్రదుఃఖోపహతుండ వైతి వని
యడిగిన వాఁ డిట్లనియె. 217

ఆ. అవనినాథ నీకు ౩ నార్త్విజ్య మొనరించి, చూవె యిట్టినరకకృపావకమునఁ
బడినవాఁడ నీకు ౩ బహుపుణ్యలోకముల్, గలవు నన్ను గావ్యవలయుఁ గరుణ.

వ. అనిన సోమకుండు ధర్మరాజుపాలికిం జని తచ్చాసనంబునంబుణ్యలోకంబులకుం
బోవు చుండి యిట్లనియె. 219

క. నా కారణమున ఋత్విజఁ, డేకాంతమ నరకగతికి ౩ నేఁగెను వానిం
దోకొని పోయెద నని శుభ, లోకంబున కరిగెఁ దిదశ్యలోకస్తుతుఁ డై. 220

వ. ఇట్లు యజ్ఞ పుత్రుం డైనసోమకుండు దనతపోయజ్ఞ ఫలంబునఋత్విజునరకవిము
క్తుం జేసి పుణ్యలోకగతుం డయ్యె నిందుఁదొల్లఁ ప్రజాపతి సహస్రవార్షికంబైన
యిష్టాకృతం బనుసత్రయాగంబుఁజేసి నాభాగుం డైనయంబరీషుం డిందుయజ్ఞం
బులంజేసి పరమసిద్ధికింజనియె నిది నహుషయజ్ఞ దేశంబిందుదశపద్యసంఖ్యధనం
బుల నాతండు సదస్యులం బూజించె నిది సార్వభౌమయజ్ఞస్థానం బిది యయాతి
యజ్ఞాయతనంబు వానిసవనంబున కింద్రుండువచ్చె నిది రామహదంబిదివరనారా
యణాశ్రమం బిది ప్లతావతరణం బనుయమునాతీర్థం బిందు దేవతలును ఋషు
లును సారస్వతయాగంబుఁజేసి రిది దేవర్షియైనసంవర్తుచేత రక్షితం బిందు భర
తుం డనేకయాగంబులు సేసి సర్వలోకంబులుంజూచెనీవునిందుఁగృతస్నానంధ

వై సర్వలోకంబులుం జూడు మనిన ననుజనహితుం డై ధర్మతనముం డ తీర్థం
బున స్నానంబుఁ జేసి రోమశున కి ట్లనియె. 221

శా. 1 దేవర్షి ద్విజరాజలోకములు నాశ్విత్వాశ్వీలోకంబులున్
దేవాధీశ్వరుఁ జూచితిన్ మఱియు న్యదేవేంద్రనాద్దక్ సగాం
డీవోద్దామమహాభుజార్ద్రకుఁ గిరీ శ్ర టిక్ సవ్యనాచిక్ జయ
శ్రీనిభాజతుఁ బార్థుఁ జూచితి శివగ్ర త్సేవ్యా మునీంద్రోత్తమా. 222

వ. అనిన రోమశుండు వెండియు ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 223

క. ఇది దక్షమఖిస్థానం, బిదియు సరస్వతీ యనంగ శ్ర నిలఁ బరఁగు మహా
నది యిందుఁ ద్రిదశతతితోఁ, ద్రిదశజ్యేష్ఠుండు సేసఁ శ్ర దివిరి మఖంబుల్. 224

వ. ఇది పంచయోజన ప్రమాణం బైన ప్రజాపతియజ్ఞ వేది యిందు దేవాత్యాగంబు
జేసి మర్త్య లమర్త్యత్వంబుం బొందుదురు తొల్లి సరస్వతీ నివధదేశంబున
భూమి సొచ్చి యిచ్చమసోద్భేదంబునందుఁ గానంబడియె నిది సిద్ధతీర్థం బిందు
లోపాముద్ర నగస్త్యండు ప్రతిగ్రహించె. 225

తే. ఇదియు విష్ణుపదంబు దానిని విపాశ, యిదియుఁ గాశ్మీరమండలం శ్ర బిదినిరస్త
మిదియుమానసద్వారమిందందువంశ. పరశురాముండుమునుహంసశ్రవణము జేసె.

— శిబి యను రాజర్షి చరిత్రంబు రోమశుండు ధర్మజనకుఁ జెప్పుట —

వ. ఇక్కొలనం జైత్రమాసంబునందు మహామునులచేతం బూజితం డై యుమా
సహితుం డీశ్వరుండు వారికిం బ్రత్యక్షం బగుటయు నరుంధతీసహితుం డై వసి
ష్ఠం డిందుల వసియించె నిది భృగుతుంగం బనుపర్వతం బిందు నుశీనరపతి శిబి
యనువాడు దొల్లి యజ్ఞంబు సేయు చున్న నింద్రాగ్నులు వానిమహాగుణంబు
లెఱుంగ వేడి యింద్రుండు శ్వేనం బైన నగ్ని కపోతం బై శ్వేనభయంబునఁ
బలతెంచి శిబిమఱుపు సొచ్చిన దాని నెగిచికొని వచ్చి శ్వేనంబు లీచి కిట్లనియె,

అ. నిన్ను సత్యనిత్యనిర్మలఁ గా విందు, నట్టిసీకుఁ బాడికయయ్య యిప్పు
డతిబుక్షితుండ శ్ర నై యున్ననాకు నా, హాః విఘ్న మిట్టులలాచరింప. 228

వ. సర్వభూతంబులు నాహారంబునన జీవించి వర్ధిల్లు నిదినాకు భక్ష్యంబుగానినాడు
బుభుక్షువేదనంజేసి ప్రాణవియోగం బగు నట్లయిన నాపుత్రులు భార్యయు
జీవింప నేర రొక్కకపోతంబు రక్షించి పెక్కుజీవంబులకు హింస సేయుట
ధర్మవిరోధంబు. 229

క. ధర్మజ్ఞులైనపురుషులు, ధర్మవునకు బాధ సేయ్యధర్మవు నైనన్
ధర్మముగా మదిఁ దలఁపరు, ధర్మవు సర్వంబునకు హితంబుగ వలయున్. 230

వ. ఇక్కపోతంబు నాకు వేదవిహితం బైనయాహారంబు శ్వేనాః కపోతాన్ ఖాద

యన్తి"యనువేదవచనంబు గలదు గావున దీని నాహారంబుగా ని మ్మనిన దానికి శిబి యి ట్లనియె. 231

తే. ప్రాణభయమునవచ్చియిరప్పక్షీనన్ను, నాశ్రయించె నాశ్రితునెట్టిరయధముఁడయిన విడువఁ డనినను నే నెట్లువిడుతు దీని, నాశ్రితత్యాగ మిది ధర్మ్యవగునెచువును.
వ. నీవు పక్షి వయ్యును ధర్మ మెఱింగినట్లు పలికితి శరణాగతపరిత్యాగంబు సేయుట కంటె మిక్కిలి యధర్మం బొం డెద్ది నీయాఁకలి దీననకాని యెంట నుపశమింపదే నీయత్నం బాహారార్థంబేని నిష్క డివ్వనంబున మృగమహిషవరాహాఖగమాం సంబులు దీనికంటె మిక్కిలిగాఁ బెట్టెద నిక్కపోతంబువలనియా గ్రహం బుడు గుము దీని నే నెట్లును విడువ ననిన శ్వేనం బి ట్లనియె. 233

ఆ. నాకు విహితభక్షణం బిది యిప్పక్షిఁ, బూని కావ నీకు శ్రబుద్ధియేని నవనినాథ దీనిరయంతనీమాంసంబు, దూఁచి నాకుఁ బెట్టుతొలఁగ కిచ్చుడ. 234

చ. అనిన ననుగ్రహించితి మరహావిహగోత్తమ యంచు సంతనం బున శిబి తత్తణంబ యస్మిన్నత్రిక నాత్మశ్యరకర్తనం బనఘుఁడు సేసేచేసి తనరయంగములం గలమాంస మెల్లఁ బెట్టినను గపోతభాగము కరడిందిగ డిందుచు నుండె నత్తులన్. 235

క దానికి నచ్చెరువడి ధరణీనాథుఁడు తనువునందు శ్ర నెత్తురు దొరుఁగం దాన తుల యెక్కె నంతఁ, వానిగుణోన్నతికి మెచ్చి వాసవదహనుల్. 236

వ. శ్వేన కపోతరూపంబులు విడిచి తమనిజరూపంబులఁజూపి నీదైర్యశౌర్యాదిగుణం బు లనన్యసాధారణంబులు గావున నీకీర్తి నిత్యంబై శబ్దబ్రహ్మంబు గలయంత కాలంబును వ ర్తిల్లుచు నుండెడు మని శిబికి వరం బిచ్చి యంద్రాగ్నులు చని రిది యమృతహాపురుషుపుణ్యస్థానంబు మఱియు ననవరతఫలవృక్షంబులు గలయిది యాద్దాలకి యైనశ్వేతకేతుతపోవనం బిందు సరస్వతి మనుష్యస్త్రీరూపధారిణి యైశ్వేతకేతుని సేవించె మాతులభాగినేయులైన యష్టావక్రశ్వేతకేతు లింద యుగ్రతపంబుఁ జేసి రనిన నందప్తావక్రమాహాత్యంబు వినవలతు నని యడిగిన యుధిష్ఠిరునకు రోమఘం డి ట్లనియెఁ దొల్లి యేకపాదుం డనుమునివరుండు తన విద్యావిభవంబున సుజాత యనుదాని వివాహం బై వనంబున ఘోరతపంబు చేయుచు ననవరతంబును శిష్యుల వేదంబులు చదివించుచున్నఁ బెద్దకాలంబునకు సుజాత గర్భిణియైనఁదద్గర్భంబున నున్నయర్భకుం డొక్కనాఁడు తండ్రి కీట్లనియె.

—* కామకుఁడు ధర్మరాజునకు నష్టావక్రవరతంబు చెప్పట *—

క. ఎడఁబడక యహోరాత్రులు, వడిఁగొని చదివింప నిట్లు శ్ర వలయునె శిష్యుల్ గడునిద్ర లేమి నెంతయు, జడమతులై చదువు దప్పఁ శ్రబదువుచు నుండన్.

వ. అని యుపాలంభించి పలికిన నలిగి యేకపాదుండు నీ వధ్యయనంబునకు వక్రంబు గాఁ బలికితివి గావున నెనిమిదివంకలు గల శరీరంబుతో జన్మింపు మని కొడుకు

నకు శాపం బిచ్చిన.

239

- ఆ. అగ్నికల్పించు మ్రహాత్ముడు కడుపునఁ బెరుగుచుండెనంత శ సరసిజాతీ
ప్రసవకాల మైనఁ బ్రతి ¹కొక్కనాఁ డిట్లు, అనియెఁ బ్రసవభారమునకు వెఱచి.
- క. ధరణిఁ గడుఁబేదవారును, బురిటికి ఘృతతైలధాన్యములఁ జెచ్చెర ముం
దర సంగ్రహింతు రవి మన, కరుదుగ నతిదుర్లభంబు శ లభము లేమిన్. 241
- వ. ఏమి నేయుదు నెవ్విధంబున నీ ప్రసవక్షేత్రంబువలనఁ బాయుదు ననిన నేకపాదుం
డు ధనార్థియై జనక రాజుపాలికిఁ జని వానియజ్ఞంబునందు వరుణపుత్రుండైన
వందితో వివాదంబు నేసి యోటువడి జలమజ్జితుం డై యున్న నిట సుజాత
ప్రసూతియై యష్టావక్రం గనియెఁ దత్కాలంబున నుద్దాలకుభార్య శ్వేతకేతుం
గనియె నిట్లు మాతులభాగినేయు లిద్దఱు సవయస్కులై పెరిగి పండ్రెండేం
డ్లొక్కట నుద్దాలకుతోఁ జదివి యధ్యయనశూరులై రందు. 242
- తే. తండ్రయనుచు నుద్దాలకుఁడనకుఁ గరము, ప్రితితోశ్వేతకేతుని శ భ్రాతయనుచు
ననఘచరితుఁ డష్టావక్రుఁడనదివంబు, నొం డెఱుంగక సుఖిల్లననుండునంత.
- వ. ఒక్కనాఁ డుద్దాలకుకుఱు వెక్కి యున్న యష్టావక్రం జూచి శ్వేతకేతుండు
సహింపక నీవేల మాయయ్యకుఱు వెక్కి యుండె దీవు వోయి మీయయ్య
కుఱు వెక్కు మనిచేయిపట్టి యీడ్చిన నేడ్పుచుం దల్లి కడకుం జని యష్టావక్రుం
డి ట్లనియె. 244
- క. మాయయ్య యెవ్వ రెక్కడఁ, బోయిరి సెప్పు మని ²తెల్లముగ నడిగి తప
శ్రీయుతుండుదండ్రకడకుం, బోయెం దన మామనెయ్య శ ముఖదోడ్కొనుచున్.
- వ. ఇట్లష్టావక్రండు దానునుశ్వేతకేతుండును జనక రాజయజ్ఞంబునకుం జని యందు
దావారికనివారితుండై మూకాంధబధిరపంగు స్త్రీబ్రాహ్మణసుప్రవేశంబగుచున్న
యీరాజద్వారంబున మమ్ము విద్వాంసుల బ్రాహ్మణుల నేలవారించి తనినదావా
రికుం డి ట్లనియె. 246
- క. అలఘు లగువృద్ధవిద్వాం, సులకు మహాయాజ్ఞకులకుఁ శ జొర నర్హంబై
విలసిల్లుయజ్ఞసభసార, వలవదు చనుడీరు చిటుతశ్వారల రనినన్. 247
- క. అలయక యేండ్లు గడుం బె, స్కలు జీవించుట సర గలుగగుటయుం దగువృ
ద్ధులలక్షణమే జ్ఞానము, గలఁడేనికొ బాలుఁ డయినఁ శ గడువృద్ధు మహిన్. 248
- వ. కృతాధ్యయనశీలుండై యాచారపరుండైనవాఁడు బాలుం డయ్యును సర్వజన
సమ్మాననీయుం డగు సభా యోగ్యుండు బాలురని మమ్మునవమానింపవలవదేము
జనక రాజసదనంబున దర్శితులైన వేదవాదులతో వాదంబునేయనమకట్టివచ్చిన
వార మనిన దావారికుండు వారిసప్పడు జనక రాజానుమతుం డై లభప్రవే

శులం జేసె నంత.

249

సీ. జనకభూపాలునిశంపృశ్నముల కెల్ల, నేర్పడ నుత్తరం శ్రీ బిచ్చివాని
సభయందు భూసురశంఘమధ్యంబున, వరుణపుత్తుండై నశవందితోడ
వాదంబుచేసి గర్వంబున నాతని, నొడిచి తద్విజితు లై యొదిగి యున్న
ధరణీసురులఁ దనకృతండ్రితో నిగ్రహము క్తులఁ జేసి సశమ్మనికుమారుఁ

తే. డధిక తేజః డష్టావక్రుఁ శ్రీ డధికలోక, పూజితుండై నజనకుచే శ్రీ బూజ లంది
యేకపాదుఁదోడ్కొని పేర్మి నేగుదెంచె, బుధనుతుండునిజాశ్రమంబునకునొప్ప.

వ. అని చెప్పించు నరిగి యిది సమంగ యనుపుణ్యనది యందు భరతుండు రాజ్యాభి
షిక్తుఁ డయ్యెఁ దొల్లి యింద్రుండు దీనిజలోపస్పర్శంబునలక్ష్మీప్రాప్తుండయ్యె నిది
మైనాకకుక్షి యిందిదితి పుత్రార్థిని యైతపంబుసేసె నిది ఋషిదైవతంబైన కనఖల
నగం (బిది గంగానది) యిందు సనత్కుమారుండు సిద్ధి బొందె నిది యుష్ణిగంగ,
యిందుఁ గృతస్నానులైన గృతార్థు లగుదు రిది రైభ్యాశ్రమం బిది భరద్వాజా
శ్రమం బిందు భరద్వాజనుతుండు యవక్రీతుండు తపోవిద్యాగర్వంబున నపగత
జీవుం డయ్యె ననిన నది యెల్లని ధర్మతనయుం డడిగిన రోమశుం డిల్లనియె. 251

—♦ రోమశుండు ధర్మరాజానకు యవక్రీతుఁడరితంబు చెప్పట —

క. అలఘులు రైభ్యభరద్వాజులు దమలో సుహృదు లై విశుద్ధతపోని
శ్చలితమతు లివ్వనంబున, నోలసి తపం బొప్పఁ జేయు శ్రమండిరి నెమ్మిన్. 252

వ. అందు రైభ్యండుకృతాధ్యయనశూరులైన యర్వావసుపరావసులనుతనయద్దఱు
పుత్తులతో విద్యతూజితుండై యున్న వానింజూచి సహింప నోపక భరద్వాజను
తుండు యవక్రీతుండును తపోబలంబున నఖలవేదశాస్త్రాగమంబులు వడయుదునని
సమిధం బైనయగ్నియందు భాయ్య సంధించుచు నుగ్రతపంబు సేయుచున్న
దాని సహింప నోపక యింద్రుండు వానియొద్దకు వచ్చి నీ వేమి యుద్దేశించియుగ్ర
తపంబుఁ జేసెద వనిన శక్తునకు యవక్రీతుం డిల్లనియె. 253

ఆ. చదువకయును నాకు శ్రీ సర్వవేదంబులు, సర్వశాస్త్రములును శ్రీ సంభవిల్ల
వలయు నని తలంచి శ్రీ వడలక నివృత్తో, నుగ్రతపముఁ జేయుచున్నవాఁడ. 254

వ. అనిన వాని కిందుం డిల్లనియె. 255

క. గురుముఖమునఁ బడయక దుష్కరతపమునఁజేసి పడయఁ శ్రీ గాఁ బడువిద్యలో
పరమార్థము మదమును మత్సరమును గావించు నెట్టిసాధుల కైనన్. 256

వ. ఇది విద్యోపార్జనంబున కుపాయంబు గా దని వారించి వాసవుఁ డరిగిన నుడుగక
యవక్రీతుం డెప్పటియట్ల తపంబుఁ జేయుచున్నఁ దదీయ తపస్తప్యమానుం డై
వృద్ధశ్రవుండు వృద్ధవిప్రరూపంబు ధరియించి యశక్తుండై శోషించిన శరీరంబు

- తోడ సేకతాముష్టిపరిపర సచారగంభీరగంగా ప్రవాహంబునందు సేతుబంధంబు చేయుచున్న నవ్వివుం జూచి యవక్రీతుండు నగుచు నిట్లనియె. 257
- క. శతవర్ష వృద్ధుండవు నీ, వతికృషుండ వశక్య మైనశ్రయర్థమునం ¹దా
సిత మేల సేసి కడు దుర్మతి వైతిం కెన్నఁ డిది సకమాప్తిం బొందున్. 258
- వ. అనిన విని యింద్రుండు వానింజూచి యేను నీయట్ల యఘటమానం బైనయర్థంబు నందు యత్నంబుఁ జేసెద నని నిజరూపంబుఁజూపి యిట్లు నిరర్థక ప్రయాసంబేల చేసె దుడుగు మనిన నేనట్లు నుడుగ నాయభిమతంబు సఫలంబు సేయవలయు నని యవక్రీతుండు శక్రవలనం దనయభిప్రాయంబు వడిసి తత్ప్రకారంబుఁ దండ్రి కిం జెప్పిన విని భరద్వాజుఁడు కొడుకుగర్వంబు సహింపక వేదగీత లైనగాధల యర్థంబు వానికి నిట్లని చెప్పె. 259
- సీ. బాలధి యను మునిప్రవరుండు వుత్త్రశో, కాపన్నుండై ఘోర శ్రమగుతపంబుఁ జేసి నేల్పులదయఁ శ్ర జరజీవిగాఁ బుత్తుఁ, బడసె మేధావి నాఁ శ్ర బరఁగువాని వాఁడు నాయువ్యగర్వమున మునీంద్రుల, నెవ్వరి మెచ్చక శ్ర యేగి యొక్క-
ధనుషాక్షుఁ డనుతపోధనునొద్ద గర్వించి, పలికిన నలిగి తక్రపస్వి వాని
- ఆ. సంతకాంతకమున శ్ర కరుగంగఁ జేసె గర్వంబు చెట్ట యెట్టివారి కైనఁ గ్రామఁ దత్క్షణంబ శ్ర గర్వంబు గర్వంబు, నొడిచి యున్న వాఁడయ్య త్తముండు.
- వ. కావున నీవు గర్వంబు విడిచి యగోపనుండ వై పరమశాంతు లైనరైభ్యుకొడు కులతోడ నిర్మలస్పరుండ వయి యుండు మనిన నట్లు సేయుదు నా కురైభ్యుండు భవత్సమానుండ యని యవక్రీతుండు తనవిద్యావిభింబు మునిసభల విస్తరిం చుచు నొక్కనాఁడు రైభ్యాశ్రమంబునకుం జని యందు. 261
- ఉ. గోమలకీరషట్పురణ్యోకిలనాదమనోహరంబు ను
ద్దామవసంతపుష్ప ²భరితక్షితిజప్రకరంబు నైనయా
రామమునందుఁ జూచె మునిశ్రరాజకుమారుఁడు రైభ్యుకోడలిం
దామరసాక్షిఁ గృష్ణ యనుశ్రదానిబరావసుభార్యఁ బ్రీతితోన్. 262
- ఆ. దానింజూచి మదనశత్రుఁడై తనయభిప్రాయ మెఱుంగ జెప్పె శ్ర బంకజాక్షి
కదియు శాపభీతి శ్ర నప్పటి కొడఁబడి, నట్లు పలికి పెలుచ శ్ర నరుగుదెంచి. 263
- క. తమమామకుఁ దదవృత్తాం, తము సంతయుఁ దెలియఁ జెప్పి శ్ర తరుణివిలోలా
క్షములందు బాష్పసలిలో, ద్ధమముగఁ దల వాంచియుండెఁగడుఁ గోపమునన్.
- వ. రైభ్యుండు నయ్యవక్రీతున కలిగి నిజగోపానల శిఖాయమానైకజటావలుంఘన కరుం డై హుతాశనునందు వేల్చి యయ్యగ్నికుండంబునందు. 265
- క. లలితాంగిఁ బడసె దనకో, డలిరూపముకంటెఁ గడు బెడం గగురూపో
జ్జ్వలకాంతి గలుగుదానిం, బాలఁతుక నొక్కరుఁ దనతపోవీర్యమునన్. 266

- వ. మఱియు నొక్కజట యవలుంఛించి వేల్చిన నందు వికృతదంష్ట్రాకరాశం బైన ముఖంబుతో శూలహస్తుండైన యొక్క రాక్షసుండు పుట్టె నయ్యద్దఱు ముకుళీ కృతహస్తు లై మాకుం బనియేమి యని యడిగిన నవిసీతుండైనయవక్రీతు వధి యింపుం డని పంచిన. 267
- క. ఆ తరుణి ఘున్ను చని మద,నాతురుం డై విగతచేష్టుఁ శ్ర డై యున్న యవ క్రీతుకరకమండలువుం, బ్రీతిఁ బ్రబోధించి కొనియె శ్ర బెడఁగుగ నంతన్. 268
- క. అపహృష్టకమండలుఁ డై, యపవిత్రుం డగుటఁజేసి శ్ర యధికతపోవీ ర్యపరిక్షయ మగుడును నా, తపస్విసుతు రాక్షసుండు శ్ర తడయక తాఁకెన్. 269
- వ. వానికి వెఱచి పరచి యవక్రీతుండు కొలంకులకు మహానదులకుం జొచ్చిన నవి శుష్కంబులై నఁ దనజనకునగ్నిహోత్రంబుఁ జొచ్చునంత. 270
- ఆ. మునికుమారు నెగచిశ్రొని వచ్చి నిశితశూ,లాయుధమునఁ బొడిచిశ్రయాసురమున రక్కసుండు చంపి శ్ర యక్కాంతయును దాను, నరిగెరై భ్యుకడకు శ్ర నాక్షణంబ. 271
- వ. రై భ్యుండును వానికి భార్యగాఁ గృత్తినిచ్చె నంత నిట భరద్వాజుండు వనంబున నుండి వచ్చి తొల్లి తన కెప్పుడుం బ్రత్యుత్థానంబుఁ జేయునగు లప్పు డడంగి యున్న నచ్చెరువడి గృహబాలకుం డై నశూద్రువలన నంతవృత్తాంతం బెఱింగి నిహతుల డైనపుత్తుం జూచి దుఃఖతుం డై. 272
- ఆ. రై భ్యుఁ డధికకోపరతుఁ డంటి నమ్ముని, యాశ్రమంబుదెసకు శ్ర నరుగ వలవ దంటి వినఁగ నొల్ల శ్ర వైతి నాపలుకులు, గర్వితునకు బుద్ధి శ్ర గాన నగునె. 273
- వ. అని ప్రలాపించుచు భరద్వాజుండు వాని ధహించి పుత్త్రకోకదహనంబునహింప నోపక తద్దహనంబున దేహత్యాగంబుఁ జేసినంత బృహద్ద్యముం డనురాజు సత్రయాగంబుఁ జేయుచుండి రై భ్యుపుత్తుల సర్వావసు పరావసులం దనకు ఋత్విజులంగా వరియించిన నయ్యరువురు దండ్రీచే ననుజ్ఞాతు.లై వాని యజ్ఞంబు నడపుచుండి యొక్కనాడు పరావసుండు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చువాఁడు వేగుఁ బోకఁజీకటి నేకతంబ తనకు నెదురుగా వచ్చురై భ్యు నెఱుంగక మృగంబ కావగచి నిజప్రాణభయంబున వధియించి పదంపడి యెఱింగి పరమదుఃఖతుం డై శ్రేతకార్యంబులు దీర్చి బృహద్ద్యము సత్రంబునకు వచ్చి తనచేసిన పితృఘాతం బగ్రజానకుం జెప్పి యిట్లనియె. 274
- తే. శిశివు దీని నొక్కరుఁడప్రసరిర్వాహింప, నోప వే నొక్కరుండ నయ్యునుగడంగి నడప నోవుడుఁ గావున శ్ర నాతదర్థ, మాచరింపుము బ్రహ్మహత్యావ్రతంబు.
- వ. అనిన సర్వావసుం డట్లుసేయు దునని బ్రహ్మహత్యావ్రతంబులు సలుపుచుండఁ

1. క. నికృతచిత్తుఁ డై, 2. ని. 'ఏను దీని నడపఁగా నోప నొక్కఁడ, శిశు వూని తార్చి నిర్వహింపు, నడప నోవుదీవు ఁ నాకుఁగాను దదర్థ, మఱయ కాచరింపు ఁ హత్యవ్రతము.' అని పాఠాంతరము.

బరావసుండును నొక్కరుండ సత్రయాగంబు జరుపుచుండె నంత నర్వావసుండు
బ్రహ్మహత్యాప్రాయశ్చిత్తంబులఁ జేసి యా సత్రయాగంబునకు వచ్చిన వానిం
జూచి పరావసుండు బ్రహ్మద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 276

- క. ఇమ్ముని నీయజ్ఞాయత, నమ్ముఁ బ్రవేశింపఁ దగఁడు శ్ర నరనాయక యు
గ్రమ్ముగఁజలిపెకు శుభకార్యములకుం బాసి బ్రహ్మహత్యావ్రతముల్. 277
- వ. అనవుడు బ్రహ్మద్యుమ్ను ప్రేరితు లయినజనులచేత నుత్సార్వమాణుం డయి
యర్వావసుం డనియెఁ బరావసుండు గాని యేచు బ్రహ్మఘాతకుండఁ గాను వా
నిని వ్రతంబు సలిపి తత్పాతకవిముక్తుఁ జేసితి నని చెప్పిన యర్వావసుయధార్మ
కథనంబునకు మెచ్చి యగ్నిపురోగము లైన దేవతలు వాని కి ట్లనిరి. 278

—♦ దేవత లర్వావసునకు మెచ్చి కోరినవరంబు లెల్లనిచ్చుట —

- తే. తమ్ముచేసినదురితముల్ శ్ర దలఁగఁ బూని, ధర్మబుద్ధి వైవ్రతములుఁ ప్రేరింపఁజలిపి
తనఘ నీకు నభీష్టంబులైనవరము, లడుగు మిచ్చెద మీమెచ్చు శ్ర గడవనగునె.
వ. అనినఁ దనతండ్రియు భరద్వాజుండును యవక్రీతుండు నెప్పటియట్ల జీవించి
యుండను నిజజనకుండు పరావసుచేత నిహతుండగుట వాని విస్మరింపను వలయు
నని ప్రార్థించి దేవతలవరంబున నర్వావసుండు రైభ్యభరద్వాజయవక్రీతుల సంత
పితులం జేసిన నద్దేవతలకు యవక్రీతుం డి ట్లనియె. 280
- తే. ఏను వేదశాస్త్రముల శ్ర నఱిగి వ్రతము, లెల్ల జలిపి యారై భ్యుచ్చేహింసితుండ
నైతి నాకంటె రైభ్యున శ్ర కధితకీర్తి, యైన తెఱఁ గెట్లు లనిన నిశ్చల్లనిరి సురలు.
క. గురుశుశ్రూష యొనర్చుచు, బరమశ్లేశమునఁజేసి శ్ర పడసినవిద్యల్
స్ఫురియించుఁ గాక గురుముఖ, విరహితముగఁబడసినవియుఁవెలయు నెయెందున్.
వ. నీవు గురుముఖంబునం బడయక యొందువిధంబునం బడయుటంజేసి నీయధ్యయన
శ్రుతంబులు నిర్వీర్యంబు లయ్యె గురుశుశ్రూషాసంతోషకరుం డై రైభ్యుండు
బ్రహ్మజ్ఞానం బుపార్జించెం గావున నాతం డిట్టికీర్తి వడసెనని దేవతలుదివంబున
కరిగి రిది యవక్రీతునివాసం బిందు వసియించినవారు దురితవిముక్తులగుదు రిది
కాలకైలం బిది సప్తవిధం బైనగంగ యిది మనుష్యుల కగోచరం బింద యిండి
సమాధికౌచప్రయత్నపరు లై చూడుం డిది మందరనగం బిందు నానాపహ
రణపాణు లై యష్టాశీతీసహస్రగంధర్వులు కిన్నరకింపురుష సుపర్వులు సురేంద్రు
గొలిచి పోయెద రిందుల కాఱుయోజనంబులు గలదు కైలాసపర్వతం బందుఁ
గుబేరుం డుండునని రోమశుండు సెప్పినం బొండవులు కృతసమాధిశీలురై
వాని నెల్లం జూచి రంత నంతకసుతుండు భీమున కి ట్లనియె. 283

- సీ. దుర్గమం బైనయ్యాదుర్గమార్దంబున, నడవంగ నేర ముగ్ధతరథముల
నింద్రసేనాదుల శ్ర సింహామృవిపుల, ద్రుపద తనూజను శ్ర దోడికొనుచు
సహదేవుండును నీవు శ్ర చట్టన గ్రమ్మఱు, డేనును నకులుండు శ్ర నేఁగి రోమ

- శాదేశమునఁజేసి యఖిలతీర్థంబులు, నాడి వచ్చెదము మాయరుగుదెంచు
- ఆ. సంత కెంతయును బ్రయత్నంబుతోఁ గృష్ణఁ, గాచియుండుడనినశ్రమండుభీముఁ
డనియె నిట్టిరాక్షసాకీర్ణవనములో, నిన్నుఁ బాయఁ గలమె యనిమిష మేని. 284
- చ. అనఘచరిత్రు నరును మహాభుజ నొక్కనిఁ బాసి వంతఁ బొం
దినయెడ నిట్టిచోట సహదేవుఁడు నేనును గృష్ణయుగ జగ
జ్జననుత నిన్నుఁ బాసిన సప్రహృతరం బగుతీవ్రతాపవే
దన యగు నీకు మాకు నుచితంబె పరస్పరభేద మెన్నడున్. 285
- క. కడు డస్సి నడవ నోపని, యెడ నీకమలాయతాక్షి య నీకవలను నేఁ
డడయక ¹నయింతు నాయట, కడ నిడుకొని పఱతు నెట్టిగహనాంతములన్.
- వ. ఈ రథంబులతోఁ బోవనిమ్ము గాదేని వీని నింద్రసేనాదుల నెంచేనిం బెట్టి పోద
మనిన రోమశుం డిట్లనియె. 287
- క. అతుల తపోవీర్యబలో, న్నతిఁ బోదము గంధమాదనంబునకు సమా
గతు నందుఁ గాంతు మర్జును, నతివీరు నుదారు²సురగగ్రాగ్నితుఁ బాఱున్. 288
- వ. అనిన నందఱు సంతస్లి యరుగువారు ముందర ననేక హయ రథ సనాథం బై
యపార కిరాతబలసంకులంబైనదానిఁబుళిందాధిపతి యైన సుబాహుపురంబుఁగని
యందు వానిచేతం బూజితులై తమరథసూతహయనివహంబులనింద్రసేనాదిభృ
త్యులను సుబాహునొద్ద బెట్టి పాదచారులై పాంచాలిని బ్రాహ్మణులనురక్షించి
కొని గంధమాదనంబున కభిముఖు లై యరిగి రంత ధర్మతనయుండు భీమున³కి
ట్లనియె. 289
- సీ. అలిగి వజ్రాయుధు య నైనను బోరలో, నోర్వంగ నోవునశ్రత్యుగ్రవీరు
జనమునఁ బవనుఁ దేజంబున నాదిత్యుఁ, బోలినవాని సంభోజనేత్రు
నాయతబాహుఁ గృతాస్త్రు సింహస్కంధు, సర్వధనుర్ధరాచార్య విజయు
నిత్యక్షునాన్వితు య నీతమ్ము నరును, శుభగుణసుందరుఁ య జూచునంత
- ఆ. కధికతాపతప్త య మైనది నాచిత్తే, మొనర నతనితోడ య నొకట నునికి
యెన్నఁడొక్కొ. మనకు య నిందఱ కగునాతఁ, డేలమనలెనొక్కోయిన్నియేండ్లు.
- మ. అనుచుం బార్థవిలోకి నంబు నెడలో య నర్థింపఁగా ధర్మజుం
డనవద్యుల్ గడు వేడ్కతో నరిగి తా య రప్పండవుల్ గంధమా
దనలై లేంద్రముఁ గాంచి రున్నతబృహద్రాతుస్థలీసంహతిఁ
ఘనసంధ్యాగమశంక సన్మనులకుం య గావించుదానిన్ మహిన్. 291
- క. నానావర్ణ శిలావిహ, గానేకమృగాభిరామ య మై భూనారీ
నానాభరణవిభూషిత, పీనోన్నతకుచముబోలె య వెలిఁగెడుదానిన్. 292

1. గ. యఱకడ నిడుకొని, కడఁకం గొనివత్తు యిమ్ము. 2. జ. నురుగుజాన్వితుఁ. 3. గ. నొక్కటనికి.

వ. ఆ సౌగంధికకమలంబుఁ జూచి దానియపూర్వరమణీయత్వంబునకుననన్యకుసుమ సాధారణంబయిన సౌరభ్యంబునకు నోటువడి ద్రుపదరాజపుత్రి ముదితచిత్త యొక్కటా యిది యొక్కపువ్వు యయ్య నపూర్వం బై మనోనయనానంద కరంబైనది యిట్టికుసుమంబులకడుంబెక్కులు గావలవడే యవి కుటంగటంగల వేనిఁ దెచ్చియిచ్చి నాకు మనఃప్రియంబుఁ జేయు మని యపూడయప్పవృద్ధ ధర్మ రాజకడకుం గొనిపోయె నిట (భీముండు) దానియభిమతంబుఁ జేయఁ గడంగి రుక్మిష్ఠులం బైనధనుశ్చేష్ఠంబును నాశీవిషోపమానంబు లైనబాణంబులు ధరియించి యక్కమలంబు దెచ్చినగాఢున కభిముఖుండై గాఢుపట్టి గంధమాదనంబున వివిధరత్న బంధురకందరకదళీషండదర్శనంబులను మందారమందిరసు గంధిగంధవహ స్పర్శనంబులను నళికులకోకిలాలాపశ్రవణంబులను సర్వర్తుకుసుమ సురచిర గంధాఘ్రాణంబులను సతిమధురఫలాస్వాదనంబులను బద్ధప్రమోదహృదయుం డగుచుఁ దన కెదిరి వచ్చు మృగంబులం దాఁకి గజంబు నెత్తిగజంబుపై వైచుచు సింహంబు నెత్తిసింహంబుపై వైచుచు నల్పమృగంబులం గరతల ప్రహరంబులం బ్రహరించుచు.

311

—* భీముడు సౌగంధికాహరణార్థంబు పోవుట *—

- సీ. గమనవేగంబున శ్రీ ద్రుమలతాజాలసం, చాలన సేయుచు శ్రీ శైలగుహల నడఁగి యదృశ్యలై శ్రీ కడువేడకతోఁ దన్నుఁ, జూచుభేచరసిద్ధ్యసురభుజంగ గరుడగంధర్వకీర్తనరకామినులచేత, మానుగానభివీక్ష్యమాణుఁ డగుచు మ్రాకులు విఱుచుచు శ్రీ వీరకతోఁ దీవలఁ, బెఱుకుచుఁ బదహతిఃప్రభుధునగేంద్ర
- ఆ. మద్రువ నున్నతంబు శ్రీ లయినెడ లెక్కుచు, మదగజంబువోలె శ్రీ మధ్యముండు పవనవై నతేయశ్రవటుజవయుక్తు డై, యరిగె గంధమాదనాంతరమున. 312
- వ. ఇట్లగుగువాఁడు నిజసింహనాదశ్రవణపరిత్రస్తంబు లై యెగసి పఱచుపక్షుల యార్ద్రోపక్షంబులఁ జూచి ముందట నాసన్నంబునం గొలను కలుగ వలయు నని యుపలక్షించి యతిత్వరితగతిం జని చని పవనవశపరిచలిత తలీరుహపనసతమాల తాలహింతాలవిశాలకదళీదళవీజ్యమానశీతలజలపరిపూర్ణం బైనయొక్కసరోవరంబుఁ గని యందుఁ గృతావగాహుం డై నవనలినదళమృణాళవలయాలంకృతుం డగుచు దానివెలువడి యనేకయోజనవిస్తారాయామరమణీయం బైన కదళీషండంబుఁ జూచి యందు శంఖధ్వజంబుఁ జేసెన. 313
- క. ఆశంఖరవంబు మహేంద్రాశని నిరోషభీమ శ్రీ మై దిక్కులు నా కాశంబునిండెనంత గుహాశయనుం డైనమానుమ శ్రీ యనుకపి పెలుచన్. 314
- క. దాని విని బెదరి లేచి మహానాదం బిది మనఃప్రియం బయ్యె మదీ యానుజశంఖధ్వజంబు, దానగు ననియెఱిగిహృష్టతనయహుఁ డగుచున్. 315
- వ. భీమునకు మార్గనిరోధంబుగా మహావృక్షంబు లురలం దోచి యేకాయనపథం

- బుర కడ్డంబ శయనించి లాంగూలలీలాచాలనంబుఁ జేసిన. 316
- క. గోలాంగూలోత్తము లాంగూలస్ఫోటనరవంబు శ్రువోరం బై వా.
చాలతఁ జేసె నశేషమృ, గాలి భయం బంద గిరిగ్రహముఖములకున్. 317
- వ. అ య్యపూర్వధ్వని విని భీముండు విస్మితుం డయి చని కదలీపండ మధ్యంబున
నొక్కవిశాలశీలాతలంబుపయి శయనించినవాని. 318
- సీ హ్రస్వపీనగ్రీవు శ్రీ నవనతాయతహను, నతీచపలస్వభాశ్రవాభిరాముఁ
దనుమధ్యకటిచక్ర శ్రీ దహనకణాకార, తామ్రాక్షు నతిదృఢదశనకరజఁ
బృథులవిద్యుత్తుంజ శ్రీ పింగాంగు నుత్తుంగ, దృఢవక్షు నక్షీణదీర్ఘ బాహు
సూర్యలాంగూల మౌత్యున్నతద్వజలీలఁ, గ్రాలుచునుండ నేకాంతయోగ
- ఆ. నిద్ర నున్నధర్మశ్రీనిర్మలు హనుమంతుఁ, జూచి పాండురాజ్యసుతుఁడు వాని
నిద్రఁ జెఱుపఁగడఁగి శ్రీ నీజన త్వమేర్పడ, సింహనాద మొప్పఁ శ్రీ జేసె డాసి.
- వ. హనుమంతుండును మెల్లమెల్లన మేల్కొని జృంభసంభృతజలార్ద్రసంచలవిలోచ
నుం డగుచు ననాదరంబున నాతనిం జూచి యి ట్లనియె. 320
- తే. అతిజరారోగభరముననలసి యెలసి, యెదిఁగి సుఖనిద్ర మైనిట్టులున్నవానిఁ
గడుమదంబున నేమియుఁ శ్రీ గరుణలేక, యేల బోధించితయ్య నీశవెఱిఁగియెఱిఁగి.
- వ. తిర్యగ్జాతులు ధర్మ వెఱుంగవు గాక సర్వభూతదయాస్వరూపం బైనధర్మ వెఱిం
గెడువారు మనుష్యుల కారె యిట్టిమనుష్యజన్మంబు వడసి వృద్ధోపసేవ సేయవు
గా కేమి ధర్మ వెఱుంగక నిర్దయుండ వై మాబోఁటిపేదమృగంబులకు భయం
బుగ గర్జించితి వీ వెవ్వండవు మనుష్యగోచరంబు గానియివ్వనంబున కేలవచ్చితి
సిద్ధగతి లేనివారి కిటు వోవ నశకన్యం బమృతకల్పంబు లైనయాఫలమూలంబు
లుపయోగించి క్రమ్మఱుము సీయందు బద్ధన్నేహుండఁ గాన బుద్ధి సెప్పితి నా
పలుకులు చేకొను మనిన భీముం డి ట్లనియె. 322
- తే. శ్రీ త్రియప్రవరుండ విశ్రాంతబలుండఁ, బాండుతనయుండ గొంతిగ్రరృంబునండు
వాయువరమునఁ బుట్టినవాడ వన్ను, భీముండండ్లు భూజనులు కశ్యప భుండ.
- వ. ఏ నిక్కడఁ గార్యాధిపై పోయెద నాకుం దెరు వి మీనినాఁడుదొల్లి శతయోజన
విస్తారం బయినసముద్రంబు లంఘించి లంకకుఁబోయిన హనుమంతునట్ల నిన్ను
సీపర్వతంబు లంఘించి పోదుననిన హనుమంతుఁ డతం డేమికారణంబున సము
ద్రలంఘనంబుఁ జేసె నెఱుంగు దేనిం జెప్ప మనిన వానికి భీముం డి ట్లనియె. 324
- క. అలఘుయశుం డిత్తోక్తుని, కులవీరుఁడు రాఘవుండు శ్రీ గురువచనంబుం
జలుప వనవాసి యై తన, లలనం గోల్పడియెనట్టె శ్రీ లంకేశ్వరుచేన్. 325

1. గ. నచలితాయత. 2. గ. తామ్రాక్షు నతికృశదశన. 3. ఆ. పింగాంబు; 4. జ. నిజరూపమేర్పడ
5. చ. 'యన్న' వాని సీతోడఁబుట్టినవాని నన్ను, నొసర సుఖనిద్ర మైనిట్లు + లున్నవాని, నేల
బోధించితయ్య నీ + వెఱిఁగియెఱిఁగి.

వ. దానంజేసి కృతత్రేతాద్వాపరకలియుగంబులసంఖ్యలు నేఱుపేట యై యందుల చరాచరభూతంబులు భిన్నప్రకారంబులై వర్తిల్లు ననిన నయ్యెయుగంబుల¹యా చారవర్తనంబులు నా కేర్పడం జెప్ప మనిన భీమునకు మానుమంతుండీట్లనియె.

— * భీమనకు మానుమంతుండు చతుర్థ్యగాచారవర్తనంబులను జెలుపుట. * —

తే. కృతమకాని కర్తవ్యంబుగృతయుగంబునందు లేదు చతుష్పాదకమగుచు ధర్మ మనఘన ర్తిల్లునమృతుగృతయ్యుగమున, శుక్లవర్ణుడై ప్రజలఁ గాశించుచు వెలుంగు.

వ. అది సనాతన ధర్మసనాథం బందులబ్రహ్మాత్మ త్రియవై శ్యశూద్రులేకవేదక్రియా యోగ్యులై యకామ ఫలసంయోగంబునఁ బుణ్యలోకంబులు వడయుదు రందు ససూయాభిచారదర్పవై శున్య విగ్రహక్రోధమదమత్సర భయసంతాపవ్యాధిప్రజా ష్టయేంద్రియక్షయంబులు లేవు మఱియుఁ ద్రేతాయుగంబునందుఁ ద్రిపాదం బై ధర్మపు వర్తిల్లు నందు జనులు నిత్యసత్యప్రవర్తనలై యజ్ఞతపోదానాదిక్రియల వర్తింతు రందు రక్తవర్ణుం డయి విష్ణుభట్టారకుండు ప్రజారక్షణంబుఁ జేయు.

తే. ద్వాపరంబున రెండుపాదములఁజేసి, నడచు ధర్మపు వేదముల్ శ్రీనాల్గుదెఱుగు లైప్రవర్తిల్లు వేదశాస్త్రార్థచోది,తంబులై ²సర్వకర్మముల్ శ ధరణిఁ బరఁగు.

తే. సత్యపరిహీణులగుదురుజనులుగామ, కాములై చేయుదురు బహుకృతువులొలి నందుఁద్రైలోక్యనందితుండయ్యుండు, కృష్ణవర్ణుడై జగమురక్షించుమఱియు.

క. కలియుగమునందు ధర్మము,బల మఱి వర్తిల్లు నేకపాదంబున నం దలఘుండు కృష్ణుండు జగతీ, వలయము రక్షించుఁ బీతృవర్ణుం డగుచున్. 340

వ. అందులజనులు తమోగుణయుక్తులయి కామక్రోధాది దోషవశంబునందమృతుం గక యధర్మవర్తులగుదు రందుఁ జేసినతపోదానాదికర్మంబులు స్వల్పంబు లయ్యును బహుఫలదంబు లగు నని యుగవర్తనప్రకారంబులఁ జెప్పినీకిష్టావాప్తి యయ్యెడు మరుగు మనిన భీముం డీ ట్లనియె. 341

— * మానుమంతుండు భీమనకుఁ దనపూర్వరూపంబుఁ జూపుట. * —

క. నీ నాఁటితనువుఁ జూచియ, కాని యవశ్యంబు పోవఁ శ గావునఁ గపినా భా నాకుఁ జూపు మనవుడు, నానికి ³దనరూపుఁ జూపె శ వానరుఁ డంతన్. 342

చ. అతులితమై ద్వితీయకన్యకాద్రి యొకో యిది,నా నిజాంగ ము చ్చితముగఁ బెంచి పుచ్చమునఁజేసి దిగంతము లందుచున్నయు న్నతుఁగపినాథుఁ జూచి కురునందనుఁ డట్లు నిమిలితాక్షుడై మతి నతివిస్మితుం డగుచు శ మారుతి కి ట్లనియెన్ భయంబునన్. 343

క. అతిభీషణ మిది యత్య, ద్భృత మోహో చాలు భూనశభోమధ్యవ్యా పిత మయ్యె భవద్దోహ,యతిత్వ ముపసంహరింపు శ మనవుడు గపియున్. 344

- క. తనయెప్పటిరూపముఁ జేకొని దీనికి నినుమడుం గగ్గఁగుం బ్రతిబలముం
గనినప్పుడు నారూపం, బనుషమముగ ననిన మానుమ శ కనిలజుఁ డనియెన్. 345
- ఉ. ఉన్నతిఁ బూని నీవు బలిశయుం డగురావణు నశ్రమంబునం
బన్నుగఁ జంప నోపుపటుశబాహుబలాధ్యుడ ¹విట్టియున్నతున్
నిన్నుసహాయుఁగా బడసి శ నిర్మలకీర్తియుతుండు రాఘవుం
డన్నర్థభోజనాన్వయము శ నాజి వధించుట యేమి చోద్యమే. 346
- వ. అనిన వాని కతిస్థితిమంతుం డయి మానుమంతుం డి ట్లనియె నయ్యాసీవు సౌగం
ధకసరోవరంబునకుం జోయెదవే నందు సాహసంబు సేయవలన దది యక్షరా
క్షసరక్షితం బై దేవతోపభోగయోగ్యం బై యుండు దేవతలు బలిహోమనమ
సాగరంబుల మంత్రతంత్రంబులం జేసి భక్తిసాధ్యులుగాని సాహసక్రియాసాధ్యు
లుగారు నీవు నిజధర్మనిష్ఠితుండ వై పరమధర్మంబు లెఱుంగునది యెందేని
హీనబుద్ధులు విమోహితుల రట్టిధర్మాధర్మవిభాగంబులెఱుంగువిద్వాంసులనుపా
సించి శుభాచారుండవు గావలయు నాచారంబున ధర్మంబు పుట్టు ధర్మంబువలన
వేదప్రతిష్ఠ యగు వేదంబులంజేసి యజ్ఞంబులు ప్రవర్తిల్లు నట్టియజ్ఞంబుల వలన
దేవతలు తృప్తు లగుదురు. 347
- ఁ. కార్యసిద్ధి బొంది శ కాలంబు దేశంబు, నెఱిగి బుద్ధిమంతు శ లెల్లప్రాదు
సాహసంబు విడిచి శ సామాద్యుపాయప్రయత్ని చేయుదురు యథోచితముగ.
- వ. మఱియు సర్వకార్యంబులు మంత్రమూలంబులు గావున విద్వాంసు లై ²వృద్ధు
లైన వారలతో మంత్రంబుజేయునది బాలకులయు నధిక శ్రీదర్శితులయు
లుబ్ధులయు లఘుజనంబులయుఁ దోడ మంత్రంబు సేయవలదు. 349
- తే. జనులు నిగ్రహానుగ్రహశక్తుడైన, రాజశాసనమునఁజేసి శ రమణతోడ
నోలిఁ దమతమమర్యాద శ లొక్కనాఁడుఁ, దప్ప నో సుదురిమ్మహీతలమునందు.
- వ. నీవు నిగ్రహానుగ్రహసమర్థుండవు గావున నీ కెల్లవారును వశ్యులగుదురు నిన్నుఁ
జూచుటంజేసి నానయనంబులు సఫలం బయ్యె నీ కెద్ది యిష్టంబు దానిం జేసెద.
- మ త్రకోకిలము. మీకు నెగ్గొనరించి యున్నయశమిత్రులన్ ³హతబుద్ధులం
జీకురాజుతనూజులం గురుశింహ సీకుఁ బ్రియంబుఁగా
నేకమాత్రన పోరిలో వధియించి నాగపురంబు నా
నాకులాద్రి శిలావలీగహానంబు సేయుదు నాపుడున్. 352
- మ త్రకోకిలము. ఇంతయుం గపిసాధ సీ కిది శ యేమిపెద్ద మహాహవా
భ్యంతరమున నుద్ధత ప్రతీపక్షవీరుల నేమ ని
ర్జితు మెవ్వరు మాకు మీదయ్యఁజేసి మార్కొనునంతయ

త్యంతవీరులు¹ లేరు భూవిదిశతప్రతాపబలోద్ధతిన్.

353

వ. అనిన విని భీమసేనునకుహనుమంతుం డిట్లనియె నన్ను² రణాంతరంబునందలంచు నది నీయందు సౌహృదంబున నాహవంబులోనతీ రథుండై నయర్జునురథధ్వజంబు నం దుండి మీబలపరాక్రమంబులం జూతు నని భీముం గౌగిలించుకొని వానికి సౌగంధికసరోవరమార్గంబుఁ జూపి హనుమంతుం డంతర్హితుం డయినఁ దదా లింగనంబున) విగతశ్రముండును విపులజవశక్తియు క్తుండును నై భీమసేనుండు.

సీ. వారిధారల ననిశ్వారిత నిర్గళ, ద్దానధారలఁ దటిరద్ధాహములను దళనధామంబుల శ్ర నశనిఘోషంబుల, ఘోరబృంహితబృహద్దోషణముల నివీ ఘనబృందంబు శ్ర లవి గజయూథంబు, లని విచారింపంగ శ్ర నక్కజంబు లై లలితోత్తుంగశ్రైలకుంజంబులఁ, ద్రిమ్మరుజలధరద్విరదతతుల

ఆ. విస్మయంబుతోడ శ్ర వీక్షించుచుం జని, రజతగిరిసమీపరమ్యభూమి నక్కుబేరువనమృతనందు సౌగంధిక, కమలవనముఁ గనియె శ్ర ఘనభుజుండు. 355

క. అందుల హేమాంబుజ మక, రంద రసామోదమృదుత్రరశ్వసనుం డా నందంబుఁ జేసెఁ దనప్రియ, నందనునకు భీమ స్సనునకు నభిముఖుఁ డై.

వ. అంత.

357

క. వీరుం డై సౌగంధిక, వారిజములు గొనఁగ నిట్లు శ్ర వచ్చినవానిన్ భూరిపరాక్రము భీము ను, దారగదాహస్తుఁ జూచి శ్ర తా రుద్ధతులై.

358

వ. దాని రక్షించి యున్నపదివేపురురాక్షసు లాక్షణంబ విచిత్రాయుధ పరిచ్ఛదులై పటతెంచి వీఁ డొక్కవిపరీతపురుషుం డాయుధంబులు ధరించినవాఁడజినంబులు గట్టినవాఁ డధిక తేజస్వి తపస్వివేషధరుం డిందులకు వచ్చినవాఁ డని యచ్చెరు వందుచు భీమసేనుం డాయ వచ్చి యిట్లనిరి.

359

తరలము. ఇది కుబేరువనంబు దీనికి శ్ర నెవ్వరుం జనుదేర నో డుదురు నీ విట వచ్చి యేల క్రమం బ్రమాదముఁ జేసి తిం దుదిత తేజుఁడు క్రీడలాడుచు శ్ర నుండు నింతులుఁ దాను స మృదముతోడఁగుబేరుఁ డీరుచిక్రమత్సరోజవనంబునన్.

360

వ. దీనితీరంబున దేవర్షిగణంబులు దేవతార్చనంబులఁ జేయుదు రిందులజలంబు లమృతోపమానంబులు మణివై డూర్యనాళంబులై యవూర్వసారభంబు లైన కనక కమలంబులు గల్గుటంజేసి యక్షరాక్షసాక్షోహిణీరక్షితం బగు దీని మహిమం బెఱుంగక యింతదూరము వచ్చినవీరుం డెవ్వండ నేమికారణంబున వచ్చి తనిన వారికి భీముం డిట్లనియె.

361

మత్తకోకిలము. ఏను బాండుసుతుండ భీముండ శ్ర నిద్ధతేజుఁడు ధర్మరా జానుజన్ముండ ద్రాపదీహృదయప్రియం బొనరింపఁగాఁ

బూని యిక్కమలకరంబునఁ శ్రీ బుష్పముల్ గొన నచ్చితక
వీనిఁ గొందు నవశ్యమున్ సురభిరు లడ్డము వచ్చినన్.

వ. అనిన వార లిట్లని రయ్యా నీవు దివ్యపురుషుండ వీసాగంధికమలంబులు గొని
యేదేనిఁ గుబేరున కెఱింగించి తదాదేశంబునఁ గొనుము నీపుధర్రజానుజుండవు
గావున నీకు ధర్మపథంబు తప్పం జన దనిన రాక్షసులఁ గటాక్షదృష్టిం జూచి
భీమసేనుం డిట్లనియె. 368

క. గిరినిర్మరములఁబుట్టిన, సరసిజవన మిదియు సర్వసామాన్యముగా
కరుడుగ నొకరునియడియే, షరంగఁ గుబేరుండు దీనిఁ శ్రీ బడసెనె మొదలన్.

తే. ఉత్తమక్షత్రియుం డేలరయ్యెరుల నడిగి, వేడువాఁ డగు దనభుజాశ్రవిక్రమమున
నన్యధనము లుపార్పించి శ్రీ యర్థిజనుల, కిచ్చుగీర్తి దిక్కుల వెలయించుఁగాక.

—* భీముడు యక్షరాక్షసులతో యుద్ధంబు సేయట. *

న. నాకు మిమ్మును మీకుబేరుం బ్రార్థించి కాని యిక్కొలనిపువ్వులఁ గొనం గా
దొణో యని భీముండు రాక్షసుల నాదరింపక సాగంధికవనంబు సొచ్చి కనక
కమలంబులు గొని యుత్తమవీర్యచంతంబు లైనతత్తల్లిలంబు లుపయోగించి
యనంతబలసంపన్నుండై యన్ననాతనిం జూచి రాక్షసులలిగి యుద్యతాయుధ
హస్తై లైతాఁకిన భీముండును భీకరాకారంబున. 369

చ. తనగడఁజేసి రాక్షసులగదారుణశస్త్రచయంబు నశ్రమం
బున నతివీరుఁ డైనలిపి శ్రీ పోర నిశాచరులన్ బడల్పడన్
ఘనభుజుండఁ చండహతిఁ శ్రీ గ్రాచిన నుక్కటి రక్కసుల్ కుబే
రున కెఱింగింపఁ బాటిరి స్యహోషవృకోదరభీమకర్మముల్. 370

వ. కుబేరుండును బాంచాలీప్రియకరం బైనవనతవయుపరాక్రమారంభంబు విని
మెచ్చి వాని నుపేక్షించె నట్లు భీమసేనుండునురాక్షససేనోడించిసాగంధికమ
లంబులు గొని తత్తీరకసుమితలతాపాదపవనంబున విహరించుచున్నంత నట.

క. వడిఁ బడియెఁ బిడుగు, లుడుగక వడఁకె మహీతలము పాంసురవర్షము గురిసెన్
గడు నెట్టి నయ్యె దిత లే, ర్పడ కుండునినుండు తిమిరపటలాకృతుండై, 371

వ. ఇట్టిమహోత్పాతంబులుపలక్షించి విస్మితం డై ధర్మతనయుం డివి భీమాహష
పిశునంబు లై కానంబడియె నేమఱకుండవలయు నని నాలుగు దిక్కులుం
జూచి భీమసేనుఁ గానక తనసమీపంబున నున్నపాంచాలి కిట్లనియె. 370

క. ప్రియసాహసుండు భీముడు, భయవిరహితుఁ డెందుఁబోయ్యెబహురాక్షససం
శ్రయ మిగ్గిరి గంధర్వాన్వయసేవ్యం బేకచరుండు శ్రీ వాఁ డెయ్యెడలన్. 371

ఆ. భూరిభుజుడు దానె శ్రీ పోయెనో నీ వెట, యేని పుచ్చితో నిశ్శేచ్ఛ తని.

నని యజాతశత్రుఁ శ్రీ డడిగినఁ బతికెఁబాంచాలి యిట్లులనియె శ్రీ సంభ్రమమున.

మధ్యాహ్నం. ధరణీశ నీకు నాయెచ్చినపసిఁడితామరపువ్వు

గురువాయువశమున వచ్చినను దానిఁ ॥ గొని యిట్టి పువ్వు
లరుదు గాన కుఱంగటం గలిగెనేని ॥ నర్థిఁ దె మ్మనిన
నరిగె నీశానుదిక్కునకు నీయనుజఁ ॥ డనిలవేగమున.

373

వ. అనిన నట్లేని నందఱము వానిపోయినవలనం బోవుద మని యెప్పటియట్లు రాక్షస
బలసమన్వితం డై గగనగతి నరిగి సౌగంధికతీరంబున.

374

చ. అతులబలాఘ్న సుద్ధత గ్రదాయత బాహుఁ బటుప్రతాప వ
ర్ధితయశుఁ బాండునందనుఁ ద్రదీయమహోగ్రగదా నిఘాతదా
ర్ధితపృథుయక్షరాక్షసశరీరచయంబులుఁ జూచి విస్మయ

స్మితముఖు లైరి బ్రాహ్మణసమేతులు ధర్మసుతాదు లచ్చటన్.

375

వ. భీమసేనుండును ధౌమ్యధర్మజ రోమశులకు మొక్కి- తనకు మొక్కినకవలఁ
గాఁగిలించుకొని వైడూర్యనాళంబు లైన కనకకమలంబులు ద్రాపది కిచ్చి
యున్నంత నాతనికి ధర్మ రాజ్యట్లనియె.

376

ఆ. చనునె నీకునిట్టిసాహసక్రియఁ జేయ, నెల్లవారికంటె ॥ నెఱుక గలవు
గురుభుజండ నాకుఁ ॥ గూర్చేనిఁ జేయకు,మయ్య యిట్టిచెయ్యలనఘ యింక.

వ. అని కఱపి యిట్లందఱుం గుబేరోద్ధానవనంబున విహరించు చున్నంతఁ దద్ర
క్షుకు లై న యక్షులు వచ్చి.

378

క. దేవర్షి యైన రోమశు, దేవేంద్రసమాను నయ్యుధిష్ఠిరు నవసీ

దేవోత్తములం గని విన,యావనతులు భక్తి నిట్టు ॥ లని రందఱకున్.

379

వ. మీరిందు మనల వల దిది యక్షరాక్షస ప్రచారఘోరం బనిన నందుండ నొల్లక
పాండవులు తత్సమీపంబున నివాసంబు జేసికొని రాక్షసజనంబుతో ఘటో
త్క-చుఁ బోవం బనిచి యుండునంత జటాసురుండసురాక్షసుండుబ్రాహ్మణరూప
ధరుం డై యేను వేదవిదుండ ధనుర్వేదవిదుండైనపరశురామునిశిష్యుండననుచుం
బాండవుల సేవించు చున్నంత నొక్కనాడు.

380

ఆ. మృగవిరోధిబలుఁడు ॥ మృగయావినోదార్థ, మడవి కనిలతనయుఁ ॥ డరిగినట్టి
యవసరమున నజ్జటాసురుఁ డాసురా,కార వికృతరూపకంబుఁదాల్చి.

381

క. చను దెంచి ద్రాపదిని యమ,తనూజు నకులుం దదాయుధంబులతోఁ బె
ల్చిన యెత్తికొని ఘహాజవ,మునఁబఱచె మహీసురోత్తములు భయ మందన్.

వ. అంత సహదేవుండు భీమునిం బిలుచుచు వనంబున కరిగె నిట ధర్మతనయుండధ.
ర్మవర్తి యైనయసుర కి ట్లనియె.

383

క. దేవాసురాదు లిం దుప,జీవింతురు మనుజులను విశ్రేషసుఖంబుల్

గావించుచు నమ్మనుజులఁ, గావం గలవార మేము ॥ గౌరవయుక్తిన్.

384

వ. ఇట్టిమా కపకారంబు సేయుట నీకు లగ్గు గాదు నీవు ధర్మ వెఱుగవు విశ్వసిం
చినవారికిం దనకుఁ గుడువం బెట్టినవారికి నెగ్గు సేయుట కడుంబాపంబు గావున.

మధ్యాక్కర. మాయావి మాయాయధములు మాకిచ్చి శ్రీ మాతో రణమ్ము

సేయు మివ్విధమునఁ బోవఁ దగఁ దంచుఁ శ్రీ జిక్క నై యసుర

నాయత బాహుఁడు గరము భరముగా శ్రీ నదిమె ధర్మజుఁడు

¹మాయమార్గుఁ డగుహనిగమనంబు శ్రీ మంద మై యుండ.

386

వ ఇట్లు ధర్మజనిబిడపీడనవేదనాభరంబున విగతవేగుం డై యరుగుజటాసురున
కడ్డంబువచ్చి సహదేవుం డిట్లనియె

387

క. న న్నెఱుంగవె పాండవుఁడఁ బ్రసన్నయశోవీర్యబలుఁడ శ్రీ సహదేవుఁడ న

త్తున్నతి యేర్పడ నిప్పడ, నిశ్చోరైదఁ ²జక్క నెదిరినెలుపుమునాతోన్.

388

—* భీముడు జటాసురునితో యుద్ధంబు సేయుట *

వ. అను చున్నయవసరంబున ననిలసుతుం డనిలవేగంబున నరుగుదెంచి జటాసురు
చేత నిగ్రహీతు లై గగనగతిం జను ధర్మజనకుల ద్రౌపదులను మహీతలగతుం
డైనసహదేవుం జూచి యయ్యసుర కి ట్లనియె.

389

తే. అతిధివై వచ్చి నీవుమాత్రయందుఁ గుడిచి,యసురవై యిట్ల యెగ్గునేత్రయంగనగునె
యెందుఁ గుడిచినచోటికి శ్రీ నెగ్గు సేయ, రెట్టిదుర్జను లై ననశ్రనెఱుక విడిచి.

390

వ. నీవు బుద్ధి గలవేని వీరిని విడిచి నీప్రాణంబులు రక్షించుకొను మట్లు గానినాఁడు
బక హిడింబ కిమ్మిరులం జంపిన ట్లశ్రమంబునం జంపుదు ననిన వినిజటాసురుండు
వారల విడిచి భీమసేనున కభిముఖుం డై.

391

క. రయమున నీచేత నిహతు, లయనసురారాతులకు ³రక్షణాంతరముననీ

దయనరుధిరమున నుదక, క్రియఁ జేసెద బకహిడింబ శ్రీ కిమ్మిరులకున్.

392

క. అనుచుఁ గడు నలిగి మారుత,తనయు మహాబాహు నసుర శ్రీ దాఁ కె మరున్నం
దనున కెడ సొచ్చి మాద్రీ,తనయులు తత్తణమె వానిఁ శ్రీ దాఁకిరి ఏకన్.

393

సీ. వారల నిద్దఱ శ్రీ వారించి భీముండు, దాఁకె జటాసురు శ్రీ ఏకతోడ

భీమాసురులకు సంక్రామంబు గడు ఘోర, మయ్యె నిరూట్రలంబు శ్రీ లయ్యె వారి
యూరుఘట్టనముల శ్రీ భారుణీరుహములు, బదఘట్టణములఁ గ్రక్కదలె ధరణి.

భూరుహపాణు లై శ్రీ పోరి యాసన్న,భూ,రుహములు వొలిసిన శ్రీ బృహదుదగ్ర

ఆ. శిలలఁ గొంతసేపు శ్రీ చెలఁగి పోరాడి రొం,డొరులు వెనఁగి పట్టి శ్రీ పరుషభంగి

నుగ్రులై న వాల్మీసుగ్రీవులట్టుల, యుద్ధ మొప్పుఁ జేసి శ్రీ రిద్దబలులు.

394

క. భీమాసురవీరుల ము,ష్టాముష్టిరణచ్చటచ్చటాశబ్దం బు

ద్దామం బై తద్వివినమ,హామృగ పక్షులకు నతిభ్రయానక మయ్యెన్.

395

ఆ. అంత భీమసేనుఁ శ్రీ డంతకాకారుం డై

వాని బలవిహీనుఁ శ్రీ గా నెటింగి

తడయ కవుడు వాని శ్రమెడ గ్రుంగఁ బిడికిటఁ

బూడిచె నసుర ముడిఁగి శ్రమడియెఁ బుడిమి.

396

వ. ఇట్లు నిర్ఘాతపాతిత నీలగిరిశృంగంబునుంబోలె నేలంబడినజటాసురుక శేబరం బెత్తి
యొక్కవిశాలపరుషపాపాణంబుపై జర్జరితంబుగావై చి వానిం గాలగోచరుంగాఁ
జేసినవాయుపుత్తుప్రరాక్రమంబు ధౌమ్యరోమశాదిమహీసురులు వర్ణించి రని
వైశంపాయనకథితం బైనకథ రమ్యంబుగ.

397

క. భూపకులతీలక నృపవి, ద్వాపారగ నిత్యసత్యసధనధన్య దయా

లాపచతురాస్య ధర్మ, ద్వాపారవిభాసి విష్ణువర్ధననృపతీ.

398

వసంతతీలకము. ¹ శ్రీరమ్య రాజకులశ్రేఖర రాజరాజా

భూరి ప్రతాపపరిశ్రభూతివిరోధివర్ణా

హారాహిరాజవరహంసతుమారకుండ

స్ఫారద్యశః ప్రసరహండురిత త్రిలోకా.

399

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం
దారణ్యపర్వంబున దధీచకథయును నగస్త్యుమాహాత్మ్యంబునుభగీరథుప్రయత్నం
బునుం గంగావతరణంబును ఋష్యశృంగుచరిత్రంబును బరశురాముచరిత్రంబును
గార్తవీర్యవధయును రామకృష్ణాదులయాగమనంబును సౌకన్యాఖ్యానంబునఁ
జ్యననండు శర్యాతియజ్ఞంబున నాశ్వినుల సోమపీఠులం జేసి వారిచేత జప్త
నంబు వడయుటయు మాంధాతృజన్మంబును సోమకుండు యజ్ఞంబుఁ జేసి పుత్ర
శతంబు వడయుటయు జంతూపాఖ్యానంబును శ్రేణకపోతంబులై యింద్రాగ్నులు
శిబిమాంసంబు గొనుటయు నష్టావక్రమాహాత్మ్యంబును రైభ్యయవక్రీతుల
సంవాదంబును భీముండు సౌగంధికాహరణార్థం బరగుటయు హనుమద్దర్శనం
బును రామాయణకథయును భీముండు గంధమాదనంబునం దుండుకొలనికిం
బోయి యక్ష రాక్షసుల వధించుటయు గంధమాదనంబున నందఱు గూడు
టయు జటాసురవధయు నన్నది తృతీయాశ్వాసము.

400

1 ఉ. 'రాజకులగ్రగణ్య మృగరాజపరాక్రమ రాజరాజ వి
భ్రాజిత కుట్రకీర్తి పరిపాండురసర్వదిగంతరాశీభూ
రాజముభోషలబ్ధవిజయప్రమదాక్రతేజాహుండ ని
స్తేజితవైరివీర కులశ్రీప బుధప్రియ విష్ణువర్ధనా.

తోటకము. ధరణీశ నిరంతరదానయశః పరిపూర్ణదిగంతరః భానువిభా
కరుణాకర నిర్మలశక్తాంతియంతా శరణాగతరక్షకః సత్యనిధి.

అని యథికముగా రెండుపద్యంబులు కొన్నిప్రతులఁ గనుపట్టుచున్నవి.

శ్రీ

హరిహరహిరణ్యగర్భభోజనము శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

రాజరాజ 1 దేవ తు
మారసుధాహారహీరకన్యకాశ్రీ
శ్రీరమణిరాజవిద్యా
పారగ కోదండపార్థ శ పార్థివతలకా.

1

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పెనట్లు పాండవులు నరనారాయణాశ్రమంబునఁ గొన్నిదినంబు లుండ నొక్కనాఁడు ధర్మతనయుండు దమ్ముల కిట్లనియె.

మధ్యాహ్నం. ఏనేడు లగు దెంచె నర్జునుం డేఁగి శ్ర యింత కేతెంచుఁ బూని దివ్యాత్ములు వడసి యమ్మహాభుజ భూరిసత్త్వ నానతిపువర్గ జూడఁ గాంతు మిం శ్ర దంచు బ్రాహ్మణుల తోఁ నేఁగె ను త్తరము మించి ధర్మనిత్యుండు ధర్మజుండు.

2

వ. ఇట్లు గంధమాదనపుణ్యతీర్థావలోకనపరు లయి పాండవు లరిగి పదునేడగుదివసం బున వృషపర్వుం డనురాజర్షి యాశ్రమంబు గని యం దతిప్రీతి నాతనిచేతఁబూ జితు లయి యేడుదివసంబులు వసియించి బ్రాహ్మణులనెల్ల నం దుండనియమించి వృషపర్వోపదిష్టమార్గంబున ధౌమ్యరోమశ ప్రభృతి కతిపయబ్రాహ్మణులతోఁజని యుష్టమదివసంబున.

3

క. విమలస్ఫటికహాటక, రమణీయదరీనిరంతర శ్వేతనగేం ద్రము మాల్యవంతమును ను, త్రమచరితులు సూచు చరిగి శ్ర తద్విసేనమునన్.

క. చలదళిపుంస్కోటికలక, శలరవముఖరిత లతాంతరకమృధలాభీ లలితమహీరుహమాలా, మిళితోద్దేశముల విశ్రమించుచు లీలన్.

4

వ. అందు విహరించుచుండ నొక్కనాఁడు శ్వేతకి యనుపుణ్యనదివలన మారుతానీ తంబు లై సువర్ణమయంబు లయి తమముందటం బడినపంచవర్ణసురభికుసుమరీ

బులం జూచి యందఱు విస్మయం బంది రంత నేకాంతంబ యొక్కశశికాంత
శిలాతలంబుపయ నున్నభీమసేనునకు ద్రుపదరాజపుత్రి యిట్లనియె. 7

క. ప్రకటముగఁ దొంటిసాగం, ధికకనకాబ్జములకంటె శ దివ్యసుగంధా
ధికకుసుమము లివి దద్దయు, సుకుమారము లిట్టివానిఁ శ జూచి యెఱుంగన్. 8

వ. ఇక్కుసుమంబులు నాకుఁ దెచ్చియిచ్చి మనః ప్రియంబుసేయు మనిన విని భీముం
డు తత్తణంబ చని బహుతాశసమున్నతం బయినగోశ్మంగం బెక్కి యందు
వివిధరత్నరశ్మిరమ్యవేశ్మపరివృతం బయినవైశ్రవణ నివాసంబుఁ గనిశంఖధ్వ
నంబు సేసిన. 9

క. దాని విని యక్షరాక్షస, సేనలు పఱతెంచి భీమశసేను మహాసే
నాసీసన్నిభుఁ దాఁకిరి, నానాయుధధరులు దారుణధ్వను లెనఁగన్. 10

క. వాయుసుతప్రేత శిత, సాయకముఖ దళితరాక్షసప్రకరబృహ
త్కాయాభగళితశోణిత, తోయములన్ ధరణిధరనశ్రములు గడు నిండెన్. 11

ఉ. ఉక్కటి యిట్లు మధ్యముమ శ హోగ్రశరంబులు రాఁక నోర్వ కా
రక్కసు లెల్ల నాహవపర్రాబ్జులులై నఁ గడంగి భీముఁ దా
నెక్కటి దాఁకె దిక్కరి స్రహింపక శిసింహముఁ దాఁకునట్లులం
దక్కజుఁ డుద్యతాయతగదాయుధుఁ డై మణిమంతుఁ డచ్చటన్. 12

క. ఆ రాక్షసు నతివీరుఁ గు, బేరసఖుం బవనసుతుఁ నశ్రభేద్యుఁడు నిజదు
ర్వారతరశాతసాయక, ధారావర్షమునఁ గప్పె శ దారుణభంగిన్. 13

క. గద దీర్చి భీముమీఁదను, వదలక మణిమంతుఁ డలిగి శ వైచిన నది వి
ద్యు దిన ప్రభానిభం బై, పదిదిశలును వెలుఁగ భీమశ్రవణుఁ బఱతెంచెన్. 14

వ. శిలమృహాసాధనంబునకు మనంబున బెగడక. 15

క. దానిఁ దననిశితబాణవి, తానంబున జర్జరికృతముఁ జేసె మరు
త్సానుఁడు గుహ్యకరాక్షస, సేనల కెల్లను భయంబురసేయుచు నలుకన్. 16

క. ఘనుఁ డమ్మణిమంతుఁడు కాం, చనదండోద్భాసి యైన శక్తి మరున్నం
దనుమీఁదవైచె నది యా, తనిభుజపార్శ్వము దాఁకి శ ధారుణిఁ బడియెన్. 17

చ. గదఁగొని భీమఁ డంత్యలయ్యకాలకృతాంతుఁడవోలె నేల గ
క్కదల నదల్చినిల్చి నశకంపితుఁడై మణిమంతుఁ డాజిదు

ర్మదుఁడు త్రిశూల మెత్తికొని శ మధ్యముపై ననలస్ఫులింగముల్
సెదరఁగ వైచె దానిఁ శత్రుచక్ర ఘనుఁ డగ్గదఁజేసి భీముఁడున్. 18

వ. ఇట్లు తనశక్తిశూలంబులు శక్తి విహీనంబు లయి పడినం బరిత్యక్తమదుం డై
మణిమంతుం డంతరిక్షంబున కెగసిన. 19

1. అ. వివిధరత్నరశ్మిరమ్యప్రాకారపరివృత. 2. గ. కేసరిమీఁద సెత్తున, ట్లక్కజుఁ. 3. తావచనము
పెక్కిట లేదు. 4. గ. గొనుచు. 5. క. గ. జడిఁగెన్.

- క. పోవకు పోవకు మనుచు మహావీరుడు గద యమర్చి యమ్మణిమంతున్
లా వఱగ వైచె నగ్గదతో వాడును బడియెఁ బ్రతిహృతుం డై నేలన్. 20
- క. పోర మణిమంతుఁడిట్లు స,మీరణసుతుచేతఁ ¹బ్రాహ్మమృతి యై పడినకా
వారక పఱచిరి భయమున, నా రాక్షసు లార్తనాదు శ్ర లై తూర్పునకున్. 21
- వ. అట ధర్మరాజు భీమసేనుపోయినవలను ద్రాపదిచే నెఱింగి యార్పిషేణుం డను
మునివరునాశ్రమంబున ధౌమ్యద్రాపదీ ప్రభృతులం బెట్టి రోమశనకుఁ సహజేవ
యుతుం డై తద్గిరిశృంగం బెక్కి కుబేరసదనసమీపంబున నిజగదా ఘాతపాతిత
మణిమదాదిరాక్షసదారుణరణమధ్యంబున నున్న మధ్యమనోద్దకుంజనియెనంత.
- క. హతశేషులైనరాక్షసు, లతిరయమునఁ బాటి చెప్పి శ్ర రష్పడ యలకా
పతికి సవిస్తరముగ నిజ,మతిఁ బవనజవిక్రమంబున మణిమద్వధయున్. 23
- వ. దాని విని కుబేరుండు విస్మితహృదయుం డై యాత్మగతంబున. 24
- క. తలఁకక మును సౌగంధిక,ములు గొని యిప్పుడును దర్పమున నిందులపు
వ్వులుగొనిమణిమత్రప్రభృతులఁ, బలుపురవధియించె నెట్టిబలియఁడొయనుచున్.
- వ. సురగరుడగంధర్వయక్షరాక్షసహితుం డయి ప్రభుం డరుగుడెంచి పాండ
వులఁ గని వారిలో గదా కృపాణబాణాసనధరుం డయి రణకాంక్షనున్న మహా
వీరు మారుతాత్మజం జూచి పరమ ప్రీతచిత్తుండయి యున్న. 26
- ఆ. అక్కుబేరునకు మహామతుల్ పాండవుల్, మ్రొక్కిరంత ధర్మ మూర్తియైన
ధర్మతనయుఁ జూచి శ్ర తద్దయు దయతోడ,నిట్టులనియెఁ గిన్నరేశ్వరుండు. 27
- వ. అయ్యో నీయనుజుండు మత్స్రీయసఖుం డైనమణిమంతు వధియించి నా కపకా
రంబు సేసె నని లజ్జంప వలవ దది యగ స్తిశాపనిమిత్తంబున నయ్యె నని భీమ
సేను డాయం బిలిచి సీచేసినసాహసంబు నాకుపకారంబు గావున నిన్ను మెచ్చితి
ననిన నక్కుబేరునకుం గృతాంజలి యయి ధర్మతనయుం డిట్లనియె. 28
- ఆ. ఇట్టిశాప మమ్మునీంద్రుండు దా నేల, యిచ్చె దాని నాకు శ్ర నెఱుంగఁ జెప్ప
మనిన విస్తరించి శ్ర యమరాజసుతునకు, నక్కుబేరుఁ డిట్లు శ్ర లనుచుఁజెప్పె. 29
- వ. తొల్లి కుశవతి యనుపుణ్యనదీతీరంబున నమరు లెల్ల సత్ప్రియాగంబు సేయు
చుండి నన్ను రావించిన నేనును బుష్పకివిమానారూఢుండ నై శతమహాపద్మ
సంఖ్యలయక్షరాక్షసబలంబులతో గగనగతి నందులకుఁ బోవునెడ నూర్ధ్వబా
హుం డై యమునాతీరంబున నుగ్రతపంబు సేయుచున్నయగస్త్యమహాముని
మీఁడ నా ప్రీయసఖుం డైనమణిమంతుం డెఱుంగక నిష్ఠీవనంబు సేసిన నలిగి
జూచి యమ్మునివరుండు నా కిట్లనియె. 30
- ఆ. నీవు నూచు చుండ శ్ర నీయిష్టఁ డిమ్మణి,మంతుఁ డిపుడు దనదుశ్మదము పేర్చి

నన్ను నుజక యుమిసోనామీఁడ నిట్టి¹యి,ద్దనుజుఁ డీల్లు నొక్కమనుజుచేత.

వ. మఱియు నీమక్షరాక్షసబలంబులును వానిచేతన నిహతంబు లగు నీదురితంబు దద్దర్శనంబునఁ బాయు ననియెం గావున నీనిట్టిశాపంబునకు నీయనుజుండు నిష్క్రతి యయ్యెనని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నయ్యా ధృతియును దాక్షిణ్యంబు నుపదేశంబును గాలంబును బరాక్రమంబు ననుపంచవిధంబులై నలోకతంత్రవిధానంబు లెఱింగినసత్త్రియుండు ధర్మవిందుండై ధరణీచక్రంబు నిర్వృక్తంబుగా రక్షించి పుణ్యలోకంబు వడయుఁ దత్కర్మవిశేషంబు లెఱుంగక వృథారంభుండై సాహసంబున వర్తిల్లువానికిం బాతకం బగుట నిశ్చయంబు. 32

క. కావున సీతమ్ము మరు,ద్దేవాత్మజ సాహసైకధృతి గాకుండన్ భూవల్లభ శిక్షింపుము, నీ విమలజ్ఞాన ధర్మనిస్థితబుద్ధిన్. 33

వ. నిన్నును సీతమ్ములను ధర్మానిలశక్తాశ్వినులు రక్షించినట్ల యే నెప్పుడు రక్షింతు నానియోగంబున మత్పరిచారకులు మీకు నిత్యంబును నన్నపానాదులు దెచ్చి యిచ్చు చుండ నార్హి షేణాశ్రమంబున నొక్కపక్షంబు వసియించునది. 34

సీ. మానితయశుఁడు భీమానుజుం డర్జునుం, డమరులచేత ద్వివ్యావృత్తులు వడసి దేవేశ్వరుడ నున్నవాఁ డాతఁ, డుపకారి యయ్యె దేవోత్తమునకు సప్తమేధాధ్వరప్రాప్తపుణ్యుండుధర్మమతి భవత్పితృపితౄతామహుండు ఘనుఁడు శంతనుఁ డతనిచే శ్ర సంతర్పితం డయ్యె, గుఱుకొని మీదైనశకుశల మడిగె.

ఆ. నరుగుదెంచు నింత శ్ర కయ్యరునుండు మీ, కభిమతార్థసిద్ధి శ్ర యగుఁ బ్రసిద్ధ మని యెఱుంగఁ జెప్పి శ్ర యలకాధినాథుండు, యక్షగణముతోడ శ్ర సరిగెనంత.

వ. ఇట్లు ధర్మరాజు కుబేరాదేశంబున నార్హి షేణాశ్రమంబున నుండునంత నాతనికి నొక్కనాఁడు ధామ్యుండు నిజాంగుళి నుత్తరదిగ్భాగంబు నూపుచు నిట్లనియె.

క. అదె మందరనగ మక్కడ, యదే మేరునగేంద్ర మమృతహాళైలమునె నిద్రిదిక్కుల వసియింతురు, త్రిదశేంద్రుం దొట్టియష్టదిక్పాలవరుల్. 37

చ. కనకగిరిం బ్రదక్షిణముగా శశిభాస్కరతారకాగణం బనవరతంబుఁ ద్రిమ్మరు మృహాముని సప్తకమండలంబుతో ననఘ తిదీయతుంగశిఖరాగ్రమునందుఁ బయోరుహాసన త్రినయనవిష్ణు లుండుదురు శ్ర దేవగణంబులు గొల్చు చుండఁగన్. 38

వ. అని చెప్పుచుండఁ బొండవు లం దొక్కమాసంబు సేసిరంత. 39

ఉ. అంబర మాతృదీప్తినివహంబున నొప్పఁగ మాతలిప్రయుక్తం బగుదివ్య కాంచనరథంబుఁ జలచ్ఛపలాంఘపుంజ ర

1. జ. దుర్మదుఁడు నీల్లు. 2. గ. నిట్టిశాపంబునకు నీయనుజుండు నిమిత్తం బయ్యె.
అ. సప్తాశ్వమేధసంతప్రాప్తపుణ్యుండు.

- మృగం బగుదాని నెక్కి ధృతిగమందరుఁ డింద్ర సుతుండు నాకలో
కంబుననుండి వచ్చె బ్రవికాశిత తేజః డినప్ర కాశుఁడై. 40
- వ. ఇట్లు చనుదెంచి ధనంజయుండు రోమశఙ్ఖామృధరమృజభీమసేనులపాదంబులకుం
బరమభక్తి మొక్కి తనకు వినయవినమితో త్రమాంగు లయినకవల నెత్తికొని
ద్రాపదీహృదయనయనారవిందంబుల కానందంబు సేయు చున్నంత నందఱు
సంతోసిల్లి మాతలి నతిప్రీతిఁ బూజించిన నతండును దదీయరథంబు గొని దివం
బున కరిగె నట్టియవసరంబున. 41
- క. దిననాథుఁ డస్త్రగిరిఁ బొందినఁ జీకటిఁ బాది యాత్మతేజమున దిగం
గనల విభూషించుచు రజ,నినాథకలహంస గగనశ్రనిమ్మగ నొప్పెన్. 42
- వ. ఆరాత్రియర్జునం డనుజుల నందఱ నొద్దఁబెట్టుకొని యిష్టపూర్వకథలు సెప్పుచు
శయనించె నంతఁబ్రభాతంబ సిద్ధమునిగణంబులయు రోమశఙ్ఖామృలయుఁ దమ్ము
లయుఁదోడ ధర్మతనయుండు సుఖోపవిష్టుం డై యున్నంత. 43
- ♦ ఇంద్రుండు పాండవులయొద్దకు వచ్చుట ♦—
- సీ. బోరన సురదుంద్రభులనినాదంబులు, గిన్నరగంధర్వగీతరవము
లెనఁగ సహస్రసూర్యేందు మండలములు, వోలెవిమానముల్ పోలిచి వెలుఁగఁ
బారడవాలోకనశ్రవరుఁ డై సహస్రాక్షిఁ, డమరగణంబుతో నమ్మహాద్రి
కేతెంచె బ్రీతి నశ్రయ్యింద్రున కందఱు, నంత నభ్యుద్గతు శ్ర లైరి పాండ
ఆ. వాగ్రజుండు దాను శ్ర ననుజులు నింద్రుపా,దాంబుజముల కెఱిగి శ్ర యధికభక్తి
శాస్త్రదృష్టి నధికశ్రుతాకరవిధులఁ బూ,జించె నమరఖచరశ్రసిద్ధపూజ్యు. 44
- వ. ఇంద్రుండును వారల నందఱ హితమధురవచనంబుల నభినందించుచుఁ దదంతిక
స్థిత నధికతపోయక్తు ధనంజయుం జూచి ధర్మజన కి ట్లనియె. 45
- క. ఘనుఁ డీపార్థుండు నావల,నను దివ్యాస్త్రప్రయోగశ్రనయనిపుణుం డై
దనుజుల నివాతకవచుల, ననిఁ జంపి సురాలికిం బ్రయం బొనరించెన్. 46
- క. ఈతఁడు పరాక్రమమున న,రాతుల వధియించి యిద్ధరారాజ్యము వి
ఖ్యాతముగ నిచ్చు నీకు మ,హాతేజః డజయ్యవీర్యుఁ శ్ర డని నెవ్వరికిన్. 47
- క. అని చెప్పి యనిమిష ప్రభుఁ, డనిమిషనివహంబుతోడఁ, నమరావతికిం
జనియె నిజాలోకనమున, కనఘులు పాండవులు హర్ష శ్ర మందుచు నుండన్. 48
- మధ్యాహ్నం. ఘనముగ నమరేంద్ర పాండుసుతసమార్గమ మొక్కయేడు
దనరంగ బ్రహచర్యవ్రతస్థులై శ్ర తగిలి నిత్యంబు
వినినపుణ్యాత్ములును జదివినవారు శ్ర వినుము నూతేండ్లు
నొనర జీవించు రత్యంతసత్కాంతిశ్రయక్తులై ధరణి. 49
- వ. ఇట్లు సురేంద్రుం డరిగిన ధర్మతనయుం డర్జునుం జూచి పరమానందనిర్భరవ్యా

దయుండై యిట్లనియె.

50

- సీ. హరుఁ డాదిగాఁ గల్గునమరగణంబుచేఁ, బడసి దివ్యాస్త్రముల్ శ పరమ మైన
యుపకార మమరుల శ కొనరించె నీపార్థుఁ, డని నాకుఁ జెప్పి వృత్తాంతకుండు
దివ్యాస్త్రలాభము శ దేవేంద్రున కుఁబ్రీతి,గా వేల్పులకు నుపకారి వైన
విధము మాకు వినంగ శ వేషకైనది చెప్ప, మని తన్ను నడిగిన శ నగ్రజనకు
- ఆ. నగ్రజన్మపూజ్యశీలగుఞ్చోమ్యురోమశ, ప్రభృతివరులయొద్దఁ శ బాండవేయుఁ
డసదృశప్రభావుఁ శ డతివీరుఁ డర్జునుఁ, డాత్మచరిత మిట్టు శ లనుచుఁ జెప్పె. 51
- వ. ఏను భవదధిష్ఠితవిద్యాప్రభావంబునఁ దపోనియు క్తుండ నై హిమవంతంబునకుం
జని యందు నాముందల వృద్ధబ్రాహ్మణుం డై యున్న వృద్ధశ్రవుం గని తదుప
దేవంబున నీశ్వరుఁగఱిించి యుగ్రతపంబు నేసిన నీశ్వరుండు కిరాతరూపధరుండై
నాతోడ నతిఘోరయుద్ధంబు నేసి, నాకుఁ బ్రసన్నుండై నిజరూపంబుఁ జూపి
పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రసాదించె ననంతరంబ యంద్రాదిదేవతలవలన నైంద్రా
గ్నేయ యామ్య రాక్షసవరుణ వాయవ్యకుబేర గాంధర్వపైశాచ బ్రాహ్మ్యంబు
లనంబరఁగుదివ్యాస్త్రంబులు వడిసి మహేంద్రానుగ్రహంబున మాతలిప్రయుక్తం
బైనదివ్యరథం బెక్కి యాశరీరంబుతోన యమరావతి కరిగి యం దమరేంద్రు
నాచార్యుఁగా వరించి తత్ప్రసాదంబున దివ్యాస్త్రంబుల ప్రయోగంబును నుప
సంహారంబును నావృత్తియుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబును బ్రతిఘాతంబులును నేర్చిన
నాకు సంతోసిల్లి సురేంద్రుం డిట్లనియె. 52
- క. నీ వఖిలశస్త్రవిదుఁడవు, గావున ని న్నాజి నోర్వరగా నోప రొరుల్
దేవతలకు బ్రాహ్మణులకుఁ, గావింపు హితంబు దీనఁ శ గడు సిద్ధియగున్. 53
- క. నాకు గురుదక్షిణార్థము, నాక హితార్థంబుగా జననస్తుత బుద్ధిం
జేకొని నాపనిచినపనిఁ, బ్రకటముగఁ జేయు మహితశ్రభంజనశక్తిన్. 54
- తే. జలధికుక్షిలోనుండి ధీరులునివాత, కవచులనమూఁడుకోట్లదానవులుబలిమిఁ
ద్రుదశులకు బాధసేయుచుండుదురువారు, నివాతు లగుదురుసీచేతశ్రమహితకీర్తి.
- వ. అని తనతోడిగినయిద్దివ్యభూషణంబుల నిమ్మణికిరీటంబున నన్ను విభూషితుం జేసి
స్పర్శరూపం బైనయాయభేద్యకవచంబునిచ్చి యజరం బయిన యిగ్గినయంబు
గాండీవంబునం దాన యోజించి పదివేలహంసమయూరవర్ణ మానసీయహయం
బులం బూన్చినరథంబు మాతలిప్రయుక్తం బైనదాని నెక్కంబనిచి నివాతకవచ
వధార్థంబరుగు మని నియోగించిననింద్రువీడ్కొనిచనుచున్ననాతో దేవతలిట్లనిరి.
- ఉ. ఈ రథ మెక్కి తొల్లి యమరేంద్రుఁ డనేకసహస్రసంఖ్య దే
వారుల వృత్త శంబర బల్లాదుల నుద్ధతులన్ జయించె వీ
రారివిభేది నీవును బల్లాఘ్నఁడవై వధియింపు ముగ్రమా
యారతులన్ నివాతకవశచాసురులన్ సమరాంతరంబునన్. 57

వ. అని నాకు దేవదత్తం బనుశంఖం బిచ్చిన నేనును మాతలిసహితంబుగా రథం బెక్కి యతిత్వరితగతి నరిగి. 58

అర్జునుడు నివారకవచు అనురాక్షసుల జయించినకథ

క. ఘేనవదూర్మిచయంబుల, నానావిధమీనకూర్మనక్రంబుల శై
లానుకృతి నొప్పచున్నమహాసీరధిఁ గంటి నేను శ్రీ నమ్మాతలియున్. 59

వ. ఆ సముద్రోదరంబున విశాలాట్టాలక ప్రత్యోళికాలంకృతం బయినపురంబుఁ గని
తద్ద్వారంబున శంఖధ్వానంబు సేసిన నది సకలదిజ్జహీధరగుహాకుహారాంతరం
బులం బ్రతిశబ్దజననం బయిన దాని విని యలిగి యద్దానవులు నానావిధాయుధ
సన్నద్ధు లయి నిజకాయ నికాయ కాళిమ తమోభూతభువను లగుచు వచ్చి నా
రథంబుఁ బరివేషించి. 60

క. ఉరుశశ్రువృష్టి నాపైఁ, గురిసినఁ దత్త ణమె యొక్కొక్కొనిపయి నేనుకా
వరుసఁ బదిసేసి బాణము, లరుదుగ నేసితి మహాభయంకరభంగిన్. 61

క. దనుజులు మదీయరథమా, ర్గనిరోధముగాఁ బ్రచండశకాండప్రకరం
బునఁ గప్పిరి రోదోంతర, మనిమిషులును ఋషులుఁ జూచి శ్రీ యద్భుత మందన్.

క. కడుభయమున మాతలి చేడ్పడి రథచోదనమునం దశపాటవుఁ డై నకా
వడి నేన రథము గడుపుచుఁ, దడయక యేసితిఁ గడంగి శ్రీ దానవులపయిన్. 62

వ. మాతలి నన్నుం జూచి సంతోసిల్లె నంత. 64

చ. అతులరణాంతరంబున నిరంతరమత్పటుబాణదారితో
చ్చిత్తదనుజాంగనిర్గళ దశస్పగ్ధలధారలు సూడ నొప్పె నా
తత గిరిశృంగ సంగదళితప్రచలజలవాహజాలసం
తత గళదంబుధారలవిరధంబున నంబర మెల్లఁ గప్పచున్. 65

వ. అంత నయ్యసురులు మాయాయుధంబు సేయ సమకట్టి నామీఁద వర్షాస్త్రంబు
లేసిన. 66

క. బలరిపుడు నాకు నిచ్చిన, యలఘునిశాతముఖశోషశాస్త్రంబు విని
ర్గళ దవీరళ జలధారా, వలి నెల్లం దత్త ణంబు శ్రీ వట్టఁగ జేసెన్. 67

సీ. అద్దానవులు దారుణాశ్మవర్షంబు పైఁ, గురిసిన నవి నన్నుఁ శ్రీ దెరలఁ గప్పె
నేనును గులిశాస్త్ర శ్రీ మేసి పాపాణముల్, నుఱుము గావించితి శ్రీ నుఱక వెండి
యసురులు నామీఁద శ్రీ ననలాస్త్రములుకమ్మె, నేసినగాడ్పుతో శ్రీ మోసియగ్ని
కణములు నాపైని శ్రీ గవిసిన నేనును, సలిలాస్త్రమున దానిబల మడంచి

ఆ. యున్నఁ దిమిరబాణ శ్రీ ముగ్రంబుగా వార, లేసి రంత దిక్కు శ్రీ లెల్లఁ గప్పె
నంధకారమగ్నుఁ శ్రీ డై స్థలియించి మా, తలి ప్రతోద మెడలి శ్రీధరణిఁబడియె.

క. తురగములు పఱవ నేఱక, వరూధవహసంబునందు శ్రీ వంధ్యము లయ్యెకా
సురసారథి ననుఁ గానక, హరినందన యెందుఁ భోయి శ్రీ తన కడు భీతిన్. 69

- క. అమృతనిమిత్తంబున ము, న్నమరాసురయుద్ధ మయ్యెనది యింత భయ
భ్రమజనకముగా దిది యు, గ్రము దళుజు లవార్యవీర్యగర్వితు లగుటన్.
- తే. బ్రహ్మచేత ¹నిర్మింపఁగఁబడినభువన, సంప్లవం బిది నాపుడు శ్ర సంకఁమున
సంచలింపక నాభుజ్యశక్తి జూచు, చుండు మని యప్పు మాతలి శ్ర ²నూఱుడించి
- ఉ. వాసరనాయకుం దలంచి శ్ర వజ్రవరంబున సూర్యబాణ మే
నేసిన నింద్రదొడ్డి సురశలెంతయు సంతస మండఁగా జగ
త్రాసి తమిస్తరాశి నిహతంబుగ దిక్కులు తెల్లఁగా మహా
గ్రాసురు లాహవంబున భ్రయంపడ మాతలి మెచ్చి యార్వఁగాన్. 72
- క. గాండీవము క్షదారుణ, కాండవిఖండీకృతాపకృతులై దనుజుల్
భండనమున ³బడలుపడం, గొండలు వడినట్లు వడిరి శ్ర కుతలం బద్రువన్. 73
- వ. ఇట్లు నివాతకవచులు మదీయదివ్యాస్త్రనిహతులై మహీతలంబుపయిం బడిన
నట యసురకాంతల యాక్రందనధ్వను లాకసం బద్రువ నొక్కటఁ బురంబున
నెగసె నంత నద్దానవపురంబుఁ బురందరుపురంబుకంటె సుందరం బైనదానిం
జూచి మాతలి కే నిట్లంటి. 74
- క. నిరుపమరత్ననిరంతర, వరగృహముల నొప్పి సుఖనిశానం బగు ని
ష్వరి నుండ నొల్ల కొండొక, పురి నుండఁగ నేల వలసెబురుహాతునకున్. 75
- వ. అనిన నాకు మాతలి యిట్లనియె. 76
- సీ. అసురులవలన భ్రయం బైనయపుడు వేల్పులకు నేమంబుగా శ్ర బలవిరోధి
యీప్రోలు జలధిలో శ్ర నిమ్ముగ నిర్మించె, దనుజులు పడఁపడి శ్ర వనజగర్భ
వలనఁ దపోవీర్యవంతులై యిం దుండ, నమరులచేతఁ గ్రయ్యమున నజితు
లైయుండఁ బడిననమరేంద్రుఁ డెఱిగి త, ద్విజయార్థముగఁ బంచోదవిజయనిన్ను
- ఆ. నమరులకు నసాధ్యు శ్ర లసురవీరులు వీరి, నీవ యోర్చి తనుచు శ్ర నెమ్మితోడ
నన్నుసంస్తుతించి శ్ర నరనాథ మాతలి, గడఁగి యపుడు రథముఁ శ్ర గ్రమ్మఱించె.
- వ. ఇట్లు నివాతకవచులం జంపి క్రమ్మఱి వచ్చువాడ నాముందట నొక్కతపోవనం
బునునతివిచిత్రం బైనపురంబునుం గని యిది యెవరిపురం బని యడిగిన నాకు
మాతలి యిట్లనియె. 78
- క. వినవె పులోమయుఁ గాలక, యును ననగాఁ నిరుపు రసురయువతులు కమలా
నను నారాధించిరి తప, మున దివ్యసహ స్రవర్షములు గడునిష్ఠన్. 79
- క. కనకమయమైనయాప్రోలునుదమసుతు లాహవంబులలో నమరులచే
త నవధ్యులుఁ గాఁ దగ న, వ్యవజూచేఁ బడిసి రసురవనితలు గరుణన్. 80
- వ. ఇది హిరణ్యపురం బిందు జౌలోమ కాలకేయు లనునసురు (లఱుపడివే)లుండు

1. క. జ. నిర్మింపఁగఁబడిన, 'నిర్మింపఁగఁబడిన' నని మూలము. 2. గ. నుండఁబంచి. 3. ఆ. కడికేవులుఁ గొండలు.

దురు వా రమరులచేత నవధ్యుఁ లనిన నల్లెని వారిపయిం బోదము రథంబు
వజ్రపు మని యేను మాతలిం బంచిన. 81

చ. అతఁడును సప్తమారుతరథయంబున దివ్యరథంబుఁ దత్సూరా
హితపురిభూరివప్రముపయిం బఱచె సురవైరు లంత ను
ద్ధతు లయి ప్రోలు వెల్వడి రథంబుల పట్టినమా స్రకంబుతో
శతమఖబుద్ధిజేసి గడు ౩ సైపక తాకిరి నన్ను నల్కతోన్. 82

వ. ఏనును వారలయఱువది వేలరథంబులకు గతినిరోధంబుగా వితతవృక్షశిలాప్రభ
వంబు లయినదివ్యబాణంబు లేసిన నసురులు మాయాయుద్ధనిబద్ధబుద్ధులై తమ
పురంబుతోడన దివంబున కెగసి మదీయమార్గణార్గళనిరుద్ధమార్గులై నేలం
బడిన వీరల నొండువిధంబున నోర్వఁ గా దని. 83

ఉ. ఉరగఘణాగ్రతన్నకిరణ్ణోల్లసదుగ్రభుజా వృషాంకు శం
కరు శశిఖండమండితశిఖండు శివున్ హృదయాంబుజంబునం
దిరముగ నిల్చి పాశుపతదివ్యశరం బరిఁబోసి యేసితిఁ
సురరిపుకోటిమీఁద సురసూతుండు మాతలి మెచ్చి యార్వగన్. 84

వ. ఆ దివ్యాస్త్రప్రభావంబున సింహశరభశార్దులశుండాల మహిష మహాక్షయక్ష
రాక్షసవిశాచపన్నగగంధర్వరూపంబులుద్భవిల్లి యసురుల నెల్లవిగ తాసులంజేసిన.

క. వంచనయును మాయయు మా యించిపరాక్రాంతి నయ్యుమే శాస్త్రమునం
గ్రంచట నంతకుపురి కేగించితిఁ జాలోమకాలశ్రకేయాసురులన్. 85

వ. ఇట్లు హిరణ్యపురనివాసులం గృతాంతపురనివాసులం జేసి వచ్చి వాసవునకు
మ్రొక్కిన వాసవుండును నివాతకవచపౌలోమకాలకేయుల వధప్రపంచంబు మా
తలివలన విని సంతసిల్లి నా కిట్లనియె. 86

చ. సురలకుఁ బ్రీతి నేసితి వశసుధర కేఁగుమ నిన్ను నీనహా
దరులు నిరంతరంబును ముగ్ధంబునఁ జూడఁగఁ గోరు చున్నవా
రరిమదభేది నీకు విషమాజిముఖంబున మార్కొనంగ నో
పరు నరు లెవ్వరున్ హరి కిరీభంబులు మార్కొనునయ్య యెయ్యెడన్. 87

క. ద్రోణద్రోణజ కృపగీ, ర్వాణనదీజాంగపతు లశ్రవశ్యమును భవ
ద్భాణతేజసే సమరక్షోణిఁ బరిక్షీణబలు లశ్రగుదు రపజతులై. 88

క. అనిన నమరేంద్రు వీడ్కొని, జనుదెంచితి నని కిరీటి ౩ శతమఖులొకం
బునఁ దనచేసినవిధ మత్యనఘుం డేర్పడఁగఁ జెప్పె ౩ నందఱు వినఁగన్. 89

వ. ధర్మరాజును దమ్ముడు నేసినమహాసంరంభంబునకుఁ జతురంభోధిపర్యంతమహి
రాజ్యం బప్పడ తనకు సంప్రాప్తం బైనంతియ సంతోసిల్లి. 90

ఆ. దివ్యబాణములు తృదీయ ప్రయోగముల్, మాకుఁజూపు మనినశ్రమఘవసుతుండు
వేటువేట చూపె ౩ వేలుపు లిచ్చిన, యస్త్రశస్త్రములు నిగ్రజాగ్రజనకు. 91

వ. మఱియును.

93

చ. సురవిశేష ప్రయోగములు శ్రీ సూపఁ దొడంగిన నేల దిద్ది రం

దిరిగెఁ బయోనిధుల్ శ్రీ గలఁగె దిగ్గజముల్ మద మేది కుందె భా

స్కరరుచి మాసఁ బావకశ్రీభాతతి¹నోన యడంగె గాడ్పు లం

బరమున నిల్చి రీశ్వరుఁడు శ్రీ బ్రహ్మయు నాదిగ వేల్పు లందఱున్.

94

వ. అంత సురగణచోదితుం డైననారదుం డర్జునుపాలికి వచ్చి యిట్లనియె.

95

తే. ఎదురు లేక దివ్యాస్త్రంబుశ్రుతిట్లు నీకుఁ, బాడియే ప్రయోగింపంగఁ బ్రాండువుత్త్ర

సిద్ధమివి యధిపానవర్జితములయ్యె, నేని మూఁడులోకములు ద్రహించుమాత్ర.

వ. అని యర్జును వారించి నారదుం డరిగిన నమరు లెల్ల నిజస్థానంబుల కరిగి రిట్లు

పాండవులు పదిమానంబు బుండునంత నొక్కనాఁ డమరకన్యకలువచ్చియర్జునున

కి ట్లనిరి.

97

తే. వనములందును బండ్రెండుశ్రవతస్సరమ్ము, లలయ శిశ్జాతవాస మేకాబ్జకంబు

పూని నిర్విఘ్నవృత్తిఁజరల్పుదురుమీరు, శిషగజనిర్జింతురాహనాభ్యంతరమున.

తే. నీపరాక్రమబలమున శ్రీ నిఖిలధరణి, రాజ్యభారంబు సిధర్మ శ్రీ రాజు చాల్చు

రఘుకులాధీశ్వరుం డైనరాముకీర్తి, యట్లనీకీర్తి త్రిజగంబులందుఁ బర్వ.

99

వ. అని యాదేశించి దేవకన్యలు వోయిన నిట దేవర్షియైన రోమశుండు ధర్మరాజు

నకు ధర్మానుశాసనంబుసేసి దివంబున కరిగె. నంతఁ బాండవు లెప్పటియట్లఘటో

త్కచనేనానీతులై క్రమృతీ వృషపర్వనివాసంబు సూచుచు బదరవనంబుననొక్క

రాత్రి వసియించి సుబాహుపురంబునకు వచ్చి యందుఁ దమవరిచారకు లైన

యింద్రసేన ప్రముఖులం గూడికొని నిజరథారూఢు లై ఘటోత్కచుం బోవం

బనిచి హిమవత్సర్వతంబునందు దేవర్షి బ్రహ్మర్షియజ్ఞప్ర దేశంబుల ననేకవిధయా

పంభులు సూచుచు నొక్కవర్షం బుండి రంత నొక్కనాఁడు.

100

—* అజగరో పాఖ్యానము *—

క. మృగయార్థ మరిగి హిమవ, న్నగభూములయందుఁ బవనశనందనుఁ డొకప

న్నగుచేతఁ బట్టువడి యి,మ్ముగ ధర్మతనూజచేత శ్రీ మోక్షీతుఁ డయ్యెన్.

101

వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె.

102

మధ్యాక్ష్మర. పదివేలగజములబలము గలవాఁడు శ్రీ పౌలస్త్యుతోడఁ

గదనంబుఁ జేసి యనేక యక్షరాయక్షుల నిర్జించి

యుదితశౌర్యోన్నతుం డైనవాఁడు వ్యూకోదరుఁ డేల

పదఁపడి నిగ్రహీతుఁ డయ్యెఁ దా నొక్కశ్రవన్నగుచేత.

103

వ. అనిన విని వైశంపాయనుం డి ట్లని చెప్పె నట్లు భీముం డొక్కండ హిమవదు

త్తుంగశృంగాపాంత కాంతారంబుల మృగయాభ్రాంతిం బరిభ్రమించుచు నతి
శ్రాంతుం డయి తత్ప్రదేశంబున. 104

మ. ¹అశనాయావివృతాన్యగహ్వరుః గృతాన్యతాకారు నిశ్వాసధూ
మశిఖాధూసరి²తాగ్రదగ్ధ తరుగుశ్రువాతు హరిద్రవ
ర్ణశరీరుః భృశరూక్షదర్శను మహానాగ ప్రభుం గాంచె న
ర్ధశశాంకద్యుతిహారిదారుణచతుర్దంష్ట్ర³ జగత్ప్రాసకున్. 105

వ. అమృహాజగరం బామిమార్థియైభీముం బట్టికొని వానిభుజయుగళంబు దనముఖం
బున నంగంబులు నిజాంగంబున బంధించిన నాగాయతబలుం డయ్యును దదంగ
సంగంబున దుర్బలుండై మెలంగ నేరక భీముం డప్పాముబలవీర్యంబులకు విస్మి
తుం డయి యిది ప్రకృతినర్పంబు గా దెద్దేనియు నొక్కయద్భుతరూపం బని
విచారించుచు దాని కి ట్లనియె. 106

మ త్తకోకిలము. ఏను భీముండఁ బాండవేయుండఁ గనిద్ధతేజుఁడు ధర్మరా
జానుజుండఁ బిశాచ పన్నగశ్రయక్షరాక్షసవీరులం
బూని పోరుల నోర్వ నోపెడుభూరిసత్త్వండ నాగపం
చాననాదులఁ బట్టి ప్రంచుననంత బాహుబలాధ్యుండన్. 107

ఆ. ఇట్టినన్నుఁ బట్టి కయిప్పాట బంధించు, నట్టిశక్తి యెట్లు కలయ్యె నీకు
నిది నిసర్గశక్తియే వరదానసం, సిద్ధి నైనయదియె కచెప్ప మనిన. 108

వ. అదియును దిర్యజ్ఞాతి యయ్యును దనపూర్వస్మృతి నెడ కుండ వరంబుఁ గాంచు
టంజేసి వాని కి ట్లనియె. 109

క. ఇది నావరలాభంబున, నుదయించినశక్తి యెట్టియున్నతబలసం
పదులయిన జీవులును నా, కెదురుచు బలహీను లగుదు క రిప్పివినమునన్. 110

ఆ. ఎదురఁ బడినవాని క వదలక శార్దూల, శరభ సామజాదితన త్వతతులఁ
బట్టి తినుచు నున్నశయట్టినా కిప్పడు, భక్త్య మైతి వీవు క పాండుపుత్ర. 111

ఆ. శక్రపదవిఁ బొంది క సద్బ్రాహ్మణుల కవమాన మేను జేసి క మదముపేర్చి
ననఘ యిట్లు లైతి క నం దొక్కమునివరు, శాపశక్తిఁ దొంటిశక్తి దండక. 112

వ. అని దుఃఖించిన భుజంగమంబునకు భీముం డి ట్లనియె. 113

క. కడుకొని కడుదుఃఖము లై, నెడ నుచితమె యాత్మనిండ క యెయ్యెడల మనం
బడలక యేకాకృతి నె, ప్పడు నుండుట నూవె పురుషపురుషార్థ మిలక. 114

—♦ ధర్మరాజు భీమసేను వెడకఁజోవుట. ♦—

వ. కాపునఁ బురుషకారంబునంజేసి దైవంబు నివర్తింప నెవ్వరోపుదు రేను మహా
బలుండ నయ్యును భవద్గ్రహీతుండ నై యిట్టియవస్థం బొందితి నాత్మత్యాగంబు
నకు వగవ నవగతరాజ్యానుభోగులైన మద్బ్రాతృవరులు దుర్గమంబైనయిప్పర్వ

తంబునం గ్రుమ్మరు చున్నవారు నన్నుఁగానక యెంతదుఃఖింతురో యని వగచెద నను చున్నంత నిట ధర్మతనయుండు దీప్తం బైనశివారుతంబు విని యతిశంకిత చిత్తుండయి యనంతరంబ తనదక్షిణభుజాస్పందనం బుపలక్షించి మీఁద లగ్గగు నంచు ననుజమధ్యంబున ననిలజం గానక యర్జునుం గవలను గృష్ణారక్షణార్థంబు గా నియోగించి ధౌమ్యపురోగమభూసురవరుల తోభీమురోయుచుం దదీయపాద తల లలిత హలకులిశ కలశాదిలక్షణలక్షితం బైనపాంసుపథంబునంజని ముందట.

క. గిరిశిఖరాభోగబృహ, ¹త్తరభుజగళరీర వేష్టితశరీరుం డై
భరమునఁ గదలఁగ నేరక, పరమశ్రమ మడర నున్నప్రపనతనూజన్. 116

క. కని యాత్మగతంబున ని, య్యనిలజఁ డొకపాముచేత శ్ర ²నదె వేష్టితుం డై
తనచేష్ట దఱిగి ప్రాకృత, జనుక్రియ నిట్లున్న వాఁడు శ్ర సామాన్యమునన్. 117

వ. ఇది యేమియాశ్చర్యంబాకొ- యనుచు ననిలజం జూచి దుఃఖితుం డై ధర్మజం
డయ్యజగరంబున కిట్లనియె నయ్యా సీవు సర్పరూపంబుఁ దాల్చినదైత్యుండవో
దేవతవో యేను యుధిష్ఠిరుండ నిన్నడిగెద నిమ్మహాభుజ నాయనుజ నామిహర్షి
వై పట్టితేని సీకు బుభుక్షానివృత్తి యగునట్లుగాఁ జాలినంతమృగమాంసంబుఁ
బెట్టెద వీని విడువు మనిన ధర్మజునకు నయ్యజగరం బిట్లనియె. 118

నీ. వినవయ్య నహుఁడు డన్ శజనపతి నేను మీ, పూర్వజలకు నట శ్ర పూర్వజుండ
ననఁగు సుత్రామున శ్ర కెన యగువాడ నై, శ్వర్గర్వగర్వంబున శ్ర నార్యవృత్తి
విడిచి వివేకంబు శ్ర సెడి సహస్రోత్తమ, బ్రాహ్మణకృత మైన శ్ర బ్రహ్మరథము.
నెక్కి బ్రాహ్మణులకు శ్ర నక్కడం బగునవ, మానంబు సేసిన శ్ర దాన నాకుఁ

ఆ. గలశభవుండగన్త్యుఁడలిగి యత్యుగ్రాహి, వగు మనియును శాపశ్రమిగిన యిచ్చె
మునివరేణ్యశాపమునఁ జేసి యిచ్చాట, నవయుచున్నవాడనాటఁగోలె. 119

వ. విధి విలసితంబు పేర్చి నీ కే మని చెప్పదు. 120

చ. చదివితి నెల్ల వేదములు శ్ర ³సత్కి-యిఁ జేసితి నూఁబయజ్ఞముల్
విదితముగా'సురేంద్రపద్యవీస్థితిఁ బొందితి దుర్మదంబునం
దుదిఁ బెనుఁబామ నై యధికశ్రదుఃఖితుం డైతి సుఖంబు దుఃఖమున్
వదలక చేయుచోట బల్యవద్విధి కేమిభరంబు సెప్పమా. 121

వ. అయ్యగన్త్యుచేత నిట్లు శాపగన్త్యుండనై శక్రాసనంబువలనం బాపి యిట వచ్చు
చునుండి మునీంద్రా నాకుఁ బూర్వస్మృతి సెడకుండను బలవంతంబు లై నసత్త్వం
బులు నన్ను ముట్టుచు బలహీనంబులుగాను శాపవిమోక్షంబున కుపాయంబును
బ్రసాదింపు మని కృతాంజలి నై యున్న నాకుం గరుణించి మునివరుండు నా
వేడినవరంబు లిచ్చి యిట్లనియె. 122

1. గ. త్తరభుజగ 2. ఆ. నవిచేష్టితుండై. 3. గ. డొకపామర్థమునన్. 4. చ. జనసుతసోమన
కన. 5. చ. సన్వృతి.

- క. క్రమమున నీచేసిన ప్రశ్నములకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు శ సంతతి నత్యుత్తముఁ డెవ్వఁ డిచ్చు నతని క, తమనను శాపాంత మగు బుధస్తత నీకున్. 128
- వ. అది దీర్ఘకాలంబునకుం గాని కా దనియె నేనును దద్వచనం బిచ్చ నమ్మి పెద్ద గాలం బియ్యడవి నున్నవాడ నేడు నీతమ్ముండు దుష్టకాలప్రాప్తుఁ డై నాకు భక్ష్యం బయ్యె నోపుదేని నాప్రశ్నలకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చి వీని విడిపించు కొ మ్మనిన ధర్మజుం డి ట్లనియె. 124
- క. నీయడిగినయర్థాభిప్రాయములకు నుత్తరంబు శ పరువడిఁ జెప్పన్ ధీయుత బ్రాహ్మణులకుఁ గా, కాయతమతు లయ్యు నొరుల శ కవి విషయములే.

— ధర్మరాజు నహవప్రశ్నంబులకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట. —

- వి. అయినను నానేర్చువిధంబునం జెప్పెదనడుగు మనిన నజగరం బి ట్లనియె. 126
- ఆ. ఘనఁడయేగుణములుగలవాఁడుబ్రాహ్మణుం, డతని కెఱుంగఁదగినయట్టివస్తువెద్ది దీని నాకు శ నెఱిగింపు మనిన ని, ట్లనియుఁజెప్పెఁబొండ్రవాగ్రజుండు. 127
- సీ. సత్యదక్షమా దమ శ కౌచ దయా తపో, దాన శీలంబు లెందేనిఁ గాన నగునట్టివాఁడు బ్రాహ్మణుఁడగునుఖముదుఃఖంబు నై నెడవిమోహమునుబొందకునికియ వానికి శ నుత్తమం బగువేద్య, మనిన నీ చెప్పినయగ్గుణములు క్రియ శూద్రునందుఁ గర్తలైన సతం డుత్తమ,ద్విజుండు గానేర్చునేనిజము విడిచి
- ఆ. యట్లు లయిన బ్రాహ్మణాదివర్ణవిభాగ, మెట్లు గలుగునయ్య శ హీను లధికులనువివేక మది యశపార్థకుం బగుఁ గాదె,యనిన ననియె సంతశకాత్మజుండు. 128
- వ. ప్రమాదంబున వర్ణసంకరం బయినప్పుడు వర్ణపరీక్షార్థంబుగా బ్రాహ్మణాదులకు వృత్తంబు వేఱువేఱు స్వాయంభువుం డైనమనువు సెప్పె సత్యాదిగుణంబులు శూద్రునందుఁ గలిగెనేని వాఁడుసచ్చాంద్రుండగుఁ గాక బ్రాహ్మణుండుగానేర్చునేయవియు బ్రాహ్మణునందు లేనినాఁడు శూద్రుండ యనంబడుం గావున వృత్తంబుల యుత్తమంబులు. 129
- తే. విత్తహీనుండు వెండియు శ వివిధవిధుల, విత్తవంతుండు గానేర్చువృత్తహీనుఁడైనవాఁడు విహీనుండ్రయండుగాన, విత్తరక్షకుఁ గడుమేలు శ వృత్తరక్ష. 130
- వ. అనిన నజగరం బి ట్లనియె. 131
- తే. అప్రియం బాగిఁజేసియ్యననృతవాది, యయ్యు హింస గావింపనియమృహాత్ముఁడేగు సుగతికి నండ్ర ద్రియె ట్లహింస, యనఘ యింతవిశేష మెట్లయ్యెఁజెవుమ.
- వ. అనిన ధర్మతనయుం డి ట్లనియె దానంబును బ్రియంబు చేతయును సత్యంబును నహింసయు ననునివి నాలుగును సమానంబుల యయినను నహింసయ విశేషం బెట్లనిన దేవమనుష్యతిర్యగ్యోను లనియెడుమూఁడుగతులయందును మనుష్యుండు దానాదిగుణంబులు గలిగి యహింసాపదుం డయినవాఁడు దేవగతి

వడయు విపరీతుం డై తిర్యగ్యోనులం బొందు నని యిట్లు తనచేసిన ప్రశ్నం
బులకుఁ బ్రత్యుత్తరంబులు వలికిన ధర్మనందనున కతి ప్రీతుండై భీమసేనునివిడిచి
శాపవిముక్తుండై దివ్యరూపంబు సేకొనియున్న నహుఘంజూచి ధర్మతనయుండు
సంతోసిల్లి యతనివలన నధ్యాత్మరహస్యంబు లిమ్ముగా నెఱింగి వ్యకోదరుం
దోడ్కొని నిజాశ్రమంబునకు వచ్చియున్నంత.

133

క. ఖరకీరణతాపమున నురు, తరదవదాహమున శోషితము లైన వనాం
తరతరుతతి కాప్రాయన, కర మై వర్షాగమంబు శ్ర గడు బెడఁ గయ్యెన్.

134

క. నాలుగువలఁకుల నవఘన, జాలంబులు ¹ప్రాలి కురిసె శ్ర ఝంఝూనిల పే
గాలోలము లై బహుల, స్థూలపయోధార లోలిఁ శ్ర దుములంబులుగాన్.

135

క. ఘనతరనైశ తమం బొకొ, యనఁగ ఘనాఘనతమిస్త్ర శ్ర మవిరళ మై క
ప్పిన జనులకు వస్తువిభా, వన మొక్కొకమాటు గలిగెత్తవై ద్యుత రుచులన్.

136

చ. అరుదగుతత్పయోదసమయంబున నొక్కట విస్తరిల్లె నం
బరమున నంబుదధ్వనియుఁ శ్ర బల్బలభూముల భూరిదర్దురో
త్కరరవముల్ మహీరుహశ్శిఖండములందు శిఖండితాండవాం
తరమదమంజులస్వన ²ముదారత రమ్యము లై వనంబునన్.

137

చ. దళిత నవీన కందళకృదంబ కదంబక కేతకీరజో
మిళిత సుగంధబంధుర సశమీరణుఁ డకొనఘఁ డూచు చుండఁగా
నులియుచు మొల్లగుత్తు లనుశ్రుయ్యెల లొప్పఁగ నెక్కియూఁగె ను
ల్లదళిసీకులంబు మృదుశ్రలధ్వనిగీతము విస్తరించుచున్.

138

క. సురచాపచిత్రగగన, ³స్ఫురణం బురణించునట్లు శ్ర భూపనిత నిరం
తరచిత్రితయైయొప్పెను, సురుచిరనవతృణశీలీంధ్రసురగోపములన్.

139

వ. తత్సమయానంతరంబున.

140

ఉ. భూసతికిం దివంబునకుఁ శ్ర బా ల్పెనఁగంగ శరత్సమాగమం
బాసకల ప్రమోదకర శ్ర మై విలసిల్లె మహర్షి మండలో
పానితరాజహంసగత్తిభాసి ప్రసన్నసరస్వతీక మ
జ్జాసనశోభితం బగుచు శ్ర నబ్జజాయానముతో సమాన మై.

141

చ. శారదరాత్రు లుజ్జ్వల లగ్న తర తారకహారపంక్తులం
జారుతరంబు లయ్యె వికృతన్నవక్తైరవగంధబంధురో
దారసమీరసారభము శ్ర దాల్చి సుధాంశు ⁴వికీర్యమాణ క
ర్పూరపరాగపాండురుచిశ్చూరములం బరిపూరితంబులై.

142

నన్నయభట్టకవిత్వము సంపూర్ణము.

1. గ. శ్రీలి. 2. గ. మదారతరం బగుచున్. 3. క. గ. స్ఫురణ విడంబించునట్లు
4. చ. జ. విసార్యమాణ.

 ఇక్కడనుండి యెఱ్ఱాప్రగడ కవిత్వము.

చ. స్ఫురదరుణాంశురాగరుచిఁ ॥ బాంపిరి వోయి నిరస్తసిరదా
వరణము లై దళత్కమల్యవై భవజ్యంభణ ముల్లసిల్ల ను
ద్ధురతరహంససారస మశ్శం వ్రతనిస్వనముల్ సెలంగఁగాఁ
గరము వెలింగె వాసరముఖంబులు శారదవేళఁ జూడఁగన్. 148

శా. దానాంభఃపటలంబునం బృథుఁడయోధారావలిం దాల్చి గ
రానిర్హోషము బృంహితచ్చలనఁ బ్రశ్చాదించి ప్రావృట్టయో
దానీకంబు శరద్భయంబున నిగూఢాకారతఁ డిగ్గె నాఁ
గా నొప్పారె మదోత్కటద్విరదసంఘంబుల్ వనాంతంబునన్. 144

క. కలనీలకంఠకోలా, హలలీలు సెంచె రాజహంసకులములం
దిలకించె సప్తపర్ణా, వలి విగళితకుసుమ కుటజనాటికలగెడన్. 145

మ. అతిగాంభీర్యవిభూతి నేకచులుకాహంకారనిశ్శేషశో
షితపాథోధిపయస్కుఁడైనముని దోఁచెం బుణ్యతేజోమయా
కృతి నయ్యామ్యదిగంతవిధిఁ బ్రకటక్రీడాకళాగర్వగ
ర్జితమండుకకళంకి తాంబుశుచితాస్థిధిప్రదాచార్యుఁడై. 146

తే. విశదశారదాంబుదపరివేష్టనమునఁ, బాలుచు గగనంబు ప్రతిబింబ్యమోయనంగ
వికచకాశ వసీపరివేష్టనమున, సతిశయిలై నిర్మల కమలకరములు. 147

వ. అట్టిశారదాగమంబున నుత్ఫుల్లకమలకల్పార కేసరకరాళ కలితకల్లోలమాలినియు
ననేకమునిలోకసతతసంసేవ్యమానవిపులపులిసోత్సంగయు నిరంతరతీరవాసీరవన
మండలీవిలసితయు నాకాశసంకాశవిశదసలిలయు నైనమహాసరస్వతీనది ననుదిన
స్నానపానాదివిశేషంబులం బరితోషంబు నొందుచుఁ బాండునందనులమృదుభూ
మిం గొన్నిదినంబులు వసించి తదనంతరంబ ధౌమ్యాదిభూసురవరులునిం ద్రసే
నాదిమూలభృత్యులుఁదోడ నరుగుదేరఁ గామ్యకవనంబునకువచ్చి యచ్చటి ము
నులచేత నభినందితులై యందుసముచితవర్తనంబుల నుండునంత నొక్కనాఁడు.

క. వాసవవందనసఖఁ డగు, భూసురుఁ డొకఁడరుగుదెంచి ॥ భూవినుతగుణో
ద్యాసిత ధర్మజు విప్రస, భాసీనుం గాంచి యిట్లు ॥ లనియెం బ్రీతిన్. 149

చ. జనవర సీవుఁ డమ్మలును ॥ సమ్మద మొందగఁ నివ్వనంబునం
దునికి ఘృవంబుగా విని మ్రహోజ్జ్వలతేజుఁడు దేవకీసుతుం
డనఘుఁడు మిమ్ముఁ జూచుటకుఁ నై ॥ యిట నచ్చుచునున్న వాఁడు మీ
కును ననిశంబుఁ దా హితమ ॥ కోరుచు నుండు నతండు నెయ్యుఁడై. 150

వ. మఱియు ననేక యుగసహస్రజీవియు నప్రమేయతపఃప్రభావభావియు వినుతవిధే
యుండు నగుమార్కండేయుండును భవదీయదర్శనార్థం బీక్షణంబు చనుదెంచు

నని చెప్పినయనంతరముహూర్తంబున.

151

—* శ్రీకృష్ణుడు సత్యభామతోడఁ బాండవులయొద్దకు వచ్చుట *

సీ. శైబ్యసుగ్రీ వాదితజనాశ్చయః క్త మై, యాబద్ధనూత్నరతాంశుపటల
భాసితంబై చారుశపతగపతాకావిభూషితగగనమై య పొలుపు మీఱు
దివ్యరథంబున య దేవకీసుతుఁడు ప్రియంబున సత్యభామాన్నితముగఁ
దరశసాదామిసీరదామసముజ్జ్వల, ధారాధరోత్సంగతలమునందు

ఆ. శచియుఁ దాను వెలుఁగుశత్రుమఖుండునుబోలె, నరుగుదెంచె ఘనరత్నాంగనేమి
విపులఘోషతాండ్రవితబ్ధి శబ్దశబ్దాయమాన వనవిశ్రాంతి గడుచు. 152

వ. ఇట్లు వచ్చి వాసుదేవుండు రథావతరణంబునసేసి ధర్మనందనున కభివందనం బాచ
రించి భీమార్జునసకులసహదేవులం గౌఁగిలించుకొని ద్రౌపది గారవించిభౌమ్యాది
మహీసురులచేత నభినందితుం డయ్యె నంతఁ గాంతేయాగ్రజుండు గదాగ్రజునకు
సర్వాదిసత్కారంబులు నిర్వర్తించి తమ్ములుం దానును విప్రజనంబులు నతనిం
బరవేష్టించి యుండె నప్పుడు కృష్ణుండు ధనంజయుం దనచేరువ నునిచికొని చిర
కాలదర్శనోల్లాసితంబు లైనయాలోకనంబుల నతనియాకారం బత్యాదరంబున
నభినందించుచు ధర్మరాజున కిట్లనియె. 153

సీ. భాగ్యంబు గాదె యీరపార్థుండు హరుఁ డాది, యైననిర్జర సమూహంబువలన
నెలమిఁ గృతాస్త్రిఁడై యేతెంచు టరయంగ, ధన్యుండ వై తీవ్రధర్మతనయ
సీధర్మనిష్ఠయు య సీతపంబును జూపె, యంతకుఁ గారణం య బిద్ధచరిత
రాజ్యంబుకంటెను య రాజేంద్ర ధర్మంబ, యిష్ట మై పరఁగు నీ య కెల్లనాఁడు

తీ. వేదవేదాంగవిదుఁడవు య వివిధయజ్ఞకర్తవైతి ధనుర్వేదకర్మకుండవు
ధరణియెల్ల నేలెడిరాజ్యధర్మ మమర, సులభ మయ్యె నీ కిహపరశ్రోధనములు.

చ. దమమును సత్యయుక్తియును య దైర్యనిరూఢియు నిత్యతృప్తియు
శమమును నీకు నైజములు య సన్మతి సర్థవశంబుఁ గామలో
భములును బొంద వట్లగుటఁ య బార్థివకుంజర ధర్మరాజునా
మమునఁ ద్రిలోకపూజ్యమహిమం బొగ డొందెద వివిధంబునన్. 155

వ. అని పలికి వెండియు. 156

కా. ద్యూతవ్యాజమునకా సభాంగణములో య దుర్యోధనుం డట్లు దు
ర్జితం గూరి యొనర్చినట్టియఘముల్ య నిష్కంపధైర్యోన్న మ
చేప్రసాదుండ వైనసీ కొకినికిం య జెల్లెక సహింపంగ వి
భ్యాతయెంతులు లేరె ధార్మికులు నిశ్చల బిట్టిరే యెవ్వరున్, 157

ఉ. ఉల్లము సత్యసంయమము య నూనినవాఁడవు నీవు విక్రమం
బొల్లమిఁ కౌరవాధములయద్ధతిమై మయిఁ జెల్లె గాక యొరి

డెల్లను నేల నీదుమది శ నించుకకిన్క జనించిననే మహీ
వల్లభ యష్ట రూ పఱచె శ వారక వైరికులంబు సర్వమున్.

158

చ. వినుతభవ¹న్నిదేశ మను శ వేల యలంఘ్యము గాన ²యిమ్మెయిన్
ఘనభుజవీచివిభ్రమవికాసముఁ జూపక నిల్చె గాక స
జ్జననుత చూడ నీయనుజ్ఞసాగరముల్ దఱిగోడ విద్విష
జ్జనలయ³కారు లై కడఁగి శ సర్వజగంబుల నాక్రమింపవే.

159

ఉ. అంధకవృష్టిభోజ కుశురరాన్వయభూపతు లెల్లసీదెన్
బాంధవసౌహృద ప్రణయభక్తివిశేషము లొప్ప నీమనో
గ్రంథి యడంగఁ జేయ నెసకంబునఁ బూనినవారు లోభమో
హంఘులు ధార్తరాష్ట్రులు జనాధిప మార్కొనువారె వారలన్.

160

క. చతురంభోధిపరీత,క్షీతితలసామ్రాజ్యలక్ష్మీకేం బతివి జగ
న్నుత నీవ ⁴నీవు దలఁచిన, సతిదుష్కర మెందులే ద్రనర్గళమహిమన్.

161

వ. అనిన సంతోసిల్లి కుంతీనందనుండు దేవకీనందనుతోడ దేవా యెవ్విధంబుననైన
నల్పావశిష్టం బైనయివ్వనవాసంబును నజ్ఞాతవర్తనంబును జల్పి లోకనింద్యంబు
గానివిక్రమంబునం బగఱ జయింపఁ గోరెదము దీని నంతయు నిర్వహించు
భారంబు నీయదియ నీశరణంబు సాచ్చినమాకుం బరమశోభనంబు లగుట నిశ్చ
యంబు గాదె యనియె నప్పడు కృష్ణుండు నిజసమీపంబున నున్నపాంచాలిం
జూచి యిట్లనియె.

162

సీ. నీవుత్తు¹ లేవురు శ నీరజలోచన, యదుకుమారులుఁదారు శ ముదముతోడ
ననుపమన్నేహాసమాహృతహృదయులై, కఠిహయారోహణశ్చరితఁ దగిలి
యాడుచు వివిధశోస్తా²ప్రవిశేషముల్, గఱచుచు నొండెల్ల శ మఱచియున్న
వారు ప్రచ్యున్నుండు శ వారికి దివ్యాస్త్ర,జాతంబు లెల్లను శ బ్రీతినొసఁగె
ఆ. దన్వి యాసుభద్రదనవుత్తు³కంటె నీ,తనయులందుఁ గూర్మి శ దనరఁ జేయు
నూటడిల్లు మింక శ నుజ్జ్వలోన్నతులఁ బెం, పారఁ గాల మనతి శ దూరమయ్యె.

—: మార్కండేయుం డను మహాముని పాండవులయొద్దకు వచ్చుట. : —

వీ. అని యాశ్వాసించుసమయంబునం బరమతపోవృద్ధుం డయినమార్కండేయుండు
సను దెంచినం గృష్ణుండును బాండవులు నతని నెదుర్కొని యథోక్తవిధులం
బూజించిరి ముసీంద్రుండును వారిని బ్రత్యేకంబ కుశలంబు లడిగెఁ దదనంతరంబ
యందఱు నాసీనులై యున్నయెడఁ బాండవహితార్థియై వనజోదరుం డమ్ముని
వరున కిట్లనియె.

164

ఉ. ఏనును బాండునందనులు శ నిమ్మునిముఖులు నిప్పు లోకస

1. ఘ. నియోగ. 2. ఖ. యమ్మెయిన్. 3. గ. కాలులై కడఁగు ♦ సర్వజగంబులు
నాక్రమింపఁగన్. 4. సీతలంఘన.

మూనితవాక్య నీ దయన క్రమంజులవాగమృత ప్రవాహమున్
వీనుల దోయిలించుచును క్షేమకఁ గ్రోలికొనంగ నాత్మలం
బూనెద మస్మదీప్సితము క్ష పూర్ణము సేయఁగ నర్హ మెమ్మెయిన్.

165

వ. కావున.

166

క. దేవనరదేవధరణీ, దేవచరిత్రములు భర్తృదేవత. లన నా

భూమినుత లయన సతులప్రభావము లెఱిగింపు మోలిక క్ష బ్రస్ఫుటములుగాన్.

వ. అని యడుగు చున్నయెడ నారదుం డేగుదెంచిన నందఱుఁ బ్రత్యుద్గతు లయి
ప్రణమిల్లి యాతని నుచితపీఠంబున నునిచి యుచితసత్కారంబులం బ్రీతునింజే
సిన నమృతహాముని మార్కండేయునిం జూచి కృష్ణపాండవప్రియహితార్థంబుగాఁ
బరమపుణ్యకథాకథనం బొనరింతువుగాకయనిపలికి వారల నామంత్రణంబుసేసి
నిజేచ్ఛం జనియెఁ దదనంతరంబ ధర్మతనయుండు మార్కండేయున కిట్లనియె.

నీ. కడఁగి ధర్మముతోడ క్ష నడచుచు నే మిట్లు, దండడిదుఃఖంబుఁ క్ష బొందుటయును
నేవున నెప్పుడు క్ష పాపంబు సేయుచు, ధృతరాష్ట్రజులు సుఖోన్నతులగుటయుఁ
గని యవిష్వపర్యయక్రమనకు నే నూహింతుఁ, బాయక నరుఁ డిట్లు క్ష సేయుకర్మ
మునఘమిందుఁబొందునొపరలోకంబు, నందుఁబొందునొందుకనందుఁగనునొ

ఆ. విశ్వకర్త యైనశ్రయీశ్వరునిన కాని, పురుషుఁ గర్మఫలము క్ష పొరయకున్న
యెడలితోడఁగృతమువెడలిపోవునొ యిది, దెలియవలయు నాకునలఘుపుణ్య.

వ. ఇంతయు నెఱిగింప నీవ యద్బుండ వనినఁ బరమజ్ఞాననిధి యైన యత్తపోనిధి
యాతని కిట్లనియెఁ దొల్లి విధాత ప్రథమకల్పంబున నత్యంతనిర్మలంబులునుధర్మ
తంత్రంబులు నై నశరీరంబులు సృజించె నట్లు పుట్టింపఁబడినయామనుష్యులు
మహాసత్త్వసంపన్నులు సత్యవాదులు సత్యసంకల్పులు బ్రహ్మభూతాత్ములు స్వ
చ్ఛందజీవులు నై దేవయానంబుల విహరించుచు ననాయానంబున నధికఫల
సిద్ధి బొందుచు సర్వజ్ఞులై విగతమత్సరులై బహుసహస్రసంతానులై బహు
సంవత్సరాయుష్యులై వర్తిల్లు చుండి రంతఁ గాలాంతరంబునం గామక్రోధాది
గుణంబులు దమ్ముం బొందుటయు మాయాప్రవర్తనులై దేవతలచేత విడువంబడి
యల్పాయువులు నల్పబలశరీరసత్త్వులును దరిద్రులును నిష్ఫలారంభులును బహు
రోగవీడితులు నాస్తికులు నై యెండొరుల మెచ్చక దురితంబులు సేయుచుఁ
దిర్యగోన్మనులం బుట్టుచు నరకాగ్నులం గ్రొగుచు గతాగతభ్రమణంబుల నలయం
దొడంగి రిట్లు దిరుగు చున్నసంసారచక్రంబునందు.

170

చ. మనుజులు పుణ్యసాపములు క్ష మానక యిం దొనరించుచుం దుదొం

దనువు దొఱంగి పోవునెడఁ క్ష దప్పవు నీడయపోలఁ గర్మమున్

1. జ. గ. శత మిందుఁ బొందునోపరమందుఁ బొందునో, యటు గాక యిందునుపనందుఁ గనునో. 2. జ. వెల్పుచు.

- వెనుకన యేగి భూరిసుఖవిశ్రుతియుం బటుచుఁఖదైన్యముం
దనుకఁగఁ జేయుఁ గ్రమమఁగఁగఁ దాన యొనర్చు భవంబు దేహికిన్. 171
- క. విను మనుజున కెవ్విధమునఁ, దనచేసినసుకృతదుష్కృతంబులు నెఱయిం
దన కనుభవింపఁ బాలివి, తనువు సెడుం గాని కర్మతతి సెడ దనఘా. 172
- వ. మఱియు నున్న నిదర్శనంబులు సెప్పెద. 173
- క. ఈ లోకమ యురుఁ గొందఱ, కాలోకమ కొందఱకు నిశ్చయంబును బరమున్
మే లగుఁ గొందఱ కధిపా, యేలోకము లేదు వినవె యిలఁ గొందఱకున్. 174
- వ. అది యె ట్లనిన. 175
- చ. ధనములు సాలఁ గల్గి సతతంబును నిందియవాంఁఁ సల్పుచున్
మనమున నెన్నఁడున్ సుకృతమార్గముపొంతను బోక లోభమో
హనియతబుద్ధు లై తిరుగునట్టిజనుల్ పరలోకసౌఖ్యముల్
గనుటకు నేర¹రిక్కడినుశ్రంబులు మే లయి తోచు వారికిన్. 176
- మ. ఉపవాసవ్రతసంతతాధ్యయనతీర్థోపాసనాది క్రియై
కపరత్వంబునఁజేసి యైహికము దుఃఖప్రాయ మై పోవఁగా
విపులానందముఁ బొందఁ గల్గుఁ దుది నాశవిరూపభోగైకలో
లుపబుద్ధిం జిరపుణ్యశీలురకు నాలోకంబునన్ భూవరా. 177
- ఉ. ధర్మమ పలుకుచుం దగిలి య ధర్మపథంబునజేసి యర్థముం
బేర్చియుఁ గాంచి ధర్మవిధిఁ య బెండ్లియు నై ప్రజలన్ సృజించి స
త్కర్మములం బ్రశస్తములుగఁగ్రతువుల్ వొనరించునజ్జనుల్
ధర్మజ యిందు నందును ముగ్ధంబునఁ గాంతు రభీష్టసంపదల్. 178
- ఆ. సత్యమును శమంబు య శౌచంబు లేక నా, స్తిశ్యమును నిషిద్ధసేవనంబుఁ
గలిగి తిరుగుదువ్వుకష్టజనశ్రేణి, పొలియు నుభయలోకములకుఁ గాక. 179
- వ. ఇది మనుష్యులకర్మగతి ప్రకారంబు. 180
- చ. జననుత మీరు దివ్యులరు య సమ్మతి దేవహితార్థ మిమ్మహిన్
జననము నొందినారరు ప్రశస్త పరాక్రమలీలఁ బేర్చి యిం
క నఖలశత్రునిరక్తినిరక్త²మొనర్చి మహిభరంబు దీ
ర్చి నియతిఁ బెక్కుజన్మములు య నేని భజింతురు దేవభావముల్. 181

—* మార్కండేయుఁడు ధర్మజానకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు పెప్పట. *—

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు బ్రాహ్మణప్రభావంబు విన వలతుం జెప్పవే యనిన
మార్కండేయుం డట్లనిచెప్పె దొల్లహైహయవంశోద్భవుండైన ధుంధుమారుఁ
డనువేరిరాజకుమారుండు మృగయాసక్తుం డైననంబునఁ గ్రుమ్మరువాఁ డొక్క
యెడం దృఢతాగుల్యమధ్యంబునం గృష్ణాజినోత్తరీయుం డయి యున్నవాని

నొక్కవిప్రుదవృత్తలంగని మృగం బనుబుద్ధింజేసి బాణంబేసి డాయంజని ¹నిజశర చ్చిన్నుం డయినయతనిం జూచి యత్యంతదుఃఖతుండయి పురంబునకుం బోయి నిజవంశవృద్ధులైన హైహయుల కంతవృత్తాంతంబునుం జెప్పి వారిం దోడ్కొని వచ్చి యవ్వప్రక శేబరంబు నూపిన.

తే. వారలందఱు వందురివగచియచటి, కఠినమీపంబుననుదార్చ్యుడను ముసీంద్రు నాశ్రమం బున్న నయ్యెడ శ కరిగి కనిరి, దేవమునిసిద్ధలోక ప్రతిక్ష్యుదార్చ్యు.

క. కని భ క్తి మ్రొక్కుటయు న,య్యనఘుండు దీవించి వారి శ కర్ణమృగు పూ జనము లొనరింపఁ బంచెం, దనశేష్యులఁ బరమహంశ్రీతపరుండు దయన్. 184

వ. హైహయలు నమ్ముసీంద్రునకు సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులుసేసి మహాత్మా యి క్కుమారుండు మృగయానతుండై వచ్చి యింతకు మున్న యివ్వనంబుననొక్క బ్రాహ్మణుంగృష్ణాజినావృతునతిశ్రాంతం బాపంబునంజేసి మృగంబనుబుద్ధి నేసిన నతండు మృతుండయ్యె నేము మహాసాతకదూషితుల మైతిమిగావున మీచేయు సత్కారంబుల కర్హులముగా మిప్పాపంబున కెయ్యది నిష్కృతి యనిన నవ్వుచు దార్చ్యం డి ట్లనియె. 185

క. వినుఁ డెన్నఁడు మాయాశ్రమమున నెవ్వారలకు లేవు శ భూరిభయవ్యా ధినిరోధమృత్యుదోషా,ద్యనేకదుఃఖములు త్రిజగత్తదాశ్చర్యముగన్. 186

వ. అని పలికి తనపుత్రు నధికతపోబలసమన్వితం జూపి. 187

క. ఈతఁడగునె మీబాలకు, చేత నిహతుఁ డైనవాఁడు శ సెప్పఁ డనుడు వా రాతఁడ తమ మునుచూచిన,యాతండుగుటకు మహద్భుతశతాత్మకులగుచున్.

క. మృతుఁ డయి క్రమృత సంచీ,వితుఁ డయ్యె నితండు కరమృవిస్మయ మిది భూ నుత యిట్టిమహిమకలిమికిఁ, గత మెయ్యది యానతిమ్ము శ కారుణ్యమునన్. 189

వ. అని యడిగినఁ దార్చ్యం డి ట్లనియె. 190

శా. ఆలస్యం బొకయింత లేదు శుచి యాహారంబు నిత్యక్రియా జాలం బేమఱ మర్చనీయు లతిథులే శ సత్యంబ పల్కంబడున్ మేలొకాంతియు బ్రహ్మచర్యమును నెమ్మిం దాల్తు మట్లెట నె క్కాలంబుం బటుమృత్యురోగభయశంకం బొంద మే మిమ్ములన్. 191

వ. ఇది యస్మదీయప్రభావమూలంబు మీకుఁ బాతకభయంబు వలన దరుగుం డని నం దార్చ్యుని వీడ్కొని హైహయలు నిజనివాసంబులకుం జనిరి భరతవంశోత్త మ యిట్టిదియ బ్రాహ్మణప్రభావంబని మఱియుమార్కండేయుండు బ్రహ్మక్ష త్త్ర స్వరూపనిదర్శనం బయినయతిహాసం బొక్కటి సెప్పెద విను మని ధర్మరాజున కి ట్లనియె. 192

చ. వినుత చరిత్రుఁ డ త్రియసు శ విప్రవరుండు తపం బొనర్చు గా

ననమున కేఁగు చుండి తననాతిఁ గనుంగొని యిట్లనుం దపం
బున కిది యేను బూని వనకభూమికిఁ బోవుచు నున్నవాఁడ నో
వనరుహనేత్ర నీవు నట శ వచ్చెదో పుత్తులయొద్ద నుండెదో. 198

చ. అనుటయు భార్య యిట్లనియె శ నక్కట పుత్తులకుం గుటుంబభా
వన యగు వృత్తి యెల్లను ద్రువంబుగఁ జేయక యాశ్రమాంతరం
బునకు మహాత్మ నీకు నిట శ వోవుట ధర్మపు గాదు వైశ్యభూ
జనపతి యిచ్చు నర్థులకుఁ శ జాలఁగ నర్థము వేఁడు మవ్వభున్. 194

వ. అనినం గొండొక విచారించి భార్యపలుకులు ధర్మయుక్తంబు లగుటకు సంతో
షించి యమ్మహాద్విజుం డప్పడ చని యశ్వమేధాధ్వరదీక్షితుం డయి విప్రులకు
నపారధనంబు లిచ్చుచున్న వైన్యం గని యాశీర్వాదపురస్సరంబుగా నిట్లనియె.

ఉ. నీవ విధాత వింద్రుడవు శ నీవ సమస్తజనేశ్వరుండవున్
నీవ యశేషధర్మములు శ నీవ యెఱుంగుదు నిన్నుఁ బోలఁగా
నీవసుధాతలంబున మ శ హీశ్వరు లెవ్వరు లేరు సన్మునీం
ద్రావలి యెట్లు నిన్నుఁగొని శ యాడుఁ బరిస్ఫుటవాక్య భంగులన్. 196

చ. అని పలుకంగ గౌతమ మహాముని యచ్చట నుండి యంతయున్
విని కలుపించి యేల యిటు శ వీఁకను నోరెఱువంగఁజేసె దీ
జనపతియే విధాతయును శ శక్రుఁడు నీశుఁడు నర్థకాంక్షి వై
మనమున శంక లేక యొక శ మానవు నింత నుతింప నేటికిన్. 197

—* అత్రిగౌతమల పరస్పర సంవాదము *

వ. అనుటయు నత్రి యిట్లనియె. 198

ఉ. ఊరక మీఱి నాడెదవు శ యుక్త మయుక్తము నాత్మఁజూడఁగా
నేరవు సర్వలోకముల శ నిర్మలసీతిపరాక్రమంబు లొ
ప్పారఁగ నేలి ధర్మముల శ కన్నిఁటికిం గుదు రై వెలుంగుధా
త్రిరమణుండు మేటిగ ను శ తించుట వోలదె నాకు నిమ్మెయిన్. 199

వ. అని యధిక్షేపించిన గౌతముండు. 200

ఆ. కలయ నరలు వచ్చి శ తల తెల్లనైనంతఁ, జేసి యెట్లు నీకుఁ శ జేటు నెఱుక
జ్ఞానవృద్ధుఁ డైన శ వానిమాటలుగదా, సభలఁ జెల్లు నార్యజనుల కెక్కి. 201

వ. అని తొడంగి యయ్యిరువురు మహానాదంబుగా వాదంబు సేయుచుండఁ గాశ్యప
నామధేయుం డైనముని సభాసదులైన ముసులం జూచి వీరలవాడు మనచేతఁ
జక్కంబడ నేరదు సకలధర్మజ్ఞుం డయిన సనత్కుమారు నడుగుద మనిన నాసద
స్యు లందఱు సనత్కుమారుపాలికిం జని యత్రిగౌతములవివాదంబు తెఱంగెఱిం
గించిన నతండు వారి కిట్లనియె. 202

ఉ. అత్రి నిజంబ పల్కెఁ దగు శ నాతనివాక్యము ధర్మయుక్త మీ
ధాత్రి సమ స్తమున్ బృహదుదగ్ర భుజాగ్రమునందుఁ దాల్చుస
త త్రి యుండెల్ల వారలనుగ్రావను బోవఁ బ్రభుండు గావునన్
శత్రునిషాదనుం డతఁడె శ క్రుండు నీశ్వరుండున్ విధాతయున్.

208

క. జనులకు నెల్లను బూజ్యుండు, జనపాలుం డతనిమహితశాసనమున స
జనులును మునులును సద్విధిఁ, జనువారలు గాని కడవఁజనఁ దగ దెవుడున్.

వ. ఊత్రియప్రభావం బే మన వచ్చు విరాటస్సమ్రా డ్యథాజి త్సత్యమన్యుండు సత్య
జీవుండు సత్యధర్ముండు ననుభవ్యనామంబులు పార్థివుం గొనియాడుఁ దొల్లియధ
ర్మంబునకు వెఱచి బ్రాహ్మణులు నిజ తేజోబలంబులు ఊత్రింబున నిక్షేపించిరి నాఁ
టంగోలెబ్రాహ్మ్యంబువలన ఊత్రింబు ప్రవర్తిల్లుచుండు బ్రహ్మక్షత్రింబులు పర
స్పరసంశ్లేయంబులు వెలిగా వర్తింపనేరవు ఊత్రియుండు బ్రాహ్మణసంసేవనం
బునఁ దేజోనిరూఢుం డయి యాదిత్యుండు చీకటి నడంచునట్లు దురితంబుల
నడంచు నట్లుగుటంజేసి ఊత్రియుండు సర్వాధికుండగుట నిశ్చయంబనిన నమ్మును
లందఱుఁ జని వైన్యునకుఁ దత్ప్రకారం బెఱింగించిన నాభూవరుం డత్రిం జూచి.

క. నను నెల్లజనులకంటెను, ఘనుండని కొనియాడి తీవు శ కమనిజముగఁ గా
వున నీదెనఁ 1 బ్రీతుండ నై, కొను మిచ్చెద నీకుఁ గోటిగోటిధనంబుల్.

206

క. అని యిష్టధనము లిచ్చినఁ, గొని వచ్చి మునీశ్వరుండు శ గొడుకులకుఁ బ్రియం
బునఁ బంచి యిచ్చి యిమ్ములఁ, జనియె వనంబునకు ధర్మశసంహితబుద్ధిన్.

207

వ. అని చెప్పి మార్కండేయుండు పాండవేయునితో వెండియు నిట్లను సరస్వతీగీత
యనునితిహాసం బాకటి సెప్పెద నందు విశిష్టధర్మంబు లెఱుంగ నగుఁ దొల్లి
తార్మ్యం డనుమునివరుండు భారతి సారాధించి తనకు నద్దేవి ప్రత్యక్షం బగు
టయు నిట్లని యడిగె.

208

క. పురుషున కెయ్యది ధర్మపు, పురుషుం డెద్దానఁ బరమశ్రుణ్యాత్మకుఁ డై
చిరపుణ్యగతులు వడయును, దిరముగ నవి యానతిమ్ము శ దేవీ నాకున్.

209

వ. అనిన సతనికి నప్పరమేశ్వరి యిట్లనియె.

210

మ. ధృతి వేదంబులు నాలుగుం జదివి భూతదేవుండు నానాధ్వర
వతుం డై యుండెడు నట్టిపుణ్యుఁ డమరావాసంబునం దుండు ను
న్నతవృత్తస్తనభారమంభరమరున్నారీపరీరంభనం

భృతరోమాంచసమంచితాంగుఁ డగుచుం శ బెక్కిండ్లు సంప్రీతితోన్.

211

సీ. మే లగుకేవుతోఁ శ బాలు సాలగఁ గల్గి, లాలితం బగుతోలుచూలి మొదవుఁ
బాత్రభూతుం డై నశశ్రోత్రి యునకు నిచ్చు, సదమలచరితుఁ డశ్రమొద్దవుమేన
నెన్నిరోమము లుండు శ నన్నివే లేండ్లును, సురలోకసౌఖ్యవిశ్మయరణ నొందు

1. అ. నిజ ప్రీతుండ నయితిం, కొను ... నేనుగోటిధనంబుల్, 2. క. గ. బంధురమరు.

- భారంబునకుఁ జాలి శ్రీ భూరిసత్త్వాధ్యక్ష మై, బిరుదై నయెద్దు భూసురున కిచ్చి
 ఆ. నరుడు ధేనుదశక శ్రీ మిర వొంద నిచ్చిన, ఫలము వడయు మఱియు వలువలొసఁగి
 చంద్ర లోకమునకుఁ సంగీతుఁ డై చనుఁ, గనక మిచ్చినాకమునకు నరుగు. 212
- క. కృతమతియై యేడేడులు, హుతమున హుతవహునిఁ బ్రీతి శ్రీ నొందించినను
 వ్రతుఁ డీ రేడుతరంబుల, పితరులఁ గొని దివికి నేఁగు శ్రీ బెం పెసలారన్. 213
- క. సతతంబును శుచియై డే, వతలఁ బ్రదీప్తాగ్నియందుఁ నవలక సంత
 ర్పితులుగఁ జేసి పడయు సం, చితముగ గోలోక వాసభరిసాఖ్యంబుల్. 214
- వ. అగ్నిహోత్రం బస్మదాత్మకం బని యెఱుంగుము సకలయజ్ఞంబులయందుఁ గల్గిం
 పంబడువిశిష్టద్రవ్యంబు లన్నియు మదీయంబుల నేను మహానీయం బైనయగ్ని.
 హోత్రముఖంబునఁ బ్రభవించు నాత్మజ్ఞులైన మహాత్ములకు నఖిలసంశయచ్చే
 దంబు నేయుదు ననవరతతపస్సాధ్యాయదాన వ్రతపరాయణులైన తపోధను
 లందేని విగతశోకు లై చరియింతు రట్టిది మామకంబైనపరమపదంబు వినుము
 ప్రచురమధుక్షీరతోయంబులును శర్కరాసైకతంబులును మాంసాపూపప్రకర
 తీరంబులును బాయసకర్దమంబులు నైనయేఱు లనేకంబు లుత్పాదించి యిం
 ద్రాగ్నిప్రముఖు లయినదివిజలకుఁ దృప్తిసేసి యజనశీలురు పెక్కేండ్లు మత్పదం
 బుం బ్రాపించు రని చెప్పినఁ దార్మ్యండు కృతాంజలి యై. 215
- ఉ. అంబ నవాంబుజోజ్వలకృతాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
 డంబరచారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుటభూషణరత్నరోచితా
 చుంబితదగ్విభాగ శ్రుతిసూక్తవివిక్తనిజప్రభావ భా
 వాంబరవిధివిశ్రుతివిహార ననుం గృపఁ జూడు భారతీ. 216
- వ. అని వినుతించి కృతార్థుం డయ్యె నని చెప్పిన విని పాండుపుత్రుండు ముకుళిత
 హస్తం డై మునీంద్రా వైవస్వతమను వెత్తెఱంగునం బ్రభావ సంపన్నుండయ్యెఁ
 జెప్పవే యనిన మార్కండేయుం డిట్లనియె. 217
- క. విను చాక్షుషమన్వంతర, మున వైవస్వతుఁడు పరమపుణ్యుండు దపం
 బాసరించె నిరాహారత, ననుపమదైర్యుండు దశ సహస్రాబ్జంబుల్. 218
- ఆ. అనఘఁ డూర్ధ్వబాహుఁ శ్రు డై యేకపాదంబు, నందు నిలిచి బదరి శ్రీ కాశ్రమమునఁ
 జలిపె మఱియుఁ బెక్కుననవత్సరంబులు, సకలజనులు దన్నునసంస్తుతింప. 219
- మార్కండేయుండు భర్మరాజునకు వైవస్వతు వృతాంతంబును చెప్పెట. —
- వ. ఆవైవస్వతుం డొక్కనాఁడు గృతస్నానం డయి జలాశయతీరంబున నున్నంత
 నొక్కమత్స్యంబు జలంబులదరికిం జనుడెంచి యిట్లనియె నయ్యా యేను గడు
 నల్పమత్స్యంబు నగుటంజేసి బలవంతంబు లగుజలచరంబులవలన నాకుఁ దద్దయు
 భయంబు గలిగి యుండు నిమ్మడుపు మహామత్స్యసంకులంబు గావున నపాయం
 బు వొంద కుండ నన్నుద్ధరించి యొండెడం బెట్టవే యేను నీకుఁబ్రత్యుపకారంబు

సేయ నోవుదు ననిన విస్మితాండై యతం డమ్మాను నెత్తికొనిపోయి యొక్క నూతియందు విడిచి దానిం బలుమాటు నరసికొనియుండె నదియును గ్రమంబున వర్ధిల్లి యొక్కనాండమ్మనువున కిట్లనియె. 220

ఆ. అనఘనీ ప్రయత్నమున నాశరీరంబు, పొదలె నిందు నాకు శ్రమెదల నెడము సాల దట్లు గాన శ్రమేలుగ నొండొక, యెడకు గొంచుఁ బాముకడఁగి నన్ను.

వ. అనిన నతం డాజలచరంబుఁగై గొని పోయి యొక్క బావియందు విడిచిన నది యెప్పటియట్ల యక్కజంబుగాఁ బొదలి తనకు నవ్వాపియందు నవకాశం బపర్యాప్తం బగుటంజెప్పి యతనిచేత గంగమడువున విడువంబడి కాలక్రమంబున నచ్చోటఁ దిరుగం బట్టుచాల కున్న నతం డెత్తికొని పోయి సముద్రంబునం బెట్టిన నది వాని కిట్లనియె. 222

క. ఉపకారం బానరించితి, కృపతో నీ విట్లునాకుఁ శ్రగ్మతమతి నై ప్రత్యుపకారం బానరించెద, విపులగుణాభరణ తెలియ శ్రమి నాపలుకుల్. 223

తే. తడవు లేదింక నిఖలభూతములుఁ బ్రళయ, మొందనున్న వియష్షఁడొండొండపొంగి కలయఁబాటుఁబయోధులు శ్రమగఁబుణ్య, చరితయిదియమన్వంతర సంద్రియండు.

వ. కావున నీవు దృఢరజ్జుబంధనంబును సకలధనధాన్యసహితంబు గా నొక్క పేరోడ గావించి సప్తమునిసహితంండ వై దాని నెక్కి సముద్రంబు దఱిసి నన్నుం దలంచునది యేనును ఘనశృంగశోభితం బయిన రూపంబునఁ బొడ సూపి మీకు మేలొనరించెద నని యమృతస్వంబు సనియె వైవస్వతుండును దదుక్తప్రకారంబున నోడ నిర్మించి సకలబీజంబులు సంగ్రహించి సప్తముని సహితంబుగాఁ గృతారోహణం డై పయోధి దఱియం దొడంగె నంత. 225

మ. మతివైవస్వతుచేఁ దలంపఁబడి యశ్రమృతస్వంబు దోఁతెంచె నా యతశృంగోన్నతమూర్తినాతఁడు దదాక్షాణాయత్తుఁ డై తచ్చిరో గతశృంగాగ్రమునం దగిల్చె నతిదీర్ఘం బైనపాశంబు న ద్భుత వేగంబున నోడ నీడ్చెనది యంతభోరాశిమధ్యంబునన్. 224

వ. తదనంతరంబ. 227

సీ. గరుసులు గడవంగఁగదలి యల్లలన, యొత్తుచు నెడముల శ్రమ త్తరించి వేమకఁజేతులు శ్రవిచ్చి యాడెమనల్లు, లోలోర్మిపంక్తులఁ శ్రగ్మలి క్రాలి ప్రచురహాసస్ఫూర్తి శ్రపచరించు విధమున, నురు పేనరోచులఁ దెరలు గవిసి యురవడి వర్ధిల్లు శ్రమన్నజలంబుచేఁ, బొంగారి దెస లెల్ల శ్రమింగికొనుచుఁ

ఆ. బ్రబలవిలయకాలశోపటురయబహుళస, మీరణౌఘదుర్నివార మగుచు నుగ్రభంగిగాఁబయోనిధు లొక్కటఁ, బెల్లు రేఁగి జగము శ్రవెల్లివాడిచె.

1. క. గరలి. 2. చ. చాడ్చునఁ, దిగునఁగేనంబుల †. దిశలు. 3. చ. జ. బహుళ సమీరస; మీరణౌఘదుర్ని 4. చ. లెల్ల బాదిచె.

- వ. ఇట్లు లోకం బెల్లనేకార్ణవం బైన నమ్మత్వంబు దజ్జలాంతరంబున ననేకసహస్ర
వర్షంబు లయ్యోడం దిగుచుచుఁ బదంపడి యప్పెనువెల్లి యల్లనల్లఁ దిగిచిపోవం-
దొడంగునెడం దుహినగిరిశృంగసమీపంబున నయ్యోడ నిలిపి వారలతోడ. 229
- తే. ఈనగంబుశృంగంబునఁనిపుడుమీరు, గట్టుఁ డియ్యోడ ననిన నాక్షణమవారు
నట్ల చేసిరి విను మమృతహాద్రీశృంగ, మనఘ నౌబంధనం బన శ్ర నవనిఁ బరఁగె.
క. మనుసహితు లై నమునులం, గనుఁగొని యమ్మాను గరము శ్ర గారవమున ని
ట్లను బ్రళయంబునకీడునఁ, జన కుండఁగ మీకు రక్ష శ్ర సలిపితిఁ గరుణన్. 231
- క. మునులార యేను విశ్వం, బునకుఁ బ్రథమక ర్తయగు ప్రభుడఁ వాత్సల్యం
బున మత్స్య మైనరూపం, బున నిమ్మెయి నిన్ని చంద్రములఁ జన వలసెన్. 232
- వ. మీరు నిర్భయులరై చరియించునది మఱియు నిమ్మనువునుసదేవాసురమానుషం
బైనజగం బఖిలంబును సృజించు మత్స్రసాదంబున నితనికిఁ బరమజ్ఞానో
దయం బగు నని చెప్పి యయ్యాదిమత్స్యం బదృశ్యం బయ్యెనై వస్వతుండును
మఱియు నధికతపంబు నేసి సకలచరాచరంబుల సృజించె. 233
- క. పరమం బగువైవస్వతు, చరితం బతిభ క్తివినినఁ శ్ర జదివినను మహా
దురితంబు లడఁగు జనులకు, నిరవుగ సిద్ధించు ననఘ శ్ర యిహపరసుఖముల్.
వ. అనిన నమ్మేదిసీశ్వరుం డమ్ముసీశ్వరునకుఁ బ్రణతుం డై యిట్లనియె. 235
- క. పరమేష్ఠికల్పండపు ని, ర్భరభూరితపః¹ ప్రభావశోభిపూర్ణుడ వ
చ్చెరువు భవనాహాత్యము, సురమునిలోక ప్రణామ్యశోభితచరణా. 236
- క. ఎడలి యఖిలాండకోటియుఁ, జెడునప్పుడు చెడక బ్రదికి శ్ర జీవించెద వే
ర్పడ జగములుగ్రమ్మఱఁగలి, గెడునప్పుడు సూచెదపు వికృతిరహితుఁడవై.
చ. తోడరి చరాచర ప్రతత్తితో జగ మింతయు వార్ధి దొట్టిన
ప్పుడు లలితాబజీరమునఁ శ్ర బొల్పు చతుర్ముఖఁ బద్యగర్భుఁ బెం
పడర భజించె దీపు జగదాదిజుఁ డైనప్రభుండు నీయెడం
గడు ననురక్తుడై యొసఁగె శ్ర గాదె మునీశ్వర యీ ప్రభావమున్. 238
- క. జగముల నెల్లను మ్రొంగెడు, జగదంతకుమాలి వామ్యచరణం బిడఁ బె
ల్లగురోగజరాభరముం, దిగవిడువఁగఁ జెల్లె నీకుఁ శ్ర ద్రిభువనవినుతా. 239
- వ. సోలచరాచరోత్పత్తిస్థివిలయప్రకారంబులు నీకుం బెక్కుమాటులు ప్రత్య
క్షంబు లయి కానంబడి యుండుఁ గావున నిన్నడిగెద లోకంబులు విలయకాలం
బున నెట్టిభంగి యగు నెఱిగింపు మనిన మార్కండేయుం డిట్లనియె. 240
- * మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకుఁ బ్రళయప్రకారంబునెప్పుట. *—
- నీ. శాశ్వతు నఖిలభూత తేజ్వరు నవ్యయు, నాదిదేవుని జగదాదిజన్ము
నాదిమధ్యాంతవిచ్ఛేదవిదూరునా, శ్వర్ణకారణకర్తృధుర్యు నజరు

గురుండు నీకిష్టసఖుండుఁబై గడయునై, వెలుగొందుచున్న యీయలఘుఁబుణ్య
లాలిత దీర్ఘ వి శౌల సితేక్షణుఁ, గనకవర్ణాంబరు శ్ర వనజనాభు

ఆ. నింద్రనీలవర్ణు శ్ర నింద్రాదిసురగణ, వినుతుఁ గృష్ణుఁ గరము శ్ర వినయ మొప్ప
దలఁచి యితనియాజ్ఞ శ్ర దలకొని యెఱిగింతు, వినుము వరుసతోడ ప్రమనుజనాథ.

వ. కృతత్రేతాద్వాపర కలినామంబులయిన యుగంబులు నాలుగును బండ్రెండువేల
దివ్యవర్షంబులం బర్యవసితంబు లగు నియ్యుగంబులు నాలుగు నొక్కమహాయు
గం బనం బరఁగు మహాయుగసహస్ర పర్యంతం బైనకాలంబు బ్రహ్మకునొక్క
దినం బనంబఁకుఁ దదివసావసానంబును శతవార్షికంబైన యనావృప్తిదోషంబు
ప్రవ ర్తిల్లు నప్పడు. 242

ఆ. సప్తహయుండు మూ ర్తసప్తకంబు ధరించి, కరమువేడి మిగులుకరములొప్ప
నదనదీజలములు శ్ర సుదధిజలంబులు, బీల్చి జగము లెల్ల శ్ర బ్రేల్లుఁ గడఁగి.

చ. దినకరతిగృతేజము ప్రదీప్తహుతాశనుఁ డయ్యుగాంతసం
జనితమహాసమీరణవశంబునఁ బేర్చి నగ వ్రజంబుతో
మనుజులతోడ నిరర సమాజముతోడ భుజంగపం క్తితో
దనుజులతో జగ త్రయము శ్ర తత్తణమాత్ర¹నొనర్చు నీటుగాన్. 244

వ. తదనంతరంబ. 245

మ. సితవీతారుణనీల¹హింఘులరుచుల్ శ్ర స్నిగ్ధంబులై యుద్యతా
యతవిద్యుల్లలితంబు లై ఘనగిరిం శ్ర ద్రాకారఘోరంబు లై
తతనిర్ఘాతనిపాతభీమభిదుర శ్ర ధ్వానంబు లై సంతతో
ద్భుతసంవర్త వలాహకంబులు వెసం శ్ర దోతెంచు దిగ్భిత్తులన్. 246

ఉ. పెల్లుగఁగోగురుతజ్జలముఁ పెక్కువ నొక్కట నమ్మహానలం
బెల్లను నాటిపోవుఁ బృథివీశ్వర యేఱులు నబ్ధులున్ వెసం
దొల్లిటియట్ల నిండుఁబటుశ్రతోయదసంఘము లంతఁ బోక గ
ర్జిల్లుచు వెండియుంగురియుఁ శ్ర జిత్రము గాఁగ ననేక కాలముల్. 247

శా. ధారాపాతనితాంతవేగమున ని శ్ర ధాతీతలం బాహతం
బైరూ వేది మునుంగుఁ దోయములలో శ్ర నత్యంతగంభీరవాః
పూరంబంతయు ముంచి మించుటయు దిశ్శూచిసానభోభాగముల్
వే రూపింపఁగ రాకయుండఁ దమముల్ శ్ర వేష్టించుఁ ద్రైలోక్యమున్. 248

తే. అంతఁ బరమేష్ఠి చోదిత శ్ర మైనయొక్క, మారుతము నలిరేఁగి దుశ్రావరభంగి
విలయకాలవిశృంఖలశ్రవిపులవారి, ధరచయంబుల నెల్లను శ్ర విరియనడచు. 249

క. ఆ మారుతంబుగ్రోలి పి, తామహుఁ డెంతయును ఘోరశ్రతమ మగునలి
స్తోమంబునందు నడుమం, దామరపై నిదురవోవు శ్ర దద్దయు నెమ్మిన్.

వ. ఇట్టికల్పాంతంబు లనేకంబులు సనియె నింకఁ గానున్నవి యనేకంబులువిను మతీ
తకల్పాంతసమయంబున నేను బ్రబలాంధకారంబున నేదెసయుంగానకయొక్కం
డన యత్యంతభయాతురుండ నగుచుం బెద్దకాలంబు పరిభ్రమించు చుండ
నొక్కతటి నయ్యుడకమధ్యంబున నత్తున్నతం బయినవటభూరుహంబు గానం
బడియె మఱియుఁ దదీయపర్ణపర్వంకంబునందు. 251

క. కమనీయజలదవర్ణుని, హిమకరబింబాస్మ్య నుద్యుదినతేజః బ్రమో
దమునఁ బవళించువానిం, గుమారు నొక్కరునిఁ గుసుమ శ్రీకోమలుఁగంటిన్.

వ. కని విస్మితుండ నై యాత్మగతంబున. 253

క. లోకంబులు దెగటారఁగ, నేకార్ణవ మైనయిచట శ్రీనిబ్బాలుఁ డితం
డేకతమున నిద్రించుచు, నేకతమున నున్నవాఁడొ శ్రీయెవ్వఁ డగునో. 254

తే. అని తలంచుచు నల్లన శ్రీయక్కుమారుఁ, జేరఁ బోయిన నాతండు శ్రీసితసరోజ
రేఖ¹దలకొనఁగా నలకరించె గన్ను, లవధరించెను ననులోచనాంచలముల.

వ. తదనంతరంబ గంభీరమధురస్వరంబున నిట్లను నయ్యా నిన్ను నతిశ్ఛాంతం
గా నెఱిగితిఁ గొండొక నేపు విశ్రమింప వలతేని నవకాశం బిచ్చెద నాశ్రరీరంబు
ప్రవేశించి సుఖంబున శయనింపు మని తనవదనంబు వివృతంబుగాఁజేసిన నేనును
²బలాత్కారక్షీప్తుఁడుంబోలెఁ బరవశుండ నై తన్మార్గంబున నతనియుదరంబుఁ
బ్రవేశించి యందు. 256

సీ. గంగాదినదులతోఁ శ్రీగనకశైలాదిభూధరములతోసముద్రములతోడ
వివిధపత్రనవన శ్రీద్వీపవర్షములతో, బహుకర్మరతు లైసశ్రబజలతోడఁ
బక్షిమృగవ్యాళ శ్రీపశుసంఘములతోడఁ, దద్దయు నొప్పారు శ్రీధాత్రిఁ గంటి
నూర్జ్యేందుతారకాశ్రజ్యోతిరుజ్జ్వల మైన,గగనంబుఁ బవనమార్గములుఁ గంటి
తే. శక్రవరుణయమాదినిర్జ్వరసమేత, మైననాకంబుఁ గంటి మగ్ధహాహయక్ష
రాక్షసాసురవిద్యాధర ప్రముఖులఁ, గంటి వేయేల సకలలోకములుఁ గంటి.

చ. అరుదుగ నమ్మహాత్ముని మగ్ధహాజతరాంతరభూమి నూలువ
త్సరములయంతకాలము వ శ్రీసం బటి త్రిమూరితిం గడంగి య
ప్పరుసున నెందుఁ గాల్గొనఁగఁ శ్రీబట్టదు చిత్తము భీతి మీఱఁ ద
త్సరమతి³సంత సక్కుపటశబాలుపదంబులు సంస్మరించితిన్. 258

వ. ఇట్లు శరణ్యవరేణ్యం డైనకారుణ్యానిధి నద్దేవుం దలంచుచుండ నతండు నన్నుం
దనవదనానిల వేగంబునం జేసి వెలువరించె నంత నెప్పటియట్లమ్మహావటవిటపి
శయనుం డైనయబ్బాలు నాలోకించితి సంత.

క. కనుగొని⁴యల్లనినవృన్దఁ, దనవదనము వింతచెన్ను శ్రీదలకొనఁగా ని

1. గ. దలకొనఁగా నడఁగించె. 2. దలకొన నీరి నలకరించుకన్న, అమరఁ జూచెను. 3. బలాత్కారక్షీప్తురీరుండ నై తన్మార్గ. 4. జ. నయ్య. 5. జ. నను నెలనవృన్దఁ.

- ట్లు నబ్బాలుడు విశ్రమ, మొనరించితె యనఘ యస్మద్దుదరములోనన్. 260
- వ. అనిన నేనును సంభ్రమంబున నతనిం జేర నరిగి కెందామర రేకులం దెగడునంగు
శంబులు గలిగి తరుణకీసలయసుకుమారంబు లయినతచ్చరణకమలంబులు శిరం
బునం జేర్చి దేవా దేవర ప్రసాదంబున నత్యాశ్చర్యకారణం బైనసకలచరాచర
భూత ప్రపంచంబుఁ జూచితిభవదీయమాయా ప్రభావంబుభావింప నేరకున్నవాడ
- శా. ఈ యేకార్ణవ మీవటక్షితిరుహం శ్రీ బీ పర్ణపర్వంక మి
ట్టె యొప్పారుచు నుండఁగా నుదరభాగైక ప్రదేశంబునం
దీ యీరేఁడుజగంబులుఁ మెలఁగఁగా శ్రీ నిల్లున్న బాలత్వమే
నే యందంబున నిశ్చయించి సుఖనై శ్రీ యేపారుదుం జెప్పవే. 262
- క. నాదైనయాశ్రితత్వము, నీదగుచిత్తమునఁ గల్గి శ్రీ నియతమయేనిఁ
సాదరఘణితుల న న్నవ, సాదితసమ్మాహుఁగాఁ బ్రసాదింపు తగన్. 263
- * నారాయణుడు మార్కండేయునకు దనప్రభావంబు చెప్పట *
- క. అని యేను వేడికొనుటయు, ఘనతరకరుణారసానుశ్రవితహృదయుఁ జై
తనదివ్యమహిమ యిట్లని, వనజాక్షిఁడు సెప్పెగార్వంబున నాకున్. 264
- ఆ. అనఘ దేవతలుచు శ్రీ మునులును నాదైన, మహిమఁ దెలియలేరుఁ మహితబుద్ధి
నతులపుణ్యమతివి శ్రీ పితృభక్తుడవుగాన, యెలమి నీకుఁ జెప్పవలసెఁ దెలియ.
- క. నారము లండ్లు జలము లిం, పారఁగ నారములు నాకు శ్రీ నయనం బగుటఁ
నారాయణుఁ డనుపేర న, పారనిగమఘణితులందుఁ శ్రీ బరఁగుదుఁ బేర్చిన్. 266
- తే. అట్టి నారాయణాఖ్యుండ్రనైననేను, శాశ్వతుండనై ప్రభుడనై శ్రీ సకలజగము
నోలిఁ బుట్టింతుఁ బాలింతు శ్రీ నుచితవేళ, సంహరింతుఁజిదానందశ్రావణి నగుచు.
- మత్తకోకిలము. అంబుజాసనుఁ డింద్రుఁ డీశ్వరుఁ శ్రీ డంతకుండు ధనేశ్వరుం
డంబుధీశుఁడు లోనుగా సుర శ్రీ లస్మదాకృతు లుర్వి పా
దంబు లగ్ని ముఖంబు సూర్యసూర్యధాకరుల్ నయనంబు లీ
యంబరంబు శరీర మే నిటు శ్రీ లద్భుతాకృతి నుండుదున్. 268
- చ. అతులితదక్షిణాన్వితమృహాధ్వరసంఘము లే నొనర్చితిం
జతురమనీషితాప్రచుర శ్రీ సౌఖ్యలు భూసురముఖ్యు లంచిత
వ్రతులు మహిపతుల్ సుగుణ శ్రీ వశ్యులు వైశ్యులు భక్తి నన్ను సం
తతమును గొల్తు రీక్షితి నుదాత్తమహాక్రతుకర్మశీలు రై. 269
- చ. విలయపయోధిమగ్న మగుశ్రవిశ్వమహివలయంబు దొల్లి యే
నలఘువరాహవిగ్రహుడ శ్రీ నైవేస నెత్తితి శేషమూర్తి నై
లలితఘణాసహస్రకమృలావునఁ దాల్తు నశేషధాత్రియుఁ
జలనిధి నిమ్నగా నగ లనన్నగరీ వనమండలంబుతోన్. 270
- క. బాడబదహనుడ నై వడి, నేడుసముద్రములజలము శ్రీ లేఁ గోలుదు నీ

- రేడుజగంబులు విలయముఁ, గూడెడు నెడఁ దజ్జలంబు శ్రీగొనగొని విడుతున్. 271
- చ. వదనభుజోరుపాదముల శ్ర వర్ణచతుష్టయమున్ యుగాదియుం
దొదవ సృజింతు ఋగ్యజుషసూక్తులు సామము నయ్యధర్వమున్
విదితముగా మదీయముఖ్యవీధుల నుద్భవ మొందు నన్నియుం
దుదిఁ బరివర్తన క్రమవిధూతములై ననుఁ జేరుఁ గ్రమ్మఱన్. 272
- క. అనహంకృతు లగ్నోధను, లనసూయులు సంగరహితు శ్ర లభ్యాత్మవిదుల్.
ఘనసత్త్వాత్మకులు మహా, మునులుఁ ననుం గొల్తురెట్లు శ్ర మోక్షోపేక్షన్. 273
- తే. అఖలనక్షత్రతారాగ్రహములు గగన, పవనదిశలును మత్స్వరూపములువిసవ
సకలరత్నాకరంబులు శ్ర శయ్య గాఁగ, నిత్యసుఖలీలమై శయ్యనింతు నేను. 274
- క. దానము నత్యంబు తపో, జ్ఞానాహింస లనఁ బరఁగురసా త్వికగుణసం
తానముఁ గామక్రోధా, జ్ఞానంబులు మన్మయములు శ్ర సంయమివర్యా. 275
- క. విను మింకఁ బెక్కుమాటలఁ, బని యేటికి జగమునందుఁ శ్ర బ్రకటితముగఁ గ
ల్గినయదియు నేన లేనిది, యను నే నని నిశ్చితముగ శ్ర నూహింపు మదిన్. 276
- ఉ. ఎప్పుడు ధర్మహాని యగు శ్ర నెప్పు డధర్మము మీఱుఁ గూరు లై
యొప్పుడు దైత్యు లుబ్బుదురు శ్ర హీనతఁ బొందుదు రెట్లు వేల్పు తే
నప్పుడు సత్కులీనులగృ శ్ర హంబుల నుద్భవ మొంది లీలమై
నప్పటియట్ల నిల్చుదు ను శ్ర రేంద్రుల సంచితధర్మపద్ధతిన్. 277
- క. సితరక్తనీలపీత, ద్యుతివిలసితరూపములఁ జ శ్ర తుర్యగముల నే
గృతమతిఁ జరియించి సమం, చితధర్మస్థాపనంబు శ్ర సేయుదు సనఘా. 278
- మత్తగోకిలము. కాలచక్రము నిర్వికల్పము శ్ర గాఁగ నే నొనరింతు ను
స్మిలితక్రమవికమైకస్యమృద్ధి నై విలయక్రియా
వేళ నింతయు సంహరింతు బ్రహ్మద్ధ యోగబలోల్లస
తొలరూపము దాల్చి దుర్వహాగర్వనిర్వహబుద్ధి నై. 279
- క. నాతెఱఁ గంతయు నిప్పుడు, చేతోముద మొదవనీకుఁ శ్ర జెప్పితిఁది జగ
ద్ధాత యగుపితామహుఁడును, జాతుఁడు నాయొడలఁజక్కనగ మని కనుమీ.
- వ. నారాయణాభిధానుండ నై నయేను బాలరూపంబున శంఖచక్రగదాధరుండ నై
యేకార్ణవంబునందు మహాయుగసహస్రమయం బయినకాలంబున యోగనిద్రా
పరవశుండ నై యుండుదు నిట్టిదారుణకల్పాంతంబు సూచి నీవు భీతుండ వగు
తెఱింగి నీవలనియనుగ్రహంబున నాత్మగుప్తంబు లై నసకలలోకంబులు నీకుం
గనునట్టితెఱంగుఁ గావించితి నింక నిశ్చంకహృదయుండ వయి వలసినయెడం
జరియింపుము మదీయనాభికమలకర్ణి కాశయనుం డయి యున్నచతురాననుండు
మేల్కని సృజయించులోకంబు లేర్పడం జూచెద వని యానశిచ్చి యద్దేవుం
డంతట సంతర్హితుండయ్యె నత్యంతవిచిత్రంబైనయీవృత్తాంతం బంతయునాకు

ననుభవగోచరం బైనయది.

281

శా. నా కమైక బాడనూ పెదాను గృహతో శ నాఁ డందు నేఁ డియ్యెడక
నీకుక గాదిలిచుట్ట మై సచివుఁ డై శ నెయ్యిండు నై యున్న పు
ణ్యాకారుం గమలాయతాక్షుఁ గరుణైకాయత్తు నత్మ్య త్తమ
శ్లోకుం గృష్ణునిఁ గంటి నాసుకృతముల్ శ శోభిల్లెఁ బక్వంబులై. 282

క. ఈ దేవదేవుకరుణం, గాదే కురునాథ నిర్వికారుడ నై నిః
భేదుడ నై యుండుదు దే,వాదినివిధభూతవిలయ శ మయ్యెడునవుడున్. 283
తే. అసఘ యిద్దేవునినిధి శ యగుటఁ గాదె, నాకుఁ బూర్వవర్తనకథనంబునందు
బోధమిప్పుడుగల్గెనిప్రస్థానం బరమ,పురుషుఁబ్రభవిష్టఁగృష్ణునిశ్రవణసారుము.

—♦ మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గలియుఁధర్మంబులు సెప్పట. ♦—

వ. అసిన విని ధర్మనందనుం డనుజనహితుండై కృష్ణునిం బ్రశంసావచనంబుల నభి
నందించి మార్కండేయుం జూచి ముసీంద్రా భవత్ప్రసాదంబున సత్యదృఢతకథా
శ్రవణపరితోషితుల మైతిమి కలియుగంబున సకలధర్మలోపం భగు నని చెప్ప
దురు తత్ప్రకారం బెఁంగింపవే యనిన సతం డతని కి ట్లనియె. 284

క. కృతయుగమునందు ధర్మపు, చతురంశంబులను బరఁగుఁ శ జనుఁ దే తాది
త్రితయముననొక్కఁడొకఁడుగఁ, బ్రతియుగమునఁదఱుగఁదొడగుఁశ్రాభులువరుసన్.
వ. అట్లగుటంజేసి ధర్మంబు చరమయుగంబునఁగరంబుదుర్లభం బయి పాదమాత్రా
వశిష్టంబయి యుండుఁ దత్ప్రవర్తనం బాకర్ణింపుము. 285

సీ. సత్యంబు నరులకుఁ శ సంతి ప్త మగు సత్య,హాని నాయువు గడు శ నఱిగిపోవు
నాయువు దఱిగిన శ నల్పంబు లగు విద్య, లల్పవిద్యల విమోహంబు మిగులు
మోహంబువలనఁ బైశమునరు లోభంబు లో,భావేశమునఁ గామ శ మగ్నలించు
గామంబు పెంపునఁ శ గలుగుఁగ్రోధంబు క్రో,ధంబున వైర మెంతయును బెరుగు

త. వైరమున నశేషవర్ణులు నన్యోన్య,పీడ సేయుచును విశేషింబుద్ధి
నొక్కఁ డొకనిమేర శ నుండక వర్ణసం,కరము సేయఁ గలరు శ.కలియుగమున.

క. జపనియమస్వాధ్యాయ, ప్రపంచములు విడువఁ గలరు శ బ్రాహ్మణులు జనా
ధిప శూద్రులు విపులతపః,క్షువీతులు గాఁ గలరు వినవె శ కలికాలమునన్. 286

మ. వివిధవ్యాఘ్రమ్మగోరగాకులము లై శ విస్తీర్ణ శూన్యాటపి
నివహాభీలము లై యరాజకము లై శ నిర్మాటధర్మంబు లై
ద్రవిడాభీరతురుష్క,బర్బరపుళిందవ్యాప్తిదుష్టంబులై
భువిలో నెల్లడఁ బా డగుక జనపదం బుల్ దద్యుగాంతంబునన్. 287

క. క్షుత్త్రియజాతులు శూద్ర,చరిత్రంబున శౌర్యమును నీరీయుఁ దేజంబున్
మైత్రియును లేక చెదరి ధ,రిత్రీశ్వర శూన్యమై చరించెదరు ధరన్. 288

క. రసగంధద్రవ్యంబులు, పస చెడు సస్యంబు లల్పస్థలము లగు మహిం

- బసిపాడి దఱుగుఁ దరువులఁ, గుసుమఫలంబులును గరముఁగొంచెంబు లగున్.
- క. అరులు మిగులఁ గొని రాజులు, నరులకు నెంతయును భయ మొనర్తురు ధరణీ సురులు గడఁగి వాణిజ్యముఁ, గరిసనమును జేయఁగలరు శ కలికాలమునన్. 298
- సీ. పాపండదర్శన శ్రబహుశంబులై యుండు, వర్ణాశ్రమంబులు శ వసుమతీశ తవిలి శరీరంబుఁ శ దద్దయుఁ బోతురు, పుణ్యఫలంబులు శ బొంకు లనుచుఁ గాలంబుతోఁ గూడఁ శ గల్గవు వానలు, పొల్లులై బీజముల్ శ పాలిసి పోవుఁ గ్రయవిక్రయంబులఁగవటంబు దఱ చగుఁ, గడఁగి యిల్ల డసామృతలడఁచికొండు
- ఆ. సాధుచరితు లై నశజనులు దుర్గతుల రో, గములఁ దెగుదు రల్పకాలమునన పాపపరులు లగ్నఁబరమాయువును నరో, గతయు సిరియుఁబొందఁగొంతురెండు.
- క. ఊట వగు¹ నారుగపంటలు, గొఱియలపాడియును దఱ చగుం బురుషులకుం దెఱవల చుట్టము లయ్యెద, రెఱచియ భుజియింతు రర్థి శ నెల్ల జనంబుల్. 295
- క. పితృదైవతకార్యంబుల, నితరేతరభోక్త లగుదు శ రెల్ల యెడలఁ గు త్పితదేశకాలపాత్ర, ప్రతతీయ వర్తించు దైవపైతృకవిధులన్. 296
- క. హేతు ప్రత్యయవాదవి, చేతసులై వేదనింద శ చేయుచును మఖ వ్రాతంబులు వ్రతములుఁ బెడఁ, బాతురు దుర్మార్గకర్మకపరు లై విప్రుల్. 297
- మ. వనితాదుర్బలదీనబంధుజనసర్వస్వాపహారుల్ సుహృ జనమాతాపితృపుత్రప్రాంతలు యద్వ శ చ్ఛాకర్మశీలుర్ ధరన్ జనసంపూజతులై చరింతురు వినోబ్ధశ్రీకులై పిప్రులా జనులం జేరి పరిగ్రహించెద రివశ్జాపూర్వదుర్విత్తముల్. 298
- మ. ధరణీరక్షణ మాచరింపక నృపుల్ శ దర్పంబునం బశ్యతో హరు లై సాధుల² దోచి చేకులుతదీయస్త్రీధనక్షేత్రముల్ హరియింపం గలవారు దారుణతరం శ బై చెల్లు చెల్లుం బర స్పరవైరంబు ధరాతలేంద్రులకు విశ్వప్రాణినాశంబుగన్. 299
- క. సుతుఁ డవఘానించు జనకుఁ, బతి నవమానించు భార్యృపడతులుఁ బతులున్ మతి నొండొరువుల మెచ్చక, సతతముఁ జరియింతు రిష్టసంచారములన్. 300
- క. నడవపు దేవపితృక్రియ, లుడుగును వేదార్థసమ్యక్గుపదేశంబుల్ గడఁగు³ మహామోహతమము, పుడమి సమస్తంబుఁ గుజనశ్రభాయుష్మ మధున్.
- సీ. పదియాఱువర్ష ముల్ శపరమాయు వయ్యెడు, ధరణీశ కలియ గాంధ్రమున వినవె యేడు నెన్నిదియును శ నేండ్లప్రాయంబునఁ, బ్రజలుద్భవింతురు శ భామినులకు ద్రవిణవిహీనులై శ దాత యొక్కఁడు లేక, యన్యోన్యతస్కురు శ లగుదు రెండు నెఱిగెడువారును శ నెంతయుఁ గూరులై, చెనసి పాపంబు నేసెదరునూనె
- తే. యన్నవిక్రయ మొనరింతు శ రఖలజనులు, వేదవిక్రయ లగుదురు శ విప్రభకులు

పణ్యయోనుల యగుదురు శ పద్మముఖులు, కష్టతర మైనయక్కలిశకాలవేశ.

త రు వో జ

ఉక్కునశూద్రులశత్యగులై కవినియొ డొండ పెక్కుండ్ర శ నుజక చంపుటయు
దిక్కువ్యరును లేక శ దీను లై వసుమతీసురుల్ నాలుగు శ దెసలఁ బాతెదరు
ముక్కిడిచోరులు శ ముట్టినీళ్ళేషముగ ధనావలిఁ గొని శ మొగి వధింపంగ
సుక్కికాకులయట్లు శ శూన్యమై చెదరినొంపరియడవులు శ సొత్తురు జనులు.

క. శ్రుతిధర్మంబులు శూద్రులు, ప్రతిభం జెప్పంగ వినుచు శ బ్రాహ్మణజాతుల్
ధృతి సెడి తత్వేవకులై, యతినిందితకర్మకారు శ లయ్యెద రధిపా. 304

మ త్తకోకిలము. దేవతాయతనంబులు జగత్తీసురావసధంబులుం

బావనాశ్రమభూములుం జెడి శ పా డగున్ శుభవృక్షన

ల్లిననంబులు నాశి మొందుఁ గల్గిప్రచారమునందు దు

స్త్రీవిహారము మద్యపానముఁ శ జెల్లుఁ బెల్లుగ నెల్లెడన్.

305

క. గురుఁగొనియాడఁడు శిష్యుఁడు, గురుఁడును శిష్యునెడ వంచకం డగుమదినొం
డొరువులనొల్లరుబంధులు, పారిఁబారిఁగజవులగుఁ బ్రజకుఁబాడమునుభయముల్.

తే. ఇవ్విధంబున ధర్మంబు శ లెల్ల నపగ, తమునఁ బడ జను లెల్లను శ దల్లడిల్ల
బహువిధోత్పాతములువుట్లుఁ బ్రార్థివేంద్ర, కడఁగితత్కలికాలసంక్షయమునందు.

క. క్రమమున రాష్ట్రములును నగరములును నాశంబు నొందు శ రక్షాచ్యుతు లై
భమియింతురు జను లతిదు, ర్గమగిరిసరిదంతికములఁ శ గడు నాతురు లై. 308

— * కలియుగంబున విష్ణుఁడు గర్మిరూపంబున ధర్మంబు బ్రతిష్ఠించుట. *

వ. అంతఁ గలియుగాంతంబునందు భువనవిదితం బయినశంబశక్రామంబున విష్ణు
యశుం డనుబ్రాహ్మణోత్తమునకు విష్ణుండు కల్కాశ్రమకం డయి జనియించి
సంస్మరణమార్తన వేదశాస్త్రంబులును సమస్తశస్త్రాస్త్రవిశేషంబులు నధి
గమించి సార్వభౌముం డయి. 309

మధ్యాహ్నం. అసదృశ తేజఁడు బ్రాహ్మణానికసహితుఁ డై కడఁగి

వసుమతియందు నధర్మశ్రవర్తు లై యున్నట్లేచ్చులను

మసలక నిజశక్తిజేసి శ మడియించి ధర్మంబు నిలిపి

వసువిభుం డొనిరించుఁ బేర్పి శ వాజిమేధము నిష్ఠ యొప్ప.

310

శ. ఘనుఁ డిల యెల్లను బ్రాహ్మణ, ధనముగ భాగించి యిచ్చి శ ధర్మముశోవ

ర్ధనుఁ డై వార్ధకమున న, త్యనఘండు దపోవనంబునందు వసించున్.

311

జ. అతనిచేతం బ్రతిష్ఠితం బయినధర్మంబు ననుసరించి బ్రాహ్మణాదివర్ణంబులు సమ
ర్యాదంబులై వర్తింపం గలయవి దానవచేసి కృతయుగంబు ప్రాప్తం బగునందు.

శా. ఆరామ ప్రజ చైత్యసదృశవనదోవాగార సౌమ్యంబు లై

భూరి బ్రహ్మతపస్విసంకులము లై శ పుణ్యాధ్వరారంభ సం

భారోదారము లై నితాంతఫలితశ్రాజ్ఞుసస్యంబు లై
యారూఢస్థితి నెల్ల దేశములు నోరప్పారుం బ్రకాశంబుగన్.

313

క. సమయముతోడఁ గురియు వర్షములు గరము తేజ మెక్కి శ్రవరియించు నవ
క్రములై గ్రహంబు లారోగ్యము సౌఖ్యము సమధికముగఁగలుగు నరులకున్.

వ. ఇదికృతయుగ ప్రవర్తనంబు త్రేతాద్వాపరయుగద్వితయంబునందును ధర్మంబు
వర్తిల్లు నిట్టితెఱంగునం గాలగతు లనేకంబులు నాకుం బ్రత్యక్షసిద్ధంబు లయ్యె
నీ వడిగినయతీతానాగతంబు లయినవిశేంబు లెఱింగించితి నింక నొక్క
హితోపదేశంబు సేసెద నాకర్ణింపుము.

315

క. ధరణీసురులకు నెప్పడుఁ, గరము ప్రియము సేయు మయ్య శ కారవవంశో
త్తర విప్రులు సంతృప్తి, బారసినఁ జేకులు నశేషపుణ్యఫలంబుల్.

316

సీ. సకలభూతములందు శ సదయాత్ముడవు గమ్ము, పాలింపు ప్రజల నీ ప్రజలఁజూలె
వితతవృద్ధాచార్యవేది వై ధర్మంబు, సలుపుము దురితవృక్షసము సేయు

¹మెఱుంగమిఁ బాపమొక్కించుక తొడరినఁ, జట్ట సంప్రతికారశాలి వగుము
గర్వంబు విడుపుము శ గరము ప్రియంబును, నిజమునుగా వచోనియతి నడపు

తే. కాలగతులెల్ల నెఱిగి యృన్ధలితబోధ, యుక్తుడవు గమ్ముభరతవంశోద్భవుడవు
నీవు గావున నత్యంతనిర్మలుడవు, బ్రాజ్ఞుడవు నీకు వేఱ చెప్పంగ నేల

317

వ. అనిన విని ముసీంద్రా నీయానతిచ్చినవాక్యంబు లన్నియు నవహితుండ నై వింటి
నింతకు మున్ను నాయోపిన తెఱంగున లోభమాత్మర్యాది దుర్గణంబులు పరిహ
రింతు నింకను భవదుక్తం బైనధర్మశాసనంబును బ్రయత్నింబునం బాలించెద
నని యతనికి యుధిష్ఠిరుండు ప్రణమిల్లి మఱియును బ్రాహ్మణ ప్రభావంబు
వినువాడై యతని బ్రార్థించినఁ దద్విషయంబైన యతిహాసం బతనికి నమ్మహా
ముని యిట్లని చెప్పె.

318

—* మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకు బ్రాహ్మణప్రభావంబు నెప్పట. *

చ. ఘనుఁడు పరిక్షితుం డనఁ బ్రకాశితుఁ డైనమహీవిభుండు భా
నునిభుండు భానువంశ్యుండు వినూతనకీర్తి యయోధ్య యేలువాఁ
డనుపముఁ డొక్కనాఁడు మృగ్యరూరతుఁ డై²చరియించె గానన
మ్మున నొకరుండ యిమ్ముల నృపూర్వజవోగ్రహయాధిరూఢుఁ డై.

319

వ. ఇవిధంబునం బెక్కుమృగంబుల వధియించుచుఁ గ్రుమ్మరువాఁడొక్కయెడ.

320

ఆ. మదగజాభిరామశ్రమృదులయానం బొప్ప, నల్లఁ బోలయుచును లృతాంతరములఁ
గరములీలఁ గమ్మరవిరులు గోయుచునున్న, పువ్వబోడి నొక్కప్రపాలింఁగనియె.

క. కని యంతఁ గదిసి యా కా, మినియొప్పలఁ జూడ్కి దగుల శ మీఱినతమకం

1. గ. మెఱుంగనిపాప. 2. జ. చరియించుచుండెఁ గాననమున నొక్కరుండయి తఱినర్హన
వాఁడు హయాధిరూఢుడై.

- బున ననిమిషలోచనుడై, జననాథుడు మదనబాణశంహతిఁ దూలెన్. 322
- వ. అదియును నతిసుందరం బైనతదీయమూర్తివిభవంబునకు మెచ్చి సాభిప్రాయం
బుగా నవలోకించె నంత నమ్మహీకాంతుం డక్కంత కి ట్లనియె. 323
- ఉ. ఎవ్వరిదాన వంబుజడ శ్రీ ఖేక్షణ యేత మిట్టు లేల నీ
వివ్వనభూమియందుఁ జరి శ్రీ యించెడు నావుడుఁ దండి పంపునం
దివ్వనభూమియందుఁ జరి శ్రీ యించెద సద్వరుఁ గోరుకన్య నే
నెవ్వరిదానఁ గావలయు శ్రీ నేర్పడఁ బెప్పము రాజనందనా. 324
- వ. అనిన దానిప్రగల్భవచనంబులకు నధికవిలోలుండై భూపాలుండు దనయభిలాషం
బెఱింగించిన నమ్మగువ నన్నెన్నుండును జలవిహారింబునకుఁ జొనుపకుండునది య
ట్లయిన నిన్ను వరియించెద ననిన వాడును దత్పమయంబున కొడంబడి దానిం
దోడ్కొని పురంబునకుం జనుదెంచి యిష్టసుఖతత్పరుం డయి యుండె నంత
నొక్కనాడు శరత్పమయంబునందు. 325
- చ. అతులిత పుష్పపల్ల వఫలనిర్మితభూరుహభూరివల్ల రీ
వితతముఁ జారుకై రివనశ్రవీనసరోరుహపండమండలా
యతసరసీమనోహరము శ్రీ నైనపురోపవనంబునన్ సము
న్నతవిభవుండు వాసభవశ్రవంబు లొనర్పఁగఁ బంచి యిమ్ములన్. 326
- క. దేవీసహితంబుగఁ బృథ్వీవరుఁ డవ్వనమునందు శ్రీ విహరించె ఘనాం
తావసరవాసరంబుల, భావితపద్మవనపవన శ్రీ పరిచితుఁ డగుచున్. 327
- వ. అంత నొక్కనాడునితాంత ఘర్మజలకణకరాలితశరీరుండై ప్రియాసమేతంబుగా
వాసగృహంబు వెలువడి తత్సమీపంబున నతిమనోహరం బయిన కమలాకరంబు
గని దానితీరంబున నయ్యుగ్రులి నునిచి తాను గృతావగాహుం డై. 328
- క. మేలై యున్నది జలము విశాలనయన చెమట యుడుగఁ శ్రీ జయ్యన దేహ
తౌళన మొనరింపు మనిన, నాలేమ దరస్మితాననాంబుజ యగుచున్. 329
- ఆ. మడుగు సొచ్చి మునిగిరమాయమైపోయిన, నద్భుతాత్మకం డగుచునవనివిభుడు
మడుగు గలయ వెదకిరమానిని గానక, జలము లెల్ల వెడలఁజెల్లెఁ గడఁగి. 330
- వ. ఇట్లు సల్లి యందు మండుకంబు లనేకంబు లున్నం జూచి యివి మత్ప్రియాంగ
నను మ్రింగినవిగా కేమి యని కలుషించి యనుచరులం బిలిచి నాకుఁబ్రియం
బు నేయ వలసినవారు గలిగినం బుడమిం గలకప్పల నెల్లం బొడ వడంచునది
యని పంచిన నలుదిక్కులకుం జని తదీయకింకరవర్గంబు. 331
- చ. కొలఁకుల వాఁగులన్ నదులఁ శ్రీ గ్రోవులఁ బావుల నిర్దురంబులం
గలయఁగ రోసి రోసి వడిఁ శ్రీ గప్పలఁ గుప్పలుగా వధించుచో
నలుగులమందు భేకనివశహంబు గనుంగొని భేకనాయకుం
డలఘుతపస్విరూపమున శ్రీ నా నృపుపాలికి వచ్చి యి ట్లనున్. 332

- ఉ. లక్కట లోక మెల్ల వగ ౩ నాఱడికప్పలఁ జంప దీన నీ
కెక్కడివెంపు గల్గుఁ బృథ్వివీశ్వర కోపము డింపు కప్పలం
జక్కనిచూడ్కిఁ జూడు మిది ౩ చాల నధర్మము నావుడుకా విభుం
డెక్కడిమాట నామదికి ౩ నె గ్గానరించె గడంగి భేకముల్. 333
- క. నాయుప్తవనిత మ్రింగిన, మాయపుఁబుద్ధు లివి వీని ౩ మడియింతు ముసీం
ద్రా యరుగుము నీవనుటయూ, నాయన యత్యంతదుఃఖతాత్ముం డగుచున్.
- వ. ఏను మండుకనాయకుండ నాయు వనువాడ నమ్మగువ నాకూఁతురు సుశోభన
యనునది దానిచేత ననేకులు బేలుపడిరి నీవెంతవాడవనిన నప్పరిక్షితుం డట్లేని
నాకునమ్మెలతుకఁదెచ్చియొప్పింపవలయుననిప్రార్థించిన నతండునవ్వుచు నవ్వామ
నయనం దనతలంపున రావించి యారాజునకు నిచ్చి దానింజూచి కోపించినీవు
గడుంజెట్లపు ప్రసిద్ధు లగురాజులం బెక్కండ్రం ¹బెనవెట్టితివి కావున నీకుం
బుట్టెకుకొడుకులు గపటవర్తను లయ్యెడు మని కూఁతు శపియించి మండుక
రాజు నిజేచ్ఛం జనియెఁ బరిక్షితుండును సంప్రాప్తమనోరథుం డయి సుశోభన
యందుఁ గ్రమంబున శలుండును దలుండును వలుండును ననుమవ్యవహారుకులం
బడసి యం దగ్రజం డయినశలు నభిషిక్తుం జేసి తపోవనంబున కిరిగె నంత 335
- క. శలుఁ డొక్కనాఁడు కనకో, జ్వల మగురథ మెక్కి వేఁట ౩ సని పెక్కుమృగం
బులఁ జంపఁగ నొక్కమృగం, బలఘుతరశరాగ్రవిధ్యమై వెనఁ బటచెన్. 336
- ఆ. ఇట్లు పటచుటయును ౩ నెంతయు రయమున, నమ్మృగంబు నెనుక ౩ నరిగియరిగి
యెయిద లేక ధారుణీశుండు సారథిఁ, బదరి తేరు వేగ ౩ పటపు మనియె. 337
- నీ. అనవుడు సూతుఁడిరట్లును దేవ మన మెంత, దఱిమిన మృగము దృద్ధయుజవంబు
గలదు రథ్యంబులు ౩ గడుకొని కూడంగఁ, జాలవు వలవనిశాలి యేల
మనతేరిహరులు వామ్యము లైన నమ్మృగ, మగపడు లే కున్న ౩ నలవిగాడు
నా విని వామ్యముల్ నాగ నెవ్వనిహయంబులు సెప్పమనియె నశబ్ధవిభుండు
తే. వామదేవమహామునిశ్రవరునిహరులు, వామ్యములు నాఁగఁ జనుననిశవాడు సెప్పె
నతని యాశ్రమ మెచ్చట ౩ నచటి కిపుడ, తేరు వోవనిమ్మనియె ధాత్రీ విభుండు.
- వ. పాఁడును రథంబు సత్వరంబుగా వామదేవునాశ్రమంబునకుం బటపినం జని
యాతం డాతపోనిధిం గని నమస్కరించి ముసీంద్రా నాచేత నేటువడి యొక్క
మృగంబు రయంబునం బటచె నమ్మృగంబు నెయిది వధింపవలయుభవదీయ
హయంబుల నీవె యనిన నతండు నీవు కృతకార్యుండ వై మాహయంబులం
దడయక యొప్పింపవలయు నట్లయినం గొనిపొమ్మనిన వల్లె యని వామ్యంబులం
గొని రథయుక్తంబులం గావించి తదీయజివంబునకు మెచ్చుచు ముహూర్త
మాత్రంబునఁ గూడముట్టి యమ్మృగంబుపమయించిమగిడినిజవురంబునకు వచ్చి

- మ త్రకోకిలము. రాజయోగ్యములైనయీహాయగ్రతముల్ జవన త్వ వి
భ్రాజితంబులు వాని కేటికిఁ శ బాటువానికి నంచు నా
రాజు రాజసబుద్ధి నంతిపురంబునం దిడఁ బంచె న
వాజియుగ్మము వేడ్క నూనిన శ వాఁడు దోస మెఱుంగునే. 340
- వ. అట వామదేవుండును దనయశ్వంబుల శలుండు గొనిపోయి మగుడ నొప్పింపక
తడయుటయు నాత్మగతంబున. 341
- తే. రాజపుత్రుండు బలియుండుశ్రాజనుండు, గొండు కాతండు వేడుకఁగొనుచునరిగె
నశ్వములఁ గ్రమ్మఱఁగ నిత్తునను విచార, మెవ్వీధంబున సతనికీనేల కలుగు.
- వ. అని శంకించి నిజశిష్యుం డాత్రేయం డనువానిం జూచి శలుండు మనవామ్యుం
బులం గొనిపోయి యొక్కమాసం బరుగుదెంచె వాఁడును దనయంతఁ దెచ్చుట
గలుగ నేరదు నీ వరిగి మనతురంగరత్నంబులం గొని రమ్మని పంచిన సతం
డప్పడ కదలి యయోధ్యకుం బోయి. 343
- క. మనుజపతిఁ గాంచి యాతఁడు, మునిపతి పుత్రేర నధిప శ్రముఖ్య యిచటికే
జనుదెంచితిమాహాయముల, నెనసిన నెయ్యంబుతోడఁగనిమ్మనియెదగన్. 344
- క. అనవుడు శలుఁ డిట్లనియెం, జను నినుఁ బుత్రేర నతఁడుశసాలుమ నీవుం
గొనిపోవఁ దురంగంబులఁ, జను మీదుర్భాషితములు శ సై పవుమాకున్. 345
- వ. అనిన నమ్మునికుమారుండు గ్రమ్మటి చని గురునకు నవ్వీధంబెఱింగించిన వామ
దేవుండుకోధపరితచేతన్కుండై శలునిపాలి కరిగి యి ట్లనియె. 346
- క. ఇమ్ము నరేశ్వర మాతుర, గమ్ముల నీకార్య మయ్యెఁ శ గాదే కడులో
ధమ్మున నొండ్రవి సొమ్ములు, రమ్మనినన్ వచ్చునే యెర్రపు సత మగునే. 347
- క. ఘరధనహరణము దురితము, పరికింపుము వరుణచేత్రిపాశంబుల ని
మ్రురముగఁ గట్టువడకు ని, రభరనరకకృశానుశిఖలఁ శ బడకుము మీఁదన్. 348
- చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె శ నాఱడివిప్రుల కేల యశ్వముల్
ఘనతరస త్వమూర్తు లనఁ శ గాఁ దగునెడ్లను రెంటి నిచ్చెదన్
విను మటు గాక బల్లిదపురవేసడముల్ వల తేని నిత్తుఁ గై
కొనుము కడంగి వామ్యములఁ శ గోరక పొ మ్మడియాస తేటికిన్. 349
- క. అనిన విని యేటిమాటలు, వినువారలు నవ్వ నకట శ విపులధనముల్
గొని వేఱ యొండు నిచ్చెద, ననుటిది యేనాఁటిచంద్రముని ముని పెలుచన్. 350
- క. పలుకుటయు నలిగి శలుఁ డి, ప్పలుగుండపసి నంటఁ గట్టి శ పలుశూలములం
బాలియింపుఁ డనుచు భీకర, బలుల నియోగించె దనదుశ్చార్యజనములన్. 351
- వ. అంతయుంజూచి వామదేవుండు ఘనరోషభీషణప్ర హసదుర్నిరీక్షణరూక్షముఖుం
డగుటయు నాక్షణంబ ఘోరాకారులగురాక్షసు లనేకులుపుట్టి నిశాతశూలంబుల
నాఘాపాలుం బొడిచి కాలగోచరుం జేసిరి ముసింద్రుండు నిజేచ్ఛం జనియెదడ

నంతరంబ శలానుజుండు దలుం డనువాడు నిజరాజ్యపట్టబద్ధుండై సుఖం బుండఁ గొంతకాలంబునకుం వామదేవుండు సనుడెంచి వానిం గని మహాత్మా నీవుధర్మ పరుండవు ధర్మపు దప్ప నోడు దేని నాహాయంబుల ని మ్మనుటయు దలుం డలిగి నిజసమీపంబున నున్న సారథిం జూచి యిట్లనియె.

352

సీ. కడుఁ గొవ్వి తేకుచు శ సెడియె నీపాటుండు, వీరమై నిష్పడు శ వీనితోమ్ము
వ్రయ్యంగఁ జేసెదఁ శ జయ్యన విషదిగ్ధ, సాయకమును శరాశముమ్మ దెమ్ము
నావుడు నమ్మహీశదేవుండు నగుచు ని, ట్లనియె న నేయఁ దె శ మ్మనినవిశిఖ
మంతఃపురమ్మున శ సంతసంబున నున్న, ఘను భవత్సుతఁ దున్ముక్తగాకయివుడ
తే. యనఁగఁ దదనంతరంబ ఘోరరాత్త్రునిహతుఁ

డయినయబ్బాలుఁ గొంచుహాహారవంబు

తనఁగ నంతిపురంబువా శ రెల్ల వచ్చి

రది ధృవంబుగఁ గనియును శ నవ్విభుండు.

353

వ. కోపాటోపావేశమానవిగ్రహం డగుచుఁ దనదురాగ్రహంబు విడువక తన
సమీపవర్తులం జూచి.

354

మ. వినుఁడీ సర్వజనంబులుం గడఁగి యీశవిప్రుఁ దురాలాపు దు
ర్జనునిం దున్మెద నస్మదీయకమహాశాపాగ్ర నిర్మూక్త బా
ణనిపాతచ్చిదురాంగర క్తజలశోభణతోఁ గిసంసు వుఁ గాఁ
గనుఁడీ యీదురితాత్ము నంచు నతిశీఘ్రస్రాప్తకోదండుఁ డై.

355

క. శర మరిఁజోయుటయును ద, త్కరయుగ్మము బాణకార్యకంబులతోఁ జె

చ్చెర సంస్తంభము నొందుడు, నరనాథుండు విస్తయోపశనతమానసుఁ డై.

356

క. పుల్లవడి చలము రోషముఁ, బొల్లయునై చనఁగఁ గొంతప్రాద్దు మౌగమునకా
వెల్లదనము గదుర నిలిచి, యెల్లజనులు వినఁగమఱియు శ నిట్లని పలికెన్.

357

డి. ఆడితిఁ బెక్కుమాట లవి శ యన్నియు వ మ్మయి పోయె నస్త్రసం

తాడనశక్తి గీడ్పడియెఁ శ దధ్యము బ్రాహ్మణశక్తి యెక్కు - డే

నోడుదు వామదేవునకు శ నో జనసంఘములార సజ్జనా

మేడితేకీర్తి నిమ్ముని నశమి త్రనిమాదను నాశ్రయించెదన్.

358

వ. అని ఇవ్విధంబు నతం డేటు దప్పిన జోహారు వెట్టుటయుఁ దదీయబంధుమిత్ర
జనంబులు భయసంభ్రమంబులతో నమ్మునినాథు శరణుసొచ్చి యనునయించినఁ
బ్రసన్నుండై యమ్మహాత్ముండు దత్కరయుగ స్తంభంబు మాననసుగ్రహించి
తదీయవందనుప్రాణంబు లొసంగె నంత నమ్మహికాంతుండు నిజభార్యాబంధుజన
సహితంబుగా నతనికిఁ బ్రణమిల్లి హయంబులఁ దెచ్చి యొప్పించినం గైకొని
వామదేవుం డరిగె నిట్టిది బ్రాహ్మణ ప్రభావం బని చెప్పిన విని.

359

క. మునిపతికి మొక్కి కుంతీ, తనయుండు మీకంటె వృద్ధ శ తముఁడగుపురుషం

డనఘా కలఁడఁ జగమున్న, నని యడిగిన నాతఁడిట్లు శ్రీ లని యెఱింగించెన్. 360
క. ఘనుఁ డిద్రద్యుమ్నుం డను, జనపతి గలఁడాతఁ డింద్రసదనమున ముదం
బున నుండఁగ బహుకాలం, బున నాతనికి ర్తిలోకమున మాయుటయున్. 361

—* మార్కండేయుఁడు ధర్మజానకు నింద్రద్యుమ్ను చరిత్రము నెప్పట *—

తే. అమరు లిచ్చోటనుండలేకవరుగుమనుచు, నుర్విద్రోచిన నతఁడు నాశయన్నకడకు
నర్థిజనుడెంచి యిట్లు నుకననఘ నన్ను, నిద్రఘ్నినింద్రద్యుమ్ను నెఱుంగుదయ్యె.
సీ. అనుడు నిట్లంటి నే శ్రీ నయ్యని న్నెఱుంగంగఁ, జాలనయ్యెదహిమశ్శైలశృంగ
వాసియై యుండు శ్రీపావారకర్ణుం డను, పేరిఘాకము గడుఁ శ్రీ బెద్దయదియు
నాకంటె నిన్నునిర్ణయముగ నెఱుంగుబా, మ్మనుటయు నన్నరమ్మనియెనతఁడు
ఘనరసాయనఘటికా ప్రయోగంబున, దేహతాపంబు వశ్శ్రీలైనించుఁ
తే. గడఁగిరాజాలనేనంటిఁగడఁగియన్న, రేండుఁ డశ్వమై ననుఁబీతిశ్రెత్తికొనుచు
నయ్యలూకముపాలికి శ్రీ నరిగి నన్ను, నడిగినట్టుల దానిఁదా శ్రీ నడుగుటయును.
వ. అదియునుం గొండాకసేపు దలపోసి చూచి యెను నిక్కువంబుగా నిన్నెఱుంగ
నేర నింద్రద్యుమ్నుం బను కొలనియందు నాళీకజంఘుం డను పేరిబకవల్లభుండు
వసియించు నవ్వహంగంబు నాకుఁ బెద్ద నిన్నెఱుంగు నరుగు మనిననమ్మనుజుఁ
నాతోడ నయ్యలూకంబు మోచికొని నాళీకజంఘునొద్దకుం జని తనపేరుసెప్పి
నన్నెఱుంగుదే యనిన నదియు నేనిన్నెఱుంగం జాల నాకంటె జగకాలజీవి
యైనయకూపారుం డనుకచ్చపంబు గలదదియును నిక్కిలన నుండునజ్జలచరము
నిన్నెఱుంగం జాలు నడిగి చూతము గాక యని యక్కమతంబుఁ బేర్కొనియిది
యొక్కసందేహంబు నిర్ణయించుటకయి యాయార్యజనంబులు నిన్నుగుఱించి
వచ్చినవారు సీపు సనుడేర వలయు నని వేడుటయును. 364

తే. కొలను వెలువడి చనుడెంచె శ్రీ గూర్మవిభుండు

వార లడిగి రింద్రద్యుమ్నుభారుణీశు

నెఱుంగుదే యన నదియు నొక్కంతసేపు

దలఁచుకొని కన్నుఁగవ నశ్రుభార లొలుక. 365

వ. ఎలుంగు రాల్పడ వారలం గనుంగొని యిట్లునియె. 366

ఉ. అక్కట నే నెఱుంగ నెమరహగుణభూషణు నమ్మహాత్ము న

న్నిక్కడఁ బెక్కుమాటులు నశ్రనేకభయంబులఁ బొంద కుండఁగా

నక్కటికంబుతోడఁ దగ శ్రీ నాతఁడు గైకొని కాచె గాదె పెం

పెక్కిన యన్నరో త్రముని శ్రీ నెన్నటికి మఱవంగ వచ్చునే. 367

తే. అమ్మహాత్ముండు బహువిధశ్రయజ్ఞుడఁగి, నారముగ విప్రవరులకు శ్రీ నర్థి నిచ్చు
గోగణంబులగొరిజలగ్రాస్థి యయ్యె, గాదె యీసరోవరము జగగన్నతముగ.

వ. అనినయనంతరంబ దేవదూతలు విమానంబు గొనుచుఁ జనుడెంచి యింద్ర

ద్యుమ్నుం గని మహాత్మాసీకీర్తి జగంబునందు శాశ్వతం బై నిలిచె నీకుఁ దిదివ
నివాసంబు సుస్థిరం బయ్యె నరుగు దెమ్ము విమానం బెక్కుమని మఱియును. 369
క. తనకీర్తి యెంతకాలము, వినఁబడు నిజగమునందు శ వెలయఁగ నందాఁ

కను బుణ్యలోక సౌఖ్యంబున నెంతయు నుల్లసిల్లుఁబురుషుం డనఘా. 370

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతుండు దివిజకింకరులం జూచి యిమ్ముడుసలితాపసుని
వృద్ధవిహంగంబును గార్వార్థంబు సహాయులుగాఁ దెచ్చితి వీరిని నిజస్థానంబుల
నునిచి వచ్చెద నించుక నిలువుం డని వారిచేత ననుజ్ఞాతుం డయి నన్నును
నులూకంబును నెప్పటి నెలవులం బెట్టి తానును దేవయానంబునఁ బుణ్యలోకం
బున కరిగె నని చెప్పినఁ బ్రతుం డై పృథానందనుండు. 371

క. నీకంటె వృద్ధతముల గుణాకర యెఱిగించి తిది మగహాద్భుత మని సు
శ్లోకుఁడు మునివరునకుఁ బుణ్యాకృతికిఁ గృతప్రణాముఁ శ డైకడు భక్తిన్.

— మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గువలాశ్వుచరిత్రము పెప్పట * —

వ. మునీంద్రా యిత్వోక్తువంశోద్భవుం డైనకువలాశ్వునకు ధుంధుమారుం డనుచే
రెల్లు గలిగెఁ జెప్పవే యని యడిగిన నతం డిట్లనియె. 373

ఉ. శంకరసన్నిభుండు జనశంకరుఁడుం గరుణాకరుం డనా

తంకుఁ డుదంకుఁ డన్ముని గృతస్థితి యై మరుభూమియందు ని
శ్చంకమతిగా వసించి యనిశ్శంబును నవ్వయు నచ్యుతున్ మనః
పంకజవేదిపై నిడి త్రపం బొనరించె ననేకవర్షముల్. 374

తే. అతనిభక్తికిఁ బ్రియ మంది శ యాదిడేవుఁ, డంబుజాక్షుఁ డధోక్షజాక్షుఁడక్షరుండు
గరుణాబ్రత్యక్షమగుటయుఁగనియతండు, ప్రణతియొనరించియి ట్లనిశ్చస్తతించె.

మత్తకోకిలము. దేవదేవ శ్రుతిప్రమాణ విశ్లేష మధావ జంగమ

స్థావరాత్మక మైనలోకము శ సర్వమున్ భవదీయమా
యావిధేయము విశ్వరూపుఁడ శ వవ్యయండువు నీవ స
ద్భావసుస్థితి ని న్నెఱింగినఁ శ బాయుఁ బాపము లచ్యుతా. 376

చ. అనిమిషసిద్ధ సంయమి విహంగభుజంగమముఖ్యు లెల్ల ని
న్ననిశముఁ గొల్చి నీదయఁ గృతార్థతఁ బొందుదు రెందు నీవు న
మృతమున సంతసిల్లుడు సగమ స్తజగంబులు శాంతిఁ బొందు నీ
కినుకకు మాటు లేదు శివశీర్తన యీభువన త్రయంబునన్. 377

మత్తకోకిలము. విక్రమత్రయలీల నోలిన శ విష్ణుప్రతితయంబుఁ బె
ల్లకమించితి క్రూరు లైనసుకరారిపీరులఁ బ్రస్ఫుర
చ్చక్రవిక్రమ కేలిఁ ద్రుంచితి శ సర్వయజ్ఞ ఫలావహ
ప్రక్రియాత్ముఁడ వీవు నిశ్చలభావభవ్య జనార్దనా. 378

ఫ. అని మఱియుం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించినం గరుణించి పాంచజన్యధరుండు

నరం బమగు మనుటయు నుదంకుండు దేవా భవదీయదివ్యరూపంబుఁ బ్రత్యక్షం
బుగాఁ గంటి నింతకంటెను మిగులవరం బెయ్యది గలదైనను నామనంబు నిత్యం
బును సత్యధర్మశమంబులయందుఁ దిరంబైనీయందు దృఢభక్తికంబు గావలయు
నిదియ నాకు వరంబనుటయు నద్దేవుండునీకోరినయట్లుయిచ్చితి మత్ప్రసాదంబున
నీకుం బరమజ్ఞానయోగంబును సిద్ధించుం ద్రిలోకహితం బైనకార్యం బొక్కటి
నీచేత సాధితం బయ్యెడు నది యెయ్యది యనిన వినుము ధుంధుండనుదానవుండు
జగంబుల కుపద్రవంబుసేయంగలవాడు తద్వధార్థంబై నీవు బృహదశ్వనూనుం
డైన కువలాశ్వ నుద్యుక్తుం జేసెద వన్నరేంద్రుండు మత్ప్రసాదలబ్ధంబైనయోగ
బలంబునను భవన్నియోగబలంబుననుంజేసి యయ్యసురం బరిమార్చ సమర్థుం
డగు నవ్వీశేషంబునకు నీవలన నఖిలలోకంబులు సంతసిల్లెడు నని పలికి విష్ణు
దేవుం డంతర్హితుం డయ్యె నుదంకుండును బూర్వప్రకారంబునం దపంబు సేయు
చుండె మఱియును.

379

సీ. అనఘుఁ డిట్వోకుఁ డీయఖిలభూచక్రంబు, నేలి నాకమునకు శ నేగుటయును
నతనినందనుఁడు శ్రశాదుండు రాజయ్యె, వాఁడు కకుత్స్థుఁ డశ్రాన్వానిఁ గనియె
నతఁ డనేననుఁ డనునాత్మజుఁ బడసెనా, పృథివీపతికిఁ బుట్టెఁబృథుఁ డనంగఁ
బృథుఁడు విశ్వకుఁ డనునపేరిపుత్తునిఁ గాంచె, నతనికి జనియించెనాద్వైతఁడనంగ

తే. నాద్వైతనకుఁ బుట్టె యవనాశ్వఁ శ డనుతనూజఁ

డాతనికిఁ బుట్టె శ్రావస్తి శ యనువిభుండు

దత్సుతుండు బృహదశ్వఁ డాధరణిపతికి

నుగ్రతేజుండు గువలాశ్వఁ డుదయమయ్యె.

380

వ. అక్కువలాశ్వనకు నఖిలాశ్రుశశ్రువిద్యావిశారదులునధికసత్త్వసంపన్నులునైన
పుత్తు శేకవింశతినహస్రంబులు పుట్టి రంత బృహదశ్వండు నిజపుత్రకుం గువ
లాశ్వం బ్రాప్తనంతాను నత్యంతధర్మాన్వితు నఖిలమహిరాజ్యభారధోరేయుంగా
నభిషేకించి తపోవనంబునకుఁ బోవ సమకట్టి యయోధ్యానగరంబు వెలువడు
నవసరంబున నవ్వార్త విని యుదంకుండు సనుడెంచి బృహదశ్వన కి ట్లనియె.

ఉ. నీవు ప్రజాభిరక్షణము శ నెమ్మి నొనర్చు మరణ్యభూమికిం

బోవంగ నేల రాజులకు శ భూప్రజ గామటకంటె ధర్మపురో

భూవర కల్గునే యడవి శ బోయి వసించినఁ గానికాదె ర

క్షోభిధి గాడె సద్గతులు శ గాంచిరి తొల్లిటిరాజముఖ్యులున్.

381

క. నీరక్షణంబుకతమున, ధారుణి మముబోటిసాధుతపసులు నిత్య

ప్రారంభధర్మకర్మోదారు లగుట యదియు నీదుర్ధర్మపు గాడె.

382

వ. విను మొక్కయదృశ్యతంబు సెప్పెద మధుకైటభులనం బ్రఖ్యాతులైనయసురుల
తనయుండు ధుంధుం డనువాడు మహాలక్ష్మణమనంపన్నుండై నిజతపో

బలంబునం బితామహువలన నరంబు వడసి దేవదానవగంధర్వాదులకు నజ
య్యం డై చరియించుచుండు నయ్యసుర' యిపుడు మదీయాశ్రమసమీపంబున
బహుయోజనవిస్తీర్ణం బగుసముద్రవాలుకాపులినతలంబునందు మహావివరంబు
గావించుకొని సుఖంబున నిద్రించుచున్నవాడు వాలుకాంతర్హితశరీరుం డైన
వానివదననిశ్వాసపవనంబు సధూమదహానజ్వాలాభీలం బయి సంవత్సరంబున
కొక్కమాటు వెలువడి భూస్థభోంతరం బెల్లను నిరింతరసికి తారజఃపటలంబు
దూటుకొనం జేయుఁ దదీయవేగంబునఁ దత్సమీపభూమిశైలకాననంబు లేడు
దినంబులదాఁక గంపించుచుండు నిట్టిదారుణత్వంబుకలంబున మాకు మా
యాశ్రమంబున నుండుట సంకటంబు గావున నద్దురాత్ము వధియించి మాకును
లోకంబులకును బ్రయంబుసేసి కృతకృత్యుండవై మఱితిపోవనంబున కరుగుము.

తే. ఎవ్వఁ డమ్మహాసురు వధియించుపనికిఁ, బూను నతనికిఁ నాత్మీయభూరిశక్తి
యిచ్చిజయమిత్తుననియానాతిచ్చెనధిప, యాదరముననాతోడఁజక్రకాయధుండు.

వ. కావున.

386

చ. అతులితవిష్ణుశక్తిసమృపాహితమూర్తివి గమ్ము లెమ్ము సం

తతభుజశక్తి నిట్టియవధాన మొనర్పఁగ నీవ కాని యీ

క్షీతి నితరుండు లేఁ డధికశక్తి ర్రియుఁబుణ్యముఁ జేరు నిన్ను నూ

ర్తితగుణ యంతపట్టుఁ దగఁ, జేయుము గావుము లోక మంతయున్. 387

వ. అనినం గృతాంజలి యై యుదంకునకు బృహదశ్వం డి ట్లనియె.

388

క. విమలమతి నస్త్రునన్వాన్వ, సముఁ జేసితిఁ దప మొనర్పఁ సమకట్టితి నిం

క ముసీంద్రు తిపోవనగమ, నము దప్పదు నాకు వినుడు, నావిన్నపమున్. 389

చ. అనఘుఁడు మత్స్యతుండు గువరలాశ్వండు వీఁడె మహాబలుండు స

జ్జనహేతకారి దైర్యనిధి, సంభృతకీర్తి భవత్ప్రియార్థమై

జననత యమ్మహాసురునిఁ, జంపుట కోపు నవార్యశౌర్యవ

ర్ధను లగుచున్నపుత్తులును, దాను నభేద్యభుజావిభూతితోన్. 390

వ. నాకు ననుజ్ఞ యీవలయు నని యక్కార్యంబునకుఁ బుత్తు సమర్పించి యమ్ముని

చేత నభినందితుండై బృహదశ్వండు దపోవనంబున కరిగె ననిన విని ధర్మనంద

నుండు మార్కండేయునితో ధుంధుండు మధుకైటభులపుత్తులం డని చెప్పితి

రమృధుకైటభు లెక్కాలంబువా రేమిక్రమంబున నెవ్వరిచేత నే మైరని యడి

గిన నతండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె.

391

— మార్కండేయుండు ధర్మజానకు మధుకైటభులచరిత్రము నెప్పుట. —

సీ. అధిప లొల్లి జగత్ప్రయంబు నేకార్ణవ, మై యుండఁగా నప్పు, హరి యొకండ

భాసురభోగీంద్రశపర్యంకమున భవ్య, యోగనిద్రాసుఖాయుక్తి నలర

నతిదీర్ఘ మగుకాల, మరిగెఁ బదంపడి, దైత్యులిద్దఱు మహోదా త్తబలులు

- మధు కైటభులు నాఁగ్రమధితశాత్రపు లేఁగు, దెంచి యప్పురమాత్మరదివ్యనాభి
- ఆ. కమలమున వెలుఁగు జగత్ప్రితామహుఁ గని, దర్పరోషచుతిని, దలర ప్రేయ
నతఁడు భీతి నొంది, యాక్రోశ మొనరించె, నాదిపురుష నన్నునరయు మనుచు.
- ఉ. ఆ తెఱఁ గాత్రఁ గాంచి కమలాక్షుఁడు మేల్కొని ఘోరవిక్రమో
పేతుల దైత్యసింహుల నశపేతభయాత్ములఁ జూచి మీర లి
ట్టితని నుక్కునం బఱుప నేల భవద్బలశౌర్యయుక్తికిం
బ్రీతుఁడ నైతిఁ జెచ్చెర నశభీష్టచరంబులు వేడుఁ డిచ్చెదన్. 393
- తే. అనినఁ గలకలనవ్వి యశ్రయ్యసురవరులు, నీవు మాకేమి యిచ్చెదుశ్శనీక మేము
వరము లిచ్చెద మడుగుము, వలచితేని, ననిన వారల కిట్లనునవిధిండు. 394
- క. సత్యవ్రతులార వరం, బత్యంత ప్రీతి మిమ్ము, నడగెద లోక
ప్రీత్యర్థముగా నాచే, మృత్యువునం బొందుఁ డిపుడు, మీర లిరువురున్. 395
- వ. అనిన వార లొండొరులమొగంబులు సూచి యా చక్రధరున కిట్లనిరి. 396
- చ. నగి నగియేనియొక విను జగన్దాన యెన్నఁడు బొంకు పల్క మ
త్యగణితవిక్రమారుబలశ్రద్ధైర్యసమగ్రు మెల్లభంగిఁ గా
లగతి దొలంగఁ ద్రోవఁగఁ దగ్గలం బగునే యగుఁ గాక నీకు మె
చ్చుగ నిదె ప్రాణ మిచ్చెదము, నుక్కుము చావున కాత్మ నేమియున్. 397
- ఆ. చంపె దేని మమ్ము, నజలములు లేనిదే, శమునఁ జంప వలయుఁ న గమలనాభ
నిక్కు మింతవట్టు, నీచేతఁ బడయంగఁ, దగుదు మనిన నగుచు, నగధరుండు.
- వ. త్రైలోక్యంబును జలమయం బగుట నాలోకించి. 399
- క. పరమేశుఁడు దనయూరులు, పఁపుగ నొనరించి హానిశ్రవైఁ దచ్చిరముల్
పరుషతరళితసుదర్శన, ఖరధారానిహతిఁజేసి, నగ్రకుంఠ దునిమెన్. 400
- తే. పరఁగనమ్మధుకై బభాశురులసుతుఁడు, సువ్వెధరణీశ్శంధుఁడక్షాశూరపరుఁడు
వాఁడువరగర్విమునఁజేసి, వాఁడిమిగిలి, యమరపతిఁ దొట్టివేల్పుల నభిభవించు.
- వ. అని చెప్పి యమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె నట్లు బృహదశ్వచేత ననుజ్ఞాతుం డై కువ
లాశ్వండు శుభదినంబున నుదంకపురస్సరంబుగాఁ గృత ప్రస్థానం డై. 402
- తరలము. దనుజనిర్మథనైకతత్పరతావిజృంభణ మొప్పు న
ద్విసుత తేజుఁడు ఘోరసంగరశ్రవిభ్రమోత్సవలీలమై
ఘనభుజాబలభూరిదుర్వహాశగర్వసంగ్రహు లైననం
దను లనేకసహస్రసంఖ్యాలు న దన్నుఁ గొల్వ నుదగ్రుం డై. 403
- మ. చతురంగధ్వజసీపద ప్రవిహతిన్, సర్వసహచక్రమా
తతకంపంబుగ నేఁగె నప్పుడు దగన్, నైత్యారి యారాజునం
దతులం బైన నిజాంశశక్తి సానిపెన్, నహర్నించి రింద్రాదిదే

- వతలున్ సన్మునిముఖులున్ నృపతి నైశ్వర్యోన్నతుం జేయుచున్. 404
- ఆ. మెరసె దివ్యతూర్యములు నందనద్రుమ, సురభికుసుమవృష్టిగురిసెఁ గలయ
నప్రతీతభంగి యగుమందపవనవి, చేప్పితంబు గర మశభిష్ట మయ్యె. 405
- క. గగనమునసురవిహాసము, లగణితముగఁ గ్రందుకొనియె యనుకూలము లై
మృగపక్షితతులు శోభన, మగు లేర్పడ జెప్పె నజ్ఞనాధిపుయాత్రన్. 406
- వ. ఇట్లు ససి కువలాశ్వుండు సముద్రతీరంబున విడిసి నిజపుత్రుల నానాసహస్రసంఖ్య
లగువారల నవారితజవసత్త్వలం దద్వాలుకాపులిన ఖననంబు సేయనియోగించిన.
- మ. నరనాథోత్తమునందనుల్ గడఁగి నానాశూల కుద్దాల ము
ద్గరకాష్ఠాదుల నయ్యుదగ్రసికతౌఠంబుం బంతయున్ సప్తవా
సరముల్ వాయుక'వాయు గ్రొచ్చి నడుమన్ యసంసృజ్జయన్నయా
సురవైరిం గని రుగ్రనిశ్వసననిగ్రహ్యతాగ్నికీలావృతున్. 408
- చ. అడరి నిశాతపట్టిన గగదాసి పరశ్వధశూలహస్తులై
తడఁబడ వార లందఱును యదానపుదేహము వీరక వ్రేసియుం
బూడిచియు నొంప నెంతయును యబ్రాదున కయ్యసురాధముండు బి
ట్టాడలు గదల్చి నీల్లి వివృతతో గ్రముఖుం డయి యాపులించినన్. 409
- ఉ. బోరన విస్ఫులింగములు యొడ్డఁగఁ దన్ముఖనేత్రనాసికా
ద్వారములందు వెల్వడియె యదారుణవహ్నిశిఖాకలాపముల్
వారక యందు మ్రంది రనిశవాఙ్ములు రాజకుమారు లందఱున్
ఘోరత సాగురుల్ గపిల్యుకోపమునందు నశించుచాడునన్. 410
- వ. ఇట్లు దృఢాశ్వకపిలాశ్వచంద్రాశ్వలు దక్కఁ దక్కినకొడుకు లందఱుఁ బూడవ
డంగిలఁ గినుకం గువలాశ్వుండు సంహారసమయసప్తాశ్వండునుంబోలె నుజ్వలుం
డయి కదియుటయు నద్దానవుండు యోధసంరంభంబున సముత్థితుం డై యొక్క
శూలం బెత్తికొని కదిసె నప్పు డమ్మహీవిభుండు దదీయదేహజనితం బై మండు
చున్నయగ్ని నాత్మీయయోగవిద్యా¹మహాప్రభవం బగుజలప్రవాహంబునం బ్ర
శాంతంబు గావించి బ్రహ్మాత్మంబు ప్రయోగించిన. 411
- క. ఆ దివ్యాస్త్రజ్వలనము, భూదిగ్గగనములు నిండి యపొదివి మహాగ్రం
బై దానపుఘనదేహము, బూదిగ నొనరించె జిత్రముగ నొకమాత్రన్. 412
- వ. అంత. 413
- క. సురశత్రుఁ డైనధుంధునిఁ, బరిమార్చితి వీవు జగద్రథయకారివి భూ
వర ధుంధుమారుఁ డనఁగాఁ, బరఁగు మనిరి సురలు మునులుఁబ్రార్థి వముఖ్యా.
- వ. ఇట్లు ప్రసన్నులై యంద్రాది దేవతలు దక్కటిసంయమి ప్రముఖులు నమ్మహీ
వరు నభినందించి నీ కెయ్యది యిష్టంబు సెప్ప మనిన నతండు బ్రాహ్మణభక్తియు

ననవరతదానశీలతయు విష్ణునితోడి సఖ్యంబును (దనుజునివలన మృతు లయిన తనసుతులు గలుగను) వరంబులుగాఁ దనకుఁ గోరిన నట్ల యొసంగి వార లందఱు నిజనివాసంబులకుఁ జని రంతఁ గువలాశ్వండును విజయోల్లాసభాసితుఁ డై యుదంకు నిజాశ్రమంబున కనిచి తనపురంబున కరిగి¹ వారాంగనానృత్యగాన విశేషంబు లాలోకించుచు రాజధానింబ్ర వేశించినముజ్జ్వలసామ్రాజ్యసౌఖ్యంబులం బరఁగు చుండె నని మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకుఁ గువలాశ్వండు ఘంఘమారుం డైన విధంబు నెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన తెఱంగు.

415

క. చరమ యుగ చలితధర్మస్థిరీకరణచతుర చరిత శ్రీధీగుణలీలా
పరికరపరిచిత నయవి, స్తర వితరణవివరణైకదానవినోదా.

416

మాలిని. కరివరహరికూర్మశ్రద్ధాధరాధీశతుల్యోద్ధరణగుణధురీణోద్దండబాహర్గళాగ్ర
స్ఫురితనిఖిలగోత్రాభోగభాగైకభోగాదరణసుఖతమూర్తీధర్మతంత్రానువర్తీ.

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబున యక్షయుద్ధంబును గుబేరదర్శనంబును నర్జునాగమనంబును బాండవులకడ కిందుండు సనుదించుటయు నర్జునుండు నివాతకవచకాలకేయ పోలోమవధప్రకారంబెఱింగించుటయు నాజగరంబును పాండవులు గామ్యకవనం బునకు వచ్చుటయుఁ గృష్ణమార్కండేయాగమనంబును బ్రాహ్మణప్రభౌపకథనం బును సరస్వతీగీతయువై వస్వతుచరితంబును గల్పాంతప్రకారంబును యుగధర్మ కీర్తనంబును వామ్యాశ్వహరణంబును గుండమ్యమోపాఖ్యానంబును ఘంఘ మారచరితంబునున్నది చతుర్థాశ్వాసము.

418

శ్రీ

హరిహరహిరణ్యగర్భభోగ్యసమః

శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, పంచమాశ్వాసము

యువతీప్రియ నృపనా

రాయణబిరుదాంక భీమ శ్రమణీయగుణ

శ్రీయుత నిర్మలధర్మప

రాయణ రవితేజ రాజ్యరాజనరేంద్రా.

1

— * ధర్మజనకు మార్కంజేయుండు పుత్రుని కుండఁ దగుగుణంబులం జెల్పుట. * —

వ. అక్కభకుండు శౌనకాదిమహామునులకుంజెప్పె నట్లు బహుభంగుల మార్కంజేయుండు వివరింపం బుణ్యకథాపితేమంబులు విని సంతృప్తహృదయుం డైకొంజేయపూర్వజుండు మణియు నమ్మునీంద్రున కిట్లనియె.

నీ. సమధికదర్పదుశ్చయములై నిగిడెహొసెను నేయంబులఁ గుదిరయించితెచ్చి మనసుపొందున నిడి శ్రమన సహకారమునకట్లపజ్జకుఁ బాపి సకద్భక్తియు క్తి నెరయంగ ననిశంబు శ్ర నిజభూమి ప్రసాదమునందు సమాహిత శ్రయైవనిత యఖిలలోకోత్కృష్ట శ్రయమిష్ట నూహిసాంతకు, నరయఁ బతివ్రత శ్రలై నవారి

తే. చరిత మత్యంతధర్మనూత్రంబుఁ గరహవిధిదుష్కరంబునుగాదె నిర్మూతదురిత యట్లు గావున విన వేదశ్రయయ్యెఁ జేసుహృదయుఁ బుణ్యసతీ ప్రభావంబునాకు.

వ. మణియుఁ దల్లిదండ్రు రువురయందును, గొనిమిత్త బైవయాయాసం బెవ్వరి కెక్కుడు వారలయెం బుత్తుని డెట్టివాఁడునో గోవలయు పీనయోనిజాతుండైన పురుషుం డేమి శౌంకునడవడిం బరమధార్మిని జల లోకంబులువడయు నివియును వివరింప నీవ య్హండ వనిన సమ్రహముని యి. పవిత్రహీపతి కిట్లనియె.

నీ. జతసంబు మిగుల మోహసములు దొమ్మిది యుద్ధ దగ్ధరంబునఁ గరముభక్తరంబుతోడ భరియించి పపడి శ్ర ప్రాణసంశయదశ, నొంకొ యిట్లు గాంచు శ్ర నొనరఁదల్లి తపములు సుజ్ఞముల్ శ్ర దానముల్ వ్రతముఁ జేసెనజననీవసములుఁ గావించు బుత్తుని శ్ర గామించి జనకుఁ డి, ముపురవాఁడను శ్ర సరియె తలఁపఁ తే, దనయు. గని తల్లిదండ్రులునడమకు వతఁడు, భక్తుఁ డగుట ధర్మాధర్మసక్తుఁడగుట

డనఘా కలఁడే జగమున, నని యడిగిన నాతఁడేట్లు శ్రీ లని యెఱిఁగించెన్. 360
క. ఘనుఁ డిద్రద్యుమ్నుం డను, జనపతి గలఁడాతఁ డింద్రసదనమున నుదం
బున నుండఁగ బహుకాలం, బున నాతనికీర్తిలోకశ్రమున మాయుటయున్. 361

—* మార్కండేయుఁడు భర్మజునకు నింద్రద్యుమ్ను చరిత్రము పెప్పట *—

తే. అమరు లిచ్చోటనుండలేరవరుగుమనుచు, నుర్విద్రోచిన నతఁడు నాశయన్నకడకు
సర్థిజను దెంచి యిట్లు సుశనసఘ నన్ను, నిద్రపుణ్యసింద్రద్యుమ్నున నెఱుంగువయ్యె.
సీ. అనుడు నిట్లంటినే శ్రీ నయ్యని న్నెఱుంగంగఁ, జాలనయ్యదహిమశ్చైలశృంగ
వాసియై యుండు శ్రీపావారకర్ణుం డను, పేరిఘూకము గడుఁ శ్రీ బెద్దయదియు
నాకంటె నిన్నునిర్ణయముగ నెఱుంగుబొ, మృనుటయు నన్నురశమ్మనియెనతఁడు
ఘనరసాయనఘటికా ప్రయోగంబున, దేహతాపంబు వత్తిల్లెనిందుఁ

తే. గడఁగిరాజాలనేనంటిఁగడఁగియన్న, రేంద్రుఁ డత్వమై ననుబ్రీతిశ్చైత్తికొనుచు
నయ్యలూకముపాలికి శ్రీ సరిగి నన్ను, నడిగినట్టుల దానిఁదా శ్రీ నమగుటయును.
వ. అదియునుం గొండొకసేపు దలపోసి చూచి యేను నిక్కువంబుగా నిన్నెఱుంగ
నేర నింద్రద్యుమ్నుం బను కొలనియందు నాళీకజంఘుగ డను పేరిబకవల్లభుండు
వసియించు నవ్వహంగంబు నాకుఁ బెద్ద నిన్నెఱుంగు నరుగు మనిననమ్మనుజుడతి
నాతోడ నయ్యలూకంబు మోచికొని నాళీకజంఘునొద్దకుం జని తనపేరుపెప్పి
నన్నెఱుంగుదే యనిన నదియు నేనిన్నెఱుంగం జాల నాకంటె జగకాలజీవి
యైనయకూపారుం డనుకచ్చపంబు గలదదియును నిక్కొలన నుండునజలచరము
నిన్నెఱుంగం జాలు నడిగి చూతము గాక యని యుక్తమతంబుఁ బేర్కొనియిది
యొక్కసందేహంబు నిర్ణయించుటకయి యాయార్యజనంబులు నిన్ను గుఱించి
వచ్చినవారు నీవు సనుదేర వలయు నని వేడుటయును. 364

తే. కొలను వెలువడి చనుదెంచె శ్రీ సూర్యవిభుఁడు

పార లడిగి రింద్రద్యుమ్నుధారుణీశు

నెఱుంగుదే యన నదియు నొకకింతసేపు

దలఁచుకొని కన్నుగవ సశ్రుధార లొలుక.

365

వ. ఎలుంగు రాల్పడ వారలం గనుంగొని యిట్లనియె.

366

ఉ. అక్కిట నే నెఱుంగ నెమోహగుణభూషణ నమ్మహాత్ము న

నిక్కడఁ బెక్కుమాటులు నశనేకభయంబులఁ బొంద కుండఁగా

నక్కటికంబుతోడఁ దగ శ్రీ నాతఁడు గైకొని కాచెఁ గాదె పెం

పెక్కిన యన్నరోత్తమున శ్రీ నెన్నటికి మఱవంగ వచ్చునే.

367

తే. అమ్మహాత్ముండు బహువిధయజ్ఞదక్షిణార్థముగ విప్రవరులకు శ్రీ సర్థి నిచ్చు
తీర్థిగోగణంబులగారిజలగ్రాస్తి యయ్యెఁ, గాదె యీసరోవరము జగగన్నతముగ.

జ్ఞానినయనంతరంబ దేవదూతలు విమానంబు గొనుచుఁ జనుదెంచి యింద్ర

ద్యుమ్నుం గని మహాత్మానీకీర్తి జగంబునందు శాశ్వతం బై నిలిచె నీకుఁ ద్రివి
నివాసంబు సుస్థిరం బయ్యె నరుగుదెమ్మ విమానం బెక్కుమని మఱియును. 369

క. తనకీర్తి యెంతకాలము, నివంబు నిజగమునందు శ వెలయఁగ నందాఁ
కను బుణ్యలోక సౌఖ్యంబున నెంతయు నుల్లసిల్లుఁబురుషుం డనఘా. 370

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతుండు దివిజింకరులం జూచి యిమ్ముడుసలితాపసుని
వృద్ధవిహంగంబును గార్యార్థంబు సహాయులుగాఁ దెచ్చితి వీరిని నిజస్థానంబుల
నునిచి వచ్చెద నించుక నిలువుం డని వారిచేత ననుజ్ఞాతుం డయి నన్నును
నులూకంబును నెప్పటి నెలవులం బెట్టి తానును దేవయానంబునఁ బుణ్యలోకం
బున కరిగె నని చెప్పినఁ బ్రితుం డై పృథానందనుండు. 371

క. నీకంటె వృద్ధతముల గుణాకర యెఱిగించి తిది మహాద్భుత మని సు
శ్లోకుఁడు మునివరునకుఁ బుణ్యాకృతికిఁ గృత ప్రణామఁ శ డైకడు భక్తిన్.

— మార్కండేయుఁడు ధర్మరాజునకుఁ గువలాశ్వుచరిత్రము నెప్పట * —

వ. మునీంద్రా యియ్యోకువంశోద్భవుం డై నకువలాశ్వునకు ధుంధుమారుం డనుపే
రెల్లు గలిగె జెప్పవే యని యడిగిన నతం డి ట్లనియె. 373

ఉ. శంకరసన్నిభుండు జనశంకరుఁడురా గరుణాకరుం డనా

తంకుఁ డుదంకుఁ డనుని గృతస్థితి యై మరుభూమియందు ని
శ్చంకమతిఁ వసించి యనిశంబును నవ్యయు నచ్యుతుఁ మనః
పంకజవేదిపై నిడి తృపం బాసరించె ననేకవర్షముల్.

374

తే. అతనిభక్తికిఁ బ్రియ మంది శ యాదిడేవుఁ డంబుజాక్షుఁ డధోక్షజాడక్షురుండు
గరుణాబ్రత్యక్షమగుటయ్యఁగనియతండు, ప్రణతియొనరించియి ట్లనిశ్రప్రస్తుతించె.

మత్తకోకిలము. దేవదేవ శ్రుతిప్రమాణ విశ్లేష మూఢవ జంగమ

స్థావరాత్మక మైనలోకము శ సర్వముఁ భవదీయమా
యావిధేయము విశ్వరూపుఁడ శ వవ్యయుండవు నీవ స
ద్భావసుస్థితి ని న్నెఱింగినఁ శ బాయుఁ బాపము లచ్యుతా.

376

చ. అనిమిషసిద్ధ సంయమి విహంగభుజంగమముఖ్యు లెల్ల ని
న్ననిశముఁ గొల్చి నీదయఁ గృతార్థతఁ బొందుదు రెందు నీవు నె
మ్మనమున సంతసిల్లుడు సకమస్తజగంబులు శాంతిఁ బొందు నీ
కినుకకు మాఱు లేదు శివశీర్తన యీభువన త్రయంబునన్.

377

మత్తకోకిలము. విక్రమత్రయలీల నోలిన శ విష్ణవ త్రితయంబుఁ బె
ల్లకమించితి క్రూరు లై నసుకారాపీరులఁ బ్రస్ఫుర
చ్ఛక్రవిక్రమ కేళిఁ ద్రుంచితి శ సర్వయజ్ఞ ఫలావహ
ప్రక్రియాత్ముఁడ వీవు నిశ్చలభావభవ్య జనార్దనా.

378

వ. అని మఱియుం బెక్కుభంగులం బ్రస్తుతించినం గరుణించి పాంచజన్యధరుండు

వరం బడుగు మనుటయు నుదంకుండు దేవా భవదీయదివ్యరూపంబుఁ బ్రత్యక్షం
బుగాఁ గంటి నింతకంటెను మిగులవరం బెయ్యది గలదైనను నామనంబు నిత్యం
బును సత్యధర్మశ్రమంబులయందుఁ దిరంబైనీయందు దృఢభక్తికంబు గావలయు
నిదియు నాకు వరంబనుటయు నద్దేవుండు నీకోరినయట్లుయిచ్చితి మత్ప్రసాదంబున
నీకుం బరమజ్ఞానయోగంబును సిద్ధించుం ద్రిలోకహితం బైనకార్యం బొక్కటి
నీచేత సాధితం బయ్యెడు నది యెయ్యది యనిన వినుము ధుంధుండుదానవుండు
జగంబుల కుపద్రవంబునీయంగలవాడు తద్వధార్థంబై నీవు బృహదశ్వనూనుం
డైన కువలాశ్వ నుమ్యుక్తుం జేసెద వన్న రేంద్రుండు మత్ప్రసాదలబ్ధంబైనయోగ
బలంబునను భవన్నియోగబలంబుననుంజేసి యయ్యసురం బరిమూర్ష సమర్థుం
డగు నవ్విశేషంబునకు నీవలన నఖిలలోకంబులు సంతసిల్లెడు నని పలికి విష్ణు
దేవుం డంతర్హితుం డయ్యె నుదంకుండును బూర్వప్రకారంబునం దపంబు నీయు
చుండె మఱియును.

379

సీ. అనఘుఁ డిట్వోకుఁ డీయఖిలభూచక్రంబు, నేలి నాకమునకు న నేగుటయును
నతనినందనుఁడు శ్రశాదుండు రాజయ్యె, వాఁడు కకుత్స్థుఁ డశ్వానిఁ గనియె
నతఁ డనేననుఁ డనునాత్మజుఁ బడసెనా, పృథివీపతికిఁ బుట్టెఁబృథుఁ డనంగఁ
బృథుఁడు విశ్వకుఁ డనుకవేరిపుత్తునిఁ గాంచె, నతనికి జనియించెనాద్రిఁడనఁగ

తే. నాద్రినకుఁ బుట్టె యువనాశ్వఁ న డనుతనూజుఁ

డాతనికిఁ బుట్టె శ్రావస్తీ న యనువిభుండు

దత్తుతుండు బృహదశ్వఁ డాధరణిపతికి

నుగ్రతేజుండు గువలాశ్వఁ న డుదయమయ్యె.

380

వ. అక్కువలాశ్వనకు నఖిలాస్త్రశస్త్రవిద్యావిశారదులునధికసత్త్వసంపన్నులునైన
పుత్తు లేకవింశతినహస్రంబులు పుట్టి రంత బృహదశ్వండు నిజపుత్త్రకుం గువ
లాశ్వం బ్రాప్తసంతాను నత్యంతధర్మాన్వితు నఖిలమహీరాజ్యభారధారేయుంగా
నభిషేకించి తపోవనంబునకుఁ బోవ సమకట్టి యయోధ్యానగరంబు వెలువడు
నవసరంబున నవ్వార్త విని యుదంకుండు సనుడెంచి బృహదశ్వన కి ట్లనియె.

ఉ. నీవు ప్రజాభిరక్షణము న నెమ్మి నొనర్పు మరణ్యాభూమికిం

బోవఁగ నేల రాజులకు న భూప్రజఁ గాచుటకంటె ధర్మపుల్

భూవర కల్లునే యడవిఁ న బోయి వసించినఁ గానికాదె ర

క్షోవిధిఁ గాడె సద్గతులు న గాంచిరి తొల్లిటిరాజముఖ్యులున్.

382

క. నీరక్షణంబుకతమున, ధారుణి మముబోఁటిసాధుతపసులు నిత్య

ప్రారంభధర్మకర్మోదారు లగుట యదియు నీదుశధర్మపు గాదె.

383

వ. విను మొక్కయద్భుతంబు సెప్పెద మధుకైటభులనం బ్రఖ్యాతు లైనయసురుల
తనయుండు ధుంధుం డనువాడు మహాలపరాక్రమసంపన్నుండై నిజతపో

బలంబునం బితామహువలన వరంబు వడసి దేనదానవగంధర్వాదులకు నజ
య్యం డై చరియించుచుండు నయ్యసుర యిపుడు మదీయాశ్రమసమీపంబున
బహుయోజనవిస్తీర్ణం బగునముద్రవాలుకావులినతలంబునందు మహావివరంబు
గావించుకొని సుఖంబున నిద్రించుచున్నవాఁడు వాలుకాంతిర్నితశరీరుం డైన
వానివదననిశ్వాసపవనంబు సధూమదహనజ్వాలాభీలం బయి సంవత్సరంబున
కొక్కమాటు వెలువడి భూనభోంతరం బెల్లను నింతరసికతారజఃపటలంబు
దూటుకొనం జేయుఁ దనీయవేగంబునఁ దత్సమీపభూమిశైలకాననంబు లేఁడు
దినంబులదాఁక గంపించుచుండు నిట్టిదారుణత్వంబుకతంబున మాకు మా
యాశ్రమంబున నుండుట సంకటంబు గావున నద్దురాత్ము వధియించి మాకును
లోకంబులకును బ్రయంబునేసి కృతకృత్యుండవై మఱితపోవనంబున కరుగుము.
తే. ఎవ్వఁ డమ్మహాసురు వధియించువనికీ, బూను నతనికీ నాత్మీయభూరిశక్తి
యిచ్చిజయమిత్తుననియానతిచ్చెనధిప, యాదరముననాతోడఁజక్రాయుధుండు.
వ. కావున.

386

చ. అతులితవిష్ణుశక్తిసముపాహితమూర్తివి గమ్ము లెమ్ము సఁ
తతభుజశక్తి నిట్టియవధాన మొనర్పఁగ నీవ కాని యీ
క్షీతి నితరుండు లేఁ డధికశక్తిర్రియుఁబుణ్యముఁ జేరు నిన్ను నూ
ర్జితగుణ యంతవట్టుఁ దగఁ శ్ర జేయుము గావుము లోక మంతయున్.

387

వ. అనినం గృతాంజలి యై యుదంకునకు బృహదస్వం డిట్లనియె.

388

క. విమలమృతి నత్రుసన్నాస్త్వ, సముఁ జేసీతిఁ దప మొనర్పఁ సమకట్టితి నిం
క మునీంద్రు లిపోవనగమ, నము దప్పదు నాకు వినుఁడు శ్ర నావిన్నపమున్.

389

చ. అసఘండు మత్సుతుండు గువరలాస్త్వండు వీఁడె. మహాబలుండు స
జ్జనహితకారి ధైర్యనిధి శ్ర సంభృతికీర్తి భవత్ప్రియార్థమై
జననత యమ్మహాసురునిఁ శ్ర జంపుట కోవు నవార్యశౌర్యవ
ర్ధను లగుచున్నపుత్తులును శ్ర దాను నభేద్యభుజావిభూతితోన్.

390

వ. నాకు ననుజ్ఞ యీవలయు నని యక్కార్యంబునకుఁ బుత్తు సమర్పించి యమ్ముని
చేత నభినందితుఁడై బృహదస్వండు దపోవనంబున కరిగె ననిన విని ధర్మనంద
నుండు మార్కండేయునితో ధుంధుండు మధుకైటభులపుత్తుల డని చెప్పితి
రమ్మధుకైటభు లెక్కాలంబువా రేమిక్రమంబున నెవ్వరిచేత నే మైరని యడి
గిన నతండు ధర్మనందనున కిట్లనియె.

391

—* మార్కండేయుండు ధర్మజానకు మధుకైటభులచరిత్రము నెప్పుట. *

నీ. అధిప తొల్లి జగత్ప్రయంబు నేకార్ణవ, మై యుండఁగా నపు శ్ర హరి యొకండ
భాసురభోగీంద్రప్రస్థంకమున భవ్య, యోగనిద్రాసుఖాయుక్తి నలర
నతిదీర్ఘ మగుకాల శ్ర మరిగెఁ బదంపడి, దైత్యులిద్దఱు మహాదాత్రబలులు

- మధు కైటభులు నాఁగఁగ్రమథితశాత్రపు లేఁగు, దెంచి యప్పురమాత్మరదివ్యనాభి
 ఆ. కమలమున వెలుఁగు జ్యగత్పితామహుఁ గని, దర్పరోషఁజిత్తిని యదలర వేయ
 నతఁడు భీతి నొంది యాకోశ మొనరించె, నాదిపురుష నన్నునరయు మనుచు.
 ఉ. ఆ తెఱఁ గాత్మఁ గాంచి కమలలాఙ్ఘఁడు మేల్కొని ఘోరవిక్రమో
 పేతుల దైత్యసింహుల నశపేతిభయాత్ములఁ జూచి మీర లి
 ట్లీతని నుక్కునం బఱుప య నేల భవద్బలశౌర్యయుక్తికిం
 బ్రీతుఁడ నైతిఁ జెచ్చెర నృభీష్టవరంబులు వేఁడుఁ డిచ్చెదన్. 398
 షే. అనినఁ గలకలనవ్వి య్యయ్యసురవరులు, నీవు మాకేమి యిచ్చెదుఁగనీక మేము
 వరము లిచ్చెద మడుగుము య వలచితేని, ననిన వారల కిట్లనునవిభుండు. 394
 క. సత్యవ్రతులార వరం, బత్యంత ప్రీతి మిమ్ము య నడిగెద లోక
 ప్రీత్యర్థముగా నాచే, మృత్యువునం బొందుఁ డిపుడు య మీర లిరువురున్. 395
 వ. అనిన వార లొండొరులమొగంబులు సూచి యా చక్రధరున కిట్లనిరి. 396
 చ. నగి నగియేనియున్ విను జగన్ద్రావ యెన్నఁడు బొంకు పల్క మ రతంబునం
 త్యగణితవిక్రమారుబల్యదైర్యసమగ్రుల మెల్లభంగిఁ గా నాగమనంబును
 లగతి దొలంగఁ ద్రోవఁగఁ దర్లం బగునే యగుఁ గాక నీకు పెత్తకవచకాలకేయ
 చ్చుగ నిదె ప్రాణ మిచ్చెదము య స్తుక్కుము చావున కాత్మ పులు గామ్యకవనం
 ఆ. చంపె దేని మమ్ము య జలములు లేనిదే, శమునఁ జంప వల్కాహ్మణప్రభానకథనం
 నిక్క మింతవట్టు య నీచేతఁ బడయంగఁ, దగుదు మనిన సారంబును యుగధర్మ
 ధ. త్రైలోక్యంబును జలమయం బగుట నాలోకించి. పాఖ్యానంబును ధుంధు
 క. పరమేశుఁడు దనయూరులు, పరిపుగ నొనరించి వానిన్
 పరుషతరళితసుదర్శన, ఖరధారానిహతిఁజేసి య గ్రక్కున
 షే. పరఁగనమ్మధుకై టభాశసురులసుతుఁడు, సువ్యధరణీక
 వాఁడువరగర్విమునఁజేసి, వాఁడిమిగిలి, యమరపతిఁ దొట్టి
 వ. అని చెప్పి యమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె నట్లు బృహదశ్వచ్ఛేద
 లాశ్వండు శుభదనంబున నుదంకపురస్సరంబుగాఁ గృత ప్రథ
 తరలము. దనుజనిర్మథనైకతత్పరతావిజృంభణ మొప్పు స
 ద్వినుత తేజఁడు ఘోరసంగరవిభ్రామోత్సవలీలమై
 ఘనభుజాబలభారిదుర్వహ్యగర్వసంగ్రహు లై ననం
 దను లనేకసహస్రసంఖ్యలు య దన్నుఁ గొల్వ నుదగ్రుఁ డై.
 మ. చతురంగధ్వజసీపద ప్రవిహతిన్ య సర్వంసహాచక్రమా
 తతకంపంబుగ నేఁగె నప్పుడు దగన్ య దైత్యారి యారాజునం
 దతులం బైన నీనిజాంశక క్తి సానిపెన్ య హర్షించి రింద్రాదిదే

- వతలు సన్మునిముఖ్యులు నృపతి నైశ్వర్యోన్నతుం జేయుచున్. 404
- అ. మెరసె దివ్యతూర్యములు నందనద్రుమ, సురభికుసుమవృష్టిగురిసెఁ గలయ
నప్రతీతభంగి శ్రీ యగుమందపవనవి, చేష్టితంబు గర మశభీష్ట మయ్యె. 405
- క. గగనమునసురవిమానము, లగణితముగఁ గ్రందుకొనియె శ్రీ ననుకూలము లై
మృగపక్షితతులు శోభన, మగు టేర్పడ జెప్పె నజ్జనాధిపుయాత్రన్. 406
- వ. ఇట్లు సని కువలాశ్వండు సముద్రతీరంబున విడిసి నిజపుత్తుల నానాసహస్రసంఖ్య
లగువారల నవారితజవసత్త్వలం దద్వాలుకాపులిన ఖననంబు సేయనియోగించిన.
- మ. నరనాథోత్తమునందనుల్ గడఁగి నానాశూల కుద్దాల ము
ద్గరకాష్ఠాదుల నయ్యుదగ్రసికతౌశ్రుం బంతయున్ సప్తవా
సరముల్ వాయక పాయ గ్రొచ్చి నడుమన్ శ్రీ సంసుప్తఁడై యున్నయా
సురవైరిం గని రుగ్రవిశ్వసననిశ్చయ్యాతాగ్నికీలావృతున్. 408
- అడరి నిశాతపట్టిన గతదాసి పరశ్వధశూలహస్తులై
- వ. కౌశల వార లందఱును శ్రీ దానపుడేహము వీరక వేసెయుం
- చ. అతులి నొంప నెంతయును శ్రీ బ్రాద్దన కయ్యసురాధముండు బి
తతభుజశ్రీల్ని నీల్గి వివృతతో గ్రముఖుం డయి యాపులించినన్. 409
- క్షితి నితరుంగములు శ్రీ వొడ్డఁగఁ దన్మృఖనేత్రనాసికా
రితగుణ యింత నెల్వడియె శ్రీ దారుణవహ్నిఃకాకలాపముల్
- వ. అనినం గృతాంబుది రనిశవార్యులు రాజకుమారు లందఱున్
- క. విమలమృతి నస్త్రున్ గపిల్యుకోపమునందు నశించుచాడునన్. 410
- క మునీంద్రు తపోవశశ్చంద్రాశ్వలు దక్కఁ దక్కినకొడుకు లందఱుఁ బాడవ
- చ. అసఘండు మత్సుత్రాశ్వండు సంహారసమయసప్తాశ్వండునుంబోలె నుజ్వలుం
జ్వనహితకారి దైర్వనిద్రావపుండు కోగ్రధసంరంభంబున సముత్థితుం డై యొక్క
జననుత యుమ్మహాకీడిసె నప్పు డమ్మహీవిభుండు దదీయదేహజనితం బై మండు
ర్ధను లగుచున్నత్యయయోగవిద్యామహాప్రభవం బగుజలప్రవాహంబునం బ్ర
- వ. నాకు ననుజ్ఞావించి బ్రహ్మత్రంబు ప్రయోగించిన. 411
- చేత నభినందిజ్వలనము, భూదిగ్గగనములు నిండి శ్రీ పాదివి మహోగ్రం
నుండు మాసునదేహము, బూదిగ నొనరించె జిత్రముగ నొకమాత్రన్. 412
- రమృధుకై 413
- గిన నతఁడై నధుంధునిఁ, బరిమార్చితి వీవు జగద్రభయకారివి భూ
రంధుమారుఁ డనఁగాఁ, బరఁగు మనిరి సురలు మునులుఁబ్రార్థి వముఖ్యు.
- నీ. అధి ప్రసన్నులై యంద్రాది దేవతలు దక్కటిసంయమి ప్రముఖులు నమ్మహీ
వరు నభినందించి నీ కెయ్యది యిష్టంబు సెప్ప మనిన వతండు బ్రాహ్మణభక్తియు.

ననవరతదానశీలతయు విష్ణునితోడి సఖ్యంబును (దనుజునివలన మృతు లయిన తనసుతులు గలుగను) వరంబులుగాఁ దనకుఁ గోరిన నట్ల యొసంగి వార లందఱు నిజనివాసంబులకుఁ జని రంతఁ గువలాశ్వండును విజయోల్లాసభాసితుఁ డై యుదంకు నిజాశ్రమంబున కనిచి తనపురంబున కరిగి¹ వారాంగనానృత్యగాన విశేషంబు లాలోకించుచు రాజధానింబ్ర వేశించినమఃజ్వలసామ్రాజ్యసాఖ్యంబులం బరఁగు చుండె నని మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకుఁ గువలాశ్వండు ధుంధుమారుం డైన విధంబు సెప్పె నని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన తెఱంగు.

415

క. చరమ యుగ చలితధర్మస్థిరీకరణచతుర చరిత ధీగుణలీలా
పరికరపరిచిత నయవి, స్తర వితరణవివరణైకదానవినోదా.

416

మాలిని. కరివరహరికూర్మశ్రృంగధరాధీశతుల్యోద్ధరణగుణధురీణోద్దండబాహర్లళాగ్ర
స్ఫురితనిఖిలగోత్రాభోగభాగైకభోగాదరణసుఖతమూర్తీధర్మతంత్రానువర్తీ.

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుతనన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబున యక్షయుద్ధంబును గుబేరదర్శనంబును నరునాగమనంబును బాండవులకడ కిండ్లుండు సనుదెంచుటయు నరునుండు నివాతకవచకాలకేయ పోలోమవధ ప్రకారంబెఱింగించుటయు నాజగరంబును పాండవులు గామ్యకవనం బునకు వచ్చుటయుఁ గృష్ణమార్కండేయగమనంబును బ్రాహ్మణప్రభావకథనం బును సరస్వతీగీతయువైవస్వతుచరితంబును గల్పాంతప్రకారంబును యుగధర్మ కీర్తనంబును వామోశ్వశ్వహరణంబును నింద్రద్యుమోహపాఖ్యానంబును ధుంధు మారచరితంబునునున్నది చతుర్థాశ్వాసము.

418

హరిహరహిరణ్యగర్భభోజనముః

శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, పంచమాశ్వాసము

యువతీప్రియ నృపహ

రాయణబిరుదాంకభీమ శ్రమణీయగుణ

శ్రీయుత నిర్మలధర్మప

రాయణ రవితేజ రాజ్యరాజనరేంద్రా.

1

—* ధర్మజ్ఞానకు మార్కండేయుఁడు పుత్రుని కుండఁ దగుగుణంబులం బెల్పుట. *

- వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుంజెప్పె నట్లు బహుభంగుల మార్కం
డేయుండు వివరింపం బుగ్ధాకథాపశేషంబులు విని సంతృప్తహృదయుం డై
కొండేయపూర్వజుండు మఱియు నమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 2
- నీ. సమధికదర్పదుర్జయములై నిగిడెడు,నింద్రియంబులఁ గుదిరయించి తెచ్చి
మనసుపొందున నిడి శ్రమన సహంకారంబు,పజ్జకుఁ బాపి సక్రద్భక్తియుక్తి
నెరయంగ ననిశంబు శ్రమిజభర్తృశూష,యందు సమాహిత శ్రయైనవనిత
యఖిలలోకోత్కృష్ట శ్రయనియెట్లు నూహింతు, నరయఁ బతివ్రత శ్రలైనవారి
తే. ఛరిత మత్యంతధర్మనూత్కంబుఁ గరము, దుష్కరంబునుగాదె నిర్మలాతమరిత
యట్లు గావున విన వేడకయయ్యెఁ జెప్ప,వలయుఁ బుణ్యసతీ ప్రభావంబునాకు.
- వ. మఱియుఁ దల్లిదండ్రు లిరువురయందును బుత్రినిమి త్తంబైనయాయాసం బెవ్వరి
కెక్కుడు వారలయెడం బుత్తుం డెట్టివాఁడు గావలయు హీనయోనిజాతుండైన
పురుషుం డేమి తెఱంగునడవడిం బరమధార్మికుల లోకంబులువడయు నివియును
వివరింప నీవ యర్హుండ వనిన నమ్మహాముని యమ్మహిపతి కిట్లనియె. 4
- నీ. జతనంబు మిగుల మౌనములు దొమ్మిది యుద,రంబునం గరముభక్తరంబుతోడ
భరియించి పదపడి శ్రప్రాణసంశయదశ, నొంది పుత్తునిఁ గాంచు శ్రమోనరఁదల్లి
తపములు యజ్ఞముల్ శ్రదాసముల్ వ్రతములు, దేవతాసజ్జననీవనములుఁ
గావించు బుత్తునిఁ శ్రగామించి జనకుఁ డి, ట్లిరువురపాటును శ్రసరియె తలఁపఁ
తే. దనయఁ గని తల్లిదండ్రులుదమకు నతఁడు,భక్తుఁ డగుటకు ధర్మార్థసక్తుడగుట

కాసపడుదురు వినుమట్టియాస సిద్ధి, బొందఁజేయునతఁడ¹చు వ్యోనందనుండు.

క. జననియు జనకుండు నెవ్వని, యనువ ర్తనమునఁ బ్రియంబు శ్ర నందుడు రెదఁ ద
త్తనయుండు ధర్మముఁ గీర్తియు, ననూనముగఁ బొందఁబడయునక్షయగతులన్.

—♦ మార్కండేయుండు ధర్మజానకుఁ బతితతామాహాత్మ్యంబు సెప్పెట. ♦—

వ మఱియు నిజభర్తృశుశ్రూషయందు నిత్యాసక్తయయిన పతివ్రతకు నఖిలయజ్ఞ
దానతపఃఫలంబులు సులభంబు లగు నొక్క యతిహాసంబు సెప్పెద నందు నీ
యశీగిన యర్థంబు లన్నియుఁ దేటపడు నాకర్ణింపుము కౌశికం డనుబ్రాహ్మణుండు
ధర్మతపశ్శీలుండు సంతతాధ్యయనతత్పరుం డయి యొక్క శిష్టగ్రామంబున నుండు
నతం డొక్కనాఁడు గ్రామసమీపంబునం దొక్క వృక్షమూలంబున నాసీనుండై
వేదంబులు గుణించుచుండం దదీయశాఖాగతం బైన కొక్కెర యొక్కం
డాతనిపై రెట్టవెట్టిన నమృతహాద్విజుం డలిగి చూచుటయు నది యష్టాద నిశ్చే
తనం బై నేలం బడినం గనుంగొని యతండు. 7

క. అక్కట నాహృదయము గడు, నక్కటికము లేని దయ్యె శ్ర ననిమిత్తమ యీ
కొక్కెర నిటు సేసితి నా, కెక్కడి శాంతి యని వికల్పహృదయుం డగుచున్ 8

వ. పెక్కుభంగులవగచి మధ్యాహ్నం బగుటయుఁ గృతాహ్నికవిధానంబు గ్రామం
బున కరిగి యందు శుచు లైనవిప్రగృహంబుల కరిగి భిక్షాచరణంబు సేయుచు
నం దొక్క పుణ్యగృహంబువాకిట నిలిచి భిక్షాం దేహి యనుటయు నాయంటి
యవ్వయు నతిసంభ్రమంబున భిక్ష యిడుటకుం బాత్రశోధనంబు సేయునెడ. 9

ఉ ఆ యెలనాఁగభర్త గడు శ్ర నాఁకటఁ దూలుచు వచ్చె వచ్చినం
దోయజనేత్ర సంభ్రమముతోఁ దగుపీతము వెట్టి శాద్యముం
బాయక మజ్జనక్రియయు శ్ర భక్తి నొనర్చి ప్రియోక్తు లొప్పగా
నాయనఁ బ్రీతుఁ జేసె రుచిశరాన్నరసంబుల నింతి చెచ్చెరన్. 10

చ. కుడిచినపిమ్మటం గుసుమకోమలి విస్తృతసం స్తరంబుగా
నొడికపుసెజ్జ సేసి ప్రియుఁ శ్ర డోయ్యన యందు శయింపఁ దమ్ములం
బిడి చరణంబు లొత్తి మదిశ్రేక్షణ యంతటిలోఁ దలంచె ము
న్నడరఁగ భిక్షకై నిలిచి శ్ర నట్టిమహీసురముఖ్యు నాత్మలోన్. 11

వ. ఇట్లు దలంచి భిక్ష గొనుచుం జనుదెంచిన నమ్మగువం జూచి గౌశికండు రోష
రంజితలోచనం డగుచు ని ట్లనియె. 12

క. అడిగినయప్పడ చెచ్చెరఁ, గడపినఁ బో నవ్వ యేను శ్ర గడుదుర్మతి వై
పడతి నను నిలిపి బైక్షం, బిడక కడు నవజ్ఞ సేసి శ్ర తేల మదమునన్: 13

చ. అనినఁ బతివ్రతాతిలక శ్ర మాతని కి ట్లను నయ్య మత్ప్రియుం
డనుపమితఙ్గిధాచలితుఁ శ్ర డై చనుదెంచిన భక్తి నమ్మహా

1. క. గ. చెల్వనందనుండు.

- త్తునకు సవర్య సేయుచు మిక్కిముక్కి మదిలోనఁ దఃఃంపఁ జాల నై
 తి నిదియుఁ దప్పగాఁ గొనక శ్రీ ధీరత యొప్పు సహింపఁగాఁ దగున్. 14
- వ. అనిన నమ్మహిదేవుం డప్పతివ్రత కి ట్లనియె. 15
- ఉ. సీమగఁ డంతయొక్కవె మగ్గసీమలు భూసురు లింతతక్కువే
 కోమలి యేల యిట్లు గడుఁ శ్రీ గొవ్వనఁ గానవు లోకవండ్యులన్
 భూమిను కేంద్రులన్ దివిజశ్రవుండు డాదిగ భక్తి గొల్చుచో
 నేమిట నొక్కొ వారు గడు శ్రీ నెల్లద మై రిటు సీకు నిచ్చటన్. 16
- క. అవమానితు లై ధరణీ, దివిజులు గ్రోధాన్ని శిఖిలదీపించి మహా
 ద్రివనద్రీపంబులతో, ననని నయినఁ బొడ వడంతు శ్రీ రప్రతికారుల్. 17
- వ. నీ వింత నెఱుంగ నొల్లవైతివి గా కేమి యనిన నయ్యంగన యి ట్లనియె. 18
- సీ. దేవతాసములు భూదేవతావరు లయ్య, యేను దన్యాహత్యై శ్రీ మెఱుంగనయ్య
 యొకవిప్రుఁ డలిగి పరయోనిధిజలము ల, పేయముల్ గాఁగ శ్రేపింపఁ డెట్లు
 దండక విషయంబు శ్రీ దగ్ధంబు సేయండె, యలుక మై నొక్క మగ్గహాద్విజంబు
 వాతాపి యను దైత్యవరుప్రింగియటిగించు, కొనఁ డెభూదేవుఁడొక్కొరుఁడుగినిసి
 తే. ధరణిమఱియును బెక్కు విశ్రధంబులందు, బ్రహ్మవిదులై న బ్రాహ్మణ్య ప్రభుల మహిమ
 వినమె యెఱిగియెఱింగి సర్వద్వినుతచరిత, కొఱివిగొని వెఱ్ఱినే తలశ్రోఁకికొనఁగ. 19
- వ. నాతెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 20
- తే. పతియచూపె నాపాలికఁబరమదైవ, మేను వాఙ్మనః క్రియలదశ్చిత్తమ యెపుడు
 గోరియెనరింతు ¹దీనమిశ్రగులఁగ నొండు, ధర్మపులు గాన నెందునుగదలఁచిచూచి.
 వ. నీవత్కిరోధనుండ వగుటయు నెఱుంగుదు నీకోపంబున నొక్కకొక్కెర నిహతం
 బయ్యెం గాదె యిది మదీయపాతివ్రత్యమహిమండేసి కాంచితం గాన క్రోధంబు
 గొనియాడుట లగు గా దని యి ట్లనియె. 22
- తే. క్రోధమోహనామకులై నగ్రహారశత్రు, లిరువు రెరియించుచుండుదురైపుడునంత
 రంగ మయ్యభయంబు నడంగ కున్నఁ, గలదె యూరక బ్రాహ్మణ్యశ్రౌరవంబు. 23
- సీ. ఎవ్వఁడు సత్యంబు శ్రీ నెప్పడు బలు హిం, సావిదూరుఁడు గురుభవహితార్థి
 యింద్రియంబుల నోర్చి శ్రీ యెల్లవారలఁ దన, యట్లు కాఁజూచు శ్రీ ధర్మాభిరతుఁడు.
 గామంబు దగులండు శ్రీ కర్మంబు లాఱును, సముచితసంప్రయోగ్యత నొనర్చు
 నట్టి పుణ్యాత్ముని శ్రీ ననఘు బ్రాహ్మణుఁ డని; యనిశంబుఁ గీర్తింతురమరవర్య
 ఆ. లార్జవంబు శమము శ్రీ లభ్యయనంబును, బరమధనము సువ్వై శ్రీ బ్రాహ్మణునకు
 ధర్మగతికి నవియ శ్రీ తగుసాధనంబులు, వేదవిహితముఖ్యవిధులు ¹ననయె. 24
- వ. ధర్మంబు బహుమార్గదృష్టం బయి సూక్ష్మంబయి యుండు సీవు కేవలస్వాధ్యాయ
 పరుండవు గాని ధర్మసూక్ష్మత యెఱుంగవు గావునందడయక మిథిలానగరంబున

కరుగు మందు జితేంద్రియుండును సత్యవాదియు మాతాపితృభక్తుండును నయిన వాడు ధర్మవ్యాధుం డనుకీరాతుండు నీకు నఖిలధర్మంబులు నెఱింగించినంతయు చేపదంబు సేయు నాదేశం బ్రసన్నుండ వగునది వనితలకుం బరిజ్ఞానంబు లేదు కావున వా రెట్టియపరాధంబు సేసినను సహింప నలయుఁ గదా యనినఁ గౌశి కుం డి ట్లనియె.

25

క. నను దూఱిం దగు నీకతమున నాచి త్తము ప్రశాంతిఁ శ్రీ భారసఁ బురంధ్రీ జనవినుత పోయి వచ్చెద, ననుపమశోభనసమృద్ధు శ్రీ లయ్యెడు నీకున్.

26

—♦ కాశికుఁ డను బ్రాహ్మణుండు ధర్మవ్యాధునియొద్దకుఁ బోవుట. ♦—

ప. అని యాక్షణంబ యమ్మహాద్విజుండుధర్మవ్యాధధర్మసలాలనుండై కదలిపత్రివ్రత యెఱుకకు విస్తయం బందుచుఁ దన్నుం గృతాపరాధునింఁగా దలంచుచు ననేక నగరగ్రామంబు లతిక్రమించి చని యనుపమానశోభాసనాథంబయిన మిథిలా నగరంబు సొచ్చి రాజమార్గంబు దఱిసి యచ్చటిజనంబుల ధర్మవ్యాధుండున్న యెడ నడిగి వారెఱింగింప నట యేగి ముందట నల్పమృగమాంసఖండంబు లంగడిం బచరించి యమ్ముచున్నవాని ననవరతవిక్రయాగతజనసమావృత్తు న క్కిరాతుం గని యతిజగుస్థితం బయినసూనాహుంబు సేర నొల్లక తొలంగి యొక్కయెడ నుండె నంత.

27

అ. వాడు నతనిరాక శ్రీ పోడిగ నిజబుద్ధి, నెఱింగి యతనియున్నయెడకు వచ్చి పరమభక్తి మ్రొక్కి శ్రీ ధరణీసురేశ్వరుం, గుళల మడిగి ప్రియముగొనలు నిగుడ.

చ. అనఘ నితంబినీతిలక శ్రీ మైనపత్రివ్రత నాతెఱుగు సె ప్పినఁ జనుదెంచి తీవు ననుఁ శ్రీ బ్రీతిఁ గనుంగొన నీమనోరథం బును మదిలో నెఱుంగుదుఁ బ్రహ్లాదముఁ బొందెతి రమ్మ మధ్యహం బున కని పల్కి తోడుకొనినప్రోయె నతండు మహీసురోత్తమున్.

29

ప. కౌశికుండును ధర్మవ్యాధు నెఱుకక చెచ్చునంది పత్రివ్రతయెఱుకయుండలంచి యిది రెం డవునాశ్చర్యంబు గంటి పొమ్మని తలంచుచుఁ దదీయభవనంబున కరిగి వాని చేతం బూజితం డయి యిష్టకథాప్రసంగంబున నుండి యతని కి ట్లనియె.

30

తే. నీవు గడు ధర్మవిదుడవు శ్రీ జీవహింస, జీవనంబుగ నడచుట శ్రీ శిష్టపథమె యకటయూఘోరకర్మంబుగ్రవకు మదీయ,బుద్ధి దద్దయఁ దుఃఖంబు శ్రీ వొందెనివుడు.

ప. అనుటయు లుబ్ధకుం డి ట్లనియె బ్రాహ్మణులకుఁదపసాన్వధ్యాయసత్య బ్రహ్మచర్యం బులును రాజులకు దండనీతియు వైశ్యులకుఁ గృషిపశుపాలనవాణిజ్యంబులును శూద్రులకు శుశ్రూషయు నెల్లు పరమధర్మం బయి చెల్లునట్ల మాకును ¹మృగ యోపజీవనంబు పరమధర్మంబు విశేషించి యిది వంశ క్రమాగతం బయిన యాచారం బదియునుం గాక యాదేశంబునకు రాజైనజనకుండు నిజధర్మ తత్పరుం డయి సకలవర్ణ రక్షణంబు వదల కుండు నట్లుగాన ²యాత్మకర్మంబులు

- విడుచువానిం దనపుత్తు నైనను దండితుం జేయుఁ గావున నేనును నిజకర్మ పరి
త్యాగంబు సేయ నోడుదు నీదృశ ప్రవర్తనండ నయ్యును. 32
- తే. జీవహింసయెన్నందును? జేయ ననఘ, యెరులు సంపితెచ్చినమాంస మొనరవిలిచి
తగినవెల కమ్మి బ్రదుకుదుఁడదధనమున, నమలమాంసంబు శాంతియనాధనంబు.
- చ. వినయము విస్తరిల్ల గురువృద్ధజనాతిధి విప్రదేవతా
ర్చన లొనరింతు ¹సత్యమును శ్ర శౌచము నేమట నీగి మన్ననం
దనువుదు భృత్యబంధుతతి శ్ర ధాల్మి వహింతు ననూయఁ జేయ నెం
దును మదిఁ దృప్తి సొన్నఁ బరదోషకథావిముఖుండ నెప్పడున్. 34
- క. సతతోపవాసనియమ, వ్రతములఁ జరియింతు నేకవనితాప్రియుఁడక
ఋతుకాలరతుఁడ నిందా, స్తుతులందు మనంబు నాకుఁ శ్ర దుల్యత నుండున్. 35
- వ. అల్లగుటంజేసి హీనయోనిజుండ నయ్యును నిర్మలుండ నైతిం బ్రసంగవశం
బున నింత సెప్ప వలసె నీవు ధర్మబోధార్థంబు నాయున్నయెడకుం జను దెంచితి
గావున నీకు ధర్మవిశేషంబు లెఱింగించెద నవధానతత్పరుండ వయి యాక
ర్ణింపుము. 36
- క. తనకులధర్మము విడువక, మనుట పరమధర్మ మండు శ్ర మాన్యులు చిత్తం
బునఁ గృప గలుగుట ముఖ్యపుఁ, బని సైరణ వలయు నఖిలభావములందున్. 37
- ఆ. విడుపువలయునకల్యవిషయవాంఛలయందు, విడుపుఁబోలుగుణము వేదకియెందుఁ
గాన రైరి బుధులు శ్ర గలదె పరిత్యాగ, శీలునకు నసాధ్యశిద్ధి యెందు. 38
- సీ. సత్యహితాలాపశ్రవతురత యర్హంబు, సంతతసుజనపూజనము వలయు
విను కామసంరంభశ్రవి ద్వేషములఁజేసి, మతి గలంగినను ధర్మంబు దప్ప
ద్రోహక నడచు టత్తుత్తమసరణి య, ప్రియములయందును శ్ర బ్రియములందు
దైన్యహర్షంబులఁ శ్ర దగులక యున్నట్టి, కల్యాణవర్తనశ్రకాంక్ష లెన్న
- తే. యెగ్గు సేసినవారికి శ్ర హితము సేత, యార్యజనములు గీర్తింతురన్యదోష
కారి ²దనపాపమునఁ దాన శ్ర కాలి పోవు, దేజు వానికిఁ గీడు గావంప నేల. 39
- క. ధార్మికులు సలుపును త్తమ, కర్మముఁ జెడనాడు నాస్తికజనము విను మా
దుర్మతుల తెఱఁగు గవికొని, ధర్మము నెడఁ బ్రీతి వదలఁదగదు బుధునకున్. 40
- క. మదిమఱపునఁ బాపము దన, కొదవులయును బిదప వగచి శ్ర యొకసగమును నే
నిది సేయ నింక ననియెడు, మదిఁ బెరిసగమును నరుండుశ్రమలుఁ గునఘంబున్.
- తే. పాపములకెల్ల నెక్కుడుశ్రపాతకములు, సువ్వె కోధలోభంబులు శ్ర సువ్రతాత్మ
వానిరెంటి జయించినవాడుగాని, యెందుఁ బరమధార్మికుఁడనియెన్నఁబడఁడు.
- వ. శిష్టచరితంబులు గానిమార్గంబులు కొన్ని తృణసంవృతంబు లైనకూపంబులుం
బోలెఁ గపటధర్మసంవృతంబు లై యుండు వాని దవ్వలన పరిత్యజించి శిష్టా

1. గ. నిత్యమును. 2. చ. జ. దనదోషమునఁ. 3. గ. జ. యొక్కసగంబు, న్నది... దేజు సగ
మైనరుడు, మానగ వలయున్.

చారంబుల నడచుట ధర్మలక్షణం బనినం గౌశికుండు శిష్టాచారంబు తెయ్యవి యెఱింగింపు మనుటయు ధర్మవ్యాధుం డి ట్లనియె. 48

సీ. దానంబు సత్యంబుఁ శ్రదఘము యజ్ఞము, నారజ్యము గామనో భాదిశ్రవరనంబు గురుజనశుశ్రూష శ్రోధరాహిత్యంబు, దమము సంశోష మశ్మయననిపతి దాంభికత్వములేమిదైనన్యంబువారయమి, యనసూయ యనహంక్రియాభిముక్తి దలఁపంగ నాద్యమైతనరుధర్మమ యెప్పుఁ, గొనియూల నాస్తికశోషిఁ జనమి తే. శీలసంరక్ష తీర్థసంక్రమేన శౌచ, మఖలభూతములందు దత్తమార్ద్రుడగుట మితహితోక్తులు సంశ్రితశ్మిత్తగుప్తి, యిన్నియును శిష్టచర్యంబు శ్ర లిద్దచరిత.

క. విను శిష్టచరిత గైకొని, యనపాయత నడవ నడవ శ్ర నంతఃకరణం బునఁ బొదలునట్టిసమ్మద, మనఘా దుర్గభము సూచె శ్ర యశ్యపథములన్. 49

వ. కావున శిష్టాచారనియతిం జేసి గురుశుశ్రూష సలిపి కృతాధ్యయనుండవై పరమ జ్ఞానపరిపక్వంబైనచి త్తంబుతోడం గామక్రోధమహామకరసంక్లేష్టయు విషయజల పరిపూర్ణయు నైనమోహమహానది సస్థలితధైర్యం బనుతెప్పంజేసి యశ్రమం బున నిస్తరించి కృతార్థుండ వగు మని మఱియు ని ట్లనియె. 46

క. క్రమమున శిష్టాచార క్రమ మెఱుంగఁగ ధర్మమునకుఁగడు వాటం బై విమలం బగుఁ జిత్తము సత్యమును సహింసయును దనకుఁ శ్ర దావలములుగాన్.

ఆ. విను మహింస ధర్మవివేచి కెల్లను మేటి, యదియు సత్యయుక్త శ్ర మైన వెలయు ననఘ శిష్టచరిత్రలందు సత్యమి కడు, సధిక మనిరి శ్రుతుల శ్రనరసి బుధులు. 48

తే. వేదవిహితంబులును శాస్త్రప్రవిహితములును, శిష్టచరితంబులును ననఁజెప్పకొప్పి ధర్మములుమూఁడువిధములఁదనరుచుండుఁ, గడఁగియిన్నియునద్గతిశ్రకారణములు.

మ. అనయంబున్ శ్రుతవంతుఁ డై వినుతశిష్టాచారమార్గంబులం జనుపుణ్యాత్ముడు దుర్గముల్ గడచి ప్రజ్ఞాహరత్యసంరూఢుఁ డై కనుచుండుం బటుమోహపంకజలమృగ్నం బై నలోకంబు వీఁ

క శివభోగాగమునందు డింది కడు దుఃఖం బొందఁగా నవ్వుచున్. 50

—* ధర్మవ్యాధుండు గౌశికున కహింసాస్వరూపంబు నెప్పుట. *

వ. అనిపలికి ధర్మవ్యాధుండు మఱియు ని ట్లనియె నయ్యా సీవు దొలుత నావర్త నంబు గనుంగొని యిది హింసాబహుళంబు గాదె యని పలికితివి దాని కేను దగుతెఱంగు నెప్పితి నది య ట్లుండ హింస యిట్టిది యహింస యిట్టి దని విభాగింప నెవ్వరికి నేర నగు. 51

క. మిమున లెమచేసినకర్మం, బునఁ జూచె నశించుభూతశ్రములు సంపెనువాఁ డు నిమిత్తమాత్ర మింతయె, యని చెప్పఁగ వినమె యంచితాచారులచేన్.

వ. అదియునుం గాక. 53

- క. ఫలమూలౌషధిశాకం, బులుఁ బశుమృగతతులు భక్ష్యములుగా భూతం.
బుల కజుఁడు సేసె నని య, స్థలితంబుగ మోయు స్రుతులఁ శ్ర గా దన వశమే.
- సీ. అనఘ యాశీనరుం శ్ర డగుశిబీ నిజగాత్ర, హింస నింద్రాగుల శ్ర కిడఁడేమాంస
మతనికి లే దయ్యె శ్ర నయ్యము తమగతి, రంతిదేవుం డనుశ్రాజు దొల్లి
యనుదినంబును గోసహస్రద్వయంబుఁ దా, వధియింపఁడే వేయివత్సరములు.
దురిత మమ్మహితాత్ముఁ శ్ర దొడరెనే వేదార్థ, నిరతులై యత్యంతశనియతు లైన
తే. ధారుణీసురముఖ్యు లశద్వరములందుఁ, బశు వరింపరె పశువులఁ శ్ర బరమపుణ్య
గతులుగలుగ వెవారికిఁ శ్ర డఁగి యగును, లభికమాంసార్థులనిశ్చుక్రలందువినమె.
- క. పితృదైవతకార్యములం, దతిభక్తిని మాంస మిడుట శ్ర యర్హ మనియుఁ ద
త్పితృదైవశేషములు స, మృతి భోజ్యము లనియు మునులశ్రమతములు గావే. 56
- మ. హలికుం డెంతయు నోడతో దునఁగ స్వరాగ్రంబునం జోఁకి ప్రా
ణు లనేకంబులు సచ్చు హింస యది యానో కాదొ వే యేల మ
ర్దులు నేలం జరియించుచోఁ బదములం శ్ర ద్రొక్కంబునం బెక్కుజం
తులు హింసావిధి గాదనంగ వశమే శ్ర దోషజ్ఞయూహింపుమా. 57
- చ. సలిలము లుర్వి యాకసము శ్ర సర్వము జంతుమయంబు గావునం
గలుగు నవశ్యమున నకలశక్రములందును హింస హింసకుం
దొలఁగిన దేహయాత్రయును శ్ర దుర్లుట మైనటు లుండు నింతయుం
దలఁపరు హింస సేయ మని శ్ర తారు చరింతురు గొంద టిమ్మహిన్. 58
- క. పనివడి యహింస వ్రతముగఁ, గొని వనమున నున్నమునులశ్రకుం దొడరదె హిం.
సనము తరుమూలఫలశా, కనిపీడన మదియు హింస శ్ర గాదొకొ తలఁపన్. 59
- తే. హింస సేయనివాఁడు లేఁ శ్ర డిజ్జగమున, నొక్కఁ డైనను దమతమృత్యోపినట్లు
హింస తెరువునకెడగల్గియేగవలయు, నదియచూ వెయహింసనాశనతిశయిల్లు. 60
- వ. ధర్మంబు బహుప్రకారంబై యుండుఁ దదీయసూక్ష్మగతి దురవబోధంబు గావున
శ్రుతి ప్రమాణంబులవలనను వృద్ధాచారనిదర్శనంబులను నెఱింగికొనునది. 61
- ఉ. భూతహితంబుగాఁ బలుకుశ్రబంకును సత్యఫలంబు నిచ్చుఁ ద
ద్భూతభయాస్పదంబగు ప్రభూతపుసత్యము బంకునట్లు ప్రా
ణాతురుఁ డైనచోఁబరిణయంబునయందును బల్కుబంకు స
త్యాతిశయంబ యండు మహితాత్మక యిట్టివి ధర్మసూక్ష్మముల్. 62
- వ. అని తెలిపి మఱియు నతండు. 63
- క. ఒప్పెడునది యైనను గడు, నొప్పనియది యైన నిజకుశలోచితపథముం
దప్పఁ దగ దంధ్రధార్మికు, లప్పని నిజభాగ్యవిహిత శ్ర మని యుండఁ దగున్. 64
- క. విను పూర్వకర్మఫలములు, దనకు వశము గాక పొందుఁదఱితో వానిం
గని కొనసేరక మూఁడు, దన కాపద యైనచోట శ్ర దైవము దూఱున్. 65

తే. కార్యఫలములయెడఁదానశక్తననుట, కడు నెఱుంగమిఁజువ్వెత్తాఁగ ర్తయేనిఁ
దగిలి తనదైనకార్యభాతంబు నెల్లఁ జెడక ఫయిలించునట్లుగాఁ శ్ర జేయ రాదె.

వ. అది యెట్లంటేని.

67

సీ. నీతిమంతులు ధర్మనిరతులు దక్షులు, నగువారు సేయుకార్యములు గొన్ని
సిద్ధిఁ బొందవు దుష్టచిత్తులుఁ గూర్చు లై, చేయఁ గొన్ని విశేషసిద్ధిఁ బొందు
నూరక యుండంగ్రనొందుఁ గొందఱు విప్రులార్థముల్ గొందతాఁమూసపడియు
నిష్ఫలారంభు లై శ్ర నిలుతురు గొందఱు, పేదవారికిఁ బ్రజ శ్ర పెల్లు వొడము

తే. నర్థవంతులు గొందఱు శ్రకర్థి నధిక, దానములు ధర్మములు సువ్రతములుఁజేయఁ
బ్రజలు వుట్టరు విను మట్టిభంగినుమ్ము, కర్మఫలమాత్మతంత్రంబుగకయుండు.

క. పురుషుండు కర్మాధీనత, నరుగక తనవశమ యనిన శ్ర నాపదలు రుజల్
మరణంబును నివి యేమియుఁ, బారయకయుండంగ బ్రదుకఁజూలదె చెవుమా.

ఆ. కర్మవశతఁ జూపె శ్ర కలుగు దేహము దేహ,వర్తనంబు కర్మవశతఁ బుట్టు
దేహపాత మైనశ్రదేహస్థుఁ డగుజీవుఁ, డరుగుఁ గర్మవిహిత శ్ర మైనయెడకు

70

వ. అనినఁ గౌశికుండు జీవుం డెట్టివాఁ డని యడిగిన లుబ్ధకుం డిట్లనియె.

71

—* ధర్మవ్యాధుండు గౌశికునకు జీవలక్షణంబులఁ జెప్పట *—

క. విను జీవుండు సనాతనుఁ, డనఘుండు నిజకర్మవశత శ్ర నధ్వివదేహం
బురఁ బొందు దేహపాతం,బున నెప్పుడుఁ జెడఁ డతండు శ్ర భూసురవర్యా.

72

క. ఈ యొడలు విడిచి వే తొక, కాయముఁ గైకొని శరీరి శ్ర గర్మవశగతిం
బోయి సుఖదుఃఖములు గనుఁ,బాయక వెండియును దేహభంధముఁ బొందున్.

వ. అనిన విని బ్రాహ్మణుండు లుబ్ధకునితోడం బుణ్యపాపానురూపంబు లయినదేహ
బంధంబు లెట్టి వనిన వాఁ డిట్లనియె.

74

చ. స్థిర మగుపుణ్యకర్మమున శ్ర దేవభవం బగుఁ బుణ్యపాపసం
కరమున మానుషత్వ మగుఁ శ్ర గల్మషముల్ పశుకీటభావముం
బారయఁగఁ జేయు నిప్పగిది శ్ర బుట్టుచుఁ జచ్చుచు మోహవార్ధిలోఁ
దిర్గుగుచు నుండుఁగాని యొక్కతీరము సేరఁడు జీవుఁ డెన్నఁడున్.

75

చ. ఇది సకిలంబుఁ గాంచిబుధుఁ శ్ర డెన్నఁడు బాపముఃపాంతఁ బోక ని
ర్మదనిరహంక్రియాత్ముండును శ్ర మత్సరదూరుండు నై చరించుఁ జెం
పొదవఁగ ధర్మమార్గమున శ్ర నొయ్యన ధర్మముతీ టెఱింగి తా
వదలఁడు తత్త్రియావిధము శ్ర వారక యెక్కు వొనర్చు ధర్మముల్.

76

చ. చిరముగ ధర్మముల్ నడపఁ శ్ర జిత్తము దేఱుఁ బ్రసన్నచిత్తుడై
పరువడి నింద్రియార్థములభంగులు రిత్తలు గా నెఱింగి చె
చ్చుర నవి యంతవట్టుఁనిరగ్గసించి తపోదమసత్యశీలతం
భరిణితి నొందుఁ బొందుఁ బిదశపం బరమార్థపదప్రభావమున్.

77

- వ. అనిన నమ్మహాద్విజుం డమ్మహామతి కి ట్లనియె. 78
- ఆ. ఇంద్రియంబు లనఁగ శ నెయ్యవి యవి నిగ్రహింప కున్న బాపశమేమి దొడరు
వాని నిగ్రహించువానికి నగుఫలం, బెట్టి దనిన నాతఁ శ డిట్టులనియె. 79
- క. విను విషయజ్ఞానమునకు, ననయంబును మనసు మూల శ మది కామక్రో
ధనిరూఢ మగుచుఁ బురుషుని, ననిశము నెలయించు నింద్రియార్థంబులకున్. 80
- సీ. ఇంద్రియార్థంబుల శ కెలసిన పురుషుండు, గాఢరాగంబునఁ శ గరఁగు చుండు
రాగంబువలనఁ దిశరం బగు లోభంబు, లోభి యై కరుణకు శ లోను గాఁడు
మఱిసముద్ధతవృత్తి శ మరఁగు బాపక్రియఁ, దగువారు సెప్పెడితగవు వినఁడు
కుజనులదెసఁ బ్రీతిగొఱుఁ దుల్యంబులు, గా కుండు వాఙ్మనఃకరకర్మభంగు
- ఆ. లిహమునందుఁ బుణ్యహీనుఁడై చెడిపోవు, బరమునందు దుఃఖభరమునొందుఁ
గాన యింద్రియార్థగతిఁ బోక సాధుసం, సర్వజ్ఞే సుగతిఁ శ జనుట యొప్పు. 81
- వ. ఇంద్రియంబు లన నెయ్యవి యనియు నింద్రియజయసిద్ధియు నీవు న న్నడిగితివి
తత్ప్రకారంబు బ్రహ్మవిద్యావిషయంబు మాబోఁటివారికి నవాచ్యంబై యుండు
నైనను నీవుబ్రాహ్మణ ప్రవరుండవుగావున సద్బ్రాహ్మణ ప్రియం బవశ్యక ర్తవ్యంబు
పరమ బ్రహ్మవిదులయిన బ్రాహ్మణులకు నమస్కరించి బ్రహ్మవిద్యాప్రపంచం
బెఱింగించెద నవధానపరుండ వై యాకర్షింపుము. 82
- తే. అంబరము వాయువగ్నిదోశయమ్ముధరణి, భూతపంచకమిది క్రమంబున మహాత్మ
శబ్దసంస్పర్శరూపరసములు గంధ, సంయుతంబుగ భూతపంచక గుణములు. 83
- క. ఒనరఁగ నాకస మాదిగ, ననులోమముతోడ నిమ్మహాభూతము తే
నును బుట్టు నొకటికొకటి, యనయముఁ బ్రతిలోమగతి లభయంబునుబొందున్.
- వ. శ్రోత్రంబును ద్వక్కును జక్షువును జిహ్వయు ఘ్రాణంబును ననునియ్యే నగు
నింద్రియంబులు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లింద్రియవిషయంబులయి యుండు
నింద్రియపంచకంబునకు పథం బై మనస్సు ప్రకాశిల్లు సప్తమాప్తంబు లై
బుద్ధియు నహంకారంబును వర్తిల్లు సత్త్వంబును రజస్సును దమస్సును గుణంబు
లై యుండు నీచెప్పంబడినమహాభూతపంచక ప్రపంచం బంతయు నవ్యక్తంబను
తత్త్వంబునగ దావిర్భావతిరోధానంబులం బొందుచుండు. 85
- క. అవ్యక్తతత్త్వ మరయఁగ, నవ్యక్తం బయ్యు ¹నిట్టిదై లక్ష్య మగున్
సువ్యక్తేంద్రియభూతా, దివ్యవహారార్థలింగదృష్టాకృతి యై. 86
- వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 87
- తే. అనఘ శబ్దాదివిషయంబులందుఁ దగిలి
యిచ్చు జరియించు నెప్పుడు శ నింద్రియములు
బుధుండు దత్స్వభావముఁ దననబుద్ధి నెఱిఁగి

యేమఱక వానిఁ దగఁ గుదిరయింపవలయు.

88

ఉ. ధీరుఁడు నిర్జితేంద్రియుఁడు శ్ర దెల్లముగాఁ దనుఁ గాంచు భూతవి
స్తారనిరూఢ మైనపరతత్త్వముగాఁ దనయందు భూతవి
స్తారము నెల్లఁ గాంచు సత్యతస్కుటదర్శనుఁ డై ¹సమగ్రచి
త్పారముఁ బొంది నిర్మలత్రపంబులయందుఁ జలంపఁ డెప్పుడున్.

89

క. తప మనఁగ నకలవిషయ,వ్యపేత మగునట్టిబుద్ధివై భవము సుమీ
తపమున సుస్థిరుఁ డగుయో,గపరునకుం గలవె యొందుకక ర్తవ్యంబుల్.

90

క. స్వర్గనరకంబు లింద్రియ,వర్గసమాచరణమునన శ్ర వచ్చును వినవే
స్వర్గ మగుఁ దన్నివారణ, దుర్గతి యగుఁ దన్నిరోధశ్రమర్పలతమెయిన్.

91

చ. అరదము దేహ మింద్రియము శ్ర లశ్యము లాత్ముఁడు సూతుఁడమృతహా
తురగచయంబు ధైర్య మనుత్రోరపుఁబగ్గములన్ దృఢంబుగా
నురవడిఁ బోక యుండ వెర శ్ర వొప్పుఁగ బట్టినవాఁడు ²సేమపుం
దెరువున నేఁగు నప్పరమశ్రధీరుఁడు సువ్వె యుదారుఁ డెయ్యెడన్.

92

తే. ఇంద్రియంబులు దివిచిన్యయెడక సాఱు,చుండు మనసెట్లుఁద ద్వేగమునుపకున్న
నడలి చెడిపోవు బుద్ధి యురదీర్ఘపవన,హతిఁ పయోనిధిలోఁ గల శ్ర మవియునట్లు.

క. వీనింద్రియములు మనసును, బూని తనవశంబ యైనఁబ్రబుఁడుండు³సదా
ధ్యానసమాధిసమగ్నుఁడు, 'వానిం గీర్తింతు రమరశ్రవరులు'మునులున్.

94

వ. అనిన నవ్వివుండు సత్త్వరజ స్తమోగుణంబుల తేఱుం గెఱింగింపు మనిన నెఱు
కీ ట్లనియె,

95

క. అతినిందితము దమోగుణ, మతిమోహమయంబు సత్త్వ మనయంబుఁ బ్రకా
శత నొప్పునుభయగుణము,శ్రతఁ బరఁగు రజోగుణంబు శ్ర సన్నతచరితా.

96

మ. అనుభాకారత నిద్రదైన్యము విమోహం బక్షమత్వంబుఁదా
మసభావంబులు రాగలోభజడతామానంబు లూహింప రా
జసృష్టంతంబులు ధైర్యశాంతికరుణాసంతోషవిద్యాదు లిం
పెనఁగక సాత్త్వికచేష్టితంబులు నిజం శ్ర బిట్లాత్మక గన్మిన్నియున్.

97

చ. అనఘుఁడు సాత్త్వికుం డగుమృహాత్ముఁడుబోధనిరూఢి ⁴సర్వముం
గనీశాని లోకవృత్తములు శ్ర గా వని రోసి సమస్తసంగభం
గనిరతుఁ డై తోఱంగు మమృతారవికార మహంక్రియామృతిం
బనుపడి సంయమప్రకటభావన సుత్తమశాంతిఁ గైకొనున్.

98

వ. సత్త్వగుణిబద్ధుం డగునేని శూద్రుం డైనను జన్మాంతరంబున ప్రశ్నత్వంబు
నొంది క్రమంబున రాజభూసురభావంబులు భజించి భవవిముక్తుం డగు నని
చెప్పిన సమృహిదేవుం డమృహానుభావు నభినందించి.

99

1. గ. సమగ్రవిస్ఫారకః 2. ఆ. స్వర్గపుం. 3. క. గ. చ. గదా. 4. ఆ. దత్తముం.

- తే. దేహమున ధాతుసంశ్రయ్యదీ పుండగుచు, వహి యెట్లుండు శారీరక వాయువులకు నెలపు లెయ్య వెయ్యవి నాకునిశ్చయముగఁ, జెప్పమనుటయునిట్లని చెప్పినతఁడు.
- సీ. మూర్ధదేశమునకు శ వర్ధితంబై పర్వ, నాత్మాగ్ని నాభి దశదాశ్రయంబు శిరమునఁ బావకాంతరీమునఁ జరియించుఁ, బ్రాణుండు భూతాత్మభావుండతఁడు వరుసఁ బ్రాణాపాను శ లిరువురు నమ్యుగ్ని, వెలిఁగింతు రనపేతశవృత్తు లగుచు గుడ వ స్థితలము లాశస్పదములుగా వహి, పరిగతుం డగుచు నశపానుఁ డుండుఁ
- తే. గడఁగి విజ్ఞాత్ర నిర్గమకారి యతఁడు, కర్మబలయత్నకారి యై శ కంతలము నం దుదానుండు వ ర్తించు శ నఖిలదేహ, సంఘలండును వ్యానుండుశ సంచరించు.
- క. వినుప్రాణాపానులు న, య్యనలుఁడుఁ బ్రావుగ సమానుఁ శ డన్నరసవిపా చనుఁ డగుచు నోష్ఠదేశం, బున నుండును సకలధాతుశ్చోషకవృత్తిన్. 102
- క. ఇది పరమయోగిదర్శన, విదితంబిప్పటఁ బవనశ్రవిమలై నమునుల్ వదలక యభ్యాసవిధి, ముదమున ధరియింతు రాత్మకమూర్ధతలమునన్. 103
- ప. ప్రాణాపానసమాహితుండై న సకలదేహంబులందును జరియించుచున్న పావకుండు జీవాత్ముండు గా నెఱుంగు మతఁడు జలంబుల నున్నకమలప త్రంబునుంబోలె దేహంబునం దుండియు నిర్లేపస్వరూపదీపితుం డయి వెలుంగుచుండు నిట్టి జీవాత్ముండ కదా పరమాత్ముండు. 104
- క. చేతనరహితక్షేత్రముఁ, జేతనముం బోరయఁ జేయు శ జీవాత్మదశో పేతుఁడు పరమాత్ముండు వి, ఖ్యాతుఁడు త్రైలోక్యసంప్రకల్పనుఁడనఘా. 105
- క. భూతములయందు వెలిఁగెడు, భూతాత్ముని నెఱుంగుదు ప్రభుబుద్ధులు నిత్య జ్యోతిర్మయు నవ్యయు న, ద్వైతం బగుబుద్ధి నూక్ష్యత్రధర్మమువలనన్. 106
- ప. ¹లని మఱియుఁ గౌశికునకు ధర్మవ్యాధుండు బ్రహ్మవిద్యాప్రభావంబు తెఱంగు సంప్రయోగరహస్యంబు దెలియ ని ట్లనియె. 107
- సీ. తెలివి నొందినబుద్ధి శ గలమహాత్ముండు శు, భాశుభకర్మములందుఁ జొరఁడు క్రమమున సౌఖ్యదుఃఖము లాదిగా నశేషద్వంద్వములయందు శ సమత నుండు విను మట్టిపుణ్యున శ కొనరింప వలయుకా, ర్యం బెఱింగించెద శ ననుదినంబు నియతాశియును జితేంద్రియుఁడునై పూర్వరా, త్రమున న. సపరరాత్రమునందు
- తే. యోగధారణనిరతుఁ డై శ యుండవలయు, నపుడు బోధదీపంబునశ్చాత్మనాత్మ యందుఁగనుచు నివాతదీపానుకారి, యై వెలుంగుచు నమృతమృతయత్న మొందు.
- క. కామంబును గ్రోధంబును, నేమఱకజయింప వలయు శ నెల్లవిధములన్ ధీమహిత యిదియ సతత, క్షేమంకర మైనపథము శ కృతబుద్ధులకున్. 109
- క. నిత్యముఁ గర్మియుఁ గర్మఫలత్యాగియు నగుట లెస్స శ లౌల్యవియోగం

బత్స్యత్తమయోగము ద, తప్రీత్యయలక్ష్యండు సూనె శ బ్రాహ్మణుండు మహిన్.

చ. అరయఁగ జీవితంబు గడు శ నధ్రువ మితయెఱింగి యాత్మన
వ్వరిదెసఁ గీడు రోయక ధ్రువం బగు మైత్రి భజించి సత్కృపా
నిరతుండు నిష్పరిగ్రహుండు శ నిత్యతపస్వియు నిత్యతృప్తుడుం
బరమశమాన్సదుండు నగుబ్రాహ్మణు డొందు సనాతనస్థితిన్. 111

వ. నీ వడిగినయఖిలధర్మంబులు సంతేపహంబున నెఱింగితి నింక నెయ్యది విన
వల తనినం గౌళికుండు మహత్మా వినవలయునవి యెల్లను విశదంబుగా వింటం
బ్రబుద్ధుండ నైతి నీవు సర్వజ్ఞుండ వగుట దెల్లం బయ్యె ననిన ధర్మవ్యాధుం
డతని కి ట్లనియె. 112

క. ఏ నిమ్రోయి ను త్తమవిజ్ఞానోన్నతి వడయుటకు నిరంబగు మూలం
బైనది గల దొకధర్మము, భూనుత యదిసీకు దృష్ట్యముగ నెఱింగింతున్. 113

వ. అభ్యంతరగృహంబునకు రమ్మని యతనిం దోడ్కొని చని మనోహరం బైచతు
శ్శాలం బై వివిధసౌరభసంవాసితంబైనహర్మ్యంబునందు మహితాసనాసీనులైన
వారిం దన జనసేజనకుల నభిమతాహారఃపిత్తోషితులఁ బర మాంబరాధరణ
గంధమాల్యాలంకృతమూర్తుల నతనికింజూపి తానును దత్వాద ప్రణామంబుసేసి
వారలఁ గుశలం బడిగిన నయ్యిరువురుం బుత్తున కి ట్లనిరి. 114

నీ. అన్న కుమార నీరయట్టిసత్పుత్తుండు, గలుగ మాకేమిటఁ శ గడమ సెవుమ
నీచేయుధర్మంబు శ నీకుఁ దో డయ్యెడుఁ, బరమాయురర్థసంకపదలుఁ గనుము
నీచరిత్రంబున శ నిఖిలవంశముఁ బవి, త్రిత మయ్యె మానుషదేహమేల
ధరియించితో కాని శ త త్వ మారయఁ బర, దేవత వీవు సంధియము వలదు

తే. వాఙ్మనఃకర్మములఁ బితృవత్సలత్వ, మొక్కరూపుగఁ జలుపుచున్నయట్టి
సద్గుణాకరు నిన్నెన్నిజామదగ్ను, నొకని నెన్నంగఁ దగుఁగాకయొరులుగలరె.

వ. అని పలికి రప్పుడు ధర్మవ్యాధుండు వారికిం గౌళికిం జూపి యీమహాత్ముండు
మనలఁ (బరమానందంబునం) జూచువేడ్క నిట వచ్చె ననిన నావృద్ధు లతనికి
నర్హసత్కారంబులు గావించినం గైకొని యతండు వారలఁ గుశలం బడిగెనంత
న వ్వివునకు లుబ్ధకుం డి ట్లనియె. 116

నీ. జననుత వీరు నాజననియు జనకుండుఁ, జూనె వీరలకు ఘోర్రూప సేసి
యిట్టిపరిజ్ఞాన శ మేను బ్రాపించితి, నమరులఁ బూజింతు శ రర్థి నెల్ల
వారును నొండుదైవంబుల నెఱుంగ నీ, వృద్ధులు నాపాలివేల్పు లనుచుఁ
గమనీయఫలపుష్పగంధభూషణవస్త్రములు మనోహరభక్ష్యభోజ్యములును
తే. వీరి కెవుడు నివేదింతు శ వేడ్కఁ బు త్త, దారసహితుండ నై నియతముగ సేవ

- యాచరింతును వేదముల్ యజ్ఞములు¹ వ్రతంబులునువీరనాకనుగ్రతలఁపుదృఢము.
తే. జనని జనకుఁడు సద్గురుఁడనలుఁ డాత్ముఁ, డనఁగ ని య్యేవురునునేగృహస్థుచేత
సుగతివాంఛఁ బ్రసాదితులగుదు రట్టి,వాఁడచూ వెధరాత్ముండువసుధహింద.
- వ. అని చెప్పి యి ట్లనియెఁ బతి వ్రతపనువునంజేసి నీవు ధగ్మజ్ఞానార్థంబు నాయున్న
యెడకుం జనుదెంచిన సప్తతి వ్రతవలని యనుగ్రహంబున నీకు నెల్లవియు నెఱిం
గించితిఁ గాని నీదెన నాదుచి త్తంబు ప్రియంపడి యుండదు నీచేసిన యకార్యం
బొక్కటి గలదది యెయ్యది యనిన. 119
- ఉ. ఎంతయు వృద్ధు లై తనుకు శ నీ వొకరుండవ తెప్ప గాఁగ న
త్యంతముదంబునక బ్రదుకుతల్లిని దండ్రిని నుజ్జగించి ని
శ్చింతఁడ వై సదాధ్యయనశీలత వారియనుజ్ఞ లేక యే
కాంతమ యిమ్ములక వెడలి శ తక్కట నీవు గరంబు కూరితన్. 120
- ఆ. నీకు వగచి వగచి శ నిర్భిన్నహృదయులై, విగతచక్షు లైరివివవె వార
లరిగి యింక నైన శ నమ్ముడుసశ్శ యు,ద గ్రశోకవహ్ని శ నార్పవయ్య. 121
- క. నీ యధ్యయనమ్మును సుకృ, తాయాసము నిష్ఫలంబు శ లై చను గురుసే
వాయుక్తి లేక తక్కినఁ, జేయుము నాపలుకు మేలు శ సేకుఱు నీకున్. 122
- వ. అనినఁ గౌశికం డతని కి ట్లనియె. 123
- క. ఇది యట్టిద నీచెప్పిన, సదమలహితవాక్యభంగి శ సకలము వింటిన్
వదలక యిమ్మెయిఁ జరియిం,చెద గురుజనములకుఁ బ్రీతిఁ శ జేసెద వనఘా. 124
- క. నా దైనభాగ్యవశమునఁ, గాదే నీతోడి చెలిమి శ గలిగెం బరమా
హ్లాదమనస్కుఁడ నైతి శు,భోదయముల కెల్ల నింక శ యుక్తుఁడ నైతిన్. 125
- క. పాపకృతం బగుదుర్గతి, ప్రోవుఁ గనక యుండ ననుఁ బ్రబోధాధికలీ
లాపరిణతుఁ గావించితి, నాపాలిటివేల్ప నీవు శ నరసుతచరితా. 126
- చ. అనుపమ మెట్టివారలకు శ నందదు ధర్మపదంబు ధాత్రిలో
విను పదివేపురం దొకఁడు శవిశ్రుతధర్మపరాయణుండు గ
ల్లునొ కలుగంఁదొ నందియము శ గోరి సనాతనధర్మ మూఁది యె
వ్వనికిని నీకుఁబోలె బుధవత్సల యిట్లు చరింప వచ్చునే. 127
- చ. నిను శొకశూద్రుగాఁ దలఁప శ నేర గుణాకర నీచరిత్రముం
గన మది నడ్భుతం బాలసె శ గావున నెయ్యది కారణంబుగా
నొనరఁగ నిట్టిజన్మమును శ నొందితి చెప్పము భూతభావివ
ర్తనములయందు నీకు విదితంబులు గానివి గల్గ వెమ్మెయిన్. 128
- వ. అనిన నతనికి ధర్మవ్యాధుం డి ట్లనియె. 129

—♦ ధర్మవ్యాధుడు గౌశికనకుడనపూర్వజన్మవృత్తాంతంబు పెప్పట. ♦—

- క. జననత నీ వెయ్యది యడిగినఁ దెలుపుట నా కవశ్యకృత్యము గాదే
విను చెప్పెదఁ బూర్వభవంబున నే నొక బ్రాహ్మణుండఁ శ్రీ బుణ్యచరితుండన్.
- వ. వేదవేదాంగపారంగతుండనై యుండుదు నాకు బ్రీయసఖుం డైనయొక్కరాజ
పుత్రుతోడిసంగతింజేసి ధనుర్వేదంబును నభ్యసించితి నొక్కనాఁ డమ్మహీపతి
వేట వోయిన నేనును నతనితోడన చని వనంబునం బెక్కు మృగంబుల నేయు
చుండ నం దొక్కబాణంబు దృణతాంతరితదేహుం డైనమునివరు నొక్కరుం
దాఁకిన నతండు హా యనుచుం బడియె నంత నేనును. 181
- ఆ. డాయఁ బోయి తీవ్రసాయకవిధుం డై, పౌరలు చున్నవిప్రవరునిఁ జూచి
తలఁకి యనునయంపుఁబలుకులు వలికినఁ, గినిసి యిట్లు లనియె శ్రీ మునివరుండు.
- ఆ. బ్రాహ్మణుండ వయ్యుం శ్రీ బాపప్రవృత్తివై, శూద్ర కర్మమునకుఁ శ్రీ జొచ్చి తీవు
గాన నిక్కువము మృగవ్యాధజన్మండఁ,వగుము మీఁద ననియె శ్రీ ననిన నేను.
- చ. ఎఱుంగక తప్ప నేసితి స్రహింపఁ గదే కడు దుర్భవంబునం
బఱుపకు మయ్య నావుడుఁ గ్రూరఁ మునినాథుండు దప్ప దివ్యిధం
బెఱుకుకులంబునందు జనియించియు ధర్మపు లెల్ల నిమ్ముగా
నఱిఁగెడు తల్లిదండ్రులకు శ్రీ నెంతయు భక్తి యొనర్తు ప్రితితోన్. 184
- ఛ. గురుశుశ్రూషంజేసి నీకుఁ బరమశోభనం బగు జాతిస్మరత్యంబునం గలుగు
నపరజన్మంబునం బరమబ్రాహ్మణుండ వయ్యెద వని యనుగ్రహించిన నవ్విపుని
దేహంబునందు నాటినబాణంబు మెత్తన వెఱికి యతనిం దదీయా శ్రమంబునకుం
జేర్చితి నాచేసినపుణ్యంబున నమ్మహాత్ముండు నపాయంబు వొందండ్లయ్యె నాకు
నిట్టిజన్మంబునొంద వలసె నని చెప్పినం గౌశికం డిట్లనియె. 185
- తే. జన్మ మిట్టిది చరితంబునంద మిట్టి, దెన్నఁడును నిట్టిచోద్య మే శ్రీ నెందుఁజూడ
నింక జన్మాంతరముదాఁక శ్రీ నేల యిపుడ, పుణ్యచరితమై నీవు విశ్రవ్రుఁడవెకావె.
- ఆ. పాపవర్తనుండు శ్రీ బ్రాహ్మణుం డయ్యును, నిజము శూద్రుకంఠేనీచితముండు.
సత్యశౌచధర్మశ్రావణ శూద్రుండయ్యు, నతఁడు సద్విజుండ శ్రీ యనిరి మునులు.
- క. అనయంబు నాత్మకర్మంబున నతినిచ మగు భవముఁబొంద వలసెనే
యని నీవు నిరంతరమును, మనమున దుఃఖంపవలదు శ్రీ మహితచరిత్రా. 188
- ఛ. నిజగుణదోషకర్మముల శ్రీ నెట్టన మేలును గీడు వచ్చుఁ ద
త్సజనితసౌఖ్యదుఃఖములఁబ్రాజ్ఞులు దుల్యమనసుకై మనో
రుజలును దేహజంబు లగుశోగములున్ హితధర్మకర్మభే
షజములఁ జేసి పాపుదురు శ్రీ సర్వము సాత్త్వికదృష్టిజూచుచున్. 189
- క. ప్రియములు వాయుటయును న, ప్రియములువెనఁబొందుటయునుఁ బెల్లుగ న్నగుఁడ
త్క్రియలందుమూఢభుతికివ్వా,దయఁబాపము వాయు దెవుడు శ్రీధరికొనుచుండున్.

- తే. వగతు మన్న నెవ్వారికి ఓ వగవఁ జనదు, చిత్తమున నేమిటికి సంత్రసింపరాదు
కాన గతమునందును ననాగతమునందు, వగప రాద్యులుసంతోషవంతులగుచు.
- క. వగవున దేజోహీనుం, డగునాత్మహిత క్రియలకునక్షముఁ డగు న
వ్వగవుదొఱఁగి యుద్యోగము,దగఁ జేయఁగఁ గలుగు నంచితములగుశుభముల్.
- వ. కావున భూతంబులనదసత్ప్రకారంబులు గనికొని ధీరుండ నై యుండు మనిన
నాధర్మవ్యాధుండు మహాత్మా నీచెప్పినయంతవట్టు నిదర్శనంబులుగాఁ గొని
యేను నిఁభేదుండ నై భవిష్యత్కాలసద్భావంబునందు సమాహితుండ నై
యుండువాఁడ ననియె సంత నా భూదేవుండు. 143
- చ. అతులితపుణ్యమూర్తివి కృతార్థుండ వెందును నీవు ధర్మ మూ
ర్తియుగ నెప్పు డేమిటక ఓ చేయుచు నుండుము నిత్యశోభన
స్థితి వెలుఁ గొందు మేను భవ ఓ దీయసమాగతిఁజేసి ధర్మను
స్థితమతి నైతి న న్ననుమరతింపు గుణాకర పోయి వచ్చెదన్. 144
- వ. అని వానికిం బ్రదక్షిణంబు నేసి వీడ్కొని చని కొళికుండు నిజజననీజనకుల కతి
భక్తి శుశ్రూష నేసి కృతార్థుండయ్యెం బాండవోత్తమా నీయడిగిన తెఱంగునం
బతి వ్రతామాహాత్మ్యంబును బిత్తశుశ్రూషావిశేషంబును హీనవర్ణుం డయిన
వాఁడు ధర్మంబు నలుపునుపాయంబును జెప్పితి ననిన విని ధర్మతనయుండు సంత
సిలి మఱియు మార్కండేయు ని ట్లని యడిగె. 145
- తే. అగ్నిదేవుండు దొల్లి మహాతపంబు, నేసె నని విందు నది యేల ఓ చేసె ననఘ
యంగిరసుఁ డేమికతమున ఓ నగ్నియయ్యె, నగ్నులెన్నిభేదంబుల ఓ నతిశయిల్లు.
- ♦ మార్కండేయుండు ధర్మజానకు నంగిరసుం డగ్నియైన తెఱంగు నెప్పుట. ♦—
- వ. ఇంతయు వివలతకు ననిన నమ్మహాముని యిట్లని చెప్పె నగ్నిదేవుండు దేవతల
తోడి యలుకంజేసి హవ్యంబులు వహింప నొల్లకవనంబునకుం జని బహుకాలం
బు ఘోరతపంబు నేయుచు నత్యంతకృపం డై యాత్మగతంబున. 147
- చ. అలుకమెయిం దొడంగి విప్రీనాంతరభూమికి వచ్చి యిట్లు నే
వెలుగక యున్నచో భువనవృత్తము సర్వము నిల్చు నిల్చినన్
జలరుహనూతి వేటొకనిఁ ఓ జయ్యన నగ్నిపదంబునందుఁ దా
నిలుపక యున్నె నే నిచట ఓ నిల్పుట పోలదు పోయెదన్ వెనన్. 148
- వ. అని తలంచి తపంబు సాలించి నిజపదంబున కున్ముఖుం డయి చనిచని యంతకు
మున్న బ్రహ్మనియోగంబునం ద్రిలోకంబులకు నగ్నియై వెలుంగు చున్నవాని
నధికతపోవిజృంభితు సంగిరసుంగని భయంపడి యెప్పటియట్ల మగిడి పోవునడ
సంగిరసుం డతనిసాలికిం జనుడెంచి యి ట్లనియె. 149
- చ. అనఘ జగత్ప్రయార్పితుండ ఓ వైతిమిరాపహరుండ వైతగన్
వనదహగర్భుచే బ్రథమశవహ్నిపథంబునఁ గల్పితంక నై

తనరుదు నీవు నీ దగుపదంబున నే నిటు లుండ నోడుముకా

ఘనముగ నీవు నీపదము శ్ర గైకొనవే యవికల్పభావనన్.

150

వ. అనిన నగ్నిదేవుం డి ట్లనియె.

151

క. విను నాకీ ర్తిజగంబులఁ, బానుగుపడియె నీవు భువనకృపాజితవృత్తిం

బనుపడితి గానఁ దగు నీ, యనలపదవి నీక నాకు శ్ర నలవడ దింకన్.

152

వ. నీవు ప్రథమాగ్నినైయుండు మేను ద్వితీయం బగుప్రాజాపత్యవహ్నినై వ ర్తించెద ననిన నంగిరసుండు దేవా యిట్లానతీవలదు ప్రథమాగ్నిత్వంబు నీవకైకొనినన్ను నీకుం బ్రథమపుత్తుంగా నాదరింపు మనినం బావకుండు దాని కొడంబడియె. నివ్వధంబున నంగిరసుఁ డగ్నికి నగ్రతనయుం డై యగ్నిసారూప్యంబునం దేజ రిల్లె నయ్యంగిరసునకు శివ యనుదానికి బృహతీర్తియు బృహజ్జ్యోతియుబృహ ద్బ్రహ్మయు బృహన్మనసుండును బృహన్మంత్రుండును బృహదాభిసుండునుబృహ స్పతియును నన నేడ్వారుగొడుకులు మఱియు భానుమతియును రాకయు సినివా లియుఁ గుహువు నర్చిష్కతియు మహిష్కతియు మహామతియు నన నేడ్వారు గూఁతులుం బుట్టిరి.

153

క. తనయుఁడు బృహస్పతికి న, త్యనఘుఁడు శంయుండు వుట్టి శ్ర యాగంబులలో మును హవిషాజ్యమును దాఁ, గొనియెడువాఁడయ్యె నధికశ్రగుణయు క్తిమెయిన్.

వ. ఆ శంయునకు ధర్మపత్నియైనసత్యకు భరద్వాజుండును భరతుండును నానిరువురు గొడుకులు వుట్టి రందు భరతునకు భారతుం డనుకొడుకున్ భారతి యనుకూఁ తురుం బుట్టిరి భరద్వాజునకు వీర యనుదానికి వీరుండు వుట్టె.

155

క. వానికి సరయువునకుఁ బలు, భానుం డై వుట్టె సుతుఁడు శ్ర భానుఁ డనఁగ నా భానునకు నిశ్చ్యవనుఁ డనఁ, గా నాత్మజుఁ డుద్భవించె శ్ర గడునుజ్జ్వలుఁడై.

156

చ. అతనికిఁ బుట్టెఁ బుత్తుఁడు నిరంతరతేజుఁ డుదార ర్తి ని మ్కృతి యనివేరివాఁడు విను శ్ర కిల్బిషభాజను లై నమానవుల్

సతతము నాకృశాను నతిశ్రవక్తమనస్థితిఁ గొల్చి దోషని

మ్కృతి దగఁ గాంతు ర ట్లగుతఁ శ్ర గీర్తిత మయ్యెఁ దదాఖ్య వానికిన్.

157

క. ఘనుఁడు రుజస్కరు, డనఁగా, జనియించెను నాతనికి రుజస్కరునకు న

త్యనుపమకాంతిపరుం డై, జనియించెం గోధుఁ డనఁగ శ్ర జనవరతిలకా.

158

వ. ఆ క్రోధునకు రసుండు వుట్టె రసునకు స్వాహా యనుకన్యకయుం గాముం డనుకొ డుకునుం బుట్టిరి కామునకు నమోఘుండు వుట్టె నమోఘునకు నుక్థుండు వుట్టె మఱియుం గాశ్యపుండును వాసిష్ఠుండును బ్రాణుండును నాంగిరసుండును జ్యవ నుండును ననువా రేవురు తేజస్వియైనకొడుకుం బడయుదు మని యనేకవర్షంబు లు ఘోరతపంబు సేసి మహావ్యాహృతి స్మరణంబు సేయుచున్నంత.

159

చ. అనలముచాయ మస్తకము శ్ర నర్కనిభం బగుబాహుయుగ్మముం

గనకసముజ్జ్వలంబు లగుకన్నులుఁ జర్మము కృష్ణవర్ణతం
దనరినజంఘలుఁ గల యుగదాత్తపు కేహము దేజరిల్లఁగాఁ
దనయుఁడు వుట్టె వారలకుఁ ॥ దద్దయు నద్భుత మందె లోకముల్. 160

వ. ఇట్లు వుట్టినయప్పావకుండు పంచజనప్రభవుండు గావునం బాంచజన్యుండనుపేరం
బ్రసిద్ధుం డై దశసహస్రవర్షంబులు దపంబు నేసి నిజమస్త్రకంబున బృహద్ర
థంతరు లనువారలను వదనంబున హరిని నాభియందు శివుని బలంబున నింద్రునిం
బ్రాణంబుల వాయ్యగులను బాహుయుగదంతపుటంబుల విశ్వభూతంబుల
సృజించె మఱియును. 161

క. తవుఁ డనువహ్ని నిరంతర, తపోనిరూఢుఁ డయి పంచదశపుత్తుల న
త్యపరిమితఘోర తేజో,విఫులాత్మలఁ గనియెఁ గపట్రవృత్తినిపుణులన్. 162

వ. ఆ పదియేపురు సుభీముండు నతిభీముండును భీముండును భీమబలుండును నతిబ
లుండుననువారొక్క మొగియును సుమిత్రుండునుమిత్రీవంతుండును మిత్రీజ్ఞం
డును మిత్రీవర్ధనుండును మిత్రీధర్మయు ననువా రొక్క మొగియును సురప్రవీ
రుండును వీరుండును సువేషుండును సువర్షసుండును సురహంతయు ననువా
రొక్క మొగియునుగా నిట్లు మూఁడు మొత్తంబులై యజమానుల యజ్ఞఫలంబు
లపహరించుచుండుదురు తత్ప్రశాంత్యర్థం బై యాగంబులందు నగ్నిచయనంబు
నేయునది. 163

తే. అధిపవిహాగశృతుల నొప్పకనగ్నిచయన,ముల యుదగ్రపక్షాఘాతములనువిప్ర
వరులమంత్రఘోషములను ॥ వారు నిహతు,లై భయంపడి చేరరుగ్రయజ్ఞభూమి.

వ. తవుండు మఱియు సకలయజ్ఞభాగభుజు లైనపుత్తుల నేవురం గనియె నం
దగ్రజుండు. 165

సీ. వైశ్వానరుం డనువహ్ని చాతుర్మాస్య,విధులందు భూసురకవితతిచేతఁ
బర్జన్యపహితుఁడై పరమార్చనముఁ గాంచు, నధిప రెండగునాతఁడఖిలమునకుఁ
!బ్రభుఁడు దానై విశ్వేశతి యన విలసిల్లు,వినుము మూఁడగువాఁడుకవిశ్వమునకుఁ
నాత్ముఁడై విశ్వకుం ॥ డన నొప్పనా లవు,నతఁడు భూతములయాహారవితతి

తే. వెలయఁ బశ్యమునేయుటకవిశ్వభుక్కు,నాఁగఁ బెంపొందు గోపతిగనామధేయుఁ
డై సమస్తధర్మక్రియలందు హేతు,వైప్రశస్తి వహించునేనవునతండు. 166

వ. మఱియు భానుం డనువహ్నికి భానుపుత్రియైన బృహద్భాసయందు బలదుండును
మన్యమంతుండును ధృతిమంతుండును నాగ్రయఁబండును నగ్నియుసోముండును
నన నార్వురు గొడుగులు నిశ యనుకూతురుం బుట్టిరి సకలతపఃఫలంబులు
నిర్వహించుట కయి పురందరుండు మనునామధేయుం డయినకొడుకుం బడసె
నమ్మనుపు భానుపుత్రి యైన నిశాకన్యంబెండ్లియై ప్రజాపత్యుం డనుపేరఁ బరఁగి
పరమబ్రాహ్మణులచే నర్చితుం డయ్యె నివ్వధంబున ననేకవహ్నులు సకలధర్మః

సాధకు లై వెలింగిరి దక్షిణాగ్నిప్రముఖు లయనవహులు వాయుహుతింజేసి య న్యోన్యసంస్పృష్టంబు లయ్యెనేనియు రభస్వలాదిసంకరంబులం బొరసేనేనియు మృతక జాతకాదిసంస్పర్శనంబునం బొందేనేనియుఁ దత్ప్రాయశ్చిత్తార్థం బై యష్టాకపాలేష్టి నీయవలయు నని చెప్పి మఱియు మార్కండేయుం డిట్లనియె.

క. ఆపుఁ డను వహ్ని యతులిత, రూప యయినముదిత యను త్రగుణియందు జగ ద్దీపకు నపార తేజ మ, హాపూజ్యం గనియె నగ్ని శ్ర నద్భుతనామున్. 168

చ. అతఁడు త్రిలోకతంత్రము నిగ్రంతర మై చన నిర్వహించుచున్ శతమఖుఁ డాది యైనసురశసంతతికిం బ్రియ మొప్ప హవ్యముల్ సతతము మోచి యిచ్చుచు భృశం బగుతద్భర మోర్వలేక సు వ్రతనిరతుం డధర్వఁ డనుశవానికి ని ట్లను నాదరంబుతోన్. 169

వ. ఏను దుర్బలుండ నైతి నీవు దేవతలకు హవ్యంబులుమోచి యిమ్ముని వానింబంచి తాను సముద్రంబు సొచ్చి యందు దాఁగుటయు దేవతలద్దేవముఖుండున్నయెడ రోయం దొడంగిన నబ్ధిచరంబులై నమత్స్యంబులు సురలకు నగ్ని దేవుండు జలధి నుండుట సెప్పటయుం గనలి యనలుండు మీలం జూచి జనంబులు మిమ్మునిర్ద యులై వధియింతురు గావుత మని శాపంబిచ్చె నప్పడు. 170

ఆ. హవ్యవహనమునకు శ్ర నమరో త్తములు దన్ను, వేయవిధుల నొలసికేడుకొనిన నెట్లు నియ్యకొనక శ్ర యెంతయు విసిగి స, మీరసఖుండు దనదుశ్షేషు విడిచె. 171

వ. ఇట్లు సంత్యక్తశరీరుండై ధరాతలంబు బ్రవేశించుటయు నతనిచేత విడువంబడిన దేహంబువలనం బూయంబున గంధకంబు నస్థుల దేవదారువును క్లేష్టంబున స్ఫటి కంబును బిత్తంబున మరకతంబును వాతంబునఁ గృష్ణశిలయు నఖంబుల నభ్ర కంబును స్నాయుసంచయంబునం బ్రవాళంబును బుట్టె నతండు భూగర్భస్థితుం డై ఘోరతపంబు సేయుచున్నంత భృగ్వంగిరఃప్రముఖు లయినమహామునులు నిజలేపోబలంబున నతనికి నాప్యాయనంబు సేయుటయుఁ దేజస్వియై ధరణి వెలు వడి వచ్చి యమ్మహాత్ముం డమ్మహామునులం జూచి తదీయ తేజంబు దనకు దుస్స హం బగుటయు భయంపడి క్రమ్మట నంబుధి సొచ్చి యడంగిన. 172

క. విను జననాయక సంయమి, జనములు వహ్నిపని యంతఁ శ్ర జాలించి ప్రియం బున నంచితవిధిసంగ్రహ, మునకై పూజించి రధికశ్రవుణ్య నభర్వన్. 173

వ. అయ్యధర్వాగ్ని తేజంబును నమ్మునులతనికింజేయుబహుమానంబునం దన్ముఖం బున నమరులు దృష్టు లగు చునికియుం జూచి సహింపక పాపకుండు సకలభూ తంబులుఁ జూచుచుండ నంబుధి వెలువడి వచ్చి నిఖిలలోకహితార్థంబు గా నెప్పటియట్ల హవ్యవహత్వంబునంగీకరించె నిట్లనేకశాఖం బయినయగ్నివంశంబు ప్రశంసాభాజనం బయ్యె నగ్ను లెందఁ తైననుం దదాత్మ యైనతేజం బాక్కటి య యని చెప్పిన సంతసిల్లి యమ్మహామునికి ధర్మతనయుం డి ట్లనియె. 174

- క. మునినాథ మహాసేనుం, డనలునకుం గృత్తికలకు శ హరునకు సుతుఁ డై
న నిమిత్త మేమి తెఱఁగో, విన వలతుం జెప్పవే నశవిస్తరఫణితిన్. 175
- వ. అనిన మార్కండేయుం డతని కిట్లని చెప్పెఁ దొల్లి దైత్యులతోడ రణంబు
సేసి యోటువడి దేవగణసహితుం డై దేవేంద్రుండు దొలంగి పోయి దానవుల
నోర్వ నోపునట్టిమహాసత్త్వం డగుసేనాపతి నేందుఁ బడయుదునోకో యని
యొక్కనాఁడు మానసం బనుశైలంబునకుం జని యందొక్కయెడ నొక్కరుం డ
క్కార్వ చింతాపరుం డై యున్నయెడ. 176
- తే. ఒక్కదనుజాధముఁడు మొఱ్ఱయోకడంగి, నన్నుఁజెఱగొని పోయెడునన్నలార
యెవ్వరిట విడిపింపరే శ యింతవట్టు, పుణ్యమునఁ బోవ రయ్య కార్యుణ్యబుద్ధి.
వ. అని యిట్లు సువ్యక్తం బైనవనితావిలాపంబు వీ తెంచినం బురందరుండు నిజాం
తరంగంబు గరుణాంతరంగితం బగుటయు నోడ నోడ కిదెయ్యెను వచ్చితి ననుచు
నద్దిక్కునకు నడచి ముందట నతి భయంకరాకారుం బట గదాహస్త నప్త
చలిత విద్యుల్లతారుచిరమూర్తి యైనదాని నొక్కకన్నియం గొని గగన
తలంబునం బఱచువానిం బ్రబలవలాహకవిసీల దేహుఁ గేశి యనుదానవుం గని
సరభసుండై. 178

—* ఇంద్రుఁడు కేశి యనురాక్షసునిఁ బాఱఁ దోలుట. *

- ఉ. ఓరి దురాత్మ యాయబల శ నోడక యేటికిఁ బట్టినాఁడ వం
భోరుహనేత్ర విద్యు మెట శ నోయినఁ బ్రాణము గొందు నింకఁ బ్ర
స్ఫారమహీధర ప్రకరభంగవిహారధురీణ ముగ్ధుడై
త్యారుణింజితాశ్రి, కులిశాస్త్రము సుమ్మిదె యంచు డాసినన్. 179
- మ త్తకోకిలము. ఘోరవిక్రముఁ డైనకేశియుఁ శ గ్రోధఘూర్ణితచిత్తుఁ డై
ధీరుఁ డుక్కున నిల్చి యగ్ధ శ దీర్చి వాసపు వైచె న
వీర్వరుఁడు గద చూర్ణితంబుగ శ వేసె నాసురభంగిఁ బొం
గారి దారుణవజ్రపాతరయ్యంబునం బటుహస్తుఁ డై. 180
- ఆ. అసుర వీర నొకమశ్రహాచలశృంగంబు, విఱిచి వైచె నమరవిభునిమీఁద
నోత్రవైరి ఘోరశ్రకులిశాభిహతి వ్రయ్య, నడిచె దానిఁ జదలఁ శ నదరులెగయ.
వ. ఇట్లు దనసాధనంబులు విఫలంబులైనం దలంకి దానవుం డక్కన్నియ దిగవిడిచి
పఱచిన నింద్రుండు దానింజేరం జని నీవెవ్వరిదాన వీరక్కనుచేత నెట్లు పట్టువడి
తనిన నది యతని కిట్లనియె నయ్యా యే నరిప్పనేమి యను ప్రజాపతికూతుర
దేవసేన యనుదాన దైత్యసేనచలియల నేనును మాయప్పయుం గేళికాతుకం
బునఁ దండ్రియనుమతంబు వడసి సఖిజనసహితంబుగా వెడలి యిమ్మానసనగంబు
సానుదేశంబులం గ్రుమ్మరుచుండంగేళినామధేయుండైన యాయనురాధముండు.
క. ఫలుమాటు నచ్చి తనదు, ర్విలసితములు సూపు మాకు శ వేడుకతోడం

బలుకుచు మేలమునఁ జెనకఁ, దలఁచుఁ గదియు మదినకదనశ్రదళితహృదయుఁ డై.

తే. వానిచేష్ట లన్నియు దైత్యసేన కభిమ

తంబు లై యుండు నాకు నెంతయును దుస్స
హముల యమ్మొయి వినవె యక్క-మలనయనఁ

గోరి దానవుఁ డెలయించిక్కొంచుఁ జనియె.

184

తే. అంతఁ బోక వెండియు వచ్చియింత సేసె, నద్దురాత్ముఁడునన్ను మీఠదైవకరుణఁ
దొడరుదుఃఖసాగరమునఁబ్రబడుటదప్పె, ననిన నయ్యింద్రుఁడనియెనయ్యతివఁజూచి.

క. విను దక్షతమాజలు, మాజననియు మీతల్లియును నిశఙ్ఖంబుగ మాకీ

వసుజ వయితి వనజానన, యొనరంగా వేడు సీకు శ నొకవర మిత్తున్.

186

వ. అనిన దేవసేన దేవేంద్రున కిట్లనియె.

187

తే. అనఘ మాతండ్రి యొక్కనాఁడతిముదమున, నన్ను నుపలాలనముసేసినాతిసీవు
ప్రధితపారుషుఁడగుభర్తఁ శ బడయుదనియె, నట్టివానిన నీవు నాశకరయవలయు.

చ. అనిమిషదానవేంద్రులకుశ్రుతైన నబయ్యుఁడు నుగ్రవైరిభం

జనుఁడు త్రిలోకరక్షణవశంవదుఁడుఁ భవదిష్టమిత్రుఁడుఁ

ఘనగుణకీర్తనుండు నగుశకాంతునిఁ గోరెద నా మనోరథం

బు నెరయ సంఘటించి సురశ్రవుంగవ నన్నుఁ గృతార్థుఁడేయవే.

189

వ. అనిన నింద్రుండు దీనికిం బతి యెవ్వం డగునొకో యని కొండాక విచారించు
నెడ నమ్ముహూర్తంబు రౌద్రనామకంబయి సోమసూర్యసంగమ కారణంబయిన
యమావాస్యాముఖంబై యుండం బూర్వసంధ్యారాగరక్తాంబుదప్రతిబింబపటల
పాటలిశోదకం బైన జలనిధినమీపంబున నమరాసురసమరసంకులంబుగా నరుణ
కిరణుం డుదయించుచుండఁ దత్కాలంబున భృగ్వంగిరఃప్రముఖు లైన మునులు
వేల్పువావ్యంబులు మోచిగొని హవ్యవహనుండు సూర్యమండలంబు ప్రవేశించు
చుండం గనుంగొని యిది సూర్యసోమాగ్నిసమాగమం బయినరౌద్రనామక
ముహూర్తంబు గావున సూర్యసోమాగ్ని తేజంబున జనియించినవాఁడు దీనికిఁ
బ్రీయుండు గావలయు నని మనంబున నిశ్చయించి యతం డాక్షణంబ.

190

క. బాలం దోడ్కొని యబ్జజు, పాలికి జని మ్రొక్కి త్రిదశశ్రవాలుఁడు దేవా

యా లలనకుఁడగువరునిఁ గృ, పాలుఁడనై యొసఁగు మనినఁ శ బద్మజుఁ డనియెన్.

ఉ. దీపితవిక్రమాస్పదుఁడు శ దీనికి నల్లభుఁ డయ్యెడుం ద్రిలో

కీపరిరక్షణక్షముఁడు శ కీర్తితమూర్తి యొకండు వాఁడ మీ

యాపద లెల్లఁ బొపుటకు శ నై ధృతిఁ బూను నశేషదేవ సే

. నాపతిభావముఁ విబుధశ్రనాయక శీఘ్రమ భావ్య మింతయున్.

192

వ. అనినం బ్రీతుండై పితామహు వీడ్కొని యింద్రుండు సనియెఁ దదనంతరంబ
వశిష్టప్రముఖు లైన సప్తమహామును లమావాస్యాహోమంబుసేయ సమకట్టిన

నమరు లందఱు నందు హవిర్భాగంబులు గొనుటకు నాసన్ను లగుటయు. 193

క. ఆహవసీయముఖంబున, నాహూతుం డై హుతాశుఁ య డమ్మును లిడఁగా
నాహుతులుఁ గొని దివిజనం,దోహమునకు వరుస నొసఁగఁ యదొడఁగెం బ్రీతిన్.

సీ. ఆ సమయంబున య నమ్మనీంద్రులభార్య, లందఱు సున్నాన య మొండఁ జేసి
రమణీయమాల్యాంబరవిభూషణాద్యలం, కారంబు లొనఁగించి య గారవమునఁ
జనుదెంచి పతులకు య సమ్మతిం బరిచర్య, నేయుచు మెలఁగంగయ నాయసఖుఁడు
మెలఁతలవాలిక య మెఱుంగుఁగన్నులయొప్పున, దెలిసవ్వు మొగములశ్రవలసనంబు

తే. నడ బెడంగులు నన్ను వశనడుములందు, వెలయువళులభావంబులు వలుదఁచున్న
గవల ¹నిక్కును నేర్పడఁకగని కరంగి, మదనమార్గణవిదళిత్రహ్మదయఁడయ్యె.

వ. ఇట్లు విక లేంద్రియుండైవై శ్వానరుం డమ్మునిపత్నులయందుఁదగిలినడెందంబు
మగిడింప నేరక వారలం గదియ నప్పల్గించి గార్హ పత్యకుండంబునం దావేశించి.

చ. అతివలు దన్నుఁ జేరుటకు నా య సపడుం బొరిఁ జేరుచోట నా
యతవిలసచ్చిభాగముల య నల్లన వారల నంబుఁ గౌతుకం
బతిశయ మై తదంగలత య లాదలుఁ గౌగిటఁ జేర్చు గోరుఁ గం
పితధృతి యై కలంగఁబడుఁ య బెల్లగురాగరసంబు ముంపఁగాన్. 197

వ. అంత నమ్మునీంద్రులహోమవిధి సమాప్తం బగుటయుజాతవేదుండు మదనవేదనా
భరంబు సహింపనోపక నిర్జనం బయినవనంబునకుం జని మునిపత్ని సమాగమంబు
దుర్లభంబుగా వగచి వెగడంది శరీరంబు దిగవిడువ సమకట్టునెడఁ దదీయవల్లభ
యైనస్వాహాదేవి దత్ప్రకారం బంతయు నెఱింగి యతనినిం బ్రియంబునేయునది
యై సప్తమునులలో నంగిరసుభార్య శివ యనుదాసిరూపంబు గైకొనిచని యేక
తంబ యన్న హుతాశనుం గనుంగొని యిట్లనియె. 198

తే. అంగిరసుభార్య నేను క్రవాభిధాన, ననఘ నాకును నాతోడియంగనలకు
ననుదినంబును నతిమనోహరవిలాస, మైనసీమూర్తిపైఁగోర్కియడరియుండు.

ఉ. సీమదించంద మిట్టిదని య నిక్కు మెఱుంగక నే మజస్రముం
గామశరాహతిం గలఁగి య కారియవొందుదు మాతృలందు నీ
కామము మాదెసం గలిమి య కౌతుకచేష్టలయం దెఱింగి యు
ద్దామమనోరథప్రచళితస్థితినందఱముం గ్రమంబునన్. 200

చ. నినుఁ గవయం దలంచి యిట య నెమ్మిమెయిం జనుదెంచినార మిం
పునఁ జెలు తెల్లఁ దొల్ల నను య బొమ్మని పంచిన వచ్చితికా మనం
బనవరతాసురాగముగ య నంగజశీలే భజింపు మింక నొం
డని యెడ నేసితేని కుసుమాస్త్రిఁడు పైఁపడు నన్నుఁ బావకా. 201

వ. అనిన సంతసిల్లి యగ్నిదేవుండుదానిం గైకొనియె నదియును నతని నభివృత్త

భోగంబులం బ్రీతునిం జేసి తదీయతేజోధాతువు ధరియించి యశోబ్ధు వాసి
యా క్షణంబ గరుడీయై గగనంబునకు నెగిసి యతిత్వైర్విమనంబున శ్వేతోపర్వ
తంబునకుం జని యం దొక్కయెడ శరచణ స్తంబనంవృతం బైనకాంచనకుం
డంబునందు నిజభర్తశుక్లంబు సంగమించి మఱియును. 202

- క. మునిపత్నులరూపులు గై, కొని వసుసన్ వచ్చి పుష్కరకోమలి ప్రియుఁ బ్రీ
తునిఁ జేయుచు రేతస్కం,దన మొనరించుచును వచ్చెన్ శ దత్క-లశమునన్.
తే. విను పతివ్రతాతిలక మై శ వెలయునట్టి, యయ్యగుంధ రూపంబునలవరింప
నెట్లు నేరద కాని యశ్రయ్యంతి యున్న, యువిద లాట్వరూపులుశానరించాల్సెన్.
వ. ఇవిధంబున నాటుమాటులు ప్రస్కందితం బైనయగ్ని తేజంబున. 205

❖❖❖ కుమారస్వామి యవతారము ❖❖❖

- క. ఆదిత్యనిభుఁడు విమల, ద్వాదశబాహుండు పద్వ్యదనుఁడఖిదిశా
రోదోంతరంబు వెలుంగ మ,హోదారుం డౌకుమారుఁ శ మదయం బయ్యెన్.
వ. ఇట్లు శుక్ల పక్షంబునం బాఙ్ద్యమియందు వీర్యవిషేకంబున్ విదియయందు గర్భ
వ్యక్తియుఁ దదియయందు శరీరమాత్రావిర్భావంబునం జతుర్థియందు సకలావ
యవసంపూర్ణతయు నై యుదయించినకుమారుండు పంచమియందు సముత్థితా
కారుండై పేర్చి త్రిపురదహనసాధనం బైనహరుకారుకం బమృతహీధరంబునందు
నిజీప్తంబై యున్నదానిం బుచ్చికొని గుణధ్వనిసేసిననమ్మహాధ్వనివిని కలుపించి
యైరావత సుప్రతీకంబు లనుదిగ్గజంబు లయ్యగ్నిభువుహిందం బజితెంచిన నమ్మ
హాభుజం డారెంటినిం బెనచి పట్టి రెండుచేతుల ధరియించి తననహజం బైన
శక్తియొక్క కేలం గ్రీడార్థకలితం బైనకుక్కుటం బొక్క కేలనుబరిపూర్వమాణ
నినదంబైన శంఖంబు గరద్వయనంబునం చాల్చి హస్తయుగళంబున గగనంబు
వ్రేయుచుం బాణియుగ్మంబు వక్త్రంబుల నిడికొని బాలోచితంబులైనయంగుళి
చర్వణంబులు పారిబారి నొనరించుచు నిశితసాయకంబునం గ్రాంచపర్వతవిభేద
నంబు సేసి పటుశక్తిపాతంబున శ్వేతశైలశృంగభంగంబు గావించి చెలంగి
యాటుముఖంబుల నొక్కపెట్ట యార్చినం బ్రళయభైరవారావభీషణం బైన
తదాఘోషణంబున. 207

- మ. కులశైలంబులు ¹గ్రక్కదం గదలె ద్విక్కుల్ వయ్య లయ్యెన్ మహీ
వలయర బంతయు ²జిజ్ఞనం దిరిగె దేవవ్రాతముల్ సాధ్వసా
కులతం బొండె బయోధు లన్నియును సంశ్రితోభించె సప్తశ్వుస
పులు బిట్టల్లి రథంబు నల్ దెసలకుం శ బోసిడ్చె నుద్భాంతిమైన్. 208

- క. అట్టిమహోత్పాతంబులు, పుట్టిన గని మునులు లోకశ్రములకు శుభముగాఁ
జట్టన శాంతికవిధు ల,ప్పట్టున నొనరించి రాత్మభావపపరులై. 209

వ. ఆ సమయంబునం జైత్రరథవననివాసు లైనజను లందఱుం గూడి యంగిరసః ప్రముఖముసీంద్రులభార్యలకు నగ్నిదేవువలనం బుట్టినబాలుండు లోకంబులకు నిట్టియనర్థంబు సేయందొడంగెనని యాశ్రోశించిన నియ్యపవాదంబునకు రోసి యాసప్తమునులలోన వసిష్ఠుండు దక్కఁ దక్కినయార్వరుఁ దమవనితలం బరిత్యజించిరి మఱియును గొందఱు జనులు వీ రేమి సేయుదు రిన్నిపోకలం బోయినది వహ్నిభార్యయ కాక యని బలుకం జొచ్చి రంత నమ్మహామునుల పాలికిఁ బావకాంగన సనుడెంచి యిట్లనియె. 210

క. వినుఁ డేను వహ్నివలనం, గనినకుమారుండు వాఁడు శ్ర గడు నిజ మిది మీ వనితలకురం బని గా డిటు, సనునే కులసతుల విడువ శ్ర సత్పురుషులకున్. 211

వ. అని యెంత సెప్పిన వా రొడంబడరైరి తదనంతరంబ విశ్వామిత్రుండు గుమారు కడ కరిగి యద్వైపుశరణంబు సొచ్చి వివిధవాక్యంబులం బ్రస్తుతించి తదాదేశం బున నతనికి జాతకర్మాదివిధు లొనరించిన నది యంతయు నెఱింగి యమరులెల్ల నమరేంద్రుం గానం జని యిట్లనిరి. 212

ఉ. దారుణశౌర్యధుర్యుఁ డతిదర్పితచిత్తుఁడు వహ్నిసూనుఁ డ వీర్వరుఁడు నిన్నుఁ గైకొనక శ్ర వీరమెయిం జనుడెంచు నిప్పు దు ర్వారత సీపదంబు గొనుశవాంఛ నవశ్యముఁ గాన యింతలో నీరస మెత్తి వాని వధియింపుము చెచ్చెర విక్రమోన్నతిన్. 213

వ. అట్లయిన నీకు నింద్రత్వంబు శాశ్వతం బగు నేమును బ్రదుకుదుము లోకంబు లవ్యాకులంబు లగు ననినం బురందరుం డషడ సప్తమాతృకలం బిలిచి మీరు నని వహ్నిసంభవుండైన కుమారు సమయించి నాకుఁ బ్రియంబుసేయుండని పం చినం బనిపూని వారు ఘోరంబుగా నతనిపై నడరి తదీయతేజోవిశేషంబునకు భయం బంది యతని శరణంబు సొచ్చి యేము లోకమాతలముమాయందునీవు మాతృభావంబుసేయ నర్హుండ వనినం గుమారుండు వారి నభినందించి చేకొనియె నంత నగ్నియు నిజపుత్తుపాలికి వచ్చి యతనిచేతంబూజితం డయి తదీయరథౌ పరత్వంబున నిలిచె మాతృగణంబు క్రోధంబునం బుట్టినయది లోహితాస్యయను భామిని కుమారునకు దాది యై యుపలాలనంబు సేయుచుండ నఖిలభూతగణం బులు బఱతెంచి క్రౌంచారిం బరివేష్టించె నది యంతయు విని కలుషించి. 214

— ఇంద్రుడు కుమారస్వామిపై నెత్తివచ్చుట. —

ఉ. స్కందునిమీఁద నెత్తి బల్యగర్వితుఁ డై నడతెంచె నుద్భట స్యందన సామజాశ్వభట్యసంకులసైన్యసమగ్రదేవతా బృంద సమేతుఁ డై భువనభీకరసంగరకాంక్ష నింద్రుఁడ స్పందితశౌర్యుఁ డగ్నికణపాత భయంకరవజ్రహస్తుఁడై. 215

వ. అంత.

తరలము. తరళదీధితిపుంజనిర్భరదారుణాయుధపాణు లై

తేరలఁ ద్రోచి దివోకసుల్ పట్రతెంచి యార్చుచుఁ దాఁకి రా

శరవణోద్భవు నాతఁడుం దగ శ సంభ్రమస్ఫుటరోషవి

స్ఫురితనిష్ఠరహాసజ్వంభణమున్ వహించినఁ జెచ్చెరన్.

217

తే. అతనిముఖగవ్వారంబుల శ నద్భుతముగ, నుగ్రదహనశిఖావళులుదృశించి

వేల్పుమూఁకలనరికట్టి వేల్వఁదొడగె, నంత నెంతయుసంభ్రాంతులగుచునురలు.

క. నీకింకరులము మమ్ముం; జేకొని కృపఁ గావు మనుచు శ శిఖనందను న

స్తోకబలు శరణు వేడినఁ, జేకొని దాహభయ ముడుగఁ శ జేసె నతండున్.

219

వ. ఇట్లు దేవతలు కుమారు నాశ్రయించినం జూచి 'బలసూదనుండు క్రోధఘూర్ణిత

నయనుండై యతనిమీఁద వజ్రంబువైచిన నది తదీయదక్షిణపార్శ్వంబుఁదాఁ

కిన నం దొక్కపురుషుండు గాంచనవర్ణుండును శ క్తిధరుండును మేషవదనుండునై

విశాఖుం డనుపేరం బ్రభవించె మఱియును గన్యాకుమారగణంబు లనేకంబులు

పుట్టె నది యెల్లనుం గని జనితభయుం డై హరిహయుం డగ్నిసంభవు నభయుం

బని కొలిచె నంత నమరులు సంతసిల్లి సింహనాదంబులు నెలంగ షణ్ముఖిత

మఖులం బరివేషించి రని చెప్పి వెండియు మార్కండేయుం డి ట్లనియె.

220

నీ. అయ్యగ్నిసంభవు శ నాయతోన్నతబాహు, నాముక్తకవచుఁ ద్రేజోమహిష్ఠు

నాలోహితాంబరు శ హరికుండలకర్ణుఁ, గనకరత్నోజ్జ్వలశ్రుంగిరీటు

సంపూర్ణయావను శ సర్వలక్షణయుక్తుఁ, గని యనురాగిల్లి శ కమలనిలయ

సాకారయై వచ్చి శ యఖలంబుఁ జూడంగ, సితపద్మహస్తయై శ యతనిఁబొందె

తే. శ్రీసమేతుఁ డై విశేషకాంతిస్ఫూర్తి, నొలసి పూర్ణచంద్రుఁడెలుపు దాల్చి

యిన్నవానిఁ జూచి శ రుత్ఫుల్లలోచన, కుముదు లగుచు మునులుశనమరవరులు.

వ. అంత వృద్ధివసంబు సంప్రాప్తం బయ్యెనందు మహామును లందఱు మహాసేను

సతిభక్తిం బూజించి శృతాంజలు లై యి ట్లనిరి.

222

ఉ. పుట్టినయాఱునాళ్లకున శ పొంపిరివోయి జగంబు లన్నియున్

దట్టుడ వై జయించితి ముగ్ధంబున నీదుమహాత్వమెంతయుం

జట్టులు గాదె యిట్టియవిశేయుడ వింద్రపదంబు నీక కాఁ

బట్టము గట్టి యేలుము కృష్ణా మము నెల్లను వహిసంభవా.

223

వ. అనినం గ్రొంచారి వారలం జూచి యింద్రపదవి నుండువారి కెయ్యది కరణీయుం

బని యడుగుటయు వా రిట్లనిరి.

224

మ. బలముం దేజము నించిలోకముఁ గృపం శ బాలించు టర్కేందుభూ

జలతేజఃపనాంబరంబులకు న్యసైర్యంబుగాకుండ ని

శృలశక్తిస్థితి నీగి శిష్టజన రక్షాదుష్టశిక్షాసమా

కలనం బింద్రపదస్థుఁ డౌనతనికిం శ గర్భవ్యముల్ షణ్ముఖా.

225

- చ. అనునెడ నిర్దుః డి ట్లనియె శ నట్లయినం గడు లెస్స దేవనీ
వనిమిషనాయకత్వమునయందభిషిక్తుఁడ వై ముదంబుతో
ననుఁ బనిగొమ్ము నీదుకిరూణా దొసఁ గెల్లను దీటి యుండెదన్
ఘనతరశౌర్యనారుడవు శ గావున నర్జుఁడ వింద్రులక్షికిన్. 226
- వ. వను దేవేంద్రపదవి నుండ నోడును నెట్లనిన భవదీయ తేజోవిశేషంబులుసూచి
విస్మితులై కొందఱు నీకు నింద్రపదవియందు వేడ్కవుట్టుగట్లుగా నేమేనింజెప్పి
నావలనం గొఱగామి కల్పించి నీకును నాకును భేదంబు సేయంజూతురు దానన
జేసి నీవు కుపితుండవైనాయెడం గృపదప్పిన నెవ్వారికి వారింప నలవి గాదు
లోకభయంకరంబైనవిగ్రహంబు ప్రవ ర్తిల్లుఁ గావున నవశ్యంబును దివిజరాజ్యం
బునీక యొప్పించితి మమ్మెల్ల నేలుకొమ్మేనినం గుమారుండు నవ్వుచు నిట్లనియె.
- డి. అట్టిది యేల పుట్టు నమశ్రాధిప నీవు జగత్ప్రభుండ వై
యిట్లల మైన తేజము వ్రహించి సుఖంబున నుండు మేను నీ
చుట్టమనై భుజాబలమునాంపున నీ కెలసంబు దీర్చెదం
జట్టన నన్నుఁ బంపుము భృతశంబుగ నెయ్యది కార్య మి త్తఱిన్. 228
- చ. అనవుడు సంతసిల్లి యతఁ శ డాతని కి ట్లను నట్టులైన నీ
పసువున నేను సత్యహితశ్రభావణ యింద్రపదంబునందు ని
ల్చినెగడువాఁడ నైతి సురశసేనల కెల్లను నాయకుండ వై
ఘనభుజ నీవు సత్కృప జగదభయనోదన మాచరింపవే. 229
- వ. అనినఁ గుమారుండు మరుత్పతి కి ట్లనియె. 230
- డి. నీకుఁ బ్రియంబుగా భవదశ్రికినికిం బతి నయ్యెదన్ భుజో
తేజోపటు ప్రతాపము లశ్రజేయములై పెనుపొందఁ బేర్చిఘో
రాకృతులైన నీ రివుల శ నందఱు దున్నెద సర్వలోకర
క్షాకరణై కబుద్ధి నవిశేకల్పుడ నయ్యెదఁ గట్టు పట్టమున్. 231
- వ. అనిన నతి ప్రీతుం డగుచుఁబురుహూతుండు సకలమునిగణసమేతుం డయి తత్క్ష
ణంబ కుమారునకు సఖిలదేవసేనాధిపత్యంబునం దభిషేకం బొనరించె ముని
వరులజయజయశబ్దంబులు నమరులసింహనాదంబులుం గిన్నరగంధర్వగానంబులు
మంగళతూర్యరావంబులునప్పరోన ర్తనంబులుఁ గల్పతరుకుసుమవర్షంబులు సమ
కాల ప్రవృత్తంబు లయ్యెం బదార్థభూషణముణి ప్రభాలంకృతం బైనకుమారు
మాళిభాగంబున నుజ్జ్వలం బైన ధవళాతపత్రంబు సురగిరిశిఖరోపరిగతం బగు
శరచ్చంద్రబింబంబు ననుకరించుచుండ నట్టియెడ. 232

—: ఈశ్వరుండు కుమారస్వామియొద్దకు వచ్చుట. :—

శా. నానాసిద్ధగణంబు గొల్వఁ బరమోనందంబునం జంద్రు రే
ఖానద్ధాంచితమాళి భూరిభుజగాత్రకల్పజ్వలాకారుఁ డీ

శానుం డానతశంకరుండు గిరిజాశనంయు క్తుడై వచ్చెఁ ద

తేనానిం బ్రియసూను షణ్ముఖుని వీక్షింపంగఁ బ్రేమంబుతోన్.

238

వ. ఇట్లు వచ్చి మహాదేవుండు మహాసేనుం గౌఁగిలించుకొని యతనికి విశ్వకర్మనిర్మితంబును హేమమయంబును నయినపుష్పమాలిక యొసంగెననిచెప్పి మార్కండేయుండు పాండవేయున కిట్లనియె వినుము రుద్రుండు మున్ను నిజవీర్యంబు నహియందు సంగ్రహించినఁ దత్రేజోవిశేషంబునంజేసి పావకుండు గుమారు నుత్పాదించె నదియునుం గాక యగ్ని రుద్రుం డని వేదవిదు లైన విప్రులవలనవిసంబడు నట్లగుటం గుమారుండు వహ్నిసంభవుండును రుద్రసూనుండును నని చెప్పంబడియె నగ్నిభామిని గృత్తికాఖ్యై త్రై నమునిపత్ను లాఱుర్వరూపంబులుగై కొని ప్రియసమాగమంబునలిపి శ్వేతశైలంబున రేతస్కందంబుసేయుటం బ్రభవించినవాడు గావునఁ గార్తి కేయస్కందనామంబులం బరఁగె నని చెప్పి యిట్లనియె.

తే. అప్పు డింద్రుండు మున్ను దా శ్ర నబ్జభవుని, యోగమునసురక్షితముగ నునిచినట్టి దేవసేనకుఁ గన్వృత్తాతిలకమునకుఁ, జెలువముగ నలంకారంబు శ్ర సేయఁ బనిచి.

వ. సముచితప్రకారంబున నచ్చటికిఁ దెప్పించి కుమారుం జూచి యిక్కిన్నియ భవదర్శంబై పరమేష్ఠిచేత సృజయింపఁబడియెం గావున ని వ్వరవర్ణినిం బరిగ్రహింపుమనిన నప్పార్వతీనందనుండు మందస్మితసుందరవదనారపిందుం డయి యమ్ముహూర్తంబునందు.

236

ఉ. మానితవిక్రమోజ్జ్వలుండు శ్ర మంగళతూర్యనినాద మొప్పఁదే

జోనిధి వహ్నిసాక్షిగ విశ్రుద్ధవిధిజ్ఞుండు దేవమంత్రి మం

త్రానుగమం బానర్పంగఁ బ్రయం బెసలార వరించెఁ జాగుప

ద్యానన దేవసేనఁ గరిత్రయానఁ గరగ్రహణప్రయుక్తితోన్.

237

అ. గుహ్నుండు దేవసేనఁ శ్ర గోరి పెండ్లియు నైన, యాదినంబు షష్ఠీయగుటఁ జేసి

యర్చనీయ మయ్యె శ్ర నాదివసంబు లో, కముల కెల్లఁ గరము శ్ర గారవమున.

క. ఏ దినమునందు షణ్ముఖు, శ్రీదేవి వరించెఁ గమలభరిహితకర యై

యా దివసము పంచమి లో, కాదరణీయంబు లక్ష్మీ శ్ర కాస్పద మయ్యెన్.

239

ఇ. ఇట్లు విహితమంగళాచారుం డయిన కుమారుపాలికిం జనుదెంచి నిజభర్తలచేతం

బరిత్యక్త లై నమునిభార్య లార్దురు నధికదైన్యవివర్ణవదన లై యిట్లనిరి.

240

చ. కనుకనిఁ గూడి దుర్జనులు శ్ర గానక చూడక యేము హవ్యవా

హనునకు నిన్నుఁ గంటి మని శ్ర యాడిన నందుల కోడి మమ్ముఁ జ

య్యనఁ బతు లుజ్జగించిరి ప్రి శ్ర యంబున నిం కిట నీవు మాకు నం

దనుఁడవు మమ్ముఁబోవ విహితంబు గుమారక నీ కవశ్యమున్.

241

తే. పుణ్యలోకంబులకుఁ బాసి శ్ర పొక్కుచున్న, మమ్ముఁ జేకొని కరుణానామగ్రబుద్ధి

- బుణ్యగతియందునిలుపుముగవుత్త్రభావ, దృష్టివెలయ మా యలమటగదీర్పవయ్య.
- క. అనిన గుమారుడు వినయంబున నిట్లను నేను మీకుఁ గ బుత్తుడ మీరల్ ననుఁ గన్నతల్లులరు వినుఁ, డనుమానం బేల మీప్రియం బొనరింతున్. 243
- సీ. అనుచుఁ జేరువ నున్నయనిమిషపతిఁ జూచి, వీరికిఁ దగుపదం గ భారయంగ వలయు నావుడు బలశ్రవైరి యిట్లనుఁ జంద్ర, సతు లైనయా దక్షశసుతలతోన రోహిణిపొరువునగరుచి నొప్పునభిజత్తు, నానొక్క చుక్క దాఁ గ బూని యప్పు డందఱకంటె నశత్యంతవల్లభ నేన, యగుదుఁ జంద్రున కని గ వగచి యర్థి
- ఆ. దపము సేయ సరిగెఁ గ దత్పదం బది రిత్త, యున్నయదియు పేరికనువు మచట ననిన వారిఁ బ్రీతి గ నతఁడు వీడ్కొలిపినఁ, గడఁగి వారు సనిరి గ గగనమునకు.
- వ. నాటంగోలఁ గృత్తిక లార్దురు నగ్నిదైవత్యం బన బరఁగునక్షత్రంబై దివం బున వెలింగిరి తదనంతరంబ స్వాహాదేవి యే తెంచి కుమారుం గని సీవు మత్తు త్తుండవు నిత్యంబును నేను సీపాల వసీయింప వలతు ననినం బ్రీతుండై యాతం డట్లకాక సీవు మత్సమీపంబున నుండి యేనును నీకోడలుం గొనియాడంబ్రియం బున నుండు మనియె నప్పుడు కుమారమాతృకలు హవిషయుఁ గాళియుఁ గౌశ్రీ కయు నుద్ధతయు శారికయు, నార్యయు వైభాత్రీయు ననువార లేడ్వరుం గుమారుముందట నిలిచి యిట్లనిరి. 245
- ఉ. మమ్ము జగత్ప్రియంబునకు గ మాతలఁగా నొనరింపు ¹మిప్పు ము నిమ్ముల నొప్పుమాతృకల గ కెక్కుడు గావుత మేమి సర్వలో కమ్ములుఁ దొంటిమాతృకలఁ గ గైకొన కుండుటయుం బ్రియంబుతో మ మ్మనిశంబుఁ గొల్పుటయు గ మాకు వరంబుగ మిమ్ము వణ్ణుఖా. 246
- * కుమారస్వామి సప్తమాతృకల బాలగ్రహంబులఁ జేయుట. *
- ఆ. అనిన నగుచు నాతఁ గ డక్లేల వారల, పేర్కి మాన్పఁ దగవె గ పీఠినొండు వరము వేడుఁ డిత్తు గ వదలక యనుడు నా, స్కందమాత లనిరి గ గారవమున.
- క. అగుఁ గాక యేమి యే మీ, జగములఁ గలశిశువులకు నశ్రజస్రముఁ బీడల్ దగ నొనరించుచు నీకృప, నెగడెద మిన్వరము మాకు గ నీ వాసఁగఁ దగున్.
- వ. అనినం గార్తికేయుం డిట్లనియె. 249
- క. అక్కట కీడు దలంచితి, రిక్కార్యము దగవె యైన గ నిచ్చితి మీకుఁ మ్రొక్కినఁ గొల్పిన వేడిన, నక్కటికముతోడఁ గావుఁ గ డమ్మ శిశువులక.
- క. పాయక పదియాఁజేడుల, ప్పాయమునందాఁక నరుల గ బాధింపుడు మీ రాయతమదంశజనితు న, జేయు నొకని మీకు రక్షఁ గ జేయం బనుతున్. 251
- వ. అని పలికి యమ్మహాసేనుండు నిజదేహంబునంగాంచనవర్ణుండై నపురుషునొక్కరు నుత్పాదించిన వాడునుం బుట్టనప్పుడ యాఁకలి దగిలి తిరిగి నేలంబడి మూర్ఛి

తుండైనం గుమారుండు వానికిఁ జైతన్యం బొసంగె నతండును స్కందాపస్మారం
బనుపేరిగ్రహం బై మాతృకాగణరక్షకుం డయ్యె మఱియు శకునిమాత యైన
వినతయు దైత్యమాత యైన దితియు గోమాత యైన సురభియు శునకమాతయైన
సరమయు వృక్షమాత యైన కరింజయు సర్పమాత యైనకద్రువయుఁ గుమారు
దాదియైనలోహితాస్యయు మాతృగణసమన్వితలై గర్భపీడనంబును శిశుపీడనం
బునుం జేయుచు మనుష్యులవలన బలిమంత్రోపహారదానతర్పణంబులఁ దృప్తిం
బొంది బాలురకు నాయురారోగ్యసుఖంబుల నొసంగుదురు పోడశవర్గంబుల
మీఁదఁ గొన్నిగ్రహంబులు గలవు చెప్పెద వినుము. 252

సీ. నిద్రించుతఱినొండ్రెనెరయమేల్కనియున్న, తఱినొండ్రెసురసమృద్ధయముఁ గాంచి
బ్రతుసినపలుకులు శ వలుకుమానవుఁ బొందు, నదియ దేవగ్రహమనియెఱుంగు
నది శయానుం డయ్యు శ రాసీనుఁ డయ్యుఁ బి, తృశ్రేణిఁ గని యున్మ్రదించెనేని
నది పితృగ్రహముభ్రాంతతాత్మకడై నరుడుగం, ధర్మలఁగనినగాంధర్వమనియు
తే. బరఁగుగ్రహముసోకదికాలపర్యయమునఁ, గదిరి¹ బ్రమియంచెనేనియశ్ర గ్రహంబు
వాతపైత్యాదివికృతులనలనబుద్ధి, దప్పటయు నొక్కగ్రహవైకృతంబయండు.

క. విను డెబ్బదియేం డ్లగుదాఁ, కను మానవులకు గ్రహోష్ఠభూతంబులు గ
ల్లు ననంతరంబ గ్రహముల, పని వలవడు ముదిమి యెల్లపనులకుఁ జాలున్. -

క. నియతి గలిగి యింద్రియముల, జయించి శుచు లైనశాంతిసంపన్నులకున్
భయ మొనరింపఁగ లే వ, వ్యయపుణ్యగ్రహము లే యశ్వస్థలయందున్. 255

వ. మఱియు నొక్కటి సెప్పెద. 256

ఆ. ఆదిదేవుఁడగుమృహదేవుమీఁద నె, వ్యానిమనసు భక్తివై భవమున
నుల్లసిల్లు నతని శ నెల్ల కార్యముల డ, గఱపు సూత్ర గ్రహవిశ్కారకృతులు. 257

వ. అని చెప్పి మార్కండేయుఁ డిట్లనియె నట్లు గుహుండు గ్రహంబుల నియోగిం
చు నెడ నగ్నివల్లభ యల్లన యతనిం జేర నరిగి యిట్లనియె. 258

తే. పుత్ర విను మేనుదక్షనిశ్రుతినిన్నుఁ, బావకున కిచ్చెమాతండ్రిబాల్యమునను
నన్ను నతఁడంత యొల్లఁడునాకుఁ బతికి, నెవుడు నెడలేనిపొందుగ్యాసీనర్పు.

వ. అనిన నగ్నిభవుండు మహాద్విజులు వహ్నియందు హవ్యంబులు స్వాహాకారకలి
తంబు లయినమంత్రంబుల నొసంగువారు దానంజేసి నీకుఁ బ్రియునితోడినిత్య
సహవాసంబు సిద్ధించు ననియె నప్పుడు సకలమునిగణసమేతుం డై చనుదెంచి
కమలాసనుండు మహాసేను నభినందించి యంతకుమున్న నన్నిహితుండై యున్న
ఘహదేవుడెసఁ జూచి యతని కిట్లనియె. 260

ఆ. అనఘ వీఁడెత్రిపురహరుండు త్రిలోచనుం, డిదెత్రిలోకమాత శ హిమనగేంద్ర
తనయ వీరు నీకుఁ శ దల్లియుఁ దండ్రియుఁ, జావ్వె వీరిఁ గొల్వు శ సుచిరభక్తి.

వ. అగ్నిదేవునియందును దదీయభార్యయందును దారు నిజయోగబలంబునం జేసి
యావేళించి (సుక్లంబువెట్టుటం జేసి) యాదంపతులులోకహితార్థంబుగానిన్నుం
గని రని చెప్పినఁ బార్వతీనందనుండు సానందహృదయుం డయి సకలలోకగురు
వులైన పార్వతీపరమేశ్వరులం బూజించి సంస్తుతించె నంత నింద్రుండు గార్తి
కేయునకు నై రావణభూషణం బైనఘంటాద్వయంబు నొసంగిన నం దొక్కటి
కుమారుండు గైకొని యొక్కటి విశాఖున కిచ్చెం బదంపడి. 262

—* ఈశ్వరుండు గుమారసహితుండై భద్రవటంబు సేరుట *—

మ. తనయుం గౌఁగిలఁ జేర్చుచుక వరుస మూ శ్రద్ధఘ్రాణముం జేయుచుక
జనితానందమనస్కుఁ డై గిరిసుతా శ్ర సంయుక్తుఁ డీశానుఁ డ
య్యనఘుం దోడ్కొని భద్ర కేశరిసహ శ్రాంత ద్రధారాధుండై
చనియెక భద్రవటస్థలంబునకు నై శ్రశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 263

వ. అమ్మహాదేవుముందట ననేక యక్షగణపరివృతుండునుబుష్పకాధిరూఢుండునునై
కుబేరుండును వెనుక దెన నమరగణసమన్వితుండును నై రావణోల్లాసియు నై
వాసవుండును దక్షిణపక్షంబునం బ్రబలరక్షోయక్షరక్షితుండై యమోఘనామ
ధేయుండైన యిక్షో త్రముండునుంగృతపరికరు లైనవసురుద్రాదిత్యులును దావలి
పక్షంబున నతిభయంకరవ్యాధిమృత్యుపరివేష్టితుం డై పితృపతియును వివిధ
యాదోనివహనాధుం డయిన వరుణుండును నడచిరి మణియు మూర్తిమంతంబు
లై శూల పట్టిన గదా ముసలాదికంబు లైనయద్దేవునాయుధంబులుఁగమండలు
ప్రముఖోపకరణంబులుం జనియె నయ్యాదిదేవునకు నాసన్నుం డయి చం
దుండు ధవళాతపత్రంబు ధరియించె ననిలాగ్నులు చామరహస్త లై కొల్చిరి
విద్యయు సావిత్రియు గాంధారియుఁ గేశినియు ననుదేవాంగసలు దాక్షయణిం
గొల్చి చనిరి త్రిలోచనసఖుం డైనపింగళుం డనుయక్షుండు వృషభకేతనంబు
దాల్చె నివిధంబున నభిరామవిభవోదారుం డై కుమారగురుండు భద్రవటంబు
సేర నరిగి యచ్చటఁ గుమారుం జూచి యిట్లనియె. 264

తే. సప్తమంబైనమారుతశ్రుంగంధమునకుఁ, బతివి గమ్ము కుమార దేవతలకేపుడుఁ
గార్యమొదవినఁజేకొనిశ్రీకడఁ కదీర్చు, మనిశమునుమత్పదధ్యానశ్రునుఁడవగుము.

—* కుమారస్వామి మహిషాసురుం జంపుట *—

క. చనుము శుభంబుల నొందుము, తనూజ యని కౌఁగిలించి శ్ర తద్దయుఁ బ్రేమం
బున నతని పీఠకొలుపఁగ, ననఘ మహాత్యాత్రములు రక్తయంబునఁబాడమెన్.
ఆ. దెనలు మండె ధరణి శ్ర దిద్దిరఁ దిరిగె న, భంబు మోసె వడఁకెఁ శ్ర బర్వతఘ్నము
జగము ఘోరతిమిరక్తసంవృత మయ్యె ని, ర్జరులమనము లెల్ల శ్ర సంతభ్రమించెన్.
వ. తదనంతరంబు. 268

మ. ఘనశస్త్రాస్త్రముహోజ్జ్వలంబు చతురంగవ్యాప్తభూమండలం
బు నితాంతోద్ధతఘోరఘోషబధిర్భూతాఖిలాశాముఖం
బనిరోధోద్ధతవేగ ముగ్రదనుజేంద్రదానిక మేతెంచె నీ
సున నీశానముఖామర ప్రతతిపై శ్రీ శుంభదృష్టజారంభ మై.

269

వ. ఇట్లు మహిషాసురసంరక్షితం బయిన దానవసైన్యంబు పటతెంచి చుట్టు ముట్టి
యసంఖ్యసాయకంబులు గదాఖడ్గముసలపరిఘశతఘ్ని ప్రముఖానేక ప్రహరణంబు
లు ప్రయోగించి నిమిషమాత్రంబున ననిమషసైన్యంబునం బ్రచురమాతంగ
తురంగరథికపదాతి ప్రకరంబులం బరిమార్చినం గార్చిచ్చు పొదివినం బటచు మృ
గంబులుంబోలె నమరులు సమరవిముఖులై తొలంగం బాటినం జూచి నముచి
సూదనుండు సింహనాదంబు నేయచు నెలుం గెత్తి సురగణంబుల కిట్లనియె.

చ. వలవదు సంభ్రమంబు గరువంబుగ నియ్యెడ నెల్లవారు నే
ర్పలవడ వాహనంబులు మగ్ధాస్త్రములు సమకట్టి క్రమ్మఱు
డలవునఁ దున్ని వైపుడు దుర్రాత్ముల దైత్యుల నేను గల్గఁగా
దలరఁగ నేల మీకు ధృతి శ్రీ దాల్చుడు నిల్చుడు గెల్చుడు డుక్కునన్.

271

ఛ. అనినఁ బోక నిల్చి యాహితోత్సాహులై, సకలవాహనాస్త్రశస్త్రచయము
లలవరించి వేర్చియార్చి తాఁకిరి వసు, రుద్ర సాధ్యముఖి మృగుత్పివరులు

272

మ. అమరానీకవిస్మజ్యమానబహుశస్త్రాస్త్రాహితచ్ఛిన్నజే
హములై ఘోరమదేభముల్ బహులరక్తాక్తంబు లై తూలఁ దీ
వ్రమహావాతని సాతజాతరభ సత్రవ్యాధూతసంధ్యరుణా
భ్రములూ నా నవశంబు లై యుటలుచుంబ్రత్యధిసైన్యంబులన్.

273

మ. పురుహూతాగ్రసర ప్రభూతబలసంభూతాస్త్రనిర్ధూతమై
తిరిగెఁ బమ్మర దైత్యవాహినుల సుశద్వత్తాశ్వికశ్రేణి వి
స్ఫురితోత్సాతసమీర వేగవిముఖభూతాకృతిం దూలు భీ
కరరత్నాకరజాతసంతతతరంగవ్రాతముం బోలుచున్.

274

చ. అడరుచు దేవసైన్యవిశ్రీఖాగ్నిశిఖావళి చుట్టు ముట్టినం
గడువడి దానవద్వజనిక శ్రగల్గురథ ప్రముఖంబు లన్నియుం
బొడిపొడి యయ్యె సుగ్రతరభూరి దవాసల మెల్లదిక్కులం
బొడమిన వట్టికట్టియల్రపోవులు రూ పఱుమాడ్కిఁజోపఁగన్.

275

శా. గీర్వాణ ప్ర విముక్త బాణపటలక్రీడావిలూనంబు లై
గర్వోన్నతస్థసురారిశిర్షములు వీరకణ్డొల్లెఁ గల్పచ్చిదా
నిర్విక్రాంబుడమండలోద్గతమహానిర్హితపాతావధూ

- తోర్వీభృద్వనగండశైలములతో శ నూహింపఁ దుల్యంబు లై. 276
- వ. ఇట్లు నిహస్యమానంబు లగుచు దైత్యసైన్యంబులు నిలువ నోర్వక నలుదెసలం
జెదరిన నొదరి యదల్పి మహిషాసురుం డొక్కమహాశైలంబు వెఱికి యిరుగేల
నమర్చుకొని యమరులమీఁదం గవిసినం గని జనితోత్సాహంబైన యసురాసీకం
బతనిం గూడికొని భరీ నిస్సాణపణవాదితూర్యరవంబులు సింహనాదంబులుఁ జె
లంగం గడంగిన నింద్రాదిసురులును బెలుచ సంకరోన్ముఖు లై నిలిచిన. 277
- క. మహిషుఁడు బల మేర్పడ న,మృహిధరముఁ వై చెన య్యమర సైన్యముపై
మహి సంచలింపఁగా దశ,సహస్ర యోధవరు లపుడు శ ¹చదిసిరి దానన్. 278
- ఉ. అంతయుఁ జూచి యెంతయు భయంబున నింద్రునిఁ దొట్టి నిర్జరుల్
భ్రాంతమనస్కులై తిరుగఁబడ్డ నుదంచితఘోరమూర్తి యై
యంతక శౌర్యుఁ డా దనుజుఁ శ డంత దిగంతము దూలఁ గిట్టి కా
లాంతకుఁ డైనరుద్రనిరభాగ్రము చెచ్చెరఁ బట్టె నుద్ధతిన్. 279
- చ. హరుఁ డదె చిక్కె నింక ననుశ్రరాధిపుచే దెగు నంచుఁ బొంగి భీ
కరముగ దైత్యు లార్వఁగ జగత్త్రితయంబును గంప మొందఁగాఁ
డెరలి మునీశ్వరుల్ గరము శ దీనతఁ బొందఁగ మందహాసభా
సురముఖుఁ డై పురారి నిజసూనుఁ గుమారునిఁ జూచి యిట్లనున్. 280
- ఉ. చూచితె వీనిసాహసము శ శూరత మద్రథరోధి యయ్యె ని
న్నీచుఁ గృతాపరాధు నవిశ్రాంతి గతాయువు మృత్యుదేవికిఁ
గోచరుఁ జేయు మిష్టు రణకోవిద నాపుడు షణ్ముఖుండు గో
త్రాచలసన్నిభుండు మద్రనాంతకుమాటకుఁ బొంగియుక్కునన్. 281
- ఉ. లోహితరత్న భూషణుండు శ లోహితమాల్యధరుండు విస్ఫుర
ల్లోహితలోచనుండు నవశ్రలోహితవస్త్రిండు లోహితాస్త్రిం డై
యాహవ కేళికిం గడఁగునప్పడు సూడఁగ నొప్పె లోకని
ర్దాహ సమిద్ధ నూతన పత్రంగుడపోలె రథాధిరూఢుఁ డై. 282
- ఉ. ఆతని సుగ్ర తేజ నిట్రలాక్షతనూభవుఁ జూచి నిర్జర
వ్రాతము భీతిఁ బో విడిచి శ వారక ధీరత నిల్పె నంత ని
ర్ధాతవిరోధి వైరివధ్రదోహలి యై వడి వై చెఁ దీవ్రని
ర్ధాతముతోడఁబుట్టు వనఁ శ గాఁ దగునుజ్జ్వలశక్తి దైత్యుఁడెన్. 283
- క. దారుణకల్పాంతాగ్ని స,మారంభము దోష నమ్రహస్త్రంబు రయం
బారంగ నడరి దివిజేం,ద్రారాతిం బొదివి భస్మితాంగునిఁ,జేసెన్. 284
- వ. ఇవిధంబున మహిషాసురుం బరిమార్చి కుమారుండు మఱియు నమృహాశక్తిం
బునఃపునః ప్రయోగంబు గావించుచు ననేక దైత్యదానవశతసహస్రంబుల వధి

యించె నద్దేవునిపారిషదగణంబుం గవిసి యసురులం దునిమి తూటాడి తదీయ
రక్తపానమాంసఖాదనంబులు నేసి మత్తిల్లి యాడుచుం బాడుచు నతనిఁ గొని
యాడుచు విహరించె నిట్లు వైరులం బాలియించి తిమిరంబు విరియించిన తిమిర
వైరియుంబోలె వెలుంగుచున్న కార్తికేయు నజేయుం జేర నరుగుదెంచి జేవేం
ద్రుం డతనిం గొంగిటం జేర్చి యిట్లనియె. 285

చ. కమలభవప్రద త్రవరగర్వితుఁ డై మముఁ జీరికిం గొనం
డమితపరాక్రముండు దనుజాధిపుఁ డీతఁడు సీమహాగ్రణో
హమున దవాగ్నియందు శలభంబునుబోలె నశించె వీనికిన్
సము లగువారు వెండియును శ్ర జచ్చిరి నూర్పురు దైత్యు లీ యనిన్. 286

క. లోకత్రయంబునందును, నీ కీర్తి వెలింగె నమరశనికరము నేనున్
నీ కింకరులము గణర, త్నాకర రక్షింపు మమ్ము శ్ర ననిశంబుఁ గృపన్. 287

వ. అని పలికె నప్పడు పార్వతీసుందరుండు నిజనందనుఁబునఁపునరాలింగనంబుల నభి
నందించి పురందర ప్రముఖులం జూచి యిక్కుమారునందు నాయం దెట్లట్ల సభ
క్తికచిత్తుల రైవర్తిల్లుం డని యాజ్ఞాపించి యనంతరంబ భద్రవటంబునకుం జని
యె నమరులు ప్రమదంబునం దమతమనివాసంబులకుఁ జని రివ్వీధంబున. 288

ఉ. ఒక్కదినంబునంద బలిశయుండు సురారుల నెల్లఁ దున్మి పెం
పెక్కి దయాద్రిఁ డై యభయ శ్ర మిచ్చె జగంబుల కెల్ల షణ్ముఖుం
డిక్క-భ భక్తితో వినిన శ్ర నెప్పడుఁ గీర్తన నేసినన్ జనుల్
నిక్కము సర్వదోషముల శ్ర నీఁగి భజింతురు భవ్యభద్రముల్. 289

వ. అనిమూర్ఖుండేయుండు నెప్పినఁబాండవులుసంతుష్టహృదయులై యమ్మహాత్మునిం
బ్రశంసించిరి వా రివ్వీధంబున నభీష్టకథాగోష్ఠింబ్రవర్తిల్లనెడఁ గృష్ణవల్లభయైన
సత్యభామయుం బాంచాలియు నేకతంబ యొక్కయెడఁ బ్రియసల్లాపసంస కల్లె
యండి రప్పడు సత్యభామ చాొపది కిట్లనియె. 290

— ♦ సత్యా ద్రాపణీ సంవాదము ♦ —

సీ. నీ ప్రియభర్తల శ్ర నిర్మలచరితులఁ, బ్రకటతేజుల లోకకృపాలనిభులఁ
బార్థుల నీ వొకశ్రభంగిన వదలక, చెలువ యెబ్బంగి భక్తజింతు దగిలి
యొక్కఁడొక్కనికంటె శ్ర నువిద నీ కేవురు, ననురక్తులగుట యశ్రత్యద్భుతంబు
నగు మొగంబుల కాని శ్ర నాతి నీదెస నెట్లుఁ, బతులకుఁ గింకిరిపాటు లేదు

తే. వ్రతముపెంపొ మంత్రోషధ్యవై భవంబొ, సరసనై పథ్యకర్మకౌశలమొచతుర
విభ్రమోల్లాసరేఖయొ శ్ర వెలది నీ వి, శేషసౌభాగ్యహేతువునెపుమ నాకు.

క. ఏనును నీవలన నిజము, గా నిది యంతయును నెఱిగి శ్ర కమలదళాక్షం
బూని వశగతునిఁ జేసి య, నూనన్నేహానుభోగశ్రయుక్తిఁ దలిర్తున్. 292

- క. యని యడిగిన మది నించుక, గినుక వొడమ నడచుకొనుచుఁగృష్ణ మృదులహా
సిని యగుచుఁ గృష్ణభామినిఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నిర్వికారాకృతియై. 293
- క. నను నిట్లు దుప్తవనితా, జనమునలులు గాఁ దలంపఁ శ్ర జనునే నీకున్
మన సొప్పదు పురుషోత్తము, వనితపు గాఁదగవు నీవు శ్ర వనరుహనయనా. 294
- వ. అని మేలఁపుఁజందంబున దానివివేకహీనత యెఱుకపడ నాడి పాంచాలిమఱియు
నిట్లనియె. 295
- చ. అలయక మంత్రతంత్రవివి శ్ర ధౌషధభంగులఁజేసి యెంతయున్
వలతురు నాథు లంట మగు శ్ర వా కడు బేలతనంబు దాన మున్
గలిగినప్రేమయుం బాలియుఁ శ్ర గాని యొకండును సిద్ధిఁ బొంద ద
హృదయతలతోడిమన్ని యహి శ్ర పొత్తుగఁ జూచు విభుం డెఱింగినన్. 296
- చ. మగువ యొనర్చునశ్య విధి శ్ర మందులు మాయలు నొండుచంద మై
మగనికిఁ దెచ్చు రోగములు శ్ర మానక మూకజడాదిభావముల్
మొగి నొనరించు నద్దరిత శ్ర ముల్ దనచేసినచేత లై తుదిన్
జగమున కెక్కి నిందయును శ్ర సద్గతిహానియు వచ్చు నింతికిన్. 297
- క. కావున బతులకు నెప్పుడుఁ, గావింపం దగదు కపటకర్మంబులు ద
దాని మెఱిఁగి యనువ ర్తిని, యై వనిత చరింప నదియ శ్ర యగు నెల్లవియున్.
- వ. పాండవులయెడ నే నెట్టిదాన నై యిట్టిసాభాగ్యంబు నందితి నది నీ కెఱింగిం
చెద నేర్పడ వినుము. 299
- సీ. ఇతు లాత్మ నొండాక్కఁగపడఁతుల గలసిన, నలుగ నెయ్యెడల న్యహంకరింప
మదముఁ బ్రమాదంబు శ్ర మాని వారికిఁ జిత్త, మేకముఖంబుగ శ్ర నెల్లప్రాద్దు
భక్తి సేయుదుఁ జూపుఁబలుకునుఁ గోర్కెయుఁ, జెయ్యనువితగాఁకజేయనెపుడు
నమరగంధర్వయశ్శ్రుదులం దైనను, బురుషు నన్యునిఁ దృణాంశుగఁ దలంతు
తే. స్నానభోజనశయనాది శ్ర సంప్రయోగ, మర్థి బతులకు ము న్నెందునాచరింపఁ
బతులు వచ్చిన నాసన్యసాద్యవిధుల, భక్తితో నేన కావించుఁ శ్ర బనుప నొరుల.
- చ. తగియెడు వేళలందు నియతంబుగ మజ్జనభోజన క్రియల్
దగ నొడఁగూర్తు భర్తలకు శ్ర ధాన్యధనంబులు రిత్తమై వ్యయం
బగుటకు వోర్వ నెప్పుడు గృ శ్ర హస్తలభాండవిశోధనంబు లి
మ్ముగ నొకనాఁడు నేమఱుఁ బ్రమోదము నల్పుడు బంధుకోటికిన్. 301
- క. ¹పలుమాఱుం దలవాకిట, మెలఁగుట యసతీజనైకశ్రమి త్త్రిత కలహం
బుల కెలయుట నగుపలుకులఁ, బెలుచ నగుట నాకుఁ గానిశపేరివి మగువా. 302
- క. పతు లిచ్చమెయిఁ బ్రవాస, స్థితు లై నం బుష్పగంధర్వదీప్తాభరణ
పతతి ధరియింపఁ దద్గత, మతి నగుచుఁ దదాగమంబ శ్ర మదిఁగాంక్షింతున్. 303

- ఉ. అత్తకు భక్తి గల్గి మది శ నాయమ సెప్పినమాడ్కి ¹జీవికా
వృత్తము లావహింతు గురుభిప్రసూరాతిధిపూజనంబు ల
త్యుత్తమభక్తి నేన తగ శ నోపి యొనర్చుచి యుంబుఁ దాల్చియున్
మెత్తడనంబు సంతతము శ మేలుగఁ దాల్చు సమ స్తభంగులన్. 304
- క. కడుమృదువు లనుచుఁ దేకువ, సెడి యెవుడుఁ జరింప భరతశింహులు నోపం
బడరిన నాశీవిషముల, వశువునఁ గూర్చు లని వెజువు శ వదలక కొల్తున్. 305
- సీ. మాయత్తఁ బృథ్వీన శ మానఁ బృథాదేవి, గుంతిభోజాత్మజఁ శ నోమలాంగి
సతతంబు భోజన శ స్నానాదికములయం, దిమ్ముగఁ బరిచర్య శ యేన చేసి
సంప్రీతఁ జేయుదు శ జనవంద్యుఁ డగుధర్మతనయనిబంతి నిత్యంబుఁ బసిడి
పల్లెరంబులఁ గుమ్మరబ్రాహ్మణు లతిపుణ్య, లెనిమిదివేలు సప్తమిధమతులు
- తే. యతులు పదివేలు వారల శ కనుదినంబు, నన్నపానంబు లర్హ సహాయ నగుచు
నొడికముగ నేన కావించుకనుచితవస్త్ర, భూషణాదులఁ బరిత్యజ్యముగ నొనర్తు.
- వ. మఱియు ధర్మరాజునగరియందుఁ గనకమణిమయభూషణాలంకృతు లయినపరి
చారకులు నూలువేలు రేయును బగలును బాత్రహస్తులై యభ్యాగతభోజనంబు
లొడఁగూర్చుచారు నందఱ కలరు వీరెల్ల నిట్టిట్టిమెలకువ మెలంగుగురని తత్కృ
తాకృతంబు లేనయెఱుంగుదు నిరంతరమదధారాతరంగితకపోలంబులయినభర్త
గజశతసహస్రంబులుఁ బ్రభూతజవసత్త్వ సన్నతంబు లయినయు త్తమాశ్వశత
సహస్రంబులుం గలవు వానికి నన్నింటికీ నిత్యోచితంబు లై నఖాద్యంబులొనరిం
పను బాలింపను దగినవారి నేన నియమింతు నఖండభాండాగారపురితంబు
లైనయగణ్యమణికనకాదివస్తువులును బ్రతీదినవిహితంబు లయినయూయవ్య
యంబులు నాయెఱుంగనియవియు లేవు గోపాలజనంబులు దుదిగాఁ గల సకల
భృత్యజనంబులజీవితంబుల నరసి యేన నడపుదుం బరమయశోధను లగుపాంశు
నందనులు నిజకుటుంబభారంబు సర్వంబును నాయంద సమర్పించి తారు నిర్భరు
లై యిష్టవిహారంబుల నుండుదు రే నెల్ల వెంటల నప్రమత్తనైవ ర్తింతు. 307
- ఆ. వేగ జాము గలుగ శ వెడనిద్రఁ బొందుదుఁ, గాని రాజ్యభారశకార్యయుక్తి
నబ్జయన నాకు శ నాహరనిద్రల, కెడయు లేదు సువ్వె శ యెల్లబ్బదు. 308
- ఆ. ఇట్టివ ర్తనముల శ నెపుడుఁ బొండవులకుఁ, దగిలి ప్రియమునేయఁదగితిఁ గాని
మగువ నీవు నెప్పు శ మందులు ²మంత్రంబు, లిం ద్రజాలములునునే నెఱుంగ.
- వ. అనిన నిని లజ్జాకలితచిత్తయగుచు సత్యభామ పొండవభామిని కి ట్లనియె. 310
- కృ. ప నెఱుంగమి నిట్లడిగితి, నా నేరమిసైవ వలయు శ నగవుగఁ గొనుమీ
మానిని నాపలుకులు స, న్మానితము భవచ్ఛరిత్రమహిమ ధరిత్రిన్. 311
- వ. అనినం బొంచాలి మందస్మితాననయగుచు నది యట్ల కాక యని పలికి మఱియు

1. జ. జీవితా. 2. క. మాకులు. గ. మాయలు నిధి.

ని ట్లనియె.

812

— బ్రాహ్మ సత్యభామకుఁ బతివ్రతాధర్మంబులు నెప్పుట. —

- క. పతిమనసు నాఁచికొనియెడు, చతురోపాయంబు నీకుఁ శ్ర జపలాక్షి సుని
శ్చితమతిఁ జెప్పెద విను మూర్జితమును ధర్మాన్వితము సుశీలంబును గాన్.
- చ. పతిఁ గడవంగ దైవతము శ భామల కెందును లేదు ప్రీతుఁ డై
పతి గరుణించెనేని ¹గులభామిని భాసురభూషణాంబరా
న్వితధనధాన్యగౌరవము శ విశ్రుత సంతతియున్ యశంబు స
ద్గతియును గల్గు నొండుమెయిఁ శ గల్గునె యిన్ని తెఱంగు లారయన్. 814
- ఆ. కరము దుఃఖపడినఁ శ గాని యొక్కింతసౌఖ్యంబు ధర్మగతియుఁగలుగ దెందుఁ
జూడు మబల భర్తృశుశ్రౌషఫలము సం,తతసుఖంబు నంద శ ధర్మ వౌదవు.
- క. కావున నిత్యము సమ్యగ్భావము ప్రేమంబు వెరవు శ భక్తియుఁ బ్రియముం
గావింపుము నీప్రియునెడ, భావ మెఱిగి యతఁడు దాన శ పై పడి మరగున్.
- మ. వనజాక్షుండు గడంగి నీదగుగృహాధ్వారంబు సేరంగ వ
చ్చెననంగా విని లెమ్ము సంభ్రమముతోఁ శ జె న్నొందునభ్యంతరం
బునకున్ వచ్చిన నాననాదికరణాంబుల్ దీర్చు ద త్రజ్జనం
బు నియోగించితి నంచు నుండక ప్రియంబుల్ సేయు మీవుం దగన్. 817
- చ. తివిరి మురారి నీకుఁ గఱుఁ శ దీవుగఁ జెప్పినపల్కు గల్గినం
గువలయనేత్ర నీమనసు శ ²గూడినవారికి నైన నెప్పుఁ జె
ప్ప వలదు దాన నొండాక నె శ పంబు ఘటెంతు రెఱింగిరేని నీ
సవతులు కృష్ణుబుద్ధి విర శ సం బగు నీదెసఁ దప్రియు క్తిచేన్. 818
- చ. పతికి ననుంగు లై నతగు శ బంధుల మిత్రుల భోజనాదిన
త్కృతముల నాదరించుచు న శ కృత్రిమభక్తివిశేషసంతతో
త్థితమతి వై చరింపుము త శదీయహితేతరవృత్తులై నచా
రతివ భవత్సుహృజ్జనము శ లై నను గైకొన కుండు మేర్పడన్. 819
- క. విను ప్రద్యుమ్నాదిభవ, త్రనయులగెడ నైన నేక శ తంబున నేకా
సనమున నుండుట దూష్యం, బనియెఱుంగుము సతులచరిత శ లతీదుష్కరముల్.
- క. కులవతులును సతులును ని,ర్మలమతులును నయినయట్టిమగువలతోడం
జెలిమి యొనరించునది దుర్వలసితవనితాభియు క్తి శ విడువుము తరుణి. 821
- వ. ఇది నీకుఁ బరమ సౌభాగ్యమూలం బయినయుపాయం బనినం బ్రీతచిత్త మై
సత్యభామ యి ట్లనియె. 822
- నీ. నీవు ధర్మజ్ఞప్రదేవసన్నిభులు నీ,భర్తలు మహాసీయశ్రీ ర్ధినాలు
దైర్యతేజోబలశ్రౌర్యసంపన్నులు, గావున వీరికి శ నేవిధమున

ధారుణీరాజ్యంబు ॥ సేరెడుఁ దడయక, మీ కెగ్గు సేసినలోకనింద్య
చరితుండు గౌరవోధరణీశువనితలు, దిక్కు లే కలమటఁ ॥ బొక్కుచుండఁ

తే. గని ముదంబునఁ బొందెడు ॥ వనిత నీవు, సుతుల సత్యంతనిర్మలమతుల శౌర్య
యుతులఁ గాంచినసద్గుణాన్వితపు వగపు, వలదు చిత్తంబులొసీకుకడలజనయన.

వ. ప్రతివింధ్యాదు లయి నీవుత్తులేవురు నిష్పడు వచ్చి యదుపురంబున నున్నవారు
వారికి నొక్కటం గొఱంతలేదు రుక్మిణియు సుభద్రయుఁ దక్కినవారలు నక్కు
మారులయెడం దమకొడుకులకంటె గౌరవంబు సేయుదురు వారిచేస నిశ్చింతపు
గమ్మనియె నయ్యనసరంబునం గృష్ణుండు పాండవుల వీడ్కొనిమార్కండేయాది
విప్రజనంబు నామం త్రణంబు సేసి గమనోన్ముఖుం డగుటయు సత్యభామ యాజ్ఞ
సేసిం గొఁగిలించుకొని సగౌరవంబుగా వీడ్కొనియె నంత వాసుదేవుండును
బ్రియాసహితంబుగా రథారూఢుండై ద్వారవతీపురంబున కరిగె మార్కండే
యుండును బాండవేయుల నాశ్వాసించి నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నని చెప్పిన
వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డి ట్లనియె. 324

క. వనముల నిట్లనిశంబును, ఘనతరదూఃఖానుభవవీరకల్పిత లగుచున్
మనుజోత్తము లప్పార్థులు, జనసుత యటమీఁద నెట్లునలిపిరిచెవుమా. 325

వ. అనిన నమ్మునీశ్వరుం డి ట్లని చెప్పెఁ గృష్ణుండు సనివయనంతరంబ పాండవులు
గామ్యకవననివాసంబుపరత్యజించి యనేకవనశ్రైలనదనదీవిశేషంబులొకించుచు
ద్వైతవనంబునకుం జని రట్టియెడం గరిపురంబున నుండి యొక్క బ్రాహ్మ
ణుండు సరసకథాకథనకుశలుండు ననుదెంచి కౌంతేయులం గని యుచితసల్లా
పంబు సేసి మగిడి ధృతరాష్ట్రపాలికిం జనిన నమ్ముహీపాలుండు పాండవులకుశలం
బడుగుటయు నవ్విపుండు వా రేవురు ననవరతశీతవాతాతపకర్మితాంగులై బహు
దూఱసాగరంబున మునింగియున్నవారనియును వీరనాథయయ్యును ననాథియుం
బోలఁ బాంచాలి పరమశోకార్తయై యున్నది యనియుం జెప్పిన విని వైచిత్ర
వీర్యుండు విషణ్ణహృదయుం డై కన్నీరు దోరుఁగం గొండొకసేపు పలుక కుండి
పదంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి గద్దడకంతుం డగుచు ని ట్లనియె. 326

—* ధృతరాష్ట్రుండు పాండవుల వనవాసస్థితంబునకు దుఃఖించుట. *

క. నాచేసినకీడునఁ గడు, నీచుం డగు నా తనూజునేరమి నిమ్మై
నో చెల్ల పార్థులకుఁ బుత్ర్యాచారుల కెందులేనియాపద వచ్చెన్. 327

క. నా పెద్దకొడుకు ధర్మజుఁ, గావురుషవిదూరు ధీరుఁ ॥ గౌరవకులసం
దీపకు నివ్వధమున సం, తాపితఁగాఁ జేసెనే విధాత్మఁడదయుఁ డై. 328

చ. అమలనివాతసౌధములయందు మనోజ్ఞమరాశితూలత
ల్పముల శయించి రేవులు శుభస్థితి మాగధనూతగీతనా

దములఁ బ్రమోదముం బూరయు¹ధర్మసుతుండై కఠోరభూమిభా

గమున శయించి మేల్కొను సృగాల నినాద పిక్కిర య్లుండై.

329

క. నాగాయతనత్వండు ది, జ్ఞానాయతహస్తుఁ డనిలనందనుఁడు మహా
ద్వేగాత్ముఁ డగుచు డస్సిన, నాగముక్తియ నుండ కున్నె య నవసి వనమునన్.

ఉ. అన్నలుఁ దమ్ములున్ సతియు య నార్తిమెయిన్ బహుదుఃఖమగున్నలై

యన్న తెఱంగు నూచి విజయండు యుధిష్ఠిరవాక్యబద్ధుండై

సన్నతుఁ డుగ్రపన్నగమురచాడున రోజుచుఁ గ్రోధశోక పే

గోన్నతి నాత్మ నే మనుచు య నుండునో నాసుతుతప్పు లెన్నుచున్.

331

క. అక్కట మృదుగాత్రులు గడుఁ, జిక్కని²మనుసులు గుమారసంహులు గవ లిం

పెక్కినసుఖముల కర్దులు, స్రుక్కి నవయ నోర్చియునికి య చోద్యం బరయన్.

332

వ. అని పలికి వెండియు.

333

చ. అనుపమతేజఁ డున్నతభ్రజాగ్రుఁ డుదగ్రుఁడు వైరినిగ్రహుం

డనఘుఁడు వాయుసూనుఁడు నిశ్రజాగ్రజచేసినసత్యపాశబం

ధనమునఁ జిక్కి తత్సమయతత్పరుండై యిటు ఘోరదుఃఖవే

దనములు సైఁచెఁ గాని మదిఁ య దద్దయుఁ గ్రోధమయంబు వానికిన్.

334

సీ. శకుని కైతవము దుశ్శాసనుచేసిన, దుష్కర్మమును గర్హ్యతులువతనము

దుర్యోధనుని దైన్యదుర్ణయంబును జిత్తమునఁ గిరిశల్యముల్ య వోలె నలఁచ

దావాగ్ని తెఱంగున య దరికొని కోర్ధంబు, వనవాస మనియెడివాయుగతుల

సంతకంతకుఁ బేర్చి యవయవంబుల నెల్ల, మండంగ నెప్పుడుమధ్యముండు

ఆ. మొగముజేవుఁడొప్పముడివడు బామలతో, నవుడు గజచుచును భయంకరముగ

నున్నరూపు వాయుకుండు నామది వాడ, మిత్తి నాదువు త్రమి త్రితతికి.

335

క. అంతకసుతుహృదయంబున, సంధ గలుగ నేర దలుక యర్జునుమదిలో

సంధ గలుగ దమ్మారుతి, యంతకనిభుఁ డధికరోషుం డనవరతంబున్.

336

తే. అర్జునానిలప్రేతం య బగుచుఁ బేర్చి, వాయుతనయదవాగ్ని దుర్వారాధంగి

గర్హసౌబలసహితముగ మదీయ, పుత్రశతకాననము వెసఁ య బాదువ కున్నె.

337

క. అగుఁ గాక కర్మఫలములు, దగఁ గుడువక పోవ వశమె యదైవకృతంబుల్

మగుడునె కౌరవృథకుం, దెగుకాలం బయ్యె వగవుతెరు వింకేలా.

338

క. ఏను వల దన్న జూదము, మానదె సుతదుర్ణయంబు య మగిడింపక య

ర్మానమునఁ గులక్షయసం, ధానమునకుఁ దొడఁగితిని విధాత్మనిచెయిదిన్.

339

తే. రాత్రి తెగుదల దిన మేలరారాయుండు, దినముతెగుదల రాత్రియేరేరకున్నె

పరఁగసుఖదుఃఖములుగాల్యపర్యయమున, నెందుమనుజులఁబొందకయేలయుడుగ.

340

1. క. జ. ధర్మసుతుండై కానభూమిభా. 2. 'మనిసి' యనియు మనుష్యవాచకముగలదు.
మోక్షమోక్ష మనుకులు ఆంధ్రభాషావర్ణవము. 3. క. గ. మృత్యు.

ఉ. మేలున సంతసిల్లునెడ శ్ర మేకొని యాడ లొందు నాపదల్
మాలఁగఁ బూని సౌఖ్యములు శ్ర వోఁచుఁ గృతఁబులు తప్ప వెమ్మెయిం
బోలఁగ నింతయుం గని ప్ర శ్ర బుద్ధమనస్కులు భేదమోదని
గ్రాళితదై ర్యసాగరులు శ్ర గాక సుఖింతురు సర్వకాలమున్. 941

చ. సిరికిఁ దొలంగి కానల వశించి కృశించినపార్థుఁడటైని
రరులవరంబునం బరమశ్రమమృదలీల మహాస్త్రలాభని
స్ఫురణముఁ బొంది యద్దివికిఁ శ్ర బోయి శరీరముతోన క్రమ్మజ్జ
ధరణికి వచ్చె నిట్టివిగ్రహ వివిధాద్భుతకర్మపాకముల్. 942

క. గాండీవము విల్లటె యా, ఖండలనందనుఁడు విల్లు శ్ర గలవాఁడటెత
త్కండంబులు దివ్యములటె, యొండేటికి నతనిధనమ శ్ర యుర్వియుసిరియున్.

వ. అని ధృతరాష్ట్రుండు బహువిధంబు లగుపలుకులు వలక విని దుర్యోధనుండు
శకునిం జూచి యారాజేల యింతభీతుం డయ్యె ననుచు నతండునుం దానును
గర్జనహీతుం డై యొక్కవివి క్త ప్రదేశంబునకుం జని కార్యాలోచనంబుననున్న
యెడం గర్జుం డిట్లనియె. 944

సీ. పాలితశౌర్యులు శ్ర పాండవేయులు దుఃఖ, శీలు రై యడవులపాలు వడిరి
ధరణీత తొల్లియింద్రద్రప్రస్థపురమున, ధర్మనందనుపాలఁ శ్ర బేర్పితోడ
శోభిల్లు చున్నవి శ్ర శుతలక్ష్మినీబుద్ధి, బలమున నిన్నఁ జెం శ్ర పాలయఁ బొందె
బరువడి దక్షిణ శ్ర పశ్చిమోత్తరపూర్వ, దేశస్థు లయిన మహీశులెల్ల
తే. నీక యరిగాఁపులై రిద్ద శ్ర నిఖిలజలధి, శైలకాననద్వీపవిశాల మయిన
మహి సమస్తంబునేలముశ్రమహిమయెసఁగ, లీల నింద్రుండుసురలోకశ్రమేలునట్లు.

—: కర్ణ శకునిదుశ్యోధనులు మంతనంబు సేయుట :—

ఉ. జానపదుల్ పురీజనులు శ్ర సంతతముం బ్రమదం బెలర్పనీ
దైనశుభోదయంబ హృదయంబులఁ గోరుచు నున్నవారు స
మూనము నొంది కౌరవసమాజము నిన్నుభజించె భూరితే
జో నిధివై వెలింగెదవు శ్ర సూర్యునిచాడువ నీవ యిమ్మహిన్. 946

వ. పాండవు లిప్పుడు పరమదుఃఖార్తు లగుచు ద్వైతవనసరోవరసమీపంబున
నున్నవారని వింటిమి నీవు సకలసామ్రాజ్యవిభవంబు మెఱసి చని యందు నీ
తేజంబు ఘర్జనమయఁబునాఁటితపనుతేజంబై పగతురకన్నులు గమర నతిదు
స్సహం బగునట్లుగాఁ జేయుము దొల్లి నహువపుత్రుం డయినయయాతీయుం
బోలెనుజ్జ్వలుండ వై యున్ననిన్నుం జూచి పాండవులు హృదయభేదంబుగా
వగచెదరు మిత్త్రజనమోదంబును శత్రుజనభేదంబునుంగదా సంపదలకుం దగి
యెడుఫలంబు. 947

- క. ధనధాన్యపుత్ర బాంధవ, జనలాభంబులును దలఁప శ్ర సరిగావు సుఖం
బునఁ దాను దనరి శత్రులు, ఘనతరదుఃఖముల నుండఁ శ్ర గని యలరుటకున్.
- ఉ. నారలు గట్టి కూర లశ శ్ర నంబుగ నుగ్రవనంబులో విప
ద్యారము నొంది వందురిన శ్ర ఫల్లును నుజ్జ్వల రాజ్య వైభవో
దారుల మై కనుంగొను ము శ్ర దంబునఁ బొందఁగఁ గాంచుకంటె నిం
పారఁగ నొండు గల్గునె కృ శ్ర తార్థత యెందును గౌరవేశ్వరా. 349
- తే. అతులసాభాగ్యభోగన శ్ర మగ్రమహిమ
నొప్పుచున్నసీదేవుల శ్ర యొప్పు నూచి
ధృతి దఱిగి తన్నుదాన నిం శ్ర దించుకొనుచు
హృదయమునఁ బొండవాంగన శ్ర యెరియ వలదె. 350
- వ. అనిన నిది వోలు నని నాగకేతనుండు సంప్రీతుం డై కొండొక విచారించి
రాధేయుం జూచి యిట్లనియె. 351
- క. నాతలఁపును నిట్టిద సీ, వీ తెఱఁ గెఱిగించి తిది యశ్రభీష్టము మన మా
ద్వైతవనంబున కరుగుట, భూతలపతి యనుమతింపఁ శ్ర పోలఁడు మదిలోన్.
- తే. అందుఁ బొండవు లుండుట శ్ర యాంబికేయుఁ
డెఱుఁగు మన మవ్వనంబున శ్ర కేఁగుటయును
గడఁగి పార్థులతోడివిగ్రహముకొఱక
యని యవశ్యంబు వారించు శ్ర నతఁడు మనల. 353
- వ. అదియునుం గాక. 354
- చ. ఉరుతరవిక్రమాధ్యులనిశ్చయున్ మహాసీయ తపో విశేషను
స్థిరు లనియుం బృథాసుతులశ్రదిక్కునఁ దద్దయు భీతుం డై నిరం
తరమును మానవేంద్రుఁ డెడఁ శ్ర దాపము నొందుచు నుండు వింటె యి
క్కురువిభు డింతసేపు గడుఁతగూర్చి విలాపము సేసె వారికిన్. 355
- వ. అతనియొద్ద నుండి విదురుండును వారిన పెట్టుచోటు గానక పొగడుచుండు జా
దంబునాటనుండియు విదురుండు పొండవపక్షపాతి యగుట డెల్లంబయ్యె మనవి
చారించినయిక్కార్యంబు చిన్నసన్న యెఱింగెనేనియు నాతండ్లెల్లభంగులవిఘ్నం
బుసేయుంగావున నిదియంతయు రహస్యంబుగా నొనరించుకొని ధృతరాష్ట్రుండు
దీని కనుమఱించుతెఱం గెయ్యది యట్టియుపాయంబు నీవును శకనియు నూ
హించునది మనము రేపకడ వచ్చి కురుపితామహుం డైనభీష్మునిఁ గురువంశో
త్తముం డైనధృతరాష్ట్రుని నొడంబఱిచి వెడలుద మని వారి వీడ్కోలిపి దుర్యో
ధనుం డభ్యంతరగృహంబున కరిగి యారాత్రి సముచితప్రకారంబునఁ గడపె
బ్రభాతం బగుటయుఁ గర్ణుండు దుర్యోధనుకడకుం జని యిట్లనియె. 356
- ఉ. భూతలనాథ యే నొకటి శ్ర పోల నుపాయము గంటినిప్పుడా

ద్వైతవనంబునందు విదిశతంబుగ నున్నవి గోకదంబముల్

ప్రీతిగఁ దద్విలోకనమునపేరఁ జనం దగు ధారుణీశ్వరుం

డి తెఱఁ గైనఁ బొమ్మను నశభీష్టుఁ జేకుట నెల్లభంగులన్.

357

క. నా విని సుబలతనూజుఁడు, దేవా నీయాన యేను న్ దెల్లంబుగ రే

యీవెరవె నెమ్మనమ్మున, భావించితి ననియె నంతఁ బ్రహసితముఖులై.

ప. ఒండొరులచేయి సఱచి నవ్వుచు నమ్మువ్వరుం దత్త ణంబ సమంగనామధేయుం

డయినగోపాలకు నొక్కనిం గఱపికొని ధృతరాష్ట్రపాలికిం జని సముచిత ప్రసంగ

నేవావిశేషంబుల నమ్మహీవిభు సుముఖుండేసి యనంతరంబ దేవా ద్వైతవనంబు

నందుగలకీలారంబుననుండి వీడె యొక్కగోపకుండు వచ్చె ననిన నతండునువాని

కభిముఖుం డై పసులసేమ మేమి యని యడుగుటయు వాఁ డిట్లనియె.

359

—♦ కర్ణ సౌబలులు ధృతరాష్ట్రానిచేత ఘోషయాత్ర కనుజ్ఞ గొనుట ♦—

డి. ద్వైతవనంబునట్టిసుఖవాసము గోవుల కెందు లేదు ధా

తీతలనాథ యిష్టడు ప్రదీప్తము లై సతతంబుఁ బేర్చి గో

వ్రాతభయంకరంబు లగుశ్రవాలుమ్మగంబులు సంచరించు మీ

కా తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పటకు న్ నై యిట వచ్చితి నేను జెచ్చెనన్.

360

వ. అనినయనంతరంబ కర్ణసౌబలులు ధృతరాష్ట్రతోడ దేవా యట్లయినం దడయక

దుష్టమృగనాశనంబును గోగణసంరక్షణంబును జేయుటకు భవత్సూను దుర్యో

ధను నియోగింపు మనిన నతండు గొండొక విచారించి యిట్లనియె.

361

మ. తగు గోరక్ష యొనర్ప దుష్టమృగవిధ్వంసంబు నూహింప మే

లగు నైనన్ వినుఁ డవ్వనాంతరమునం న్ దాస క్తిమై నున్నవా

రు గరిష్ఠాత్ములు పాండురాజతనయుల్ న్ రూఢప్రతాపాఘ్యుల

ట్లగుటన్ మీగమనంబు నామదిఁ బ్రియంబైతోడ దెబ్బంగులన్.

362

చ. వనమున నోసి వందురినశ్వారని వారల మీ రవశ్యముం

జెనకఁ దలంతు రప్పరుష్రసింహులు భూరితపోనిధుల్ మనం

బునఁగలుపించి రేనియుఁ ద్రపోమహిమన్ మిము నిర్దహింతు రొం

డె నతులితాస్త్రుశ క్తిని వ్రడిం దునుమాడుదు రాజి నందఱన్.

363

క. మున్నును మీచేతఁ గడున్, బన్నము వడి నొచ్చినారు న్ పార్థులు మిమ్ముం

గన్నంత నలుగ కుండునె, పన్నగరిపునన్నిభుండు న్ పవనజుఁ డాత్మన్.

364

వ. అదియునుం గాక.

365

చ. ఒకరుండ ధాత్రి యంతయును న్ నోర్చెఁగృతాస్త్రిండు గ్గక యుండియుం

బ్రకటిత బాహువిక్రముండు న్ ఫల్గునుఁ డిట్లు మహేంద్రపాల న

త్యకుటిలదవ్యబాణయుతుఁ న్ డై యెలమిం జనుదెంచె నట్టివా

- నికి నెదురంగ శక్యమగుచే రణభూముల నింక నేరికిన్. 366
- తే. చెనసి మీరు వారిఁగీడుకేసేయుటయును, వారు మీ కెగ్గునేతయువగవమేలు గాదు వలసిన ఘోషరక్షణ మొనర్పఁ, దగినవారలఁ బుత్రముదడయకందు. 368
- ఉ. పాలితవి కమోన్నతులు శ పాండుతనూజులు వారి క ప్రియం బేల యొనర్తు మే మధిప శ యే మటు సేసితి మేనియుం బ్రతి జ్ఞాలలితుండు ధర్మజుఁడు శ సత్యము దప్పునె తమ్ము లేల త చ్చీల మతిక్రమింతు రిది శ సిద్ధము నమ్ముము నెమ్మనంబునక. 369
- క. మాకును జిత్తంబుల మృగయాకాతుక మతిశయిల్లినది గోగణర యోకరణము కార్యంబటె, యే కీమను నేల పొందు శ నిందు మహిశా. 370
- క. అనిన నతండును గొండొక, మనమునఁ జింతించి బుద్ధిమంతుల రైగో ధనము నరసి తడయక రం, డచి వారికి నెట్ట కేల శ కనుమతి యిచ్చెన్. 371
- ఆ. ఆ ట్టణంబ కాతుకాతిశయవ్యగ్రహృదయుఁ డై నభాధ్యరేంద్ర కేతు నాజ్ఞఁ గరిపురంబునం దెల్లఘోషింపఁబడియె ఘోషయాత్ర ప్రకటలీల.

—♦ దుర్యోధనుడు ఘోషయాత్ర వోవుట ♦—

- సీ. అంతఁ బ్రహృష్టాత్ముఁ శ డై లలితాంబరాభరణాంగరాగవిస్ఫురితమూర్తి నొప్పారి విభుఁడు సహోదరులును గర్జ, గాంధారులును బ్రియబాంధవులును సముచితవాహనశ్చసైన్యసమేతులై, కొలువంగ వెడలె నుజ్జ్వలవిభూతి నాందోళికాదిన్యాహనములఁ దత్ప్రియ, ప్రమదలు బహుసహా స్రములు సనిరి.
- ఆ. కడఁగి పౌరు లెల్లఁ శ గై సేసి పడఁతులుఁ, దారు నడచి రతిముదంబుతోడఁ బ్రకటశకట వైశ్యవణ్యాంగనాదినం,కులము నుల్లసిల్లె శ ఘోషయాత్ర. 373
- వ. మఱియు సమృహిపతిపయనంబున కనురూపంబుగా నెనిమిదివేలు రథంబులు ముప్పదివే లేనుంగులుఁ దొంబదివేలు గుఱ్ఱంబులు శతసహస్రసంఖ్యకాల్వారుం గలమహాసైన్యంబుతోడనడచె మృగయాకుశలులై నమృగయులు విటవిదూషక వంది వైతాళికాదిజను లనేకు లనుగమిరిచి రిట్లు గవ్యూతిమాత్రంబగు నేలయరిగి యచ్చట విడిసి యద్దినశేషంబును రాత్రియుం గడపి మఱునాఁడు వివిధగిరిగహ నంబు లతిక్రమించి ఘోషంబు లున్నననంబు సొచ్చి యం దొక్కరమణీయ ప్ర దేశంబున శిబిరంబు గావించి యమ్మనుజేందుండు. 374
- సీ. నానాసహస్రసంఖ్యానంబు లై సంత, తానందవిగతభయత్యలీల నక్కాననమున నేర్పదిక్కు సూచిన నతి, సంకులంబుగఁ గుండ్రశంఖ చంద్ర హార నీహార డిండీర పటేర ము, క్రాహార హిరసంకాశములును గాదంబకాలేయకాదంబినీనీల, జాల తమాలికాశనన్నిభములు
- తే. ప్రేభబంధూకపల్లవభాసితములు, వికచకాంచన చంపకవిస్ఫుటములు

నైసవర్ణంబు లొప్ప నేత్రాభిరామ, భంగి నలరారు గో కదంబములఁ గనియె.

వ. కని తదీయసమృద్ధికి సంతసిల్లుచు గోపాలజనంబులు సవినయంబుగాఁ దన్నుం గాంచిన నాదరించి వారు దనకు నగ్గోవులవేళ్ళును లక్షణంబులు నేర్పడ నెఱింగించుచుండఁ జేరువేర వత్సంబులు వత్సతరంబులు మహాక్షంబులు ధేను పులు దర్జకంబులు మొదలయినగోవిశేషంబుల నాలోకించుచు నయ్యైవిధంబులఁ బసికిం దగినరక్షణంబు గావింప నర్హజనంబుల సవిశేషంబుగా నియోగించి మఱియును.

376

క. గోపాల సమన్వితుఁ డై, యా పాలమునఁ దిరిగి గో రక్తసాస్వాదనలీ
లా పరితృప్తి నెలర్చె మ, హీపాలుఁడు నెమ్మితోడ శ నిష్ఠులుఁ దానున్. 377

వ. తదనంతరంబ గాయకనర్తకాదులు వందిమాగధజనంబులుం గనిన నాదరించి వారికి నభిమతధనంబు లొసంగి మృగయావినోదంబునకుం దొడంగి.

378

మ. హరిణప్రాతములం గలంచుచు నుద శ గ్రానేకపశ్చేడిఁ జె
చ్చెర బంధించుచు నుగ్రసింహనివహ శ చ్ఛేదైక¹సంక్రిడబం
ధురతం బేర్చుచుఁ బ్రస్ఫుర న్మహిష శా శ ద్దా లోద్ధత గోడ ని
ర్భరపాతంబు లొనర్చుచుం దిరిగె భూ శ పశ్చేష్ఠుఁ డక్కానలోన్.

379

వ. మఱియు ననవరతసురభిసరసీరుహప్రకరపరిక్షిర్ణంబు లగుజలాశయంబులాలోకిం చుచు నతిమనోహర ప్రమానఫలభరితపాదపవనాభ్యంతరంబుల విహరించుచు మన్మథ మయూర మధుకరకీరకోకిలాలాపగోలాహలంబు లాకర్షించుచుఁ గ్రమం బునం బరిజనసమన్వితం డై ధార్తరాష్ట్రుండు ద్వైతవనసరోవరంబు నేరం జని యె నంత నట ధర్మనందనుండు తత్సమీపంబున మునిజనసహాయుండై వన్యంబు లగుఫలమూలవిశేషంబులు సాధనంబులుగా సద్యస్కందం బనుయజంబు నేయు చుండే నప్పుడు దుర్యోధనుండు నిజభృత్యజనుల నక్కొలని దరిం గ్రీడాగృహం బులు నిర్మింప నియోగించిన.

380

క. వారును సంభ్రమమున న, వ్యారిరుహాకరముపొంత శ వదలక క్రిడా
గారములు గట్టఁ దొడఁగుడు, వారించుచుఁ బాటు తెంచితవడి గంధర్వుల్. 381.

వ. ఇది చిత్ర సేనుం డనుగంధర్వపతికిం గ్రీడార్థంబు కల్పితంబైనది గావున మీ రిక్కొలనునేరక తొలంగి పోవునది యనిన వారు మగుడం జని దుర్యోధనునకుఁ జెప్పుటయు నతండు రణదుర్మదులై నన్నెనికులం గొందఱుం బంచిన నరిగి వారలు గంధర్వుల కిట్లనిరి.

382

మ. బలియుం డా ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు మహాబాహుండు దుర్యోధనుం
డలఘుం డీ కమలాకరంబునకుఁ గ్రీడార్థంబు గౌతూహలం
బెలయంగాఁ బ్రియకామినీసహితుఁ డై శ యేతెంచు చున్నాఁడు మీ

- ర్వల దిం దుండఁ దొలంగి పొం డనవుడుకా ౩ వా రుద్ధతక్రోధు లై. 383
- వ. ఒండొరులమొగంబులు నూచి పెలుచ నవ్వి వారల కీ ట్లనిరి. 384
- క. ఎదిరిం దన్ను నెఱుంగఁడు, మదమునఁ బ్రాణంబుఁ దనదుఃమానముఁ గోల్పో
మదిఁ దలఁచినాఁడు మీనస్సవుఁ, డిది యేటికిఁ జెనఁటిచెయ్యుకలిన్నియు నిచటన్.
- వ. బుద్ధిమంతుఁ డై యూరక చనుట లెస్స యనుం డనినం గ్రమ్మఱి చని వారు కురు
పతికిం దద్వచనంబులతెఱం గంతయుం జెప్పటయు నతండు రోషావేశవివశం
డై తమ్ముల దొరలం జూచి మీరందఱు మీమీసైన్యంబులతోడంగూడి కడం
గి దుర్విశీతు లై నగంధర్వులగర్వంబు మాన్చి సరోవరం బాక్రమించునదివారికి
సహాయుం డయి సురగణసమేతంబుగ నింద్రుండు సనుదెంచె నేనియు నవలీల
జయించునది యని నియోగించిన. 386
- క. అతులచతురంగసేనా,న్వితు లయి ధృతరాష్ట్రసుతులు ౩ నిరతిశయ రయో
ద్ధత సింహనాద బధిరీ, కృతదిబ్బులు లగుచుఁ జనిరి ౩ గినుక యెలర్చన్. 387
- వ. ఇట్లు సనుదెంచుకురువీరుల కడ్డంబు వచ్చి కొందఱుగంధర్వులు ప్రియపూర్వకం
బుగా నిట యేల వచ్చెదరు. మీకు మాతోడివిద్వేషం బేటికి నిలువుం డనినం
బెలుచ నార్చి సేనాగ్రచరులు వారలమీఁదం బ్రచురశస్త్రాస్త్రపాతంబు సేయం
దొడంగినం దొలంగి చని యాగంధర్వు లాక్షణంబ చిత్రసేనునకు నంతయుఁ
జెప్పివుచ్చినంబ్రబలరోషరంజితాననుం డై యతండు. 388
- క. చనుఁడు రేయంబున నా దు,ర్జనులం గౌరవులఁ బొదివి ౩ సమయింపుఁడు మీ
రని బహుసహస్రసంఖ్యులఁ, బనిచెను గంధర్వవరులఁ ౩ బ్రకటితబలులన్. 389
- వ. ఇట్లు పనిచిన. 390
- ఉ. ఆయత కుంత కామృక గృదాసి పరశ్వధ శూలపట్టిసా
ద్యాయుధఘోరహస్తలు గుఱలాచల శతుంగతనుల్ ప్రచండ తే
జోయుతు లా వియచ్చరులు ౩ శూరతమై నడతెంచి బల్విడిం
గో యని తాఁకి రు గ్రరణశోవిదులై కురురాజసైన్యమున్. 391
- వ. ఇవ్విధంబున గంధర్వులు బెట్టిదంబుగాఁ గిట్టి నొప్పింపం దొడంగినం గలంగి దు
శ్శాసనాదికౌరవులు ససైన్యంబుగాఁ దెరలి దుర్యోధనుచేరువకుం బఱచినఁగర్జుం
డొక్కరుండ సుస్థిరుం డయి నిలిచి గంధర్వుల నిలువరించి భల్లార్ధచంద్ర ప్రముఖ
బహుల బాణపాతంబులం దదీయదేహంబులు ఖండించుచు నిమిషమాత్రంబునఁ
జిత్రసేనుసైనికశతంబుల రూపుమాపుటయు మఱియుం బైచై గంధర్వులు శత
సహస్రసంఖ్యలు తోఁతెంచినం బృథివి యెల్లను గంధర్వమయంబై నట్లుండె
నప్పుడు. 392
- చ. శకునియుఁ దమ్ములుం బ్రబలశసైన్యముతో నడతేర సేనాహవో

త్సుకమతి యై సుయోధనుఁడు శ సూతతనూజునియున్నచోటికిం
బ్రకటభుజోగ్రతం గడఁగి శ బల్విడిఁ దద్రిపుకోటి దాఁకినన్
సకల జగద్భయంకర లభసత్సమరోత్సవ మయ్యె నయ్యెడన్.

398

క. కొండొక సేపునకు మహా,ద్దండనృపానేక ఘోరతరవిశిఖ వ్యా
ఖండితశరీరు లై ధృతి, ఖండితముగఁ, బల్లటిలిరి శ గంధర్వు లనిన్.

394

—♦ చిత్రసేనుం డనుగంధర్వరాజు దుశ్యోధనునితో యుద్ధముసేయుట ♦—

క. గంధర్వులు దెరలుట విని, గంధర్వవిభుండు కోధకలుషితమతియై
గంధగజయుచందమున మ,దాంధగతిం గవిసె గౌరవవాసీకముపై.

395

వ. ఇట్లు గవిసి చిత్ర సేనుండు.

396

శా. మాయాసంగరకోవిదుండు వికసనాస్మాయాస్త్రజాలంబులక

వాయువ్యాప్తి యడంగ నర్కకిరణప్రాతంబు మద్ధంబుగాఁ
జేయం జొచ్చినఁ దెల్లెఁ జేరులు కరుల్ శ శీర్ణంబు లయ్యెన్ దళ
త్కాయం బయ్యె హమాలి గూలిరి నరుల్ శ కౌరవ్యసైన్యంబులన్.

397

క. పొదలి యొకిని కొక్కనికిని బదుగురు పదుగురుగఁ గవిసి శ పౌరవసేనం

బాదివి సమయింపఁ దొడఁగిరి, వదలక గంధర్వు లని నశవరోద్ధతు లై.

398

వ. అవ్యయచ్చరులవిక్రమంబునకు నోర్వక బెదిరి చెదిరి కురురాజసైన్యంబు ధర్మ
నందనుం డున్నకందువకుఁ బాఱం దొడంగె నప్పడు రాధేయుం డజేయుం డై
కులశైలంబునుంబోలెఁ దరలక నిలిచి గంధర్వులు గురియుశరవర్షంబున మును
గుఁచుఁ దనయోపింతత పెనంగు చుండె సోదర సౌబలసహాయుం డై దురోద్ధ
నుండు కర్ణసహాయ్యంబు వదలక నిలిచె వంత వనంతసత్త్వలైన గంధర్వు
లనేకులు సుట్టు ముట్టి.

399

ఉ. కొందఱు సూతు నశ్వములఁ శ గొందఱు గొందఱు చాపదండముం

గొందఱు చక్రయుగ్రకము శ గొందఱు విస్ఫురితాతపత్రముం

గొందఱు కూబరంబు మఱికోందఱు కేతువుఁ గొందఱు జక్షముక

దండడిఁ దున్నివైచి విరళభత్వ మొనర్చిరి సూతసూతికిన్.

400

వ. ఇట్లు విరథుం డయి కర్ణుండు వికర్ణరథం బెక్కి రణభూమికిం దొలంగి చనియె
దురోద్ధనుండు విముఖుండు గాక పరబలంబు మార్కొని పెనంగం దొడంగినం
గినిసి చిత్ర సేనుండు వానిం దలపడి తదీయస్యందనంబు రాధేయరథంబునట్లు
భగ్నుంబుగాఁ జేయించి విరథుం డగునమ్మహీవిభుం గేశాకర్షణంబున నేలం బడ
వైచి పెడకేలు గట్టిసంహనాదంబుసేసినం దక్కినగంధర్వులుం గనుకనింబఱచి
యతనివనితాజనంబులను దత్తోదరు లగుదుశ్శాసన దుర్విషమా దుర్ముఖవివింశతి
చిత్రసేన విం దానుమందులను దత్తనూభవులను దదీయమంత్రులనుబట్టి బంధించి

చిత్రసేనున కొప్పుగించి రంతఁ బెజకొరవులును జారులు నమాత్యులుం బెదరి
యాకోశించుచుం బజచి ధర్మపుత్తు శరణు సొచ్చి యిట్లనిరి. 401

మ. ఘనబాహుబలదుర్నివారమహిమకాగంధర్వవీరుల్ సుయో
ధనుఁ దత్కాంతలఁ దత్సహోదరుల బంధధస్త్రాపులం జేసి కై
కొని వే పోవుచు నున్నవా రదె రిపుఁడోభంబు గావించి నీ
యనుజప్రాతముఁ గావవే కరుణ నిండారంగ రాజోత్తమా. 402

వ. అని కృతాంజలు లై పలుకు చున్నవారిం జూచి భీమసేనుండు ప్రహసితాననుం
డగుచు ధర్మపుత్తున కిట్లనియె. 403

ఆ. మనకుఁజాలుక నయ్యోమనచేయుపనియ గంధర్వవరులు గూడి యతగ నొనర్చి
రింతలెస్స యగునె యేభారమును లేక, యూరకుండ మనల యనొందెజయము.

తే. పుట్టుఁగల్గిరి యై పాపకములకు నెల్ల, దిట్ట యై లోకములచేతఁదెట్టువడిన
కట్టిడికి నిట్టికష్టంబుగా నొనర్చి, తగ విధాతృఁడు చతురుడై నెగడ నేడు.

మ. విపరీతస్థితి నొంది ఘోరవిపినోర్వీవాసు లై నిత్యదుః
ఖపరాధీనతఁ దూలిరంచు మనలక యగర్వాంధితస్వాంతః డై
యపలాపింపఁగ వచ్చి దుర్లయపరుం యడాధారరాష్ట్రుండు దో
షపరీతాత్మఁడు దత్తులంబు గుడిచెక యనన్యంబు నామాత్యుఁ డై. 406

వ. వానిదెసం గృహ సేయ వల దనిన ననుజనకు నగ్రంజం డిట్లనియె. 407

క. అకట యిది పరుషవాక్యము, లకు సమయమె శరణు సొచ్చి యలఘుభావముతో
వికలగతి నున్నకొరవ, నికరమునకుఁ గరుణసేయ యనీకం దగదే. 408

వ. ఏకాన్వయజాతు లైనవారికి నర్థనిమిత్తంబయినభేదం బొక్కొక్కమాటు వర్తిల్లు
నంతనచేసి సహజస్నేహంబు దప్పనేరదు జ్ఞాతిజనంబులు దమలో నెట్టివారైన
నొప్పుం గాని యన్యులవలనం బరిభవంబు దొడరినప్పుడు దా నొండొరులఁ
జేకొన కునికి లోకనింద్యంబు దుర్యోధనుండు దుర్విసేతుం డైనను సభార్యుం
డయి పరులచేతం బట్టువడియె దీని నుపేక్షించిన మనకుం గులహాని యగు నిది
యునుం గాక శరణాగతరక్షణంబు రాజమాత్రంబునాని కెల్ల ధర్మంబు నీయట్టి
బాహుబలసంపన్నునకు నిట్టిసుకర్మంబు కర్తవ్యం బని వేట చెప్ప నేల లెమ్ము
నీవును నీతమ్ములు నిమ్ముల రథంబు లెక్కి సర్వాయుధసన్నద్ధులై చని సుయో
ధనుఁడె డలుఁగుం డనినఁ బవననందనుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 409

సీ. అనుమాన మొక్కింత్రయును లేక యలిగి, జలంబులఁ ద్రోచె విప్రంబు వెట్టె
గృహదాహ మొనరించె యవిహితదురోదర, కపటుఁడై రాజ్యంబు నపహరించె
జనులెల్లఁజూడంగవనజాక్షిఁ బాంచాలిఁ, దల వట్టియాడ్పించి యవలవలొలువఁ
బనిచె బుట్టినకోలకమనకు నక్కట సుయోధనుఁ డెగ్గుసేయని దినముఁ గలదె

ఆ. వానిదేత లొకటియేనియుఁ దలఁపవు, నీవు మనుజునాథ యేకేవలంఘఁ

గరుణా పూని యుండుదరయ నెప్పుడు నిట్లు, లైన మనకుఁ గార్యహాని గాదె.

వ. అని పూర్వవైరస్మరణకలుషితం డై పలికిన నతినికి నజాతశత్రుండు సాంత్యన పూర్వకంబుగా ని ట్లనియె. 411

ఆ. కావరయ్య యనినఁ శ గరము దుర్బలుఁడైన, జెనసి యోషింత శ సేయు ననిన నూర కుండు నయ్య శ యు త్తమశూరుండు, దీనజనులయున్న శ తెఱఁగు నూచి.

క. శరణం బని వచ్చిన భీ,కరశత్రుని నయినఁ బ్రీతిఁ శ గావఁగ వలయుం గరుణాపరుల తెఱం గిది, యిరువుగ సరి గావు దీని శ కే ధర్మంబుల్. 413

వ. ధృతరాష్ట్రసూనుండు భవదీయబల శౌర్యంబులపేర్మి యెఱుంగుంగావునందన్ను నవశ్యంబును విడపింతు రని మనదేస బద్ధాశుం డై యుండు నిదిమనకుఁబుణ్యం బును గీర్తియుం జేకొనుసమయంబు ని న్నింత నిర్బంధింపవలవదేన యరుగుదు నిప్పుడు యజ్ఞదీక్షితుండు నై యున్నవాడ గావున నాకుం జనరాదు మీరువేగ చని గంధర్వులం బ్రియపూర్వకంబుగా ననునయించి సుయోధను విడిపించునది సామచనంబులం దీరకున్నఁ బరాక్రమంబుననైనం బ్రతిపీరుల నోర్చికార్యంబు దీర్చునది నాచేయుజన్నంబు సఫలంబు సేయుం డనిన భీముం డెట్టకేనియునియ్య కొనియె నర్జునుండును ధర్మరాజుపనువు గైకొని కురురాజుచెఱి దలుఁగఁ బ్రతిజ్ఞ సేసే నకులసహదేవులు నుత్సాహసమేతు లయి రన్నలువురు నాముక్తవచులు నాబద్ధతూణీదులు నాకలితకార్యకులు నారూఢరథులు నయి యగ్రజువీడ్కొని యతిత్యరితగతి నడచినం గౌరవసైన్యం బంతయు వారిం గూడుకొని సింహ నాదంబులు సెలంగం జనియె నిట్లరిగి వారలు గంధమాదనంబునకయి చను చున్నయవ్యయచ్చరాశికంబుం గూడ ముట్టిన. 414

—* భీమాద్జననకులసహదేవులు గంధర్వులతో యుద్ధంబు సేయట. *

క. కని గంధర్వులు గ్రమ్మటి, ఘనులం బాండవుల నగ్నికల్పులఁ దేజో ధనుల నమరేంద్రసదృశుల, ననఘుల మార్కొనిరి ప్రకటితాటోపమునన్.

ఉ. అగ్రజవాక్యముల్ దలఁచి శ యర్జునుఁ డప్పుడు వానితోడ న త్యుగ్రత దక్కి యెంతయుఁ బ్రియోక్తుల నిట్లను మీకు మాయెడన్ విగ్రహ మేల నెయ్యమున శ విహ్వండు కౌరవరాజుఁ బార్థివ పాగ్రసరుండు ధర్మసుతుఁడనివిది మీకు నలంఘ్య మి త్తటిన్. 416

వ. అనిన నతినికి గంధర్వు లిట్లనిరి. 417

తే. ధర్మజుండు మాకుఁ బ్రభుఁడె యాధర్మతనయు నాజ్ఞ సే మేల యొనరింతు శ మనిమిషేంద్రుఁ డొక్కరుండ మమ్ము శాసింప శ నొడయఁ డన్యు తెండు నెవ్వరై నను భయ శ మేమి మాకు. 418

వ. అనిన వివృచ్చుం డవ్యయచ్చరుల సుపలక్షించి మునుమున్న తెగువకుంజౌరనేల

యని ప్రియంబును ధర్మంబునుం గాఁ బలికితి నెట్లును మీరు సామసాధ్యులరు
గా కునికిఁ దోచు చున్నయది గావున నుగ్రం బయినవిగ్రహంబున దుర్యోధను
విడిపింతు నని వారలమీఁద నిశితవిశిఖప్రకరంబులు ప్రయోగించెనాగంధర్వులు
నతనిపైఁ బటుబాణవర్షంబులు గురిసి రిట్లా నలుపురకు ననేకగంధర్వశతసహ
స్రంబులతో నతిఘోరసమరం బయ్యె నందు. 419

తరలము. కదిసి యరునుతేరు భగ్నముగ నొనర్చు దలంచి పె
ల్లొదవి భేచరతోటి గ్రమ్ముటయుం బురందరనందనుం
డదయుఁ డై పదిలక్షలం బ్రశ్రయాగ్నికల్పుల దివ్యులం
గదనశూరుల నిర్దహించెఁ బ్రకాండదివ్యశరాచ్ఛులన్. 420

మహాస్థగ్ర. ఘనకోదండోగ్రహార్ద్రకర్షణ మఖిలనభోగహ్వరాభోగభాగం
బున నాపూర్ణంబుగా నుభయునఁ గవలు మరుశత్రుత్త్రిమం దీప్తనారా
చ నితాంతాపాతలీలాసరభసగతు లై శత్రువీరవ్రజంబుం
దునుమం దచోఁగితంబుల్ శ దొరఁగి మమపు లై శ తొట్టె నయ్యుద్ధభూమిన్.
వ ఇట్లు కొంతయులచేతం బీడితు లై గంధర్వులు దుర్యోధనాదులఁ జెఱలేముఱక
కొనుచు గగనంబునకు నెగసి త్రోచి పోవ నుంకించిన నెఱింగి సవ్యసాచి రయం
బున నతి నిబిడ బాణజాలంబులంజేసి దిజ్ఞభోమార్దంబులు నీరంధ్రంబులు గాఁ
గప్పిన నగ్గనచరులు వలలోనం జిక్కిన పులుఁగులుంబోలెఁ బోవ నేరక శర
పంజరంబునం జిక్కియు నుక్కు సెడక యన్నలుపురమీఁద వివిధాయుధపరంప
రలు ప్రయోగించిన. 422

మ. అవి యెల్లం దునుమాడి క్రీడి ఘనరోషాభీలుఁ డై శాత భ
ల్లవితానం బడరించినం దలలు డొల్లం గాయముల్ మింటుమం
డి వడిం గుంభినిఁ గూలఁగా రుధిరవృష్టిం గాలువల్ వాఱఁగా
దివి గంధర్వుల క్రం దడంగె జగ ముద్రద్వేగంబునం బొందఁగన్. 423

వ. మఱియు నర్జునప్రయుక్తం బయినయాగ్నేయాస్త్రంబు దావాగ్ని నీరసవిపి
నంబు దహించు తెఱంగున గంధర్వనివహంబు నీఱు సేయం దొడంగినం గినిసి
చిత్రసేనుండు భీమసేనానుజుమీఁదం బలుగదాదండంబు వైచిన నతండు దాని
నేఁడు దునియలుగా నేయుటయు గంధర్వరాజు మాయాబలంబున నంతర్హి
తుండై. 424

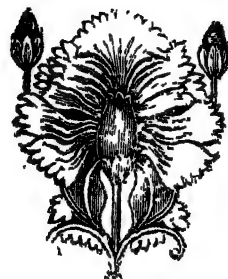
క. నలుపురు పార్థుల నత్యుజ్జ్వలశర¹వర్షముల ముంచి శ జలధరము క్రియం
బెలుచన గరిల్లుచు² ను,క్కలుఁ డయి తనవిక్రమంబుఁగడఁకయుఁ జూపెన్.

ఆ. దాని నుఱక యంద్రసూనుండు గాండీవి, శబ్దవేధు లయిననసాయకములఁ

1. క. గ. శరముల. 2. ఆ. ను,క్కలుఁ డై, వ్రాతప్రతుల 'ను,క్కలుఁ డై' యని
యున్నది.

- జిత్రసేనుసర్వగాత్రంబు భేదించి, యొక్కమాత్రలోన శ్ర నుడిపె గడఁక. 426
- వ. ఇట్లు నొచ్చిగంధర్వనాయకుండు రణసంరంభంబు విడిచి యరునుం జేరం జని
 1తనపొడనూపి నిలిచిన నవ్వీధుండును నాత్మసఖుండయినభేచరపతితెఱంగునూచి
 సంహృతాస్త్రిండయ్యె వృకోదరాదులును సమరవిరామంబు నొందిరి వార లం
 దఱుఁ దమతమరథంబులమీఁదన యుండి యొండొరులఁ గుళలంబు లడిగి రప్పు
 డరునుండు చిత్రసేనుక కి ట్లనియె. 427
- క. వీరోత్తమ నీ కిమ్మెయి, వైరము దగునయ్య కౌర శ్ర వప్తకరముతోఁ
 గౌరవపతి విడువుము త,ద్దారానుజసుతసమన్వి శ్ర తంబుగ నెమ్మిన్. 428
- వ. అనిన నతం డరునున కి ట్లనియె. 429
- నీ. ఈదురాత్ముఁడు మిమ్ము శ్ర నివ్వనంబున నితాం, తాయాస పీడితు శ్ర లై నవారిఁ
 బరమ ధర్మాత్ముల శ్ర భార్యాసమేతుల, నపహసింపఁ దలంచి శ్ర యరుగుదెంచె
 నింతయు నెఱిగి సుశ్రేణుండు గలుపించి, యనుజ వధూసహాయాన్వితముగ
 బాప వర్తను వీనిఁ శ్ర బట్టి తెమ్మని నన్ను, బనిచిన వచ్చితిఁ శ్ర భార్గవినవె
 తే. శక్రుచాలికి నిదెకొని శ్ర చనుచునున్న, వాఁడ నీవింక నొం డనశ్రవలదు నిలుము
 మత్సఖుండవు గావున శ్ర మత్సరంబు, నలుకయును లేదు నీదెస శ్ర ననఘ నాకు.
 తే. అనిన నర్జునుఁ డతని కి శ్ర ట్లనియె నీ సు
 యోధనుఁడు మాకు వినుము సగ్రహోదరుండు
 గాన యీతని విడుచుట శ్ర కర్జు మిదియ
 ధర్మజున కెంతయును బ్రహ్మాదంబునేత. 431
- చ. అమరవరేణ్య పన్నయిన శ్ర నావల నెయ్యదియైన నిష్ఠు ధ
 ర్మమహితుఁడైనధర్మజునశ్రమక్షమునం దెఱిగించి యాతఁ డే
 క్రమమున నెద్ది నెప్పెనది శ్ర గైకొని చేయుము నీవు మత్స్యియా
 ర్థము చను దెమ్మునావుడును శ్ర దానికొడంబడి చిత్ర సేనుఁడున్. 432
- * చిత్రసేనుడు ధర్మరాజునొద్దకు వచ్చి దుశ్శిథిలమై విడిచిపెట్టిపోవుట. *
- వ. వారలుం దానును ధర్మజుకడకుం జనిన నయ్యజాతశత్రుండు చిత్రసేను నతిప్రి
 యంబునం బూజించి మహాత్మాయీ సుయోధనుండు సానుజామాత్యుం డయి
 మీచేత వధియింపం బడ కునికి మేలయ్యె మీకారణంబున మావంశంబునకు
 నొండొక్కహాని వొందదయ్యె వీఁ డెట్టి యపరాధంబు సేసినను నది యంతయు
 సహించి మాకుం గా వీని విడువవలయు నని ప్రార్థించిన నతం డట్ల కాక యని
 దుర్యోధనాదుల నందఱ విడిచి పొండుపుత్త్రుల నామంత్రణంబు నేసి దివంబున
 కరిగి తత్ప్రకారంబు సకలంబును నింద్రునకు నివేదించిన నింద్రుండును సమర
 నిహతు లయినగంధర్వుల నమృతపృష్ఠింజేసి బ్రతికించె నిట యుధిష్ఠిరుండును

- ధార్తరాష్ట్రునకు బంధమోక్షణంబు గావించి వాని కిట్లనియె. 438
- ఉ. ఎన్నఁడు నిట్టిసాహసము శ్రీ లింక నొనర్చుమయ్య దుర్జనుం
డన్నున సాహసక్రియల శ్రీ యందుఁ గడంగి నశించుఁ గావునం
గ్రన్నన తమ్ములకా దొరలఁ శ్రీ గైకొని యిమ్ములఁ బొమ్ము వీటికిఁ.
సన్నుత దీని కొండొక వి శ్రీ పాదముఁ బొందకుమీ మనంబునకా. 434
- వ. అని బుద్ధిసెప్పి వీడ్కొలిపిన నతండును దీనాననుం డగుచుం జనియె ననుజ
సహితుం డయిన ధర్మతనయుధార్మికత్వంబు ధౌమ్యాదిభూసురులునుదదాశ్రమ
వాసు లయిన మహామునులును బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించి రని వైశంపాయన
వర్ణితం బయినకథావిశేషంబు సవి స్తరంబుగా. 435
- క. రాజకులతిలక భువన వి, రాజితసితకీర్తిదివిజ శ్రీ రాజవిభవ ని
ర్వాజ పరాక్రమ సకలధ, రాజనసంపూజ్య ధర్మరక్షణదత్త. 436
- సృష్టిణి. సర్వలోకాశ్రయా శ్రీ సౌమ్యభావోదయా
నిర్వికారాకృతీ శ్రీ నిత్యసత్యోన్నతీ
గర్వితోద్యద్భుజా శ్రీ కల్పకలోన్మలస
తస్సర్వసర్వంసహా శ్రీ చక్రచక్రాయుధా. 437
- గద్యము. ఇదిసకలసుకవి జనవినుతనన్నయభట్ట ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునం
దారణ్యపర్వంబునఁ బతివ్రతాచరిత్రంబును ధర్మవ్యాధుండు శౌశికునకుఁ బరమ
ధర్మం బెఱింగించుటయు నగ్నివంశానుకీర్తనంబును గుమారోత్పత్తియు సత్యా
ద్రోపదీసంవాదంబును బాండవులు ద్వైతవనంబునకుం జనుటయు ధృతరాష్ట్ర
వాక్యంబులును దుర్యోధనాదులదుర్మం త్రంబున ఘోషయాత్రయుఁ గౌరవగం
ధర్వయుద్ధంబును దుర్యోధనాదులు గంధర్వులచేతం బట్టువడుటయు నర్జునుండు
వారల విడిపించుటయు నన్నది పంచమాశ్వాసము. 438

శ్రీ
హరిహరహిరణ్యగచ్ఛభోజనముః
శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, షష్ఠాశ్వాసము.

లలితమూర్తి సుమహా
చ్చాళుక్యవరేణ్య పుణ్యశ్రచారిత్ర విచి
త్రాలంకారోజ్వలకవి
తాలాపకలాప సంతతతాస్మీరమతీ.

1

—♦ దుర్యోధనుని విషాదము. ♦—

వ. అక్కఱకుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లతిమానుషం బైనయరును
పరాక్రమంబును నత్యంతదైన్యాస్పదం బగుదుర్యోధనుపరాభవంబును నొక
ర్నించి విస్మయజుగుహ్సా¹కలితమానసుం డగుచు జనమేజయుండు వైశంపా
యనున కి ట్లనియె.

2

చ. అనిశముఁ బాండుపుత్రులకు శ్రీ న ప్రియకార్యము రోయునట్టి దు
ర్జనుఁడు సుయోధనుం డటులు శ్రీ శత్రులచే నవమానితుండుఁ బే
ర్చినకృప నొప్పచున్న కురుసేనులచేత విమోక్షితుండు నై
మనమున లజ్జ లేక మునిశ్రమండన యెమ్మెయి నేఁగె ఏటికిన్.

3

మ త్రకోకిలము. మేనఁ బ్రాణము దాల్చి భంగము శ్రీ మ్రింగి యెప్పటిచాడ్ప యై
మానసేంద్రుడ నేను దద్దయు శ్రీ మాని నకాదలఁ పాత్మలోఁ
బూను టాతని కెట్లు గల్గఁగ శ్రీ బోలు నారయ నద్భుతం
బైనతచ్చరితంబు సెప్పమ శ్రీ యంతయుం బరిపాటితోన్.

4

వ. అని యడిగిన నమ్మహాముని యిట్లను నట్లు శౌంతేయులచేత² బంధమోక్షితుండై
దుర్యోధనుండు లజ్జాకజ్జలితహృదయుండగుచుఁ జెడరిన సేనలం గూడుకొని కొంత
దవ్వరిగి యొక్కసమతలంబునఁ బటమందిరవిరచనంబు నిర్వర్తించి యభ్యంతర
మందిరమున నొక్కరుండును దల్పంబుపయిం బడి చింతాపరవశత్వంబు నొంది
థాహుకబళనకలుషితుం డైన రోహిణీపతియునుంజాలె విషాదవివర్ణుం డయి

1. అ. కలితాలాప. 2. గ. జ. అభిమోక్షుండై.

- యున్న గర్భండు వచ్చి సముచితంబుగాఁ గని య న్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 5
- చ. మనుజవరేణ్య చూడ నతికమానుష మమైయిఁ గయ్య మెందుఁగ
ల్లునె పటువిక్రమాన్వితులఁ శ్ర గోధనిబద్ధులఁ గామరూపులం
జెనయఁగ వచ్చునే ఖచర్యసింహుల నేటికి నట్టివారి నే
వునఁ దునుమాడి గెల్చితి విశ్రభూతి యెలర్పఁగ నీవుఁ దమ్ములున్. 6
- ఉ. అప్పుడు నీవు సూడఁగ ననంతము లై ఖచరేంద్రునై న్యముల్
గప్పె ననేకసాయకనికాయములకా వడి నన్ను నేనునుం
1 గుప్పనఁగూర తేసి రిపుణోటి వధించితి నంతలోన న
నొప్పరికించె సైన్యతతి శ్ర యొక్కఁడ నై రణభూమి నొచ్చితిన్. 7
- వ. ఆలోనన విరథుండ నై వికర్ణురథం బెక్కిన నది సమర ప్రదేశంబునకుఁ దొలంగఁ
బటచె దేవా నీవు బలవిక్రమాతిశయంబులం బ్రతివీరుల నోర్చియక్షతుండ నై
యుండుట గనుంగొని కృతార్థుండ నైతి నిట్టిపరాక్రమంబు సేసినవా రిజగంబున
నెవ్వరు గల రిది యత్యద్భుతం బనినఁ గౌరవేశ్వరుం డాత్మగతంబున నీతండు
మత్స్యకారం బెఱుంగక యిట్లు బలికెం గా కేమి యని లజ్జితం డగుచు రాధే
యున కి ట్లనియె. 8
- సీ. అనఘ తమ్ములు నేను శ్ర నంబరచరణోటిఁ, దలఁపడి పోరంగ శ్ర బలయుగంబు
జచ్చియు నొచ్చియుఁజలమునఁ బెనఁగె నా, సమయమునందు విక్రమమెలర్ప
గంధర్వపతితోడఁ శ్ర గలిగఁ గయ్యము నాకు, నాతనిశరముల్యచేత నాజి
నేను నొచ్చితి వేయు శ్ర నేల భార్యానుజ, సుతమి త్త్రజనసమరన్వితము గాఁగ
తే. నన్ను జెఱఁగొని గంధర్వనాయకుండు, నెగసె దివమున కప్పడు బెగడిచెదరి
పఱచి మనవార లెల్లనుభాండుసుతుల, శరణుసొచ్చిరిదైన్యసంభరితు లగుచు 9
- ఉ. వారలయూర్తిఁ జూచి జననంద్యుడు ధర్మసుతుండు దమ్ములకా
భూరిబలాధ్యులం బరమశ్రుణ్యుడు నకా విడిపింపఁ బంచె న
వీర్వులు నుక్కునం గవిసి శ్ర విఁకను ఖేచరణోటిఁ దొల్త నిం
పారఁ బ్రియోక్తులం 10 దెలచి శ్ర రంతటఁ దీరద కార్య మెమ్మెయిన్. 10
- ఆ. అంతఁ దెగువఁ జేసి శ్ర యంతకాకారులై, భీమపార్థయుములు శ్ర భీమబలులు
ఖచరవరులమీఁదఁబ్రచుర బాణాఘముల్, గురిసి రాహవమునఁ శ్ర బరుషభంగి.
- వ. తదీయబాణపాతంబుల నొచ్చి గంధర్వులుమమ్ముంగొనుచుగగనంబునం బఱచిన.
నరునుండు వారికిం బోవ రా కుండ నతినిబిడ బాణజాలంబుల నంబరమార్గంబు
నిరోధించినం జిత్త్రసేనుండు దనప్రియసఖుండైన శతమఖసుతుం జేరనదిగికుశలం
బడిగిన నర్జునుండునుం బ్రీతుం డై వాని ననునయించి యీదుర్యోధనుండుమా
తోడంబుట్టువు గావున నితని విడువవలయు ననిన నా గంధర్వనాయకుండు. 12

- క. మనదుర్మంత్రిత మంతయు, ఘనుఁ డప్పార్థునకుఁ జెప్పి శ్ర ఘనభుజ యిది యిం
ద్రునిపను పగుట నవశ్యంబును నీతని విడువ ననియె శ్ర భూరిబలుండున్. 13
- క. కడు లజ్జయు దైన్యంబును, నడరి ముసుఁగువడఁగ నాకు శ్ర నాత్మగతమునం
బుడమి వివరంబు లేదే, యడఁగెద నన్నట్టి దయ్యె. శ్ర నప్పడు కర్ణా. 14
- వ. అంతం గౌంతేయులు గంధర్వులం దోడ్కొని ధర్మరాజుపాలికిం జని మన దు
ర్మంత్రంబుకతంబున బంధగోచరుండ నయిననన్ను నయ్యజాతశత్రుముందట నివే
దించిన నతండు విడిచి వుత్తెంచె నిది మదీయవృత్తాంతంబు. 15
- క. ఒవ్వనివారలయెదురన, యివ్వధమున భంగపడితి శ్ర నే నింక జనుల్
నవ్వఁగ నేటిబ్రదుకుగా, నివ్వసుమతి యేలువాడ శ్ర నెట్లు చరింతున్. 16
- ఉ. అక్కట యమ్మహారణమునందు వియచ్చరికోటితోడఁ బే
రుక్కునఁ బోరి యేను మృతి శ్ర నొందఁగ నేరన యెట్లు లైన నీ
తిక్కువపాలు లేక ప్రమదంబున దేవపదంబు నొందుదున్
మిక్కిలి యైనకీర్తియును శ్ర మేదినియందు వెలుంగు నిత్యమై. 17

—* దుర్యోధనుండు ప్రాయోపవేశంబు సేయఁబూనుట. *

- వ. కాపున నిట్టిదురవస్థవా లైతి నేను బ్రాయోపవేశంబునఁ బ్రాణపరిత్యాగంబుఁ
జేసెద మీరందఱు దుశ్శాసనుం బురస్కరించుకొని పురంబున కరుగునదిమిత్తు
లకు బ్రమోదంబును శత్రులకు నిర్వేదనంబునుం జేయుచు మనునట్టియేను బో
డిమి సెడి పగతురచేత శిరస్తాడనంబుసేయం బడి సిగ్గు వడక బంధుజనంబులలోని
కే మని యరుగుదు నాంబికేయుం గని యే మని పలుకుదుఁ గురువృద్ధు లయిన
భీష్మ బాహ్లికులయు నాచార్యు లయినకృపద్రోణులయు సమ్ముఖంబున నెట్లునిలు
తుఁ బరిజనులుం పౌరులుం బురోహితులు నన్నుం గనిన నే మని సంభాషింతు
నిది యాత్మదోషంబున నైనయపాయంబు నా కవశ్యభోక్తవ్యంబు. 18
- క. విను దుర్వింశయాత్మకుఁ డగుఁ, జనుఁ డుజ్జ్వల మైనసీరియు శ్ర సద్విద్యయుఁ గ
ల్గిన నందు మెలఁగ నేరక, యెఱిఁగెఱిఁగునకుఁ జొచ్చి శ్ర చెడిపోవుఁ దుదిన్.
- క. అకటకట యిట్టికష్టము, నకు వచ్చితినియ్య యేను శ్ర న న్నపె వైరి
ప్రకరము లనిఁ బట్టినఁ గృప, నొకరుఁడు విడిపించె దైవ శ్ర మోపబె యెట్లున్.
- క. మానము సెడియును నిమ్మై, మేనం బ్రాణంబు లెట్లు శ్ర మే కొని తాల్తుం
గాన యిది నిశ్చయముగాఁ, బూనితి నా తెగువ మాన్యుభోల దొకనికిన్. 21
- వ. అనిపలికే సమీపగతుండైన దుశ్శాసను నాలోకించి యమ్మహిపాలుండ్లిట్లనియె.
- సీ. అన్న దుశ్శాసన శ్ర నిన్ను రాజ్యమునకుఁ, బట్టంబు గట్టెదఁ శ్ర బతివి గమ్ము
శకునికర్ణులు దీర్ప శ్ర బ్రకటవసుంధరా, వలయ మంతయు మహోజ్వలత నేలు
శ్రాతృవర్గమునకుఁ శ్రీతిసేయుము బంధు, జనులఁ బోషింపుమునద్విజులకు

- ను త్రమంబుగఁ దగుశవృత్తులు సెల్లింపు, గురుజనంబులు భక్తిగొలుపుమెప్పుడు
 తే. నిండుఁ డమరగణంబులనీలునట్లు, ధరణిపతుల నేలుము బాహుదర్ప మొప్పుఁ
 బగఱ నుక్కడఁగింపుమృతమమిత్తు, లై నశూరులఁ గొనియాడునమర్హభంగి.
 వ. అని నమ్మాట దనహృదయంబునకు నిశితశూలం బయిన నతండు నిలువ
 నోపక యగ్రజాపాదంబులపయిం బడి దేవా యిట్లానతీఁ దగదు నాకుం బ్ర
 సన్నుండ వగు మని నిజనేత్రజలంబులం దదీయఁచఁగయుగళం బభిషేకించుచు
 నిట్లనియె. 24
- చ. అనిన విదీర్ఘ మైనను హిమాద్రి చలించుట గల్గినన్ మహా
 ర్ణవ మది యింకిన్ దివసనాథుఁడుఁ జంద్రుఁడుఁ దేజ మేదినం
 గువలయనాథ నీకు నొకకృత్సితభావముఁ గల్గనేర్చునే
 భవదుపయోగ్య మైననృప్తభావము నాకు విహింప శక్యమే. 25
- క. హితు లై నవారిఁ బోచుచు, సతతంబును రిపుల నెల్ల శ్ర జమరుచు నిఖిల
 షీతితలము నీవ యేలుము, శతసంవత్సరము లధికశ్రజయశీలుఁడ నై. 26
- వ. అనుచు నయ్యవరాజు దుఃఖాతిభారవిహ్వలం డై యెలుంగెత్తియేడ్చిన నయ్య
 న్నయం గన్నీ రొలుక నూరకుండె నప్పుడు కర్ణుండు వారలంజూచి యిట్లేల,
 బాలిశులుంబోలె నేడ్చెదరు దైర్యంబులు ధరియించి శోకవ్యసనంబులు విడువుం
 డు శోకశీలురం జూచి పగతురు సంతసిల్లుదురు శోకశీలురకుఁ బైపై శోకంబులు
 నొందు నని దుర్యోధనుం బేర్కొని యిట్లనియె. 27
- క. ఒక యల్పమనుజుక్రియ సోమకులోత్తమ నీకు నిట్లు శ్ర మహనీయసుఖ
 ప్రకృతి యగునిభశరీరం, ఒకట విడువఁ దలఁప నగునె శ్రీయవిహితబుద్ధిన్. 28
- తే. శోకమగుండ వగునిన్నుఁజూచి యిప్పు, డధిప నీ తమ్ములును నేనునధికదుఃఖ
 వహింపాలృడచుయ్య మూలనఁ గరుణ, గలిగి తేర్చవె యిందఱుఁగారవేంద్ర
 వ. పాండవులచేత విముక్తుండ నైతిని వగచె దంతియకాని నీ కుంగార్యగతియందు
 వివేకంబు సాల దదియెట్లనిన నే రాజరాజ్యంబున నిశ్చింతులయిదనులు దమతమ
 జీవనంబుల వర్తింతు రా రాజునకు నట్టిదనులు బంట్లుగావునఁ దారమహిపతికిందీట
 మీ గల్గినచోట్ల నెల్ల నుం దమపౌరుషంబులు నెఱవలయుఁ గాంతేయులు నీదేశం
 బుననుండి నీయాజ్ఞ వలనం గృతారంభులై యన్నవా రగుటంజేసి వారు నీ కింకో
 రులు నీకు నైన యక్కఱదీర్చుట వారి కర్హకృత్యంబు దీనికింత వగవ నేల యది
 యునుంగాక పాండవులు జూదంబునాడ నీకు దాసులైరి తదీయంబు లైనమహా
 కనకాదివస్తువులును భవదధీనంబు లై యున్నయవి వారు నిన్నుం గొలిచియుం
 డుట లేకుండెనేనియు నింతటికెలసంబు దీర్పనేనియు వలదే యది యంతయు
 నూహించి వలవనివగలం బాగులక లెమ్ము పురంబునకు నడువుము నామాటవినక

నిర్బంధపరుండ వై తేనియు ని నేన మన వచ్చు నిందఱము సేవోయినగతిసపోవం
గలవారము సీవు లోకంబుచేత నగుబాటును బొందెద వింథియ యని కర్ణుండు
సెప్పిన విని దుర్యోధనుండు వెండియు బ్రాయోపవేశంబునందు నిశ్చయంబు
వదల కున్నం గనుంగొని శకుని యిట్లనియె. 80

క. కర్ణునియాడినమాటలు, నిర్ణయమున కింత యొప్పునే యిప్పులుకుల్
కర్ణంబులఁ జొనువుము దుఃఖార్ణవపారంబుఁ బొందు శ మవసీనాథా. 81

తరలము. కడఁగి బుద్ధిబలంబునంద యశకంటకంబుగఁ జేసి యే
బుడమిరాజ్యము సర్వముం దగఁ శ బుచ్చి యిచ్చిన నిమ్ములం
గుడువ నేరక దీని నిచ్చుటఁ శ గూలఁ దన్ని శరీరమున్
విడుతుఁ గా కని నిశ్చయించెడు శ వెఱ్ఱి వై తే నరేశ్వరా. 82

ఆ. సీకు వృద్ధనేవ శ లే కున్కి యిప్పుడు, నాకుఁ దెల్ల మయ్యెఁ శ బ్రాకటముగఁ
గోపమును మనోనుశ్రతాపంబుఁ బొందుచో, ధీరుఁ డవుడ యడఁపనరవలదె.
తే. పిఱికితనమునేమఱుటయుశానాటవతనము, మెత్తఁబాటునఁగార్వంబున తైఱంగు
నేరమియువిషయంబులఁశగూరుటయును, గలుగుపతికి నుండదు సిరిదొలఁగిపోవు.
వ. కావునఁ గార్వజ్ఞుండ వగుము కార్వజ్ఞానం బెట్టి దనిన. 85

ఉ. కారవనాథ సీకు నుపశ్రకారము సేసిరి పాండవేయు ల
వీరులయందు నెయ్యమును శ వేడ్కయు శనొప్పఁగ నీవభీష్టన
తొరము సేత యుక్త మగుఁ శ గాక ప్రియంపడ నర్హ మైనచో
దారుణశోకవహ్నిపరితాపముఁ బొందుట యిప్పు ధర్మమే. 86

చ. కృతము దలంచి చిత్తమునఁ శ గిల్పిష మంతయు నుజ్జగించి స
మృతులఁ బృథాతనూజుల నశమానుషతేజులఁ బిల్వఁ బంచి త
త్పితృధన మైనరాజ్యము నశభీష్టముగాఁ దగ నిమ్ము సీకు సీ
క్షితివలయంబునం బరమశ్రీ ర్తియుఁ బుణ్యముఁ గల్గు భూవరా. 87

క. వారలు సీ తోఁబుట్టువు, లీ రాజ్యము మీరు వారు శ నేకం బై పెం
పారఁగ నేలుఁడు దీనం, కారవకులనాథ సౌఖ్యకారవ మొందున్. 88

వ. అని శకుని సెప్పవండు నగ్ధాంధారీనందనుండు నిజచరణసమీపంబునంబడియున్న
దుశ్శాసనున్ గుచ్చి యెత్తి మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి, కర్ణసౌబలులం జూచి మీ
రేల నన్నుఁ గాంచెదరు ధర్మైశ్వర్యధనభోగంబులయందు నాకభిలాషంబులేదు
ప్రాయోపవేశంబునందుఁ గృతనిశ్చయండు నైతి మీ రింక నొందువిఘ్నంబులు
సేయక యూరక మీవలయునెడకుం బొం డనిన వారలు దేవా సీవిధం బిట్టిద
యయ్యెనేని మే మొందుఁ జేరెదము సితోడివారమ కాక యని రఁతం గమల

1. గ. యుడవై. 2. చ. దైతవతనము. 3. మఱువతనము, 4. ఆ. మెత్తఁబాటునఁ గార్వజ్ఞు
బాకతైఱంగు. 4. ఆ. నొక్క నభీష్టనకృతతొరము.

హితుండు పశ్చిమాచలసమీపగతుం డగుటయు నన్నరనాథుండుసురలోకగమన కుతూహలియై శుచిస్నానంబు చేసి వల్కలంబులు ధరించి సంధ్యాసమయ సముచితంబు లగుకరణీయంబులు నిర్వర్తించి వివిక్తదేశంబునందు దర్భాస్తరణంబున నాసీనుం డై వాక్షియతుం డై.

39

క. క్రమమున బాహ్యేంద్రియక, రక్రము తెల్లను వదల పడిచి శ్రమహితసమాధి క్రమదశ నుండె నివాత, స్తిమితం బై వెలుగు చున్నదీపమపాలెన్.

40

—* ప్రాయోపవిష్ఠం దైవదుర్యోధనుఁ గృత్య పాతాళంబునకుఁ గొనిపోవుట. *

సీ. ఆ సమయమునమున్నమరేంద్రవిజతులై, యహిలోకమున నున్నయసురవరులు ధృతరాష్ట్రసందనుకై గువ యెఱింగి యా, తీయపక్షక్షయస్థితికి వగచి యాతనిఁ బిలిపింప శ్రమపషు శుక్రాదు, లై నభూసురసమూహములచేత వేల్చి వెట్టించిన శ్రవేగంబ యొకకృత్య, వెలువడి భీషణవికృతమూర్తి

ఆ. యేమిపనులు గలిగెనెఱింగింపుఁ డనిన వా, రిచటి కివుడు కౌరవేంద్రు ననఘు నుజ్జ్వలాంగు నా సుయోధనుఁ డెమ్ము ప్రాయోపవేశనమునననువాని.

41

వ. అని పనిచిన గృత్యయు నాక్షణంబ చని ప్రాయోపవిష్ఠుండై యన్నదుర్యోధనుం గుచ్చి యెత్తికొని రసాతలంబునకుం బెచ్చి దైత్యులకు సమర్పించినం బ్రీతులై వారు వానిం గౌఁగిలించుకొని కుశలం బడిగి యిట్లని రయ్యా నీవు శూరుండవు శూరజనరక్షితుండవు భరతకులోద్వహుండ విట్టిసాహసం బేల చేసితివి మఱి యాత్మఘాతునకు లోకంబున నిందయు హీనతయు దుర్గతియుం బ్రాపించు లోకవిరుద్ధంబు లై మూలభూతంబు లైనకార్యంబులయందు నీయట్టిబుద్ధిమం తులు ప్రవర్తిల్లుదురే యట్లు గావున నీ వఖిలధర్మార్థయశోభోగనాశం బైన యీ దుర్విచారంబు విడువుము ధైర్యంబును బ్రతాపంబును బాటింపుము శత్రు జనభంజనంబు నేయుము నీవు మనుష్యమాత్తుండవు గావు నీపూర్వజన్మ ప్రకారంబు సెప్పెద మాకర్ణింపుము.

42

ఉ. ఏము తపంబు సేసి పరశమేశ్వరు నీశ్వరుఁబూర్వతీమనః కాముకుఁ గామవైరి నవిశ్కారుఁ బురాంతకుఁ బ్రీతుఁ డేసినగ గామితదాయ యైనశితిశకంతుఁడు నిన్ను సృజించి యిచ్చెను ద్రామదయావిధేయుఁడు ముగ్ధంబున మాకు నధీశ్వరుండుగాన్.

43

ఉ. నీదగుపూర్వదేహము విశ్వినిర్మలవజ్ర శిలావిశేషసం పాదిత ముత్త్రుశత్రుపక్షిపాటనభేద్యము గాదు నిత్యనిః ఘేదము పుష్పకోమలము శ్రవణభూచర కామినీమనో హ్లాదన మట్లుగా నభవుఁ శ్రద్ధ నింప నుమాసమేతుఁ డై.

44

ఉ. నీవు ధర్మిఁ డుట్టుటయు శ్రీ సీకు సహాయము సేయఁ గోరి నా

నావిధదైత్యదానవగ్రణంబులు రాజకులంబునందు స

ద్యావన సుద్భవించె బట్టుబాహులు దివ్యమహాస్త్రకోవిదుల్

ద్రావితవైరు లుర్వి భగ్రదత్తపురస్సరు లైనవీరులై.

45

వ. భీష్మద్రోణకృపాదులు గొందఱు దేవాంశసంభవు లైనను దదీయభావంబులు రాక్షసావేశంబు నొందెడు దానంజేసి వారు నిర్దయు లై విమూఢులుంబోలె సన్యోన్యపరుషంబులు వలుకుచు నలుకమిగులం బుత్త్రమిత్త్రపౌత్త్రభ్రాతృశిష్య గురుబాలవృద్ధజనభేదంబులు విచారింపక సమరంబు నేసి దివ్యంబులు మాను షంబులు నైనవివిధాస్త్రశస్త్రంబులఁ బాండవపక్షక్షయంబు గావింపం గల వారు పాండవులు బంధున్నీహంబు విడిచి తెగువకుం జొచ్చి నీచేత నిహతులగు దురు నీమనంబున బీభత్సువలనిభయంబు గొంత గలదు దాని నెఱింగి నేమునుం దగునుపాయంబు దలంచితి మది యెట్లనినఁ గృష్ణుచేతం జచ్చినవరకాసురు నం శంబు గర్హ నావేశింపంగలయది తత్కారణంబునం గృష్ణార్జునులతోడ బద్ధవై రుండై యవ్వీరుండు నిజదివ్యాస్త్రంబులం గృష్ణుల నిద్దఱ నిర్దహించు నివ్వీధం బెఱింగి యింద్రుండు పాండవరక్షణార్థంబు వచ్చి కర్ణుకవచకుండలంబులు కపట రూపంబున నపహరింపం గలవాఁడు మఱియును.

46

క. ఊతి సంశ్చక్తు లనఁగా, శతలక్షసహస్రసంఖ్య శ్చ జనియించిరి ద

ర్పిశు లై దనుజులు దద్భుల, తతిచే సమరమున నింద్రశ్రతనయుఁడు సిక్కున్.

47

తరలము. నిహతకంటక మైనయిద్ధరణీతలం బఖలంబు నీ

మహితశాసనగోచరం బగు శ్చ మానవేంద్ర ప్రసన్నతా

మహిమ నొందుము నీవ తేపపు శ్చ మాకు నిందఱకుం గురూ

ద్వహ విషాదము వొందఁ బాడియె శ్చ దైత్యపక్షభయంబుగాన్.

48

మ. చను మింకొండుదలంపు మాను మని యూశ్వాసింది వానిం బునః

పునరాలింగన మాచరించి యెలమిం శ్చ బూజించి దైత్యోత్తముల్

జననాథోత్తము వీడుకొల్పిరి తదాశ్శంజేసి యా కృత్యయుఁ

మును దాఁ దెచ్చినచోటఁ బెట్ట నధిపుఁ శ్చ మోదంబుసంధిల్లఁగాన్.

49

ఉ. అంత సుయోధనుండు హృద్రయంబున విస్మయ మంది యంతవృ

త్తాంతము స్వప్నవృత్తముక్రయం దలపోసి నిజంబ కాఁగ న

త్యంతము నిశ్చయించుచుఁ బృథాసుతులక సమరంబులోన ని

ర్జితున కాక యంచు వికశిల్లె దురాశయభగ్నబుద్ధి యై.

50

క. విను జనమేజయ పౌరవి, జనవిభుఁ డబ్బంగి రాత్రిచరితం బగు న

ద్దనుజసమాభాషణ మెవ్వనికి నెఱింగింప కుండుశవాఁ డయ్యె మదిన్.

51

జ. అంతఁ బ్రభాతం బగుటయు రాధేయుండు సుయోధనుపాలికింజని (రహస్యం బున) హేతుమద్వాక్యంబుల నతని కిట్లనియె.

52

- ఉ. చచ్చినపిమ్మటం గడిదిశత్రుల నోర్వంగ వచ్చునే శుభం
బిచ్చునే చావు లెందును నశరేశ్వర యాజడి చత్తు నంట దా
మె చ్చగునయ్య యెచ్చదికి శ్రీ మేనికి జీవము గల్గుచోన వెం
పచ్చుగ సిద్ధి బొందు విజయూర్ధసుఖంబులు మర్త్యకోటికిన్. 53
- ఉ. కావున శోక దైన్యములకాలము గా దిది. లెమ్ము విక్రమ
శ్రీ విలసిల్లు మంచుఁ గురుసించుని సింహాసమానుఁ జారుశ
య్యావివశాంగు నంగపతి శ్రీ మాదబుఱో నిరుగేల గుచ్చి సం
భావన నెత్తుచుం బ్రణయభాషల వెండియు వాని కిట్లనున్. 54
- క. మది నద్దనుఁ జూచి భయం, బాదవినయది నీకు వా : శ్రీ నుగ్రరణమునం
బదునాలవయేఁడు జయిం, చెద నాయుధ మంటి ప్రతి నశ్రీ సేసితి నధిపా. 55
- * దుర్యోధనుఁడు ప్రాయోపవేశముమాని కరిపురంబునకుఁ జోవుట. *
- చ. అనవుడుఁ దద్వ్రీతిజ్ఞయు సుకరారులవాక్యములుం దలంచి య
జ్ఞసపతి గాఢనిశ్చయవ్యశంవదుఁ డై శయనంబు దిగ్గి చ
య్యనఁ బయనంబు సేయుఁ డని శ్రీ యప్ప డమాత్యులఁ బంచి యిమ్ములకొ
దినముఖకృత్యముల్ సలిపి శ్రీ దీపితుఁ డై వెడలెం బ్రియంబుతోన్. 56
- వ. అయ్యవసరంబున. 57
- చ. రయించిలత్తురంగమ త్రరంగములన్ మధనాగ నక్రసం
చయములఁ జంచలచ్చలులనై నికమత్స్యములన్ మహాన్నతం
బులు కురురాజచంద్రునుదయంబునఁ దద్దయుఁ బొంగెఁ బ్రస్ఫుర
ద్యయవమనోహరప్రకటభంగులఁ దద్భటవార్ధి యుద్ధతిన్. 58
- ఉ. చామరపుండరీకవిలసత్పితకేతుపతాకలం గురు
గ్రామణియాత్ర నెంతయును శ్రీ గాంతి వహించె నభంబు శారదో
ద్దామమరాళమండలసితస్ఫుటపద్మవసీపరిస్ఫురి
త్తామరసాకరంబునవిభంబున భూచరనేత్రపర్వ మై. 59
- వ. ఇట్లు దుర్యోధనుండు గర్లసాబలసమేతుం డై దుశ్శాసనాద్యనుజగణంబునుం
దక్కినయమాత్యగణంబులుం గొలువఁ జెలుపు మిగులం జని కరిపురంబు ప్రవే
శించి సముచితవ్యాపారంబుల నుండునంత నొక్కనాఁడు మంత్రజనపరివేష్టితుం
డై యన్నరాజునకు భీష్ముండిట్లనియె. 60
- మ. హితు లై పెద్దలు బుద్ధి సెప్పఁగఁ గ్రియాహీనుండ వైత్రోచి పో
యితి దుష్టాత్ములఁ గూడి దానికి ఫలం శ్రీ బెట్లయ్యెనో చూచితే
గతవిద్యేషుఁడు ధర్మనందనుఁడు గర్లంబట్టి యిప్పుట దు
ర్గతికిం దప్పితి గాక చిక్కితి గదా శ్రీ గంధర్వుచే నాజిలోన్. 61
- ఉ. నీవును దమ్ములున్ సుతులు శ్రీ నయ్యరు వైరులచే గృహీతు లై

పోవఁగఁ బాటిపోయెఁ గడుఁ ౧ బొల్లదనంబున సూతపుత్రుఁడీ

²కావరుఁ గప్పచిత్తు నధికంబుగ నమ్ముదు నీవు వీనిబా

హావిధవంబు గయ్యమున ౩ నక్కడఁ జూచితే కన్ను లారఁగన్.

62

ఉ. ఆయతబాహు లుగ్రబలు ౪ లాఠ్యులు పార్థులు వారిభూరిశౌ

ర్యాయుధనై పుణక్రియల్యయందుఁ బదాఙ్గపాలుఁ బోలఁ కీ

వాయపురజ్జలాఁ డధిప ౫ వారలచందము వీనిచందమున్

నీయెడ నిక్క మై తెలిసెనే ఖచరేంద్రులపోరిలోపలన్.

63

క. కులమును సిరియును జెఱుపక, యలఘుస్థితి నింక నైన ౩ నప్పొండవులం

గలసి మనవయ్య నా దగు, పలుకు వినఁ గదయ్య హితముఁ ౩ బధ్యముఁజుమ్మా.

వ. అనిన భీష్మువచనంబుల దెస ననాదరంబు సేసి దుర్యోధనుండు గర్జ సౌబాఙులం

జూచి నవ్వుచు వారలం దమ్ములుం దోడన చననక్కడవానిచనియె భీష్ముండును

లజ్జతుండై నిజగృహంబున కరిగెనంతఁగౌరవేత్వరుండుగ్ర మృత్యుచోటిచోటికిం

జనుదెంచి మంత్రులతోడ మంతనం బుండి మన కెయ్యది కర్తవ్యంబెయ్యది సేసి

నం దేజోలాభంబు లగు నని యడిగినఁ గర్ణుండు దేవా నీకింక నేవిచారమ్ములు

నేల నిష్కంటకం బైనయీపుధివి సకలంబునుగ బాలించుచు మహేంద్ర

మహిమతోడ నఖిలసుఖంబులు ననుభవించు గా కనినం బ్రీతుండై యతండు

వాని కిట్లనియె.

65

క. నీయట్టివీరవరుఁడు న, హోయండటె పడయ రానియదియుం గలదే

ధీయుత నాకెయ్యదియును, బాయక విన మింక నొక్క౩వని దెల్లముగాన్.

తే. ధర్మజుఁడు రాజసూయంబుఁ ౩ బేర్పిఁజేసి, సంతసుండియు నమ్మహితాధ్వరమున

యం దభిప్రాయమైయుండునోంద నాకు, నమ్మఖంబు సేయింపవేయనఘ నన్ను.

వ. అనినం గర్ణుండు కౌరవపతి కి ట్లనియె.

68

క. అగుఁ గాక యేమి యిప్పుడు, జగతిం గలనృపతు లెల్ల ౩ జనవర నీ కి

మ్ముగ వశవర్తుల కావునఁ, దగ నుద్యోగింపు మిపుడు ౩ తత్కృతువిధికిన్.

69

ఉ. రాజులఁ బిల్వఁ బంపుము ధరరాసురసంఘము నామతింపు పే

రోజ నుదాత్తయజ్ఞగృహాయూపతెతుల్ సమకట్టఁ బంపు వి

భ్రాజితభక్ష్యభోజ్యవిధిభవ్యపదార్థము లానయింపు మే

వ్యాజవిభూతిమై సమరతవల్లభుచాక్షునఁ జేయు జన్నమున్.

70

వ. అనిన సంతోసిల్లి కురుపతి యప్పుడు పురోహితునిం బిలిపించి రాజసూయ

యజ్ఞంబు సంపూర్ణదక్షిణంబుగాఁ జేయ వలయుఁ దత్ప్రయోగవిశేషంబులకు

మీరు సాలి యుండునది యనినం బురోహితుండు దగినవిద్యజనంబులతోడవిచా

రించి దుర్యోధనున కి ట్లనియె.

71

1. అ. బొల్లదనంబున. 2. గ. కావలు.

- చ. జనవర నీకుఁ బాండవులు శత్రులు గావున నీవు వారి నో
ర్చినమఱి కాక మున్న యిటు శ సేయఁగ శత్రుమే రాజసూయమున్
వినుము దగంగ నిప్పటికి శ వే తొక యజ్ఞము సేయు మిమ్ములం
బనువుము తత్క్రియావిధిభంగులకుం దగువారి వేగమైన. 72
- తే. రాజసూయంబునట్టిద శ రాజవర్య, వైష్ణవం బనుచూగంబు శ వాసుదేవుఁ
డిమ్మఱము సేసెఁ దొల్లి యశీష్ట మిదియ, చేయు నిర్విఘ్నముగ నిది శ సెల్లునీకు.
- క. అనిన నిది వోలు నని య, జననాథుఁడు సూతతనయశసాబలులు ప్రియం
బున ననుమతింప నభిమత, వినుతాధ్వరసంప్రయోగవిహితోద్యముఁ డై. 74
- శ. తనయుద్యోగము జననీ, జనకులకును ద్రోణవిదురశాంతనవకృపా
దినిఖలమాన్యజనమ్ముల, కునుఁ దగ నెఱిగించి భరతశకుంజరుఁ డెలమిన్. 75

—♦ దుశ్యోధనుఁడు వైష్ణవం బను యజ్ఞంబు సేయుట ♦—

- వ. వారిచేత ననుజ్ఞాతుం డయి నగరసమీపంబున నొక్కపుణ్యస్థలంబునం దఖిల
యజ్ఞగృహంబులు నతిరమణీయంబులుగాఁ జేయించి యజ్ఞోపకరణంబులును
సమస్త వస్తువిశేషంబులు సమకట్ట నియోగించి శుభదినంబునం బరమబ్రాహ్మణ
సహాయుండై దీక్షాశోభనంబు వహించె నంత. 76
- ఆ. అఖిలదేశవాసు శ లై నరాజులను బ, విత్ర చరితులైన శ విప్రవరుల
నర్థిఁ బిలువ దూత శ లరిగిరి కౌరవే, శ్వరునియాజ్ఞఁ జేసి శ సమ్మదమున. 77
- వ. అం దొక్కదూతం బిలిచి దుశ్శాసనుండు నీవు ద్వైతవనంబునకుం జనిపాండవు
లను దదాశ్రమవాసు లయినభూసురులను గౌరవేశ్వరునధ్వరంబునకుఁ బిలువు
మని పనిచిన వాడునుం జని ధర్మజుం గని యిట్లనియె. 78
- ఉ. వీరుఁడు కౌరవుండు నిజశక్తి మలభనమున్నతార్థసం
భారములకొ మహాధ్వర మశ్రపాగబలుం డొనరించు చుండి పెం
పారఁగ నిన్నుఁ దమ్ముల మహాద్విజులం బిలువంగఁ బంచె ధా
తీరమణీశ నెమ్మిఁ జనుదెమ్ము తదధ్వరముం గనుంగొనన్. 79
- వ. అనిన ధర్మజుండు (మందస్మితాననుం డై) వాని కి ట్లనియె. 80
- చ. అనఘుఁడు ధార్తరాష్ట్రుఁడు మహాధ్వరకర్మధురీణుఁ డయ్యె నా
విని ప్రియ మందెఁ జిత్తము పశువిత్ర మయ్యెఁ గులంబు వింటె యై
నను దగ నేము పూనినఘనం బగుపూనికి దీర్ప కెవ్విధం
బున నట రా నొడంబడము శ భూవరుతో నిది సెప్పఁమేర్పడన్. 81
- వ. అనియె నప్పడు భీమసేనుం డాదూతం జూచి యోరి వినుము పదుమూఁ డగు
నేటికడపటఁబాండవాగ్రజుండు దీప్తం బగుశస్త్రాస్త్రదహనంబునందు ధార్తరా
ష్ట్రసుతశంబును బశువరించి వేల్చి రణసత్త్రింబు సేయుటకు నై వచ్చుం గాని
యందాఁకం జనుదెంచుట గలుగ దని యాదుర్యోధనునెదురన వా యోధకే

చెప్పుమనిన వాడును మగిడి చని ధర్మనందనుప్రియవచనంబులును వృకోదరు నిష్ఠురోక్తులును ధార్మరాష్ట్రుల కెఱింగించె దదనంతరంబ. 82

క. చనుదెంచిరి కౌరవశాసనమున ధరణిఁ గలసకలశ్రజనపతులును స స్మృతులును సమస్తజనులును, ఘనభుజాజన్నంబుఁజూడఁ శ్రీ గరిపురమునకున్. 83

వ. వారి కెల్ల దగినసత్కారంబులు సేయను బాత్రదానంబులు గావింపను ధృత రాష్ట్రుండు విదురుం బనిచె నివ్వధంబునఁ బ్రసిద్ధదక్షిణాన్వితం బై ప్రభూతాన్న పానసంతర్పితసకలజనం బై యభిమతాంబరాభరణపరిపూజితభూసుర ప్రకరం బై యథాకాలవిహితకర్మకలాపం బై యథాశాస్త్రీయం బై వైష్ణవయాగంబు నిర్విఘ్నంబుగఁ బరిసమాప్తం బగుటయు. 84

క. అవభృథశోభితుఁ డై కౌరవముఖ్యుఁడు భూరికనకశ్రరత్నలితుల భూ దివిజులఁ బూజించి నృపుల, వివిధవిధుల సత్కరించి శ్రీ వీడ్కొలిపె దగన్. 85

వ. అట్టియెడ నధ్వరోత్సవాగతు లై నజను లనేకులు ధృతరాష్ట్రునందనుసమ్మృఖంబున నిట్లనిరి. 86

క. జనపతు లెవ్వరు నివ్వధమున నిర్విఘ్నముగ నఖిలభూజనసమ్మోద నముగఁ జేసిరె సత్కృతు, వనఘ భవత్పూజ్యమహిమ శ్రీ మాశ్చర్య మిలన్. 87

శా. సారోదారవిభూతిమై మును హరిశ్చంద్రుం డొనర్చెంగృహ పారీణం డయి రాజసూయ మది స్రవృక్ష వింటి మయ్యజ్ఞముం గౌరవ్యోత్తముఁ డైనధర్మసుతుఁడుం శ్రీ గావింపగాఁ గంటి మే నూరెండుక సరి గావు సీమఖముతో శ్రీ నత్యున్నతిన్ భూవరా. 88

క. ఈ జన్న మొనర్చియ కా,దే జగదావ ర్తికీర్తిదీపితులై య వ్యాజసురలోకసుఖముల, భ్రాజిల్లిరి రఘుయయాత్రిభరతాదిన్మపుల్. 89

తే. అని నుతింపంగమఱియునునందుఁ గొందఁ,అయ్యుధిష్ఠిరుఁగాజసూయంబుచిదుర పాలిఁ బోల దీమఖము వైభవసమృద్ధి, నని తలంచిరి నిజహృదయంబులందు. 90

వ. అనంతరంబ నిరంతరానంద(మంద)మందాయమానమానసుం డగుచు మానవే శ్వరుండు దమ్ములు దొరలు బంధుజనంబులుం బరివేష్టింపఁ జౌరజనదత్తాశీర్వాద జయజయ(శబ్ద)శబ్దా యమాన దిగ్విభాగుండగుచుఁ బూజ్యాంగనాకరకలితలలితా శ్చతవిత్కేపంబులును బటవందిమాగధసంకీర్తనంబులును గైకొనుచుఁ బురప్రవేశంబు సేసి రాజమందిరగతుండై ధృతరాష్ట్రునకు గాంధారికి గృహదోణభీష్ములకుం బ్రణమిల్లి యుల్లంబు వికసిల్లఁ గనకాసనాసీనుం డయ్యె నప్పడు కన్ఱుం డతని కి ట్లనియె. 91

ఉ. భాగ్యము గాదె కౌరవనృపాల భవన్మఖ మిష్టసత్క్రియా యోగ్యత నిర్వికల్పముగ శ్రీ నొందె సమాప్తి నశేషధాత్రియూ భాగ్యమ నీకు నింక రణభూమిఁ బృథానుతులక జయించి స

మృగ్యమశాలి వై భువనమాన్య యోనర్పుము రాజసూయమున్. 92

క. అది యెమ్మెయి నగునో యని, మదిలో వగవంగ వలదు శ్ర మఘవతనూజుం
గదనమున నేజయింపక, పదనఖధావన మొనర్చు శ బార్ధివమూఖ్యా. 93

తే. అనినఁ గర్ణుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి శ్ర యచ్చరేంద్ర
నందనుఁడు నీసహాయత శ్ర నాకుఁ గలుగఁ
బాండవుల నోర్పు పెంతటికృపని మహాత్మ
యని సహోదరసహితుడై శ్ర హర్ష మొందె. 94

వ. అట ధర్మతనయుండు సూతతనయు ప్రతిజ్ఞవిని వానిబలశౌర్యవిభవంబును నభేద్య
కవచప్రభావంబును దలంచి వివణ్ణహృదయుండై రేలెల్లను గన్ను మూయుట
లేకవగచుచుండె నిట దుర్యోధనుండును గర్ణ సౌబలప్రవర్తికార్యఖడ్గండ్ల
భీష్మద్రోణకృపాదులకును మహాసీయులైన మహీసురులకు ననుదినంబును బ్రయ
సత్కారంబు నలుపుచు ధనంబు దత్తభుక్త ఫలంబుగా వగచి నిరంతరత్యాగ
భోగంబుల ననురాగంబు నొందు చుండె ననిన వైశంపాయనునకు జనమేజయుం
డిట్లనియె. 95

క. దుర్యోధను చెఱఁ దలిఁగి య, వార్యపరాక్రములుపాండ శ్ర వప్రభులు మహా
శృర్యచరితు లవ్వనమున, సార్వలు మఱి యెట్టివార శ్ర లైరి ముసీంద్రా. 96

*— { ద్వైతవనంబునందలి మృగసమాహమ ధర్మజా } *—
స్వప్నంబునందు వచ్చి తమదుఃఖము నెప్పట.

వ. అని యడిగిన నమ్మహాముని యమ్మహిషతి కి ట్లనియె. 97

సీ. ద్వైతవనంబున శ్ర ధర్మజుం డొకనాఁడు, నిద్రింపఁగాఁ దద్వ్యనేచరంబు
లగునట్టిమృగజాతు శ్ర లన్నియుఁ గలలోన, వచ్చి కన్నుల నశ్రువారి దొరుగఁ
దమ్మెఱింగించి యాతనితోడ నిట్లను, ధర్మాత్మ మీరు నిశ్చింతంబుఁ గడఁగి
చంపంగఁ జంపంగ శ్ర సమసి యల్పవశిష్టము లయ్యె నిప్పు డశ్రుత్కులంబు

తే. లేము బీజమాత్రమ చిక్కిరయిట్లు వనరు, చున్నవారము మీరింకనొండుగడకు
నరిగి మముఁ గావరే కరుణార్ద్రబుద్ధి, ననిన నల్లకా కని వానిశ్రకభయ మిచ్చి.

క. జనపతి మేల్కొని యంతయు, ననుజల కెఱిగించి యిట్లు శ్ర లను నబ్జముపై
నెనిమిది నెల లుండితి మి,వ్వనమున, దగు నింక నొండుశ్రవలనికె బోవన్. 98

వ. ఇప్పుడు కామ్యకవనంబు బహుమృగాకీర్ణంబై సరసఫలభరితభూరుహ ప్రకరంబై
విమలకమలాభిరామం బైయున్న యది యని వింటిమి కావునం గ్రమ్మఱ
నందులకుం జని తృణబిందునాశ్రమంబున వసించుట లెస్స యనినం దమ్ములు
దేవా నీ వెట్లు నిశ్చయించితి మూకు నదియ యిష్టం బని పలికిరి తదనంతరంబ.

- క. అనుజన్మలుఁ బొంచాలియు, ననుచరవర్గంబు బ్రాహ్మణావలియు చు దోఁ
జనుదేరఁగ నమ్మదమున, ఘనతేజఁడు సనియెఁ గామ్యకృతనంబునకున్. 101
- వ. ఇట్లరిగి యందుఁ గృతనివాసులై యవ్వీరులు శాకఫలమూలంబులంజేసి దేహ
యాత్రలు నడపుచు నొండొరులయలజడినూచి యత్యంతదుఃఖపరవశు లగుచు
జూదంబునాఁడు దమపడినపాట్లు దలంచి కలంగుచుఁ గ్రోధశోకంబులుదమలోన
నుపశమించుకొనుచు వర్తిల్లం బదునొక్కం డగునేఁడు సనిన నందఱు గాలంబు
గడగాంచినవారై వెడవెడవికస్థిలినచి త్తంబులతో నుచితవృత్తంబులనుండునంత.
- శా. పీఠం దై చనుదొంచె నాశ్రితజనాభీష్టక్రియాశీలుఁడు
ద్వీతామ్నాయఁడు నిర్విఘాతదురితశ్లేషండు ¹యోగామృత
స్థితస్వాంతుఁ డనంతసంతతసమావిరూపకారుణ్యధా
రాతోయన్నపనైకిశీలుఁ డగుపారాశర్యుఁ డచోటికిన్. 103
- క. మునిపతి దాదవృత్తం గని, జనపతి దమ్ములును దాను శ్ర సంప్రీతి నెదు
ర్కొని యర్హాదివిశేషార్చనలం బరితుష్టుఁ జేసి శ్ర సంభృతభక్తిన్. 104
- వ. కృష్ణద్వైపాయనుండును ననవరతవనవాసాయాసకృతదేహుల నధికదుఃఖాయ
మానహృదయులం దనమనుమలం జూచి వగచి ధర్మపుత్త్రునికీ ట్లనియె. 105
- ఉ. కాలవిపర్యయంబున సుఖంబును దుఃఖమువచ్చుచుండు నె
క్కాలము నేరికిన్ భువిమము శ్ర గాదు సుఖంబును దుఃఖమున్ మహీ
పాల బుధుండు దద్దివిధభంగు లెఱింగి ప్రమోదభేదనం
శీలుఁడు గాఁడు రెంటును బ్రసిద్ధపథంబున నప్రమత్తుఁ డై. 106
- క. విను నీవును ²నాపదలకు, మనమున నొక్కంత యొచ్చి శ్ర మహాసీయముగా
నొనరింపుము తపము తపంబునన కదా సకలసౌఖ్యములు సిద్ధించున్. 107
- క. క్షమయు నహింసయు సత్యము, సమతయు నిందియజయంబుశ్రమముఁబరిత్యా
గమును దపోక్షణములు, గ్రమమున నిన్నియును నూర్హ్వగతికారణముల్. 108
- తే. ఇందుఁ జేసినబుణ్యంబులందుఁ గుడుచు,మీదిజన్మంబునకు నది శ్ర మేలునేయుఁ
గాన తనశక్తితోఁ గూడ శ్ర దానధర్మచిరపరోపకారంబులు శ్ర సేయ వలయు.
- వ. అనినం బొండవార్గజుండు దానతపంబులలో దుష్కరంబెయ్యది యెద్దాన నధిక
ఫలం బగు నని యడిగిన వేదవ్యాసుం డి ట్లనియె. 110
- సీ. దాన మూరితఫలభద్రం బర్థసాధ్యమై, పరఁగుటఁ గరము దుష్కరము నదియు
నరులకు నధిప ప్రాణంబులకంటెను, రూపింప నర్థంబు శ్రీతివువినవె
యుగంబు లై నయూర్యుధముల మొనలపై, నుఱుకుట యంభోధిదఱిసి చనుట
కృషిపాశుపాల్యసంక్లేశంబు నొందుట, యడవులఁ గొండలనడుమ వడుట
- తి. నవసి పొవసి యనుదిగ్గనము బరశ్రేష్ఠులై, యునికి దలంప నర్థమునక చూచె

1. అ. యోగామృత, నిర్విఘాతం. 2. క. నానలనల...నొక్కంతనచ్చి.

- యట్టిదుఃఖలబ్ధ శ్రమైనయయ్యర్థంబు, విడుచు తెచ్చిధమునఁ శ్రగడిది గాదె
 శా. అన్యాయార్జిత మైనవిత్తమునఁ జేయఁ బూనుదానంబు మూ
 ర్థన్యాయం బది దానఁజేసి ఫలపాకం బేమియున్ లేదు యు
 క్తన్యాయార్జిత మించుకంత యయినం శ్ర గాలంబు దేశంబు స
 మ్మాన్యం బై తగఁ బాత్రయోగమున సోమ్యం బై ఫలించుం దుదిన్. 112
- వ. తొల్లి ముద్గలుం డనుమహాద్విజుండు సన్మార్గోపార్జితం బైనవీహిద్రోణంబు స
 త్సత్రంబునఁ బ్రతిపాదించికాదె పరమసిద్ధి బొందె ననిన వినిధర్మనందనుండు
 ముసీంద్రా ముద్గలుండు వీహిద్రోణం బెబ్బంగి నుపార్జించె నెట్టిపాత్రంబునఁ
 బ్రతిపాదించె విన వలతుం జెప్పవే యనిన నతం డిట్లనియె. 113

— : వ్యాసుండు ధర్మజనకు ప్రీహిత్రోణాఖ్యానంబు పెప్పుట. : —

- క. అతిథిప్రియుండు విశిష్ట, వ్రతుండు విమత్సరుండు సత్యవచనుండు విని
 ర్జితవిషయేంద్రియుండు సమున్నతపుణ్యుండు ముద్గలుండు ఘృనస్థిరబుద్ధిన్. 114
- వ. పుత్రేదారసహితంబుగాఁ గురుక్షేత్రంబున వసియించి యుంఛవృత్తిపరాయణుం
 డైపాడ్యమిం దొడంగి పదునాలుగుదివసంబు లొక్కొక్కగింజయకాఁ దూ
 మెండువట్లు సమకూర్చిపర్వదినంబునఁ బాకంబు సేయించి దేవపితృపూజనంబు
 లొనరించి యతిథులకన్నంబువెట్టి మిగిలినయన్నంబునందానును బుత్ర కళత్రం
 బులును దేహయాత్ర నడపుచు నివ్వధంబున బహిష్కృతవ్రతంబున వర్తిల్లు
 చున్నయెడ నొకపర్వదినంబునందు 115
- మ. మతి సత్యంతజగుప్పితం బయినయ్యనత్తస్వరూపంబుతో
 గతవస్త్తుండును ముక్తకేశుండు బహుగ్రామ్యాక్తిశీలుండు నై
 హితపుణ్యుండు ముసీశ్వరుం డతిథియై శ్రయేతెంచె దుర్వాసుఁ డ౯
 యతి యమ్మద్గలు పాలికిం బటుబుభుక్షయత్తతం దూలుచున్, 116
- క. అతనిఁ గని యించుకంతయు, మతి ననుమానంబు లేక శ్రమానుగఁ బ్రత్యు
 ద్గతుఁ డైయర్ఘ్యముఁ బాద్యము, నతిభక్తిసోనర్చి మునికుశలాగ్రణినెమ్మిన్. 117
- క. ఆన్నంబు వైట్టె నతఁడు తదన్నం బంతయును గుడిచి శ్రయాత్మక దనిసి శే
 పాన్నంబు మేన నిండఁగ, సన్నతుఁ డలఁదికొని మగిడి శ్రచనియె నిజేచ్ఛన్.
- క. మునిపతి పర్వముపర్వంబున మఱియును నరుగుదెంచు శ్రముద్గలుండును దా
 ననశనుఁడైయుండియు న, మునివరునకు నొసఁగు నన్నముం బ్రియమెసఁగన్.
- వ. ఇవిధంబున నాఱుపర్వంబులు గుడిచి దుర్వాసుండు వానిచిత్తంబున నొక్కొక
 అంతయుం గానక యద్భుతప్రమోదమగ్నమానసుం డై వాని కిట్లనియె. 120
- క. నీయట్టిదానశీలుని, నీయఖలమునందుఁ గాన శ్రనెన్నండును స
 త్త్వాయత్తమతివి పాధువి, భేయుండవు నీవు పుణ్యతేజఁడ వనఘా. 121
- చ. మనమున నేవగింప కవ్యమానము సేయక యుండుకంతయుం

- గినియక సోల మందక యక్రకృత్రిమభక్తి నొనర్చి తీవు స
జ్జననుత యన్నదానము ప్రసాదము సత్యము ధైర్యము దమం
బును నపరిగ్రహత్వమును శ బాలుగ నీధన మయ్యె నియ్యడన్. 122
- చ. చవులకుఁ బ్రేముడించు ననిశంబును నాలుక చాల్చి పెంపు ధ
ర్మవును శమంబుఁ ద్రెక్కిన సకముద్ధతి నాఁకలి వీన రెంటును
డవులవు జీవితస్థివిధిధాయక మన్నము నీవు జీవితే
చ్ఛవిడిచి తిప్ప డే మని ప్రశంస యొనర్తు నినుం దపోనిధి. 123
- క. మనమును నింద్రియములవ, ర్తనమును సరిగా నొనర్చు శ ధర్మంబు దపం
బని చెప్పదు రట్టితపం, బనఘా నీయంద కలిగె శ నభిమతభంగిన్. 124
- ఉ. ప్రీతుడ నైతి నీవలనఁ శ బేర్చినపుణ్యపదంబు లెల్ల నీ
చేతివ యయ్యె నీ దగు ప్రశస్తిధతపోవిభవంబు నిరర
వ్రాతము లిప్పు సూసెడు దివంబున నీవును మేనితోడ వి
ఖ్యాతిగ దేవయానమున శ గ్రమ్మన నేగెడు సంయమిశ్వరా. 125
- వ. అని పలికి దుర్వాసుం డరిగెఁ దదనంతరంబ హంససారసయు క్తంబును గింకిణీ
మాలికామనోహరంబును గామగమనంబును నయినవిమానంబు గొనుచు దేవ .
దూత ముద్గలుకడకుం జనుదెంచి యిట్లనియె. 126
- క. అనఘ భవత్కుక్రతంబున, ననిమిషలోకాభిగమ మ శ వాప్తం బయ్యెం
జనుదెమ్ము విమానము చయ్యన నెక్కుము చిత్తమునఁ బ్రహర్షం బెనఁగన్.
- వ. అనిన దేవదూతం జూచి ముద్గలుండు మహాత్మా దివిజలోకంబెట్టిది విన వలతు
నందులగుదోషంబు లెఱింగింప వలయు సత్పురుషులతోడిమైత్రి సాప్రపదీనం
బని చెప్పదురు గావున మైత్రిం బురస్కరించి ని న్నడిగెద ననిన నతం డమ్ము
సింద్రున కిట్లనియె. 128
- ముద్గలునకు దేవదూత పుణ్యలోకంబు లెఱింగు పెప్పట. —
- క. లోకమునకు మీఁ దై, చాలఁగ వెలుఁగొందు చుండు శ స్వర్లోకము నా
నాలంకారయుతము ది, వ్యాలోకము దేవయాన శ మది మునినాథా. 129
- చ. అమలతపోనివాసులు మ శ హాధ్వరశీలురు సత్యసంధు లు
త్తములు జితేంద్రియుల్ సములు శ దానపరుల్ రణశూరు లందు హ
ర్షమున వసెంతు రచ్చరలు శ సాధ్యులు దేవముసుల్ మరు ద్వసు
ప్రముఖులు వేణువేణి తగు శ పట్టుల నుండుదు రంద యిమ్ములన్. 130
- వ. మఱియు ముప్పదిమూఁడు వేలయోజనంబుల విస్తృతంబైనమేరుశిఖరంబునందు
నందన ప్రముఖంబు లయినదేవోద్యానంబులు పుణ్యపరులకుఁ గ్రిడాస్థానంబు లై
విలసిల్లు నయ్యెడల నాఁకలియు నీరువట్టును శీతోష్ణభయంబులును జరారోగ
వికృతులుఁ బుట్ట వెయ్యెడలం జూచిన సతిమనోహరంబై సకలేంద్రియతర్పణం

బైయుండు నిట్టిలోకంబునకు నర్హు లయినపుణ్యపురుషుల విధినియోగవక్తంబు లయినమానుషశరీరంబులు విడిచి తేజోమయంబు లగుదివ్యదేహంబులు ధరియించి వివిధాంబరాధరణభూషితులును నమ్మానకుసుమమాలికామనోహరులును నై కనకవిమానంబులందు దేవదూతలచేతఁ గొనిపోవంబడి యండు శోక శ్రమాయాసవిరహితులై వివిధసుఖంబు లనుభవించుచుండుదురు. 131

ఆ. అనఘ యంద్రలోకమునకంటె మీఁద ని, శ్లోకమగుచు బ్రహ్మలోక మమరు నది యనన్యదీప్తనదనమై తన దైన, వెలుంగునను జగంబు శ్ర వెలుంగఁజేయు

చ. మనువులు ధాతలుకొ మునులు శ్ర మానుగ నుండుదు రందు లోభముం

గినుకయుఁ దాపముం బగయుఁ శ్ర గిల్చిషముకొ ఘనదుఃఖవైకృతం

బును జనియింప వీధవనశ్రముల్ దెగునప్పడు నాశ మొంద ద

వ్వినుతపదంబు దానియెడ శ్ర వేడుక సేయుదు రింద్ర ముఖ్యులున్. 132

వ. స్వర్గంబునం గలగుణంబు లెఱింగించితిఁ దదీయదోషంబులు సెప్పెద వినుము.

తే. ఇందుఁజేసినపుణ్యంబులెల్ల నందుఁ, గుడుచుఁగాని మర్త్యునకందుఁగడఁగి పుణ్య

, మాచరింపంగఁగాదు పుణ్యావసాన, మగుడు భూమిక త్రోతురుతమగుడ నతని.

క. కడు మరఁగినసౌఖ్యంబులు, విడుచుటఁ జిత్తంబు దుఃఖవైవశముగ మహిం

బడుఁ జూనె పుణ్యలోకం, బెడలినమనుజుండు దేజ శ్ర మేది యబలుఁ డై. 133

క. తనతక్కువ యునికియు న,న్యూనియున్నతలీలయుం గశ్రుంగొని చిత్తం

బున నెరియు చునికి గలుగును, జననుత సురలోకవాసశ్రదనులకు నెల్లన్. 134

వ. బ్రహ్మలోకంబునం దక్కఁ దక్కినపుణ్యలోకంబులం దెల్ల విదియ మేరయైచెల్లు

మఱియుఁ బుణ్యలోక పరిభ్రష్టుండు మర్త్యలోకంబున సుఖశీలుం డయి పుట్టు

నీలోకంబు గర్మభూమియు నాలోకంబు ఫలభూమియు ననియెఱుంగుము నీవలని

యాదరంబునంజేసి యంతయుం జెప్పితి నీ వింకఁ దడయ నేల చనుదె మ్మనిన

ముద్గలుండు గొండొక విచారించి దేవదూతం జూచి యిట్లనియె. 135

ఆ. ఇట్టి దివ్యసుఖము శ్ర లే నొల్ల బదివేలు, వచ్చె నాకు నమరశవర్గమునక

యందెనిమ్ము వాని శ్ర నోయన్న విచ్చేయు, మిష్టమైనయెడకునిపుడనీవు. 136

క. ఎయ్యెడకుఁ జనినఁ బురుషుం, డియ్యెడకును మగుడకుండు శ్ర నెక్కాలము నే

నమ్ముత్తమపదవికి నై,యెయ్యనువున నైన నుత్సహించెద బుద్ధిన్. 137

వ. అని దేవదూత వీడ్కొలిపి ముద్గలుండు శిలోంఛవృత్తివిడిచి పరమశాంతింగైకొని

నిర్వికల్పంబై నజ్ఞానయోగంబునంజేసితుల్యనిందాస్తుతియునుసమలోష్టాశ్రకాంచ

నుండునునై పరమసిద్ధి బాంధె బాండవోత్తమా నీవును రాజ్యరహితుండనైతి

నని వగవక తపంబుసేయుము తపంబునంజేసి శుభంబులు సేకుఱుఁ బదుమూఁ

డపునేటికడపటఁ బితృపై తామహంబైన రాజ్యంబు నిన్నుం బ్రాపించునని యిట్లు

సాత్యవతేయుండు గొంతేయుల నాశ్వాసించి నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నంత

- మ. వితతానేకమృగాకులంబును సద్యావిద్యుత్తనానాతను
వ్రతతీవుష్పసుగంధబంధురసుఖావాసంబు బ్రహ్మర్షి సః
శ్రీతపుణ్యాశ్రమమండలంబు నగుచుం య జెల్వొందునక్కానలో
ధృతపుణ్యుల్ విహరించి రేవుగును గుర్రతీవుత్తు లిచ్చాగతిన్. 142
- వ. ఒక్క నాఁ డమ్మహారథులు దృఢబిందునాశ్రమంబున ధౌమ్యసహితంబుగాఁ
బాంచాలి నునిచి యేవురు నొక్కట మృగయార్థంబు నలుదిక్కులకుం జనిన
యనంతరంబ. 143

—* సైంధవుండు ద్రౌపదిం జూచి హాహించుట *

- ఉ. వీరుండు సైంధవుండు నయ్యవిశ్రుతశౌర్యుండు సాల్యకన్య నిం
పారంగఁ జెండ్లి యామటకు య నై నిజవైభవ ముల్లస్లి వి
స్ఫారచతుర్విధోరుబల్యసంగతుఁ డై చను చుండి యాశ్రమ
ద్వారమునందుఁ గాంచె ద్రుపదక్షీతిపాలతనూజ నచ్చటన్. 144
- ఉ. నీలపయోదమండలి విశ్రనిశ్చలలీల వెలుంగఁ జేయుచుం
గ్రాతెడువాలుఁగ్రొమ్మెఱుంగుకై వడిఁ దద్వనభూమి నెంతయుక
లాలిత దేహకాంతిపట్యలంబునఁజేసి వెలుంగఁ జేయు న
బాబుల విసీలకుంతలవిభాసినిఁ జూచి సవిస్మయాత్ముఁ డై. 145
- తే. మగువఁ దగిలినచూడుకల్యమగుడఁ దిగువ, నేర్పు సాలకయపుడ కంఠదర్పదర్ప
గోచరాత్ముఁడై నిజసఖ్యుగోటికాన్యుఁ, డనునృపాత్మజఁజూచియిట్లనియెఁబ్రీతి.
- ఉ. ఇన్నలినాక్షి యెవ్వరియొ యివ్వపినంబున నేకతంబ యి
ట్లున్ననిమిత్త మేమియొ సుగ్రోత్తమకన్యయొ యక్షకాంతయో
పన్నగభామయో మనుజభామిని గామి నిజంబ యిట్టిచె
ల్వున్నదియే మహీతలమునగుల్లు తెవ్వరియందు నారయన్. 147
- ఉ. లీల యెలర్చగా నబల య లేజిగురాకునుబోలె నొప్పుకెం
గేలు కదంబశాఖతుదిఁ య గీల్కొనఁ జేసి వసంతవిభ్రమో
స్మీలితబాలవల్లిక్రియ య మే లగు చూడుకల నించి పావక
జ్వాలయపోలెఁ జిత్తము నిజం బెరియింపఁ దొడంగఁ జూచితే. 148
- ఉ. ఈ కమలాస్య నాకుహృదయేశ్వరి యైనఁ ద్రిలోకరాజ్యముం
జేకుఱ నేలినట్లు వికరసిల్ల నె దర్పకవీరు బంటుఁగాఁ
గైకొననే వయస్య వెనఁ య గాంత నొడంబడఁ బల్కిదీనికొ
నాకును బొం దొనర్చి కరుణం బరితార్థునిఁ జేయవే ననున్. 149
- వ. అని పనిచినం గోటికాన్యుండు గ్రక్కునం బాంచాలిపాలికిం జని ప్రణయసుభ

గంబుగా నమ్మగువ కి ట్లనియె.

150

- సీ. మృగనేత్ర దారుణమృగసమాకుల మైన, యివ్వనాంతరమున ॥ నేకతంబు
యిట్లు నీయునికి ॥ నెయ్యది మూల మి, న్ననదేవతవో సుగేశ్వరునితోడ
నలిగి ధరిత్రికి ॥ నరుగుదెంచినశచీ, ¹దేవివో హరియరస్థితి దొఱంగి
కేలిఁ గ్రమ్మరుపద్యశ్రేణవో భవదీయ, జనకత్వమున సముజ్జ్వలితుఁ డైన
తే. పుణ్యఁడేవంశమునవాఁడు ॥ పాలఁతి నీదు, జీవితేశ్వరుఁ డగుసుఖజీవితాత్ముఁ
డెవ్వఁ డబల నీనామమైయింపు మిగులు, శబ్ద. మెయ్యది నాకు నిశంబు సెవును.
క. కరిరాజగమన మాతెఱఁ, గరయఁ దలఁచి తేని వినవె ॥ యధిక బలుఁడ నే
సురభుఁ డనురాజపుత్తుఁడ, నరిమథనుఁడఁ గోటికాన్యుఁ ॥ డనఁ జనువాఁడనె.
తే. ²ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాఁడు, ఘనుఁడు టేమంకరుండుత్రిగ ర్తవిభుఁడు
మఱియునినుజూచుచున్నాఁడు, నమగువవాఁడె, ³దీప్తభుజుఁడుకలింగధాత్రీవరుండు.
తే. ఉల్లపద్మాకరముపొంతనండినిన్ను, మెచ్చి కనుఁగొను చున్నయ్యస్థిలితాక్షుఁ
డుత్పలాక్షి యిత్వోకువంశశోభ్యవుండు, సుబలభూపతిపుత్తుండుననుభ గుండతఁడు.
వ. అరుణాశ్వయుక్తంబు లయినరథంబులందు రత్నమయభూషణు లయి సమిధ
వహ్నులుంబోలె వెలుంగు చున్నయా సౌవీరకుమారులు పన్నిద్దఱుం దన్నుండేరి
కొలువ ననేకసూత్రకరితురగరథపదాతిపరివృతుండై మహాగజంబుపై శోభిల్లు
చున్నయవ్వీరుండు సింధుసౌవీరనాథుండైనజయద్రథుండమ్మనుజేశ్వరుండిప్పడు
నీ తెఱఁ గఱుంగఁ దివిరి నన్నునిట వుత్తెంచె ననినఁ బాండవపత్నిమృదుసంభ
వంబునం గదంబశాఖ విడిచి యుత్తరీయంబు సంగతంబు గావించుకొని కోటి
కాన్యున కి ట్లనియె.

155

- తే. అన్న యిచ్చట నే నొంటి ॥ యున్నదాన, నీవిచటకేగు దెంచుటనీతియగునె
నుతవతిని. ధర్మవతి నన్నునీతరకాంతఁ, గాఁదలంచి పెక్కులు వల్కఁగఁడునీకు.
వ. నీవు శిబిపంశోద్భవుండైనసురభుపుత్తుండ వగు టేనెఱుంగుదు నస్మత్ప్రకారంబు
సెప్పెద విను మేను బాంచాలపతి యైన ద్రుపదుకూతురఁ గృష్ణ యనుదానం
బాండునందను లగుయుధిష్ఠిర భీమార్జున నకులసహదేవులకు ధర్మపత్ని నవ్వీరు
లిప్పడు నన్ను నివ్వనంబున నునిచి.

157

- తే. ధర్మజుఁడు మార్పు భీముఁడు, దక్షిణంబు, నరునుఁడు పడమర గవశ్రలర్థిను త్ర
రంబుగా వేటవోయిరి ॥ రాజముఖ్యు, లనఘు లింతకు వత్తురువినతబలులు.
వ. మీరమ్మహాత్ములకు మానసియులరు గవున నార్యజనమిత్తు లగునక్కురుకుల
పవిత్రులు సేయుసత్కారంబులు గైకొని పోవుదురు గాని యొక్కింతతడ వియ్యా
శ్రమసమీపంబున నిలువుం డని పలికి యల్లన యవ్వరవర్ణిని భయంబునం బర్ణ

1. గ. జ. అలనవో హరియర • స్థితి దొఱంగి. 2. 'ఉల్ల'యనియొప్పాఁ తప్రతుల నెల్లజూప
టైడి ఒక్కట'పొన్న కాంచన' యని యున్నది. 3. గ. దృప్తవిభుఁడు.

గృహంబు సొచ్చినం గోటికాస్యండును గ్రమ్మజీచని జయద్రథునితోడనబ్బా
మిని పాంచాలకన్యక యనియును బాండవపత్ని యనియునుం జెప్పిన నద్దురా
త్తుండు మదనకంపితహృదయుం డగుచునమ్మగువనపహరింపం దివిరి కతిపయజన
సమేతంబుగా నరిగి సింహాగారంబు సొచ్చువృకంబునుంబోలె బాండవనివా
సంబు సొత్తొంది పాంచాలిని గని దాని కి ట్లనియె. 159

క. వామాక్షీ నీకుఁ గుశలమె, నీమన సెవ్వారియందు శ నిత్యమేమం
బైమెఱయు నట్టి సాబగులు, నీమగ లేవురకు నిపుడు శ నెమ్మదియె వదిన్. 160

వ. అనిన వానికి నమ్మానవతి యి ట్లనియె. 161

చ. స్థిరమతు లై నపార్థులకు శ నేమమ నీకు ననామయంబె భూ
వర తగువింద వైతి కురువర్యులయింటికి నట్లు గావునం
బరువడి నాసనక్రియయుఁ శ బాద్యముఁ గైకొను మాదరంబుతో
సరసకురంగమాంసములఁ శ జల్పము భోజనకృత్య మి త్తఱిన్. 163

ఆ. వేట వోయినారు శ విభు లిప్పు వత్తురు, వారు వచ్చి నీకు శ వలయునట్టి
ప్రియము లాచరింపఁ శ బ్రీతుండ వై మఱి, యిష్టజనులు నీవు శ నేఁగు మనఘ.

చ. అనవుడు సైంధవుం డనియె శ నంబుజలోచన నీవు మాకుఁ జే
యునతిధిపూజ లన్నియును శ నొక్కట నైనఁ గొఱంత¹ లేదు వ
చ్చినవియ మన్మథాశ్రమః శ చిక్కునఁ గాఱియ వొందె డెంద మిం
క ననుఁ గృతార్థుఁ జేయుము దశగ² రథ మెక్కుము లెమ్ము నెమ్మితోన్. 164

మ. ధరణీరాజ్యము గోలుపోయి ఘనకాంతారస్థలీవాసులై
సరివా రెల్లను నవ్వఁ గుత్సితదశాశంసాప్తిమై నున్న ము
ష్కరులం బాధులఁ గొల్పినం గలదె సౌఖ్యం బెంతయున్ బేల వై
తరవిందానన శ్రీవిహీనులఁ గరం శ బర్ధింతురే కామినుల్. 165

ఆ. చిగురుఁబోడి నిఖిలసింధుసావీరభూ,వలయరాజ్యగౌరవంబుతోన
నన్ను నేలికొని మరనః ప్రియభోగైక, యోగ్య వగుము విడువురమొండుదలఁపు.

వ. అనినం బాంచాలి ప్రకంపితచిత్త యగుచుఁ గొండొక దొలంగి వానిచేస నవ
మానదృష్టిం జూచుచుఁ దనపతులరాకయ కోరుచుం బ్రతివాక్యంబులఁ గొంత
కాలక్షేపంబు నేయుటకై వాని కి ట్లనియె. 167

తే. తలఁపఁ బాండవధార్తరాష్ట్రులకుఁ జెలియ,లైనయాదుస్సలకుఁ బత్రివనఘనీవు
నాకుఁ దోఁబుట్టువపు గావేసీకుఁ జనునె, పాడి దప్పినమాటలురపలుక నిచట.

క. నయమును ధర్మముఁ గల య,నవ్యయమున జనియించినాడె శ వక్కట ధర్మ
క్రియ యెఱుంగంగా వలదె యు,భయలోకవిరుద్ధ మైనశపఘ మేమిటికిన్. 169

వ. అనిన నద్దురాత్తుండు దర స్మితాననుం డగుచు ని ట్లనియె. 170

- క. వనజాక్షి రాజధర్మము, వినవేయెన్నఁడును మనుజుభవిభులకుఁ బ్రమదా
జనులయెడ వావి వెదకం, జనదు వలసివట్ల వేడ్కఁజరుపఁగఁ జెల్లున్. 171
- క. విను మదియుఁ గాక జగమున, వనితారత్నంబులెల్లఁవారికి భోగం
బునయెడల సాధారణము లొకనిధన మను గరుసు గలదె శ కరినిభగమనా. 172
- వ. అనిన నయ్యంగన కోధకలుషితాంతరంగయై యిప్పాపాత్ముండుప్రియవచనం
బులంబోపండు బెట్టిదంబులం గాని చక్కంబడిఁ డని తలంచి యిట్లనియె. 173
- ♦ ద్రాపది సైంధవునితో నిష్ఠూరోక్తులు వలుకుట ♦—
- చ. ప్రకటితశౌర్యసారుల ¹నృభంగపరాక్రమనిర్జితాహిత
ప్రకరులఁ బాండునందనులఁ శ బాండుయశస్సుల నాత్మలోఁ దలం
పక నను ధిక్కరించెదు నృపాలకులాధమ సీమగర్వదు
ర్వికసన మింతఁ ²బోదు తుది శ వ్రేఁగగు దక్కుము దుష్ప్రలాపముల్. 174
- మ. హిమవత్పాదవనాంతకేళిరతిమై శ నే పారి కోపారుణ
క్రమనేత్రాంచల మై ప్రభూతమదరేఖం బైనగంధద్విపేం
ద్రము డాయం జని సిఱ్ఱ సూపుట సుమీ శ ధర్మాత్మై నత్యుగ్రవి
క్రముఁ గాంతేయవరిష్ఠు నిపు దొడరంగఁ జూచు టూహింపఁగన్. 175
- ఉ. శాతనఖాగ్రఖండితలఁసన్నదకుంజరకుంభముక్తము
క్రాతత శైలకందరగుహాంతరసుప్తమృగేంద్ర శేసర
వ్రాతము వేడ్కఁ ³సూచికొన శ వారక చేరుటగాదె కోగ్రధని
స్థాతమహోగ్ర భీముఁ జనకం దలపోయుట నీకు నెమ్మెయిన్. 176
- మ. చలజిహ్వగవిలీఢపిస్సురితదంష్ట్రాభీషణం బైనబె
బ్బులిఁ గొలం గొని వ్రేసి త్రోసి తొలఁగం శ బో వచ్చినన్ వచ్చు గా
క లసత్కూరశరాగ్నిదుస్సహుని నృగ్గాండివి నల్గించి యె
వ్వలనక మానధనాధ్యులై బ్రతికి పోవక వచ్చునే యేరికిన్. 177
- ఉ. బోరన విస్ఫులింగములు శ వొడ్డగ నుగ్రవిషంబు గ్రక్కుచుం
గ్రూరవిచేష్ట నాలుకలు శ గ్రోయు మహోరగ రాజయుగ్రముం
జేరి పదాపాతిం గినియ శ జేయఁ దలంచుటగా నెఱుంగు దు
ర్వారులు మాద్రిపుత్తుల కశవజ్ఞ యొనర్పఁ దలంచు టేర్పడన్. 178
- ఉ. ఆలములోన వీక సమృధాసురకోటికి నైనదుర్జయుల్
వాలినవీరు లవ్వెభులు శ వారికి నెగ్గొనరించి పోయి పా
తాళము సొచ్చి డాఁగినను శ దప్పదు మృత్యువు నీకు నక్కటా
కాలము నిండె నీవశము శ గాదు విధాత్మనిచెయ్యి త్రోవఁగాన్. 179
- క. తేలును గర్కటియును దెగు, కాలమునకుఁజూలు చాల్చుగతిబాధ్యులయ

- ల్లాల నయిననాదెస దు, శ్శీలుండ వై తిది వినాశశ్రుచిహ్నము గాదే. 180
- వ. అనిన జయద్రథుండు నవ్వుచు నవ్వెబంది కి ట్లనియె. 181
- ఉ. వారిజనేత్ర పాండుసుత్రవర్ణము ¹ నేడుగ మాకు వింతయే
భీరులఁబోలె నేల వెఱకపించెడు మాటల మమ్ము వింటె సా
వీరకుల ప్రసూతులము శ్రీవీరుల మే మితరక్షితీశసా
ధారణబుద్ధి నేయకు ² ముఖదా త్తచరిత్రుల మైనమాదెసన్. 182
- వ. వలవనిమాటలఁ ³ దేర్చినం దీరదు వేగంబ యుల్లకనకరథం బొండె నుల్లమహా
గజంబు నొండె నెక్కుము బీరంపుమాట లాడక ప్రియవచనంబుల నస్మత్ప్ర
సాదభాషనంబ వగూఁమనిన విని యాజ్ఞసేని వాని కి ట్లనియె. 183
- ఆ. వీరపత్ని నయ్యు శ్రీ వీరసహోదరి, నయ్యు నీకుఁ జూడ శ్రీ ననదవోలె
నున్నదాన నెట్లు శ్రీ లున్నను నాకు నిఁ, దెలుప నేల పలుకుశ్రియ్యు మేల. 184
- చ. అతులితవృష్టి కేకయ బ్రలానళితోఁ బటుశంఖఘోషభీ
పితభువనత్రయం డగుచు శ్రీ శ్రుతురంగరథాధిరూఢుఁ డై
జితదనుజాన్వయిండు యదుకసింహుఁడు వెన్నడి ముట్టి నిఁ బరి
క్షితబలుఁ జేయ నాకు దెస శ్రీ గల్లు పెఱింగెడు గాక యత్తఱిన్. 185
- సీ. గాండీవరేఖ యాశ్శంఖండలుచాపంబు, కరణిగా, దద్గుణ్యకృణము ఘోర
గర్జగా నవిరళశ్రగంభీరవీరర, సాపూర్ణ మై సంతతతావలిప్త
శత్రుప్రతాపోష్కృతనమయంబు శమితంబు, గా మిత్రిబర్హి కేకకారవంబు
లెనగంగఁదోఁతెంచి శ్రీ యింద్రనందనమహా, జలధరం బాయతసాయకోరు
- ఆ. వృష్టి ముంచుటయును శ్రీ వెగఁదొంది చేష్టింప, నలవి గాక నిల్చి శ్రీ యప్పడైన
నాత్మదోషవృత్తికై మనంబున వగ, చెదవు గాక యివుడు శ్రీ సెప్పనేల. 186
- ఉ. ఘోరగదాభిదారణవిఘ్నార్జితశాత్ర వకుంభికుంభకుం
భీరచిరోరుమాక్షికగ్రభీరతరారుణసాగరాంబుకే
లీరసలోలుఁ డై సమద శ్రీ లీల బకాంతకుఁ డేగుచేరఁ గ
న్నారఁగఁజూచి ⁴ కాక యిటు శ్రీ లంతకు సీమదిత్రు శృంగంగునే. 187
- క. ననుఁ బెర వనితలచందం, బున నవమానింప నీకుఁ శ్రీ బోలదు మత్సా
వనపాతివ్రత్యమహిమ, ననిశము నేకీడు నెందు శ్రీ నందదు నన్నున్. 188

1. అ. నేఁ డిట. 2. అ. ముఖదారచరి. 3. క. నేర్చినం. 4. గ. జ. కాకిటు ఖళింతుల.

ఒకానొక ప్రతియందు 187-188 వ పద్యములకు నడుమ

చ. 'ఘనతరచాపదండభవశ్రీకొండమహానిలధారచే జమా

ఘననికురుంబ మంతయును * గంపముచేయుచు వేగ మూదినం

దను లిట వచ్చునంతట మ * దంబును కార్యము మాని యాత్మలో

నను గణియింపు కార్యమును * నా దగునిర్మలవాక్యపథ్యులలో' అనుపద్యము గనుపట్టెడిది.

వ. అని పలికి ద్రౌపది యద్దురాత్ముండు దన్నుఁ బట్ట సమకట్టు కన్నెఱిగి తమ పురోహితు ధౌమ్యునిం బేర్కొని యాక్రోశించిన నతం డతిరయంబునఁ జను దెంచునాలోన.

189

—* సైంధవుఁడు ద్రౌపదిని బలాత్కారముగా నెత్తికొనిపోవుట. *

ఉ. పాపవినిశ్చయిండు సత్కృపయ్యెడకొంగు గడంగి పట్టినం
గోపముతో ¹నుదల్చికొని శ్రీ కోమలియున్ వెన వాని వేయుడుం
బోపడి వాడు చిత్రముగ శ్రీ భూమితలంబునఁ ద్రెల్లె మారుత
క్షేపవిభగ్నమూల మయి శ్రీ చెచ్చెరఁ దెల్లమహీరుహం బనన్.

190

వ. ఇట్లు నేలం బడి తడయక యెగసి జయద్రథుండు మగువం దిగిచి రథంబుపై నిడికొని సపరివారుం డయి యరుగం దొడంగె నప్ప డప్పలతి పురోహితునకు మ్రొక్కిన నమృహాత్ముండు సైంధవుం బేర్కొని యిట్లనియె.

191

మ. తగునే రాజకుల ప్రసూతులకు నశ్రవ్యంతంబు నేతాదృశం
బగుదుష్కర్మము నాదుపల్కు విను మీత్రయబ్రాహ్మీ పుణ్యాత్మ యి
మ్మగువన్ వే విడు పాండునందనులు నీమానంబుఁ బ్రాణంబు నే
పగిదిం గొందురు గాని పో విడువ రీతిపాపంబు నిం ద్రొక్కనున్.

192

వ. అని యాక్రోశించుచు నమృహీసురవరుండు వానిపిఱుందన చనియె నిట పాండవులు నవ్వనంబున ననేకమృగంబుల వధియించి యందఱు నొక్కయెడం గూడంబడి యాశ్రమాభిముఖులై వచ్చునెడఁ దమ్ములం జూచి ధర్మజం డిట్లనియె.

సీ. ఇనుడున్న దెసనుండి ²యెలుగింపఁదొడఁగెఁబ, డ్దులుమృగంబులునత్రిభూరరుతుల
మగిడెడు నిష్పడు శ్రీ మనకు ³దాపలిదెస, నతిభీషణాకృతి శ్రీ నఱచె నఱడు
పగఱచే నవమానశపాటును గయ్యంబు, గలుగు నీశకున ప్రకార మరయఁ
⁴గడుకొని చెయివెట్టి శ్రీ కలఁచిన ప్లయ్యెడుఁ, జిత్రంబు దనువు నిశ్చేష్టమయ్యె

ఆ. నరుగుదెండు వేగ శ్రీ యాశ్రమంబునఁ గృష్ణ, నునిచివచ్చినార శ్రీ మొంటియకట
తలఁపఁ గ్రూరమతులు శ్రీ ధార్తరాష్ట్రులు గడు, నెగ్గునేయఁజూతురెడరువేచి.

ఆ. కమల హీనమైన శ్రీ కిమలాకరమువోలె, రాజహీన మగుశ్రవరంబులోలె
జూడఁ గామ్యకంబు శ్రీ శూన్యమైయున్నట్లు, దోఁచె నేమికిడు శ్రీ దొడరునొక్కొ.

వ. అనియె నిట్లయ్యెపురు నరదంబులు సత్వరంబుగాఁ దోలుకొని యాశ్రమంబునకు
వచ్చునెడఁ బాంచాలిపరిచారిక ధాత్రేయిక యనునది యతికరుణంబుగా నేడ్చు
చున్నం గని ధర్మతనయుసారథి యైన యింద్రసేనుండు రథంబు డిగ్గ నుఱికి చని
యిది యేల నేలంబడి పొరలుచు నేడ్చెదవు ని కపకారంబుసేసినవా రెవ్వరనిన

1. 'ఉపల్కు' అని. యొకధాతువు. 'ఉపలఁచుం బడుచులేచుచు' విరా. ౨. 3౪౮. 2. బ.

3. తొలిగింపఁదొడఁగె. ౪. క. దాపలిదెస 4. ఆ. గడుపులోఁ జేయి.

నది వానిం జూచి సైంధవుచేతం బాంచాలి చెఱిపోయె నని పలుకుచుఁ
బెల్లెడ్డిన నింద్ర నేనుం డి ట్లనియె. 196

సీ. పాండువుత్తులబహిః ప్రాణంబు నుత్తమశీలసమగ్రఁ బాంశాలతనయఁ
గొనిపోవునంతటికగుండె గల్గెనె విమో, హంధమానసుఁ డైన సైంధవునకు
నేఁగుఁ గా కేమి మృహితలగతుఁ డైన, గగనంబునకు వేగ ప్రయోగసి చనినఁ
బో నిచ్చెదరె పారివుత్తురు గాక యుద్ధురవృత్తిఁ బాదులారమరితచరితు

ఆ. వీరవరులఘోరభవిధాన్త్రకౌశలం, బెఱుంగఁడయ్యె గాక ప్రయోమి వాఁడు
వగవకుండు మబల ప్రవైరి నుగ్రతఁ దున్ని, మగువఁ దెత్తురిపుడ్రమనుజవిభులు.

వ. అనిన నయ్యంగన యపాంగతరంగితంబు లగు బాష్పజలంబు లల్లన కరపల్లవ
ప్రమూర్జనంబుల నపనయించుచు నతనిం గనుంగొని యి ట్లనియె. 198

ఆ. ఇంద్రకల్పు లైన నయ్యేపురుషపతుల, నాత్మ లోన నుజక ప్రయంబుజాక్షి
నపహరించినపుడ ప్రయద్దురాత్మునకును, జేటు మూఁడ వేఱ ప్రచెప్పనేల. 199

ఉ. ఇంతకు మున్న వాఁడు సనియెం గడు దప్పుగఁ బోవకుండ న
త్యంతరయంబునం బటురథావళి యొప్పగ నేఁగుఁ డుగ్రులై
సంతనకట్టుఁ డన్త్రములు ప్రశన్త్రములుం దొడుగుండు వర్మముల్
సంతతదివ్య బాణముల ప్రశాత్రపుఁ దున్నుఁడు దెండు నెచ్చెలిన్. 200

సీ. బూదిలోఁ దొరఁగినప్రపూర్ణాహుతియుఁబోలె, గుక్కలో ల్లిత్తిలోఁ గూర్చి నట్టి
రాజితకపిలగోరసధారయునుబోలె, మననంబులోఁ బడ్డమహితపుష్ప
మాలికయునుబోలె ప్రమదిగాక్షి దురను, కతమున దూషిత ప్రగాక మున్న
చనరయ్య వేగంబ ప్రచనునె సన్మంత్రివి, శ్రుతపురోహశంబు ప్రశునకమునకఁ

తే. జనునె కమలసుగంధికాసారకేళి, కలుషశవఖాది యైనస్మగలమునకుఁ
జనునె తన్వంగి సౌందర్యరచతురభావ, భంగి యాదుష్టచరితునిప్రపాలు వడఁగ.

—: పాండవు లేవురు సైంధవుపై యుద్ధమునకుఁ బోవుట. :—

వ. అని పలుకుచున్న ధాత్రేయక పలుకులు విని దాని నాశ్వాసించి యక్కురువీరు
లేవురు నాక్షణంబ సన్నుద్ధులై క్రోధావేశంబునంజేసి మహారంగంబులుంబోలె
రోజుచు జయద్రథువెన్నడి దాడి వెట్టి కూడముట్టి తలైన్యంబుపిఱుంద నా
క్రోశవచనవిహ్వలుం డై పోవుచున్న ధౌమ్యుం గని నమస్కరించి మీరింక విగత
భేదులరై యొయ్యన రం డని యామిషంబునకుం గవియుడేగలుంబోలె సైంధవ
సేనపయిం గవిసి సింహనాదంబులు సేసి రప్పడు పాండువుత్తులరథంబు లడియా
లంబులు నూచి సైంధవుండు ద్రౌపది కి ట్లనియె. 202

క. ఈవచ్చురథంబులవా, లేవురు నీమగలె యంబురజేక్షణ వీక్షణ
భావించి యెన్వఁ డెవ్వం, డేవిధమునవాఁడు సెల్చుచు ప్రయోగంగ వలయున్.

- వ. అనిన నప్పించాలి యనాదరక్రీడఘూర్జిత యగుచు నతని కి ట్లనియె. 104
- ఆ. ఇంక మీ నెఱిగిరి ఖేనియు నెఱుంగక, యుండి తేనిఁ జేయకొండు గలఁదె
దుగ్మదమునఁ గరము శ్రమశ్చరిత్రమునకుఁ, జొచ్చి నీకుఁ జేటు శ్ర దెచ్చికొంటి.
- వ. అయినను న న్నడిగితివి గావునం జెప్పెద నింతియ కాని నీవలన నాకు భయ
మిం మకంతయుఁ గలుగదు సోదర సహితుండైన ధర్మనందనుం గంటినింకఁగుశ
లంబ యని పలికి యి ట్లనియె. 206
- మ. తనువృత్తాంగుడు శుద్ధకాంచనసమస్తద్యద్వర్ణుఁ డత్యుల్లస
ద్వనజాతాయతచారులోచనుఁడు దీప్యదూభి తేజోఘనుం
డనఘుం డుల్లరథంబుపై వెలుఁగుపురణ్యత్కండు ధర్మాత్మజుం
డనిరోధ ప్రతిభా ప్రభావనిధి యశ్రత్యాశ్చర్యశౌర్యుం డనిన్. 207
- చ. కురుకుల శేఖరుం డతఁడు శ్ర ఘోరరణంబుల నెట్టి శత్రులున్
శరణిని విచ్చి రేని విలసత్కర్మణామతిఁ గాచు నీవు చె
చ్చెరఁ జెడి పోక నాపనువు శ్ర సేసి వినీతి యెలర్ప నమ్మహా
పురుషుని నా శ్రయింపుము విభుండుచు నీ దగుతప్ప లోఁగొనున్. 208
- చ. ఘనజవన త్వచారుతుర్యగంబులఁ బూనినయుల్ల విస్ఫుర
త్క-నకరథంబుపై నుదితకాయుఁడు సాలమహీరుహంబుచా
డునఁ దనరారుచున్ బెరయుభూకుటియున్ దశనోష్ఠపీడనం
బును నయి యున్నవాఁ డనిలశ్రుత్తుడు భీముఁడు భీముఁ డాజులన్. 209
- ఉ. ఈతనిపౌరుషం బరయ శ్ర నెందు నమానుషకృత్య మప్రతీ
ఘాత మనేక మద్భుతము శ్ర గర్వితు లౌధరణీశ్వరుల్ నిజం
బీతని నాజిలోఁ జెనయ శ్ర నెవ్వరు నోడుదు రిమ్మహాభుజుం
డాతతరోషుఁ డైన బ్రశరయానలునట్టిఁడ యాఁడ డేమిటన్. 210
- ఉ. ధర్మజుకూర్మితమ్ముఁడును శ్ర దత్ప్రియశిష్యుఁడు నై నవాఁడు స
త్కర్ముఁడు వాఁడె చూడుము ప్రశగాఢవిత్తిర్ణి జితేంద్రియుండు దు
ష్కర్ములఁ గన్న నైఁపడు నిశకామభయంకరవిక్రమక్రియా
నిర్మళితారి ఫల్గునుఁడు శ్ర నిర్మలతేజఁ డజేయుఁ డేరికిన్. 211
- క. అవశగతిఁ గామరోషా,దివికారము లొందినను మరదిని ధర్మపథ
ప్రవిహతి గానీఁ డతఁ డా,దివిజేంద్రతనూజఁ డద్విశ్రీయుఁడు పేర్మిన్. 212
- చ. అయనయసంగ్రహంబు వినినయాధ్యవసాయి భయా ర్తలోకసం
శ్రయిఁడు గృతాన్యుఁ డాహవవిశారదశౌర్యుఁడు శిష్టబాంధవ
ప్రియుఁ డనమానసుందరగ్రభీరశుభాకృతి యుల్లపుణ్యుఁ డా

- రయ నకులుండు పాండుసుతరత్నము భాసురకీర్తి యిమ్ముహిన్. 213
- ఉ. వీరుండు చీత్రయోధి దృఢవేధి గృతాస్త్రిండు భూరిబుద్ధివి
స్ఫూరుండు పాగ్విశారదుండు శ్ర పార్థులకూరిమితమ్ముండు జ్వల
కారుండు ధర్మదక్షుండు డవిశకారుండు ప్రాధవతంగ తేజః డ
ద్ధీరుండు పాండవుండు సహదేవుండు దేవనిభుండు పెంపునన్. 214
- తే. కొడుకులందెల్లఁగడుఁగూర్చు గొంతియితని, కిమ్మహాత్ముండుమహి చలిత్రయించెనేని
నగ్ని చల్లన యయ్యెనే శ్ర నాత్మదాను, ధర్మనిష్ఠుండు సత్యంబుదప్పడెపుడు. 215
- వ. వీరేవురు సత్యంతమర్వారులు వీరికారింబడిన వారాశినడుమనుగ్రమకరాహతం
బైయవియు పేరొడయుంబోలె నీసైన్యంబు వికలం బగు నీవునుం బ్రాణంబొండె
మానం బొండె గోలోక మెయిమెయిం బో నేర్చెదవే యనియె నప్పడు కౌం
తేయులు సైంధవసేనం దలపడి దిబ్బుఖంబుల నెల్లంజేకట్లు గవియునట్లుగా బాణ
పటలంబులు పఱఁగింపం దొడంగిన. 216
- క. తోలఁగకుండుపొదువుఁడేయుండు, నిలువుండువడిఁబొదువుఁడనుచుగనిజయోధజనం
బులఁ బురికొల్పుచు సైంధవుఁ, డలఘుపరాక్రముండు నిలిచెనాహవభూమిన్. 217
- వ. ఇట్లు త్రిగ రశిబిసింధుసావీరసైన్యంబులతో ననేకనరపతిఁనివృత్తుండు నిలిచిన
జయద్రథుం జూచి భీమసేనుండు కోర్కెధారుణలోచనుండై రథంబుజిగ్గి హేమబంధ
బంధురంబును నయోమయంబును నగు గదాదండంబు ద్రిప్పచు వాని పయిం
గవిసిన నడ్డపడి కోటికాన్యండు నిజసైన్యసంఘంబుతో నమ్మహావీరుం బొదు
వుటయు నతండు. 218
- క. మదగజముల రథయోధులఁ, బదాతులను దురగములను శ్ర బలువిడిఁ గలయం
జదువుచు దుర్వారిగతికొ, విదితబలుండు ఘనగదా ప్రవీణత మెఱసెన్. 219
- వ. ఇట్లు విహరించి యహితసైన్యంబు నిహతం బగుటయుఁ జెలంగి సింహనాదంబు
సేసి యతండు సారథిసముపసీతం బైనరథంబు సాదరంబుగానెక్కిగృహీతశరా
సనుండు విక్రమించె మఱియును. 220
- క. అలిగి యుధిష్ఠిరుండును న, గల్గలికం బ్రతివీరు లడరఁ శ్ర గార్ముకవిద్యా
విలసనము మిగుల సౌవీ, రుల నూర్చుర నధికబలుల శ్ర రూపడఁగించెన్. 221
- క. నకులుండు నిశాతసాయక, నికరంబుల సమరధారుణీతల మెల్లం
బ్రకటపరవీరవరమ, స్తకదంతరముగ నొనర్చె శ్ర దారుణభంగిన్. 222
- క. నారాచపాతముల దు, ర్వారుండు సహదేవుఁ డాహావముఖంబున న
శ్వారోహకులం గూల్చుచు, వీరవిహారంబు సలిపె శ్ర వేడ్క యెలర్పన్. 223
- ఆ. సింధురాజసైన్యసింధుపూరమునందు, మహితఫల్గునాఖ్యమంథనగము
దిరిగి కలఁపఁ దొడఁగెఁ శ్ర బరన్మపాలకమహా, జలచర వ్రజంబుశ్రసంచలింప. 224

1. క. మహానిలధారాహతి నవయ.

- సీ. వారణాసికి దగ్గర దారోహకులతోన, వివశ మైయొంటిలుచు శ నవనిఁ ద్రెళ్ళె
నూతహయధ్వజపాతపూర్వకముగ, రథములు దుము రయ్యె శ రథులతోన
వెనరాహుతులతోన నవసమతీహయములు, గెడసి యెయ్యెడలనుభుడమిఁగప్పె
దందడిఁ దెరలుచు శ సందడి పెల్లుగాఁ, గాలుబలంబులు శ గూలెఁ గలయఁ
- ఆ. దుముల మధిక మయ్యె శ సమరతలంబున, ఘోరరుధిర వారిశ్చూర మెసఁగె
జితవిరోధిబలుఁడు శ శతమఖసూనుండు, చాపనైపుణంబు శ సూపునపుడు. 225
- తే. సవ్యకరమునందును నపశసవ్యకరము, నందు బర్యాయసంగత్యమగుచుఁ జూడ
గొఱవిద్రిప్పినయొప్పున నమెఱ సెఁబార్థ, గాండివమువాలుఁదూపుల గనియనంగ.
- వ. అట్టియెడం దిగ ర్తవతియైన సుధన్వుండు గదాహస్తం దై రథంబు డిగ్గి చనిధర్మ
తనయురధ్యంబులఁ గూల నేసిన నతండు నిశితసాయకంబున వానియురంబు
వచ్చి విగతజీవుం గావించి సత్వరంబుగాఁ జని సహదేవునరదం బెక్కి మఱి
యును దిగ ర్తులలోన మహాముఖక్షేమంకరు లనువారు నకులుం బొదివి ఘనశరా
సారంబు గురిసి జలధరంబులుంబోలె గర్జిల్లిన నమ్మాద్రీసూనుండు వారి నిద్దఱఁ
బెక్కిముత్రల నొప్పించె నంతఁ దదీయా గ్రజుం డగుసురభుండు. 227
- చ. కరినికరంబుతోఁ గడఁగి శ గర్వితుఁ దై తనవారణేంద్రు న
క్కుఁగుకులవీరుమీఁద¹ వెసఁ శ గొల్పినఁ దద్రథఘోటకంబులం
బరువతఁ జంపె నగ్గజము శ పాయక వాఁ డనిచరమహస్తం దై
ధరణికి దాఁటుచో నది మగ్ధంబున వెండియుఁబైఁ గడంగినన్. 228
- చ. తొలఁగక యమ్మహాబలుఁడు శ దోర్బల మొప్పుఁ గృపాణపాతభం
గులఁ గరినాథుకేలు ²నిరుగ్గొమ్ములతో బెరయంగఁ ద్రుంప బె
టిలకు విచేష్ట మై నొఱగుగనేనుఁగుపై నతిమాత్రభీతివి
హ్వలుఁ డగుశత్రు నుద్ధతిఁ గృతాంతవిధేయునిఁ జేసి వేల్చిడ్చిన్. 229
- క. వైరులు దలఁకఁగ నిమ్మై, దారుణపౌరుషవిశేషదక్షుం దై య
వ్వీరుఁడు రయమున నరిగి స, మీరతనయునరద మెక్కి శ మెఱసెం బోరన్. 230
- చ. ఘనుఁడు పృథ్వీదరుండు దనుఁ శ గట్టలుకం దలపడ్డఁ గోటికా
న్యూనితురగంబులం దునిమి శ సూతునికంతముఁ ద్రుంచివైచి తీ
వ్రానిశిత మైనప్రాసమున శ వానియురంబుఁ బగిల్చి చంపినం
గనుకనిఁ బాతె భీతి యెసఁగంగఁ దదీయచమూసమూహముల్. 231

—* అర్జునుడు సౌవీరకుమారులం బన్నిద్దఱఁ జంపుట. *

వ. అంత నంగారకుండును గుంజరుండును స్పంజయుండును సుప్తకుండును శత్రుం
జయుండును సుప్రబుద్ధుండును శుభంకరుండును భ్రమంకరుండును శూరుండును

రధియును గుహకుండును బలాధ్యుండును ననుసావీరకుమారులు పన్నిరువురు నిత్యైకుశిబిసైంధవత్రిగ ర్తసైన్యంబులం గూడి క్రిడి మార్కొని పటుబాణ జాలంబులం గప్పిన.

282

మ. అతులక్రోధవిఘ్నార్ణమానహృదయుం శ్ర డై చండగాండివని
ర్గతభల్లాఘములం దదస్త్రవితతుల్ శ్ర ఖండించి సావీరసం
తతిఁ బన్నిద్దఱవిండ్లులం దునిమి దోర్దర్పంబు మీఱంగ న
స్మితుఁ డై యాతఁడు చచ్చిరః ప్రకరణిచ్చేదంబు సేసెన్ వెనన్.

283

క. ఆకులముగ శైబ్యుల ని త్యైకుల సైంధవులనుం ద్రిగర్తులనుం జూ
నీక పొదివి రియమున నస్తోకపరాక్రముండు దునిమి శ్ర తూటాడె వడిన్.

284

వ. అప్పుడు రణభూమియంతయు శవమయంబయ్యెనంబరంబంతయుంగబంధమయం
బయ్యెఁ జారు కేయూరపీఠాంకవిభూషితంబు లయినబాహుచరణచ్చేదంబులును
గార్మకతూణీరకాండఖండంబులు నక్షకూబరరథాంగకేతన త్రివేణకశకలంబులు
ను, బుండరీక వృజనచామరభంగంబులుం గరవాలపరిఘశక్తి గదాముసలపట్టిన
ప్రాసలేశంబులు నెక్కడఁ చూచిన రాసులై యుండఁ గీలాలపూరంబును మాంస
పంకంబును గేశశై వాలంబును నైన యపూర్వసవీ ప్రవాహంబునందు బహువిధ
(భూతభేతాళాది) క్రవ్యాదగణంబు లవగాహంబు సేయుచుఁ బ్రకటకోలాహల
వ్యాకులం బగుచుండె నివ్వధంబున.

285

క. గాండివపవనప్రేరిత, చండాంబకఘోరశిఖల శ్ర శతమఖతనయో
ద్దండదహనుఁ డొకమాత్రన, ఖండితసావీరసైన్యకానన మేర్చెన్.

286

వ. అట్టి క్రంతున జయద్రథుండు ద్రాపదిని దిగ విడిచి రథంబు దోలుకొని పఱచె
నంత ధర్మజుండు ధౌమ్యసమన్విత యై యున్నపాంచాలిం గని నిజరథంబుపై
నిడికొనియె సైంధవులలాయనం బెఱింగి యర్జునుండు శత్రుసేనాహననసంరం
భంబున నున్న భీమసేనున కిట్లనియె.

287

తే. వీరలజ్జఁడై పఱచె సావీరవిభుఁడు, పొనుఁగుప్రజ నేల యారడిద్రునిమివైవ
నద్దురాత్ముని వెనుకొనియ్యనువులిపుడు, గొనఁగవలయులేలెమ్మునద్రోహుతశౌర్య.

వ. అనిన నతండు గయ్యంబు సాలించి ధర్మతనయుం జూచి.

289

క. జననాథ ద్రుపదసుతఁ దోడ్కొని ధౌమ్యుండునీవుఁగవల్లు శ్ర గుఱుకొనిమగుడం
జనుఁ డాశ్రమంబునకు నే,మును సైంధవు వెనుకఁ గూడ్రముల్పదము వెనన్.

240

క. అతలంబునఁ గ్రుంకిన న,దృఢముగ దివమునకు నెగసి శ్ర పోయినఁ బగతుఁ
హతుఁ జేయక మగుడము విని, హతుఁడుగఁ జేయుదుము దివిజ శ్ర లడ్డంబై నన్.

తే. అనిన ధర్మజుఁ డిట్లునునద్దురాత్ముఁ, బాలియఁ జేయుట దగదుదుస్సలఁదలంచి
వాని నొకతప్పనకు సైఁప్రసవదె యాంచి, కేయమహిషికి మఱుకువశ్రసేయఁజనునె.

వ. అనినం బాంచాలి భీమార్జునులతోడ నప్పాపాత్ముని దెసంగుపసేయవలవదవశ్యం

- బును వాని నధయించి నాకుం బ్రియంబు గావించునది యట్టిదోహి యెల్ల
భంగుల వధ్యుం డనియెఁ దదనంతరంబ ధర్మసందనుండు ధౌమ్యద్రౌపదీనకుల
సహదేవసహితుం డై మగిడి యాశ్రమంబునకుం జనియె నిట భీమవిజయులు
రథంబులు రయంబునం దోలుకొని చని కోశమాత్రాంతరంబున సైంధవుం
గని రప్పడు కిరీటి దూరాపాతవిశిఖంబుల జయద్రథురధ్యంబులం బడ నేసిన. 248
- క. తల్లడపడి యరదము డిగి, విల్లును నమ్మలును విడిచి శ్ర వెల్లనగుచు మే
నెల్లఁ జెమర్చగ నూర్పులు, పెల్లుగ నమ్మనుచువశువున వెలుచంబటచెన్. 244
- ల. వానిఁ జూచి నగుచు శ్ర వార లోలోరి యిం, కెండుఁబోవవచ్చుం బంధ నిలువు
మిట్టికడిమి నమ్మియే ప్రల్లదంబులు, నేయఁదొడఁగి తనుచుకడాయటయును.
- వ. మరలి చూచి వాఁ డొక్క గుల్మమధ్యంబుఁ దూఱుటయుఁ గని భీమసేతుండు
రోషనందప్రాధరుం డగుచు రథంబు డిగ్గ నుటికి. 246
- క. ఒడిసి తల పట్టి నేలం, బడఁ దిగిచిన వాఁడు పెనఁగఁబడుటయుఁ జిక్కన్
మెడఁదొక్కి గాఢముప్పిం, బొడిచెమొగం¹బవియ ర క్తశ్రవూరము దొరుగన్,
- క. ఒడ తల్లె² బిండికూడుగఁ, బొడిచి యెగయనె త్తిత్రిప్పి శ్ర భూస్థలిమిటియుం
బడవైచి యురము మొగమును, నడిచెను వడముడి తల ప్రహరకుశలుండై.
- వ. ఇట్లు³ బెట్టుచటచినఁ బగతుండు వివశుండగుటయుం జూచి యరునుండోహా
యింతసాలునింకనొచ్చినం బ్రాణవిముక్తుం డగుంగావున నజాతశత్రువచనంబులు
దలంచి వీనిఁ గరుణింపు మనిన నతండు గవ్వడి దెసఁ గనుంగొని ధర్మసందనుం
డెప్పుడుఁ గరుణయ కాని కార్యంబుచేటుపాటు విచారింపఁజొరండు నీవును నతని
భంగిన బేల వై తిద్దురాత్ము నెట్లు సైప వచ్చునని పలికె ననంతరంబ. 249
- * భీమఁడు సైంధవుం బట్టుకొని పరిభవించుట. *
- ల. వాడియొనకి త్రివాలియమ్మునఁ గొని, పగతుశిరము చెక్క శ్ర లెగయ గొటిగి
నరుల కెల్లఁజూడ శ్ర నవ్వగునట్లుగాఁ, గలయ నైడ గూఁకెట్టులనొనర్చె. 250
- వ. ఇట్లు రాజవేషంబు వికల్పితంబు నేసి యమ్మహాభుజుండు వాని కిట్లును నోరీ
బ్రదుక వలతేని నేడు మొదలుగా నెల్ల సభలయందును బాండవదాసుండ నని
పలుకునది యనిన వాఁడును దండాఘాతభయంబున నట్ల చేయుదు ననియె నంత
నయ్యిరువురు నతనిం బెడకేలు గట్టి రథంబుపై నిడికొని నిజాశ్రమంబునకుం జని
ధగ్గవుత్తునకు నివేదించి వీడె పాండవదాసుం డనిన నతం డట్లేని (వధ్యుండు
గాఁడు) విడువుం డనియెఁ బాంచాలియు జయద్రథుం జూచి నవ్వుచు నప్పాపా
త్ముండు భవదీయదాసుం డయ్యెం గావున వీనిం బో విడువుం డని విడిపించె
నాసైంధవుండును ధర్మజనకుఁ దల్పభాగతు లై నమ్మునులకు మ్రొక్కిన నజాత
శత్రుండైనయె.

- ఆ. ఎట్టికప్పుఁ డైన శ నిట్టిపాపము నేయ, నెత్తిగానునె భరణి శ నీవు ద
సరుగు మింక నేమి శ యందుము నిన్ను నిం, ద్రియనిలోలు నల్పుకయు నను 271
- వ. ఇంక ¹నాదానికి నిట్టికొఱగాములు నేయక బుద్ధిమంతుండ వై యుండు మ
తండు లజ్జావనతవదనుడగుచు నచ్చోలువాసి గంగాద్వారంబుచక్కరి యు 272
- శా. ఆదిత్యార్చితపాదపద్మ జగదేశకాధీశు నీశానులో
కాడిం గామవిభేది బర్హతసుతాహ్లాదే సంపాది నః
భేదుం డై శివునాత్మలో నిలిపి యక్షిణ వ్రతారూఢతం
బాదాంగుష్ఠమునందు నిల్చి తప మొనఁపు జేసె సద్భక్తిభోగ్. 254
- ఉ. వానికి నమ్రహేళ్యుడు శ వత్సలుఁ డై పాదసూపి యీప్సితం
బై నది వేఁడు మన్న నతఁడనతుఁ డై మేళ విక్రమా
హినులఁ బాండునందనుల శ నేపుక సైన్యముతంబుగా ననిం
బూని జయించునట్టి వరకముం గృప నేయుము నాకు నాపుడు. 255
- క. ఇది వాసగడు పాండవులు, గదనమున జయింప నలవి శ గాదింద్రాది
త్రిదశులకు వినవె యైనను, వదలక నీకోర్కి దీర్చ శ వలయున యెల్లున్. 256
- చ. విజయుఁ డొకండు దక్క నతీవీరులఁ బార్థుల నున్న నల్వరక
నిజ మొకనాటికయ్యమునశివు జయింపుము ఫల్గుకుండు స
ర్వజగదజయ్యవిక్రముఁడు శ వాని నెమర్చొని నాకు నైనఁ బో
ర జతునిఁ జేయు తెంతయు భరణం బగు నిక్కము వల్కితిం జమీ. 257
- వ. అస్మత్ప్రసాదవిశేషంబునంజేసి వాని కిట్టిప్రభావంబు గలిగె నదియుం గాక.
- క. నిఖలాత్మశత్రువిద్యా, సఖుఁ డపరాజితయశోవిశ్రాలుఁడు విష్ణుం
డఖలేశ్వరుఁ డతనికిఁ బ్రియ, సఖుడఁటె యవ్వీరు గెల్వ శ శక్యమె నీకున్. 259
- వ. అని పలికి యాశ్చర్యం డంతర్హితుం డయ్యె సింధుఁడతియు నిజదేశంబునకుం
జనియె ననిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున కిట్లనియె. 260
- తే. ధర్మపత్నిసమేతు లై శ ద్వైతవనము, నం దవారదుఃఖాతురు శ లగుచు నున్న
రాజముఖ్యులు సత్యైకతరతులు పాండు, సుతులు మఱి యేమి నేసిరిసూతవర్య.
- వ. అనిన నతం డిట్లనియె నట్లు ద్రాపదీమాక్షణం బానరించినపిదపం గామ్యుక
వననివాసుండై భూసురనివహంబుతో నున్నధర్మజుపాలికిమార్కండేయుండరుగు
దెంచిన ననుజసహితంబుగాఁ బ్రత్యుద్గతుం డై యమ్మునివరుం బ్రభూతసపర్యల
సంతుష్టహృదయుం గావించి యవ్వీభుండు పాంచాలియెడ జయద్రథుచేసిన
దుర్వ్యవసాయంబును వానిం బరిభవించుటకు నై తమపడినయాయాసంబును
నమ్రుహాత్మున కెఱింగించి మహనీయకౌర్యదైర్యధర్మారంభసమగ్రుల మైనమా
కివ్వధంబున నఖిలసామ్రాజ్యభోగవియోగం బై దుస్తరం బగువనవాసంబు సం

బును నయ్యెం గావున విధిశృతం బెవ్వనికి నెబ్బంగుల నలంఘ్యంబని తలంచెన
భంగ¹ మఱియు నిట్లనియె. 262

స్వదనందన క్రియ గడు శ్రమఃఖపడిన, నృపవధూటియు నాయట్లు శ్రమియతతోక
నధిచిరమృగ్నుడైన భూవరసుతుండు, గలఁడెవినఁజూడననఘయోక్తకాలమునను,
అనిన నతనికి నత్తపోనిధి యిట్లనియె. 264

క. కడు దుఃఖము నొందితి నని, యుడుగక యిటు వగచె డేల శ్రమిర్విశ్వర సీ
పడు¹టెం తది రఘురాముఁడు, గడఁగి యిడుమవడఁడెత్తోల్లకాటడవులలోన్.

ఉ. ఆ విభుకాంత గాదె జనశకాత్మజ రావణుచే గృహీత యై
పోవదె వానరప్రకరముల్ వెనఁ దోడుగ నేఁగి యాధరి
త్రీవిభుఁ డబ్ధి గట్టఁడె వశధింపఁడె దివ్యశరంబులన్ దశ
గ్రీవునిఁ గ్రమ్మటం జని యశకిల్బిషరాజ్యవిభూతి నొందఁడే. 266

—* ధర్మజానకు మార్కండేయుఁడు రామాయణ కథ నెప్పట. *—

వ. అనిన విని ధర్మజుండు ముసీంద్రా రాముం డెవ్వనివంశంబువాఁడు రావణుం
డెవ్వనితనయుం డేమినిమిత్తంబున సీతాపహరణంబు సేసె రామరావణులకు
సంగ్రామంబెట్లు వర్తిలెం జెప్పవే యని రామాయణకథా శ్రవణకుతూహలియై
యడిగిన నమ్మహిపతికి నమ్మహాముని యిట్లనియె. 267

క. విను మిఁకొక్కుకులంబున, జనియించె నజుండు నాఁ బ్రశస్తచరితుఁ డా
తనికొడుకు దశరథుఁడు ముద,మున నాతఁడు పెండ్లియయ్యెమువ్వరుసతులన్.

వ. అందుఁ గౌసల్యకు రాముండును గై కేయికి భరతుండును సుమిత్రకు లక్ష్మణశత్రు
ఘ్నులును జనియించి రందు రామునకు విదేహరాజనందన యైనసీత ప్రియాం
గన యయ్యె నిక రావణజన్మంబు సెప్పెద వినుము. 269

ఆ. అఖిలలోకకర్త శ్రమయగువిరించికిఁ బుల
స్త్వండు నాఁగ మానసండు దనూజుఁ
డుద్భవించె నతని శ్రమకుదయించె వై శ్రవ
ణాభిధానుఁ డై నశ్రయాత్మజుండు. 270

వ. ఆవై శ్రవణుండుదనతండ్రియగుపులస్త్యుని విడిచి తాత యగుచతుర్ముఖునకుం
దపంబు సేసి నలకూబరుం డనుకొడుకును లోకపాలకత్వంబును ధనేశ్వరత్వంబు
ను లంక యనువుగంబును శంకరుతోడిసఖ్యంబును వరంబులుగాఁ బడసి మహా
విభూతితో. వర్తిల్లు చున్నం గని యలిగి పులస్త్యుండు నిజశరీరంబునం దర్థంబున
విశ్రవసుం డనువాని సృజియించి యావై శ్రవణున కహితంబు సేయు మని పని
చిన నెఱింగి కిన్న రేశ్వరుండు విశ్రవసుపాలి కరుడెంచి మహాత్మా యేను సీకుం
బుత్తుండ నయ్యెద నాకుం గరుణింపు మని యతనిం బ్రసన్నునింజేసి నృత్యరీత

విద్యావిశారద లయినరాక్షసస్త్రీలం బుష్పోత్కటయు మాలినియు బకయు నను
వారి మువ్వర నవ్విప్రవరునకుఁ బరిచారికలంగా నిచ్చిన. 271

క. పురుడున నయ్యువతులు నొండొరులం గెడపంగ విలసత్తుపచారసమా
చరణ ప్రవీణభంగులఁ, బరితోషితుఁ జేసి రా త్రవస్వివరేణ్యన్. 272

వ. ఇల్లు ప్రీతుండై యతండు వారలకుఁ బుత్త్రదానంబు సేసిన నందుఁ బుష్పో
త్కటకు రావణకుంభకర్ణులును మాలినికి విభీషణుండును బకకు ఖరుండును
శూర్పణఖ యనుకన్యకయు మిథునంబై ప్రభవించి రక్కుమారులకునలుపురకు
దజ్జనకుండు జాతకరాష్ట్రాదినంస్కారంబు లొనరించి సకారవంబుగాఁ బెనిచి యుప
సీతులం జేసె నందు. 279

ఉ. ఆతతతేజః డున్నతభుజాగ్రుండు లోకభయంకరుండు వి
ఖ్యాతపరాక్రముండు దశకంఠుండు సంతతరోషమానసుం
డాతనియట్లు దుర్మదమాయాత్ముండు క్రూరుండు గుంభకర్ణుండుకా
భీతివిదూరుఁ డార్యుండు విభీషణుఁ డుత్తమచిత్తుఁ డారయన్. 274

క. ఖరుండు ఖరతేజః డవసి, సురపరిభవకారి మాంసశోణితభుజుండు
ద్ధురచిత్తుండు శూర్పణఖయు, దురితచరిత ధర్మకర్మదూషణి యెఘుడున్ 275

వ. ఆ రాక్షసకుమారులు దండ్రీవలన నఖిలవేదవేదాంగధనుర్వేదపారగులై గంధ
మాదనగిరియందు సుఖం బుండి యొక్కనాఁ డతనికిమొక్క వచ్చువాని
నధికవిభవసమన్వితు వైశ్రవణుం జూచి తత్ప్రభావంబు దపోలబ్ధం బగుట విని
జాతమత్సరు లయి తారును బితామహు నుద్దేశించి తపంబు సేయం దొడంగిరి
తత్ప్రకారంబు వినుము. 276

తే. మండువేసవిఁ బంచాగ్నిమధ్యమున ఘ
నాగమంబున బయల నశ్రవ్యంతతుహిన
సమయమున నీరియందు నిశ్చలత నిలిచి
దశముఖుండు వాయుభక్షుఁ డై శ్ర తపమొనర్చె. 277

మ. నియతాహారుండు నిరిజేంద్రియుండు నై శ్ర నిష్కంపవృత్తికా మహీ
శయనుం డై వ్రతముల్ చరించె నధికేచ్ఛం గుంభకర్ణుండు డై
ర్యయుతుం డైఘనఁ డవ్విభీషణుండు పర్ణరాహాయుక్తికా జపా
ధ్యయనాసక్తిక దపంబు సేసె మది నశ్రవ్యంతంబు సంశుద్ధితోన్. 278

వ. ఖరుండును శూర్పణఖయు వారికిం దగినపరిచర్యలు సేయు చుండి రంత సహస్ర
వర్షంబులు నిండినం బం క్తివదనుండు దనమస్తకం బొక్కటి ఖండించి మండెడు
నగ్నియందు వేల్చి ముము వేయేండ్ల కొక్కటిగాఁ దలలు దొమ్మిదియుండఱిగి
వేల్చి దైర్యంబు దఱుంగక పదియగుతలయునుద్రెంప సమకట్టినఁ బితామహుండు

ప్రత్యక్షంబై వానించి వానిశిరంబు లెప్పటియట్లు కలుగ నొసంగియమరత్వంబు
దక్క నొండు నీకభిమతం బగునది యెయ్యది యైనను నమగు మనుటయు
నన్నిశాచరుండు. 279

శా. దేవా యేను సమ ప్రదేశపితృదైత్యేయాహిగంధర్వర
క్షోవిద్యాధరయక్షజాతులకు నశ్శోభ్యుండఁగాఁ బ్రితిశో
నీవిశ్వంబునఁ గామరూపగతి నాశ్రేయ్యచ్చావిహరుండఁగా
నీవే నావును వాని కవ్వర మజుం శ్రీడిచ్చెం గృహలోలుఁ డై. 280

వ. మనుష్యజాతియొక్కండుదక్క నీచెప్పినయందఱవలనను నీకుమరణభయంబు
లేదని పలికి పరమేష్ఠి గుంభకర్ణుం జూచి వరంబడుగు మనిన వాఁడును దైవోప
హతుం డై తనకు నాత్యంతికంబైన నిద్రయడిగిన నల్ల యగునని విభీషణున కభి
ముఖుం డగుటయు నతండు కృతాంజలి యై జలజాసనుఁ బస్తుతించి. 281

క. పరమాపద యైశువును, దురితంబులు నామనంబు శ్రీదొడరమియును భా
సుర మగు బ్రహ్మాస్త్రంబును, గరుణింపవే యనిన నిచ్చి శక్తిమలజుండనియెన్. 282

క. నిరతము రాక్షసభావము, బారసియు నీ విట్లు ధర్మశ్రుబుద్ధి వగుట య
చ్చెరువిది గావున నీకును, దిరము నమరత్వ మిచ్చితిం గృప వత్సా. 283

వ. అని పలికి పితామహుండంతర్హితుం డయ్యె దదనంతరంబ. 284

మ. వరగర్వోన్నతుఁ డై దశాననుఁడు దుశ్రార్వారోద్ధతిఁ దాడిమై
నరిగెం గిన్నరనాథుపై నతఁడు కాశ్యపం బాత్మ నూహించి సం
గరసన్నద్ధుఁడు గాక కింపురుషయ్యక్షశ్రేణితోఁ గూడఁ దా
నరిగెఁ లంకఁ బరిత్యజించి రథసోద్యత్తుష్పకారూఢుఁ డై. 285

వ. ఇట్లతండు గంధమాదనంబునకుం జనునెడ వెన్నడిందగిలి దానవుండు వానిమా
నంబుతోడ విమానంబు నపహరించినం గనలి యక్షేశ్వరుండు గురుండనగునను
నవమానించితివి గావున నవ్విమానంబు నీవగళుపా లయ్యెడు మని శపించెనంత.

క. రాక్షసలక్ష్మీమహిమకు, రక్షకుఁడుగఁ బంక్తిముఖుని శ్రీ రాక్షసమాయా
దక్షు నభిషిక్తుఁ జేసిరి, రాక్షసభేతాళవరులు శ్రీ రాగం బెనఁగన్. 287

వ. వాఁడును బలదర్పమోహితుం డైకడంగి యింద్రాదిదేవతల నొడిచి తత్పదంబు
లాక్రమించి యీసు మిగిలి జగద్రావణంబు సేయుటంజేసి రావణుం డనువేరం
బ్రభ్రాతి వహించి సకలభూతభయంకరుం డయ్యె నట్టియెడ దేవర్షులును రాజ
ర్షులునుం గూడి చని తత్ప్రకారం బగ్నిదేవునకుం జెప్పిన నతండు వారిం దో
డ్కోని వారిజాసనుపాలికిం జని యిట్లనియె. 288

ఉ. భూరిభుజండు విశ్రవసుశ్రువుతుండు పంక్తిముఖుండు దర్పదు

1. మనుష్యజాతుం డొక్కరుండు.

ర్వారుఁడు రాక్షసేంద్రుఁడు భవద్వరద త్రినవధ్యుఁడై మహా
ఘోరముగాఁగ్దిలోకములకుం గడుఁ బడ యొనర్పఁ జొచ్చెవృ
తారిపురోగమత్రిదశు ౩ లందఱుఁ గింకరులైరి వానికిన్.

289

ఉ. దానవుచేతఁ గట్టపడి ౩ దైన్యము నొందుట నోర్వలేక నీ
దైన పదాంబుజంబు లభయం బని చేరితి మింక మమ్ము నె
ట్లైనఁ గృపార్ద్రమానసుఁడ ౩ వై తగఁ జేకొన వయ్య మాకుది

త్కై-నను గాక యన్నఁ గమలాశనన సీవ కదయ్య యెయ్యెడన్.

290

వ. అనినఁ బరమేష్ఠి వారల కిట్లను నిక్కార్థంబునకు నేను మున్న తగినయుపా
యంబు నిశ్చయించి నారాయణుం బ్రార్థించితి నద్దేవుండు మనుష్యభావంబున
నవతరించి యారాక్షసు వధియించువాఁ డయ్య నింద్రాదిసురులునుం దమతమ
యంశంబులంజేసి ఋక్షవానరజాతులయందు జనియింపఁ గలవారు మీకు
భయంబు వల దని యగ్నిప్రముఖులైనయమ్మహామునులనమ్ముఖంబున దుందుభి
యనుగంధర్వకామిని బిలిచి నీవు కుబరూపంబున మంధర యనుపేర భూలో
కంబున నుద్భవించి నీనేర్చువిధంబున దేవకార్యంబులు నిర్వహింపు మని పనిచి
వారి వీడ్కొలిపెఁ బదంపడి దివిజలయంశావతారంబులంజేసి.

291

మ. గురుత్వైలోన్నతగాత్రు లుద్ధతభుజోగ్రుల్ వజ్రపాషాణక
ర్కరు లర్కప్రతిమానతేజులు గుణాకల్పుల్ మహాకల్పభీ
కరకాలాంతకల్పు లాజినిపుణుల్ ౩ గర్వోన్నతుల్ ఋక్షవా
నరవీరుల్ జనియించి రెల్లయెడలక ౩ నాగాయుతప్రాణులై.

292

క. అన విని యుధిష్ఠిరుం డ, మ్మునివరుతో ననఘ ధర్మక్రమూర్తిని నారా
ముని నేల యరణ్యంబున, కనిచెను దశరథుఁడు సెపుమ ౩ యక్కథ యెల్లన్.

వ. అని యడుగుటయు మార్కండేయుం డిట్లనియె దశరథుండు నిజసుకృతిపాకంబు
నంజేసి రామప్రముఖు లయినకొడుకుల నలువురం గని త్రైలోక్యరాజ్యంబు
సంప్రాప్తం బయినయట్లు సంతసితై నక్కుమారులు క్రమంబున నుపసీతులు సఖిల
వేదవేదాంగవిసీతులు యథా క్రమపరిణీతులు నై విలసిల్లి రంత.

294

సీ. అభినవపద్మదళాక్షి నక్షీణవి, స్తృతవక్షు నాజానుశ్చిర్హ బాహు
మధురస్మి తానను ౩ మదగజగమను నా, రూఢయావను నభిరూపతేజ
శ్రీరమణీయుఁ బ్రసన్నయశోరమ్ము, నిఖిలవిద్యాగమశనిపుణిత్తు
నింద్రసమాను జగతేంద్రియు ధర్మజ్ఞుఁ, జౌరబంధవజనస్పార్ధనీయు

ఆ. దుష్టనిగ్రహైకశ్రధుర్య విశిష్టసం, రక్షణాభిలోలు ౩ రామభద్రుఁ
గులపవిత్రుఁ బెద్దకాడుకుఁ గనుంగొని, రాజవరుఁడు గరముర్రాగ మెసఁగ.

295

వ. యావరాజ్యపదంబునకు నతనిని నభిషేకం బాచరింపగోరియా ప్తమంత్ర జనసమ్మ
తంబునఁ బురోహితనిరూపితంబైన నశుభదినంబున నక్కార్థంబునకునమకట్టునెడ

- భరతుడాది మంధర యనునది యమందగతిం గై కేయిపాలికిం జని యి ట్లనియె.
- ఉ. అక్కటసీదెసం బతికి శ్రీ నాటడికూరిమి యయ్యె ¹మాయపుం
జొక్కులు నీవు నిక్కముగఁ జూచిమనంబున మోసపోయి తా
టక్కరి కోసలాత్మజయోడం బ్రియుఁ డై యదె త త్రనూజు నిం
పెక్కఁగ యావరాజ్యమున శ్రీ నిష్పడు పట్టము గట్టఁ బూనెడున్. 297
- ఆ. పుడమిజేనిమదికి శ్రీ నెడయైతి నీ వింక, నేమి సెప్పఁ గలదు శ్రీ వామనయన
కడఁగినిన్నుఁగొడుకు శ్రీ బెడవాడఁ ద్రోచి యా, సవతికొడుక యేలుకనవనియెల్ల.
- క. అనిన నుదరిపడి కేకయ, తనూజ గడు సంత్రమమునఁ శ్రీ దతణమ నశేం
ద్రునిపాలికిఁ జని యేకత, మున నిట్లనుఁ బ్రణయపూర్వముగ నాతనితోన్. 299
- క. ధరణీశ తొల్లినాకుం, గరుణించినవర మొకండు శ్రీ గల దది మదిలోఁ
బరికించి యిప్పుడొసఁగుము, ²చిరముగ సత్యవ్రతంబు శ్రీ సెల్లింపు తగన్. 300
- వ. అనిన వతం డయ్యతివం గనుంగొని యవధ్యుల వధియించుటయును వధ్యులం
గాచుటయును బ్రాహ్మణధనంబులుదక్క నన్యులధనం బపహరించుటయునునభీష్ట
ధనంబు నిచ్చుటయును మొదలుగా నతిదుష్కరంబు లైనవాని నైనను భవ
త్ప్రియార్థంబుసేసెద నెయ్యది సెప్పు మనినఁ బ్రీతయై భరతమాత యి ట్లనియె.
- తే. యావరాజ్యపదంబునయందు భరతు, నధిప యభిషేక మొనరింపుమడవిలోన
నొలసి పడునాల్గువర్షంబు శ్రీ లుండ నాన, తిమ్మ రాముని⁴నురువరశ్మిదియనాకు.
- క. అనవుడు పీనులు గొఱవిం, గొని చూఁడినయట్టులైనఁ శ్రీ గువలయపతి పె
ల్చున పిడు గడచిన క్రియఁ జే, తనరహితుం డగుచు ధరణీశలమునఁ బడియెన్.
- వ. అంతయు నెఱింగి రాఘవుండు నిజజనకుండు సత్యపతిజ్ఞుండు గావుత మనియా
క్షణంబ నీతాసమేతుండై వనంబునకు వెడలె నతనిపిఱుందన లక్ష్మణుండునుం
జనియెఁ దదనంతరంబ.

304

—♦ దశరథుండు రామవిశ్లేషముచే సురలోకగతుం డగుట. ♦—

- క. రాముండు సనుట విని మహా¹,ద్దామం బగుశోకవహ్ని శ్రీ దరికొనఁగను హా
రామ గుణధామ యని యా, భూమిశ్వరుఁ డనువియోగముం బ్రాపించెన్.
- వ. ఇట్లు దశరథుండు సురలోకగతుం డగుటయుఁ గై కేయి దనకొడుకు రావించి
భూపల్లభుండు దేవభావంబు నొందె రాముండును వనంబున కరిగె నింక నర్హుం
డవు నీవ కావున నఖిలమహారాజ్యరక్షణంబు సేయు మనిన నక్కుమారుండు
శ్రోధశోకదండవ్యామానమానసుం డగుచుఁ దల్లి కి ట్లనియె. 306
- పీ. దురితంబులెన్నండుఁబారయక వెలుంగొందు, కమలా ప్తకులమునఁ శ్రీ గసటుకలిపి
పరమధర్మాత్మకుఁ శ్రీ బురుహూతనన్నిభుఁ, బతి మ్రింగికొని కృపఁబాటవైచి
యాయతబాహుఁ దేజోయుక్తు మాయన్నఁ, బట్టదై ర్యు నడవుల³పాలువఱిచి

¹జవిత్రైకార్థి వైశ్రోవంగ రానిదుష్క్రి నాయూదలః ॥ గీలుకొల్పి

అ. శ్రీకి నెడపినకలలోకంబులందును, దిట్టు గుడిచి కోర్కి ॥ దీర్చుకొంటి .
ఘాపజాతురాల ॥ యీవాతకం బేమి, సేయ దింక నేమి ॥ సేయువాడ. 307

వ. అని దుఃఖించి భరతుండు దండికి నుచితక్రియలు నిర్వర్తించి యనంతరంబు
సమస్తమంత్ర సామంతభూసురపౌరజానపదసహితుండై కదలి మువ్వరు దల్లులను
వసిష్ఠవామదేవులనుం బురస్కరించుకొని తానును శత్రుఘ్నుండును రామాను
సయార్థంబు చిత్రకూటశైలంబున కరిగి యందు. 308

మ. కనియెం గోమలనీలమేఘసుభగాకారుక జటావల్కలా
జనధారుక సితభూతిభూషితుని రాజీవాక్షుఁ గల్యాణకీ
ర్తనుఁ ²గాకుత్స్థకుల ప్రదీపకుని సీతాలక్ష్మణోపేతు స
న్మునిలోకార్చిత సత్కృతపాధరణ రామక రాజచూడామణిన్. 309

వ. కని యంతంత నాక్రందనపరుం డగుచుం జని తదీయచరణంబులపయింబడి పితృ
మరణప్రకారం బంతయు నెఱింగించి దేవా సకలసామ్రాజ్యధురీణుండ వై మ
మ్మందఱ ననుశాసించవే యని యర్హ జనసహితంబుగా నతనిం బ్రార్థించిన. 310

క. గురువాక్యరక్షణై కా,దరచిత్తుండై నయయ్యదా త్తచరితుఁ డై
పురుసున నొడఁబడఁ డయ్యెను, సరసమహీరాజ్యసమన్వేశాసనమునకున్. 311

వ. భరతుండును రాముచేతఁ బ్రత్యాఖ్యాతుం డై తదీయవాదుకంబులు గొని చని
వాని నర్పించుచు నందిగ్రామంబునందు వసియించి రాజ్యానుసంధానంబు సేయు
చుండ నిటరాఘవుం డయోధ్యసమీపంబగుటంజేసికృత్యుఱ భరతాగమనంబు
శంకించి చిత్రకూటంబు వాసి శరభంగుచాలికిం జని యతనిచేత సత్కృతుం డై
దండకారణ్యంబు సొచ్చి యందు గోదావరీతీరంబున ననుజనధూసహితంబుగాఁ
గృతనివాసుం డై యున్నంత దశగ్రీవుచెలియలు శూర్పణఖ సనుడెంచి వారికి
నపకారంబు సేయ మొనసినం గినిసి యారాజపుత్రులుఁ దత్కర్ణనాసికావైకృతం
బానరించినం బదంపడి. 312

ఉ. శూర్పణఖానిమి త్తమున ॥ శూరు లనేకులు రక్కసుల్ మహా
త్సర్పితరోషు లై బహుశ్రేస్తైస్యయుతంబుగ నెత్తి వచ్చుమఱ
దర్పితవైరిభంజనుఁ డుదారుఁడు రాఘవుఁడస్త్రవిద్య నే .
శ్రేర్పడఁ గేలిఁబోలె సమయించె రణాంగణభూమి నందఱన్. 313

ఢ. ఇట్లుఖరదూషణాదులందొట్టిపడునాలుగు వేలరాక్షసులం జంపి దండకారణ్యంబు
విగతకంటకంబు గావించె నంత శూర్పణఖయు రయంబున రావణుచాలికిం జని
తచ్ఛరణంబులపయిం బడి యేడ్చినం జెలియలి కైన వైకృతం బేర్పడం జూచి
యన్నిశాచరనాథుం డిట్లనియె. 314

- సీ. ఎఱిగి యెఱింగి నేఁ డెవ్వఁడు నిశితవి, స్సారశూలా గ్రంబుశపయికి నుఱికే
దలయంపియం దగ్గి డరికొల్పి యెవ్వఁడు, నేఁడు నెమ్మది శయనింపఁ జూచె
ను గ్రవిమానలంఘముయుచున్న యహింద్రుఁ, గడఁగి నేఁ డెవ్వఁడు గాలఁదన్నె
హుంకారఘోరమైయొదరు బెబ్బలిమీస, లుఱక యెవ్వఁడు నేఁడూఁచికొనియె.
- ఆ. ¹నిన్ను నెవ్వఁ డకట యే డిట్లు గడు భంగ, పఱిచెఁజెపుమ నాకుఁబద్మనయన
యాయువును సిరియు²ను య నవశంబు లయ్యె నేఁ, డెవ్వనికొ తలంపఁనిజ్జగమున.
- క. అని పలుకునప్ప డాతని, ఘనతరముఖనేత్రనాసికాకర్ణములం
దనవరతరోషపావక, జనితశిఖావితతు లక్కఱజంబుగ వెడలెన్. 316
- వ. శూర్పణఖయు నతనికి రాఘవు లున్న తేజంగును నిజపరిభవంబు దత్కృతంబగు
టయు ఖరదూషణాదిరాక్షసనధయునుం జెప్పిన విని ధనదానుజం డాక్షణంబు
పురసంరక్షణంబునం దాప్తజనంబుల నియోగించి సన్నద్ధం డై యొక్కరుండ
వెలువడిత్రుకూలకాలపర్వతంబులు గడచి సముద్రతీరంబునఁ బరమేశ్వరునివాసం
బైనగోకర్ణస్థానంబునకుం జని యచ్చటం దొల్లి రామువలనం బ్రాప్తపరాభవుం
డై ప్రవ్రజనంబు నొంది తపంబు సేయు చున్నవానిం దనపూర్వామాత్యుమా
రీచుం గనిన నతండును బ్రియసంభ్రమంబులతోడ నతనిం బూజించికుశలం బడిగి
భవదాగమననిమిత్తం బేమి యని యడిగిన నసురేశ్వరుం డిట్లనియె. 317
- ఉత్సాహము. వినవె రామఁ డనఁగ నొకఁడు శ్రవిపులదర్పహృదయుఁ డై
మనఖరుండు లోనుగా సమగ్రశౌర్యులైన య
ద్దనుజవరులఁ దునిమి యిపుడు యే దండకస్థలంబునం
దొనర నిర్భయత్వ మొప్ప య నున్నవాఁడు మేటి యె. 318
- ఆ. వానిఁ బరిభవింప య వలయు నప్పనికి సా, హాయ్యకం బానర్పు య మనఘ నాకు
ననిన నధికభయస్యమావిప్రహృదయుఁడై, యమరవైరికిట్లు లనియె నతఁడు. 319
- చ. ఎఱుఁగవు ³గాక రాఘవు నుత్తీర్ణభుజాబలరూఢి నాజిలో
నుఱక తదీయబాణరయ య మోర్చి వశంబె పినాకి కై న న
క్కఱయుఁగ నీకు నిత్రైఱుఁగుఁ య గాఁదన కేఖలుఁ డొక్కొ బుద్ధిగాఁ
గఱిపినవాఁడు చేటునకుఁ య గాలము సేరెనొ కాక యిమ్మెయిన్. 320
- ఆ. రాముతోడఁ దొడరి య రణమునఁ గడు భంగ, మొందికాదె దైన్యయుక్తినిట్లు
దపసి నైతి నేఁడు య తగ దమ్యహాత్ముని, యందు వైరబుద్ధి యధిప నీకు. 321
- వ. అనినం గలుపించి లంకేశ్వరుండు వానిం జూచి నా పనువు సేయ వైతివేని ని
న్నిప్పడ కృతాంతగోచరుం జేయుదు ననిన వాఁడును దనమనంబున వీనిచేతం
జచ్చుటకంటెను రాఘవకృతంబైనమరణంబు మే లని తలపోసి మహాత్మానీకు

1. గ. వాఁడు మత్స్యతాపవైక్వానరార్చులఁ. బాలియు నీక్షణంబశలభమనఁగ. 2. చ. న
సాయంబు లయ్యె. 3. జ. నీవు రాఘవు ను.

హితంబు గోరి చెప్పితి నిది యిమ్మంబుగాదేని భవదీయశాసనంబుగైకొని చేసెదం
బనువు మనినఁ బాలస్త్యుం డిట్లను నీవు రత్నముయశనూరుహం బగుకనకమృ
గంబవై చని జానకిం బ్రలోభింపవలయు సీతాచోదితుం డై రాముండు నిన్నుం
బట్ట సమకట్టి నీచేత సతిదూరంబు గొనిపోవంబను నప్పు డేను దృఢమిచి నపహ
రించెదఁ బ్రియావిరహమర్మనస్కుం డై యతండు చెడిపోవు నన నట్ల కాక
యని మారీచుండు.

322

❖ ❖ ❖ మారీచుండు మాయామృగం బై చనుజెంచుట. ❖ ❖ ❖

క. కనకమృగరూపమునఁ జని, యినవంశ్యుండు సతీయు నున్న యెడఁబాలయుటయుం
గని జానకి కౌతూహలమునఁ బ్రియుఁ బ్రార్థించె హరిణశ్రుంగపుఁ బట్టన్. 323

ఆ. ధరణిసుతయు విధియుఁ శ్ర దన్నుఁ బ్రేరేపింప. వివశబుద్ధి యగుచునవనివిభుండు
మృగముఁ బట్టఁ దివిరేమృగనేత్రకావు స, ద్విసుతబలు సుమిత్రతనయునునిది.

క. అసదృశకార్ముకధరుఁ డై, మనలక యామృగము వెనుక శ్ర మర్దితరిపుఁ డిం
పెసఁగంగ నరుగఁదొడఁగెను, వెన రుద్రుండు యజ్ఞమృగము శ్ర వెనుకొనుమాడ్కిన్.

వ. అట్టియవసరంబున.

326

మ. పటచుక్క దవ్వగఁ జేయలంతి నిలుచుం శ్ర బట్టిక ¹యాసాసలం

బిటువోవుం బొడలందుఁ డిందు బొడముక శ్ర బిట్టుల్కి వే దాటు గ్ర

మృతీ చూచుం జెవి దార్చి నిల్చు మలయుక శ్ర మట్టాడు ²గోడాను నే

మఱిన ట్లుండుఁ దృణంబు ³మేయు నలయున్ శ్ర మాయామృగం బిమ్ములన్ 327

వ. ఇట్లతిదూరంబుగా నెలయించి యలయించిన నది రాక్షసమాయగా నూహించి
రాఘవుం డమోఘబాణంబు దొడిగి తడయక యమ్మృగంబు నేసిన. 328

క. వా లమ్ము దాఁకి యొఱలుచు, నాలోనన రాము నెలుంగునట్టియెలుంగుగా

హా లక్ష్యణ సీతా యని, కూలి కపటమృగము దన్నిశ్రకోనుచుం జచ్చెన్. 329

తరువోజ. ఆయెలుఁ గేర్పడ శ్ర నవనీతనూజ శ్ర యాలించి తల్లడం శ్ర బడరుచి త్తమున
నోయన్న లక్ష్యణ శ్ర యొలసి మీయన్న శ్ర యుగ్ర రాక్షసబాధనాందంగఁబోలు
నాయతభుజ వింటె శ్ర యమ్మహాభాగుఁ శ్ర డత్యంతదుఃఖార్తుఁ డై నిన్నుఁ జీరెఁ
బోయి వే ⁴కావు విశ్రస్థురితవుజ్వైకశ్రభూషణోదార యశస్సురువరత్నంబు. 330

వ. అనిన సతం డమ్మానిని కి ట్లనియె.

331

ఆ. అబల వెఱవ కుండు శ్ర మఖిలలోకములను, రాఘవేశ్వరునకు శ్ర రణములోన

నెదురఁ గలఁడె శూరుఁ శ్ర డేవ్యాడు సతనికి, నెట్టియెడల దురిత శ్ర మేలపొందు.

క. ఇనవంశోత్తముఁ డిప్పుడ, చనుదెంచుఁ బ్రియంబు నొందు శ్ర జలజానన నా

విని జానకి లక్ష్యణ నెడ, జనితాశంక యయి కోధశ్రసంభ్రాంతమతిన్. 333

1. గ. యాసాసగా. 2. క. గ. చ. జ. గోడాడ్డు. 3. గ. జ. లాను. 4. అ. కావశే
భూగుడైకశ్రభూషణోదార నశస్సురువరత్నంబు.

సీ. నీతలం పెఱుగుదు శ నీ కేల వలవని, జాలి నీ కి క్లేల శ సంభవించె
 నతిఘోరశత్రువిశ్రమాగులయం దొంట, వేగంబ ప్రాణముల్ శ విడుతుం గాక
 యే నేల నిను వరియింతు బెబ్బలికాంత, యక్కట నక్కటాం శ దాసపడునె
 యని యిట్లు సత్పురుషాగ్రణిసామిత్రి, బడఁతియప్రియములుగలుకుటయును
 ఆ. జెవులు మూసికొనుచు శ జి త్తంబుగలఁగ ల, య్మృణండుదత్తణంబశ్రమహితకౌర్యుఁ
 డమలబాణచాపశ్రవాన్తు డై తనయన్న, చనినచొప్పనంద శ చనఁదొడంగె. 334
 వ. అయ్యవసరంబున దశాననుండు. 335

మ. కమనీయం బగుజన్నిదంబు శిఖయుం శ గౌపీనమున్ ధాతువ
 శ్రుము దండంబును గుండియుం గుళపవిత్రత్రంబుం గడున్ వృద్ధభా
 వము సంధిల్లఁ ద్రిదండివేషధరుఁ డై శ వచ్చెం బధిశ్రాంతి దే
 హము నం దోఁపగఁ నీత యున్నెడకు మాత్రయాదక్షుం డక్షీణతన్. 336

తే. వానినిక్కంపుమునియకాశవగచిరాము, వనిత గడుభక్తిఁబూజించిశ్రవస్యఫలము
 లొసఁగుటయువానిఁ జేకొననొల్ల కసుర, మదనవివశుఁడై యిట్లునుశ్రమగువఁజూచి.

మ. త్రకోకిలము. ఏను దానవనాయకుండ నశహీనసత్త్వండు రావణా
 భ్యానిరూఢుండ లంక నాఁగ జ శత్రుప్రసిద్ధము మత్పురం
 బానతాంగి మదీయవల్ల భ శ వై ¹భజంపఁగ రాదె ది
 వ్యానుభోగము లిష్ట చేష్టిత్రహరియావనలీలన్. 338

క. ఎక్కడిరాఘవుఁ డక్కట, తక్కువ యవు పేదమనుజుఁ శ దగిలి వనమునం
 బెక్కిడుమలఁ బడఁ దగునే, తక్కుము మది నింక నొండుదలఁపులు తరుణీ.
 వ. అనిన విని వై దేహి భయకంపిత దేహ యగుచు నతని కి ట్లనియె. 340

సీ. ఇట్టాడ నర్హమే శ ²యే నేడ నీ వేడ, నక్షత్రతారాగ్రణంబుతోడ
 నాకసం బంతయు శ నవనిచ్చెఁ గూలిన, వసుమతి వ్రస్సిన శ వనధు లెల్ల
 నింకినఁ జంద్రదిశనేశ్వరు లనోన్య, ³విపులతేజంబులు శ వీడుపడిన
 నే నేల యన్యునిశ్శెడలోనఁ గామింతుఁ గరిణి యేనాఁట నూతకరముఁ గలయు
 ఆ. మహితకమలమధురశ్రమధురసాస్వాదన, పరవశాత్మ యైవశ్రభిమరకాంత
 రి త్రబుద్ధి నకట శ రేగుఁబువ్వలరసం, బాను నెల్లు బేల శ వైతి గాక. 341

—: రావణుండు నీత నెత్తికొని లంకకుఁ బోవుట. :—

వ. అని పలుకుచు నొయ్యనొయ్యన తొలంగం జనిన నద్దురాత్ముఁ డతిభయంకరం
 బుగా జంకించి యమ్మగువం బట్టికొని గగనంబున కెగసి లంకాపురాభిముఖుండై
 యరుగఁ దొడంగిన నయ్యంతి యెంతయుం దలరి యిట్లని విలాపంబు నేసె. 342
 డి. దేవతలార యోధరణిదేవతలార జగ త్రయోన్నతుం

1. గ. ఆ. భుజంపఁగ 2. 'యే నేల నీ నేల'; 'ఏడ' కుమాఱుగా 'ఏల' యని యేప్రాత్యపత్య
 గానిపించెడి. 3. క. విషయకాలంబులు.

డై వెలుఁ గొందురామునికుశలాంగన జానకి నేను నన్ను మో
హావిలుఁ డొక్కరక్కనుఁ డ్యనర్థుఁ డై కొని పోయెడుం గృపం

గావరె వుణ్యమున్ యశముఁ శ్చ గైకొనరే యదె మీకు మొక్కిదన్. 343

క. అని యేడ్వఁగఁ దద్వచనము, లనఘుఁడు గిరిగహ్వరాంత్రరాలయగతుఁ డై
విని యరుణసుతుఁడు దేజోఁఘనుఁడు జటాయు వసుఁక్షిగారుణ్యమునన్. 344

క. ఎఱకలు గల కులశైలము, ¹తెఱఁగుమెయిన్ రయము మెఱయ్యదీవికి నెగసి బె
ట్టుఱుముజలధరము క్రియ ను, క్కఱి²తద్వన మెల్ల నద్రువశనార్చుచుఁ గడిమిన్.

ఉ. ఓరి దురాత్మ యాయబల శ్చ నోడక యేటికిఁ బట్టినాఁడ వం
భోరుహనేత్ర విద్వ మెట శ్చ వోయనఁ బ్రాణముఁ గొందు నింక ను
గ్రారివిభేదవిక్రము జటాయు నెఱుంగవె యంచు దర్పదు
ర్వారుఁడు వీరకఁ దాఁకె సురశవర్గవిమానను నద్దశాననున్. 346

మ. ఘనపక్షాహతులం బ్రకాండ పరిఘాఘాతంబులం దీప్తశా
తనఖోచ్చేదములం బ్రదీప్తశర వేదధక్కిడలం గూరిచం
చునిపాతంబులఁ బ్రాధకుంతముఖవీరసోఘటంబులం దత్త గేం
ద్రనిశాతేంద్రులపోరు సాధనసమత్వస్ఫూర్తి నొప్పెం గడున్. 347

చ. పటుతరపక్షిపక్షముఖశపాదనఖప్రవిఘాతఖండిత
స్ఫుటితశరీరుఁ డై బహుశశోణితధారలు మేనఁ గ్రమ్మఁగాఁ
దలసముపాంతనిర్గళితధాతురసారుణసాంద్రనిర్మల
తృటకులశైలలీల దశశకంతుఁడు నిల్చె నకంపితస్థితిన్. 348

వ. తదనంతరంబ. 349

క. తెఱపి గని దానవేశ్వరుఁ, డుఱక కృపాణమున నాఖ్యగోత్రమునెఱకల్
నఱకినఁ గూలె నతం డిల, నఱవఱ లై పవనహతమృహాభ్ర మపోలెన్. 350

వ. ఇట్లు జటాయువుం గూల్చి రావణుం డధికరయంబున నరుగునెడ జానకి దవకు
ది క్కెవ్వరు లేమింజేసి నిరాశ యై యొక్క శైలశృంగంబునందుఁ గొందఱు
వానరులు మెలంగు చున్నం గని తనకట్టినపుట్టంబుకొంగు చించి ³భూషణంబు
లూడ్చి తత్ప్రదేశంబున వైచెం బంక్తివదనుండును లంకాపురంబునకుం జని
యం దశోక వనమధ్యంబున నాసుమధ్య నునిచి తదీయరక్షణార్థంబు రాక్షసివ
హంబు నియోగించె నిట రాఘవుండు మాయామృగంబు వధియించి మగుడం
జనుదెంచువాఁడు దన కెదురుగా వచ్చులక్ష్మణుం గని రాక్షసగోచరంబైనవనం
బున జానకి నొంటి యుంచి వచ్చి తప్పనేసి తని పలుకుటయు సుమిత్రానంద
నుండు ధాత్రీతనయ దన్ను నవమానించి పలికిన తెఱఁగు సెప్పిన. 351

మధురాకర్కర. కనక మృగ మట్లు దను దవ్యుగాఁ ద్రిప్పి తెచ్చుటకు

1. క. తెఱఁగు మెయి రయము నెఱయ. 2. గ. భువనంబెల్ల. 3. జ. భూషణంబులు ముడిచి

ననజముఖ నేకతమ శూన్యవనమునయం దునిచి

వెనుక ననుజుండు వచ్చినశివధమునకు మదిలోన

ననఘృణ డెంతయు వగచుచు శ నరిగె నాశ్రమమునకు.

352

వ. ఇట్లు సని చేతనారహితం బయినశరీరంబునుంబోలె సీతావిహీనంబై యున్న పర్ణగృహంబుం గనుంగొని రాఘవుండు మూర్ఛితుండై లక్ష్మణప్రయుక్తంబునఁ గొండొకవడికిఁ దెలి వొందె నంత నయ్యన్నయుం దమ్ముండును దత్ప్రదేశంబుల యందు సుందరిం దడవుచుం జనువారు ముందట.

353

తే. కులిశపాతభంగుర మైనశకులనగంబు

కరణిఁ బడియున్నగృధ్రంబుఁ శ గాంచి బుద్ధి

నదియ రాక్షసమాయ యా శ నని తలగచి

యేయ సమకట్టుటయు విహాశగేంద్రుఁ డెఱిగి.

354

క. ఓ యయ్యలార యేను జటాయు వనం బరంగుపక్షి శ నరయుండు నన్ను

మీయయ్య దశరథక్షితి, నాయకునకుఁ బ్రియసఖుండ శ నావుడు వారల్.

355

వ. డాయ నరుగు దెంచుటయు నతండు వారితో రావణుండువై దేహిం గొనిపోవుట యుఁ దదర్థంబై తాను నద్దనుజుం దొడరి పెనంగుటయుం జెప్పి రావణుండరిగిన దెన నెఱిగించి విగతజీవుండయ్యె నయ్యురువురు నప్పలుఁగు జేనికినతి గౌరవం బున నగ్ని సంస్కరాదికరణీయంబులు నిజజనకనిర్విశేషంబున నాచరించి దక్షిణాభిముఖు లై చని చని.

356

చ. ఉరమునయందుఁ గన్నులుఁ బూర్ణహృదరదేశమునందు నోరుఁ బ్ర

స్ఫురితభుజద్వయంబుఁ గులభూమిధరోన్నతభావముం గరం

బరుదుగ నుగ్ర మైనవిక్రతాకృతితోడ నశేషసత్త్వము

స్మరుఁ డగు చున్నవానిఁ బట్టుకొనత్తుఁ గబంధునిఁ గాంచి రచ్చటన్.

357

ఆ. అక్కబంధుఁ డామిఁమార్చి యై లక్ష్మణుఁ

బట్టికొనియె బాహుబల మెలర్ప

నతండు గడు విషష్టుడై యన్న ననుఁ జూడు

మనుచు రాముఁ జూచి శ యనియె మఱియు.

358

—: శ్రీరాముండు కబంధుఁ డను రాక్షసుం జంపుట. :—

సీ. మహానీయసామ్రాజ్యమహిమ వాయుటయును, బిత్తమరణంబు నాశ్రీలవిపిన భూములఁగడుదుఃఖమునఁజరియించుటయువై, దేహిఁగోల్పడివగఁగదిరుగుటయును దుది బోయి యే నిట్లు శ దొడరి యీదానవు, వాతఁజిక్కుటయును శ వగవనీకు బైపయఁ బెక్కు లాశపద లయ్యె నక్కట, ధరణీశ నీవు నాశధరణీసుతయుఁ

1. ఆ. ప్రయత్నంబున. 2. 'నెఱిగించి పరమాత్మునిపరావతారం బగునయ్యుడివారి ధర్మ రాముం గనుంగొనుచు విగతజీవుం డై పుణ్యలోక ప్రాప్తం డయ్యె' నని యధికపాత మొకటం జూపట్టుచున్నది. 3. గ. డై పుణ్యలోక ప్రాప్తం డయ్యె నయ్యురువురు.

- ఆ. గలసి పూజ్యరాజ్యకౌరవంబున వెలుఁ, గంగ నెలమిఁ జూడఁగఁగ నైతి
నేను దలఁప నెట్టిహీనభాగ్యుడనో, యనుచు నరుజుఁ డార్జితక్షయమును.
- తే. విగతసంభ్రముఁడై రామవిభుఁడుగఁడఁగి, యన్నలక్ష్యమొడపుకమున్న యేను
గలుగ నీకేల యాపద య గలుగనేర్చు, ననుచు గ్రక్కున నిశితమృహసి వెఱికి.
- వ. ఆరక్కసుఁడాచేయి దునియ వేసిన లబ్ధమోక్షణుం డయి లక్ష్యణుండు ప్రకట
సైంహికేయదగ్ధప్రాయం త్రవిముక్తుం డయిన తిగ్మభానుండునుంబోలెఁ బ్రవీవుం
డయి తీక్షణకాక్షేయకంబునఁ దదీయదక్షిణబాహుఖండనంబు సేసి పార్శ్వద్వ
యంబు భేదించిన నాక్షణంబు కబంధుండు దివ్యరూపధరుం డగుటయుం గని
రాఘవుండు విస్మితుండై. 361
- క. ఈవనమునందు రాక్షస, భావంబున నున్ననీకుఁ య బ్రకటితదివ్య
త్వావాప్తి యైనకారణ, మేవిధ మనుటయును నాతఁ య ణి ట్లని చెప్పెన్. 362
- వ. ఏను విశ్వావసుం డనుగంధర్వుండ బ్రహ్మశాపంబునం జేసి రాక్షసత్వంబునొంది
మీ వలన శాపమోక్షంబువడసితి రావణుం డనురక్తసుండు జానకింగొనిపోయి
లంకానగరంబున నునిచినవాఁడు మీకు హితోపదేశంబు సేసెన ట పోవం
బోవఁ బంపాభిధానం బయినసరోవరంబు గలదు దానియావల ఋశ్యమూకం
బనుకై లంబునందు వాలినహోదరుండు నుగ్రీవుం డను వానరుండు సచివఁడు
ప్రయసహితుం డై యుండు నతనితోడ సఖ్యంబు సేయుము నానంజేసి నీకుఁ
గార్హస్థిద్ధి యగునని పలికి గంధర్వుండు వారి వీడ్కొని నిజేచ్ఛుం జనియెఁ
దదనంతరంబ యట చని చని. 363
- నీ. కమనీయకమలినీకల్పారదళకేస, రాన్వితజలములనర్ఘ్యవిధియుఁ
దరళతరంగహస్తములఁ బాద్యంబును, నృదచ క్రసారసమధుపహంస
రుతులఁ బ్రియోక్తులు య సుచిరవాసినని, వేశనచ్ఛాయలనైశ్రమంబు
మందసంచారిత్రమారుతంబుల నురు, తాపనోదనమునుదగిలి యెపుడు
- ఆ. నాచరించుచును సమంచితాతిధిజన, సేవనమునఁ దనదుశ్రజీవనంబు
ఫలము నొంద నొప్పునపంపాసరోవరం, బెదురఁ గాంచి రన్నరేం ద్రసుతులు.
- వ. ఆ సరోవరతీరంబునం గౌసల్యానందనుండు¹ద త్తద్విషయవిశేషోల్లాసంబులవలనం
గ్రొత్తయై చిత్తజానలంబు దరికొని చేతోవృత్తంబు నెరియింపం దొడంగినఁ
దాల్చి దొఱంగి జానకిం బేర్కొని యాక్రందనవచన వివశుం డగుటయు నతనికి
లక్ష్యణుం డి ట్లనియె. 365
- ఇ. పురుషవరేణ్య యిట్లు మిముఖోటులకుం జనునయ్యయాపదల్
వారిసినచోఁ గలంగుట ప్రభుత్వ మెలర్పఁగఁ దాల్చి యూఁది దు

1. అ. వాస్తవినేశన. 2. గ. జ. దత్తద్వియోగాదివిశేషవిషయోల్లాసంబులవలనం.

స్తరతరమానసవ్యథలు శ్రద్ధలుము సంభృతపౌరుషుండ వై
యరయుము దేవి యున్నయెడ శ్రయారసి కార్యము దీర్చు మేర్పడన్. 366

ఆ. అధిప శిష్యుడను సహాయుండ భృత్యుండ, నైనయేను గల్గి శ్రాతృ నీకు
నేల వగవ నని మ్రహీపతిచిత్తంబు, నలంత డిందుపటిచెనవరజుండు. 367

వ. తదనంతరంబ యయ్యిరువురుం బంపాసరోవరంబునం గృతస్నాను లయిదేవపితృ
తర్పణంబులు సేసి చని ముందట నతిబహుళబలాహకవ్యూహసన్నాహసమున్న
తంబు లైనయభంగశృంగసముదయంబుల నఖిలగగనకోడపీడనంబుసేయుచున్న
దాని ఋశ్యమూక శైలంబుఁ జేరి తదుపకంత ప్రదేశంబున విశ్రమించి యు
న్నంత. 368

సీ. ఆ రాజపుత్రులగూరూఢ తేజాల, వీరుల నున్నతోదారభుజులఁ
గనఁగొని సుగ్రీవుండనఘుఁ డగ్గిరిశృంగ, ముననుండి తానును శ్రదనసచివులుఁ
జింతించి వారివృత్తాంతము నెఱుంగంగ, సంతతోత్సాహు ధీమంతు శౌర్య
వంతు నుత్తము హిమ్రవంతునిఁబోనియ, త్యంతసుస్థిరు హనుమంతుఁ బనిచె

ఆ. నతఁడు నరిగి నృపతిసుతుల తెఱం గెల్ల, నెఱిఁగి వనచరేంద్రుడెఱుంగఁ జెప్పి
యుగ్రతేజఁ డైనశ్రుగ్రీవుతోఁ జెల్లి, యొనర సంఘటిం చెనమనుజపతికి. 369

వ. సుగ్రీవుండును మున్ను సీతాపరిత్యక్తంబై తమముందటం బడినం దారు గైకొని
సంగ్రహించి యున్నభూషణనిచయంబు రామునకు నివేదించినం జూచియతండు
సముత్సుకుం డై వానికి వానరై శ్వర్యంబు ప్రతిఫుతంబుసేసి తదీయశత్రుండైన
వానిం బంపఁ బ్రతిజ్ఞ సేసె గపీశ్వరుండును జానకిం దెచ్చుటకు సహాయంబుగా
నొడంబడియె నంతట నందఱుం గూడికొని వాలి నివాసం బైనకిష్కింధానగరం
బున కరిగి రప్పడు భానుసూనుండు. 370

క. వాలిగృహద్వారంబున, వాలి మదం బెసఁగ నార్చ్యవారక బాహు
స్థాలనము సేయుటయు విని, వాలి మహారోషదుర్బివారోద్ధతిమైనన్. 371

వ. సమరసన్నాహం బమర వెలువడం బోయినఁ దదీయవల్లభ యగుతార యతని
వారించి యిట్లను నేటిచందంబు సూడ సుగ్రీవుండు బలవత్సహాయుం డైవచ్చిన
వాఁ డది యెట్లనిన దశరథనందనుం డైనరాముండు రావణుచేత నపహృత
దారుం డయి నిజసహోదరుం డగులక్ష్మణుండును దానును సుగ్రీవ సహాయత్వం
బపేక్షించి యతనికార్యంబు దీర్చుల బూనెనని వింటి నదియునుంగాక మహాబలు
లయినమైందద్వివిదులు నతిలోకపౌరుషుం డయిన హనుమయుఁ బ్రసిద్ధబుద్ధి యగు
జాంబవంతుండును వానికి మంత్రి లై యుందురు గావున నీ విప్పుడు గయ్యం
బునకుఁ బోక నా కిట్టంబు గా దనిన నవ్వనచరవీరుండు. 372

క. ఆ వనిత వచనములు సుగ్రీవవిషయపక్షపాతశక్తిమములు గా

- భోవించి యాదరింపక, తా వెడలె ననూనబాహుళ్యవర్పం బెసంగన్. 373
వ. ఇట్లు వెడలి కట్టెదుర నున్నసుగ్రీవుం జూచి యిట్లనియె. 374

— ౩౭౪ వాలిసుగ్రీవుల యుద్ధము. —

- తే. ఓరిమష్టాశ్రయే నిట్లు శ్ర పోరఁ బెక్కుచూటు లెగవంగ సి గ్గటి శ్ర పాటుచుండు
నట్టిసి కున్నయునికిన శ్ర యిట్టలముగ, నిట్టిబీర మెక్కడనుండి శ్ర పుట్టెఁజెవును.
వ. అనినఁ బ్రహసితముఖుం డగుచు నబ్బలిముఖుం డి ట్లనియె. 376
క. అలెని రాజ్యముఁ గోల్పడి, యాలంబునఁ దూలపోయి శ్ర యక్కట బ్రదు కిం
కేలా యని తెగువమెముక, వాలి రణము సేయ నమరి శ్ర వచ్చితి నీతొన్. 377
తే. చక్కఁగ మ్మింక ముందటిఁచందమొందఁగలదెఱొంటిసుగ్రీవుఁడుశ్రగాఁడునేఁడు
నిన్నుఁ బారిపుచ్చి కాని పోనేర్చు నెట్లు, ననుచు నుగ్రుడై యుష్విరుశ్నాఁర్చికవిన్.
వ. ఇవ్వినఁబున. 379

- ఉ. భూవిదిత ప్రభావులు ప్రభూతబలోద్ధతు లుగ్రవైరిజే
జోవిడయుల్ నిరంతరయశోజయకాండలు భూభూరుహ
గ్రావనఖాయుధుల్ బలిముఖప్రవరుల్ గడుఁ బొంగి వాలిసు
గ్రీవులు దాఁకి రొండొరు లశక్రప్రతిమరోషకమాయచక్తులై. 380

- మ. తరుసంఘంబులు పూన్చి యెంచొరుల నుశద్యద్బాహులై వేయని
మృరవక్షస్థులపాతవేగవిరళశ్రస్తాకంబులై పోయె న
తరుసంఘంబులు వెండియుం గడఁగి నుశద్యస్త్రీల నయిద్దఱుం
బరుహానేకశిలా ప్రయోగముల నొంకపం జొచ్చి రనోన్యమున్. 381

- క. అతులితశిలావితానం, బితరేతరతనునిపాత శ్ర హేలాసంచూ
ర్ణిత మగుటయు వారలు పట్టుగతిఁ గవిసిరి ¹బాహుయుద్ధ శ్ర కాతుకమతులై.

- ఉ. ఒండొరుఁ బట్టుచుం దిగుచు శ్ర చొండొరుఁ బాయుచువేయుచుకొమహా
ద్దండత నొండొరుం దెరలఁ శ్ర దాకుచు నీగుచు లోఁగుచుం జలం
బొండొరు మీఱనొండొరులశ్రయుద్ధతి సైఁపక ఏకఁ బోరి రా
ఖండలభాసుసూను లవిశ్రుండితచండభుజాప్రకాండతన్. 383

- శా. దేహోత్సేక మెలర్ప నుత్థితమ శ్ర దాంధీభూతులై యాహవా
త్సాహవ్యగ్రులు విగ్రహంబు మిగులక శ్ర సంరంభశుంభదత్తిక
¹బాహుబాహుని బోరునప్ప డమరెం శ్ర బ్రాణద్విపద్వంద్వహే
లాహస్తద్వయగాఢకర్షణారణ్యల్లాసంబు విస్పృష్టమై. 384

- వ. మఱియు ననోన్యదంతనఖముఖవిఖండితశరీరులై హరివీరులు రుధిరధారలందడిసి
పుష్పితంబు లగునశోకంబులువోలె నొప్పి చలంబులు మెఱయం బెనంగునెడం
దుల్యబలరూపవిక్రములై యున్నయ్యున్నదమ్ములనిరువురనేర్పడ లక్షింపనేరక

లక్షణా గ్రంథంబులక్షణమౌదయుండై వీక్షించుచున్ననాంజనేయుండు రాఘవునకు నభిజ్ఞానార్థంబుగా నొకపల్ల వదామంబు సుగ్రీవునఱుతంబై ట్టె, దదనంతరంబు రాఘవుం డమోఘబాణంబు దొడిగి వాలియురంబు వగులనేసినం బడి యవ్వానరుండు దశరథనందను నిందించుచు బ్రాణవియోగంబు నొందె నితైఱంగున.

ఆ. వాలిఁ జూపి యతనిశ్రవణిత సుగ్రీవుని, వశము సేసి నిఖలశ్రవణచరేంద్ర పదవియందు నెమ్మిఁ శ్ర బట్టాబుఁ గట్టెఁ బ్రహ్మరయశుఁడు రామశ్రభద్రుడతని.

వ. ఆ వనచరుండును రామునకుఁ గృతాంజలి యై దేవా యీశురమయశేషంబును ఘనసమయంబునుం గడపి మఱి సీతాస్వేషణంబునకు నుత్పసించుట లెస్సయని యయ్యిరువురకును మాల్యవత్కూటంబున నివాసంబుఁ గావించి తానును గిష్కింధాపురంబున నుండె నంత.

387

మ. ఉరుఘుర్మాఘవిఘాతసంవిహితవిశ్వోల్లాస మైనంచల ర్నరసాంభోదనినాదతూర్యరవ మై శ్ర చంచదల్బలాకాగరు ద్భరలీలానవచామరస్ఫురణ మై శ్ర పర్జన్యసామ్రాజ్య మొప్పె రమామందిర మై యుద గ్రహస్థిపింఛాతపత్రంబులన్.

388

వ. ఆసమయంబున నక్కడ.

389

క. దానవనాయకుఁడెఱఁ బడి, జానకి యురిఁ బడినహరిణశ్రావమహాలేఖ మానిని సంతతభర్తృధ్యానవివశి యగుచు నుండెఁ శ్ర దాఁం బెనఁగన్.

390

వ. అమ్మగువ కావున్నదనుజాంగనలు త్ర్యక్షీయు లలాటాక్షీయుఁ ద్రిస్తనియు నేక పాదయు దీర్ఘజిహ్వయు నజిహ్వయుఁ ద్రిజటయు నేకలోచనయు మొదలయిన వారు పెక్కుండు పితృతాకారంబులతోడ నయ్యబలం బరవేష్టించి యహర్నిశంబును నేమఱక యదల్చువారును బెలుచం దిట్టువారును ఖరోష్ట్రనిస్వనంబులు సెలంగ వెఱపించువారును ద్రిభువనాధిపతి యైనమనదశిగ్రీవు నొల్లనియీదుష్ట మానుషిం బట్టి చెండి కిండలు దిందు మనువారునై యున్న నయ్యుగ్మలి గళ ద్బాష్పయు గద్గదకంఠియు నగుచు నారాక్షసస్త్రీల కిట్లనియె.

391

తే. అమ్మలార మీవలసినశ్రయట్ల చేయుఁ, డింక నేటికిఁ దడయంగ శ్ర నేనురాముఁ దప్పనొండొకపురుషుఁ జిత్రమునఁదలఁపనింత నిజమునాకునుజీవితేచ్ఛలేదు.

వ. అనిన నజ్ఞానకీతెగువ రావణున కెఱింగింపఁ గొందఱు సనిర మఱియు సంతత ప్రియవాదినియు ధర్మజ్ఞయు నైన త్రిజట యనురక్కసి రామాంగనం జేరంజని యుట్లనియె.

392

—* త్రిజట దనస్వప్నవృత్తాంతము సీతతోఁ జెప్పట. *

సీ. అమ్మ నీ కెంతయు శ్ర హర్షంబుగా నొక, వార్తనే నెఱిగింతు శ్ర వనజవదన నామాట నిజముగా శ్ర నమ్ముము వినవె యవింధ్యుండు నానొక్కవృద్ధత్యుఁ డనఘంబు రామశ్రీతాస్వేషి యై నీకు, నాశ్వాస మొనఁదింప శ్ర నబల నన్నుఁ

- బనిచె వినుము నిన్నుఁ గ బాసినపిదప లక్ష్యుణుడును దాను సేవమునుఁ గలసి
 ఆ. యఖిలవానరేంద్రుఁ డైననుగ్రీవుతోఁ, జెలిమి సేసి యపుడు శ్రీ శీఘ్రమునన
 వీరవరుడు విన్ను శ్రీ విడిపించుపనికిన్, ¹యొదవి యుత్సహించి శ్రీ యున్నవాడు.
- వ. రావణునకు రంభానిమిత్తం బయినలకూబసశాపంబు గలదు గావున నీయందు
 బలాత్కారంబు సేయ రాదు నీకు వీనిలసే భయంబు నలదు మఱియుద్దురాత్ము
 నకుం జేటు దెలుపునట్టిమస్వస్వపంబుఁ గలిగె నది యాకర్షింపుము 395
- క. ఖరములఁ బూనినరథమున, విడిసిన చెండులు వెంట శ్రీ వేలఁగ దశఃం
 ధరుఁడు బహుశితైలాపుత, శరీరుఁ డై దక్షిణంబు శ్రీ సవఁ గనుఁగొంటిన్. 396
- తే. అతని చుట్టును గుంభకర్ణాదు లెల్ల, నరుణమాల్యావలెపను శ్రీ లై వికీర్ణ
 పతిత కేసులై నగ్నలై శ్రీ పరఁగఁ బ్రేత, పడిచితకు నేఁగుగతి గానశ్రబడియెనాకు.
- ఉ. ²చారుసితోష్ణవారణలసత్పితిమాల్యసితాంగ రాగుఁ డై
 ధీగుణోత్తరుం డధికశ్రధీనిలయుండు విభీషణుండు వి
 స్ఫారసితాద్రిశృంగమున శ్రీ భవ్యుఁడు మంత్రిచతుష్టయాన్వితం
 డై రమణీయలక్ష్మీ బాలురపారఁగ నేఁగలఁ గంటి నుగ్మలీ. 398
- చ. తనసితకీర్తి విశ్వవసుధాగగనాంతరపూరితంబు గా
 ఘనభుజుఁ డున్నతద్విరదశకంధరస్థునిఁ డై ముదంబుతో
 ననుజుఁడు దాను రాఘవకులగ్రాణి సన్మధుని క్తపాయసం
 బాసర భుజింపఁ గంటి విశ్రవోత్పలలోచన నిక్క మింతయున్. 399
- క. పులిచేత వేటువడి మ్రే, గలయఁగ నెత్తురులు గ్రమ్మఁగ నేడ్చుచు ని
 మ్మల నుత్తరాభిముఖ వై, కలుపితిగతి నరుగ సన్నుఁగనుఁగొంటిఁగలన్. 400
- క. నాకిల నిక్కల యయ్యెడు, శోకంపకు మమ్మనీవు శ్రీ సుందరి పుణ్య
 శ్లోకు జితశ్లోకు నతులవి, వేకుం బ్రియుఁ బొందఁ, గలుగు శ్రీ వేగమనీకున్. 401
- ఆ. అనినఁ ద్రిజటపలుకు శ్రీ లవి నిక్కములు గాఁగ, వగచి సీత గొంత శ్రవణదక్కి
 యాసతోడ నుండె శ్రీ నట దశవదనుండు, సీత దలఁచి వివశ్రచిత్తుఁ డగుచు.
- వ. తాను దేవదానవగంధర్వాదిసంఘంబుల నెల్ల జయించియుం గందర్పదర్పంబు
 వారింప నోప యాక్షణంబ దివ్యమాల్యాంబరాభరణభూషితం డై సంచార
 శీలంబైన కల్పపాదపంబునుంబోలె నొప్పియ్యఁ దనయొప్పు సీతకుఁ బితృవసంబు
 నందలి వటభూరుహంబునుంబోలె నతిభీషణం బగుచుండ నశోకవనమధ్యంబు
 సొత్తెంచి రోహిణీసమీపంబునకు వచ్చు శనైశ్చరుండునుంబోలె జానకిం జేరం
 జనుదెంచి ప్రణయపూర్వకంబుగా నిట్లనియె. 403
- క. ఏల మదిరాక్షి వలవని, జాలిం బడి నవసెదవు లశసహృదణలీ
 లాలకృత వైననుఁ గృప, నేలికొనం గాదె వేయు శ్రీ నేటికి నింకన్. 404

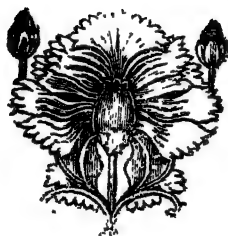
- చ. అనిమిషయక్ష రాక్షసవిశయచ్చరకిన్నరఃన్న గాసురాం
గనలఁ గరంబు చిత్తమునఁ శ్ర గైకొన కే ననురాగలీలమై
నిను మది నాదరించు టిది శ్ర నీ దగుభాగ్యము గాదె యింతయున్
వనిత యెఱుంగ వైతి గరురవంపుచిచారము లేదు నీయెడన్. 405
- ఉ. రాముఁ డనంగఁ బేర్చియును శ్ర రాజ్యముఁ గోల్పడి కానలోన దుః
ఖామయమగుఁడై నయొకశయల్పమనుష్యుఁడు వానిపైఁ గడుం
బ్రేముడి నేయుచున్ వగపురైల్లునఁ జిత్తము దల్లడిల్లగా
నీమెయి నుండునీయునికి శ్ర యేసుఖ మండ్లు లతాంగి చెప్పమా. 406
- వ. ఏను సకలలోకేశ్వరుండ నాకుం గింకరులై పదునాల్గుకోట్లు నిశాచరభటులును
నిరువదిఏనిమిదికోట్లు రాక్షసులును నెనుబదియాఱుకోట్లు యక్షులును వర్తిల్లు
దురు నిఖిలధనాధ్యక్షుం డయినయక్షేశ్వరుండు నాయగ్రజుండు బ్రహ్మసమానుం
డగువిశ్రవసుండు మదీయజనకుండు గుబేరునకు వినోదపాత్రంబు లైనగంధర్వా
ప్సరోగణంబులు నన్ను సేవించుఁ బంచమలోకపాలుం డని నన్నుఁ ద్రిభువనం
బులుఁ గీర్తించు భక్ష్యభోజ్యాదివస్తువులును సురేశ్వరగృహంబునం దెట్లట్లనా
గృహంబున సత్తయంబు లిట్టినావిభవం బింతటికిని మదీయజీవితంబునకు నధీ
శ్వరి వైః సుఖంబున జీవింపు మనిన విని వైదేహి క్రోధశోకవ్యాకుల యగుచు
వానిదేసం జూడక యొక్కతృణాంకురం బుపలక్షించి యిట్లనియె. 407
- సీ. అకట పరాంగన శ్ర నబలఁ బతివ్రతఁ, బరికింపఁగా మర్త్యభామ నేను
రాక్షసుండవు నీవు శ్ర రాగంబు మది నించు, కియు లేనినాదుసంశ్రమమునందుఁ
గలిగెడునట్టిసాక్ష్యం బెంత యదియును, గాక యాద్యుం డైనశ్రకమలగర్భ
పాత్ముఁడ నని లోక శ్ర పాలతుల్యుఁడ నని, హరసఖుం డైనధర్మనాథినాథు
- ఆ. భ్రాతనని భవత్ప్రభావంబు పెప్పితి, విట్టిసీవు ధర్ము శ్ర వెఱిగి దురిత
వర్తనంబు విడువవలదె సిగ్గేది' యి,ప్పగిది బ్రల్లదములు శ్ర వలుక, దగునె.
- వ. అని పలికె జానకి యుత్తరీయసంవృతవదన యై యతికరుణంగా నేడ్చిన నద్దు
రాత్ముఁడు వెండియుఁ గొన్ని దుర్వచనంబులు పచరించి యనంతరంబ యంతర్ధా
నంబు నొందె నప్పొలితియుఁ నెప్పటయట్ల రాక్షసీరక్షితయై యుండె నని
మార్కండేయుండు ధర్మరాజునకు నిర్దేశించిన 'తెఱంగువైశంపాయనోక్తంబైన
యాఖ్యానంబు విఖ్యాతమాధుర్యమనోహరంబుగా. 409
- క. విమలతౌ త్రోగుణోన్నత, విమలాదిత్యాత్మజన్మ శ్ర విలసత్కమలా
రమణీకరకమలోజ్జ్వల, విమలాంబుజ రేణురాగ్ర¹విలసితవతౌ. 410
- దనమయూరము. భూసురకదంబసురభూరుహ వికాసా
ద్భాసితకృపారసవిశేషక సుగుణై కో

ల్లాస హరహాసమ్మగ్రలాంఛనమ్మణాళీ
హాసినవకీర్తివిసరాకలితలోకా.

411

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవినుత నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దారణ్యపర్వంబునందు దుర్యోధనుసాయోపవేశంబును బాతాళగతు లయిన దానవు లతని నాశ్వాసింతుటయు వైష్ణవయోగ ప్రవర్తనంబును బాండవులు గ్రమ్మఁ గామ్యకవనంబున కరుగుటయు వీహిద్దోణాఖ్యానంబును ద్రౌపదీ హరణంబును జయద్రథుభంగంబును రామాయణకథాప్రవృత్తియు సందు రామరావణులజననంబును రాఘవున ప్రస్థానంబును సీతాపహరణంబును సుగ్రీవ మిత్రత్వంబును వాలివధయును ద్రిజటాస్వప్నకథనంబును రావణమట్టవచనం బులు నన్నది షష్ఠాశ్వాసము.

412

శ్రీ

హరిహరహిరణ్యగచ్ఛేభ్యోనమః

శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఆరణ్యపర్వము, సప్తమాశ్వాసము

కర సోమాన్వయర

తాక్షకరహిమధామ ఛార్మికాంచితనినయో

తేనక భువనైకవీర మ

హాకావ్యరసప్రయోజనాదూఢమతీ.

1

—♦ రాముడు లక్ష్మణుని సుగ్రీవునొద్దకుఁ బంపుట, ♦—

- వ. అక్కఱకుండుశౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు పరమతపోనిలయుండయిన మార్కండేయుండు పాండవేయులతో మఱియు నిట్లనియె నంత మాల్మవ త్కందరమందిరుం డైనదశరథాగ్రనందనుండు ననికందళితసుందరంబులును జనకనందినీవియోగదుస్సహంబులు సగుఘనసమయదినసంబుల నెట్ట కేనియుం గడపి నిరతిశయసాం ద్రచంద్రాతపస్సపనశీతలసమీరవాహ్యామానవినిద్ర కుముద కేదారసారభ్యనిర్భరంబులు కతిద్భిర్యామంబులు నైనశారదయామిను లప నయంప నోపక యొక్కనాఁడు దమ్మునిం జూచి యిట్లనియె.
- 2
- నీ. చూచితే లక్ష్మణ శ్రీ సుగ్రీవుకొఱగామి, యమ్మెయిం దనపగ శ్రీ యడఁచిమనము కపిరాజ్య మిచ్చినయైకొని యింద్రియ, సుఖముల నెంతయుం శ్రీ జొక్కి నేఁడు మనదిక్కుదలఁపడుమనతోడఁబల్కిన, సమయంబుఁ జెల్లింపఁజనదే తనకుఁ గడుఁ గృతఘ్నతనేసె శ్రీ గిపికులాధముండు నీ, వనఘ కిష్కింధకునరుగుమిపుడ
- అ. యద్దురాత్ముఁ గృపణు శ్రీ నాతీయకార్యత, త్వరుని నధికరాగ్రపరవశాత్ముఁ దొడరి వాలి చనినత్రోవనే యనిచి ర, మ్రేల తడయ మనకు శ్రీ నింక నిచట. 3
- ఆ. నీవు సనకమున్న శ్రీ నెఱితోడ మనకార్యమునకుఁ దగినయత్నములు ఘటించి యుండేనేని వాని శ్రీ నొండేమియుం జేయ, వలదు తోడి తె మ్మకార్యశౌర్య. 4
- చ. అనుఁడు దదాజ్ఞఁ బూని యతఁ శ్రీ డాతతకార్యకహస్తుఁ డైన రయం బునఁ జనియెం గపీశ్వరునిప్రబోలికి వాఁడును సంభ్రమంబుతో ననుఁగులుఁ దాను రాజసుతు శ్రీ నర్థి నెదుర్కొని మ్రొక్కి యర్హపూ జన మొనరించుడుకా విభునిశాసన మాతఁడు సెప్పె వానికిన్.

- వ. చెప్పిన విని భయకంపితగాత్రుండగుచుఁ గమలమి త్తృపుత్తుండునుమిత్రాపుత్తుని కిట్లనియె నయ్యా యే నేల కృతఘ్నుండ నగుదు జానకి నన్వేషించుటకు నై బలవంతులు బుద్ధిమంతులు నగువానరుల ననేకుల నలుదెసలకుం బనిచితివారును సకలవనశైలసాగరగామనదీసహితం బైనభూచక్రంబునం దెల్ల రోసి యొక్క మానంబులోన గ్రమ్మటి వచ్చువారై సమయంబు సేసి పోయి రింక నైదు దినంబులు గొఱంత యంతియ యటమీఁద వైదేహీవార్త గొనుచు దేవరం గొలువ వచ్చువాఁడ నై యున్నవాఁడ ననినం బ్రీతుండై లక్ష్మణుండు. 6
- క. వానిం దోడ్కొని చనియా, భూనాథుని గానిపించి శ్ర పొందుగఁ దత్కార్యానుష్ఠానవిశేషము, దానెఱిగించుటయు విభుఁడు శ్ర దద్దయు నలరెన్. 7
- వ. పదంపడి కొన్నిదినసంబులకుఁబూర్వపశ్చిమో త్తరదిక్కులకుంజనిసవనచరులరుగు దెంచి రాఘవుంఁగని దేవా సకలసాగర మేఖలావలయితంబైనభూవలయంబంతయు వెదకితిమి మీదేవిం బాడగాన మని చెప్పిన నతండు దుఃఖతుం డయి దక్షిణదిశ కుఁ బోయినవానరులవలన వైదేహీ తెఱం గెఱుంగుదు ననునాసం జేసిప్రాణం బులు ధరియించి యుండె నంత వెంశియు నొక్కమాసంబు సెల్లిన (నతండు దుఃఖతుండై యుండఁ)గొందఱు వనచరులు పఱతెంచి సుగ్రీవుం గని యిట్లనిరి.
- సీ. నీవును వాలియు శ్ర నేడును నాఁడుఁ బ్రియంబునఁ బాటించుకనాఁకతోఁట మధువనం బదేనేడు శ్ర మనయంగమండును, హనుమంతుఁడును మొదలైనవారు బలువిడిఁ జాతాడి శ్ర ఫలము లానెదరు త, ద్రక్షకు లగుమమ్ముశ్రయము మీఱ భంగించి రనవుడు శ్ర భానునందనుఁ డాత్మ, నంగద ప్రముఖులు శ్ర యామ్యుదిశకు తే. జనినవారలు గావున శ్ర జనకపుత్రిఁ, గనినయు బ్బివి గాఁబోలుఁగక యిట్లు సేయ వెఱవరె పతికార్యసిద్ధి సలుపు, జనుల కీ చన వెంగునుఁజనున కాదె. 9
- వ. అని యూహించి తత్ప్రకారంబు రఘుపతికిం జెప్పెనంత. 10
- ఉ. తేనెలు గ్రోలి గ్రోలి కడుఁ శ్ర దియ్యునికమ్మనిపండు లింపు సాం పూనఁగ నానియాని పర శ్ర పొందిననీడలు మెచ్చిమెచ్చి మం దానిలశై త్యసారభసకమగ్రతకుం గడుఁ జొక్కిచొక్కి యు ద్యానమునందు మారుతసుశ్రవముఖుల్ విహరించి తృపులై. 11
- వ. అందఱుం గూడుకొని చని సుగ్రీవలక్ష్మణహితం దైయున్నజననాథుం గని దండ ప్రణామంబు సేసినం గాకుత్స్థకుల ప్రదీపకుండు వారలముఖవర్ణవిశేషంబు లుపలక్షించి సీతం గనినవార కా నిశ్చయించె నప్ప డత్యంతమతిమంతుండయిన హనుమంతుండు రాఘవునకుఁ గృతాంజలి యై యిట్లనియె. 12
- క. దేవిఁ బాడగంటి నేను ధ, రావల్లభ శైలసరిద్రరణ్యనగరపా రావారకలిత మగువసు, ధావలయము వెదకివెదకిదక్షిణపుదిశన్. 13

—♦ హనుమంతుడు రామునితో సీతం జూచినవృత్తాంతంబు సెప్పట. ♦—

తే. అవధరింపుము దేవ మేనమందటమును, నేకముఖమునదొలితొలియిందునందు
నరయుచును బోయియొక్కెడనతివిశాలమైనభూవివరముగంటి శ్రమద్భుతముగ.

వ. కని దానిం బ్రవేశించి నిరంతరతిమిరసంవృతంబును బహుకీటకసంకులంబునునైన
మార్గంబున ననేకయోజనంబులు సనునెడ ముందట నర్కప్రకాశంబైనపురంబు
గానంబడియె నందొక్క తాపసాంగన యండి మమ్మునాదరించి తనపేరు ప్రభా
వతి యనియును నప్సరంబు మయునిపురం బనియునుం జెప్పి మధురంబులయిన
భక్ష్యభోజ్యంబు లొసంగినం దృపులమై తదుపదిష్టమార్గంబున మహీవివరంబు
నిర్గమించి సవ్యాదర్దురశైలంబులు గడచి మలయశైలశిఖరం బెక్కి. 15

సగర. లీలం గల్లొలభాగ్యోల్లిఖితగగన మై శ్రీ లీననానాకుళీర

వ్యాళో గ్రహహమీనానావళుల నెనగి దుశ్రవారోఘగంభీ

రాలంఘ్యప్రాణవేగం శ్ర బగుచు బహుతరాయామవిస్తార మైబి

ట్టాలోకింపంగ నుగ్రం శ్ర బగుజలనిధి నంతంతటం గంటి మంతన్. 16

క. కని యిది రత్నాకర మి, వ్యవనిధిసీమమునఁ గల్గునవసుమతిలోనన్
జనకసుత వెదకి కానమ, చన దివ్యరాశి దాఁటి శ్ర చన నెవ్వరికిన్. 17

ఉ. భూమితనూజఁ గాన మని శ్ర పోయి రిఘూద్యహుతోడఁ జెప్పియ
బూమిపుచిత్త మాతురతఁ శ్ర బొందఁగఁ జేయుటకంటెఁ జూడఁగా
నీమెయిఁ జాపు మేల మన శ్ర కేల విచారము లింక నంచు నం
దేము గడంగి యందటము శ్ర నేకమతం బగునిశ్చయంబుతోన్. 18

వ. అనశనవ్రతంబు సంకల్పించి నియతచిత్తుల మైయుండి రాఘవుకార్యార్థం బై
తెగినజటాయువు గృతార్థం డయ్యె మనము నట్టిపుణ్యలోకంబు వడయుద మని
పలుకుచున్నయెడ. 19

క. గిరిశృంగతుంగవి గ్రహుఁ, డురుతరసత్త్వఁడు విహంగశ్రమాత్తముఁ డందొ
క్కరుఁ డొయ్యన మాయున్నెడ, కరుదుగఁ జనుదెంచి విగళితాశ్రుండగుచున్.

సీ. అయ్యలార జటాయు శ్ర వని పల్కెదరు మీర, లెవ్వరు సెప్పరే శ్ర యేను వాని
కగ్రజుండ ననూరునాత్మజస్మృల మేము, సంపాతి నాపేరు శ్ర సమ్మదమున
నేనును దమ్ముండునినమండలమునకుఁ, జనువేడ్క నొకనాఁడుశ్రవదలి కెగసి
చనఁజనఁ దీవ్రాంశుసంతాపమునఁజేసి, కమరె నాటెక్కలు శ్ర గమర వయ్యె

తే. ననుజుపక్షములే నిమృతహాచలమున, నాటగోలె నెచ్చటికిఁజగ్రసంగనేర
కున్నవాడ నాతమ్ముఁడెల్లన్నవాఁడొ, యెఱుంగ నెఱింగింపరే నాకుశనిష్ఠమెసఁగ.

వ. అనిన నే మతనికి భవదీయవృత్తాంతంబును రావణుండు దేవిం గొనిపోవుటయుఁ
దదర్శంబు రావణుతో జటాయువు సమరంబు సేసి యీల్గుటయుఁ జెప్పిన విని
దుఃఖితుం డై సంపాతి యస్మదీయప్రవర్తనం బేర్పడ నడిగి మాకిట్లనియె. 22

- ఉ. రావణు నే నెఱుంగుదుఁ బరరాక్రమమస్సహుఁ డన్నిశాచరుం
డీవనరాశిమధ్యమున శ్ర నిచ్చటికిన్ శతయోజనంబులన్
భూవిదితంబు లంక యనుకప్రోలు తపీయనివాస మచ్చటన్
భూవరుడేవిఁ గాన నఁగఁ శ్ర బొం డరయుండు కృతప్రయత్నులై. 23
- క. అని యతఁడు సనిన నందఱు, మును సాగరతరణకార్యమునకు నుపాయం
బొనరఁ దలపోయునెడ నే, నని యుత్సాహంబు సేయఁడయ్యె నొకండున్. 24
- మ. జనాథోత్తమ యేను బూని భవదాజ్ఞాల్లీలఁచెల్వంబు మ
జ్జనకుం డైనసమీరదేవుకృపయున్ శ్ర సత్త్వోన్నతిం జేయఁగా
ఘన వాస్తుంగ తరంగసంగతమహాగ్రాహగ్రహోత్సుగ్రద
ర్శన మై పేర్చుఁయోధి ధాఁటితి జనాశ్చర్యైక సంపాది నై. 25
- ఉ. ఆలవణాబ్ధిమధ్యమునయందుఁ ద్రికూటనగంబుమీఁద ను
త్తాలవిశాలసాలమణిధామసముజ్జ్వల మైనలంక యన్
ప్రోలిని గంటి నెంతయు నశ్రవూర్వము దద్విభవంబు దేవ య
చోచ్చ లలితాంగి నారసితిఁ శ్ర జొచ్చి యనేకవిచ్ఛేదితంబులన్. 26
- వ. ఆరసి యొక్కెడ రావణాంశిఃపురం బయినయశోకవనంబునందు. 27
- సీ. కన్నీరు బడిగొని శ్ర క్రమ్మఁ బ్రాఁ కెక్కిన, కమ్రకపోలభాగములు గలిగి
యవశమై యెఱిగినయంగవల్లిక పొంత, నున్నభూమిరుహంబూత గాఁగ
నెడలునిట్టూర్పులవేడిమిఁ బగిలిన, యధరపల్లనము గాశరాకుఁ బోలఁ
దలఁపులనందడి శ్ర దందడించినతాల్మి, కదలుశిరఃకంఠగతుల బెరయ
- ఆ. నున్నపుణ్యమూర్తి శ్ర ను త్తమసౌందర్య, నవనతాస్య నార్త శ్ర యైనదానిఁ
గని విదేహతనయైగా నెఱింగితి నేను, హా రఘుప్రవీర శ్ర యనుచు నడల. 28
- క. వినయమున దేవిఁ జేరం, జని యభివాదనము సేసి శ్ర జానకి రఘునం
దనుదూత నేను మారుత, తనయుండ వానరుండ నిన్నుఁ శ్ర దడవ నిచటికిన్. 29
- వ. అరుగు దెంచితి రామలక్ష్మణు లత్యంతకుశలంబున నున్నవారు వానరేశ్వరుం
డయినసుగ్రీవుండు వారితో సఖ్యంబు సేసి తత్కార్యంబు దీర్పం బూనె నింక
మనలక నీహృదయేశ్వరుండు సనుదెంచు నూఱడిల్లుము. 30
- క. రక్కసుండఁ గాను జుమ్మా, నిక్కపువానరుండ నేను శ్ర సీమదిలోనం
దక్కు మనుమాన మనవుడు, నొక్కింత దలంచికొని సక్రముత్సుక యగుచున్. 31
- వ. అద్దేవి నా కిట్లనియె నన్నా నిన్నెఱింగితి నది యెట్లనిన రామహితాన్వేషియగు
వాఁ డవింధ్యుండను వృద్ధరాక్షసుండు మున్న యంతయుం ద్రిజటచేతనాకెఱిం
గించె నతనిపలుకులు దప్పపు రాఘవుండు సుగ్రీవసహాయుండయియునికిగలిగినది
గావున నింకఁ దడయుక యవ్వీరవరుం దోడ్కొని వచ్చినాకుంబ్రియంబుసేయు

ము నీకుఁ గార్యసిద్ధియయ్యెడు మరుగు మని తనశిరోభూషణం బయినయారత్నం
బు మీకు నభిజ్ఞానార్థంబుగా నాచేతి కిచ్చి మఱియుఁ జిత్రకూటచరితం బైన
కృతకనాయకభయమునం జెప్పిన నేను లంకాపురదాహంబు సేసి యిట దేవర
కింతయు విన్నవింప వచ్చితి నని చెప్పి హనుమంతుండు జానకీహృదయంబు
మూర్తిమంతం బైనపగిది నున్నయమ్మహామణి రాజచూడామణి కప్పగించిన.
ఆ. అమ్మనోజ్జరత్న శ్రీ మక్కునఁ గదియించి, పులక లెగయఁ గొంతప్రాద్దువిభుఁడు
జానకీకుచాగ్రసంగమసువుఁ డై, నట్ల యుండె ముకుళితాక్షుఁ డగుచు. 33
వ. ఇట్లు రాఘవుండు సీతవృత్తాంతంబు విని తత్సమాగమకుతూహలవ్యక్తం డై
సుగ్రీవుం జూచి దండున కాయితంబు సేయు మనినఁ బ్రసాదం బని యతండు
నలుదిక్కులం గలవానరనాయకులం బిలువం దొడంగిన. 34

—: వానరవీరులు నానాదేశంబులనుండి సుగ్రీవునొద్దకు వచ్చుట. :—

క. శతకోటిద్వయహరిపరి, వృతు లై చను దెంచి ఘోరవీరులు ధీరో
ద్ధతులు గజాఁడు గవయుఁడు వి, శ్రుతముగ రఘుపతికిఁ దోడు శ్రీ సూపరి గడఁకన్.
క. అఱువదికోటులు గపివరు, లుఱక జగత్త్రయము నొకట శ్రీ నువ్వెత్తుగొనం
దఱిగొన్నయట్లు నడవఁగ, నెఱసి కుముదుఁ డరుగుదెంచి శ్రీ నృపవరుఁగనియెన్.
ఉ. కోటిసహస్ర సేన దనుఁ శ్రీ గొల్వఁగ వానరకోటి కెల్లఁ దా
మేటి మహాభుజుండు నిరమిత్తుఁడు మిత్త్రసహాయుఁ డై నలిక
వీటికి నుబ్బుగాఁ జటుల్రవేగ¹ సముచ్చితపుచ్చగుచ్చని
సోఘటితదిగ్విభాగుఁ డగుశ్రుచం జనుదెంచె సుషేణుఁ డత్తఱిన్. 37
క. గణుతింప రానివానర, గణములతో దధిముఖుండు శ్రీ కాకుత్స్థకులా
గ్రణికిఁ బ్రియంబుగ వచ్చె ధ, రణిభాగము వాహినీచరణచలితముగాన్.
ఆ. శతసహస్రకోటిసంఖ్యలయెలుఁగులు, గొలువ జలదసీల్రఘోరమూర్తి
జాంబవంతుఁ డతుల్రసత్వుఁడై చనుదెంచె, భూపనరునికార్యమునకుఁబూని.
వ. మఱియు సనేకు లనేకసహస్రసంఖ్యలబలంబులతోడం జనుదెంచి రిట్లు గూడిన
కపివీరులు వివిధాకారు లపారబలశ్రోర్యసారు లతిఘోరంబుగాఁ బేర్చి నిగుడుచు
మగుడుచుం దాఱుచుఁ బాఱుచుం దిరుఁగుచు సురుఁగుచు మలయుచుఁ బాల
యుచు మత్తిల్లి గిరిగుహలయంబులందును దరువనంబులందును సరిదుపాంతం
బులయందును నానందంబున విహరించు చుండిరి తదనంతరంబ. 40
మ. ప్రభ నొప్పారి యనుంగుఁడమ్ముఁడు మహాభాగుండు సౌమిత్రి వీ
తభయుండై కొలువం గపింద్రబలసంతానంబుతో నుద్ధతిన్
శుభలగ్నంబున రాఘవుండు గదలె² శ్రీ సుగ్రీవసాహాయ్యసం
ప్రభవోత్సాహ మెలర్ప దర్పితరిపుప్రా లేయతిగ్మాంశుఁ డై. 41

ఉ. ఆహరివీరవాహినుల శ కన్నిటికి మొ మై చురుత్సుతుం
డాహవదోహభుగ డమరె శ నంగదసీలనలాఁపీరు బు
త్సాహము మీఱి ¹నయ్యయిద్రేసం దగుకావలి యై సమగ్రస
న్నాహమహోగ్రతం జనిరి శ నాకపిరోధివధాభిలాషు లై. 42

వ. ఇట్లు నడచి యెడ నెడం బ్రభూతవన్యఫలజలాశయంబు లగుగురుప్రదేశంబుల
విడియుచుం గప్పిసైన్యంబు గతిపయదినంబులకు డక్షిణోదధితీరంబు నేరి రెండగు
వారాశియుంబోలె ఘూర్ణిల్లుచుండె నంత రాఘవుండు రవితనయుం జూచి యి
ట్లనియె. 43

క. మనబలమును నతిబహుళము, వననిధియును దు స్తరంబు శ వానరవర యి
వ్వననిధిఁ గడచునుపాయము, మన కొక్కటి నిశ్చయిపుత్రమా తగుభంగిన్. 44
తే. అని విచారించునెడఁ గొందఱుఁడెఱిఁ జూచి, జడధిబలితంపుఁ డెప్పలఁగడత మనిరి
ఘనవుఁగలములు సమకట్టికడత మనిరి, కొందఱుఁతయు విని రఘునందనుండు.

సీ. అల్లన నగుచు ని శ ట్లనియె మీఁచెప్పటల్, దగినయుపాయంబులగున యయిన
నగణితం బై సయ్యాహరిసైన్యముల కెల్లఁ, గలములుఁ దెప్పలునవలయునన్ని
సమకట్టు టరయ నశశక్యంబు శతయోజ,నంబులపర పై నశయంబురాశిఁ
గలములఁ దెప్పలఁ శ గడచువో రిపుకోటి, యెడరునఁ బైఁ బడి శ పొడవకున్నె

ఆ. అదియుఁ గాక యల్పు శ లగువణిగనముల, యోజ శూరతతికిఁ శ ²దేజ మగునె
కాన నాదుమతము శ గా దివ్యిధంబు నా,మనసునిశ్చయంబు శ వినుడు మీరు.

చ. వ్రతము ధరించి నిష్ఠ నుపశ్రవాసవిధిం గొలుతున్ సముద్రునా
కితఁడు ³ప్రియంబుతోడఁ దెరు శ విచ్చుట యంతన కల్గెనేని మే
లితరునిఁగా ననుం దలఁచెనేని నమానుషరోషవేషదీ
పితశరవహ్ని నిజ్జలముఁ శ బీల్చెదఁ బ్రేల్చెద నొక్క వ్రేల్చిడిన్. 47

—* రాముఁడు దర్శనమునం దై సమద్రుఁ బ్రార్థించుట. *

వ. అని పలికి దశరథాగ్రనూనుండుదాసుచుదమ్ముండునునుపవసించి దర్శనయనుండై
జలధీంద్రు నుపాసించు చున్నంత సమద్రుడు సకలజలచర ప్రకరపరివారుం డై
రాఘవునకుం బొడసూపి యయ్యా సీవలనఁ బ్రీతుండ నైతి నికెమ్మదిప్రియంబు
నేయుదుఁ డెప్పు మనిన నతండు నాకు లంక పై నరుగం దెరు విచ్చునది యీని
నాఁడు సూర్యనిధంబు లయినమదీయదివ్యాస్త్రంబుల నిన్ను శోషింపం జేయుదు
ననిన విని సరిల్పితి రఘుపతి కి ట్లనియె. 48

సీ. జననాథ నీకార్యమునకు నే విఘ్నంబు, గావింప నోడుదు శ నే విధమున
వినుము నావాక్యంబు శ జను లెల్ల నెఱుంగ నీ, కిత్తటి నేఁ దెరు శ విత్తునేని
నిల నెల్లవాఁడును శ విలసితదివ్యాస్త్ర,బలమున సాధింపఁ శ దలఁచు నన్ను

- మీయందుఁ గవివీరుఁ య డాయతమతి విశ్వకర్మసూనుఁడు శిల్పకర్తృవిదుఁడు
- అ. నలుఁడు నాఁగ నొకఁడుశ్రగలఁడువాఁడొలసినా, యందుఁదరులుగిరులునొందవైవ
నవి ధరింతు నేను య దివిఁ నీ కది నేతు, వ్రగఁ గడంక నరిగి య పగఱ గెలుము.
- వ. అని యతని నొడంబఱచి సముద్రండు సనుటయు నమ్మహిషతి నలురావించినేతు
బంధనంబుసేయ నియోగించిన ననేక వానరసహస్రంబులు నలుదిక్కులకుం బఱచి
గిరిశిఖరంబులుఁ దరువులు విఱచి తెచ్చి యిచ్చుచుండ నన్నలుండు మున్నీటి
యందు శతయోజనాయామంబును దశయోజనవిస్తారంబునుం గా నతిదృఢం
బగునేతుబంధనంబు నిర్మించె నయ్యవసరంబున. 50
- అ. అన్నతోడ నలిగి య యాపులుఁ దాను విభీషణుండు వినయభూషణుండు
నెమ్మి నరుగు దెంచితృప్తపశిరోమణి రాము, శరణుజొచ్చె భక్తిభరితుఁడగుచు.
- క. ఆరాక్షసవృషభునియా, కారము నింగితముఁ జూచి య కాకుత్స్థ కులో
దారుఁ డతని నతిధార్మికుఁ, గా రూపించి ముద మొప్పఁ య గైకొని కరుణన్. 52
- ఉ. వానికి దానవేంద్రవిభ్రవంబు సమస్తము నిచ్చువాఁడుగాఁ
బూని ప్రతిజ్ఞ సేసి కృతఃపుణ్యుఁడు లక్ష్మణుతోడి చెల్మియున్
వానికి నిచ్చి చెచ్చెర నశవారితవానర సైన్యముక్కుఁ డై
వానిఁ బురస్కరించుకొని య వారిధి దాఁచె మహాగ్రలీలతోన్. 53
- వ. ఇట్లు నేతుమార్గంబున సాగరోత్తరణం బాచరించి త్రికూటపర్వతం బెక్కి
లంకానగరంబుచుట్టును శిబిరంబులు సంఘటింపఁ బంచిన. 54
- క. తాలైలాగురుసాలర, సాలతమాలామ్రనింబ్రజంబూజంబీ
రాలంకృతలంకావన, జాలంబుల విడిసె వృక్షచర సైన్యంబుల్. 55
- వ. తదనంతరంబ రావణుచారు లయినశుకసారణు లనువారలు వానరాకారంబులు
దాల్చి శిబిరంబునఁ గ్రుమ్మరు చున్న నెఱింగి విభీషణుం డారాక్షసులం బట్టించి
రామునకు సమర్పించిన నతండు వారికి నిడసైన్యంబంతయుం జూప నియోగించి
విడిచి పుచ్చుటయుం జని యయ్యురువురు నమరవై రింగని కప్పిసైన్యంబుదుర్యోధ
బనియును రామలక్ష్మణుల తేజో మూర్తివిశేషంబులును నెఱింగించిన నతండు
దాని సరకు నేయక సమరంబునకు మోహరించి. 56
- సీ. బద్ధశిలాయంత్రబహుళ మై యుత్తాలి, తాట్టాలకాశీల యై యుదగ్ర
కేతుపతాకా ప్రకీర్ణ మైతోమర, ముద్గరాలాతకశముసలశూల
శరశతఘ్నీముఖసాధనోపేత మై, యగ్ర విగ్రహసారయోధవీర
సంకులం బై హయస్యందనవేదండ, చండ మై సముదితసప్తసాల
- అ. మై యలంఘ్యపరిఖ యై తృణకాష్టజ, లాదివస్తుభరిత యై నలంక
కథికరక్షఁ జేసి యప్రమాదంబున, నుండె రిపుజగీష య నుదితబాణుడు. 57

వ. ఇట రాఘవుండును సుగ్రీవసహితుండై యుండి యంగదుం జూచి నీవు రావణు
పాలికిం జని యతనికిం దగిన తెలుగున బుద్ధిగాఁ జెప్పి జానకి విడుచుట మేలని
చెప్ప మని పనిచినం బని పూని యవ్వీరుండు. 58

శా. లంకాద్వారము దుర్నివారగమనోన్మల్లాసంబునం జొచ్చి ని
శ్శంకుం డై సురశత్రుసైనికసహస్రసంబుల్ దమం జూచి యా
శంకం బొందఁగ లీలమైఁ జని సుహృత్సంఘంబు గొల్వన్ నిరా
తంకుం డై కొలు పున్నదైత్యుఁ గని యుద్ధద్యూత్యార్తి యై యిట్లనున్. 59

—* అంగదు రాయబారము *

క. ఇనకులతిలకుండు బాణాసనవిద్యాగురుండు రామ్యచంద్రుండు నీతో
నను నిట్లను మని పనిచెను, పినుము తదీయోక్తిభంగి శ్ర విస్పష్టముగాన్. 60

సీ. అనపరాధులఁ గాననాంతరమున నున్న, పేదతాపసులఁ జంకిపితి పలువుర
నమరులయీలుపుటాండ్రు జెఱ వట్టి, తఖలలోకములకు శ్ర నలఁత సేసి
తిది యెల్ల నొకతలయేపుమీఱఁగ నన్నుఁ, జెనకుట యొకతలసెప్పనేల
బలిమి యొప్పఁగ మంచితబంటవై వెడలుము, కయ్యంబునకు నట్లుగకయున్న

ఆ. శరణుజొచ్చినాకురజానకి నొప్పింపు, మొండువెంట బ్రదికిముండఁ దీజ
దస్మదు గ్ర శరశ్రతాశీవిషంబుల, కెరయ నీదుప్రాప్తమింత నిజము. 61

క. మనుజుండనైననాతెఱఁ, గనుమానము వాయ జూడుమాహవభూమిన్
విను రాక్షసు లనునామంబును నడఁపక యేను రిత్తవో నిచ్చెదనే. 62

వ. అని పలుకు చున్న యంగదుపరుషభాషణంబులకు రోషించినయసురపతి కన్నె
టింగి నలువురు రక్కసులు గ్రక్కున నవ్వాలినందనుం బొదువం బట్టినబిట్టెగసి
హర్యశీఖరంబువైకి దాటుటయుఁ దదాత్మపవేగంబున నన్నిశాచరులు ధరణీ
తలంబున జర్జితశరీరులై పడిరి హరివీరుం డచ్చటనుండి శిబిర మధ్యంబునకు
లంఘించి భూనాథునకుఁ దనపోయివచ్చిన తెఱంగు విన్నవించెం దదనంతరంబ
రాఘవు ననుమతంబున. 63

మత్తకోకిలము. తాలసాలశిలాగ్రహస్తు లుగ్రదగ్ర గోత్రమహీధరో
త్తాలదేహు లనేకవర్ణులు శ్ర దారితాళిలదిబ్బుఖా
భీలవాలశిఖాగులుగ్రగ శ్ర భీరసత్త్వలు వానరుల్
గాలకల్పుల. వేర్చి సంతనకట్టి రాహవ కేళికిన్. 64

క. పరువడి మొత్తములై బంధురఘోషం బెనఁగ బొంగిరతోఁ తెంచువారి
శ్వరబలమునందు ఘనసా, గరవీచివికాస¹రేఖ శ్ర గానఁగ నయ్యెన్. 65

మత్తకోకిలము. కోటఁ బన్నినఘోరదానవకోటిఁ జుల్కనఁ దోలియ
కోటయెల్లెడలున్ మహాగ్రతఁ శ్ర గూర్చి దాచి సమున్నమ

1. అ. హరివీరుండు నవరత్నమయం బగ్గ—యాస్థానమండపంబుశిఖరంబున రాక్షసునాశహేతు
సంభూతమహాలక్ష్మియుంబోలెఁ బడఁ దన్ని నాక్షణంబ యచ్చటనుండి. 2. గ. పంక్తి.

తూటతోరణయం త్రకేతనగోపురాట్టకసంహతుల్
వీటతాటము నేసీ రక్కపీవీరు లొక్కలు మాత్రలోన్.

66

వ. మఱియుఁ బ్రాకారంబుపై నున్న గదాపరిఘకుండప్రముఖంబులు గైకొని
లంకాగున్యంబున వై సం దోడంగిన నాబాలవృద్ధం బగు పౌరలోకంబు హా హా
కారవ్యాకులం బై కలంగంబడియె చంత రానణవోదితు లైనదానవులు నానా
కోటిసహస్రసంఖ్యులగి యొక్క డెక్కడ యని కపిసముదయంబులం దోలి
యెప్పుటియట్లు ప్రాకారంబుం గై కొని నిల్చి రప్పడు.

67

క. మును మర్కటబలములచే, ననయంబును గపిలచర్మమైనది మగుడన్
దనుజబలసంవృతం బై, ఘనపటలచ్ఛాయఁ గోట్రగడు నొప్పారెన్.

68

క. వనచరసేనలు దురలిన, నివనంశోత్తములు నృపత్యులిద్దఱుఁ గయ్య
మునకుఁగడఁగుటఁ గ్రమ్మటఁ, గొనకొని కపిసేనయెల్లఁగోటకుఁగవిసెన్.

69

వ. ఇట్లు గివినెనం బ్రాకారరక్షకు లైనరాక్షసవీరులు వారలం జేరసీక శిలాశూల
పరశుతోమరాలాతప్రముఖంబులు ప్రయోగించినం గయికొనక వనచరులు
వృక్షశిలాప్రకరంబులు పఱఁగించుచుం గడంగి ప్రాకారంబుఁ బ్రాకుటయు
నయ్యరు దెఱంగులవారికిం గేశాకేశి యగుసమరంబయ్యెఁ బదంపడి రావణుండు
వనుపఁ బర్వతుండును బ్రఘుసుండును గ్రోధవశుండును బ్రరుజుండును
నను రాక్షసు లేవు రనేక రాక్షససేనాపరివృతు లయి పురంబు వెలువడి మాయ
గావించి యదృశ్యాకారు లై కప్పినన్యంబు నొప్పింపం దోడంగినం గని.

70

ఉ. దారుణవిక్రముండు రిపుదర్పవిభేది మహాత్రువేది మా
యారణకోవిదుండు గడు శ్ర నల్లి విభీషణుఁ డేగుదెంచి య
వీరులమాయయుం జలము శ్ర వేల్చిడిలోఁ గుదియించి వీర కై
శీరసికుండు వారి నవశ్రలీలమెయిం దునుమాడె నందఱన్.

71

క. ఆతనిశరపాతంబుల, చేతం గడు నొచ్చి దైత్యసేన సగము ధా
త్రీతలపతితం బయ్యె విభీతిఁ బఱచి పురము సొచ్చెఁబెఱసగము వెసన్.

క. అది యెల్ల విని దశాననుఁ, దుదిత క్రోధుఁ డయి మంత్రియతుముగ వెడలెన్
మదగజఘోటకసైనిక, పదభరభగ్నావనీవిభాగుం డగుచున్.

72

వ. ఇట్లు వెడలి యభేద్యం బగునౌశనవ్యూహంబు సంఘటించి వనచర బలంబుపయి
నడచినం గని రాఘవుండును బార్వాస్పత్య వ్యూహంబుదీర్చివేర్చియెదురుకొనియె
నాసేనలు రెండు నకాండక్షోభితసాగరయుగళంబు తెఱంగు దోఁప నొండ్రింటిం
గవిసె నప్పడు రాముండు రావణుతోడం దలపడియె లక్ష్మణుం డింద్రజిత్తును
సుగ్రీవుండు విరూపాక్షునిఁ దాడుండు నిఖర్వుటుం దాకి రిట్లీరువాఁగునకును
దేవాసురులకుంబోలె నాభీలసమరం మొదలు.

74

- క. సామి త్రినిశితవిశిఖ,స్తోమంబుల నసురపతిసుతకుం బాదివెను సం
గ్రామమునకుఁ దొలఁగక యత, డామనుజోత్తముని ముంఁచెనాశుగవృష్టిన్.
ఉత్సాహము. అమరవైరివిభుఁడు దళరథధాగ్రసుతఁడు నేవునన్
సమరసత్ ప్రతాపకోపభజాజ్వలచ్ఛరీరు లై
తుములబాణపటలవృష్టిఁ గ్ర దొప్పదోఁగి యిర్వురుం
దమక మేది తమక తమక క తనిసి రాహవంబునన్.
- వ. తదనంతరంబ.
- క. ఆరావణుండు నిజదో,స్సారంబున రాముబాహుశసారం బతిదు
ర్వారం బగు పేర్పడఁ గని, వీరారంభంబుకడఁక క విడిచి రయమునన్.
- క. మగిడి నగరంబు సొచ్చిన, బెగడి నిశాచరబలంబు క పెల్లగిలుటయున్
విగతభయుండు ప్రహస్తుఁడు, దగఁ గోల్లలసేసె నత్యుదగ్రస్ఫురణన్.
- ఉ. ఆతనిఁ గాంచి తద్బలము క లన్నియుఁ గ్రమ్మఱ నాహవోత్సవ
స్థితము లై కడంగుటయుఁ క బేర్చి విభీషణుఁ డుగ్రవానర
ప్రాతసమన్విలంబుగ నశనారణ మాఘోనినన్ మహారణం
బాతత మయ్యెనై న్యనివ్రహంబులు రెంటికి నద్భుతంబుగన్.
- వ. అంత.

76

77

78

79

80

81

—* ప్రహస్తధామ్రాక్షులయధము. *—

- మ. కృతహస్తుండు ప్రహస్తుఁ డాహవకళాకేళీవిదగుండు ద
ర్పితుఁ డై తాఁకె విభీషణుం గడఁకమై క బెంపారి వా రిద్దఱున్
శితశల్యోగ్రమయూరపత్త్రవిశిఖశ్రేణిశతచ్ఛన్నలై
ధృతి నొప్పారిరి చిత్రవారిధరపంక్తిచ్ఛన్నలైలాకృతిన్.
- చ. కదిసి ప్రహస్తుఁ డార్చిపరిభుంబు రయంబున నెత్తిభీకరో
నృదకరిహస్తతాడనమృమాడ్కిఁ దలిర్పంగ వ్రేసె నీసుమై
నదయత రావణానుజుని క నాతనివేటున కించుకంతయుం
గదలక హేమకూటగిర్జకైవడి నిల్చి యుదీర్ణకోవుఁ డై.
- మ. శతఘంటాపరిభూషితంబును జగత్సంహారఘోరానలో
త్థితకీలానదృశంబు నై ¹నెఱయుశక్తిం బూన్చి మంత్రించి యు
ద్ధతతేజుండు ప్రహస్తువైచిన వెనం క దత్కూరిరసంపాతవా
టితవడిం డయి కూలె వాఁడు శతకోటిక్షిప్తలైలాకృతిన్.
- వ. ఇట్లుప్రహస్తుండు వడినం దత్తైన్యంబులు విముఖంబు లగుటయు ధూమ్రా
క్షుండు రోషతామ్రాక్షుం డగుచు నతినిబిడబలాహకాసీకభీకరంబై కాఱు
కొను చున్ననిశాచరచక్రంబుతో నుడర బఱతెంచినం జలించి బలిముఖబలం

82

83

84

1. అ. మెఱయు.

బులు దుర్బలంబులై తొలంగినం జూచి యాంజనేయుం డజయ్యుండై నిల్చినం
బెల్చన యెప్పటియట్లు యూభపతులుం గూడుకొని రప్పడు. 85

సీ. అనిలతనూజఘాతప్రాతరక్షితసైన్యయుగళంబునకు నయ్యె శ్రుంగసమర
మందు నిమర చరణాఘాతముల డొల్లు, నరదంబులును శిలాశాతులఁ దూలి
యొఱలునేనుంగులు శ్రుతాలతరుహతిఁ, దెల్లుఘోటకములుఁ శ్రీవ్రనఖర
దంతక్షతంబుల శ్రుదళితాంగులై నేలఁ, బడి తన్నికొనువీరభటులు నగుచు

ఆ. నధికశౌర్యసారు శ్రులంకపివీరుల, చేత నొచ్చి దైత్యశసేన భీతిఁ
బఱచెఁగొంత బెండువడియందెఁగొంతదూ, మ్రాక్ష వెనుకకొదిఁగెనంతఁగొంత.

మహాస్రగర. కని ధూమాక్షండు విశ్వస్రగ సనరసలస్థామేఘంబవాలెన్
ఘనగర్జనాఘోష మొప్పుం శ్రుగడఁగి శరశతాశ్రుతాసారదుర్ద
ర్శనవీరారంభుఁ డైనఁ శ్రు సకలహరిచమూనంఘమున్ విహ్వలం బై
చనెఁ దూలం గూలె లావుం శ్రు జలమును జెదరకాశ్రుసంగడిన్ విచ్చెనొచ్చెన్.

తే. అతనియద్ధతి సైఁపక శ్రు యనిలనూనుఁ
డనిలవేగుడై పఱతెంచి శ్రు యార్చి తాఁకెఁ
బ్రథన మయ్యిద్దఱకు శ్రుగ్రభంగి నమర
పతికిఁ బ్రహేదనకుఁ బోలెఁ శ్రు బ్రకట మయ్యె. 88

క. పరిఘంబులు గడలును బె,క్కరుదుగ రక్కసుఁడు వైచె శ్రు నమ్మారుతిపై
నురుగండైలములు ఘన,తరువులు హరివరుఁడు గురిసె శ్రు దానపుమీఁదన్. 89

వ. ఇబ్బంగిం బెనంకువ సెల్లు చుండం గొండాకసేవునకు. 90

స్రగర. లంకాల్గుటాకుఁ డుద్యోల్లఘుతరగ మనోల్లాసి యై డాసి వీఁకం
బొంకం బేవారఁ జంచరద్భుజరచితమహాభూరుహం బెత్తివేసెం
గింకఁ ధూమాక్షు వాడుం శ్రు గెడసెను వదనోత్కీర్ణకీలాలధారా
పంకప్రాగ్భరమగ్నాపతనవిఘటితప్రాణుఁ డై యాహవోర్విన్. 91

వ. ఇత్రైఱంగున ధూమాక్షండు దెగినపిదపఁ గపివరసైనికు లార్చి హనుమంతుని
ననేకభంగులంబ్రస్తుతించుచు రజని చరులం గనుకనిం దోలినందూలియందఱుం
బఱచి పురంబు సొచ్చి దనుజేంద్రునకుం బ్రహస్తధూమాక్షలమరణ ప్రకారంబు
లెఱింగించినం బ్రకటబాష్పవిశ్వాసవివర్ణ వదనుం డగుచుఁ బంక్తివదనుండు. 92

క. కలవా రెల్లను మఱిసిరి, శీకలిగియు లేడయ్యెఁ గుంభకర్ణుఁడు పీనిం
దెలుపుదునో యేను గొడుకుం, జలమెడపక రిపులతోడనరిఁ బెనఁగుదునో. 93

వ. అని వితర్కించి యప్పటికిఁ గుంభకర్ణప్రబోధంబు గార్యంబుగా నిశ్చయించి
తదీయశయ్యాగృహంబునకుం జని వానిం దెలుపం బరిజనంబులం బనిచిన. 94

సీ. భేరిమృదంగగంధభీరనాదంబులు, గానాశఘంటికాశ్రుకలకలములు

దారుణసింహనాశదంబులు నొనరింపఁ, గడుఁ బెద్దవడికి నంశగము గదల్చి
యొడిఁగిలి కను విచ్చి శ హూ యని బిట్టాపు,లించి కొండొక డేటి శ లేచి నీల్లి
కలయఁజూచుటయునుశగట్టెమరసయున్న,యన్న నవ్వుచుఁ దనశ్రయనుఁగుదమ్ముఁ

ఆ. జూచి యసయె నిట్టిశ్రవోద్యంబునిద్రలు, గలవె యేరికిని జశగంబులోన
నెవ్వ రేమి యెొ శ యెఱుఁగవు పిచ్చుఁడ, వీవ మనకు నై నశ్రయెడరువినవె. 95
వ. దశరథనందనుం డైనరాముండు నాచేత సపహృతభార్యుండై కలుపించి యనేక
వానరయూథంబులం గూర్చుకొని వచ్చివనధి బంధించి మనవీటిపై విడిసి మ
మ్మెల్లను నేలకుం గోలకుం దెచ్చుచున్నవాఁడు ప్రహస్తాదీవీరులు వానిచేతం
బెక్కిండు చిక్కిరి సీవ కాక చాన జయింప నన్యుండు శక్తుండు గాఁడు గావున
తెమ్ము గ్రక్కునం బగతుపై నడచి పొడిచి గెలుపుముమామణానుజులు వజ్రవేగ
ప్రమాధులు సీకుం చొప్పిడియెడ రక్షన నట్లకాక యని కుంభకర్ణుండు విహితపరి
కరబంధుండై సమరబంధు లయినపరిఁజనంబులతోడంగూడి వెల్వడి నడతెంచిన.

—♦ కుంభకర్ణుండు యుద్ధంబు సేయుట. ♦—

లయగ్రాహి. దారుణదవానలశీఖారుణశిరోముగ గ్రభీరఘనకర్పరశరీరుఁబలురోష
క్రూరనయనాంతగళిశోరుతరవహ్నికణఘోరముఖు దంతవలభీరభసదంశో
ద్ధారిరుధిరాధట సుశదారభుజసారణవిదూరితదిగంతుఁ బదభారవినమ్భా
భారుఁ ద్రిజగద్విజయభూరిబలు నద్దనుజపీరుఁగనిర చెచ్చరువ్రకూరఁగపివీరుల్. 97
క. రక్కసుఁడును దనమదిలో, నక్కపివీరులను జేరి కైవఁ గొనక పే
రుక్కున రఘుకులవీరుల, దిక్కునకుం గవియుదెంచె శ దీప్రస్ఫురిణన్. 98

మ. నడి నడ్డం బరికట్టె నెట్టన హరిశ్రవాతంబు షేక్రమ్రాఁకులం
బిడుగుల్వోనిమహోద్ధతాశ్మముల నాశభీలంబుగా దైత్యు బి
ట్టమవక వైవఁగఁ జొచ్చె గొందఱు బలం శ బారంగ వే డాసి దం
దడి తత్కాయము సింది రుగ్రనఖదంతతన్యాససంక్రీడలన్. 99

ఉ. కన్నుల నిద్ర డేఱఁగ నశకంపితుఁ డై యతఁ డెంత సేసినం
దన్ను నెఱుంగ కొక్క మొగి శ దత్కపిసైన్యచయంబుఁ బోరఁ బే
రన్నున మ్రింగఁ జొచ్చె విలయాగమసంభృతదర్పరోషవే
గోన్నతలిలఁ గాలుఁడు జగనోత్కరముగ్ గ్రసియించుచాడునన్. 100

వ. ఇట్లు బల చండబల వజ్రబాహులు లోనుగాఁ బెక్కిండ్రయూథపతులను బహు
సహస్రసంఖ్యలవానరయూథంబును మ్రింగియు గొదగొని వచ్చుచున్నయ
న్నిశాచరుని మార్కొన నోడి తారప్రముఖు లైనబలీముఖులునలువంకలంబెదరి
పఱచిన. 101

మ. కని సుగ్రీవుఁడు బిట్టదల్చుచును శ్లేశం, బెయ్యి దై త్యేంద్రుమా

- రొని సాలంబున వానియాదలఁ గడున్ శ ఘోరంబుగాఁ బూన్కి వే॥
 సిననావేటున నిద్ర దేటి కడఁకం శ జేదోయి సారింది య
 మ్మనుజాశుండు గపింధ్రుఁ బట్టె రభసోన్మాదంబుమై నార్పుచున్. 102
- క, పట్టువడినసుగ్రీవునిఁ, గట్టెమరం గాంచి యెద్దు శ కలుషితమతి యై
 దట్టుడు లక్ష్మణుఁ డసురక, బిట్టెసెం బిడుగుజోనిశ్రవృథుబాణమునన్. 103
- సీ. ఉరుమాడి యాశరం శ బుచ్చి పోవుటయును, గడునొచ్చి యాకుంభశక్త్యుడలిగి
 వెనవాలితమ్ముని శ విడిచి తోరపుశిలఁ, గొనుచు నుక్కున రాముశ్కూఢ్రితమ్ము
 దెసఁ బాటుతెంచిన శ ధీరుండు సౌమిత్రి, భల్లయుగ్రమునఁదశ్చాపముయుగము
 నఱకమాయాబలోన్మత్తుడుదైత్యుడుచతు, రాపహుడై తోచినశ్రభానుకులుడు
- ఆ. చేతు లెల్లఁ దునిమె శ శితభల్లముల వాడు, మఱి యనేకహస్తమస్తకాంఘ్రి
 భాగుడైనఁ గినిసి శ బ్రహ్మాత్మ మేసినఁ, గూలె నసుర గొండశ్రగూలినట్లు. 104
- వ. ఇల్లు కుంభశక్త్యుండు దెగటారినం జూచి దూషణానుజాలు వజ్రవేగుండును బ్రమా
 ధియు రాఘవానుజుం దలపడి నిబిడబాణౌఘనిమగ్నుం జేయుటయు నతండును
 వారి నతిబహుళం బగుశరజాలంబునం బొదివినఁ గయ్యం బొక్కముహూర్తంబు
 చూపఱకు రోమహర్షంబై చెల్లెఁ దదనంతరంబ. 105
- చ. అనిలసుతుండు నీలుడు రతయం బెసఁగం బఱతెంచి యమ్మహా
 దనుజులమీఁద నేవున నుదగ్ర¹నగా గ్రయుగంబుఁ బూన్చి వై
 చినఁ గడు రూపఱం జదిసి శ చెప్పఁగఁ జూపఁగ లేక పోయి ర
 ద్దనుజులు వానరోత్కరము శ దద్దయు నుబ్బున నార్చెన్ త్తఱిన్. 106
- క. ఆకులగతి నలుదెసలం, గాకులక్రియఁ జెదరి కడు వ్రేగడుపడి రత్నో
 నీకములు లంకయెనిమిది, వాకిళ్లం దూతెఁ బొరవర్గము దలఁకన్. 107
- క. అంతః దనకూర్మితమ్ముం, డంతకుఁ గూడుటయు దూషణానుజమృతివృ
 త్తాంతంబును విని యెంతయు, వంతఁ దలరి యఱచెఁ బంక్తివదళఁ డవళుడై.
- వ. అయ్యవసరంబున నాము క్తకవచుండును నాబద్ధతూణీరుండును బ్రచండకోదండ
 పాణియుఁ గృపాణబాణబాణానసాదివివిధసాధనోపేత సన్నిహితస్యందనుండును
 బురందరహృదయసాగరమందరుండును నై నమేఘనాదుండు దండ్రంజీరం జను
 దెంచె విషయంబున నిట్లనియె. 109
- చ. వగవఁగ నేల దైత్యకులవల్లభ యే గలుగంగ నిమ్మొయిన్
 జగముల నీదుశత్రులకు శ శౌర్యము సెల్లునె వృత్తవైరి లో
 నగుసురకోటియే పడఁచి శ²యప్రతిమోన్నతి నున్ననీకుఁ గ్రోఁ
 తిగముల నోర్చు తెంతిపని శ దేవ ననుం గృపఁ బంపు మాజకిన్. 110
- ఉ. కూడినకొండమ్ముచ్చులను శ గోతుల సోగుత ముట్టి కిన్నఁ జెం

డాడెద నుజ్జ్వలోగ్ర వివిధాంబక చుంబితదిష్టుఖండ నై
యాడెద వీరనృత్యము రక్తయంబునఁ బార్థివనూను లిద్దఱు
గ్రీడయపోలఁ గిట్టి పెడకేలుగఁ గట్టెదఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 111

వ. అనినం దెలి వొంది మండోదరీసుందరుండు ప్రియనందనున కిట్లునియె. 112

సీ. నీపరాక్రమలీల శ్రీ నిక్కమే నెఱుంగనే, పుత్ర సీభుజబలస్ఫురణమునన
కాదె నాకిట్టివిశ్వాతియు సిరియును, గలిగె గీర్వాణసంక్రమణతోడఁ
గూడ నయ్యింద్రునిఁ శ్రీ గొనివచ్చి నాబంటుఁగా నొనరింపవే శ్రీ గర్వ మెసఁగ
మాయావిదుండవు శ్రీ మహితదివ్యాస్త్రవి, శారదుండవు శ్రీ నీపు సంగరమునఁ
ఆ. బగతు రెల్ల వెగడుకడఁగ శివశ్యామ్యశ్యామ్యురూపభంగిఁ శ్రీ దొడరి చిక్కు
వఱుచునీమహాగ్రరబాణపాతంబులు, దశరథాత్మజలక్ష్మణదరమె యొర్వ.

ఆ. నిఖిలశత్రుచయము శ్రీ నిశ్శేషముగఁ జంపి, యనఘ సమరనిహతు శ్రీ లై నయస్మ
దీయజనులఋణముదీర్పము మసలక, పోయి రమ్ము పోరఁ శ్రీ బొడిచి గెలుము.

వ. అని కొఁగిలించుకొని వీడుకొల్పిన నింద్రజిత్తు సత్వరుండై యరదం బెక్కిలంకా
పురంబు వెలువడినం గని వనచరాసీకంబు లార్చుచు నెదురు నడచుటయు
నతండు దాని నించుకయు సరకుగొనక కరతలం బెత్తి లక్ష్మణునిం బిలిచిన. 115

—* ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుతోడ యుద్ధము సేయుట. *

క. విని యాతండును మార్వీ, నినడంబున గగనధారుణీమధ్యం బె
ల్లను మోయి మత్తగజముం, గనినమ్మగేంద్రుండపోలఁ శ్రీ గడఁగెం బెలుచన్. 117

వ. అంత. 117

ఉ. జైత్రులు గోత్రభూమిధరసారులు వార్ధిగభీరు లుల్ల స
చ్చిత్రధనుకళావిదు లశ్రజేయులు భూరిజయార్ధు లష్టు సా
మిత్రియు మేఘనాదుఁడు సమిత్రవిభేదులు దాఁకి రార్చి లో
కత్రయభీకర ప్రధనకౌతుక వేగితచి త్రవృత్తు లై. 118

క. మచ్చరము మీఱ నొండొరుఁ, జిచ్చుటపిడుగులను బోన్రిశితవిశిఖములం
జెచ్చెర నొంపఁగ విలునే, రృచ్చటఁ దుల్యంబ యయ్యె శ్రీ నయ్యిద్దఱకున్! 119

క. తనకంటె నపుడు రావణ, తనయుం డని మీఱఁ జూచి శ్రీ తా నాతనికం
టెను మున్న రాఘవానుజుఁ, డనుపమశరలీల నతిశ్రయంబుగ మెఱయున్. 120

క. అంతఁ బటుతోమరంబులఁ, నెంతోవెస నృపతనూజు శ్రీ నింద్రజైవన్.
సంతతశరముల నన్నిటి, నింతింతలు శకలములుగ శ్రీ నేసె నతండున్. 121

వ. అట్టియెడ నంగదుండు గడంగి లక్ష్మణునకుం దలకడచియమందవేగంబునమందో
దరీసందనుం గవిసి ఘనమహిమంబునఁ దస్మత్తక్తంబువేసినం జలింపకనిలింప

1. గ. మార్చిత. 2. ఆ. దివ్యాస్త్రాస్త్రాన దుర్నివారభంగి; 3. గ. నృపతనయుఁననుర
యలమిన్ వైవక.

పత్నివైరి నిశితప్రాసరంబు వాసవపౌత్రుం జంప నెత్తుటయు లక్ష్మణుండు దానిని
దునియ నేసిన నయ్యసురయు గదాదండంబుఁ దీర్చి యంగదు¹వత్సంబువేసినం
దొలంగకచెలంగి వాలినూనుండు సాలవృక్షంబున నారాక్షసురధంబు రథ్యసా
రధినహితంబుగాఁ జదియనడిచెనట్లు విరథుం డయి యచ్చోటన యంతర్ధానంబు
నొంది గగనగతుం డయ్యెఁ బడంపడి.

122

క. ఎవ్వలన నుటుకునో యతఁ, డెవ్వరి నెఱు సేయునొక్కొక్కయిందనుచుఁ గడున్
నివ్వెఱపడి కపిసేనలు, గ్రొవ్వు సెడం బం క్షివదనుకొడు కుద్ధతుండై.

123

చ. ఉఱుముచు నంతకాలచలితౌ గ్రబలాహకలీల దోషఁగాఁ

దఱఁ చగుఘోరపుంబిడుగుఁడండముఁ బోనిశర ప్రతాన ము

కిఱఁ దొరఁగించుచుం గపిబ్రహ్మవళిఁ ద్రుంచి కలంచె నేపునన్

నెఱుకులు నొంచి బాణమయ్యసీరధి ముంచె రఘుప్రవీరులన్.

124

క. మాయాధికు నంతర్హిత, కాయుఁ బురందరవిరోధఁ శ్ర గాకుత్స్థులు కో
ధాయత్తు లగుచు నేసిరి, ధీయుక్తులు శబ్దవేధిదివ్యాస్త్రములన్.

125

వ. వానికి నలిగి సుగ్రీవాదివానరులు వృక్షశిలా ప్రకరంబులు గైకొని యాకసంబున
కెగసిన నద్దానవుండు నందఱ వారి వెఱచఱవ నేయుట ముఁ జేవ నెడి మగిడి
పుడమి కెఱఁగిరి వాఁ డంత సిలువక వాఁడితూపులు నఱపి రాచులక్ష్యణులఁగరం
బు నొప్పించినం జెయ్యెది యయ్యన్నయుం దమ్ముండును గపిబలంబు లడల
ధరణీతలఁబునకు నోరగిలి విలయకాలపతితు లయినసూర్యేందులచందంబున
నున్నం గని సింహనాదంబు నేసి.

126

మ. పరమోదాత్తుల బార్ధివోత్తముల శుంభద్విక్రమారంభులన్

సురసంకాశులఁ గోసల ప్రభుల నశస్త్రోక ప్రభోద్దాములన్

వరలాభోన్నతుఁ డ నిశాచరుండు గర్వం బొప్ప దుర్వారని

ర్భరనాగాస్త్రములం దదాహవమహిన్ శ్ర బంధించె నయ్యిద్దఱన్.

127

వ. తదనంతరంబ సుగ్రీవసుషేణజాంబవత్ప్రముఖు లయిన కపివీరులు రామలక్ష్యణ
లున్నయెడకుం జనుదెంచి యెయ్యదియునుం జేయనది నేరక దుఃఖితు లగు
చుండ నవ్వీభీషణుండు వారి నాశ్వాసించి బ్రహ్మాస్త్ర ప్రయోగంబున సారాజ
కుమారులకు బంధమోక్షణంబు గావించె సుగ్రీవుండు పిశల్యకరణి యనునొష
ధంబున వారల విశల్యదేహులం జేసె నిట్లు ప్రబుద్ధులై రాఘవులు గ్రమ్మఱ
గయ్యంబునకుం గడంగి రప్పడు రావణానుజుండు రామునకుఁ గృతాంజలి యై
యిట్లనియె.

128

నీ. నరనాథ కిన్నరనాథునిపనుపున, శ్వేతుండు నాఁగఁ బ్రసిద్ధుఁడొక్క

గుహ్యకుఁ డదె మీకుఁ శ్ర గొని వచ్చె దిన్యతో,యంబు లీజలములనంబుజాత్

నయనఽదృశ్యశాసనము నేయు మిప్పు డ,దృశ్యభూతము లెల్లఁ శ దెల్లముగను
గానంగఁ బడు నన్నఁ శ నైకొని రాఘవుం, డనుజసహాయస్యమన్వితముగ

ఆ. నల్ల చేసి కనియె శ సంబరమన్వసం,చారుఁగృతవిఽక్షరసం ప్రహారు
నింద్రజాలశీలునింద్రజిద్రణలోలు, రావశాగ్రతసయు శ రహితవినయు. 129

వ. ఆరక్కసుండునుం దనచేసినపౌరుషంబు ప్రతిహతం బగుటకు విస్మయం బంది
మగిడి హోమకార్యంబును దొడంగం బోయిన నెఱిగి విభీషణుండు లక్ష్మణుం
జూచి యిన్నించునకు హోమసమాప్తి యయ్యెనేని నెవ్వరికి గెలువ నశ్యంబు
వీనివెన్నడిం దగిలి డెగటార్చు మనిన నతండు. 130

ఆ. ఆర్చి వెనుకఁ దగిలి శ యశనికల్పములైన,శరము లేయుటయు నిశాచరుండు
గినిసి వడి నెదిర్చి శ కీలించె లక్ష్మణు,నంగకముల నుజ్జ్వలంబకములు. 131

వ. ఇట్లు దలపడి యవ్వీరు లిరువురునిశాచరవనేచరబలంబులు రణం బుడిగి వెఱుగు
పడి తమపోటు సూచించుండ నుద్దండ వేదండద్వయంబు తెఱంగున నాభీల
శార్దూలయుగళంబుకరణి నసహ్యసింహయమశంబుకై వడి నతిఘోరయుద్ధంబు
సేయం దొడంగి రంత. 132

క. వడి నొక్కపెట్ట లక్ష్మణుఁ, డడరించె నిశాతశరము శ లారక్కసుపైఁ
గడఁగి యతఁడు నాతపిపై, నెడపకనాటించెఁ గలయ శ నెనిమిదియమ్ముల్ 133

ఆ. వాడితూపు లొడలనడి నాటుటయు నొచ్చి, తోన కలుషరోష్యధూమ కేతుఁ
డతిశయిల్లి గాఘ్రవానుజుం దురుచాప, శింజినీరవంబు శ సెలఁగఁ గవిసి. 134

—* ఇంద్రుజిత్తు లక్ష్మణునిచేతఁ జచ్చుట. *

మ. శితభల్లద్వితయంబునం గడువెసం శ జేదోయి ఖండించి ఖం ,
డితగోత్రాచలతుంగశృంగశతకోశ్రిసాస్పంఘోరానల
ద్యుతినాంద్రం బగుశాతభల్ల మొకటం శ ద్రుంచెం గనత్కుండలా
న్విత మై యొప్పునిశాచరేంద్రుశిరముఁ శ వీర క్రియాదక్షుఁ డై. 135

ఆ. భగ్నశాఖ మైనశవాదపంబుచుబోలె, నిల్లు సంగరమున శ నింద్రజిత్తు
వడిఁజూచిదైత్యరబలములు భయ మంది, పరచెఁ జెలఁగియారెచ్చెబ్బవగబలము.

క. తనయునిమరణం బేర్పడ, విని దశకంధరుండు శోకశ్రవనశుం డై బో
రన బాష్పములొలుకఁగ హోయనుచుంబదిసోభుఁదెఱచియొడచెం బెలుచన్.

క. శోకంబు సైఁపలేక య,శోకవనంబునకు నరిగి శ్రురశత్రుండు రో
షాకులుఁ డై జానకిఁ బు,ణ్యాకారం జంపజంద్రహాసము వెఱికెన్. 138

వ. అప్పుడు వయోవినయవృద్ధుడైన యవింధ్యుం డతని వారించి యిట్లనియె.
చ. ఇది దగునే దశానన మశపాంధ్రుండు లో నగు నేవతాతతిం

గదనములో జయించి త్రిజగంబులఁ బేర్కొని యున్ననీకు ని

- మ్ముదిత వధింతు నంట గడు శ్రీ మోసము గాదొకొ యోపుదేని నే
పొడవఁగ రాఘవుఁ గెలుపుఁముగ్మలిఁ జంపినఁ బెంపుగల్గునే. 140
- వ. అనినం దద్వచనఁబుల నుపశమితరోషం డయి దోహచరేశ్వరుండు సమర
సన్నాహం బమర రథం బెక్కి మిక్కిలిదీరంబు సాంపార నఖలసేనాసహితంబు
గాఁ బుంబు వెల్వడి నడ తేంచె నంత. 141
- శా. సుగ్రీవాదిసమస్తనానరులు బ్రహ్మాంజనమహావిగ్రహ
వ్యగ్రకారతఁ బేర్చి భూరుహశిలావ్రాతంబులం దాల్చి వా
లాగ్రవ్యాచలసంబు లొప్ప దశశంఖతాగ్రేసరోదగ్రదై
త్యగ్రామంబు నెదిర్చినన్ సమర మృత్యంతోగ్రమయ్యెన్ వడిన్ 142
- వ. ఆసమయంబున నఖలమాయాకుశలం డైనదశముఖుండు మాయ గావించిన.
- క. ఆరావణుడేహంబున, ఘోరగదాశక్తిఖడ్గకోదండధరుల్
వీరులు సహస్రసంఖ్యల, చారలు జనియించి రిసుర్రనరు లుద్ధతులై. 144
- వ. వారి నందఱఁ గౌసల్యానందనుండు సాంద్రశరజాలంబుల నవలీలం దునిమి
తూటూడిన నప్రేతిరక్కనుండు మఱియు నుటక మాయ ప్రయోగించి రామ
లక్ష్మణప్రతిరూపంబు లనేకంబు లుత్పాదించుటయు నయ్యన్నయుం దమ్ముండు
ను వెఱఁగుపడియునుం జడిముడిపడక యమ్మాయారూపంబు లన్నియుం దునిమి
తదనంతరంబ. 145
- చ. అభినవభానుబింబరుచిర్రాకృతియన్ హరియుగ్మమున్ మహా
రథసదురాసదంబును విర్రాజితకేతనవైజయంతికా
ప్రభుమును నైనతేరు సుర్యపాలకు పంపునఁజేసి రాఘవ
ప్రభునకుఁ దెచ్చి మాతలి సృభక్తికుండై ప్రియ మొప్ప నిట్లునన్. 146
- మ. ధరణీనాథ సురేంద్రుతే రిది మహాదైత్యేంద్రులం దొల్లియీ
యరదం బెక్కి యనేకులం దునిమె జంభారాతి ఘోరాజి నీ
యరదం బెక్కి వధింపు మీవును మదీయస్సారసారథ్యని
ర్భరభంగిన్ దశకంధరుం ద్రిభువనీభంగోన్నమత్కుంధరున్. 147
- మ. అనినన్ మాతలి నాదరించి యరదంబారాఘవుం డెక్కియు
క్కున మీఁకె రివుణ్ణోటిమీఁద విలసత్తోదండహార్షిమహా
స్వనభిన్నాఖలదిగ్విభాగుఁ డగుచున్ శ్రీ శాతాశ్రుధారాభిషే
చనపూతప్రతిపక్షసైన్యఁడగుచున్ సంరంభదుర్వారతన్. 148
- ఉ. అత్తటి రావణుండు విలయానలదుస్సహమా రియై నరేం
ద్రోత్తముమీఁదఁ దేరు గడుఁ నుగ్రగతిం బఱపించి సంతతో
ద్వైత్తశర ప్రవాహపరివీతదిశాముఁడైనఁజూచి పే

రుత్తల మంది రాతనిసముద్ధతికికా¹దివినుండి నిర్జరుల్.

148

వ. ఇట్లు దలపడి రామరావణు లతిఘోరంబుగాఁ బోరం దొడంగి రంతఁ బంక్తివద నుండు నిబిడజ్వాలం బగుశూలంబు రాఘవుమీఁదం బ్రయోగించిన నతండును నడుమన దానిఁ మనియలు సేసిన సీనునం బెఱిగి సురవైరి మఱియునుం దర తరంబ శతసహస్రసంఖ్యలు గలశూలంబులు భిండివాలంబులుఁ దోమరంబులు శరంబులుం బఱఁగించి యంబరంబెల్ల నస్త్రమయంబుగావించిన నఖిలభూతంబు లును హాహాకారవ్యాకులంబు లయ్యె నసురసైన్యంబున భేరిప్రముఖతూర్యనిన దంబులు సింహనాదంబులుం జెలంగె నంతఁ గొండొక సేపునకురావణప్రయుక్తం బైనశస్త్రాస్త్రదహనం బంతయు నిరంతరవిశిఖరాసారంబునం గబళించి రామ జలధరంబు గంభీరసంరంభంబునం బొదలుటయు సకలస్లవంగసముదయంబును బ్రహ్మక్షోలాహలం బయ్యెఁ బదంపడి.

149

—♦ శ్రీరాముడు రావణాసురుని సంహరించుట. ♦—

సీ. కమనీయకనకపుంశ్రుభ్రాభాసీయుఁ, దీక్ష్యముఖంబును శ్ర దివిజయక్ష మునిసిద్ధసాధ్యసమోదావహంబు నై, విలసిల్లుబాణ ముర్రీవరుండు గైకొని బ్రహ్మాస్త్రశలితమంత్రాభియు, క్తంబు గా నొనరించి శ్ర కార్ముకమున సంధించి జగములు శ్ర జయవెట్టుఁ జెచ్చెరఁ, దివిచి యేయుటయును శ్ర దీవ్రభంగి
ఆ. గడఁగి యాశరంబు శ్ర గల్పాంతదహనంబ, పోలెఁ బంక్తికంఠుఁ శ్ర బొదివి నీటు గా నొనరైనూతశ్రునరభరభ్యస, మన్వితముగ నొక్కమాత్రలోన. 150
వ. అప్పు డంబరంబున దివ్యతూర్యనాదంబులు సెలంగఁ గలంగి యసురు లెల్లఁదొ లంగిరి గంధర్వగానంబులు నప్పరోన ర్తనంబులుఁ బ్రవర్తలై నింద్రాదిదేవోత్తము లన్నరదేవోత్తముం బ్రస్తుతించుచుంబ్రమోదంబుల నొందిరి. 151

క. ఏకోత్సవంబులయ్యెఁ ద్రి,లోకంబులు నఖిలలోకశ్రులుంటాకుఁడు ఘో రాకారుఁడు దశవదనుఁడు, గాకుత్ స్థనిశాతశరముశ్రుంబునఁ బడినన్. 152

ఉ. అంత ననంతకీర్తి శరణాగతరక్షణశాలి రాఘవుం డెంతయు వేడ్కతోడ నసురరేంద్రుపదంబున నవ్వీభీషణున్ సంతతపుణ్యుఁ బుణ్యజన్మసంతతివర్ధనుఁ గట్టె బట్ట మ త్యంతదయాంతరంగుఁడు గృతాహితభంగుఁడు దానుఁ దమ్ముఁడున్. 153

వ. తదనంతరంబ యనింధ్యుండు విభీషణసహితుం డై జానకి నుచితయావంబున నునిచికొని రామదేవుసాలికిం దెచ్చి దేవా దేవిం బరిగ్రహింపు మని విన్నవించు టయు నతండు. 154

చ. అతిమలినాంగి జీర్ణమల్యనాంబరధారిణి సంతతాశ్రుపం కితవిలసత్కపోలఁ బరిక్షిర్ణ జటాయితకేశభార నా

1. జ. వినువీధి.

యతఃసమదూషితః బ్రహ్మాంగనః గన్తోని యప్రియాత్ముః డై
సుతచరితుండు దద్దయు మనోవ్యభ సేయుచు నింతి కి ట్లనున్.

155

సీ. అధికదుష్టాచారుఁడై నదశాననుఁ, డింతకాలముఁదనఁయింటఁ బెట్టి
కొని యున్ననిన్నుఁగైకొనిన నస్మచ్చరి, త్రమునకుఁ దొడగదే శ ధర్మహాని
పరిభవంబునకు నై శ ప్రతికారముగ వైరిఁ, గూల్చితిఁ గాని నీకొఱకుఁ గాదు
మెలఁత సీచరితంబు శ మేలైనఁ గీడైనఁ, గానిముట్ల నిన్ను నిక్కముగ నొల్లఁ
ఆ. బరఁగఁ గుక్కవాతఁ శ బడినహవ్యముభంగి, యయ్యెసీ తెఱంగునరయ నిపుడు
గాన యచటఁ దడయఁగాదు చెచ్చెర నీకు, నిష్టమయినకడకు శ నేఁగు మతివ.

ఆ. అనినఁ జెవులఁ గొఱవికొని చూడిన టైనఁ, దాల్చి పెల్లగిల్లఁ శ దరశనయన
మొదలు నఱక నొకగుక్కదళిచందంబున, నెలఁత దల్లడమునశనీలవ్రాలె. 157

క. వెఱఁగుపడి హర్షరాగము, దఱిగిన వెలువెల్లనై వదనములు వ్రాలం
దెఱఁ గేది టిచ్చవడి ర, త్రఱిఁ దత్పరిజనము లెల్లఁ శ దద్దయు వంతన్. 158

తే. పడఁతి యల్లన మఱికొంతవడికిఁ దెలిసి, యలసమూర్తియై దందడినశ్రులురులఁ
గేలు మొగిడించి వసుమతీశ్రవణుఁజూచి, యెలుఁగు గుత్తుకఁదగులంగనట్టులనియె.

క. నినుఁ గీడు వొరయ కుండఁగ, జనులకు నానిక్క- మెక్క శ జననాయక నే
ననలంబుఁ జొచ్చి వెడలెదఁ, గనుగొను మిచ్చనవు నాకుఁ శ గరుణింపు దగన్.

ఉ. నా దగుబుద్ధి నీదుచరణస్మరణంబ యొనర్చుఁ గాని యొం
డేదియు నెన్నఁడుం దలఁప శ దిట్టిద యిం దొకచంద మైన ని
మ్రేదినియుం గృతానుఁడు సమీరుఁడు శీతకరుండు నర్కుఁడుం
గా దన కీక్షణంబ ననుఁ శ గాల్పరె వేల్పులు చెట్టసైతురే. 161

వ. అని పలుకుటయు నప్పుడు పృథివ్యాదిభూతంబు లెలుంగులు సెలంగ నెల్ల వారును
వినం దమతమనామంబు లెఱింగించి యి ట్లనిరి. 162

క. వినుము త్రమురాలు సుమీ, జననాయక జనకతనయ శ సందేహపడం
బని లేదు మాకుఁ దెల్లము, జనులకు మము మొఱఁగ రాదు శ సకలక్రియలన్.

వ. అనినయనంతరంబ సకలసురమునిగణసహితంబుగాఁ బితామహుండు సనుదెంచి
రావుపుచేత సత్కృతుండై యి ట్లనియె నయ్యా నీవు సకలభూతదుస్సహుండైన
రావణుం బరిమార్చి లోకహితంబు నేసితివి వినుము నలకూబరుశాపంబునంజేసి
దశ గ్రీవునకుఁ బరశ్రీలయందు బలాత్కారంబు సెల్లదు. గావున నీధర్మపక్షి
యొండొక్కదురితంబునుం బూరయదు నీవు నిర్విచారుండ వై యిప్పటివ్రతంబరి
గ్రహించి నెమ్మదిఁ బురంబున కరుగు మని పలికి యతనికిఁ బ్రియంబుగాఁదత్తు
మరనిహతులైనవానరులఁబ్రాప్తజీవులంగాఁ జేసి పరమేష్ఠి సనియెఁ బురందర
సారథియును దాశరథి వీడ్కొని ఘరిసహస్రయుక్తం బయినరథంబు గైకొని
నాకలోకంబున కరిగె నంత,

164

మ. అవిరోధంబున జానకీసహితుడై యాబద్ధరత్నప్రభా
నవపుష్పం బగుపుష్పకం బనువిమానం బెక్కి యర్కాన్వయ
ప్రవరుం డిమ్ముల నేగె సమ్మదభరప్రాగ్భారాకర
ప్లవమానుం డగుచుం బురంబునకుఁ బ్రాప్తప్రీతిశేషోన్నతిన్. 165

వ. ఇట్లరిగి భరతాదిబంధుజనంబులు నఖిలపరిజనంబులు నభినందింప వసిష్ఠవామ
దేవాదివిహితం బైనయభిషేకశోభనంబు వహించి రాముండు సుగ్రీవ విభీష
ణాదిసుహృజ్జనంబులను ఋక్షవానరబలంబులను బ్రకటబహుమానవిశేషంబుల
నాదరించి వీడ్కొలిపి యభిమతభోగంబుల నిరంతరత్యాగంబులఁ బ్రభూతయా
గంబులఁ బ్రసిద్ధుండయి బహుసహస్రవత్సిరంబులు వసుమతీసంరక్షణం బాచ
రించె నిది రాఘవుచరిత్రంబు. 166

ఉ. వారక యిట్లు పూని వనశవాసనిరంతరదుఃఖమున్ మహా
వైరికృతాపకారదుర్యవస్థయు నోర్చి శుభంబు నొండఁడే
యారఘురాముఁ డట్ల వసుధాధిప నీవును దుఃఖ మింతయున్
సైరణ నేసి పొందెదవు య సర్వమహీవలయాధిరాజ్యమున్. 167

వ. అనిచెప్పిన విని యుధిష్ఠిరుండు రామునిపరాక్రమవిశేషంబుఁ గొనియాడి జానకి
పాతివత్యమహిమయు నింతయొప్పునేయనిపలికి ముసీంద్రా పతిభక్తితాత్పర్యం
బున నఖిలదుఃఖంబుల కోర్చి శుభంబు లొందినపుణ్యసతిచరిత్రంబు విన వలతుం
డెప్పవే యనిన నతనికి మార్కండేయుండు సావిత్రీయనురాజవృత్తిచరిత్రంబు
విను మది నీ ప్రశ్నంబునకు నుత్తరం బగు నని యిట్లనియె. 168

—: మార్కండేయుండు ధర్మజానకు సావిత్ర్యుపాఖ్యానంబు నెప్పుట. :—

సీ. కలఁడు మద్రే శుండు య ఘనుఁ డశ్వపతి యను, ధరణీశుఁ డతఁడు సంకతానకాంక్ష
నెంతయు ధృతిఁ బదునెనిమిదియెడులు, సావిత్రీఁ గొల్చె నశ్మజనవిభునకు
నద్దేవి ప్రత్యక్ష య మై వర మడుగుము, నావుడు నలఁడు విశ్వనమ్రుఁ డగుచు
నాత్మజుఁ గోరెద య నవపుండుఁ గన్నియ, పుట్టు నీ కనియె నాభిభవనమాత

తే. యనుడు దేవి భవత్కృప య సస్మదీయ
వాంఛితము సఫలంబు గావలదె యని నృ
పోత్తముండు. విన్నవింప నయ్యోగమూర్తి
గాఢకారుణ్యవికచహృత్కమల యగుచు. 169

వ. ఏను నీమనోరథంబు తెఱంగుమున్నచతుర్ముఖున కెఱింగించిననతండుగన్నియఁగా
నిర్దేశించె నద్దేవునియానతి యమోఘంబు విను మక్కన్నియకారణంబున నీకు
నొక్కవిధంబునం బిదపఁ బుత్రశతలాభంబునగు సంతసిల్లు మని యనుగ్రహించి
యద్దేవి యంతర్ధనంబు నొందె నయ్యశ్వపతియును సావిత్రీ ప్రసాదంబున నిజ
ధర్మపత్ని యయినమాళవియందు సావిత్రీ యనుకూతుం గని యక్కన్నియ

నతిగౌరవంబునం బెనిచె నంత.

170

క. ఆవనజాక్షి పరిస్ఫుట, యావన యై సిద్ధసాధ్యయతౌమరక

న్యాయలిఁ దనసౌందర్య, శ్రీవిలసనరేఖ నపహాసించుచు నుండెన్.

171

తే. కోరి జనపతిదనకూర్మికూఁతుఁజూచి, గుణవయోరూపములకనుకూలుండైన
భర్త నెమ్మొయిదీనికిఁ బడయువాఁడ, నొక్కొయనియెందుఁడడవుచునుండెనెలమి.

వ. అదియును సాశ్వపతి యైనద్యుమత్యేనుకొడుకు సత్యవంతుండు రూపవంతుం డని
యును గుణవంతుం డనియును విని వానియందుఁ జిత్తంబు దగిలి యున్నను సిగ్గు
పెంపున నెవ్వరికి నెఱింగింప కుండె నంత నొక్కనాఁడమ్మద్ర పతికడకు నారదుం
డరుగుదెంచిన నతం డమ్మహాముని ¹నుచితసపర్యాపరితోపితుం జేసి సద్గోష్ఠీవిశే
షంబు నలుపుచున్నయెడ.

173

క. నెచ్చెలులు దన్నుఁ గొలువఁగ, బచ్చవిలుతుకలిమి యెల్ల శ్ర బద్ధాసనయై

యచ్చుపడినట్లు మెఱయుచు, నచ్చటి కేతెంచె భూవశ్రాత్మజ నెమ్మిన్.

174

వ. ఇట్లు వచ్చి సభజనంబు నంతంత నిలిపి మెలపుతోడి²పాలుపు విముగ్ధలీలా
మధురం బగుచుండఁ దండ్రికి మ్రొక్కిన నతండు ప్రగాఢస్నేహసన్నాహదో
హళం బగుచిత్తంబుతో నత్తన్నిగ్రుచ్చి యెత్తి నిజాంకతలంబున నునిచికొని
సముచితోపలాలనకేళిపరవశుం డయ్యె నప్పడు నారదుండుమ్ముద్దియం జూచి
యశ్వపతితోడ నిక్కన్నియం దగినవరున కొసంగక యిట్లేల యునిచినాఁడ
వనిన నతండు గూఁతున కిట్లనియె.

175

తే. తల్లి నీగుణరూపవృత్తముల కెందుఁ, దగినవరు నీవ యిమ్ముగఁగదడవి నెమ్మి
నీమనసున కెక్కినశ్రవకుమారుఁ, కోరి వరియింపు మిదియ నాశకునుబ్దియంబు.

వ. అనిన నదియుఁ గొండొక లజ్జించి కోర్కె పెంపున సిగ్గు దొలంగం ద్రోచి ప్రకట
కౌతూహలతరళితాంతరంగ యగుచుఁ దండ్రి కిట్లనియె.

177

క. చిరకీర్తి సాశ్వభూవరు, వరతనయుం డయినసత్యవంతుండు నాకున్
వరుఁడుగఁ గోరుదు మదిలో, నరవర యాతనికి నిమ్ము శ్ర ననుఁ బ్రీతిమెయిన్.

వ. సాశ్వపతి యిప్పుడు దైవయోగంబునంజేసి విగతుఁచడ్డం డయి తనరాజ్యంబు
వైరులచేతం గోల్పడి పుత్రైదారసహితంబు వనంబున నున్నవాఁ డెట్లయినను
సత్యవంతున వరియింతు ననిన మద్రేశ్వరుండు నారదుం జూచి ముసింద్రా మీ
యెఱుంగనివారు లేరు సావిత్రి చేత వరియింపఁబడినకుమారుం డెట్టివాఁడు వాని
గుణరూపశీలంబు లెఱింగింపుఁ డనిన నారదుం డిట్లనియె.

179

సీ. సత్యంబు వలుకుట శ్రవత్యవంతుం డన, నతడొప్పు మఱియుఁ జిత్రాశ్వుఁ డనఁగ
నామాంతరంబు నశన్నరథానుతునకుఁ, గలదు తేజంబునఁ శ్ర గమలమిత్తు

1. క. నుచితసపర్యావిధులం బరితోపితుంజేసి ప్రసంగగోష్ఠీవిశోదంబులు గలుపు. 2. అ. పాలుపున నమ్ముగన లీలామధురంబుగఁ దండ్రకి.

- బుద్ధి నింద్రాచార్యుఁ ॥ బురడించు శూరత, వాసవుఁ దానిమిత్రవసుధఁ బోలుఁ
గాంతిఁ జంద్రున కెన ॥ గాఁ దగు రూపున, నాశ్వినేయుఁ సుతఁ దలర్చుఁ
ఆ. దపము శమము దమముఁదానంబు బ్రాహ్మణ, భక్తియునుమహా వ్యభావతయును
నతనియందకాని ॥ యన్యులయందు లే, వింత నిక్కువము మృహీతతేజ. 180
- వ. వానియందుఁ గీడు నొక్కటియుఁ గలదు ¹చేడు మొదలుగా నొక్కసంవత్స
రంబునకు మృతిం బొందు నది నీకుఁ జెప్పవలయుటజేసి చెప్పితి ననిన సతండు
గూఁతు మొగంబు సూచితల్లి యమ్మహాత్ముండు దేవరహస్యంబులెఱుంగునీతని
వచనం బమోఘంబు నీకు నట్టివరుం డేల యొండొక్కవరుని వెదకికొ మ్మనిన
నక్కన్నియ దండ్రి కి ట్లనియె. 181
- క. వినుము మనోవాక్కాయము, లన మూఁడుదెజుంగు లందు ॥ సంతఃకరణం
బనఘ ప్రధానము గావున, మనమునఁ గైకొన్నభర్త ॥ మానం దగునే. 182
- వ. సత్యవంతుం డెట్టివాడైన నగుం గాని యే నింక నొరుల వరియింప నొల్ల ననిన
నశ్వపతి నారదుడెసఁ జూచుటయు నతం డి ట్లనియె. 183
- చ. గొనములపోక నీయనుఁగుఁగూఁతురు దీనితలంపు మాన్పఁగా
మనకు నశక్త్య మింక ననుమానము లేల నరేంద్ర యింతిఁ జ
య్యన నృపసూతి కిమ్ము కమ్రలానన చేసినపుణ్యగౌరవం
బున నయినం బ్రియుండు పరిపూర్ణ చిరాయురుషేతుఁ డయ్యెఘన్. 184
- వ. అనిన నమ్మహీపతి యమ్మునిపతికి మ్రొక్కి నీవు మాకుం బరమగురుండవునీయా
న తిచ్చినట్ల చేసెద ననిన నారదుండు వారిని దీవించి దినంబునకుం జనియెనంత.
- సీ. అమరఁ బుణ్యాదినంబునందు బాంధవమంత్రి, వృద్ధపురోహితృవితతితోడ
సావిత్రిఁ దోడ్కొని ॥ జననాయకుండు వై, వాహికమహానీయశ్రవస్తుకోటి
గొనుచుఁ బుణ్యార్ణ్యగోచరుండై తప, స్థితుఁ డైనయాద్యుమ్రతేనుకడకుఁ
జనిన నారాజును ॥ సంభ్రమంబున నశ్వపతికి నర్ఘ్యాదినంభావనంబు
- ఆ. లాచరించి సముచితాభిమతాలాప
పూర్వకముగ సుజనపూజ్యుఁ డతని
యాగమననిమిత్త ॥ మడిగిన మద్రోసుఁ
డెలమి సాశ్వపతికి ॥ నిట్లు లనియె. 186
- క. ఈకన్నియ నాకూఁతురు, మాకులమున కెల్లఁ దేప ॥ మనుజోత్తమ నీ
వీకన్నియఁ గోడలుగాఁ, గైకొనుము మదీయవచనగౌరవబుద్ధిన్. 187
- వ. అని పలికి సావిత్రి సతనికి నభివందనంబు సేయించి మఱియు నతండు. 188
- క. నీకొడుకు సత్యవంతున, కీకన్నియ దగు నరేంద్రయాకన్నియకు
నీకొడుకు దగు ననన్యగు, నాకరు లియ్యరువురు ను స్రమించితమూర్తుల్. 189

యత్తకు మామకు శ్రీ నచటివృద్ధులకును, వేర్వేరు ప్రణమిల్లి శ్రీ వేడ్క వారు
తే. దనకు సాభాగ్యభాగ్యవర్ధనము గాఁగ, నిచ్చుదీవన మదిలో గ్రహించి యున్నఁ
బ్రాద్దుజామెక్కుటయుఁబూపురబోడిఁబిలిచి, మామయిట్లనిపలికెనమ్మానమెసఁగ.

క. కడు నుగ్రం బగు వ్రత మిది, దొడఁగితి దివసత్రయంబుతోనిది సెల్లెం
బడఁతీ యెంతయు డస్పితి, దడయక పారణ యొనర్పఁ శ్రీ దగడే యింకన్. 204
వ. అనిన సావిత్రి యతని కిట్లనియె. 205

ఆ. అధిప ప్రొద్దు గ్రంకుశనంతకు నేడును, కైగుడువఁ దగదు నాకుఁ శ్రీ గోరి యిట్లు
గాఁగ వ్రతముఁబూనుకాలంబునన యేను, నిశ్చయించికొనినశ్రనియమ మిదియ.

వ. అనియె నప్పడు సత్యవంతుఁడు సమిత్కుశఫలాహరణార్థంబు వనంబునకుం గద
లినం జూచి సావిత్రి యతనిఁ జేరం జని వనంబున కేనును నీతోడఁ జనుదెంతుఁ
దోడ్కొని పోవలయు ననిన నతండు నీవృత్తిరాత్రోపవాసంబునంజేసి యెం
తయు డస్సినదానవు రానోప వనిన నది వాని కిట్లనియె. 207

మ. ఉపవాస శ్రమ మిప్పడించుకయు నాశ్రయల్లంబునం దోఁప దీ
వివినర బుజ్జలవుష్పల్లవఫల్యావిరూఢినానాలతా
గపరీతం బన విందుఁ జూడఁగ మదిం శ్రీ గౌతూహలం బయ్యెన
న్నుపరోధింపకు మింతపట్టుచన వీ శ్రీ యుక్తుండ వెబ్బంగులన్. 208

వ. అనిన నతం డట్లకాక చనుదెమ్మటుటయు సావిత్రి చయ్యనం జని భార్యాసహి
తుండయి యున్నతనమామకుం బ్రణమిల్లి మీకొడుకు వనంబునకు నగ్ని
హోత్రార్థంబై సమిధలు దేర నరిగెడు నాకును నతనితోడన చని వనంబు
నూడ వేడ్క యైనది మీరు నాకివ్వరంబు గృహ సేయవలయు నని నాతం
డిచ్చుగువ యెన్నండును నెయ్యదియును నడుగ దిత్రైఱంగు దీనికిం బ్రియంబై
యున్నది నాకు నివారింప నేల యని తలంచి యనుమతించిన నయ్యిరువుర
యడుగులంబడి వీడ్కొని. 209

—♦ సత్యవంతుఁడు సావిత్రీసహితుండై వనంబునకుం బోవుట. ♦—

క. చిత్తంబునఁ బైకొనియెడు, నుత్తల మడఁచుచును ముఖవ శ్రీ యోరుహమునఁద
ళొత్తైడు వెడనవృన్దఁ బ్రియు, చిత్తం బిగురొత్తఁ జనియెఁగజెలువ యడవికిన్.

వ. ఇట్లాదంపతులు మందగమనంబున నరిగి పరిసరారణ్యంబు దఱియం జొచ్చి
రప్పడు. 211

సీ. కమనీయకమలినీకల్లోలవీధులఁ, గదలురాయంచల్యగతులయొప్పు
బహువుష్పల్లవశ్రీ పకరచి త్రితములై, తనరారుతరులతాశ్రతులసాంవు
మకరందరససానశ్రమదవిలోలంబులై, క్రాలెడియెలదేటికగములయులివుఁ
బరిపక్వమంజులశఫలరసోద్ధతములై, పలుకురాచిలుకలశఫలురవంబుఁ

ఆ. బ్రియుండు వేటువేటశ్రీప్రేమైఁజూపుచు, జెప్పుచును జనంగఁగజగురుఁబోడి

- గనుచు వినుచు నిర్వికారసల్లాపంబు, లార నతని తెఱఁగు శ నరయు చుండె.
 వ. తదనందరంబ యారాజర్షి నందనుండు మధురంబు లగుఫలంబులు గోయుచు.గరి
 డియ నిండించి యొక్క-యెడఁ బరశుపాతంబునంజేసి కాష్ఠదళసంబు నేయం
 దొడంగి శ్రమంపడి యొల్లంబోయి గొడ్డలి పుడమిపయ వైచి నిరంతరనిశ్వాస
 1 వివర్ణవదనుం డగుచు సావిత్రి గనుంగొని. 213
- చ. ఒడలు వశంబు గాదు భృమ శ నొందినయల్లు మనంబు దూతెడిం
 గడఁగి శిరంబు శూలవిశిఖ్ర పకరంబున నొంచినట్టి ద
 య్యెడు నిలువంగ నోర్వ నొక్కయించుకనేవు శ్రమంబు దీట నీ
 యెడ శయనింతు నావుడు నిశ్తేక్షణ మెత్తనిసంభృమంబుతోన్. 214
- క. తనయంకతలమ ప్రియశిరమున కుపధాసముగఁ జేయ శ భూపతనయుఁడొ
 య్యనవ్రాలి సోలి నిశ్చే,తనుఁ డైన ట్లుండఁ గొంతతడవున కెదురన్ 215
- మ. కనియెం గోమలనీలమేఘవిలసత్కాలాంజనాకారు ఘో
 రనిశాతోత్కటదంష్ట్ర సుజ్వలచలద్రక్షాక్షిఁ బ్రత్యగ్ర కాం
 చనవర్ణాంబరు నంత్యకాలదహనశ్వాలాప్రచండుక జగ
 జ్జనసంత్రాసకు నొక్కదివ్యః బటుపాశప్రాధహస్తాద్ధతున్. 216
- వ. అప్పురుషుండును నధికసంరంభంబున సత్యవంతుం గదిసిన నయ్యంతి యెంతయు
 భయంబునం బ్రియుసిశిరం బాయ్యన దిగువం జేర్చి నిల్చి కృతాంజలి యై
 యయ్యామీ రెవ్వరియ్యెడకు నెయ్యది నేయం దలంచి విజయంచేసితి రనిన
 నతం డిట్లనియె. 217
- నీ. కాలుండఁ జువ్వె యేగమలాక్షి ననునీవు, మహితపాతి వ్రత్యమహిమఁజేసి
 కానంగఁ జాలితీరకాన రాదన్యుల, కిదె నీదుభ ర్తకునిపుడు కాల
 మగుటయు వీడు మృహాపుణ్యనిధి గాన, యితరులఁ బనుపకతయేన, వీనిఁ
 గ్రచ్చఱఁ గొనిపోవఁగఁజనుదెంచితి, నని యుగ్ర భంగి నయ్యంతకుండు
 ఆ. ధరణినాథతనయుతనువునఁ బ్రాదేశ, పరిమితాత్ముఁ డగుచుఁ బ్రజ్వలిల్లు
 జీవు వెడలఁ దిగిచిరచెచ్చర సతిదీర్ఘభయదపాశనికరభద్రుఁ జేసి. 218
- మ. కొని వేగంబున దక్షిణాభిముఖుఁ డైశ్ఘోరంపుమార్గంబునం
 జనఁగాఁ జొచ్చె ననంతరంబ మదిలోశసావిత్రి శోకంబుపై
 కొనఁబ్రాణేశ్వరుడేహ మొక్కి-యెడ సంశ్కుప్తంబు గావించి యా
 తనివజ్జం దగఁ దానునేగెఁ బదపక్షదంబుల్ పొరిం దొట్టెన్. 219
- ఆ. దానిఁ జూచి దండధరుండు నీ విక్లేల, వచ్చెదవు లతాంగివలదు నిలువు
 మింతి నీకగమ్యమిటమిఁది తెరువెల్ల, ననిన నతని కిట్టుశనియెఁబొలఁతి
 క. పతు లెందుఁజనిన నచటికి, సతులకుఁ జన వలదె నీ ప్రసాదమునను మ

త్పతిభక్తికలమునను సంస్తుతగుణ నా కరుగ రానిశోటులుఁ గలవే. 221

వ. సకలమార్గంబులందును ధర్మమార్గంబు ప్రధానం బట్టి ధర్మంబునకు నాధారంబు సజ్జనుల యని వినంబడు నట్టిసజ్జనసందర్శనం బెప్పుడు వృథగాదు గావున సజ్జన శేఖరుండ వనంజను నీదైనసందర్శనంబునం బరమశుభంబులం బొందక యేను రిత్తజనంబుల తెఱంగున నూరక యెట్లు మగుడుదు ననిన దాని ప్రగల్భ వచనంబులకు నద్భుతం బంది ధర్మం డీ ట్లనియె. 222

ఆ. తనులతొంగి భవదురదారవాగ్ధాంగికి, మెచ్చు వచ్చెనాత్మ శనిచ్చువాఁడ వేడు మొక్కవరమువిభునిజీవిత మొక్కటియునుదక్క నేదియయిననొందు.

—* సావిత్రి యమునివలన సభీష్టవరంబులు వడయుట. *

చ. అనవుడు మద్రరాజసుత శ ప్రాంజలి యై సమవర్తితోడ నిట్లను రిపుకోటిచే నపజయంబును బొంది వనాంతరంబునం దనవరతవ్రతాభిరతుఁ శ డైనమహాత్ముడు సాశ్వభూవిభుం దనఘుడు లబ్ధచక్షుఁ డగునట్టులుగాఁ గరుణింపవే మదిన్. 224

క. నావును సట్టుల యయ్యెడు, నీ విట రావలవ దుడుగు శ నెమ్మి నని వెనం బోవఁ దొడంగెను బిత్తపతి, యావెలఁదియు నంత నిలువ శ కరిగెఁ బిఱుందన్.

వ. ఇట్లు చనిచని మఱియు ని ట్లనియె. 226

చ. ఎడపక వాఙ్మనః క్రియలనేరికి హింస యొనర్చు బూన రె య్యెడలను దీనులం గరుణయేర్పడఁ బ్రోవన చూతు రిచ్చుచోఁ గడమ వడంగ నీ కెదిరి శ కాంక్షితముల్ దుదిముట్టఁ దీర్తు రె కుడు మదిఁ గూర్తు రాశ్రితులకున్ విను మిన్నియు నార్యధర్మముల్. 227

క. నీ వెఱుంగనియది యెయ్యది, దేవోత్తమ ధర్మగతుల్యతెఱఁ గెల్ల భవ ద్భావాధీన మగుటఁ గా,దే వెలసితి వీవు ధర్మదేవత యనఁగాన్. 228

క. సమబుద్ధితోడఁ దత్తత్సముచితకర్మఫల మఖ్యజంతుతతులకున్ సమకూర్చుట నీ కయ్యెను,సమవర్తి యనంగఁ బేర్కగదభిసుత మై. 229

క. యముఁ డండు నిన్ను నార్యులు, యమింతు భూతములనెల్లనట్లగుటఁ దగన్ శమనుండ వైతి కల్మష, శమనంబునఁ జేసి నీపురజలజాప్తసుతా. 230

వ. అనినం బ్రేతపతి యాపుణ్యసతి కి ట్లనియె. 231

క. తృప్తితుఁ డగువానిఁ బరిలఘు, తుపారతోయములు మోదిగతునిఁ జేయుగతిన్. హృషితాంగుఁ జేసె ననుఁ గ,లృషరహితములై ననీనమంజసఫణితుల్. 232

వ. కావున సత్యవంతు ప్రాణంబులు దక్కం దక్కినకోర్కి యెయ్యదియైనం బెప్పుము సఫలంబు సేసెద ననిన సావిత్రి దేవా వైరులచేత నపహృతం బైన రాజ్యం

బెప్పటియట్ల ద్యుమ త్రేనుండు ప్రాపించునట్లుగా ననుగ్రహింపవే యని వేడు
టయు వైవస్వతుం డట్ల యగు నని పలికి యిట్లనియె. 238

ఆ. వలదు నిలువు మింక శ్ర వదలక నీభక్తి, మగని కెక్కె దుర్గమంపుఁద్రోవ
యిది కృతంబు లయ్యె¹ నెల్లయు నీ విట, వచ్చు సెలవు లేదు శ్ర వనజనయన.
వ. అనిన నమ్మహాభాగ యతని కిట్లనియె, 235

క. ధర్మాత్ములు దమసలిపెడు, ధర్మక్రియ దప్ప రెట్టిదశలందును మో
హోర్మియుఁ దాపముఁ బుట్టవు, ధార్మికహృదయమునఁ బ్రథమధర్మాధ్యక్షా.
క. కావునఁ బలియనుగమనం, బేవిధమున విడువఁ దగునె శ్ర యెట్లయినను మో
హోవేశముఁ బొందక ధర్మావస్థితి సలుపవలదె శ్ర యవహితబుద్ధిన్. 237

తే. అనిన నంతకుఁ డిట్లను శ్ర నతివ నీవు, ప్రకటధర్మవిశేషతత్పరపు గాన
యింకనొకవరమిత్తుఁబ్రాణేశుబ్రదుకు, వలదుగానియెండడుగుము శ్ర వలయుదాని.
వ. అనుటయు నక్కాంత గృతాంజలి యై మాతండ్రి మద్రేశ్వరుం డపుత్త్రకుం
డతనికిఁ బుత్రైశతలాభంబు గావలయు నని యభ్యర్థించిన నట్ల కా నిచ్చితి నని
పల్కిధర్మరాజు నేడు నీవు గడుదూరంబు వచ్చి డస్సి తింక మగుడుట లెస్స
యని పలికిన నప్పతి వ్రత యిట్లనియె. 239

తే. నాకు డప్పి యెక్కడిది మనంబు భర్తృ, చరణపంకజాసక్త మైకరము భక్తి
సలరుచున్నది సతులకుననన్య మెట్టిదియును ధర్మమే భర్తృసంక్రయమకాక.
వ. మఱియు నొక్క విన్నపంబు సేసెద. 241

ఆ. ఆత్మధర్మనిరతులైన నపుణ్యాత్ములు, దుర్లభులు సమస్తదురితములును
శాంతిఁ బొందు వార్యసంసర్గమునఁ దీర్థ, భూతమతులు వారుభూతలమున. 242

ఉ. వారలపేర్కి గాదె శశి శ్ర వారిజమిత్తులు నిర్వికారసం
చారత నుల్లసిల్లెదరు శ్ర సర్వపయోనిధులు² నిరాకులా
కారతఁ గ్రాలెడుం గులనగంబులు నిశ్చలరూఢిఁ జాల నా
ప్సారెడు భూతధాత్రి నిఖిలైకధురీణతఁ బేర్కి బొందెడున్. 243

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 244

తే. ఏడుమాట లాడినయంత శ్ర నెట్టివారు, నార్యజనులకుఁ జుట్టంబు శ్ర లగుదురనినఁ
జిరసమాలాపసంసిద్ధి³ జేసి నీకు, నేను జుట్టమ నని వేఱ శ్ర యేల చెప్ప. 245

వ. కావున మిత్తమనోరథం బవశ్యకర్తవ్యంబుగాఁ జిత్తగింపు మనిన నమ్మహాను
భావుం డబ్బానిని దెసం గనుంగొని నీకుం బ్రసన్నుండ నైతి నభీష్టం బైనవరం
బొక్కటి యిచ్చెద వేడు మనిన నమ్మానిని యిట్లనియె. 246

క. మది సత్యవంతుజీవిత, మది యిమ్ముగఁ దొలగఁ బెట్టి శ్ర యన్యంబుల ని
చ్చెద నని పలుకుదు మును నీ, వది యిప్పుడు లేద యింక శ్ర నడిగెదఁ బ్రీతిన్.

- చ. ¹పతిరహితంబు దుస్సహము శ భర్తృవినాకృత యైనకాంత దూ
పిత యగు సర్వమంగళవిశేషములందును గాన మట్టియుం
డతులితకీర్తిశాలి సుగుణాధ్యుడు సాశ్వసుతుండు లబ్ధజీ
వితుడుగ నిమ్ము ధర్మద్రవీకరిక్షణ వృణ్యావీక్షణా. 248
- వ. అనిన నట్ల చేయుదు నని యాక్షణంబ కృతాంతుండు సత్యవంతు నపగత
సాశుం జేసి యాసుందరి కిట్లనియె. 249
- చ. కొను మిదె నీమనఃప్రియునిఁ శ గోమలి వీడు చతుశ్శతాబ్దముల్
మను నిటవూడఁ బుత్రులఁ గ్రమంబున నూర్చురఁ గాంచుఁ గీర్తివ
ర్ధనుఁ డగు సంతతాధ్వరవిధానములం బరితుష్టి నేయు న
య్యనిమిషకోటి కెల్లను ²నిజాన్వయమాళివిభూషణం డగునీ. 250
- వ. అని యాదేశించి యాతం డంతర్హితుం డయ్యె నక్కాంతయుఁగ్రమ్మఱిచని యె
ప్పటియట్ల జీవితేశ్వరుం దనతొడలపై నిడికొనికూర్చున్నయెడం గాండాకవడికి
లబ్ధచేతనుం డై సత్యవంతుండు దెలిసి నిజవల్లభంజూచి యిట్లనియె. 251
- క. కడుఁ దడవు నిద్రవోయితిఁ, ³బడఁతీ ననుఁ దెలుపవలదెఁ శ బలియఁ డొకరుండె
క్కుడుజవమునఁ బట్టి బలం, బెడలఁగ ననుఁ దిగిచె నాతఁడెవ్వఁడు సెవుమా.
- చ. అది గల గాదు నిక్కువమృత్యునటు లున్నది నాకు నెంతయున్
మది మఱి వుట్టె నావుడునుశూనినియిట్లనునీకు సంతయున్
ముదమున రేచి సెప్పెద దశమోమయమై యిదె శర్వరీముఖం
బొదవె విలంబనం బిచట శ నొప్పుదు లెమ్ము నరేంద్రనందనా.
- మ. అదె నక్తంచరు లిందు నందును మహాశ్రాగధులై ⁴క్రంశురా
మెదలం జొచ్చిరి ఘోర ఫేరవరుతుల్ శ మి న్నందెఁ దీవ్రంబు లై
పదశబ్దంబులు మీఱెఁ జూడు కలయం శ బాటం దొడంగెం బెనుం
గదువుల్ గట్టి మృగంబు లెంతయు భయోత్కంఠంబు నా కయ్యెడిన్. 254
- క. విను నీవు దడయుటకు మీ,జననియు జనకుండుఁ గరము శ సంతాపభరం
బునఁ బొందుదు రింతకుఁ గ్ర,న్ననవారికి సంతసం బొనర్పవె యధిపా. 255
- వ. అని పలికి తదీయవిషాదచేష్టితంబు లుపలక్షించి వెండియు. 256
- చ. తమమును బెల్లుగాఁ బరఁగె శ దవ్వు నిజాశ్రమభూమియన్ మదిన్
శ్రమమును బాయ దిట్లు ననుశచందమ యైనఁ జనంగ నేల యిం
పమరఁగ నింతప్రాద్దు సుగుణాకర యిచ్చట నిల్చి రేవు వో
దమ తెఱఁ గెద్ది నావుడును శ దన్నికి సాశ్వతనూజఁ డిట్లనున్. 257
- క. మానె శిరోవేదన నా,మేనికి దగులావు వచ్చె శ మెల్లన యరుగం

1. అ. పతిరహంబు. 2. గ. నిజాన్వయకోటివిభూషణంబుగఁ. 3. క. గ. అ. జ. బడలి
ననుం దెలుప వలదె † మఱియుక్కురుండె. 4. జ. క్రమ్మఱగా.

- గా నేర్తుఁ దల్లిదండ్రులఁ, గానక యే నెట్లు నిలుతుఁ శ్రీ గాననభూమిన్. 258
- క. ఇంతకు ము న్నెన్నఁడు నే, నింతతడవు వారిఁ బాసి శ్రీ యెందుఁ దడయ నేఁ
డింతవడి మసలుటకు వా, రెంత వడిరో యేమియైరో శ్రీ యెట్లున్నారో. 259
- ఆ. సంధ్యప్రొద్దు నన్ను శ్రీ జనని యెన్నఁడు నిలు, వెడల నీదు నేఁడు శ్రీ వివినభూమి
మధ్యరాత్రి వేళ శ్రీ మసలుగ కాయము, యెట్టిచాటు వడునో శ్రీ యేనెఱుంగ. 260
- సీ. కొఁగిటననుఁజిక్కఁ శ్రీ గదియించిశరముమూర్తొంచును బాష్పముల్ శ్రీ గురియుచుండ
బట్టి మా యొడలును శ్రీ బ్రాణంబులును నెల్ల, యర్థముల్ నీవ మాయన్ననీవు
దేవగా సంసారతీరంబు సేరెద, మని తలంచెదము సుశ్రున్నయన్న
కన్నులు లేనిమాశ్రకన్నులుఁ గాళులు, నీవ కదన్న మాశ్రనిఖలవంశ
- ఆ. మును సముద్ధరించు శ్రీ మోపునీయదియ క, దన్న యనుచు నిట్టశలగ్గలంపు
బ్రేమ ననుదినంబు శ్రీ బ్రేముడింతురు వృద్ధు, లక్కటకట యేమియైరో నేఁడు.
- ఆ. అడవి కేగు దెంచిశ్రయడరంగ ఫలమూల, తఱులు గొనుచు నేనుదడయకపుడ
పోవ నోపనైతి శ్రీ దైవోపహతి నింత, చిక్కువడితి నేమి శ్రీ సేయువాఁడ. 262
- క. నాయున్నచో పెఱుంగక, యా యాశ్రమవాసు లై నయందఱ నతిదుః
ఖాయత్తుఁ డగుచు నడుగును, మాయయ్య దలంకి మాటిమాటికి నింకన్. 263
- గ. నావార్త వినక యింతకు, నావృద్ధులు భిన్నహృదయు శ్రీ లై ప్రాణంబుల్
వో విడుతురు గా కచటికి, బోవం బని గలదె యేనుఁబుచ్చెద ననువుల్. 264
- * సత్యవంతుఁడు సావిత్రితోడ మరలి తన యాశ్రమంబునను వచ్చుట. *—
- వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవరించి కన్నీరు నించిన సక్కంత దుఃఖాశ్రాంత
యగుచు నతఁ నాశ్వాసించి నవమృణాళమృదులంబు లగుభుజంబులఁ గొఁగిలించి
యెగయ నెత్తిన మెత్తన నిలిచి యతండు ధూళిధూనరం బైనశరీరంబు నొడసి
కొని గమనంబున కుత్సహించిన. 265
- క. ఫలభారము దుర్భర మని, వెలఁది యచట నొక్కవృక్షవిటపంబున ని
మ్ముల గరిడియదగిలిచియు, జ్వలపరశువుఁ గొనుచు మృదులశ్రమలీలన్. 266
- వ. జీవితేశ్వరువామబాహువు నిజవామభుజంబుపయి నిడికొని దక్షిణహస్తంబున
నతని గ్రుచ్చి కొఁగిలించి మందగమనంబున నాశ్రమోద్దేశంబునకు మగిడె నం
తకు మున్న యక్కడ. 267
- ఉ. కన్నులు పచ్చి యెల్లడలుఁగన్గొని వృద్ధనరేంద్రుఁ డాత్మకుం
గన్నులుఁబోలె నైనతనగదిలిపుత్తుఁడు గాననంబుల్
నెన్నఁడు లేనియంతతడవేటికిఁ జక్కెనో యంచు నార్తితోఁ
గన్నులు లేనియట్లాకఁడు శ్రీ గానక యేడ్చె సతీసమేతుఁడై. 268
- తల్లము. కొడుకు నిందు నందురోయుచుఁగోరి ప్రేమభరంబునం
గొడుకునద్దుఁడొట లెల్లను శ్రీ గోటిభంగుల నోలి ను

గ్గడన సేయుచు సత్యవంతునిఁగనారే మునులార యీ

యడవిలోపల నంచు హాసుత శ్రయంచు ధైర్యము డించుచున్.

269

వ. ఉన్నంతఁ దదాశ్రమవాసులైనమును లందఱు నతనిం బొదివికొని తదీయనయన
లాభంబునకు విస్తయం బందుచు నుచితవాక్యంబుల నతని సాశ్వాసింపుచుండెరి
తదనంతరంబ యొక్కముహూర్తంబునకు సావిత్రిసహితుం డై చిత్రాశ్వుండు
సనుదెంచిన నావృద్ధదంపతు లత్యంతహర్షంబున నతనిం గౌగిలించుకొని మూర్ధ
ఘ్రాణంబు నేసిరి మునివరులును గరంబు సంతసిల్లి రహ్న డారాజర్షి ముఖ్యుండు
పుత్రునిం జూచి యయ్యా యిట్లెల వనంబులో మసలి తని యడిగిన నతండును
దానుఁ జని పండ్లు గోయుటయును గావదశనంబు నేయునెడం దలయేరు గదిరి
నిలువ నోపక విశ్రమించుటయుఁ దన్నొక్కపురుషుండు గలలోన నిగ్రహిం
చుటయుం జెప్పనెడ సాపిత్రి మామ కీ ట్లనియె

270

సీ. ఈరాజసుతునకు శ్ర నిద్దినంబున మరణం బని మును చెప్పె శ్ర నారదుండు
మునినాథువచనం బశ్రమోఘంబు గావున, నేమఱ కేను నేఁ శ్ర డితనితోడ
నడవికి నేగితి శ్ర నచట నీతఁడు సుప్తుఁ, డై యున్నయెడ వచ్చె శ్ర సంతకుండు
వచ్చి యివ్వభునిజీవముఁ గొని పోవంగ, వెనుకన చని యేను శ్ర వివిధభంగి

ఆ. సత్యధర్మఫణితి శ్ర సంస్తుతించుటయుఁ గృపార్ద్రచిత్తుఁ డగుచు శ్ర నజ్ఞముండు
నాకు నెమ్మి నొకగ్రానాలుగువరము లం,దొకట నితఁడు జీవతయుక్తుఁ డయ్యె.

వ. మఱియు నొకవరంబు భవదీయనయనోన్మేషణకారణం బయ్యెఁ దక్కినవర
ద్వయంబునకు మీకు వైరిహృతరాజ్యసంప్రాప్తియు మదీయజనకునకుంబు త్రౌళత
లబ్ధియు నగు నని చెప్పిన నయ్యుద్దఱుఁ బరమానంద¹కందలితహృదయులై
కోడలి కి ట్లనిరి.

272

క. ఆపత్సముద్రమగ్నం, బై పోయెడునస్మదన్యాయము పెం పెసంగం

దేవ యయి కడవఁ బెట్టిన,నీవుణ్యచరిత్రకీర్తనీయము తల్లీ.

273

వ. అని యభినందించి రహ్న డయ్యిందువదనను మునివరు లందఱుఁ బ్రశంసావచ
నంబుల నుపలాలించి వారల దీవించి నిజగృహంబులకుఁ జని రంతం గతిపయ
దినంబులకు.

274

సీ. ఆసాశ్వభూపతియ్యాప్తమంత్రులు మూల,భృత్యులుఁ బౌరులుబృథివిఁ గలుగు
పెద్దలుఁ గూడి సంక్రీతి నాతనిసాలి, కేతెంచి వినయస్యమేతు లగుచు
నవనీశ నీశత్రుఁ శ్ర డాత్మీయభృత్యభేదనమునఁ జేసి బాంధవసహాయ
సహితుం డై మృతిఁ బొందె శ్ర సకలజనంబులు, నేకచిత్తంబున శ్ర నిపుడు నిన్నుఁ

ఆ. బ్రకటరాజ్యపదవిఁ శ్ర బట్టంబు గట్టంగ, వచ్చినారు నిఖిలవసుధయందు

విస్తరిల్లె నీదుర్విజయఘోషము భద్ర,గజము నెక్కి వేగ శ్ర కదలు మింక. 275

- క. పాకటతపోబలంబున, నాకలితవిలోచనండ శ్ర వై యున్ననినుక
లోకేశ చూడఁ గంటిమి, మాకన్నులు చల్ల నయ్యె శ్ర మాభాగ్యమునన్. 276
- వ. అనినం బ్రహ్మప్రహృదయుం డై ద్యుమతేననుండుఁ దతఁ ణంబ తదాశ్రమవాసు
లయినమునుల నామం త్రణంబుసేసి కొడుకునుం దానును గజారూఢుఁ డై (సతీ
సమేతుఁ డగుచు) బహుళచతురంగ సేనాసంకులగమనంబునం బురంబునకుఁ జని
సకలమహీరాజ్యంబును గైకొని చిత్రాశ్వునకుం బురజనసమ్మతిం బ్రధితయావ
రాజ్యపట్టం బొసంగి పరమైశ్వర్యధుర్యుం డయ్యె ని తైజంగున. 277
- క. తనమగని నత్తమాహల, జననీజనకులను దన్ను శ్ర సకలకులంబుకా
ఘనముగ నమృద్ధరించెను, జనవర సావిత్రి దత్తుచరితన కంటే. 278
- తే. ఆపతి వ్రతయల్ల యీశయాజ్ఞ సేని, పరమకళ్యాణి ధర్మసంభావనీయ
యధిప మిమ్మును మీయఖిలాన్వయంబు, నుద్ధరించు మహాభాగ్యయు క్తిజేసి,
క. అని చెప్పి పాండుతనయుల, ననఘుల వీడ్కొని మునీంద్రుఁ శ్ర డనుపమ తేజో
ఘనుఁ డగుమార్కండేయుఁడు, దనయాశ్రమమునకు నరిగె శ్ర దద్దయు నెమ్మిన్.
- * సూర్యుఁడు బ్రాహ్మణశేషంబునఁ గర్ణునకు హితంబు నెప్పట. *
- వ. అని చెప్పిన విని జనమేషయుండు వైశంపాయనునితో మునీంద్రా యింద్రుండు
గర్జకవచకుండలంబు లెవ్వధంబున హరియించెం జెప్పవే యని యడిగిన నతం
డి ట్లనియె. 281
- సీ. వనమున నప్పాండుశతనయ లుండఁగ నందు, వరుసఁ బండ్రెం డగువత్సరంబు
కడపట నింద్రుఁడు శ్ర గడఁగి పాండవహిత, కారి యై కర్ణునిశ్రవచకుండ
లములు మాయాప్రయోగమున హరింపఁగఁ, దలఁచిన నాతనిశ్రతలఁ పెఱింగి
జలజాఘ్రుఁ డొకనాఁడు శ్ర వెలయ రాధేయున, కదియెల్ల నెఱిఁగింతునని తలంచి
ఆ. లోకనుతుఁడు బ్రాహ్మణాకార మొప్పంగ, నతనియున్నకడకు శ్ర నరుగుడెంచి
యేకతంబ యున్నయాకర్ణుతోడ న, భీష్మభంగి దోఁప శ్ర నిట్లు లనియె. 282
- క. ఓ కర్ణ సుజనవినుత గుణాకల్ప భవద్ధితార్థ శ్ర మై యొక కార్యం
బేతమ చెప్ప వచ్చితిఁ, బ్రాకటముగ వినుము నాదుశపలుకులు వరుసన్. 283
- వ. పాండవపక్షపాతి యై పాకశాసనుండు భవదీయంబు లయినకవచకుండలంబులు
హరింపం గోరి నీవు బ్రాహ్మణ ప్రియుండ వనియును బ్రాహ్మణు లడిగిన నెయ్యది
యైనను వంచన సేయ వనియును నెఱుంగుం గావునఁ గపటబ్రాహ్మణుఁడై వచ్చి
యడుగం గలవాఁడు నీవును గవచకుండలంబు లీ వలవదు రత్నకాంచనవనితా
ప్రముఖంబు లయినపదార్థంబులు సూపియుం బ్రార్థించియు నెవ్వధంబుననయినం
గడపి పుచ్చు వలయు నట్లుగాక వీని నతని కిచ్చి తేని మృత్యువశంబునం బొంధఁ
గలవాఁడవు. 284
- చ. అమృతమయంబునువ్వె సుగుణాకర యమ్మహానీయవస్తుయు

గృ మిదియ యుండునేనిఁ ద్రిజగంబులయందు నశేషశత్రులొ
కమునకు నీవు వధ్యుండవు శ గావు నిరంతరసౌఖ్యసంప్రమో
దమున వెలుంగు దీ విది హితంబుగఁ జెప్పితి మోసపోకుమీ.

285

క. అనిన విని సూతతనయుఁడు, వినయంబున నిట్లు లనియె శ విప్రాకారం
బున వచ్చిన వేల్పువు నీ, వనఘా యెవ్వండవు నాకు శ నానతి యీవే.

286

క. అనిన నతఁ డేను సూర్యుండ, మనమున నీయరిదుఁ గలుగుశ్రమక్కువఁగరం
బొనరఁగ నుపదేశింపం, జనుడెందితి ననిన నతఁడు శ సుబ్రహ్మ మొప్పన్.

287

వ. అభివాదనంబు నేసి దేవా దేవర నా కత్యంతహితుండ వగుటంజేసి కృతార్థుండ
నైతి నిం కొక్కవిన్నపంబు సేసెద నవధరింపుము.

288

ఉ. భూసురకోటి వేడుటయుఁ శ బోడిగఁ బ్రాణము లైన నీగి నా
బాస దినేశ లోకమునఁబ్రస్ఫుట మింతయు నట్లు గావునక
వాసవుఁ డట్టె న న్నడుగ శ వచ్చుఁ బ్రియంపడి నాకు నొక్కప్రా.
తే సురలోకవందిత మ్రదిం గవచంబును గుండలంబులున్.

289

క. జగముల నెల్లను నిండిన, హగడిత గడువెలితి నేసి శ పొల్లయొడలికై
తగవే జన్మవ్రత మిటు, దిగ విడువఁగ నేడు నాకుఁ శ ద్రిభువనదీపా.

290

మ. మతిఁ గుంతీసుతపక్షపాతి యగుచుక శ మాయూస్యరూపంబుతో
జితదైత్యుండు శతకృతుండు నను భిక్షింపంగ నేతెంచున
ట్టితెరంగై నఁదదీయకీర్తియు చుమీ శ డిందుం ద్రిలోకీసము
న్నత మై యొప్ప మనీయకీర్తి యిది నూ శ నాపుణ్య మెబ్బంగులన్.

291

ఆ. కీర్తి విడువఁ జాలఁ శ గీర్తితో మెలఁగంగఁ, జావు వచ్చెనేని శ జత్తుఁ గాని
జగములోన నెల్లనడికంటెఁ జావు మే,లనఁగఁ బరఁగుమాట శ యనఘ వినవె.

ఉ. కీర్తియ యిచ్చుఁ బుణ్యగతిఁ శ గీర్తియ తల్లియుఁబోలెఁబ్రోచు స
త్కీర్తియ యాయువుక నిరియుఁ శ గీర్తివిహీనుడ చూ శవంబు దు
ష్కీర్తికు నెల్లచేటులును శ గిట్టి హరించు ననండా తొల్లిభ
క్తార్తిహరుండు నాఁ బరఁగునంబుజసూతి జగద్ధింబుగన్.

293

నీ. విప్రులు గడు నర్థివేడినఁ గలిమిలోఁ, బాచ్చెంబు సేయక శ యిచ్చు టాకటి
బలితంపుఁబగతురఁబరిమార్చుటాక్కటి, దండియై యనిఁజచ్చుటాండనొకటి
శరణాగతుని నెట్టిశత్రుని నైనను, గరుణఁ గయ్యంబునఁగాచు టాకటి
భామినీద్విజవృద్ధబాలాతురుల కైన్యయాపదఁ జెచ్చెరఁ శ బావుటాకటి

ఆ. ³యనఘ యివి వ్రతంబులై చెల్లు నాకునిం, దొకటి దప్పెనేని శ వికల కీర్తి
నగుదుఁ గాన యిత్త్ర⁴నఖల భావములనా, ఖండలునకుఁ గవచశ్రకుండలములు.

1. క. గ. దీని నుడువంగఁ జతుర్ముఖుడైన నోపడే, వ్యాసపు. 2. క. జిత దైత్యుండు.
3. జ. యైనయి. 4. గ. నఖిలము నెఱుఁగునా.

- వ. అనినఁ గర్జనకు సూర్యుం డి ట్లనియె. 295
- క. కడు నెయ్యారు హితముగఁ జెప్పెడుపలుకులు వినవు గరము శ బేలవు నీ వె
క్కడ బుద్ధి తెరువులెక్కడ, చెడక వినుము నీకుఁ దెలియఁ శ జెప్పెదఁ గర్ణా.
- క. తనకుఁ దనయులకు సతులకు, జననీజనకులకు బంధుజనులకుఁ గీ డొం
దని తెరువునఁ గీర్తి గొనం, జనుఁగా కందఱును జెనుయశం బేమిటికిన్, 297
- ఉ. కావున నీవుప్రాణములు శ గావుము కీర్తియటుండ నిమ్ము నీ
జీవిత మున్నఁగీర్తి మఱి శ చేరదె కీర్తి యొకం డనంగ నే
లా వనితల్ దనూభవులు శ లక్ష్మీలు బంధులు సార్వభౌమ తే
జోవిభవంబు 1ని మృడరఁజొప్పడుఁబ్రాణ మొకండు కల్గినన్. 298
- క. మృతుఁ డైననరుడు వెన భ,స్మితుఁ డైచనుఁ గాక కీర్తి శ మేలిమి గనునే
మృతుదేహంబునకు నలంకృతిఁ జేసినయట్లు మృతునికీర్తియుఁబిదపన్. 299
- వ. నీవు నాకు నత్యంత భక్తుడ వగుటంజేసి భక్తజనరక్షణంబు గర్తవ్యంబుగావున
నీకిట్లన్నియుం జెప్పనలసె మఱియు దేవనిర్మితం బైనరహస్యం బొక్కటి గలదు
దానంజేసి నీయందు నాకు నాత్మల్యంబు మిగిలియుండు నది యిప్పు డేను జెప్పఁ
బిదప దనయంతన యెఱుంగంబడియెడు నీకు నర్జునునకుం దెగనిపగయై యుం
డు మీకు గయ్యంబు నయ్యెడు నందునీవు సహజకండలమండితుండ వగుటం
జేసి యర్జునున కజయ్యుండ వయ్యెద వట్లుం గాక వీనిం గోలుపోయితేని నెం
తయు దెప్పరం బగు ననినం గర్జుం డి ట్లనియె. 300
- మ. కరుణామూర్తివి నీవు సంతతము భక్తక్షత్రీసమాధానత
త్పరచిత్తుండవు గావునం గడఁగి నాశై మక్కువం బద్ధిసీ
వర మే లానతి యిచ్చి తిం కొకటి దేవానిన్నుఁ బ్రార్థించెదం
గరుణా నా ప్రతికూలదుర్గలితవాక్యంబుల్ సహింపం దగున్. 301
- క. అన్యతమున కెంత వెరతును, విను మంతకునకును నంత శ వెరవఁబ్రతిగ్రహిం
చిన వ్రతము విడిచిదుర్గతిఁ, జనఁజాలుదునయ్య నన్నుఁ శ జనునే మాన్పన్. 302
- వ. అర్జునుండు దుర్జయుం డని చూడవలదు నీవును మదీయంబు లగుదివ్యాస్త్రవి
శేషంబు లెఱుంగుదు జామదగ్న్యుండును ద్రోణుండునునాకు నొసంగినదివ్యా
స్త్రంబు లల్పంబులుగావు గావున నవశ్యంబును సమరంబున నమరరాజనంద
నుం దెగటార్చ నోవుదు నీవింక నొండు దలంపక నాకు ననుజ్ఞ యిమ్మనిన
నొక్కింత విచారించి 2యాదేవుండు రాధేయున కి ట్లనియె. 303

—* సూర్యుండు గర్జనతో నిండనిచే శక్తి గైకొను మని చెప్పట. *

తే ఎల్లభంగుల నిశ్చయం శ బిదియయేని, వత్స విను మింక నొక్కటిశవాసవునకు
గలదుదారుణంబునునమోఘంబునైన, శక్తియదీనీకునడుగుముగ్రనవినయముగ.

- క. తొలితొలి బలనూదనుచే, జెలువుగ నాదివ్యశక్తి శ్రీ సేకుఱఁ గొని కుం
డలములుఁ గవచంబును మఱి, యలఘుమతీ యిమ్మాభద్రమగు నట్లయినన్.
- ఉ. ¹వైరులఁ జంపిచంపి వెన శ్రీ వచ్చు గరంబున కాజిలోన న
ద్వారణశక్తి వాసవుఁడు శ్రీ దానన తొల్లి సహస్రసంఖ్యలం
గూరసురారిసంఘములఁ శ్రీ గూల్చె మహాభుజ సీకు నెమ్మి నా
ఘోరపుసాధనంబు దొరకొన్న నవశ్యము ²గెల్తు పోరులన్. 306
- వ. అని చెప్పి కమలహితుం డంతర్హితుం డయ్యె గర్జుండును వాసపురాక కెదురు
చూచుచుండె ననిన విని జనమేజయుండువైశంపాయనున కిట్లనియె. 307
- మధురాక్కర. కలదు దేవగుహ్యం బని శ్రీ కమలబాంధవుఁడు గర్జుఁ
బలికె నని చెప్పి తది యెద్ది శ్రీ బలియుఁ డాసూతజండు
లలితకవచంబు మణికుండ్రలములు నెమ్మొయిఁ బడసె
వెలయ నివ్విధ మంతయు శ్రీ వివరింప వలయునాకు. 308
- వ. అనిన వైశంపాయనుం డది యంతయుం జెప్పెద పను మని యిట్లనియెఁ దొల్లి
కుంతిభోజకడకు దుర్వాసుం డతిథి యైవచ్చి వానిచేతం బూజితుం డై నాకు
నీయింటఁ గొంతకాలంబు వసీయింప నిష్ఠం బైనది నాయున్నయంతకాలంబును
నీవును నీయనుచరులును నిర్వాజం బగుభక్తి సేయవలయు నిట్లోపుడే
యనుటయు నొడంబడి యతండు దనకూఁతుం బృథ యనుకన్యకం బిలిచి య
మృహామునిం జూపి. 309
- ఉ. దేవసమానుఁ డీధరణిఁ దేవుఁడు వేడుక మద్భవంబునం
దా వసియింపఁ గోరుటయు శ్రీ దానికి నేనును నియ్యకొంటి నిం
దీవరనేత్ర సీవుఁ గడుశ్రీధీరపు ధీవిన యోపచారసం.
భావితవృత్త వట్లగుట శ్రీ భక్తి భజింపుము బ్రాహ్మణోత్తముఁ. 310
- క. ఇతఁ డెయ్యది యెత్తఱి స, మృతిఁ గోరిన నది ఘటించి శ్రీ మచ్చిక నిడితో
షితుఁ జేయు మిమ్మహాత్ముని, మతి యలుగక యుండవలయుమానినియెపుడుఁ.
- ఆ. వినుము విప్రవరులు శ్రీ వెడవెడఁ గినిసిరే, నియును ధరణి యెల్ల శ్రీ నీటుసేయఁ
జాలుదురు తపః ప్రశస్తలు దుర్వార, తేజు లెందు నధిశ్రీధీరమతులు. 312
- క. భూదేవపరాభవమునఁ, గాదే వాతాపిదండక ప్రభృతులు పెం
పేది చెడిరి భూదేవస, మాదరమునఁ, గాదె బ్రదిక్కునవి యిజ్జగముల్. 313
- సీ. పసిబిడ్డ వయ్యును శ్రీ బడఁతి నీవెంతయు, గుణవంతురాలవు శ్రీ గురులయందుఁ
బెద్దలయందును శ్రీ బృథివీసురులయందుఁ, గడుభక్తి సేయుదు శ్రీ కమలనయన.
బంధులుఁ జెలులు సంబంధిభవంబులుఁ, బురమువారును నంతీపురమువారుఁ

1. 305 వ 306 వ పద్యములకు నడుమ 'అమ్మహాసాధనంబు తెఱంగుఁజెప్పవచ్చెదపుదాని వి
శేషంబుఁ జెప్పెద విను మని మఱియు నిట్లనియె' ననువచనము పొకటఁగానినొచ్చెడి. 2. గ. మేలు,

బూబోడి నిను నెమ్మి క బాగడనివారు లే, రే మని వర్ణింతు క నేను నిన్ను
తే. యదుకులంబునఁ బుట్టి యశ్రత్వంతసౌఖ్య, మమరఁబెరిగితి నాపు త్రివైత్రిలోక
సుందరము రూపుప్రాయంబునాంపు నిట్టిదిచ్చురి త్రంబు సతులకుఁ నెందుఁగలదు.
వ. నీగారివం బంతయు నెఱింగికాదెవహిసమానుండైనయీమహాముని నారాధిం
చుటకు నీయందు భారం బెక్కించెద నీవును దర్పంబును నహంకారంబును దూ
రంబున నిడి యిష్టాభ్యుపురుషం బరితుష్టం జేసి కృతార్థతం బొందు మనిన న
క్కన్నియ దండ్రి కి ట్లనియె. 315

ఉ. కోరుదు నేను విప్రతతిఁ క గొల్వఁగ నెప్పుడు నాత్మలోన నా
కోరిన కోర్కెనేడు దలకూడె నరేశ్వర యట్లుఁ గాక నీ
కోరినయట్టి¹యవిధము క గోరి యొనర్చుట నాదుభాగ్యసం
భారము గాదె యూహింపుము క భారము నాపయఁ బెట్టి నెమ్మదిన్. 317

వ. అని పలికిన సంతసిల్లి కుంభిభోజండు దుర్వాసున కక్కన్నియఁజూపి యిట్లనియె,
క. ఈపిన్నది నాకొంతురు, తాపనజనముఖ్యమిమ్ముక క దాఁ గొలువంగా
నోవుదు నని పూనెం బసి, పాప సుండి కినుక లేకననిగొనవలయున్ 318

చ. ఎఱుంగక తప్పుగా మెలఁగెనేనియు దానికిసైచి నేరముల్
గఱపిప్రియంబుతోఁ గొలుపు క గైకొనఁగాఁ దగు మీకు బాలుకుం
దెఱవలు వృద్ధులుం దమకుఁ క దెల్లగఁ దప్పులు నేసి రేనియన్
మఱతురు గాని యల్లరు సమ గ్రహమాన్వితు లై నతాపసుల్. 319

—* కుంతి దుర్వాసునకుఁ బరిచర్య నేయుట. *

వ. అని యప్పగించి యప్పార్థివేంద్రుం డప్పు డమ్మునీంద్రునకుఁ జంద్రికాధవళం
బైనసాధంబునందు శయనానన ప్రముఖోపకరణంబులు నభిమాతాహార సాధన
ద్రవ్యంబులు నాయితంబులు నేయించి తాను సంతసంబున నూఱడి యుండె
నంత. 320

క. భావించి నాఁడునాఁటికి, వేవిధముల మిగుల భక్తిశ్రవణయంబులతో
దైవోపచారముల భూ, దేవోత్తముఁ గొల్చెఁ గుంతిరదేవి నియత యై. 321

నీ. అతఁడును దద్భావ క మరయంగ మదిఁ గోరి, రూపించి యొకమరి క రేప వత్తు
నని పోయి నడికిరే క యర్థితోఁ జనుదెంచు, ¹రేయి వచ్చెద నని క రేపు వచ్చు
నేప్రాద్దు వచ్చిన క నింతి యప్పుడు భక్త్యభోజ్యముల్ గ్రాత్రపోల్పుగ నొనర్చు
నెయ్యది గోరిన క నిచ్చకురాఁ బెట్టు, నలయదు మది నైన క నలుగ దెవుడు

అ. ననుదినంబు భోజం క డాత్మజఁ బిల్చి త, ద్వర్తనంబు నడుగ క వనజముఖయఁ
దాను గొల్చు తెఱఁగుఁ క దాపనవరునిచం, దమును జెప్పుచుండుఁడంద్రియలర.

వ. అంత నొక్కసంవత్సరంబు పరిపూర్ణం బయినఁ బ్రీతుండై దుర్వాసుండు గుంతి

జూచి నీచేసినయారాధనంబునకు మెచ్చితి నభిమతంబు లిచ్చెద నడుగు మనిన
సమ్మానిని గృతాంజలి యై మీరు నావలనం బ్రసన్నులరయితిరి దీనికి మాతం
డ్రియుం గరంబు నలరు నింతియచాలు నొం డేల యనిన నతం డట్లేని నిది
యొక్కమంత్రంబు గైకొను దీనంజేసి యెయ్యేనివేల్పు నాహ్వనంబు సేసెద
వవ్వేల్పు సనుడెంచి నివశంబున నుండు ననిన నొం డన వెఱచి కుంతియుం
బ్రసాదం బనియె నమ్ముసేంద్రుండు దాని కమ్మంత్రంబు విధియుక్తంబుగా నుప
దేశించి కుంతిభోజని దీవించి నిజేచ్ఛం జనియె నంతఁ గొంతకాలంబునకు. 323

మ. మదిఁ గారుణ్యము సేసి విప్రవరుఁ డీశ్రమంత్రంబు నా కిచ్చె నే
నిది యేచందము చూతు నంచు నొకనాఁ డిచ్చుఁ బుతున్నాత యై
సుదతీరత్నము పూర్వశైలతటిపై శ్ర శోభిల్లుతిగాఢంశుఁ జూ
చి దశత్పంకజభంగి నుల్లసిత మై శ్ర చి త్రంబు రాగిల్లఁగన్. 324

వ. సహజకుండలకవచాభిరామం బయినతేదీయమూర్తివిభవంబున కోటువడి దేవా
భవత్సమానరూపసుందరుం డగునందనుం గరుణింపవే యని మనంబునంగోరుచు
మంత్రోచ్ఛారణంబు సేయు చున్నఁ బ్రభాకరుండును నిజయోగబలంబున మూ
ర్త్యంతరంబు ధరించి కుంతిపాలికిం జనుడెంచి మధురస్వనంబున. 325

తే. అబల సీమం త్రబలమున శ్ర నరుగుడెంచి
నాఁడ సీవాఁడ నైతి మృగః ప్రియంబు
సీకు నెయ్యది యొనరింతు శ్ర నిజము చెపుమ
యనినఁ బడఁతి యి ట్లనుఁ గమ్రలా పుత్రోడ. 326

తే. కార్య మొక్కటియును లేదుకొత్తుకమున, నేనుమంత్రంబునోడివిత్రినింతమాత్రం
జేసి సీకు నిచ్చటికి విచ్చేయ నేల, దివికి నరుగుముక్రమృత శ్ర దేవ సీవు. 327

వ. అనిన దానికి సూర్యుం డి ట్లనియె. 328

ఉ. క్రమృత పోక తప్పెడినె శ్ర కామిని యే మని మున్ను సీవు చి
త్రమునఁ గోరి తవ్విధము శ్ర దప్పక యిష్టాదుఁ బల్క రాదె తే
జమున మత్సమానుఁ గవశస్ఫుటకుండలమండితాంగు స
త్సమృతుఁ బుత్రుఁ గోరవె నిజముగ నావలనం దలొదరి. 329

వ. కాపున నిష్పాడు మదీయసమాగమంబున కొండంబుడుము సీకోరినయట్టితనయుండు
జనియించు నిట్లు సేయనినాఁడు నిన్నును భవజ్ఞనసీజనకులను భస్మంబు సేయుదు
మఱియు సీదైనశీలవృత్తంబు లెఱుంగక మంత్రంబు గర్వంబునంజేసి సీ కుపదే
శించినతాపను సీక్షణంబ నిర్దహింతు నిదె యంబరంబుననుండి యంద్రాదిసురవ
రులు సీకతమ్మునఁ జిక్కువడి యున్ననన్ను నవ్రుచున్నవారువీరింజూడుమని దివ్య
దృష్టి యిచ్చినం జూచి కుంతిభోజరాజనందన డెందంబున నమందలజావివశ
యగుచు దినేశ్వరున కి ట్లనియె. 330

క. నను నిచ్చుటకుం గర్తలు, జననియు జనకుండుఁ గాక శ్రీ చనునే నాకున్
వనితాధర్మపు విడువఁగ, నసఘా యిట్లయిన వంశశ్రహానియుఁ గాదే. 381

ఆ. మంత్రబల మెఱుంగ శ్రీ మదిఁ గోరి తప్ప సే,సితి మహాత్మా దీనిఁ శ్రీ జెట్టఁ గాఁగ
నవధరింప కెట్టు శ్రీ లైన నాబాల్యంబు, గరుణ సైఁపవలయుఁగమలమిత్త్ర).

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబుల దివాకరు ననునయించి యెట్లనుం గ్రమ్మఱింప
నేరక తనకారణంబునఁ గులంబునకును గురుజనంబులకును నపాయం బగు నని
యుం దలపోసి భయంబు మిగులఁ దెగువ సేసి యతని కే ట్లనియె. 383

చ. ముదము దలిర్ప బంధుజనమున్ గురువర్గముఁ గూడి రూఢి నొ
ప్పిదముగ ధర్మమార్గమునఁ శ్రీ బెండిలి సేయఁగఁ బిమ్మటఁ సము
న్మదరసకేళిలీల¹కుఁ గ్రహమం బగుఁ గాక కులంబు శీలమున్
వదలి వధూజనంబులకు శ్రీ వచ్చునె యిమ్మెయి వేడ్క సల్పఁగన్. 384

క. బంధుమతి నైననను నిర్బంధముమెయి ధర్మబాహ్యుపధమున నలిసీ
బాంధవ యిటు సేయుటయు న,మంధరభవదీయకీర్తి శ్రీ మలినము గాదే. 385

చ. జగములయందు ధర్మపును శ్రీ సత్యము నీయది గాదె దేవ యే
తగవులు సీయెఱుంగనివిధంబు లె యిట్టిది నీదుబుద్ధికిం
దగ వగునేని మార్పలుకుదాననె యే నగుఁ గాక నీకు నిం
వగు తెఱఁ గాచరింపు మిట శ్రీ యావల నయ్యెడునింధ కోగ్నితిన్. 386

సీ. అనుటయు నద్వైపుఁడయ్యిందుముఖఁ జూచి, తల్లిదండ్రులును బాంధవజనులును
గారు ని స్మిగికిఁ శ్రీ గర్తలు విను సీవ, యొడయురాలవు నీకు శ్రీ నుజ్జ్వలాంగి
కామంబు లెల్లను శ్రీ గామించి పొందుట, నయ్యెఁ గన్యాశబ్ద శ్రీ మట్లు గాన
యాత్మతంత్రత్వంబుగనందు నీ కెగు లే, దే నేల నడతు ధర్మశ్రీతరంబు

ఆ. మత్సమాగమమున శ్రీ మదిరాక్షి సీదుక
న్యావ్రతంబుఁ జెడదు శ్రీ నందనుండు
నధిక తేజఁ డుదయ శ్రీ మగు నిన్ను లోకనిం
దయును బొంద కుండుఁ శ్రీ దధ్య మబల. 387

—♦ కుంతి కూర్మని వరంబున గర్భంబుఁ దాల్చి కర్జుం గాంచుట. ♦—

వ. అని యొడంబఱిచి సూర్యుండుదత్సమాగమంబునం బ్రీతుం డయి చానిం గర్భా
ధానంబును సేసి గగనంబునఁకరిగె నంతఁ బూర్వపక్షంబున చంద్రుండునుంబోలె
గర్భంబును గ్రమంబునఁ బ్రవర్ధనంబు నొందుచు నభివ్యక్తం బయ్యును బ్రభా
కరుమహిమంజేసి లోకవిదితంబు గా కుండెఁ దత్ప్రకారంబు చాదికూతు
రొక్కతీయ యెఱుంగు నిట్లు వర్ధిల్లుచుం బది యగుమాసంబున నొక్కనాటి
నిశాసమయంబునం గన్యాంతఃపురంబునందు. 388

ఆ. కొడుకుఁ గనియె సహజ్రకుండలకవచాభి, రాము విమలకమలశ్రోమలాక్ష
 దీర్ఘ బాహుఁ జారుదృఢదేహు దరుణార్క, తేజః గుంతిభోజ్యరాజపుత్రి. 339
 వ. ఇట్లు జనియించినయర్చకుంజూచిలోకాపవాదభయంబునకుం దలరి యాక్షణంబ
 యొక్కమంజూషలోన నబ్బాలకుం బదిలంబుగా నిడి దాని సతిదృఢంబుగాఁ
 దెప్ప బంధించి సఖయునుం దానును గొని చని పురసమీపగతం బయినయశ్వ
 నదీప్రవాహంబున విడిచి కుంతి యెంతయు సంతాపంబున నిట్లని విలా
 పంబు నేసె. 340

ఆ. కొడుకు నిన్నుఁ గాంచుకొఱతనోముల కాని, పెంచి గారవించి శ్ర పేర్మి నీదు
 ప్రోవుఁ గుడువఁ గాంచుకపుణ్యంబు దుది ముట్ట, నేల చేయ నైతి శ్ర నేను గుట్ట.
 మ. నెఱయం బున్నచుచందురుం జెనయనీశ్రనెమ్మామునం ²దియ్య మై
 చిఱు న వొప్పఁగ జూడనీక పులకల్ శ చెల్వొంద నిన్ గ్రుచ్చి య
 క్కఱదీఱం బారి నక్కునం గరము వీక్షకం జేర్చినీ కిమ్మెయిన్
⁴వఱదం ధ్రోవఁగఁ జేసేనే యకట దైవం బెందుఁ జొత్తున్ సుతా. 342

నీ... ఏపుణ్యసతికి నీ శ్ర వింకఁ ⁵జేపడియెదో, యెక్కడఁ బడియెదో శ్ర యే నెఱుంగ
 నేపుణ్యురాలొకోయిప్పుడునినుఁ బుత్తుఁగఁగఁచుటకు మేల్కొలను గాంచు
 లలిఁ బాంసు కేళి నల్లన ⁶నడపాడుచు, నవ్యక్తమధురవాక్యమృతంబు
 వీనులఁగురియుచు శ్ర వెడఁదగన్నులుఁ బిన్ననవృత్తును శుభలక్షణములు నమరఁ
 ఆ. దేజరిల్లునిన్నుఁదెఱవ యెవ్వతయొక్కొ, యడర గ్రుచ్చి యురమునందుఁ జేర్చి
 వేడ్క మిగిలి వేన శ్ర వేలభంగులఁ గొని, యాడి యాడి ముద్దు శ్ర లాడుఁ గొడుక.

ఉ. లాలితయావనోజ్జ్వలవిశ్రాసమునం దిలకించి సుందరా
 భీలవిచేష్టితం బమర శ్ర ⁷భీమవనోద్భవసింహ రేఖమై
 వ్రాలవె యింక నీ వెలమి శ్ర వామవిలోచన లంగజ నృతీ
 లాలన లై విపక్షిలు భ్రయాలసులైధృతి యేది జూడఁగన్. 344

ఆ. ఎచట నున్ననైన శ్ర నెల్లప్పుడును నిన్నుఁ, గన్నులారఁ జూడఁ శ్ర గాంచుఁ గాన
 తనయ నిన్నుఁ గనినశ్రతపనుండు గడుధన్యుఁ, డయ్యె మందభాగ్యుడైనైతి నేను.
 చ. ఇనుఁ డఱచేత మాటువడు శ్ర పెన్నఁడుఁ గల్గునె నిన్ను నెమ్మినే
 గనియెదఁ గాక యింక నొకశ్రకాలమునం దయినం దనూన నీ
 వినుతశరీరభావమును శ్ర వీనులసన్మణికుండలంబులున్
 ఘనతరవజ్రవర్మముఁ బ్రకాశత నొందక యుండ నేర్చునే. 346

చ. దివి భువి నంతరిక్షమున శ్ర దిక్కుల గాఢున నగ్నియందు న

1. చెప్పంబునం బంధించి. 2. గ. దియ్యనై. 3. గ. యరన్. 4. జ. వఱుతం 5. ఆ. నందనుడవై. 6. ఆ. నడయాడుచు. 7. క. భీమవనోద్భవసారరేఖ : చ. భీమతనూద్భవసింహరేఖ
 చ. భీమవనోద్భవసారరేఖ. జ. భీమవనోద్భవసారరేఖ. 'భీమవనోద్భవసంధూతం సింహం' కేసరిణా
 యథా' అని మూలము.

ర్ణములయందు ఘోరవివ్రానంబులయందును సీకు నెల్లెడక
శివ మగుఁ గాక దిక్పతులు శ సిద్ధులు సాధ్యులు రుద్ర లాశ్వినుల్
పవనులుఁ బుత్రు నిన్నుఁ గృపబాయక యెప్పుడుఁగాచుచుండెనున్.

847

- వ. అని యేడ్చుచుం గుంతి యచ్చటం దడయ వెఱచి గూఢప్రకారంబునఁగన్యాం
తఃపురంబునకు వచ్చి యెప్పటియట్లు వర్తిల్లుచుండెనట మంజూషయు నశ్వనదీ
నేగంబునఁ జర్మణ్యతికిం జని యందుండి యమునాగతంబై యటచని భాగ్యరథిం
బడి సూతవిషయంబునం బంపానగరంబుచేరువ నరుగుచుండె నాసమయంబున.
- సీ. ధృతరాష్ట్రసఖుఁ డై న్యాయతిరథుండనుసూతుఁ, డతివలుఁదానును శ నతివిభూతి
గంగలో జలకేళి శ సంగతుం డై యుండి, తుంగతరంగాను శ మంగవశతఁ
జనుదెంచుమంజూషఁ శ గని కడు వేడుకఁ, దనపరిజనములఁ శ బనిచి పట్టి
తెప్పించి ధీయుక్తి శ యొప్పు నేకతమున, నప్పెట్టెఁ దెఱచి తా శ నష్కడండు
- ఆ. వినతపేమకవచుఁ శ గనకకుండలధరు, ననుపమాన తేజఃశునుఁ గుమారుఁ
గని మనంబులోనననయంబు విస్మయం, బానర గ్రుచ్చియెత్తినొనిముదమున.
- వ. తనజీవితేశ్వరి యైనరాధకుం జూపి యిట్లనియె.
- క. అనఁత్యుల మైనమనకు, మనపాలిఁటి వేలుపిక్కుమాారుని నిచ్చెన్
ననజాతీ యితఁడు మానుష,జనితుఁడు గాఁడరయ దేవశసంభవుఁడు సుమీ.
- క. అని దానిచేతి కిచ్చినఁ, గొని యరమున నదిమిఁగొనియెఁ శ గొడుకు నతివ య
వ్వనితకు బాలెంత తెఱం,గునఁ జన్నులు సేపె నపుడుగూరిమిపేర్చిన్.
- వ. ఇట్లా దంపతులు ప్రమోదసంపద సాంపారం గుమారుం గొని నిజమందిరంబున
కరిగి యాత్మీయకులోచితంబు లగుజాతకర్మాదిసంస్కారంబులొనరించి సహజ
కుండలాలంకృతకర్ణుండగుటంజేసి వానికిఁ గర్ణుం డని నామకరణంబు సేసి రంత.
- క. వసువర్మధరుఁడు గావున, వసుసేనుం డనగఁ జేరు శ వానికి నిడి రిం
పెనఁగఁగ భూసురు లాది,త్యసుతుం డిబ్బంగి సూతశతనయుం డయ్యెన్.
- వ. తద్వృత్తాంత బంతయుఁ గుంతి తనయాప్తచరులవలన విని శిథిలీకృతసంతాప
యయి యుండె నతిరథుండును సంప్రాప్తయావనుం డైనకొడుకుం దోడ్కొని
వచ్చి ద్రోణాచార్యులయొద్దనస్త్రుశిక్షసేయంబెట్టెనాసూతసూనుండు మఱియుఁ
గృపాచార్యులవలనను జామదగ్న్యులవలనను వివిధాస్త్రలాభంబు నొంది క్రమం
బున దుర్యోధనుతోడ బద్ధసఖ్యుం డై యతనికిఁ బ్రియంబు సేయం దివిరి దివిజ
రాజనందనుఁడో మచ్చరించుచు బాండవుల కప్రియంబు సేయు చుండె.
- ఉ. ఆతనియస్త్రవిద్యయు సక్రమంచితకుండలవజ్రనర్మవి
ఖ్యాతియు నాత్మిలోఁ దలఁచి శ కౌరవనాయక ధర్మసూనుఁడున్
భీతమనస్కుఁ డై యతఁ డశభద్రబలుం డని సంతతంబు డై

ర్యాతిశయంబు డించి హృదయవ్యథఁ బొందుచు నుండెఁ గానలోన్. 356

వ. అయ్యుధిష్ఠిరునకుఁ బ్రీయం బాచరింపం గోరి కవచకుండలంబులు గొనుటకై పురందరుం డొక్కఁనాడు బ్రాహ్మణరూపంబునం జని మధ్యాహ్న సమయంబునఁ గర్ణుండు సూర్యోపాస్తీ సేయుచుండిబ్రాహ్మణులకు నభీప్సితంబు లిచ్చుతఱిం గని భిక్షుం దేహి యనుటయుఁ గర్ణుం డతని కిట్లనియె. 357

చ. అలసవిలాసలాలసరస్వాన్విత లై న నితంబినీజనుల్
వలసిన భూరిసస్యపరివస్తుసమగ్రము లై నగ్రామముల్
వలసిన నుల్లసన్మణిసురవర్ణవిభూషణగోధనావళుల్
వలసినఁ గోరు మిచ్చెద ధుక్రవంబుగ నాపుడు నాతఁ డిట్లనున్. 358

క. విను మివి యెయ్యవియును నా,కు నభీష్టముఁ గావు సిదుక్రకుండలములు స
ద్వినుతకవచంబు నిచ్చినఁ, గొనియెద నీ నోపుడేని శ గుణరత్ననిధి. 359

చ. అనవుడుఁ గర్ణుం డిట్లనియె శ నక్కట యేను విశిష్టవస్తువుల్
గొనకొని యిత్తునాఁగ నిటు శ గోరెద వీవు దలంప నప్రయో
జన మగువాని భూమిసురశసత్తమ యెంతయు బేల వైతి ము
న్నెనయఁగ నిట్లు లెవ్వరును శ నెయ్యెడ వేడిరె యెజ్జగంబులన్. 360

క. కుండలములుఁ గవచము న,ట్టుండఁగ ని మ్రునఘ వేడు శ మొండుధనంబుల్
నిండింతు నీమనోగఢ, మొం డేమియు ననకు మింక శ నూర్జితచరితా. 361

వ. అనిన నతం డెవ్విధంబున నొడంబడక కవచకుండలంబులయంద బద్ధాభిలాషుం
డయి పలికినఁ గర్ణుండు వానిం బ్రార్థించియుఁ బూజించియు ననేకమణికనకాది
ద్రవ్యంబులు నివేదించియు నెట్లును నొడంబఱుప నేరక యతని కిట్లనియె. 362

తే. సహజములు నాకు నిక్కవశచంబుఁ గుండ
లములు నివి లేక యున్న నే శ సమరభూమిఁ
గడిఁదిశత్రులచేత భంగగంబు వడుదుఁ
గాన యీఁజాలనయ్యెద శ వీని నేను. 363

క. నానాజనపదబహుళము, నానాధనసంయుతంబు శ నారాజ్యము న
మూనంబున నిచ్చెదఁ గొన, వే ననుఁ గారింప కింక శ విప్రవరేణ్య. 364

వ. అనియును నతనియందు సుముఖత్వంబు గానక కానీనుండు దరహాసితాననం
డగుచుఁ గృతకభాసురు నుపలక్షించి యిట్లనియె. 365

చ. ఎఱిఁగితి నేను నిన్ను విబుధేంద్రుండ వీవు జగత్ప్రాయంబు గ
చ్చుతి భవదీయరక్షణమునంద వెలుంగుచు నుండు నిట్టిని
న్నుటవుగ నేను వేడుకొన శ యుక్తుడఁ గాక మొఱంగి నన్ను న
క్కట పడి నీవు వేడు టిది శ గర్జమె నిరితదైత్య చెప్పమా. 366

తే. అనిని నిందుఁ డి ట్లనియె మీశయయ్య పద్య
హితుఁడు మున్నింత సెప్పె నీ శ్రీ కిష్ట మెసఁగఁ
గాన యెఱిగితి నీ వింకఁ శ్రీ గడప నేల
యనఘ మాబోలులకుఁ బ్రియం శ్రీ బైనపనిని. 367

వ. అనిన రాధేయుండు దేవా య ట్లయిన నఖిలశత్రుఘాతినీ యైనసీయమో
ఘశక్తినాకుం గృప నేసి కవచకుండలంబులు గొను మనినం బాకళాసనుం
డి ట్లనియె. 368

ఉ. ఇచ్చెద శక్తి నీకు విను శ్రీ మేర్పడ నాజి మదీయశత్రులం
గ్రచ్చుటఁ చంపి జంపి యది శ్రీ గ్రమ్మటి చేతికి వచ్చుచుండు నీ
కిచ్చుట యట్లు గాదు భువి శ్రీ నెందును దుర్జయుఁ డైననీరిపుం
జెచ్చెరఁ దున్ను నొక్కరున శ్రీ చేకుట నన్ను భజించుఁ గ్రమ్మఱన్. 369

వ. ఇట్టిది సమయంబుగాఁ బరిగ్రహింపు మనినఁ గర్ణుండు నాకుం గల పగతుం
డొక్కరుండు వాని వధియించుటయ మదీయమనోరథం బనుటయుఁ బురంద
రుండు దరహాసితవదనుం డై. 370

ఉ. నీయభిలాష మేను మది శ్రీ నిక్క మెఱుంగుదు నుగ్రశౌర్యుఁ దే
జోయుతుఁ బార్థ నోర్తు నని శ్రీ చూచెదు నీ కది యేల తీరు రా
ధేయ దయావిధేయుఁడు విశ్రధేయజగత్ప్రియుఁ డవ్యయుండు నా
రాయణుఁ డమ్మహాత్మునకు శ్రీ రక్షకుఁ డేరికి వాఁడు సాధ్యుఁడే. 371

వ. అనినం దపనందనుం డది య ట్లుండె నాకు సహజం బైనకవచంబు నొలిచి
యిచ్చిన మదీయదేహంబు గరంబు వికృతం బగు నది యే మని యవధరించి
తనిన నిందుండు నీశరీరంబు భవజ్ఞనకుం డైనయరుణాకిరణవర్ణం బెట్టి దట్టిదీప్తి
జెలు వొందు నని పలికి వానికి నమోఘశక్తి యొసంగి దీని నాపత్కాలంబునం
దక్కఁ బెరియప్పడు ప్రయోగించిన నీకు నపాయం బగు నని చెప్పె దదనంత
రంబ యవ్వీరుండు గవచకుండలంబులం బుచ్చి యతనికిచ్చి. 372

చ. అలఘునిశితశత్రుమున శ్రీ సంగము లన్నియు నిర్వికారుండై
యెలువఁ దొడంగినట్టియెడ శ్రీ హో యని కిన్నరయక్షసిద్ధసా
ధ్యులు దివినుండి యార్చుచును శ్రీ దూర్యరవంబు సెలంగ నద్భుతం
బెలయఁగఁ బుష్పవృష్టే గుర్రయించిరి కర్ణుపయిం బ్రియంబునన్. 373

వ. ఇట్లు సూతపుత్రుం వికృతగాత్రుం జేసి వాసపుండు ప్రమదవికాసభాసితుం
డగుచు నిజలోకంబున కరిగెఁదద్వృత్తాంతం బంతయు విని కౌంతేయు లత్యంత
సంతోషంబునం బొదిలిరి గాంధారీయులు దుఃఖవిదారితహృదయు లై రని
యట్లు కుండలాహారణంబు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పిన విని జనమేజయుండు వైశం
పాయనున కి ట్లనియె. 374

అనయము దుస్తర మగున, వ్యవవాసము నిస్తరించి శ్రద్ధాదశవర్షం
బునకడపట నేమివిధం, బొనరించిరి మత్తితామృహుల్ మునినాథా 375
అనిన నమ్మహిపతి కమ్మహిదేవుం డిట్లనియె నట్లు మార్కండేయువలనఁబుణ్య
కథలు విని పాండవు లనంతరంబ క్రమ్మటిద్వైతచనంబున కరిగి యందున్నయెడ
నొక్కనాఁడు సుఖాసీనుం డయి యున్నధర్మరాజుచాలికి నొకబ్రాహ్మణుండు
సంభ్రమంబున బఱతెంచి యిట్లనియె. 376

—: ధర్మరాజు బ్రాహ్మణునియరణిఁ జెచ్చుటకుఁజోవుట. :—

తరుశాఖఁ దగిల్చిననా, యరణి యొకమ్మగంబు వచ్చి శ్రయతిరయమున న
త్తరువున నొరసికొనంగా, ధరణీశ్వర తగిలెఁ జువ్వె శ్రతచ్ఛృంగమునన్. 377
దానిఁ గొని పఱచె నమ్మృగ, మానతనృపలోక నాకు శ్రనయ్యరణిఁ దగం
గా నివుఱు దేరఁ బనుపవె, భూనుత నిత్యవిధి లోపతమునఁ జన కుండన్. 378
అనవుడు నాక్షణంబ మనుజాధిపుఁ డుద్ధతచాహస్తుఁ డై
యనుజులుఁ దాను నెంతయు రత్యంబున నాహరిణేంద్రుఁడై
కొని చని కూడ ముట్టి మెఱుఁగుల్ నిగుడం బటుసాయకంబు లే
సిన నొకయమ్మ నమ్మృగము శ్రసెందద చేరద యమ్భతంబుగన్. 379
అదియును వారి నతిదూరంబుగా నెలయించికొని చని యొక్కఁఘోరవిషింబున
నదృశ్యంబైన నయ్యత్నంబు విఫలం బగుటకు విషాదంబు నొందుచు నయ్యేవురు
నతిశ్రాంతు లై శీతలచ్ఛాయం బగునొక్కవటమహీరుహంబుక్రింద విశ్రమించి
రవుడు నకులుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 380

కులశీలోన్నతియు విని, శ్చలకరుణారతియు ధర్మశ్రాంతగ్రహమతియుం
గలమనకు నివ్వధంబున, నలజడి వచ్చుటకు మూల శ్రమది యెయ్యదియో. 381
అనిన నమ్మహాప్రాజ్ఞుం డతని కిట్లనియె. 382

వినుము సుఖమునకు దుఃఖం, బునకుం గారణము దనదుశ్చూర్వకృతంబై
చను కర్మమ కారణ మిది, యని యన్యము గలుగ నేర శ్రదండోక్కటియున్.
అనుటయు భీమసేనుండు నకులున కిట్లనియె. 384

౪. ప్రాతికామి వోయి శ్రపాంచాలిఁ గొలువులో
పలికిఁ దేర నవుడ శ్రయలుక యెసఁగ
నాంబికేయసుతుల శ్రనందఱు దునుమకే
నునికి నిట్టియెడరు శ్రమనకుఁబుట్టె. 385

౪. అనవుడు పర్జనుం డనియె శ్రనాసభ సూతసుతుండు పేర్చిప
ల్కినపటువాక్యముల్ వినియుఁ శ్రగిన్నకుఁబూనక యే దొలంగి కా
ననమున కిట్లు కాతరజశ్రంబులచాడ్చున నేగుడెంచుటన్
మనకు దురంతదుఃఖములు శ్రమానక పైకొని వచ్చెదముడ్చా. 386

వ. అనినయనంతరంబ సహదేవుం డి ట్లనియె. 387

ఆ. దుష్టశీలుఁ డైనద్రుద్ధ్యుతకితవు, గాంధారుఁ బట్టి మేను శ్ర దడయ కపుడ
తునుమ కునికి నిట్టిదుర్దశపాలైతి, మనఘ మనము కానశనాంతరముల. 388

వ. అనియిట్లందఱు నన్ని తెఱంగులఁ బలుకుచుండ నజాతశత్రుండు నకులుం జూచి
భవదీయసోదరు లత్యంతపిపాసితు లైనవారు నీ విమ్మహీరుహం బెక్కి జలంబు
లున్నయెడ యరయు మనిననతండును దద్వచనానురూపంబున నన్వనస్పతినమా
వోహణంబునేసి దెసలు గలయం బరికించి దూరంబున సలిలంబు లున్న వని
యన్న కెఱిగించిన నతండట్లై నీవ పోయి జలపానంబునేసి మాకునుజలంబులు
గొని రమ్మని పనుచుటయును మాద్రేయుండు వృతౌవతీర్థండుయ రయంబునం
జని ముందట నతిమనోహరం బగుతటాకంబుఁ గని జలంబులు ద్రావంబోయిన
నొక్కయశరీరభూతం బి ట్లనియె. 389

—* నకులదులు యత్తుని నిరాకరించి నీరుద్రావి మార్చికు లగుట. *

క. ఓయన్న యీతటాకము, నాయది నీవీజలము గొనఁగ నలతేనిన్
నాయడిగిన ప్రశ్నములకు, ధీముత యు త్తరము లిమ్ము శ్ర తెటపడంగాన్. 390

క. అనుటయు నవ్వాకృత్యముదెస, ననాదరము నేసి నకులుఁ శ్ర డక్కొలనం ది
య్యనినీరు ద్రావి నిశ్చే,తనుఁ డై యాక్షణమ పడియెఁ శ్ర దత్తరమునన్. 391

వ. అటధర్మపుత్తుండు సహదేవుం గనుంగొని నకులుండు జలంబులకుం జని తడసె
నీ వరిగి యతనిం దోడ్కొని జలంబులు గొనుచు రమ్మని పనిచిన నక్కుమారుం
డతిశీఘ్రగమనంబునం బోయి పద్మినీతీరంబునంబడియున్నయన్న తెఱంగుఁ జూచి
విస్మయశోకవ్యాకులహృదయుం డగుచు నిది యేమినిమిత్తంబున నయ్యెనో
యని యూహించుచుఁ బెల్లడరుత్పష్టాభరంబు సహింప నోపక జలంబులదెస
నాసఁ జేసి కొలనికి డిగ్గిన నెప్పటిభూతం బి ట్లనియె. 392

ఆ. అనఘ యీజలాశ్రయము నాయధీనంబు, సాహసంబుఁ జేసి శ్ర చనదు చొరఁగ
నాదు ప్రశ్నములకు శ్ర నలి ను త్తరములిచ్చి, వారి గొనుము నీకు శ్ర వలసినట్లు.

క. అనిన నది యాదరింపక, ఘనుఁ డాసలిలములు ద్రావి శ్ర గ్రక్కున విషమె
క్కినవిధమునఁ బరవశుఁడై, ఘనసాలమహీరుహంబుకరణిం బడియెన్. 394

నీ. అంత నంతకనూనుఁ శ్ర డంతరంగంబున, సంతాప మెనఁగ వాశనవతనూజుఁ
గనుఁగొని యన్న నీరయనుఁగుఁదములువోయి, కడుఁడడవయ్యెనిశ్కాననమున
నెయ్యది వుట్టెనో శ్ర చయ్యన నీ వేఁగి, వారిని దోడ్కొని శ్ర వారిగొనుచుఁ
జనుదెమ్ము నాపుడు శ్ర ఘనభుజం డధికర, యంబున నరిగి జలలాశ్రయంబు

ఆ. తీరభూమిఁ బడినవారి నవారిత, మహిత శౌర్యధనుల శ్ర మా ద్రిసుతులఁ
జూచి విస్మయైకశ్రగోచరుఁడైనవ్యసాచి యుల్లమున విశ్వాదమడర. 395

నాలుగుదిక్కులఁ గనుఁగొని, యాలో నెవ్వరిని గాన శ్ర కత్యంతవిషా
సాలసుఁ డై సలిలంబులు, గ్రోలఁగ సమకట్టి యొయ్యఁ శ్ర గొలనికి డాసెన్. 396

.. డాయుటయు నాకాశవాణి యిట్లని వీతెంచె. 397

స. బలిమిం జొచ్చిన నెట్టివారి కయినం శ్ర బ్రాణంబుపై వచ్చు నీ
సలిలావాసము మత్పరిగ్రహము తృష్ణాచ్ఛేద మొందం జలం
బులు ద్రావణ వలతేనిఁ బ్రశ్నములకుం శ్ర బాం దొందఁగా నుత్తరం
బులు నా కి మృసుశుక్ మనంబునఁ బృథాశ్రుత్తుండు సక్రోధుఁ డై. 398

శి. ముచ్చిలి నచ్చి దుర్వచనముల్ పచరించినఁ జెల్లనిత్తునే
చెచ్చెర నీయెలుం గడఁగ శ్ర జేసెద నిష్పడు నూడు మంచు వి
వ్వచ్చుడు శబ్దవేధిశరశ్రవర్గముఁ దద్వచనంబుచక్కటిం
గ్రచ్చుట నించె మార్పిరవశకంపితసర్వదిగంత¹రాఘఁ డై. 399

ఆ. ఇట్లు లేయుటయును నెప్పటివాక్యంబు, మఱియువినఁగఁబడిన శ్ర మఘవనూను
డలసికొలనుసాచ్చియంబుపాసముసేసి, యిలకునొఱగె వివశ్రహృదయుఁడగుచు.
వ. తదనంతరంబ యుద్ధిష్ఠిరుండు భీమసేను నాలోకించి కవలును గవ్వడియును నింత
వడి దడయుటకు నిమిత్తం బెయ్యదియో నీవు నరుగు మనినం గిమీరవైరి
మారుతజనంబున నమ్మువ్వరుఁ జనినచొప్పనం జని పద్మాకరకూలంబునందు
నిద్రావివశులుంబోలఁ బడి యున్నతమ్ములం గని దుఃఖితుండై. 401

తరలము. ఇది మనుష్యకృతంబు గాదు సురేంద్రకిన్నరపన్నగ
త్రిదశనిర్మిత మైనకర్మము శ్ర దీని నింతయు నేర్పడం
బిదపఁ జూచెదఁ గాక యంచు విశ్రభీతిదూరుఁడు నీరువ
ట్టాదవఁ దత్సలిలాశయంబు సకముత్సుకుం డయి చొచ్చినన్. 402

వ. అంతరిక్షగోచరం బైనవచనం బిట్లని వినంబడియె నయ్యా నీ వి క్లేల సాహ
సంబు సేసె దిక్కులను మత్పూర్వపరిగ్రహంబు నీ వోవుదేని నాయడిగిన
యర్థంబులకు నుత్తరంబు లిచ్చి జలంబులు ద్రావు మనిన నప్పలుకులు గై
కొనక వృకోదరుండు నిపీతసలిలుం డై యచ్చోటన మూర్ఛితుం డై పడియె
నిట పాండవాగ్రజుండు. 403

క. తమ్ములు నలువురు నొక్కట, నమ్మెయి మనలుటకు నాత్మ శ్ర నత్యంతవిషా
దమొలయు సముత్థితం డై, క్రమృతి నమ్మార్గమపుడుగైకొని నడచెన్. 404

నీ. అపగతజనశబ్ద శ్ర మై యనభివ్యక్త, మార్గ మై యవిరళశ్రదుర్గజైల
తరుగుల్రవల్లివీరతాన మైగజసింహ, శరభశార్దూలనూశకరలులాయ
బహుళ మై బహువిధశ్రపక్షికోలాహల, భయద మైకమఁ బర శ్ర పయినయడవి
ననుజుల వెదకుచు శ్ర ననఘుండు సని కాంచె, గమలాకరంబుతీరమునఁ బడిన

- ఆ. వారిఁ బూరువంశశ్రవరుల భీమార్జున, యముల నమితబలుల శ్ర విమలమతులఁ
బ్రభయపతితలోకశ్రపాలసంకాశుల, భూరిపుణ్యధనుల శ్ర వీరవరుల. 406
- మ. కని డెందంబునఁ దల్లడం బడర దీర్ఘ శ్వాసవై నర్హముల్
దనుకం దాల్చి చలింప విస్తయపరీతస్వాంతుఁ డై శోః బా
ష్పనిరుద్ధాకులలోచనుం డగుచు మూర్ఛల్ పైకొనం గొంతసే
పు నరేంద్రోత్తముఁ డుండె జిత్రమునరూఢపుంజోలఁ దా నచ్చటన్. 408
- వ. పదంపడి డెందంబు ధృతిపొందుననిడికొని యతం డన్నలువున నుపలక్షించి నలు
దెసలుం బరికించి యాత్మగతంబున. 407
- తే. ఒరులు వచ్చినచొప్పు లే శ్ర దరిగినట్టి, చొప్పు లేదు పెసంగినచొప్పు లేదు
ఘనభుజలయంగకంబులగనుఁగొనంగ, నక్షతము లేలయొక్కొయిట్లయిరివీరు. 409
- ఉ. కూరుండు ధార్తరాష్ట్రుఁ డతిశక్తుత్తుఁ డెంతయు శ్ర బాపబుద్ధి గాం
ధారుండు పెక్కుమాయలకుఁ శ్ర దావల మక్కుట యద్దురాత్మకుల్
వారక యెద్దియేని నొకశవంచనమై నిటు సేసిరోక్కొ యె
వ్వారలు నాత్మ నమ్మాదురె శ్ర వక్రవిచారులఁ బాపకారులన్. 409
- క. వదనంబుల తెలివియుఁ గర, పద రుచియుం జెడదు వీరు శ్రపడుటకుఁ గత మీ
యుదకము విషదిగ్ధం బని, మదిఁ దలపంఁ బోల దేమి¹మాయయొ యెఱుంగన్. 410
- చ. పుడమియు నర్థసంపదయుఁ శ్ర బొల్పట వైరులపాలు సేసియీ
యడవికి వచ్చి భీకరమృతగావలిపొత్తున నున్నవీరి
న్నడికొని యిట్లు సేసెనె యశనాధులఁబోలె విధాతృ²క నె
క్కడఁ జనువాడ నేది కడగ్గాఁ దరియింతు దురింతదుఃఖముల్. 411
- సీ. పుత్తులుదుఃఖార్తిఁ శ్ర బాగులుట కనిశంబుఁ, బొక్కుచు నున్నయశ్రవణ్యచరిత
మాతల్లి పాండునిశమహిషినా కెదురుగా, వచ్చి కౌఁగిట జేర్చి శ్ర వత్సనాండు
దమ్ముఁ గుఱులు సీవుఁ శ్ర దగ విపినంబున, కరిగితి రిప్పు డశ్రయ్యనుజు లెండు
జనిరి నీ వొక్కండ్రచనుదెంచి తిది యేమి, యనిన నాయమతోడ³నకటయేమి
- ఆ. యనఁగ నేర్చువాడశనాచార్యవిదురశాం, తనవకృపులు నను ముదంబుతోడఁ
గుళల మడిగిరేనిఁ శ్ర గుళలమేమనువాడఁ, ²దలఁగ రానియెడరుదగిలెనాకు.
- వ. అని పెక్కు దెఱంగుల వగచి యాధర్మజుండు దప్పి కోర్వక నీభృద్దాపుటకై
సరోవరంబులోనికి దిగుటయు సశరీరభూతం బి ట్లనియె.
- మ. విను మేనొక్కబకంబ నిక్కొలను పృథ్వీనాథ నాసామ్మునీ
యనుజల్ మద్వచనంబు గైకొనక తోయూస్వాదులై యివ్వధం
బునఁ బ్రాణవృత్తి బొంది రీవును గడున్ శ్ర మోహంబునకా సాహసం
బునకుం జొచ్చిన నట్ల యయ్యెదునుమీ శ్ర మున్నట్టవారింపితిన్. 413

1. గ. మాయయవగవన్. 2. జ. దలపఁ గాని. 3. గ. జ. మున్నున్న.

- క. ఏ నడిగినయర్థములకు, భూనుత యత్తరము లిచ్చి శ పాలుపారఁ బయః
పానము సేయుము నావుడు, నానిర్మలచరితుఁ డంబ శ రాభిముఖుం డై. 415
- వ. అయ్యా సీవు బకరూపధరుండ వై యున్నరుద్రుండవో పావకుండవో పవనుండ
వో యట్లు గానినాఁడు కులపర్వతప్రతిము లయిన నాతమ్ములం బడఁ ద్రోచునట్టి
బలంబు వులుఁగులకుం గలదే దేవాసురగంధర్వయక్షాదులకు దుర్జయులై న
యివ్వీరులనిట్లుసేసి సీవు గానివాడవపోలెందొలంగియున్నవాడవు నాకునద్భుత
భయకౌతుకంబు లొక్కటం బొడమెడు సీవెవ్వండవు సీతలం పెయ్యది చెప్పి
నాహృదయవేదన నపనయింపవే యనిన నదృశ్యభూతం బిట్లనియె. 416
- ఆ. కౌరవేంద్ర బకమఁ శ గాను నే విను మొక్కయక్షవరుండ నిచట శ నస్మదీయ
నికృతిజేసిపడిరిసీ తమ్ములందఱు, ననుచు నాక్షణంబ శ యతనియెదుర. 417
- మ. నిలిచెం దాశసముచ్చితాంగుఁడు మహానిర్దోషసత్త్వతా
ఖలభూత ప్రకరుండు దీర్ఘవిల్లశగ్రీవుండుదంష్ట్రాసము
జ్వలవక్త్రుఁడు విరూపాచనుఁడు దీర్ఘవస్థాతేజోఘనుం
డలఘుం డాసరసీతటాగ్రమున నశ్రయ్యక్షంబు ఘోరాకృతిన్. 418
- వ. ఇట్లు నిలిది కౌంతేయాగ్రజున కిట్లనియె. 419
- క. నాయనుమతి లేకుండఁగ, నీయుదకము ద్రావిరేనినెవ్వారై న
ధీయుత చత్తురు సీ వలు, సేయపు సమ్యగ్విచారశ్రీలుండ వగుటన్. 420
- వ. కావున మదీయంబు లగుప్రశ్నంబుల కృత్తరంబు సెప్పమనిన నతండు మహాత్మా
సీచిత్తరిబునకు వచ్చునట్లుగాఁ జెప్ప. నాబోటివానికి శక్యం బగునే యెనను
నానేర్చువిధంబునం జెప్పెద నడుగు మనిన నయ్యక్షం డిట్లనియె. 421

—* ధర్మరాజు యక్షప్రశ్నముల కుత్తరంబు లిచ్చుట. *

- క. దినకరు నెయ్యది నడపును, దినకరు నెవ్వారు గొలిచి శ తిరుగుడు రద్దీ
వునియ స్తమించు లేమిట, సనఘ తదాధారభూత శ మది యెయ్యదియో. 422
- తే. అనిన ధర్మజుఁ డిట్లను శ సబ్బహితుని
నడపు బ్రహ్మంబు సురకోటి శ నడఁచుఁ గొలిచి
ధర్ముచే నస్తమితుఁ డగుఁ శ దపనుఁ డమ్మ
హాత్మునకు సత్య మాధార శ మండు బుధులు. 423
- వ. అనిన విని యక్షం డిట్లనియె. 424
- క. ఏమిట శ్రోత్రి యుఁ డనఁ జను, నేమిటఁ గడుమహిమ వడయుననిమ్ముగఁ బురుషుం
డేమిట సహాయయుతుఁ డగు, నేమిట నగు బుద్ధిమంతుఁ శ డేర్పడఁ జెవుమా. 425
- వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 426
- క. శ్రుతమువలనశ్రోత్రి యుఁ డగు, నతులతపోయు క్తిగడుమ శ హత్త్వమువడయున్
ధృతిచే సహాయయుతుఁ డగు, సతిశయముగ బుద్ధిమంతుఁ శ డగు బుధసేవన్. 427

- చ. సరునకు నాత్మ యెవ్వఁడు ఘనంబుగ దైవిక మైన చుట్ట మె
వ్వ రతనికిం దదీయ మగునవ ర్తన మేమిట నిర్వహించు భూ
వర యతఁ డేమి పూని యనవద్యతఁ బొందు నెఱుంగఁ జెప్పు మీ
వరుదుగ నన్న నక్కురుకులౌగ్రణి యాతనితోడ నిట్లనుకొ. 443
- తే. ఆత్మజుఁడు సువ్వెపురుషున శ కాత్మయయ్యె, నాతనికి భార్యదైవికమైనచుట్ట
మతనిజీవిక పర్వస్యకతనఁ జెల్లు, నతఁడు దానము గొనియాడియతిశయిల్లు.
- చ. అన విని మేటిధర్మ మగునట్టిది యెయ్యది యెట్టి దెప్పుడుం
గనియఁగఁ బండి యుండు నెసకంబుగ నెయ్యది నిగ్రహించినం
దనరుఁ బ్రహృదసిద్ధి నియతంబుగ నెవ్వరితోడిసంధియెం
దును వికలంబు గాదు పరిత్రోష మెలర్చ నుపన్యసింపవే. 445
- వ. అని దివ్యుండు పలికిన నాదివ్యబోధనుం డిట్లనియె 446
- అ. విను మహింస మేటి శ యనఁ జను ధర్మంబు, యోగకర్మ మెపుడునొనరఁబండి
యుండు మనసుకొవ్వుఖండింపఁగామోద, మెనఁగు సుజనసంధియెడల దెందు.
- తే. అనిననతఁడు లోకమున క్రైయ్యదియు దిక్కు, జలము నన్నమునెద్దాననంభవించు
విషమనంగ నెయ్యది శ్రాద్ధవిధికి నెద్ది, సమయ మనిన నిట్లని చెప్పెజనవిభుండు.
- తే. సజ్జనులు దిక్కుసూచె యీశ్వరమునకు, నభముధరణియుజలమునన్నమునుద్భ
వించు నెలవులు విష మగునవిప్రధనము, లనఘశ్రాద్ధకాలముబ్రాహ్మణాగమంబు.
- వ. అని తెలిపిన నయ్యక్షుండుధర్మనందనుతో మనుజుం డెయ్యది పరిత్యజించి సర్వ
జన ప్రియుండును నిశ్శృకుండును నర్థనంతండును సుఖయును నగుననిన నమ్మహి
పతి యతని కిట్లనియె. 450
- తే. సర్వజనసమ్మతుండగుగర్వముడిగి, క్రోధ మడచి శోకనముకు శగౌలువుగాఁడు
వినవెయ్యరాఘ్యుండగులోభ మొనరవిడిచి, తృప్తవర్జించిసౌఖ్యంబుతెరువుఁగాంచు.
- వ. అనినయనంతరంబ యద్విద్యుం డతనితోఁ బురుషశబ్దవాచ్యుం డెట్టివాఁడు మఱియ
సర్వధని యగువాఁడెవ్వండునిశ్చయింపు మనినఁబొండవజ్యేష్ఠుం డిట్లనియె. 451
- క. దివి ముట్టి ధరణి యంతట, నివిడి మెఱయు చుండు నెవ్వనియశోరమ య
ట్టివిశిష్టచరిత్రుండు యక్షవరా పురుషుండునాఁ బ్రకాశత నొందున్.
- ఆ. ప్రియము నప్రియంబుఁ శ బెల్ల గుసౌఖ్యదుఃఖములు భూతభావికార్యములున
నెవ్వనికి సమంబు శ లివి సర్వధని యనఁ, బరఁగుఁజువ్వె యట్టిభవ్యుండనశ.
- వ. అని వివరించిన విని యుధిష్ఠిరు దెనఁ బ్రసాదమధురం బైనయాలోకనంబునిగు.
వయ్యక్షవరుండు మహాత్మా మదీయంబు లైన ప్రశంబులన్నింటికి సదుత్తరంబ
లిచ్చితి నీవలనం బ్రతుండ నైతి నీతమ్ములం దొక్కనిప్రాణంబులిచ్చెద వేఁడ
మనిన నతండు. 455

